مۇھەممەد يۈسۈف

ناماز

ئەھكاملىرى ۋە قائىدە - تەرتىپلىرى

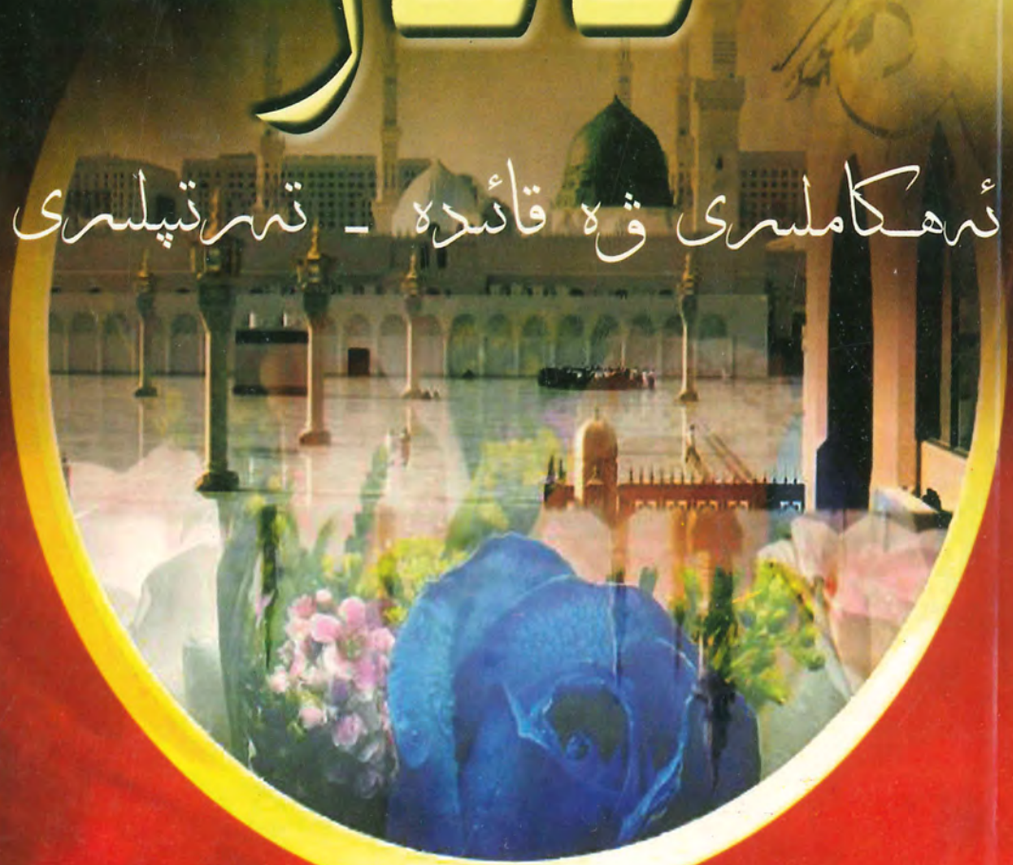

تەكلىماكان ئۇيغۇر نەشرياتى

مۇھەممەد يۈسۈف

ناماز

تەكلىماكان ئۇيغۇر نەشرياتى

مۇقاۋا لايىھىلىگۈچى: ئا.قاسىم

نەشرياتنىڭ تور ئادرېسى: www.uygurlar.net
ئېلىكترونلۇق خەت ئادرېسى: aturan2003@yahoo.com

ئۇيغۇر كتاب تورىبىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تارقىتىش
www.uyghurkitap.com

ناماز

ئەھكاملىرى ۋە قائىدە ـ تەرتىبلىرى

مۇھەممەد يۇسۇف

تەكلىماكان ئۇيغۇر نەشرىياتى

الصلاة أحكامها و كيفية أدائها وأسرارها

تأليف: محمد يوسف

طبع من حساب ريع وقف تورغون أمين ألختني المتوفى بتاريخ

12 . 12 . 1426 هـ.

بۇ كىتاب 2006 - يىلى 12 - يانۋار كۈنى مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھىرىدە ۋاپات بولغان خوتەنلىك مەرھۇم تۇرغۇنجان ھاجىمنىڭ ۋەقفىسىنىڭ ماددى ياردىمى بىلەن باسترۇلدى.

تەكلىماكان ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلدى

2006 - 6 - ئاي ئىستانبۇل

كومپيۇتېرغا ئالغۇچى: زەيتۇنە ھەسەن

Baskı - Cilt : Bayrak Mat.Ltd.Şti
K.Ayasofya Cd.Yabacı Sk.2/1
638 42 02 S.Ahmet-İst

Haziran 2006

İrtibat Adresi: Yenidoğan Mah. 41. Sok. No: 7 D: 4
Zeytinburnu / İstanbul
0212 679 86 88 - 0532 414 40 55

ئۇيغۇر كتاب تورىبىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تارقىتىش
www.uyghurkitap.com

بسم الله الرحمن الرحيم

{إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ كِتَابًا مَّوْقُوْتاً}

(القرآن الكريم)

«شۈبھىسىزكى، نامازمۇمىنلەرگە ۋاقتى بەلگىلەنگەن پەرز قىلىندى.»

(نىسا سۈرىسى 103 - ئايەت)

{صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي}

(الحديث)

«نامازنى مەن ئوقۇغاندەك ئوقۇڭلار»

(ھەدىس)

ئۇيغۇر كتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارقىسى

بسم الله الرحمن الرحيم

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ تائالانىڭ نامى بىلەن باشلايمەن

جەمئىي ھەمدۇ سانالار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ۋە مۆمىنلەرنىڭ مەدەتكارى جانابى ئاللاھ تائالاغا خاستۇر. ئاللاھ تائالاغا مەۋجۇداتنىڭ سانىچە ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن. ھەق دىنىنى ئىنسانىيەتكە يەتكۈزۈش ئارقىلىق ئۇلارنى كۇپرى، زالالەت ۋە ئازغۇنلۇقنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدىن قۇتۇلدۇرۇپ، ئىمان، ھىدايەت ۋە ھەقىقەتنىڭ نۇرىغا يېتەكلىگەن سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە ـ تاۋابئاتلىرىغا ۋە ئۇنىڭ يولىنى داۋاملاشتۇرۇپ بىزلەرگىچە يەتكۈزگەن ساھابىلىرىغا، شۇنداقلا تا قىيامەتكىچە ھەق يولدا يۈرگەن مۆمىنلەرگە ئەڭ ئالى ئېھتىرام بىلدۈرىمەن.

نامازنى ئىماندىن قالسىلا ئىبادەتلەرنىڭ ئەڭ كاتتىسى، ئىسلام دىنىنىڭ ئىككىنچى ئاساسى(تۈۋرۈكى)، مۇسۇلمانلىقنىڭ بەلگىسى، پۈتۈن ياخشىلىقلارنىڭ باشلامچىسى ۋە قىيامەت كۈنىدە بەندىلەرنىڭ ئەڭ ئاۋۋال ھېساب بېرىدىغان بىرىنچى ئەمەلى، ئاللاھ تائالاغا بولغان ئىخلاس ۋە ئىتائەتمەنلىكنىڭ ئەڭ ئوبرازلىق ئىپادىسى بولغانلىقىدىن ئىسلام دىنى نامازنى ناھايىتى يوقىرى ۋە ئەھمىيەتلىك ئورۇندا قويىدى ھەمدە نامازغا ئوقۇغۇچىلارغا جەننەت بىلەن خۇشخەۋەر بەردى. ئىسلام دىنى نامازنى شۇنچىلىك ئەھمىيەتلىك يوقىرى ئورۇنغا قويغان ئىكەن، ئەلۋەتتە بىزمۇ نامازنى جان ـ دىلىمىز بىلەن ئورۇنلاشقا، ئورۇنلىغاندىمۇ ئۇنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرىنى ياخشى ئۆگىنىپ،

ئاللاهقا قوبۇل بولىدىغان شەكىلدە ئادا قىلىشقا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشىمىز زۆرۈردۇر.

مەلۇمكى، نامازنىڭ ھەر باشقا پۈتۈن ئىبادەتلەرنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدا قوبۇل بولۇشى ياكى رەت قىلىنىشى پەقەت ئۇنىڭ ئىسلام دىنىدا كۆرسىتىلگەن قائىدە ــ پرىنسىپلىرىغا ئۇيغۇن كېلىش ياكى كەلمەسلىكىگە باغلىقتۇر. شۇڭا ئىبادەتلەرنىڭ قائىدە ــ تەرتىبلىرىنى ئۆگىنىش ناھايىتى زۆرۈردۇر.

ھۆرمەتلىك كىتابخان! قولىڭىزدىكى بۇ كىتاب نامازنىڭ ھەققىدە تەپسىلى يېزىلغان ھەممىگە ئاممىباب ئەسەر بولۇپ، سىزنىڭ نامازنىڭ ھەققىدىكى بىلىملەرگە بولغان بارلىق ئېھتىياجىڭىزنى قاندۇرىدۇ، بىلمەيدىغانلارغا ئۆگىتىدۇ، بىلىدىغانلارنىڭ بىلىمىنى ئاشۇرىدۇ، مۇكەممەللەشتۈرىدۇ ۋە ئۇلارنى نامازنىڭ ھەققىدىكى نۇرغۇن سىر - ئەسرارلارغا ئىگە قىلىدۇ.

بۇ كىتاب ھەققىدە قىسقىچە چۈشەندۈرۈش بېرىشنى خالايمەن:

1 - بۇ كىتاب پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ نامازنىڭ ھەققىدە ئۆگەتكەن ۋە كۆرسەتكەن ئەڭ ئىشەنچلىك ھەدىسلىرىگە يۆلەنگەن ۋە ئىمام ئەزەم ئەبۇ ھەنىفەنىڭ مەزھىبىنى ئاساس قىلغان ھالدا يېزىلدى.

2 - كىتابتىكى شەرئىەت ئەھكاملىرىنىڭ ھەممىسى مەزھەب مۆتىۋەرلىرىنىڭ ۋە باشقا كاتتا ئۆلۈمالارنىڭ ئەڭ توغرا ۋە ئەڭ ئىلغار قاراشلىرىدىن تاللاپ ئېلىندى.

3 - كىتابتا نەقىل كەلتۈرۈلگەن ئايەت ۋە ھەدىسلەر بىلەن بايان قىلىنغان شەرئىەت ئەھكاملىرىنىڭ مەنبەلىرى(سۈرە نامى بىلەن

ئايەت نومىرى، ھەدىسنىڭ رىۋايەت قىلغۇچىسى ۋە بايان قىلىنغان مەسىلىلەرنىڭ نەدىن ئېلىنغانلىقى) تىرناق [] ئىچىدە ھەر بىر ماۋزۇنىڭ ئارقىسىغا بېرىلدى.

4 - ھەر بىر ماۋزۇنىڭ تۈگەنجىسىدە تىرناق [] ئىچىدە بېرىلگەن مەنبەلەر پەقەت شۇ ماۋزۇغىلا ۋە كىللىك قىلىدۇ. شۇنداقلا بىر ماۋزۇغا بېرىلگەن بىردىن كۆپ مەنبەلەرنىڭ ھەممىسى ئەينى ماۋزۇنى سۆزلىگەن مەنبەلەردۇر.

5 - كىتابتا نامى تىلغا ئېلىنغان مەنبەلەر تېخى ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىنمىغانلىقتىن، بۇلاردىن پەقەت ئەرەب تىلىنى بىلىدىغانلارلا پايدىلىنالايدۇ ۋە شۇنداقلارلا بۇ مەنبەلەر توغرۇلۇق ئىزدىنىدۇ. شۇ سەۋەبتىن تىرناق ئىچىدە بېرىلگەن مەنبەلەر ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىنماستىن، ئەرەبچە ئۆز ئەسلى بويىچە بېرىلدى. بەلكى بۇ مەزكۇر ئەسەرلەرنى ئىزدىگۈچىلەر ئۈچۈن تېخىمۇ قولايلىق بولىشى مۇمكىن.

جانابى ئاللاھ تائالادىن بۇ ئىشىمنىڭ خالىس ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن بولۇپ قوبۇل قىلىنىشىنى ۋە بۇ ئەسەرنىڭ مۇسۇلمانلار ئاممىسى ئۈچۈن مەنپەئەتلىك بولۇشىنى سورايمەن.

مۇھەممەد يۈسۈف

ھىجرىيە 1426- يىلى 19- زىلھەججە

مىلادىيە 2006 - يىلى 19 - يانۋار

ئۇيغۇر كتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

مۇئەللىپتىن 5
مۇقەددىمە 31
ئىسلام دىنى 31
ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئەقىدىلىرى 33
ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى 34
ئىبادەت 36
ھەممە ئىبادەتكە چاقىرىلغان 37
ئىبادەت ئاللاھقىلا قىلىنىدۇ 38
ئىبادەت روھنىڭ غىزاسىدۇر 39
ئىبادەتنىڭ ماھىيىتى 41
ئىبادەت ئاللاھ تائالانىڭ ھەققىدۇر 42
ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەت نامازدۇر 44
ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ ئاساسىي مەنبەلىرى 45
1 - قۇرئان كەرىم 45
2 - سۈننەت 46
3 - ئىجما 48
4 - قىياس 49
ئىسلام فىقھى 52
فىقھىنىڭ تەرىپى 52
ئىسلام فىقھىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرى 53
ئىسلام فىقھىنىڭ ماۋزۇسى 53
ئىسلام فىقھىنىڭ خىزمەتلىرى 54
فىقھى ئىلمىنىڭ كېلىپ - چىقىش تارىخى 56

فىقهى ئىلمىنىڭ كىلىپ چىقىشىغا تۈرتكە بولغان سەۋەب 56
مەزھەبنىڭ كىلىپ - چىقىش تارىخى 56
مەزھەبلەرنىڭ كۆپ بولغانلىقىنىڭ سەۋەبلىرى 57
ئىسلام دۇنياسىدا بىرده‌ك ئېتىراپ قىلىنغان
تۆت مەزھەبنىڭ كىلىپ - چىقىش تارىخى 59
ئىمام ئەزەم 60
ئىمام ئەزەمنىڭ ئىسلام فىقھىشۇناسلىقىدىكى ئورنى 60
ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ نوپۇزى 61
ئىمام ئەزەمنىڭ پرىنسىپى 62
ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتلىرى 62
ئەبۇ يۈسۈف بىلەن مۇھەممەدنىڭ ھەنەفىي مەزھىبىدىكى ئورنى. 63
ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ ئىمامىلىرى ئارا پرىنسىپى 64
يوقىرىقى بايانلار بىلەن بۇ كىتابنىڭ مۇناسىۋىتى 65
مەزھەب چۈشەنچىسى 67
تەقلىد مەسىلىسى 69
تەقلىد قىلىشقا بولمايدىغان ئىشلار 70
تەقلىد قىلىشقا بولىدىغان ئىشلار 73
تەقلىد قىلىشقا بولىدىغان كىشىلەر 73
مەزھەبكە ئەگىشىش(تەقلىد قىلىش)نىڭ ھۆكمى 74
ئاۋام خەلقنىڭ مەزھەبكە ئەگىشىش مەسىلىسى 74
ئىجتىھاد قىلالمايدىغان ئالىمنىڭ مەزھەبكە ئەگىشىش مەسىلىسى. 75
ئىجتىھاد قىلالايدىغان كىشىنىڭ باشقىسىنى تەقلىد قىلىشى ... 76
مۇئەييەن بىر مەزھەبكە ئەگەشكەن كىشىنىڭ باشقا بىر
مەزھەبنىڭ رەينى قوبۇل قىلىشى جائىزمۇ؟ 76
رۇخسەت ئىزدەپ باشقا مەزھەبكە ئۆتۈش جائىزمۇ؟ 77
مەزھەبكە ئەگەشمەسلىك دەۋاسى 78

www.uyghurkitap.com

بۇ كىتابنى يېزىپ چىقىشتىكى پرىنسىپىم 79
مۇكەللەپنىڭ تەرىپى 80
فىقهى ئىستىلاهلىرى 80
پەرزنىڭ تەرىپى 80
پەرزنىڭ هۆكمى 81
پەرز ئەيننىڭ تەرىپى 81
پەرز ئەيننىڭ هۆكمى 82
پەرز كىفايەنىڭ تەرىپى 82
پەرز كىفايەنىڭ هۆكمى 82
ۋاجىبنىڭ تەرىپى 82
ۋاجىبنىڭ هۆكمى 83
سۈننەتنىڭ تەرىپى 83
سۈننەتنىڭ تۈرلىرى 83
تەكىتلىك سۈننەتنىڭ تەرىپى 84
تەكىتلىك سۈننەتنىڭ هۆكمى 84
تەكىتسىز سۈننەتنىڭ تەرىپى 84
تەكىتسىز سۈننەتنىڭ هۆكمى 84
هارامنىڭ تەرىپى 85
هارامنىڭ هۆكمى 85
مەكرۇھ تەھرىمىنىڭ تەرىپى 85
مەكرۇھ تەھرىمىنىڭ هۆكمى 86
مەكرۇھ تەنزىھنىڭ تەرىپى 86
مەكرۇھ تەنزىھنىڭ هۆكمى 86
مۇباھ 87
مۇباھنىڭ هۆكمى 87
بىلۈۋىلىش زۆرۈر بولغان مەسىلىلەر 87

1 – بۆلۈم ئىسلام دىنىدىكى نامار 91

ئىسلام دىنىدىكى نامار 93
نامازنىڭ ئىسلام دىنىدىكى ئورنى 94
نامازنىڭ پەزىلىتى 95
نامازنىڭ ھۆكمى 96
كۈندىلىك بەش ۋاخ نامازنىڭ سىرى 101
نامازنىڭ ئاخىرەتلىك پايدىلىرى 105
نامازنىڭ بۇ دۇنيالىق پايدىلىرى 107
1 - نامار پاكىزلىق ۋە گۈزەللىكتۇر 108
2 - نامار ئىنسانىنىڭ سەۋرچانلىقى ۋە چىداملىقىنى
ئاشۇرىدۇ 109
3 - نامار ئەخلاقنى كۈچەيتىدىغان قۇۋۋەتتۇر 111
4 - نامازدىكى ھەربىرىكەتلەر گىمناستىكىدىن پايدىلىقتۇر 112
5 - نامار رومانتىزىمنىڭ شىپاسىدۇر 116
ئىسلام دىنىدا تەلەپ قىلىنغان نامار 116
ئەقىلنىڭ ئەمەللىرى 118
قەلبنىڭ ئەمەللىرى 118
ھېسسىي ئەزالارنىڭ ئەمەللىرى 119
تاشقى ئەزالارنىڭ ئەمەللىرى 119
نامازدا «خۇشۇئ»نىڭ ئەھمىيىتى 120
«خۇشۇئ»نىڭ ھۆكمى 122
«خۇشۇ» نامازنىڭ جېنىدۇر 124
«خۇشۇئ»نىڭ ئامىللىرى 126
ئىنسان پسىخولوگىيىسى ۋە بەش ۋاخ نامار 137

نامازنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى 140
كۇپرىنىڭ تۈرلىرى 144
ئېتىقادتىكى كۇپرىلىقنىڭ ھۆكمى 144
ئېتىقادتىكى كۇپرىلىقنىڭ تۈرلىرى 145
ئەمەلدىكى كۇپرىلىقنىڭ ھۆكمى 147
ئەمەلدىكى كۇپرىلىقنىڭ تۈرلىرى 148

2 - بۆلۈم نامازنىڭ شەرتلىرى 151

نامازنىڭ بىرىنچى شەرتى پاكلىقنىڭ بايانى 153
پاكلىقنىڭ تۈرلىرى 153
تاشقى پاكلىقنىڭ ھېكمەتلىرى 153
ئىچكى پاكلىقنىڭ ھېكمەتلىرى 155
پاكلىنىشقا بولىدىغان سۇلار 156
سۇلارنىڭ تۈرلىرى 158
مقدارى ئاز بولۇپ، ئۇنىڭدىن ھايۋانلار ئىچىپ قويغان
تۇرغۇن سۇنىڭ ھۆكمى 160
ئىستىنجا 161
ئىستىنجانىڭ تەرىپى 161
ئىستىنجانىڭ ھۆكمى 161
ئىستىنجادا قوللىنىشقا جائىز بولىدىغان ماددىلار 162
ئىستىنجادا قوللىنىشقا جائىز بولمايدىغان ماددىلار 162
ئىستىبرا 163
ھاجەتخانىغا كىرىشنىڭ ئەدەپلىرى 163
نىجاسەتلەر ۋە ئۇلاردىن پاكلىنىش 165
نىجاسەتنىڭ تۈرلىرى 165

نىجاسەتلەردىن كەچۈرۈم قىلىنىش مىقدارى 166
نىجاسەتلەردىن پاكلاش ئۇسۇلى 167
نامازنىڭ ئىككىنچى شەرتى تاھارەتنىڭ بايانى 170
تاھارەتنىڭ تۈرلىرى 170
تاھارەتنىڭ پەرزلىرى 170
تاھارەتنىڭ سۈننەتلىرى 171
تاھارەتتىكى مەكرۇھلار 172
تاھارەت ئېلىشنىڭ ئەدەبلىرى ۋە قائىدە – تەرتىبلىرى 173
مىسۋاك قوللىنىش 175
مىسۋاكنىڭ تەرىپى 175
مىسۋاكنىڭ ئەھمىيىتى 175
تاھارەتتە شۈبھە 176
تاھارەتنىڭ ھېكمىتى 177
تاھارەتنىڭ گۈزەللىككە بولغان پايدىسى 179
تاھارەتنىڭ ئىنسان ساقلىقىغا بولغان پايدىسى 183
تاھارەتنى بۇزىدىغان ئاممىلار 186
تاھارەتنى بۇزمايدىغان ئىشلار 187
ئاياقلارغا مەسھى قىلىشنىڭ بايانى 188
مەسھىنىڭ تەرىپى 188
ئاياقلارغا مەسھى قىلىشنىڭ ھۆكمى 188
ئاياقلارغا مەسھى قىلىشنىڭ شەرتى 188
مەسھىنىڭ قائىدىسى 189
ئەسكەرتىش 189
مەسھىنىڭ مۇددىتى 189
مەسھىنى بۇزىدىغان ئاممىلار 190
تېگىشنىڭ ئۈستىگە مەسھى قىلىش 191

ئۆزۈرلۈك كىشىلەر قانداق قىلىشى كېرەك 192
ئۆزۈر قوبۇل قىلىنىشىنىڭ شەرتى 192
ئاياللارنىڭ ئاياللىق هاللىرى 192
ئايلىق هالى 193
ئايلىق ئادەتتىكى مۇددىتى 193
توغۇتلۇق هالى 193
توغۇتلۇق هالىنىڭ مۇددىتى 193
ئاياللار ئۆچۈن ئايلىق ۋە توغۇتلۇق هاللىرىدا مەنئى
قىلىنغان ئىشلار 194
ئايلىق ۋە توغۇتلۇق هاللىرىدىكى ئاياللارغا
يېقىنلىق قىلىش مەسىلىسى 195
ئۆزۈرلۈك هالى 196
تاھارەتسىز كىشىلەر ئۆچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار 197
جۇنۇپ كىشى ئۆچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار 199
غۇسلىنىڭ بايانى 201
غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەر 201
غۇسلىنىڭ تۈرلىرى 202
1 - پەرز بولغان غۇسلى 202
غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلمايدىغان ئىشلار 202
غۇسلىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى 203
2 - سۈننەت بولغان غۇسلى 203
3 - مۇستەھەب بولغان غۇسلى 205
غۇسلىنىڭ پەرزى 207

غۇسلىنىڭ سۇننەتلىرى 207
غۇسلى قىلىشنىڭ قائىدىسى 208
غۇسلىنىڭ ھېكمىتى 209
غۇسلىنىڭ پايدىلىرى 210
غۇسلىنىڭ تىببىي پايدىسى 210
تەيەممۇمنىڭ بايانى 212
تەيەممۇمنىڭ تەرىپى (تونۇشتۇرۇلىشى) 212
تەيەممۇمنى كېرەك قىلمىدىغان ھاللار 212
تەيەممۇمنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى 213
تەيەممۇم قىلىشنىڭ شەرتلىرى 214
تەيەممۇمنىڭ پەرزلىرى 215
تەيەممۇمنىڭ سۇننەتلىرى 216
تەيەممۇمنىڭ قائىدىسى 216
تەيەممۇم قىلىشقا بولمىدىغان مادداللار 217
تەيەممۇمنى بۇزمىدىغان ئامىللار 217
تەيەممۇمنىڭ ھېكمىتى 218
نامازنىڭ ئۇچىنچى شەرتى نامازغا ۋاقىتنىڭ كىرىشى 219
بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقىتلىرى 219
بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى 219
پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى 220
ئەسر نامىزىنىڭ ۋاقتى 220
شام نامىزىنىڭ ۋاقتى 220
خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى 220
ۋىتىر نامىزىنىڭ ۋاقتى 221
ئەڭ پەزىلەتلىك ۋاقىتلار 221
نامازغا ۋاقىتلىرىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى 223

ناماز ۋاقتلىرىنىڭ كۆپ بولغانلىقىنىڭ ھېكمىتى 225
ناماز ۋاقتلىرى ھەققىدە ئىجتىھاد قىلىش 227
ناماز ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار 228
يوقىرىدا بايان قىلىنغان بەش ۋاقىتتا ناماز
ئوقۇماسلىقنىڭ ھېكمىتى 230
ئەزاننىڭ بايانى 232
ئەزاننىڭ تونۇشتۇرۇلۇشى 232
ئەزاننىڭ ھۆكمى 232
ئەزاننىڭ تېكستى 232
ئەزان ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى 233
ئەزاننىڭ سۈننەتلىرى 234
ئەزاننىڭ مەكرۇھلىرى 235
ئەزانغا جاۋاب بېرىش 236
ئەزاندىن كېيىن ئوقۇلىدىغان دۇئا 237
ئەزاننىڭ بۇيرۇلغانلىقىنىڭ ھېكمىتى 237
تەكبىرنىڭ بايانى 239
تەكبىرنىڭ تەرىپى 239
تەكبىرنىڭ ھۆكمى 239
تەكبىرنىڭ تېكستى 240
نامازنىڭ تۆتىنچى شەرتى ئەۋرەت جايلارنى يېپىشنىڭ بايانى 241
ئەۋرەتنىڭ تەرىپى 241
ئەۋرەت جايلارنىڭ چەك ـ چېگرىسى 241
ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت جايلىرى 241
ئاياللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى 242
بالاغەتكە يەتمىگەنلەرنىڭ ئەۋرەتلىرى 243
ئەۋرەت جايلارنى يېپىشنىڭ ھېكمىتى 243

ئەۋرەت جايلارنى يېپىشنىڭ ئەدەپلىرى..... 244
نامازنىڭ بەشىنچى شەرتى قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش 246
قىبلىگە قاراشقا ئىمكانىيەت بولمىسا..... 246
قىبلىنى تاپالمىغاندا قانداق قىلىش كېرەك؟..... 247
قىبلىگە يۈزلىنىشنىڭ ئەدەپلىرى..... 249
نامازدا قىبلىگە يۈزلىنىشنىڭ سىرى 249
نامازدا نېمە ئۈچۈن كەبە تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈش كېرەك؟..... 251
نامازنىڭ ئالتىنچى شەرتى نىـــــيـــــەت..... 254
نىيەتنىڭ تەرىپى..... 254
نىيەتنىڭ ۋاقتى 255
نىيەت قىلىش ئۇسۇلى 255

ئۈچىنچى بۆلۈم نامازنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرى..... 259

بەش ۋاخ نامازنىڭ رەكئەتلىرى..... 261
رەكئەت دېگەن نېمە؟ 262
بەش ۋاخ نامازنىڭ ئوقۇلۇش تەرتىبى 262
بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنىڭ ئەھمىيىتى..... 263
نامازنىڭ پەرزلىرى 266
نامازنىڭ پەرزلىرىنىڭ تەپسىلىي بايانى..... 267
1- تەكبىر تەھرىمى 267
نامازدا تەكبىر تەھرىمىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى 267
2 - قىيام..... 268
نامازدا قىيامدا تۇرۇشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى 268
3 - قىرائەت 269
نامازدا قىرائەتنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى..... 270

4 - رۇكۇ 270
نامازدا رۇكۇنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى 271
5 - سەجدە 272
نامازدا سەجدىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى 272
6 - قەئدە ئاخىر 273
تەشەھھۇد دېگەن نېمە؟ 274
قەئدە ئاخىرنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى 274
نامازنىڭ ۋاجىبلىرى 275
نامازنىڭ سۈننەتلىرى 277
نامازنىڭ ئەدەپلىرى 279
نامازغا ئوقۇشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرى 280
بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنىڭ ئوقۇلۇشى 280
ئەرلەرنىڭ ئولتۇرۇش شەكلى 284
ئاياللارنىڭ ئولتۇرۇش شەكلى 284
تەھىيات دۇئاسى 284
ئاللاھۇممە سەللى ئەلا دۇرۇتى 285
ئاللاھۇممە بارىك ئەلا دۇرۇتى 285
رەببەنا دۇئاسى 285
بامدات نامىزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلۇشى 286
پېشىن نامىزى 286
پېشىنىنىڭ ئاۋۋالقى سۈننىتىنىڭ ئوقۇلۇشى 286
پېشىنىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلۇشى 287
پېشىنىنىڭ ئاخىرقى ئىككى رەكئەت سۈننىتىنىڭ ئوقۇلۇشى 287
ئەسر نامىزى 287
ئەسر نامىزىنىڭ تەكىتسىز تۆت رەكئەت سۈننىتىنىڭ
ئوقۇلۇشى 287

ئەسر نامىزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلىشى 288
شام نامىزى 288
شام نامىزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلىشى 288
شام نامىزىنىڭ سۈننىتىنىڭ ئوقۇلىشى 288
خۇپتەن نامىزى 289
خۇپتەن نامىزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلىشى 289
خۇپتەن نامىزىنىڭ سۈننىتىنىڭ ئوقۇلىشى 289
ۋىتىر نامىزى 289
ۋىتىر نامىزىنىڭ ئوقۇلىشى 289
قۇنۇت دۇئاسى 290
نامازدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان دۇئالار 290
نامازنىڭ مەكرۇھلىرى 295
نامازنى بۇزىدىغان ئاممىلار 298
نامازغا مۇناسىۋەتلىك بەزى مەسىلىلەر 301
نامازنى توختىتىش ياكى قالدۇرۇشنى ۋاجىب ياكى
جائىز قىلىدىغان سەۋەبلەر 301
نامازنى توختىتىش ياكى كەينىگە سۈرۈشنى ۋاجىب
قىلىدىغان سەۋەبلەر 301
نامازنى توختىتىش ياكى كەينىگە سۈرۈشنى جائىز
قىلىدىغان سەۋەبلەر 302
نامازدا شۈبھە 303
سەجدە سەھۋىنىڭ بايانى 305
سەجدە سەھۋىنىڭ تەرىپى 305
پەرزنىڭ كېچىكتۈرۈلگەنلىكىگە مسال 306
ۋاجىبنىڭ سەھۋەنلىكتىن تەرك قىلىنغىنىغا مسال 307
ۋاجىبنىڭ سەھۋەنلىكتىن كېچىكتۈرۈلگىنىگە مسال 308

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىر يېرىدىن بىرلا بېكى تارقىسى

سەجدە ئايىتىنىڭ تەكرارلىنىشى 309
سەجدە سەھۋىنىڭ قىلىنىش ئۇسۇلى 309
سەجدە سەھۋى كەچۈرۈم قىلىنىدىغان ھاللار 309
نامازدا تاھارەتنىڭ بۇزۇلىشى 310
سۈتىرە ۋە نامازغا ئوقۇغۇچىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈش مەسىلىسى 310
قىرائەت خاتالىقلىرى 311
تىلاۋەت سەجدىسى 312
تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ تەرىپى 312
تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ بۇيرۇلىشى 312
تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىشقا سالاھىيەتلىك
بولۇشنىڭ شەرتلىرى 312
تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىشنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر 313
تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ قىلىنىش ئۇسۇلى 313
تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ ۋاقتى 314
تىلاۋەت سەجدىسى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان شەرتلەر 314
سەجدە ئايىتىنىڭ تەكرارلىنىشى كۆپ قېتىم
سەجدە قىلىشنى لازىم قىلامدۇ؟ 315
سەجدە ئايەتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سۈرىلەر ۋە ئايەتلەر 316
قۇرئان ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى 317
قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەدەپلىرى 321
قۇرئان يادلاشنىڭ پەزىلىتى 322
قۇرئاننى خەتمە قىلىش 323
قۇرئان كەرىمنى تەرتىل بىلەن ئوقۇش 324
قازا نامازلار ھەققىدىكى مەسىلىلەر 325
نامازلارنى كېچىكتۈرۈشنىڭ ئۆزۈرلىرى 325
نامازنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشىغا تۈرتكە بولغان ئۆزۈرلەر 326

قازا نامازلارنى ئوقۇش ئۇسۇلى 327
قازا نامازلارنى ئوقۇشنىڭ تەرتىبى 328
قازا نامازلارنى ئوقۇشتا تەرتىبنىڭ ئەمەلدىن قېلىشى 329
قازاسى ئوقۇلىدىغان نامازلار 330
مېيىتتىن نامازۋە روزىنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشى 331
كاپارەتنىڭ مىقدارى 332
نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇش 333
نامازلارنى جەمئى قىلىشنىڭ شەرتلىرى 338
كېمە، ئايروپىلان ۋە ماشىنىدا نامازئوقۇش مەسىلىسى 339

تۆتىنچى بـــۆلۈم نامازلارنىڭ تۈرلىرى 341

جامائەت نامىزى 343
جامائەت ۋە جامائەت نامىزىنىڭ تەرىپى 343
جامائەت نامىزىنىڭ ھۆكمى 343
جامائەت بىلەن نامازئوقۇشنىڭ پەزىلىتى 345
جامائەت بىلەن نامازئوقۇشنىڭ ھېكمىتى 347
جامائەت نامىزى ئەسكەرىي تەربىيەدۇر 348
مەسجىد ئۇمۇمنىڭ مەكتىبىدۇر 349
مەسجىدكە بېرىشنىڭ ئەدەپلىرى 349
ئىماملىق 351
ئىمامليقنىڭ شەرتلىرى 351
ئىمامليققا ھەقلىق بولغۇچىلار 351
ئىمامليقى مەكرۇھ بولىدىغانلار 353
ئىسلام ئۇممىتىنى چەتكە قېقىشنىڭ خاتالىقى 355

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنى بىر يەردىن تاپقىلى بولىدىغان توربېكەت

ئىمامغا ئەگىشىشنىڭ شەرتلىرى 356
جامائەت توغرىسىدىكى مەسىلىلەر 357
جامائەت سېپىنىڭ تەرتىبى 358
ئالدىنقى سەپتە تۇرۇشنىڭ پەزىلىتى 359
ئارقا سەپتە ئۆزى يالغۇز تۇرغان كىشىنىڭ مەسىلىسى 360
جامائەت سانى 361
جامائەتنىڭ تۈرى 362
مۇدرىك ھەققىدىكى مەسىلىلەر 363
لاھىق ھەققىدىكى مەسىلىلەر 366
مەسبۇق ھەققىدىكى مەسىلىلەر 368
جامائەت نامىزى توغرۇلۇق بەزى مەسىلىلەر 371
ئوقۇپ بولغان نامازنى جامائەت بىلەن قايتا ئوقۇش 371
جامائەتنىڭ ساۋابىنى تېپىش 373
بىرىنچى رەكئەتكە يېتىشىش 373
قايسى ھالەتتە ئىمامنىڭ نامىزى بۇزۇلۇپ، جامائەتنىڭ نامىزى بۇزۇلمايدۇ؟ 374
جامائەتنىڭ ئىمامدىن كېيىن قىلىدىغان ئىشلىرى 375
ئىمام قىلمىسا جامائەتمۇ قىلمايدىغان ئىشلار 376
ئىمام قىلسا جامائەت قىلمايدىغان ئىشلار 377
ئىمام قىلمىسىمۇ جامائەت قىلىدىغان ئىشلار 378
سەجدە سەھۋى توغرۇلۇق بەزى مەسىلىلەر 379
جۈمە نامىزى 380
جۈمە نامىزىنىڭ ھۆكمى 380
جۈمە كۈنىنىڭ پەزىلىتى 382
جۈمە نامىزى ئۇقۇشنىڭ پەزىلىتى 383
جۈمە نامىزىنىڭ بۇيرۇلۇشىنىڭ ھېكمىتى 384

جۈمە نامىزى پەرز بولىدىغان كىشىلەر 384
جۈمە نامىزىنىڭ دۇرۇس بولۇشىنىڭ شەرتلىرى 385
جۈمە نامىزىنىڭ پەرزلىرى 387
خۇتبە 387
خۇتبىنىڭ شەرتلىرى 388
خۇتبىنىڭ كەيپىيىتى 388
جۈمەنىڭ سۈننەتلىرى 389
جۈمە كۈنىدە مەكرۇھ بولىدىغان ئىشلار 392
جۈمە نامىزىنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى 394
يولۇچى نامىزى 395
يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر ياكى شەرئىەتنىڭ يولۇچىلارغا كۆرسەتكەن ئوڭايلىقلىرى 396
سەپەردە نامازنى قەسر قىلىشنىڭ دەللىلى 398
مۇقىمنىڭ يولۇچى ھۆكمىگە كىرىشنىڭ شەرتلىرى 400
يولۇچىنىڭ مۇقىملىق ھۆكمىگە كىرىشنىڭ شەرتلىرى 401
قەسر توغرۇلۇق مەزھەب قاراشلىرى 402
ھېيت نامازلىرى 404
ھېيت نامازلىرىنىڭ بۇيرۇلىشىنىڭ دەللىلى 404
ھېيت نامازلىرى كىملەرگە ۋاجىب بولىدۇ؟ 405
ھېيت نامازلىرىنىڭ دۇرۇس بولۇشىنىڭ شەرتلىرى 406
ھېيت نامازلىرىنىڭ ۋاقتى 406
ھېيت نامازلىرىدا سۈننەت بولغان ئىشلار 407
ھېيت نامازلىرىنىڭ ئوقۇلۇش كەيپىيىتى 408
ھېيت نامازلىرىدىكى ئارتۇق تەكبىرلەر توغرۇلۇق مەسىلىلەر 409
تەشرىق تەكبىرلىرى 410
تەشرىق تەكبىرلىرىنىڭ لەپزى 411

تەشرىق تەكبىرلىرىنىڭ قازاسى توغرۇلۇق مەسىلىلەر 411
تەراۋىھ نامىزى 413
تەراۋىھ نامىزىنىڭ ھۆكمى 413
تەراۋىھ نامىزىنىڭ ۋاقتى 413
تەراۋىھ نامىزىنىڭ ئوقۇلۇش كەيپىيتى 413
كېسەللەر نامىزى 415
ئىما - ئىشارەت دېگەن نېمە؟ 417
ئىما - ئىشارەت بىلەن نامازئوقۇشقا تاقىتى
يەتمىگەن كىشى قانداق قىلىشى كېرەك؟ 418
ئىما - ئىشارەت بىلەن نامازئوقۇش توغرۇلۇق مەسىلىلەر 419
ئىستىسقا (سۇ تىلەش) نامىزى 420
ئىستىسقا نامىزىنىڭ كەيپىيتى 421
كۈسۈۇف ۋە خۇسۇف نامىزى 423
كۈسۈپ نامىزى ئوقۇشنىڭ كەيپىيتى 424
قورقۇنچ (خەۋف) نامىزى 425
قورقۇنچ نامىزىنىڭ كەيپىيتى 426
نەپلە نامازلىرى 428
نەپلە نامىزى ھەققىدىكى مەسىلىلەر 428
نەپلە نامازئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار 429
نەپلە نامازلارنىڭ تۈرلىرى 430
1 - تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى 430
تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزىنىڭ ۋاقتى 431
2 - چاشگاھ نامىزى 433
3 - تەھەججۇد (كېچە) نامىزى 433
تەھەججۇد نامىزىنىڭ كەيپىيتى 436

تەھەججۇد نامىزىنىڭ ۋاقتى..... 436
تەھەججۇد نامىزىنىڭ ھۆكمى..... 437
4- تاۋاپ نامىزى..... 441
5- تەۋبە نامىزى..... 441
6- ئىستىخارە نامىزى..... 442
ئىستىخارە دۇئاسى..... 443
7- ھاجەت نامىزى..... 444
8- ئەۋۋابىين نامىزى..... 445
جىنازا نامىزى..... 446
ئۆلۈمنىڭ ھەقىقىتى..... 447
ئۆلۈمگە تەييارلىق كۆرۈش..... 447
كېسەل يوقلاش..... 448
سەكراتتىكى كىشىنىڭ تەۋبىسى ۋە ئىمانى..... 449
بىراۋ سەكراتقا چۈشكەندە قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار..... 449
مېيىتنى دەپنە قىلىشتىن ئاۋۋال قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار..... 452
مېيىتنىڭ ھەق ـ ھوقۇقلىرى..... 454
بىرىنچى پەرز مېيىتنى يۇيۇش..... 454
مېيىتنى يۇغۇچىلار ھەققىدىكى مەسىلىلەر..... 455
مېيىتنى يۇيۇشنىڭ ئۇسۇلى..... 457
مېيىتنى يۇيۇشنىڭ شەرتلىرى..... 458
ئىككىنچى پەرز مېيىتنى كېپەنلەش..... 459
كېپەننىڭ ئۆلچىمى..... 460
كېپەنلەش ئۇسۇلى..... 462
ئۈچىنچى پەرز مېيىتنىڭ جىنازە نامىزىنى ئوقۇش..... 463
جىنازە نامىزىنىڭ تونۇشتۇرۇلۇشى..... 463
جىنازە نامىزىنىڭ ھۆكمى..... 463

جنازه نامىزىنىڭ ئىمامىلىقىغا ھەقلىق كىشىلەر 464
جنازه نامىزى ئوقۇلمايدىغان كىشىلەر 464
جنازه نامىزىنىڭ شەرتلىرى 465
جنازه نامىزىنىڭ پەرزلىرى 466
جنازه نامىزىنىڭ سۈننەتلىرى 466
ئەر جنازىسىنىڭ نىيىتى 466
ئايال جنازىسىنىڭ نىيىتى 467
ئوغۇل بالا جنازىسىنىڭ نىيىتى 467
قىز بالا جنازىسىنىڭ نىيىتى 467
جنازه نامىزىنىڭ ئوقۇلۇش كەيپىيىتى 467
جنازىلەرنى بىرلەشتۈرۈش مەسىلىسى 470
جنازه نامىزى قاچان ئوقۇلىدۇ؟ 470
جنازه نامىزى نەدە ئوقۇلىدۇ؟ 471
تۆتىنچى پەرز مېيىتنى دەپنە قىلىش 472
مېيىتنى يۆتكەش 472
مېيىتنى دەپنە قىلىشقا ئالدىراش 473
جنازىنى كۆتۈرۈش 474
جنازىنى كۆتۈرۈش ئۇسۇلى 474
مېيىتنى دەپنە قىلىشنىڭ ھۆكمى ۋە ئۇنىڭغا
ئالدىراشنىڭ پەزىلىتى 475
مېيىت نەدە دەپنە قىلىنىدۇ؟ 476
قەبرىنىڭ ئۆلچىمى 477
مېيىتنى دەپنە قىلىش ئۇسۇلى 478
قەبرە قانچىلىك كۆتۈرۈلىدۇ؟ 479
قەبرىلەرنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلاش 479
تاۋۇت ياكى ساندۇقتا دەپنە قىلىش 481

قەبرلەرنى زىيارەت قىلىشنىڭ ھۆكمى..... 481
قۇرئان ئوقۇپ ساۋابىنى مېيىتقا ئاتاش..... 483
شېھىد..... 485
شېھىدنىڭ تەرىپى..... 485
شېھىدلار قانداق دەپنە قىلىنىدۇ؟..... 485
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىزىدىن ئۆرنەكلەر..... 487
قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش..... 487
نامازغا باشلاش تەكبىرى..... 488
تەكبىردە قولنى كۆتۈرۈش..... 488
نامازغا كىرىش تەكبىرىدىن باشقا تەكبىرلەردە
ئىككى قولنى كۆتۈرۈش..... 489
ئوڭ قولنى سول قولنىڭ ئۈستىگە قويۇش..... 491
ئىككى قولنى كىندىك ئاستىدا ياكى كۆكسىدە تۇتۇش..... 492
سانا ئوقۇش..... 493
قىيامدا تۇرۇش..... 497
خۇشۇئ ۋە سەجدە قىلىدىغان جايغا قاراش..... 498
قىرائەت..... 498
فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش..... 499
ئامىن دېيىش..... 500
ئامىننى مەخپى ياكى ئاشكارا دېيىش مەسىلىسى..... 500
فاتىھەدىن كېيىنكى قىرائەت..... 501
بامدات نامىزىنىڭ قىرائىتى..... 501
پېشىن نامىزىنىڭ قىرائىتى..... 503
ھەر بىر رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش..... 504
ئەسر نامىزىنىڭ قىرائىتى..... 504
شام نامىزىنىڭ قىرائىتى..... 505

خۇپتەن نامىزىنىڭ قىرائىتى 505
ۋىتىر نامىزىنىڭ قىرائىتى 506
تەھەججۇد نامىزىنىڭ قىرائىتى 507
جۇمە نامىزىنىڭ قىرائىتى 509
ھېيت نامازلىرىنىڭ قىرائىتى 509
بەش ۋاخ نامازنىڭ قىرائەتلىرىنى ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن ئوقۇش .. 510
رۇكۇ قىلىش 510
رۇكۇنىڭ كەيپىيىتى 510
رۇكۇ بىلەن سەجدىنى تەمكىنلىك بىلەن قىلىش 512
رۇكۇدا ئوقۇلىدىغان دۇئا ۋە زىكرلەر 512
رۇكۇ قىلىش مىقدارى 514
رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە قۇرئان ئوقۇماسلىق 514
رۇكۇدىن تۇرۇش 514
سەجدە 517
سەجدىنى ئالدىرىماي قىلىش 518
سەجدىدە ئوقولىدىغان زىكىر ۋە دۇئالار 519
سەجدىدە قۇرئان ئوقۇماسلىق 521
سەجدىنى ئۇزۇن قىلىش 521
سەجدىدىن تۇرۇش 523
ئىككى سەجدە ئارىلىقىدا زىكىر ئېيتىش 524
ئىككىنچى سەجدىگە بېرىش 524
سەجدىدىن رەكئەتكە تۇرۇش 525
بىرىنچى تەشەھھۇدتا ئولتۇرۇش 525
تەشەھھۇد ئوقۇش 526
تەشەھھۇد ئوقۇغاندا كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى مىدىرلىتىش 526
ئاخىرقى ئولتۇرۇش 527

تەشەھھۇدنىڭ تېكستى 528
«ئەتتەھىياتۇ»دىن كېيىن دۇرۇد ئوقۇش 529
دۇئادىن ئاۋۋال تۆت نەرسىدىن پاناھ تىلەش 530
سالام بېرىشتىن بۇرۇن دۇئا قىلىش 531
سالام بېرىش 535
پايدىلىنىلغان مەنبەلەر 537

ئۇيغۇر كتاب تورىبىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارىخى

مۇقەددىمە

ئىسلام دىنى

ئىسلام دىنى — ئىنسانىيەتنىڭ ئەقىل - پاراسىتى يېتىلگەن، ئىلىم - پەن، مەدەنىيىتى تەرەققى قىلىشقا باشلىغان بىر ۋەزىيەتتە، ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن ئىنسانىيەتنىڭ ئىپتىخارى، ياخشىلىقلارنىڭ ئۇلگىسى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئەڭ پۈتۈنلەنگەن ۋە ئەڭ كامالىغا يەتكەن ھالدا تا قىيامەتكىچىلىك يەر يۈزىدىكى پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ ئۆزگەرمەس بىرلا توغرا دىنى بولۇپ تاللانغان ئىمتىيازى بىلەن چۈشۈرۈلگەن ئەڭ توغرا ۋە ئەڭ ئىلغار بىر دىندۇر.

ئاللاھ تائالا پۈتۈن ئىنسانىيەتنى بۇ دىنغا ئېتىقاد قىلىشقا چاقىرىپ مۇنداق دەيدۇ: {**قُلْ يَا أَيُّها النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللّه إِلَيْكُمْ جَمِيعاً الَّذي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَات وَالأَرْض لا إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ يُحْيِـي وَيُمِيتُ فَآمِنُواْ بِاللّه وَرَسُوله النَّبِـيِّ الأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّه وَكَلِمَاته وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ**} تەرجىمىسى: «(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، ئى ئىنسانلار! مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ھەممىڭلارغا ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىمەن، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پادىشاھلىقى ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئاللاھ تىرىلدۈرىدۇ ۋە ئۆلتۈرىدۇ، ئاللاھقا ۋە ئاللاھ تائالانىڭ سۆزلىرىگە ئىمان كەلتۈرىدىغان ئەلچىسى ئۈممىي پەيغەمبەرگە ئىمان كەلتۈرۈڭلار، ھىدايەت تېپىشىڭلار ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئەگىشىڭلار.» [ئەئراف سۈرىسى 158 - ئايەت]

ئاللاھ تائالا ئىسلام دىنىنىڭ ئەڭ پۈتۈنلەنگەن ۋە ئەڭ كامىل بىر دىن ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {**الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِينًا**} تەرجىمىسى: «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمەتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم.» [مائىدە سۈرىسى 3 - ئايەت]

ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ نەزىرىدە قوبۇل بولىدىغان دىن پەقەت ئىسلام دىنى ئىكەنلىكىنى جاكارلاپ مۇنداق دەيدۇ: {**إِنَّ الدِّيْنَ عِنْدَاللهِ الإِسْلاَمُ**} تەرجىمىسى: «ھەقىقەتەن ئاللاھ تائالانىڭ نەزىرىدە مەقبۇل دىن ئىسلام(دىنى)دۇر.» [ئال ئىمران سۈرىسى 19 - ئايەت]

شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىسلام دىنى كېلىشى بىلەن ئىسلام دىنىدىن باشقا ساماۋىي (بۇرۇن ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن) دىنلارنىڭ ھەممىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان. شۇڭا ئىسلام دىنىدىن باشقا دىن تۇتقانلارنىڭ دىنلىرى ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدا قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: {**وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَالإِسْلاَمِ دِيْناً فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى الأَخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِيْنَ**} تەرجىمىسى: «كىمكى ئىسلام(دىنىدىن) باشقا دىننى تىلەيدىكەن، ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ. ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر.» [ئال ئىمران سۈرىسى 85 - ئايەت]

ئىسلام دىنى — ئىلگىرىكى ساماۋىي دىنلارنىڭ ئاساسى مەقسەتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، ھەر قانداق دەۋرلەرگە مۇۋاپىق كېلىدىغان، ھەر قانداق مىللەتنىڭ مەنپەئەتلىرىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان ۋە ھەرقانداق جايلارنىڭ شارائىتلىرىغا مۇناسىپ كېلىدىغان ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە بىر دىندۇر. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: {**وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ**

وَمُهَيْمِنًا عَلَيْـــه} يەنى«(ئى مۇھەممەد!) بىز ساڭا ئۆزىدىن ئىلگىرىكى (سامَاۋي)كىتابلارنى ئېتىراپ قىلغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىد بولغۇچى ھەق كىتابنى(يەنى قۇرئاننى)نازىل قىلدۇق.» [مائىدە سۈرىسى 48 - ئايەت]

ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىش ئۈنۈكدا بۇيرۇلغانلارنى ئورۇنلاش ۋە مەنئى قىلىنغانلاردىن يېنىش، شۇنداقلا پۈتۈن كۆرسەتمىلىرىگە رىئايە قىلىشنى تەقەززا قىلىدۇ. چۈنكى «ئىسلام» سۆزىنىڭ مەنىسىمۇ«بويسۇنۇش» دېگەننى ئىپادىلەيدۇ.

ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئەقىدىلىرى

ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئەقىدىلىرى تۆۋەندىكى ئالتە ئىماننى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

1 ـ ئاللاھ تائالانىڭ بارلىقىغا ۋە بىر لىكىگە چىن ئىشىنىش.

2ـ ئاللاھ تائالانىڭ پەرىشتىلىرىگە چىن ئىشىنىش.

3 ـ ئاللاھ تائالانىڭ چۈشۈرگەن كىتابلىرىغا چىن ئىشىنىش.

4 ـ ئاللاھ تائالانىڭ پەيغەمبەرلىرىگە چىن ئىشىنىش.

5 ـ قىيامەت كۈنىگە چىن ئىشىنىش.

6 ـ ياخشىلىق ۋە يامانلىق ئاللاھ تائالانىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدىغانلىقىغا چىن ئىشىنىش.

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە بۇ ئەقىدىلەرنى بايان قىلىپ ۋە بىزلەرنى بۇلارغا چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: **{يَاأَيُّهَاالَّذِيْنَ آمَنُوا آمِنُو بِاللهِ وَرَسُوْلِهِ وَالكِتَابِ الَّذِى نَزَّلَ عَلَى رَسُـوْلِهِ**

وَالكتاب الَّذى أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللهِ وَمَلآئكَته وَكُتُبه وَرُسُـله وَالْيَـوْمِ الأخرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلاَلاً بَعِيْداً} تەرجىمىسى «ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا، ئاللاھ تائالانىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە ئاللاھ ئۇنىڭغا نازىل قىلغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ۋە ئىلگىرى ئاللاھ نازىل قىلغان كىتابلارغا (يەنى قۇرئاندىن ئىلگىرى نازىل قىلىنغان ساماۋىي كىتابلارغا) ئىمان كەلتۈرۈڭلار. كىمكى ئاللاھ تائالانى، ئاللاھ تائالانىڭ پەرىشتىلىرىنى، كىتابلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى ۋە ئاخىرەت كۈنىنى ئىنكار قىلسا ئۇ قاتتىق ئازغان بولىدۇ.» [نىسا سۈرىسى 136 - ئايەت]

تەقدىر توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ: **{إِنَّا كُـلَّ شَـىء خَلَقْنَـاهُ بِقَـدَر}** تەرجىمىسى: «بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق.» [قەمەر سۈرىسى 49 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىمان توغرۇلۇق سوراغاندا مۇنداق دەپ جاۋاپ بەرگەن: **{أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَمَلاَئكَته، وَكُتُبه، وَرُسُله، وَالْيَـوْمِ الآخِـرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِه وَشَرِّه}** تەرجىمىسى: «ئىمانىڭ ـــ ئاللاھ تائالاغا، ئاللاھ تائالانىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە، قىيامەت كۈنىگە، ياخشىلىق ۋە يامانلىق ئاللاھ تائالانىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدىغانلىقىغا چىن ئىشىنىش.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى

ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى بەش بولۇپ، ئىسلام دىنى مۇشۇ بەش ئاساسنىڭ ئۈستىگە قۇرۇلغان.

1 ـ ئاللاھ تائالادىن باشقا ئېتىقاد ۋە ئىبادەت قىلىشقا ھەقلىق بولغان ئىلاھ يوق ئىكەنلىكىگە، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھ

تائالا تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش ۋە شۇنداق گۇۋاھلىق بېرىش.

2 - ھەركۈنى بەش ۋاخ نامازنى ئىسلام دىنىدا كۆرسىتىلگەن بويىچە ئادا قىلىش.

3 - مال - مۈلكى زاكات بېرىش مىقدارىغا يەتسە يىلدا بىر قېتىم زاكات ئايرىش.

4 - يىلدا بىر ئاي رامىزان روزىسىنى تۇتۇش.

5 - ئىقتىسادى يېتەرلىك بولۇپ، قۇدرىتى يەتكەن كىشىنىڭ ئۆمرى ئىچىدە بىر قېتىم بەيتۇللاھنى ھەج قىلىشى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسلام دىنىنىڭ يوقىرىقى بەش ئاساسنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {**بُنِيَ الإسلامُ عَلى خَمْس: شَهادَة أَنْ لا إلهَ إلاّ اللّهُ، وَأَنَّ محمداً رسولُ اللّه، وَإقامِ الصَلاة، وإيتاء الزَّكاةَ، وصَوْمَ رَمَضانَ، والحَجِّ**} تەرجىمىسى: «ئىسلام (دىنى) بەش (ئاساس)نىڭ ئۈستىگە قۇرۇلغان: ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوق ئىكەنلىكىگە، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ بەندىسى ۋە ھەق ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىپ گۇۋاھلىق بېرىش، نامازنى ئوقۇش، زاكات بېرىش، رامىزان روزىسىنى تۇتۇش ۋە ھەج قىلىش.» [مۇسلىم ۋە بۇخارى رىۋايىتى]

مۇلاھىزە: يوقىرىقى بەش چوڭ ئىبادەت ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى دەپ تونۇلغان بولسىمۇ، بۇ ئىبادەتلەر ئىسلام دىنىنىڭ پۈتۈن ئىبادەتلىرىگە ۋەكىللىك قىلالمايدۇ. چۈنكى ئىسلام دىنى ئېتىقاد، ئىبادەت، ئەخلاق، مۇئامىلە، قانۇن – پرىنسىپ ۋە باشقىلارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغانىدەك، بۇلارنى ئورۇنلاشمۇ ئىبادەتتۇر.

ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، يوقىرىقى بەش چوڭ ئىبادەتنىلا ئورۇنلاپ قويۇپ، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئەخلاق، مۇئامىلە ۋە باشقا قانۇن – پرىنسىپ ئۆلچەملىرىگە خىلاپلىق قىلغان كىشى نىجات تاپالمايدۇ.

ئىبادەت

كىشىلەر مۇسۇلمان بولۇپ، ئىسلام دىنىغا كىرگەندىن كېيىن، ئۇلارغا ئاللاھ تائالانىڭ ئەڭ ئاۋۋال بۇيرىغان نەرسىسى ئىبادەتتۇر. ئىبادەت ــ ئاللاھ تائالاغا بولغان ئىمانىنى نامايان قىلىش ۋە ئاللاھ تائالا ئاتا قىلغان سان - ساناقسىز ۋە ھېسابسىز نېمەتلەرگە شۈكۈر ئادا قىلىش يۈزىسىدىن، ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلغان ھالدا، ئۇنىڭ بۇيرۇقىنى ئورۇنلاش نىيىتى بىلەن قىلىنىدۇ.

«ئىبادەت دىنىڭ، شۇنداقلا ھاياتلىقنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغىنىدەك، ئىنسانىنىڭ ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن پۈتۈن ئىشلىرىنى، تىلى ۋە دىلىنىڭ ئەمەللىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.»
[دوكتۇر يۇسۇف ئەل قەرداۋىنىڭ «العبادة في الإسلام» ناملىق ئەسىرىدىن]

«ئىبادەت ــ ئاللاھ تائالا ياخشى كۆرىدىغان ۋە رازى بولىدىغان ھەرقانداق ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن ئىش - ھەرىكەت، گەپ - سۆز ۋە ئوي - پىكىرلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر ئىسىمدۇر.

ئىبادەتنىڭ تۈرلىرى ناھايىتى كۆپتۇر. ئۇلار: نامار ئوقۇش، زاكات بېرىش، روزا تۇتۇش، ھەج – ئۆمرە قىلىش، تىوغرا ۋە راست سۆزلەش، ئامانەتنى ئادا قىلىش، ئىلىم ئۆگىنىش، ئاتا - ئانىغا ياخشىلىق قىلىش، ئۇرۇق - تۇغقانلارغا سىلە - رەھىم قىلىش، ۋەدىگە ۋاپا قىلىش، باشقىلارنى ياخشىلىقلارغا بۇيرۇش، يامانلىقلاردىن توسۇش، ھالال رىزىق ئۈچۈن ئىشلەش، پەرزەنتلىرىنى ياخشى تەربىيىلەش،

ئاللاه يولدا جهاد قىلىش، خوشنىلارغا، پېقىرلارغا، يېتىملارغا، مۇساپىرلارغا ياخشىلىق قىلىش، هايۋانلارغا رەھىم قىلىش، قۇرئان ئوقۇش، دوئا قىلىش، زىكىر ئېيتىش، ئاللاه تائالاغا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە مۇھەببەت، ئىخلاس قىلىش، ئاللاه تائالانىڭ ئازابىدىن قورقۇش، رەھمىتىدىن ئۈمىد كۈتۈش، ئۇنىڭغا تەۋەككەل قىلىپ يۆلىنىش، ئۇنىڭدىن يارەم سوراش، بالا - قازالارغا سەبىر قىلىش، ئۇنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش ۋە باشقىلاردۇر.» [شەيخۇلئىسلام ئىبنى تەيمىيەنىڭ«**العبودية**»ناملىق ئەسىرى 2 - بەت]

ھەممە ئىبادەتكە چاقىرىلغان

ئاللاه تائالا پۈتۈن ئىنسان ئەۋلادىنى ئىبادەتكە چاقىرىپ مۇنداق دەيدۇ: {**يَابَنِيْ أَدَمَ أَنْ لاَتَعْبُدُوْا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ، وَأَنِ اعْبُدُوْنِيْ هَذَا صِرَاط مُّسْتَقِيْمٌ**}يەنى: «ئى ئادەم بالىلىرى! شەيتانغا چوقۇنماڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن سىلەرگە ئاشكارا دۈشمەندۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار، بۇ توغرا يولدۇر.» [ياسىن سۈرىسى 60 - 61 – ئايەتلەر]

ئاللاه تائالا ئىنسانىنىڭ يارىتىلىشىنىڭ غايىسى ئاللاه تائالاغا ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى ئېيلان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {**وَمَا خَلَقْتُ الجِنَّ وَالإِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُوْنَ، مَا أُرِيْدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْق وَمَا أُرِيْدُ أَنْ يُطْعِمُوْنَ**} يەنىَ: «جىنلارنىَ، ئىنسانلارنىَ پەقەتَ ماڭا ئىبَادەت قىلىش ئۈچۈنلا يارىتتىم. ئۇلاردىن مەن رىزىق تىلىمەيمەن ۋە ئۇلارنىڭ مېنى ئوزۇقلاندۇرۇشىنى تىلىمەيمەن.» [زارىيات سۈرىسى 56 - 57 - ئايەتلەر]

ئاللاه تائالا تەرىپىدىن كەلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ ئورتاق چاقىرىقى {**وَاعْبُدُو اللهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ**} يەنى: «ئاللاھقىلا

ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە ئاللاھ تائالادىن باشقا مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر» [ئەئراف سۈرىسى59 ـ ئايەت] دېيىشتىن ئىبارەت ئىلاھىي پرىنسىپ ئىدى.

ئىبادەت ئاللاھقىلا قىلىنىدۇ

«مۇندىن ئىككى مىڭ يىل ئىلگىرى ئۆتكەن يۇنانلىق مەشھۇر تارىخچى بلوتارك دىنلار تارىخى توغرىسىدىكى ئىنچىكە تەتقىقات نەتىجىسىدىن كېيىن، مۇنداق دېگەن ئىكەن: «دۇنيادا چېركىسىز، پادىشاھسىز، بايلىقسىز، مەدەنىيەتسىز ۋە تىياتىرسىز شەھەرلەرمۇ تېپىلىشى مۇمكىن، بىراق ئىنسانلار جەمئىيىتى يېكى تارىخى ئىبادەتخانىسى بولمىغان، يېكى ئۇنىڭ ئەھلى دىنىي پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللانمايدىغان بىرەر شەھەرنى كۆرگىنى يوق» [دوكتۇر يۈسۈف ئەل قەرداۋىينىڭ «العبادة في الإسلام» ناملىق ئەسىرىدىن ئېلىندى]

ئىنسانىنىڭ ئەسلى تەبىئىتى ئۇنى يوق يەردىن بار قىلىپ، ئۇنىڭغا تۇرلۇك نېمەتلەرنى ئاتا قىلغان شەپقەتلىك ئىگىسى ـــ ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىشنى ئۆتەشكە تېگىشلىك تەبىئىي بۇرچ دەپ تونۇيدۇ، ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىن باشلاپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قەدەر كەلگەن پۈتۈن پەيغەمبەرلەر ۋە ئۇلارنىڭ ئەينى زامانىدىكى ئۈممەتلىرىنىڭ ھەممىسى ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىپ ئۆتكەن بولسىمۇ، پەيغەمبەرلەرنىڭ زامانىدىن كېيىن كەلگەن ئىنسانلار بۇرۇنقىلىرىنىڭ تۈتۈپ ماڭغان ھەق يوللىرىنى ئۇنتۇپ كەتكەنلىكتىن، بەزىلىرى ئاللاھ تائالانى ئۇنتۇپ قۇياش، ئاي، ئوت، سۇ قاتارلىق تەبىئەت كۈچلىرىگە ۋە كالا قاتارلىق ھايۋانلارغا چوقۇنغان بولسا، بەزىلىرى ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىشنىڭ يوللىرىنى ئۇنتۇپ

كېتىپ، بۇتلارنى، ئىنسانلارنى ئاللاھ تائالاغا شېرىك قىلىۋالغان. شۇنداق قىلىپ ئىنسانلار ئاللاھ كۆرسەتكەن ئېتىقاد ۋە ئىبادەت سىستېمىلىرىدىن ئۇزاقلىشىپ كەتكەنلىكتىن ئاللاھ تائالانىڭ ھەق دىنىدىن ئايرىلىپ قالغان. ئىنسانلار ھەق دىننى ئونتۇپ، كۇپرىلىققا يۈز تۇتقان ھەر بىر دەۋردە ئاللاھ تائالا پەيغەمبەرلەرنى ئارقا ـ ئارقىدىن ئەۋەتىش ئارقىلىق ئۇلارنى ھەق دىنغا قايتۇرۇپ تۇرغان بولسىمۇ، پەيغەمبەرلەر ئالەمدىن ئۆتكەندىن كېيىن ئىنسانلار يەنە قايتىدىن بۇرۇنقى كۇپۇرلۇقلىرىغا قايتىپ تۇرغان. ئاخىرىدا، ئاللاھ تائالانىڭ ھېكمىتى ئىسلام دىنىنى تا قىيامەتكىچە ئۆزگەرمەس، ۋە بۇزۇلماس، مەڭگۈلۈك دىن قىلىپ بەلگىلەپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى بۇ ئاخىرقى دىنغا، ئاخىرقى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىش ئارقىلىق ئىنسانىيەتنى مەخلۇقلارغا چوقۇنۇشتىن ئىبارەت زالالىتىنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدىن ئۆزۈلكىسىل ئازات قىلىپ، ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىدىغان ھەقىقەت نۇرىغا چىقىرىشنى تەقەززا قىلغان بولۇپ، شۇندىن بېرى ئىسلام دىنى پۈتۈن ئىنسانىيەت ئۈچۈن ئىلاھىي بىر مەشئەل بولۇپ چاقناپ كەلمەكتە. بۇ مەشئەل تاقىيامەتكىچە مەڭگۈ ئۆچمەيدۇ، بۇ ئاللاھ تائالانىڭ ۋەدىسىدۇر.

ئىبادەت روھىنىڭ غىزاسىدۇر

«ئىنسان دېمەك ــ بىز تاشقىرىدىن كۆرۈنۈاتقانىدەك ــ يەيدىغان، ئىچىدىغان، سۆزلەيدىغان ۋە ھەرىكەت قىلىدىغان ماددىي جىسىملا ئەمەس، بەلكى ئىنسانىنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى شۇنداق قىممەتلىك بىر جەۋھەر بولۇپ، ئىنسان بۇ جەۋھەرنىڭ يۈزىدىن كائىناتتىكى پۈتۈن مەخلۇقاتلارنىڭ ئەڭ شەرەپلىكى ۋە ئۇلارنىڭ خوجايىنى بولۇشقا لايىق بولغان. بۇ جەۋھەر بولسىمۇ، ئىنساندىكى

روهتۇر. ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىش ئارقىلىق بۇ روھنىڭ مەنىۋى غىزاسى تولۇقلىنىدۇ.

مۇشۇ مەنىۋى جەۋھەرنى غەپلەت ۋە مەغرۇرلۇق قاپلىۋالغان چاغدا، ئىنسانىنىڭ قەلبىنى شەك ۋە كۈپرىلىقنىڭ پەردىلىرى يۆرگۈۋالىدۇ. ئەمما ئىنسان دەھشەتلىك بالالار ۋە ئەڭ قىيىن لەھزىلەرگە دۇچ كېلىپ، سەۋەبلەر كارغا كەلمىگەندە، بۇ پەردە ئۆزلىكىدىن تېزلا ئېچىلىپ، ئىنسان يەنە ئەسلىدىكى تەبىئىتىگە قايتىدۇ ۋە پەرۋەردىگارىغا يۈزلىنىپ، ئۇنىڭ مەرھىمىتىگە ئېسىلىشقا ۋە يالۋۇرۇشقا باشلايدۇ. مانا بۇ ئىنسان تەبىئىتىگە خاس خاراكتېردۇر. قۇرئان كەرىم بۇ ھەقىقەتنى مۇنداق بايان قىلىدۇ: **{وَإِذَا مَسَّ الإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيباً إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوا إِلَيْهِ}** تەرجىمىسى: «ئىنسانغا بىرەر زىيان - زەخمەت يەتسە پەرۋەردىگارىغا يۈزلەنگەن ھالدا ئۇنىڭغا دۇئا قىلىدۇ. ئاندىن ئاللاھ ئۆز تەرىپىدىن ئۇنىڭغا نېمەت ئاتا قىلغان (ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈلپەتلەرنى كۆتۈرىۋەتكەن) چاغدا، ئاللاھ تائالاغا زىيان - زەخمەتنى كۆتۈرىۋېتىش توغرۇلۇق ئىلگىرى قىلغان دۇئاسىنى ئۇنتۇپ كېتىدۇ.» [زۇمەر سۈرىسى 8 – ئايەت]

دېمەك: ئىنساندىكى ئاللاھ تائالاغا بولغان ئېھتىياج تۇيغۇسىنى ئاللاھ تائالاغا يېقىنلىشىش ئارقىلىق ئۇنىڭ بىلەن مەنىۋى ئۇچرىشىشتىن باشقا ھېچقانداق نەرسە تولدۇرالمايدۇ. ئاللاھ تائالاغا يېقىنلىشىش ۋە ئۇنىڭ مەرھىمىتىگە ئېرىشىشنىڭ بىرلا ۋاستىسى ئىبادەتتۇر.» [دوكتۇر يۈسۈف ئەل قەرداۋىنىڭ «العبادة في الإسلام» ناملىق ئەسىرىدىن ئېلىندى].

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىنى تاللاڭ

ئىبادەتنىڭ ماھىيىتى

ئىسلام دىنىدىكى ئىبادەتنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى — ئاللاھ تائالاغا ئەڭ كەمتەرلىك ۋە ئەڭ سەمىمى مۇھەببەت ھەم ئىخلاس بىلەن ئىتائەت قىلىش دېمەكتۇر.

كەمتەرلىكنىڭ ھەقىقىي ئىپادىسى — ئاللاھ تائالاغا بولغان ئېھتىياجنى چوڭقۇر ھېس قىلىش دېمەكتۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇدرەتلىك، ئىنسان ئاجىز، ئاللاھ تائالا ھەممىنىڭ ئىگىسى، ئىنسان پېقىر، ئاللاھ تائالا ئالىم، ئىنسان جاھىل، ئاللاھ ھەممىدىن بىھاجەت، ئىنسان ھاجەتلىك. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، ئىنسان ھەر ۋاقىت، ھەر مىنۇت ۋە ھەر سېكونت ئاللاھ تائالانىڭ ياردىمىگە ۋە ھىمايىسىگە موھتاجدۇر.

مۇھەببەتنىڭ ھەقىقىي ئىپادىسى — ئاللاھ تائالاغا بولغان سۆيگۈنىڭ دۇنيادىكى ھەر قانداق بىر سۆيگۈ ۋە مۇھەببەتتىن ئالاھىدە ئارتۇق بولىشى دېمەكتۇر. ئاللاھ تائالا ئىنسانىنى ئەڭ گۈزەل شەكىلدە ياراتتى، ئۇنى ھۆرمەتلىك قىلدى، ئۇنى كائىناتنىڭ خوجىسى قىلدى، ئەڭ ئېسىل نازۇ - نېمەتلەرنى ئۇنىڭغا ئاتا قىلدى. بۇندىن باشقا كۆپلىگەن ئىمتىيازلارنى پەقەت ئىنسانلارغىلا ئاتا قىلدى. ئەھۋال شۇنداق بولغان ئىكەن، ئىنسانغا ئاللاھ تائالادىن سۆيۈملۈك زات بارمۇ؟!

ئاللاھ تائالانى تونۇغان كىشى ئۇنى چوقۇم سۆيىدۇ. ھەر كىشىنىڭ ئاللاھ تائالاغا بولغان سۆيگۈسى ئۇنىڭ ئاللاھ تائالانى تونۇغىنىغا قاراپ بولىدۇ. ئاللاھ تائالانى ھەقىقىي مەنىدە تونىغان كىشىنىڭ ئاللاھ تائالاغا بولغان سۆيگۈسى چەكسىز بولىدۇ.

ئىخلاسىنىڭ ھەقىقىي ئىپادىسى ـــ ئىبادەتلەردە ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىشتىن باشقا ھېچقانداق غەرەزنى كۆزلىمەسلىك دېمەكتۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، نامازنى تەن ساغلاملىقىنى ساقلاش مەقسىتى بىلەن ئوقۇغان، ھەرەمگە سودا قىلىپ پۇل تېپىش ياكى «ھاجى»ئاتىلىپ ئابروي قازىنىش ئۈچۈن بارغان كىشىنىڭ بۇ نامزى بىلەن ھەججىسى ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدا قوبۇل قىلىنمايدۇ. چۈنكى ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىشتىن ئىبارەت بولغان ئاساسلىق غايىنى مەقسەت قىلمىغان ھەر قانداق ئەمەل ـ ئىبادەتلەر بېكاردۇر.

ئىبادەت ئاللاھ تائالانىڭ ھەققىدۇر

ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىش، ئاللاھ تائالانىڭ ئىنسانلار ئۈستىدىكى ھەققىدۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالانىڭ ئىنسانلارغا ئاتا قىلغان نېمەتلىرى ۋە ئېھسانلىرى ھەقىقەتەن سان ـ ساناقسىز ۋە ھىساپسىزدۇر. {وَإِن تَعُدُّواْ نِعْمَتَ اللّهِ لاَ تُحْصُوهَا} تەرجىمىسى: «سىلەر ئاللاھنىڭ نېمەتىنى ساناپ تۈگىتەلمەيسىلەر» [ئىبراھىم سۈرىسى 34 - ئايەت]

بۇ نېمەتلەر ۋە ئېھسانلار ھەر قانداق ئەقلى بار ئىنساننى نېمەت بەرگۈچىگە شۈكۈر ئادا قىلىشقا مەجبۇر قىلىدۇ. ئىنسانىنىڭ زاتىدىكى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ نېمەتلىرىنى ئالساقمۇ، ئۇلار ئەلۋەتتە شۈكۈرنى لازىم قىلىدۇ:

1 ـ ئىنساننى بارچە مەخلۇقاتلاردىن ئالاھىدە گۈزەل ۋە چىرايلىق قىلىپ ياراتقانلىق نېمىتى.

2 ـ ئىنسان ئورگانلىرىنى ئەيىب ـ نۇقسانلاردىن سالامەت قىلىپ ياراتقان نېمىتى.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تورلىرى
ئۇيغۇر كىتاب تورىدا

3 - ئىنسان ئورگانلىرىنى قوللىنىشقا يۇمشاق ۋە ھەرئىشقا ياراملىق قىلىپ ياراتقانلىق نېمىتى.

4 - ئەقىل بەرگەنلىك نېمىتى.

5 - كۆرىدىغان قىلغانلىق نېمىتى.

6 - سۆزلەيدىغان قىلغانلىق نېمىتى.

7 - ئاڭلايدىغان قىلغانلىق نېمىتى.

8 - لەززەتلەرنى تېتىيالايدىغان قىلغانلىق نېمىتى.

9 - خۇشبۇيلارنى پۇرىيالايدىغان قىلغانلىق نېمىتى.

10 - تەپەككۇر قىلىپ ئويلىيالايدىغان قىلغانلىق نېمىتى.

11 - بارچە مەخلۇقاتلارنى خىزمەتلىرىگە سالالايدىغان خوجايىنلىقنى بەرگەنلىك نېمىتى.

12 - كۈندىلىك تازا يېمەك - ئىچمەكلەرنى ئاتا قىلىپ، ئوزۇقلاندۇرغانلىق نېمىتى.

13 - ئىنساننى كائىناتتىكىلەردىن ئەڭ ئۈلۈغ ۋە ھۆرمەتلىك قىلغانلىق نېمىتى.

يوقىرىقىلاردىن باشقىمۇ ئىنسانغا بېرىلگەن سانسىز نېمەتلەر ۋە ئالاھىدە ئىمتىيازلارنىڭ ھەممىسى ئىنسانىنىڭ ئاللاھ تائالاغا شۈكۈر ئادا قىلىشىنى لازىم قىلىدۇ ئەمەسمۇ؟!

ئىنسانىنىڭ ئەقلى ۋە خاراكتېرى ياخشىلىققا ياخشىلىق قايتۇرۇشنى، نېمەت بەرگۈچىنى ئۇلۇغلاش ۋە ھۆرمەتلەشنى ئىنساني بۇرچ دەپ بىلىدۇ.

شۇنچىلىك سانسىز ۋە ھساپسىز نېمەتلەرنى ئاتا قىلغان ئىگىسى — ئاللاھ تائالاغا شۈكۈر ئادا قىلىشنى ئۆزى ئۈچۈن مۇقەددەس بۇرچ دەپ بىلمىگەن ۋە ئۇنىڭغا ئىنتىلمىگەن ئىنسانىنى قانداقمۇ ئىنسان دېگىلى بولسۇن؟!

ئاللاھ ئۆزىنىڭ يوقىرىقى نېمەتلىرىنىڭ بەدىلىگە ئىنسانلاردىن پەقەت ئاللاھ تائالانىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشلىرىنى سورايدۇ. ئاللاھ ئىنسانلارنى ئۆزىگە ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: **{يَاأَيُّهاالنَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ}** «ئى ئىنسانلار! تەقۋادارلاردىن بولۇشۇڭلار ئۈچۈن، سىلەرنى ۋە سىلەردىن بۇرۇنقىلارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلارغا ئىبادەت قىلىڭلار.» [بەقەر سۈرىسى 21 - ئايەت]

ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەت نامازدۇر

نامازنىڭ قالغان ئەڭ ئۇلۇغ ۋە تولىمۇ مۇھىم ئىبادەتتۇر. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: **{رَأسُ الأمْرِ الإسلامُ وَعُمُــودُه الصــلاةُ}** «يەنى دىنىنىڭ بېشى ئىسلام، ئۇنىڭ ئاساسلىق تۈۋرۈكى نامازدۇر» دېگەن. [تىرمىزى رىۋايىتى]

شۇڭا دەيمىزكى، ئىبادەتلەرنىڭ ئەڭ ئۇلۇغى ۋە ئاللاھ تائالاغا بولغان ئىمانىنىڭ ئەڭ جانلىق گۇۋاھچىسى، ئىتائەتمەنلىكنىڭ ئەڭ كۆرىنەرلىك نامايەندىسى نامازدۇر. نامازنى پۈتۈن ياخشىلىقلارنىڭ بېشى ۋە مۇسۇلمانلىقنىڭ ئىپادىسىدۇر.

نامازنى ھەققىدىكى ئاساسىي ماۋزۇغا كىرىشتىن ئاۋۋال، بىلىۋېلىش مۇھىم بولغان بەزى مەسىلىلەرنى قىسقىچە تونۇشتۇرۇپ ئۆتۈشكە توغرا كېلىدۇ.

ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ ئاساسىي مەنبەلىرى

پۈتۈن ئىسلام ئۆلۈمالىرىنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بويىچە، ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ ئاساسىي مەنبەلىرى تۆۋەت بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

1 - قۇرئان كەرىم

قۇرئان كەرىم پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىسى، مۇسۇلمانلارنىڭ ئەڭ ئۇلۇغ دەستۇرى ۋە ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ بىرىنچى ئاساسلىق مەنبەسىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: {اتَّبِعُواْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلاَ تَتَّبِعُواْ من دُونه أَوْلِيَاء} تەرجىمىسى: «(ئى ئىنسانلار!) سىلەر پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن سىلەرگە نازىل قىلىنغان كىتابقا (يەنى قۇرئانغا) ئەگىشىڭلار، ئاللاھنى قويۇپ، (جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان، سىلەرنى ئازدۇرىدىغان) دوستلارغا ئەگەشمەڭلار.» [ئەئراف سۈرىسى 3 - ئايەت]

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمنى تەرىپلەپ مۇنداق دەيدۇ: {تِلْكَ حُدُودُ اللّه فَلاَ تَعْتَدُوهَا وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّه فَأُوْلَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ} تەرجىمىسى: «ئەنە شۇلار ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىدۇر، ئۇنىڭغا خىلاپلىق قىلماڭلار، ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار زالىملاردۇر.» [بەقەرە سۈرىسى 229 - ئايەت]

ئاللاھ تائالا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى كىشىلەر ئارىسىدا قۇرئان كەرىمنىڭ كۆرسەتمىلىرى ۋە ئەھكاملىرى بويىچە ھۆكۈم قىلىشقا ۋە شۇ بويىچە ئىش كۆرۈشكە بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: {وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللّهُ وَلاَ تَتَّبِعْ أَهْوَاءهُمْ عَمَّا جَاءكَ مِنَ الْحَقِّ} تەرجىمىسى: «ئى مۇھەممەد!) بىز

ساڭا ئۆزىدىن ئىلگىرىكى (ساماۋىي) كىتابلارنى ئېتىراپ قىلغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىت بولغۇچى ھەق كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) نازىل قىلدۇق. (ئى مۇھەممەد!) ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئاللاھ ساڭا نازىل قىلغان قۇرئان (ئەھكامى) بويىچە ھۆكۈم قىلغىن، ساڭا كەلگەن ھەقتىن بۇرۇلۇپ، ئۇلارنىڭ نەپسىي خاھىشلىرىغا ئەگەشمىگىن.» [مائىدە سۈرىسى 48 - ئايەت]

قۇرئان كەرىمنىڭ باشقا تىللارغا قىلىنغان تەرجىمىلىرى ۋە تەپسىرلىرى قۇرئان ھېسابلانمايدۇ. يەلكى قۇرئان كەرىم ئەرەب تىلىدىكى ئەسلى تېكىستى بىلەنلا قۇرئان ۋە مۆجىزە دېيىلىدۇ. شۇنداقلا قۇرئان كەرىمنىڭ تەرجىمىسىدىن دىنىي مەسىلىلەرنىڭ ئەھكاملىرىنى ئىزدەشكە بولمايدۇ. چۈنكى ئايەتلەردىن چۈشىنىلگەن مەنىلەرنىڭ خاتالىق ئېھتىمالى كۆپ بولىدۇ. شۇڭا نامازدا قىرائەت ئورنىغا قۇرئان كەرىمنىڭ تەرجىمىسىنى ئوقۇش بىلەن نامازنى ئادا تاپمايدىغانلىقىدا ئىمام ئەزەمدىن باشقا پۈتۈن ئىسلام ئۆلىمالىرى بىردەك ئىتتىپاقتۇر. ئىمام ئەزەم نامازدا قۇرئان كەرىمنىڭ تەرجىمىسىنى ئوقۇسىمۇ بولىدۇ، دەپ قارىغان بولسىمۇ، كېيىن ئۇنىڭ بۇ پەتۋاسىدىن ۋاز كەچكەنلىكىنى ئىسلام ئۆلىمالىرى سۆزلىمەكتە.

2 - سۈننەت

سۈننەت — پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىش - ئىزلىرى، بۇيرىغانلىرى، توسقانلىرى ۋە سۆزلىگەنلىرىدۇر. سۈننەت ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ ئىككىنچى ئاساسلىق مەنبەسىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارنى سۈننەتكە ئەگىشىشكە چاقىرىپ مۇنداق دەيدۇ: {وَمَا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارىخى
كتاب تورى

آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار.» [ھەشر سۈرىسى 7 - ئايەت]

ئاللاھ تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىشنىڭ ئاللاھ تائالاغا ئىتائەت قىلغانلىق ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: **{مَّنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللّهَ}** تەرجىمىسى: «كىمكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىدىكەن، ئۇ ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ.» [نىسا سۈرىسى 80 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننەتلىرى قۇرئان كەرىمدە كەلگەن مۇجمەل ئەھكاملارنى ئوچۇقلاش، ئۇنىڭ مەنىسىنى چۈشەندۈرش، شەرھلەش ۋە تەپسىلى بايان قىلىشتەك ئالاھىدە مۇھىم خۇسۇسىيەتنى بىلەن «قۇرئان كەرىمنىڭ ھەقىقىي تەرجىمانى» دېيىلىدۇ. **{وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ}** تەرجىمىسى: «بىز ساڭا قۇرئاننى ئىنسانلارغا چۈشۈرۈلگەن شەرىئەتنى بايان قىلىپ بەرسۇن، ئۇلار (بۇ قۇرئاننى) پىكىر قىلىپ (ئۇنىڭدىن ۋەز - نەسىھەت ئالسۇن) دەپ چۈشۈردۇق.» [نەھل سۈرىسى 44 - ئايەت]

تائالا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قۇرئان كەرىمنى چۈشۈرۈش بىلەن بىرگە ئۇنىڭغا «ھېكمەت» نامى بىلەن سۈننەتنىمۇ ئاتا قىلغان. ئاللاھ تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىغا قىلغان خىتابىدا مۇنداق دەيدۇ: **{وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ}** تەرجىمىسى: «ئۆيلىرىڭلاردا ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىدىن ۋە ھېكمەت (يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرى) تىن ئوقۇلۇۋاتقان نەرسىلەرنى يات ئېتىڭلار.» [ئەھزاب سۈرىسى 34 - ئايەت]

ئىمام شافئىي، ئىبنى كەسىر، قەتادە ۋە باشقىمۇ ئۆلۈمالار يوقىرقى ئايەتتىكى «ھېكمەت» سۆزىدىن سۈننەت مەقسەت قىلىنىدىغانلىقىنى سۆزلىگەن. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدە «ئوقۇلىدىغان نەرسىلەر» قۇرئان كەرىم ياكى سۈننەت ئىدى.[جامع بيان العلم وفضله 17- بەت، الرسالة 78 - بەت]

قۇرئان كەرىمنىڭ مەقسەت ۋە غايىلىرىنى چۈشىنىشنىڭ بىردىنبىر يولى سۈننەتتۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قۇرئان كەرىمنى چۈشۈرۈپ، ئۇنى قۇرئان كەرىمنىڭ كۆرسەتمىلىرى بويىچە كىشىلەرنى توغرا يولغا يېتەكلەشكە ئەمر قىلغان بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرگە قۇرئان كەرىمنىڭ كۆرسەتمىلىرىنى، بۇيرىغانلىرىنى، توسقانلىرىنى ۋە جەمئى ئەھكاملىرىنى گاھ ئەمەلىيەتتى بىلەن، گاھ سۆزى بىلەن، گاھ باشقىلارنىڭ توغرا قىلغان ئىشلىرىغا سۈكۈت قىلىشى، خاتا قىلغانلىرىغا ئاگاھلاندۇرۇش بىرىشى بىلەن يەتكۈزگەن.

3 - ئىجما

ئىجما — ئىسلام ئۈممىتىدىن بولغان زامانداش ئۆلۈمالارنىڭ ھەممىسىنىڭ شەرئەت مەسىللىرىدىن بىرەر مەسىلە ئۈستىدە بىردەك ئىتتىپاققا كېلىشى دېگەنلىكتۇر. [روضة الناظر 2 - توم 439 - بەت، إرشاد الفحول 63 – بەت، الإحكام للآمدي 1 - توم 196 - بەت]

ئىجما ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ ئۇچىنچى ئاساسلىق مەنبەئىدۇر. ئىجما قۇرئان كەرىم ياكى سۈننەتلەردە ھۆكمى بولمىغان يېڭى مەسىلىلەر ئۈستىدىلا بولىدۇ. چۈنكى قۇرئان كەرىم ياكى سۈننەتتە ھۆكمى بايان قىلىنغان مەسىلىلەرگە ھېچكىمنىڭ چىشى

پاتمايدۇ. ئىجما قىلىش پەقەت ئىجتىهاد (بار كۆچىنى سەرپ قىلىپ شەرىئەت دەللىللىرىدىن دىنىي مەسىلىلەرنىڭ ئەھكاملىرىنى چىقىرىش)سالاهىيىتىگە توشقان ئۆلۈمالارغىلا خاستۇر.

ئىجما ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرىنچىسى، ئۆلۈمالاردىن ھەر بىرىنىڭ ئۆز رەينى ئاشكارا سۆزلىشى ئارقىلىق بولىدىغان ئىجما، بۇ «ئىجما سەرىھ» (ئاشكارا ئىجما)دەپ ئاتىلىدۇ. ئىككىنچىسى، ئۆلۈمالاردىن بەزىسى ياكى بىرەرسى بىرەر مەسىلىدە پەتىۋا چىقارغان بولۇپ، ئۇنى ئاڭلىغان باشقا ئۆلۈمالار ئۇنى ئىنكار قىلماستىن، سۈكۈت قىلسا، بۇ «ئىجما سۈكۈتىي» (مۇڭاپىقلاشقان ئىجما)دەپ ئاتىلىدۇ. [روضة الناظر 2 - تۇم 492 – 496 - بەتلەر، إرشاد الفحول 74 – 75 - بەت، الإحكام للآمدي 1 - تۇم 252 - بەت]

كۆپ سانلىقنىڭ ئۆز ئارا كېڭىشىپ ئىش كۆرىشىدە خاتالىشىش نىسبىتىنىڭ ئىنتايىن ئاز بولىدىغانلىقى بىر رىئاللىقتۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ تائالا بۇ ئۈممەتنى خاتا ئىشقا توپلىمايدۇ»دېگەن.[تىرمىزى رىۋايىتى]

4 - قىياس

قىياس — قۇرئان كەرىم ياكى سۈننەتتە ھۆكمى بولغان بىرەر مەسىلىگە بۇ ئىككىسىدە ھۆكمى كەلمىگەن بىر مەسىلىنى قىياس قىلىش(ئوخشىتىش) ئارقىلىق ھۆكۈم چىقىرىش دېگەنلىكتۇر.

مەسىلەن: ھاراقنىڭ ھارامليقى ۋە قەتئىي مەنئى قىلىنغانلىقى قۇرئان كەرىمنىڭ كەسكىن ئايىتى بىلەن بېكىتىلگەن ھۆكۈم. ئەمما نەشە، ئەپيۇن ۋە ئاق چېكىشنىڭ ھارامليقى ۋە مەنئى قىلىنغانلىقى توغرۇلۇق قۇرئان كەرىم ياكى سۈننەتتە ئوچۇق ھۆكۈم يوق. چۈنكى بۇ

نەرسىلەر قۇرئان كەرىم چۈشكەن ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھايات ۋاقتىدا يوق ئىدى. ئىسلام ئۆلۈمالىرى نەشە، ئەپيۇن ۋە ئاقتىن كېلىپ چىقىدىغان دىنىي، ئەخلاقىي، ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي ۋە تەن ساقلىقىغا زىيان يەتكۈزۈشى قاتارلىق زىيانلارنى ھاراقنىڭ زىيىنىغا قىياس قىلىپ سېلىشتۇرۇپ كۆرۈش ئارقىلىق بۇلارنىڭ ھاراملىقىغا ئىتتىپاقلاشقان. چۈنكى ھاراقنىڭ ھارام قىلىنىشىغا تۈرتكە بولغان سەۋەبلەرنىڭ ھەممىسى بۇلاردا ئارتۇقى بىلەن تېپىلىدۇ.

قىياس ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ تۆتىنچى ئاساسلىق مەنبەئىدۇر. قىياسنىڭ ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ مەنبەلىرىدىن ئىكەنلىكىگە قۇرئان كەرىم، سۈننەت ۋە ساھابىلارنىڭ سۆزلىرى دالالەت قىلماقتا.

1 ـ ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: {**كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ**} تەرجىمىسى: «مەخلۇقاتلارنى دەسلەپتە قانداق ياراتقان بولسا‌ق، شۇ ھالىتىدە ئەسلىگە قايتۇرىمىز.» [ئەنبىيا سۈرىسى 104 ـ ئايەت]

ئاللاھ تائالا بۇ ئايەتتە، قىيامەت كۈنىدە مەخلۇقاتنى تىرىلدۈرۈشنى ئۇلارنى دەسلەپتە يوقتىن پەيدا قىلغىنىغا ئوخشاتقان. مانا بۇ، قىياستۇر.

2 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆلۈپ كەتكەن ئانىسى ئۇچۇن روزا تۇتۇشنىڭ ھۆكمىنى سوراپ كەلگەن بىر ئايالغا: «قاراڭچۇ! ئەگەر ئانىڭىزنىڭ ئۈستىدە بىراۋنىڭ قەرزى قالغان بولسا، ئۇنى تۆلەيتتىڭىزمۇ؟» دەپ سورايدۇ. ئايال: «ھەئە، ئەلۋەتتە تۆلىگەن بولاتتىم» دەپ جاۋاب بەرگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا:

«ئۇنداقتا ئانىڭىز ئۇچۇن روزا تۇتسىڭىز بولىدۇ» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەدىستە، ئاياللىڭ ئۆلگەن ئانىسىنىڭ گەردىنىدە قالغان روزىنى، تۆلىيەلمەستىن زىممىسىدە كەتكەن قەرزگە ئوخشاتقان. مانا بۇ، قىياستۇر.

3 - ئىككىنچى خەلىفە ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئەبۇ مۇسا ئەل ئەشئەرىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا يازغان خېتىدە مۇنداق دەپ يازغان: «قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتتە ھۆكمى بولمىغان مەسىلىلەر توغرۇلۇق كىشىلەر سەندىن ھۆكۈم سوراپ كەلگەندە، ئۇ مەسىلىلەرنى سەن ھۆكمىنى بىلىدىغان مەسىلىلەرگە قىياس قىلغىن، ئاندىن ئاللاھ تائالاغا ئەڭ يېقىملىق كېلىدىغان، ھەقىقەتكە ئەڭ ئويغۇن رەۋىشتە ھۆكۈم چىقارغىن» [أخبار القضاة 1 - توم 70 - بەت، أصول التشريع الإسلامي 17 – 79- بەتلەر، مقدمة في الفقه 17 – 38 - بەتلەر]

ئىسلام فقهى

فىقهىنىڭ تەرىپى

فىقه ــ لۇغەتتە چۈشىنىش ۋە بىلىش دېگەنلىك بولۇپ، ئىمام ئەزەم ئەبۇ ھەنىفە فىقهىنىڭ شەرئىەت ئىستىلاھىدىكى مەنىسىنى «ئۆزىنىڭ پايدا ــ زىيىنىنى بىلىش» دەپ تەرىپلىگەن. بۇ ئىسلامىدىكى ئېتىقاد، ئىبادەت، مۇئامىلە، ئەخلاق ۋە باشقا مەسىلىلەرنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئومۇمىي تەرىپتۇر. چۈنكى شەرئىەت ئىلىملىرى تەخەسسۇسلارغا تۇرلىنىشتىن بۇرۇن ھەممىسى «فىقهى» دەپ ئاتىلاتتى.

كېيىنچە، شەرئىەت ئىلىملىرى تۇرلىنىپ، ئېتىقاد مەسىلىلىرى «ئىلمى كالام ياكى تەۋھىد ئىلمى»، زاھىدلىق، سەبىرچانلىق، رازىمەنلىك ۋە تەقۋادارلىققا ئوخشاش ۋىجدانىي مەسىلىلەر «ئەخلاق ياكى تەسەۋۋۇف ئىلمى»، ئەمەل ــ ئىبادەت، مۇئامىلە ۋە باشقا شەرئىەت مەسىلىلىرى «فىقهى ئىلمى» دەپ ئاتىلىدىغان بولغان. شۇڭا ھازىرقى زاماندا «فىقهى» سۆزىدىن پەقەت شەرئىەتنىڭ ئەمەل ــ ئىبادەت، مۇئامىلە، ئائىلە، دۆلەت تۈزۈمى ۋە جازا قانۇنى قاتارلىق مەسىلىلىرىلا مەقسەت قىلىنىدۇ.

شۇڭا ئىمام شافئىي فىقهىنىڭ شەرئىەت ئىستىلاھىدىكى مەنىسىنى «شەرئىەت دەلىللىرىدىن دىنىي ئەمەللەرنىڭ ئەھكاملىرىنى بىلىش» دەپ تەرىپلىگەن. بۇ تەرىپ بىردەك تونۇلغان ئەڭ مەشھۇر تەرىپتۇر.

شەرئەت ـــ ئاللاھ تائالانىڭ ئىنسانلارغا تۇرمۇش بەرگەن قانۇنى دېمەكتۇر.

شەرئەت ـــ ئىسلام دىنىنىڭ پۈتۈن مەسىلىلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئىسلام فىقھىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرى

ئىسلام فىقھى (ياكى ئىسلام قانۇنى) بارلىق قانۇنلاردىن ئالاھىدە ئۈستۈن، ئادالەتلىك ۋە ھېكمەتلىك قانۇنىدۇر. بۇنى ئىخچاملاپ ئېيتقاندا:

1 - ئىسلام فىقھىنىڭ ئىنسانلار تەرىپىدىن تۈزۈلگەن ھەرقانداق قانۇنلاردىن ئەڭ چوڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى شۇكى، ئۇنىڭ مەنبەئى قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتتە مۇجەسسەم بولغان ئاللاھ تائالانىڭ ۋەھىسىدۇر. ئىجمالىي بىلەن قىياس ئىككىسىمۇ قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتتە مۇجەسسەملەنكەن ۋەھىگە يۆلىنىدۇ.

2 - ئىسلام فىقھى ھاياتلىقنىڭ بارلىق تەلەپلىرى ۋە ئېھتىياجلىرىنى قاندۇرىدۇ. چۈنكى ئىسلام فىقھى ئىنسانىنىڭ بارلىق ئىش - پائالىيەتلىرىنى، ئۇنىڭ ئاللاھ تائالا بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى، جەمئىيەتى بىلەن بولغان ئالاقىسىنى، شۇنداقلا دىن ۋە دۇنيالىق بارلىق ئىشلىرىنى ئەڭ تۇغرا ۋە ئەڭ ئەۋزەل شەكىلدە رەتكە سالىدۇ. [الفقه الإسلامي وادلته 1 - توم 18 - 19بەتلەر]

ئىسلام فىقھىنىڭ ماۋزۇسى

ئىسلام فىقھىنىڭ ماۋزۇسى ياكى مەيدانى شەرئەت تەكلىبلىرىنى ئورۇنداشقا سالاھىيەتلىك بولغان كىشىلەرنىڭ ئىشلىرى دائىرىسىدە

بولىدۇ. مەيلى نامازغا ئوخشاش قىلىشقا بۇيرۇلغان ئىش بولسۇن، مەيلى ئوغۇرلۇققا ئوخشاش تەرك ئېتىش تەلەپ قىلىنغان ئىش بولسۇن، مەيلى يېيىش ۋە ئىچىشكە ئوخشاش ئىختىيارى ئىش بولسۇن، ئىسلام فىقهى بۇ ئىشلارنىڭ هەممىسىنى سىستېمىلىك هالدا، ئوچۇق ۋە تەپسىلى بايان قىلىپ بېرىدۇ. [الفقه الإسلامي وادلته 1 - توم 17 - بەتلەر]

ئىسلام فىقهىنىڭ خىزمەتلىرى

فىقهىنى ئىبنى مەسئۇد تېرىدى، ئەلقەمە سوغۇردى، ئىبراهىم ئورىدى، هەممىاد دان چىقاردى، ئەبۇ هەنىفە تارتتى، ئەبۇ يۈسۈف خېمىر قىلدى، مۇهەممەد نان قىلدى، باشقىلار ئۇنىڭ نېنىدىن يىدى.

شەرهلەر

تېرىدى: يەنى فىقهى مەسىلىلىرىنى ئەڭ دەسلەپ ئوتتۇرىغا قويغان كىشى پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ساهابىلىرىنىڭ كاتتا ئۆلۈمالىرىدىن بىرى بولغان ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ (ئاللاه ئۇنىڭدىن رازى بولغاي) دۇر.

سوغۇردى: يەنى فىقهى ئىلمىنى راۋاجلاندۇرغان كىشى پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ هايات ۋاقتىدا دۇنياغا كۆز ئاچقان، ئىبنى مەسئۇد، ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب، ئائىشە ۋە ئۆمەر(ئاللاه ئۇلاردىن رازى بولغاي)قاتارلىق ساهابىلارنىڭ قولىدا يېتىشكەن، ئاتاقلىق فىقهىشۇناس ئالىم ئەلقەمە ئىبنى ئابدۇللاه ئىبنى مالىك ئەل نەخەئىي دېگەن كىشىدۇر.

ئورىدى: يەنى فىقهى مەسىلىلىرىنى رەتكە سېلىپ كىشىلەر پايدىلىنالايدىغان هالغا كەلتۈرگەن كىشى كۇفە شەهىرىنىڭ تونۇلغان

فقهشۇناس ئالىمى ئىبراھىم ئىبنى يەزىد ئىبنى قەيس ئىبنى ئەل ئەسۋەد ئەبۇ ئىمران ئەل نەخەئىي دېگەن كىشىدۇر.

دان چىقاردى: يەنى فىقھى مەسىلىلىرىنى ئوچۇقلاش ئىشلىرىدا چوڭ خىزمەت كۆرسەتكەن كىشى ئىمام ئەزەمنىڭ ئۇستازى ھەممات ئىبنى مۇسلىم دېگەن كىشىدۇر.

تارتتى: يەنى فىقھى مەسىلىلىرىنى ۋە فىقھىشۇناسلىق قائىدىلىرىنى شاخلاندۇرغان كىشى، فىقھى مەسىلىلىرىنى تۇنجى بولۇپ بۆلۈملەرگە ئايرىپ چۈشەندۈرگەن، فىقھى توغرۇلۇق كىتابلارنى يازغان، شۇنداقلا مەشھۇر تۆت چوڭ مەزھەپنىڭ بىرى بولغان ھەنەفي مەزھىبىنى تەسىس قىلغان كىشى ئۇئمان ئىبنى سابىت ئىمام ئەزەمدۇر.

خېمىر قىلدى: يەنى ئىمام ئەزەم تۇزگەن فىقھى قائىدىلىرى ۋە فىقھى مەسىلىلىرىنى ئىنچىكە تەتقىق قىلىپ شاخلاندۇرغان ۋە كۆپلىگەن مەسىلىلەرنى ئايدىڭلاشتۇرغان كىشى ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتى، قازى قۇزات(قازىلارنىڭ كاتتىسى) يەئقۇب ئىبنى ئىبراھىم ئەبۇ يۇسۇف دېگەن كىشىدۇر.

نان قىلدى: يەنى ئىمام ئەزەم ئوتتۇرىغا قويغان فىقھى مەسىلىلەرنى رەتلەپ چىققان ۋە بەزى مەسىلىلەرنىڭ شاخچىلىرىنى كۆپەيتكەن، شۇنداقلا ھەنەفي مەزھىبىنىڭ فىقھى مەسىلىلىرىنى بىر – بىرلەپ تەھرىرلەپ چىققان كىشى ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتى، ھەممە بىردەك ئىتىراپ قىلغان كاتتا ئالىم مۇھەممەد ئىبنى ھەسەن ئەل شەيباني دېگەن كىشىدۇر.

باشقىلار ئۇنىڭ نېنىدىن يېدى: يەنى ئىمام مۇھەممەد پايدىلىنىشقا ئوڭايلاشتۇرۇپ ھازىرلىغان فىقھى مەسىلىلىرىدىن ئومۇم خەلق مەنپەئەت ئالدى.[التسهيل الضروري لمسائل القدوري 2 - توم 270 - بەت]

فىقھ ئىلمىنىڭ كېلىپ - چىقىش تارىخى

فىقھى ئىلمى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدىلا تەدرىجى ھالدا يىلتىز تارتىشقا باشلىغان. كېيىنچە ساھابىلارنىڭ دەۋرىدە فىقھى ئىلمى رەسمىي تۈردە قانات يايغان. [الفقه الإسلامي وادلته 1 - توم 18 - بەت]

فىقھى ئىلمىنىڭ كېلىپ چىقىشىغا تۈرتكە بولغان سەۋەب

شۈبھىسىزكى، فىقھى ئىلمىنىڭ كېلىپ چىقىشىغا تۈرتكە بولغان بىردىنبىر سەۋەب كىشىلەرنىڭ يېڭى - يېڭى مەيدانغا چىقىپ تۇرغان مەسىلىلەر ھەققىدە شەرئىەت ئەھكاملىرىنى بىلىشكە بولغان زور ئېھتىياجىدۇر. كىشىلەرنىڭ ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلىرىنى رەتكە سېلىشى، شەخسىلەرنىڭ ھەق - ھوقۇقلىرى ۋە قىلىشقا تېگىشلىكلىرىنى بىلىشى ۋە ھەر زامان مەيدانغا كېلىپ تۇرىدىغان يېڭى مەسىلىلەرنى شەرئىەت سىستېمىسى بويىچە ھەل قىلىشى ئۈچۈن فىقھى ئىلمىگە بولغان ئېھتىياج ناھايىتى زوردۇر. [الفقه الإسلامي وادلته 1 - توم 18 – بەت]

مەزھەبنىڭ كېلىپ - چىقىش تارىخى

مەزھەپ ـــ لۇغەتتە باردىغان جاي دېگەنلىك بولۇپ، شەرئىەت ئىستىلاھىدا مەزھەپ سۆزى ـــ دىنىي مەسىلىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئەھكاملار دېمەكتۇر. [الفقه الإلامي وأدلته 1 - توم 28 - بەت]

مەزھەپلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن، ساھابىلارنىڭ زامانىدىلا باش كۆتۈرۈشكە باشلىغان. مەسىلەن: ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر، ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد ۋە باشقىلارنىڭ يېگىدىن مەيدانغا كەلگەن مەسىلىلەرنى قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتنىڭ روھىي بويىچە جاۋابلاندۇرۇشتا، ھەر بىرىنىڭ ئۆز ئالدىغا ئايرىم مەزھىبى(رەيى ۋە قارىشى) بولغان. كېيىنچە تابىئىن(ساھابىلارنى كۆرگەن ئەۋلاد)نىڭ دەۋرىدە، مەزھەبلەر كۆپىيىشكە باشلىغان. ھەتتا مەدىنە مۇنەۋۋەرە شەھرىدىلا يەتتە چوڭ ئالىمنىڭ مەزھىبى ئوتتۇرىغا چىققان. [الفقه الإسلامي وادلته 1 - توم 28 - بەت]

مەزھەپلەرنىڭ كۆپ بولغانلىقىنىڭ سەۋەبلىرى

ئىسلام دىنىدا مەزھەپلەرنىڭ كېلىپ چىقىشىغا تۈرتكە بولغان سەۋەبلەر تۆۋەندىكىچە:

1 - ئەرەب تىلىدىكى سۆزلەرنىڭ كۆپ مەنىلەرنى بىلدۈرۈشى. بۇ سۆزنىڭ مۇجمەللىكى ياكى ئومۇم ۋە خاسلىق ئوتتۇرىسىدا ئىپادىلىنىشى ياكى ھەقىقىي مەنە بىلەن مەجازىي (مەقسەت قىلىنمىغان)مەنىسى ئوتتۇرىسىدا ئىپادىلىنىشى ۋە باشقىلاردۇر. مەسىلەن: ئەرەب تىلىدىكى«قۇرۇئ» سۆزىنىڭ ئايالالارنىڭ ھەيز كۆرۈشىنى ئىپادىلىگىنىدەك، ئۇلارنىڭ ھەيزدىن پاكلانغانلىقىنىمۇ ئىپادىلىنىگە، «ئەمر» سۆزىنىڭ پەرزنى ئىپادىلىگىنىدەك، ۋاجىب ياكى مۇستەھەب(ياخشى كۆرۈلگەن ئىش)نى ئىپادىلىگىنىگە، «نەھيى» سۆزىنىڭ ھارامنى ئىپادىلىگىنىدەك، مەكرۇھنىمۇ ئىپادىلىگىنىگە ئوخشاش.

قۇرئان كەرىمدىكى: «دىندا(ئۇنىڭغا كىرىشكە) زورلاش يوق» دېگەن ئايەتنىڭ مەنىسى «كىشىلەرنى دىنغا كىرىشكە زورلىماڭلار» دېگەن مەنىدىكى چەكلەشنى ئىپادىلەمدۇ؟ ياكى «كىشىلەرنى دىنغا كىرىشكە زورلىمىدۇق» دېگەن مەنىدىكى ئەمەلىي ئەھۋالدىن خەۋەر بېرىشنىمۇ؟ ئىسلام ئۆلۈمالىرى بۇنىڭغا ئوخشاش ئايەتلەرنىڭ ھەقىقىي دالالىتى ۋە مەقسەت قىلىنغان مەنىسىنى چۈشىنىشتە بىر خىل بولمىغانلىقتىن مەزھەپلەر كېلىپ چىققان. ھەتتا ساھابىلارنىڭمۇ چۈشىنىشى بىر خىل بولمىغان.

2 - رىۋايەتلەرنىڭ ئوخشاش بولماسلىقى. بۇ مۇنداق:

(1) بەزى ھەدىسلەر بەزى ئۆلۈمالارغا يېتىپ بارغان بولسىمۇ، باشقىلىرىغا يېتىپ بارالمىغانلىقى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى دىن تارقىتىش ئۈچۈن قىتئەلەرگە تارقاپ كەتكەنلىكتىن، ئۇلاردىن ھەر بىرى كىشىلەرگە ئۆزىنىڭ بىلگەن ۋە ئاڭلىغانلىرىنلا يەتكۈزەتتى.

(2) ئۆلۈمالاردىن بىرەرسىگە ھەدىس يېتىپ كەلگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئىشەنچسىز يول بىلەن يېتىپ كەلگەنلىكىدىن ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بەرمىگەنلىكى ۋە باشقا بىرىگە شۇ ھەدىس ئىشەنچلىك يول بىلەن يېتىپ كېلىپ ئۇنىڭغا كۆرە ئىش كۆرگەنلىكى.

(3) ئۆلۈمالاردىن بىرەرسىگە ھەدىس ئىشەنچلىك يول بىلەن يېتىپ كەلگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ ھەدىسلەرگە مۇئامىلە قىلىش ئۈچۈن بەلگىلىگەن شەرتلىرىگە توغرا كەلمىگەنلىكى. مەسىلەن: ئىمام ئەزەم مەيدانغا چىققان ۋاقىتتىكى ئىراقتا يالغان ھەدىسلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىدىن ئويدۇرۇپ چىقىش دولقۇنى ئەۋجىگە

چىقىش ئىدى. شۇڭا ئىمام ئەزەم ھەدىسنى قوبۇل قىلىشتا شەرتنى بەكمۇ ئېغىر ۋە چىڭ قويغان. ھەتتا كۆپچىلىك ئۆلۈمالار قوبۇل قىلغان ھەدىسلەرنى ئىمام ئەزەم قوبۇل قىلمايتتى. چۈنكى شۇ ۋاقىتتىكى ئىراقنىڭ شارائىتىدا راست ھەدىس بىلەن يالغان ھەدىسلەرنى ئايرىپ چىقىش ئىشى ناھايىتى قىيىن ئىدى.

3 - ئۆلۈمالاردىن ھەر بىرىنىڭ قۇرئان كەرىم ۋە ھەدىسلەردىن قانۇن چىقىرىش پرىنسىپىنىڭ يەنە بىرىنىڭ پرىنسىپىغا ئوخشاش بولمىغانلىقى.

4 - قىياسقا كۆرە ئىجتىھاد قىلىش ئۇسۇلىنىڭ ھەر بىر ئۆلۈمانىڭ نەزەرىدە ئوخشاش بولمىغانلىقى.

5 - شەرئەت دەللىلىرىنىڭ بىرىنى يەنە بىرىگە ئۈستۈن قىلىش مەسىلىسىدە ھەممە ئۆلۈمانىڭ پرىنسىپى ئوخشاش بولمىغانلىقى. [الفقه الإسلامي وادلته 1 - توم 29 - بەت]

ئىسلام دۇنياسىدا بىردەك ئېتىراپ قىلىنغان تۆت مەزھەپنىڭ كېلىپ - چىقىش تارىخى

ھەنەفىي، شافئىي، مالىكىي ۋە ھەنبەلىي مەزھىبىدىن ئىبارەت مەشھۇر تۆت مەزھەپ ئوتتۇرىغا چىققان دەۋر فىقھى ئىلمى گۈللەنگەن ۋە ھەر قايسى مەملىكەتلەرگە تارقىلىشقا باشلىغان بىر دەۋر ئىدى. بۇ دەۋر تەخمىنەن 119 - ھىجرىيە يىلىدىن 241 - ھىجرىيە يىلىغىچە، يەنى ھەنبەلىي مەزھىبىنىڭ قۇرغۇچىسى ئىمام ئەھمەد ئىبنى ھەنبەلنىڭ ۋاپاتىغىچە داۋام قىلغان. [مقدمة الفقه 101 - بەت، الفكر السامي 1 - توم 331 – 33 - بەتلەر]

ئىمام ئەزەم

ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ پېشۋاسى ۋە قۇرغۇچىسى ئىمام ئەزەمنىڭ تولۇق ئىسمى – نۇئمان ئوغلى سابىت بولۇپ، ھازىرقى ئىراقنىڭ كۇفە شەھىرىدە 80 - ھىجرىيە يىلى دۇنياغا كەلگەن. ئىمام ئەزەمنىڭ ئاتا - ئانىسى ھازىرقى ئافغانىستاندىن بولۇپ، پارىس تىلىدا سۆزلىشىدىغان خەلقلەردىن ئىدى. ئىمام ئەزەم ئەمەۋىلەر بىلەن ئابباسىيلاردىن ئىبارەت ئىككى چوڭ ئىمپېراتورلۇقنى باشتىن كەچۈرۈپ 150 - ھىجرىيە يىلى ئالەمدىن ئۆتكەن

ئىمام ئەزەم تابىئىينلارنىڭ كۆپىنكىلىرىدىن سانىلىدۇ. ئۇنىڭ تابىئىينلەردىن ئىكەنلىكىمۇ سۆزلىنىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ ساھابىلاردىن مالىك ئىبنى ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى كۆرگەنلىكى ۋە ئۇنىڭدىن: «ئىلىم ئۆگىنىش ئەر ۋە ئايال ھەر قانداق مۇسۇلمانغا پەرزدۇر» دېگەن ھەدىسنى رىۋايەت قىلغانلىقى قەيت قىلىنغان.

ئىمام ئەزەم 18 يىل پەقەت ئىلىم تەھسىل قىلىش بىلەنلا شۇغۇللانغان. ئىمام ئەزەم پۈتۈن فىقھىشۇناسلارنىڭ پېشۋاسى ھېسابلىنىدۇ.

ئىمام ئەزەمنىڭ ئىسلام فىقھىشۇناسلىقىدىكى ئورنى

ئىمام شافىئىينىڭ ئۇستازى ۋەكىئ ئىبنى جەررام مۇنداق دېگەن: «ئىمام ئەزەمدىن ئالىمراق ۋە ئۇنىڭدەك ياخشى نامازغا ئوقۇيدىغان بىرىنى كۆرگىنىم يوق» [تاريخ بغداد 13 - توم 345 -بەت]

ئىمام شافئىي ئىمام ئەزەمنىڭ ئىلمىي مەرتىبىسىنى بايان قىلىپ: «فىقهى ئىلمىدا ھەممىمىز ئىمام ئەزەمگە موھتاجمىز» دېگەن ئىكەن. [تاريخ بغداد 3 - توم 323 - بەت، الإنتقاء 135 - بەت]

ئاتاقلىق تىلشۇناس ۋە فىقهشۇناس ئالىم نەزر ئىبنى شەمىل مۇنداق دېگەن ئىكەن: «كىشىلەر ھەممىسى ئۇيقۇدا ئىدى، ئىمام ئەزەم ئۆزىنىڭ ماھارىتى بىلەن ئۇلارنى ئويغاتتى» [تهذيب التهذيب 5 - بەت 604 - بەت]

ئاتاقلىق فىقهشۇناس ئالىم ئىبنى مۇبارەك مۇنداق دېگەن: «فىقهى ئىلمىدە ئىمام ئەزەمدەك كامالىغا يەتكەن بىرىنى كۆرمىدىم، تەقۋادارلىقتىمۇ ئۇنىڭدەك بىرىنى كۆرمىدىم» [ترتيب المدارك 3 - توم 300 - بەت]

«.... ئىمام شافئىي ئىمام مالىكتىن كېيىن ئىراققا بارىدى ۋە ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ ئۇلاردىن كۆپلەپ ئىلىم ھاسىل قىلدى، ھىجاز (مەككە، مەدىنە شەھەرلىرى)ئەھلىنىڭ ئىلمىي مېتودى بىلەن ئىراق ئەھلىنىڭ مېتودىنى بىرلەشتۈرۈپ، ئىمام مالىكنىڭ مەزھىبىگە ئوخشىمايدىغان يېڭى مەزھەپ تەسىس قىلىپ چىقتى. ئاندىن ئىمام ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل كەلدى، ئۇ ھەدىسشۇناس ئىدى. ئۇ ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتلىرىدا ئوقۇپ يېتىشتى ۋە ھەنبەلىي مەزھىبىگە ئاساس سالدى.» [مقدمه ابن خلدون 447 – 448 - بەتلەر]

ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ نوپۇزى

ئىمام ئەزەمنىڭ مەزھىبى تۈركىستان، خىتاي، ئافغانىستان، پاكىستان، ھىندىستان، ئوتتۇرا ئاسىيا مەملىكەتلىرى، تۈركىيە، ئىراق ۋە باشقا جايلاردا كەڭ تارقالغان بولۇپ، مىسىر، لىۋان،

سۇريە، ئېئوردانىيە ۋە ئىراق قاتارلىق دۆلەتلەردىكى مەھكىمە شەرئىيلەر ھازىرمۇ ئىمام ئەزەمنىڭ مەزھىبى بويىچە ئىش كۆرمەكتە. ئومۇمەن ئوسمان ئىمپېرىيىسى ھۆكۈمرانلىق قىلغان جايلارنىڭ ھەممىسىدە ئىمام ئەزەمنىڭ مەزھىبى ئورۇن ئالغان. دۇنيا مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئۇچتىن بىرىنىڭ كۆپرەكى ھەنەفي مەزھىبىگە ئەگىشىدۇ. جەنۇبىي ئامېرىكىدىمۇ 25 مىليوندىن كۆپرەك مۇسۇلمان ھەنەفي مەزھىبىگە ئەگىشىدۇ. [تاريخ الفقه الإسلامي 129 - بەت]

ئىمام ئەزەمنىڭ پرىنسىپى

ئىمام ئەزەم مۇنداق دېگەن: «مەن قانداقلا بىر ھۆكۈمنى ئاللاھ تائالانىڭ كىتابى بولغان قۇرئان كەرىمدىن ئالمەن، ئۇنىڭدىن تاپالمىسام پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدىن مەشھۇر بولۇپ تارقالغان ۋە ئەڭ ئىشەنچلىك يول بىلەن كەلگەنلىرىنى ئالمەن، سۈننەتتىنمۇ تاپالمىسام ساھابىلارنىڭ سۆزلىرىدىن خالىغان كىشىنىڭ سۆزىنى ئالمەن، خالىغان كىشىنىڭ سۆزىنى ئالمايمەن. ساھابىلاردىن كېيىنكىلەرگە كەلگەندە، ئۇلار ئىجتىھاد قىلغانىدەك مەنمۇ ئىجتىھاد قىلىمەن.» [سير أعلام النبلاء 6 - توم 401 - بەت]

ئىمام ئەزەم يەنە مۇنداق دېگەن: «ھەدىس راستلا بولىدىكەن، ئۇ مېنىڭ مەزھىبىمدۇر.» [حاشية ابن عابدين 1 - توم 63 - بەت]

ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتلىرى

ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتلىرى كۆپ بولۇپ، مەشھۇرلىرى ئەبۇ يۇسۇف، مۇھەممەد، زۇفەر، ھەسەندۇر. بۇلاردىن ھەنەفي

مەزھەبىدىكى ئورنى ۋە نوپۇزى ئالاھىدە چوڭ بولغان ئالدىنقى ئىككىسىنلا تونۇشتۇرۇپ ئۆتىمىز:

1- ئىمام ئەبۇ يۈسۈف: ئىبراھىم ئوغلى يەئقۇب ئەل ئەنسارىي. كۇفە شەھرىدە 113 - ھىجرىيە يىلى دۇنياغا كېلىپ 182 - ھىجرىيە يىلى ئالەمدىن ئۆتكەن. ئەبۇ يۈسۈف ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتلىرىدىن ئەڭ كامالىغا يەتكەن ئالىم بولۇپ، ئىمام ئەزەمنىڭ مەزھىبىدە تۇنجى بولۇپ ئۇسۇلى فىقھى (قانۇنشۇناسلىق پرىنسىپى)نى ئىجاد قىلغان، باغداتتا قازىلىق قىلغان، كېيىنچە، خەلىپە ھارۇن رەشىدنىڭ زامانىدا پۈتۈن قازىلارنىڭ رەئىسى بولۇپ تاللانغان زاتتۇر.

2 - ئىمام مۇھەممەد: ھەسەن ئوغلى مۇھەممەد شىيبانىي. 132 - ھىجرىيە يىلى ئىراقتا دۇنياغا كېلىپ، 187 - ھىجرىيە يىلى ئالەمدىن ئۆتكەن. ئىمام مۇھەممەد ئىلمىدە كامال تاپقانلاردىن بولۇپ، ئىمام ئەبۇ يۈسۈفتىن قېلىشمايدۇ. ئۇ شۇ زاماننىڭ ئەڭ مەشھۇر ئۆلۈمالىرىدىن ئىدى. [الفقه الإسلامي وادلته 1 - توم 30 - بەت]

ئەبۇ يۈسۈف بىلەن مۇھەممەدنىڭ ھەنەفىي مەزھىبىدىكى ئورنى

ئىمام ئەبۇ يۈسۈف بىلەن ئىمام مۇھەممەد گەرچە ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتلىرىدىن بولسىمۇ، بۇلار ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل مۇجتەھىد (شەرىئەت دەلىللىرىدىن مەسىلىلەرنىڭ ئەھكاملىرىنى چىقارغۇچى) لەردىن ئىدى. شۇڭا بۇلارنىڭ ھەر بىرى ئىمام ئەزەمنىڭ پەتۋالىرىنى بۇزالايتتى ۋە ئۆز قاراشلىرىنى دادىل ئىپلان قىلىپ كىشىلەرنى قايىل قىلالايتتى. شۇ سەۋەبتىن ھەنەفىي مەزھىبىدىمۇ ئىمامالار ئارا بەزى مەسىلىلەردە ئىختىلاپلار بار.

ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ كۆپىنچە مەسىللىرى ئىمام ئەزەمنىڭ رەيى بويىچە بېكىتىلگەن بولسىمۇ، ئىمام ئەزەمگە خىلاپ ھالدا مەزكۇر ئىككى شاگىرتنىڭ رەيى بىلەن بېكىتىلگەنلىرىمۇ ئاز ئەمەس. مەسىلەن: ئىمام ئەزەم نامازدا قۇرئان ئوقۇشنىڭ پەرز بولغان مىقدارىنى «قُلْ - ئايىت» قا ئوخشاش قۇرئان ئىسمىنى ئالغان بىرەر سۆزنى ئوقۇش بىلەنمۇ پەرز ئادا بولىدۇ، دەيدۇ. ئەمما ئەبۇ يۈسۇف بىلەن مۇھەممەد ئەڭ ئاز دېگەندە قىسقا ئايەتلەردىن ئۈچ ئايەت مىقدارى قۇرئان ئوقۇمىغىچە نامازدىكى قۇرئان ئوقۇش پەرزى ئادا تاپمايدۇ، دەيدۇ. ھەنەفىي مەزھىبى بۇ مەسىلىدە مەزكۇر ئىككى شاگىرتنىڭ رەيى بويىچە ئىش كۆرۈپ كەلمەكتە.

يەنە ئىمام ئەزەمگە كۆرە، نامازغا باشلاش تەكبىرىدە {اللّٰه أكبر - ئاللاھ ئەڭ چوڭدۇر} دەپ تەكبىر ئېيتىش شەرت ئەمەس، بەلكى {اللّٰه أعْظَم - ئاللاھ ئەڭ ئۇلۇغدۇر} ياكى {اللّٰه أعْلَى - ئاللاھ ھەممىدىن ئۈستۈندۇر} دېگەنگە ئوخشاش ئاللاھ تائالانى ئۇلۇغلايدىغان ئىبارىلەردىن قايسىبىرى بىلەن تەكبىر ئېيتىش يېتەرلىكتۇر. ئەمما ئەبۇ يۈسۇف بىلەن مۇھەممەدكە كۆرە، تەكبىردە: «اللّٰه أكبر» دېيىش شەرتتۇر. بۇنىڭدىن باشقىسى بىلەن تەكبىر دۇرۇس بولمايدۇ. ھەنەفىي مەزھىبى بۇ مەسىلىدىمۇ مەزكۇر ئىككى شاگىرتنىڭ رەيى بويىچە ئىش كۆرۈپ كەلمەكتە.

ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ ئىمامىلىرى ئارا پرىنسىپى

ھەنەفىي مەزھىبى ئاساسەن ئىمام ئەزەم، ئىمام ئەبۇ يۈسۇف ۋە ئىمام مۇھەممەد قاتارلىق ئۈچ ئىمامنىڭ ئىلمىي ئەمگەكلىرىنىڭ مەھسۇلىدۇر. بۇلارنىڭ قوللانغان ئۇسۇلى مۇنداق:

1 - ئىمام ئەزەم بىلەن مەزكۇر ئىككى شاگىرت ئىتتىپاقلاشقان مەسىلە ئەڭ كۆچلۈك مەسىلە ھېسابلىنىپ، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىش شەرتسىز زۆرۈرۇدۇر.

2 - ئىمام ئەزەم بىلەن ئىككى شاگىرت ئىختىلاپلىشىپ قالغاندا، كۆپىنچە ئىمام ئەزەمنىڭ رەيى ھېسابقا ئېلىنىدۇ. خۇسۇسەن ئىبادەت مەسىلىلىرىدە ئۇنىڭ رەيى شەرتسىز كۆچكە ئىگە.

3 - دەۋا، مىراس، گۇۋاھلىق قوبۇل قىلىش مەسىلىلىرىدە كۆپىنچە ئىمام ئەبۇ يۈسۇفنىڭ رەيى ئېلىنىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ ئۇزۇن مۇددەتلىك قازىلىق ھاياتى ۋە ئالغان تەجرىبىسى شۇنى تەقەززا قىلاتتى.

4 - ئۇرۇق – تۇغقانچىلىق ۋە ئائىلىگە مۇناسىۋەتلىك شەرئىەت مەسىلىلىرىدە كۆپىنچە ئىمام مۇھەممەدنىڭ رەيى ئېلىنىدۇ.

5 - بىرەر مەسىلىدە ئىمام ئەزەم بىر نەرسە دېمىگەن بولسا، ئاۋۋال ئىمام ئەبۇ يۈسۇفنىڭ، ئاندىن ئىمام مۇھەممەدنىڭ، ئاندىن زۇفەرنىڭ، ئاندىن ھەسەننىڭ رەيى قوبۇل قىلىنىدۇ.

6 - ھەنەفىي مەزھىبىدە 17 مەسىلىدە ئىمام زۇفەرنىڭ رەيى بويىچە ئىش كۆرۈلۈپ كەلمەكتە. [مقدمة في الفقه 118 - بەت]

يوقىرىقى بايانلار بىلەن بۇ كىتابنىڭ مۇناسىۋىتى

مەن يوقىرىقىلارنى سۆزلەپ ئۆتۈشتە بىرىنچىدىن ئىسلام دۇنياسىدا بىرەك ئېتىراپ قىلىنغان مەشھۇر مەزھەپلەرنىڭ مەنبەئى قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەت ئىكەنلىكىنى كىتابخانلارغا تونۇشتۇرۇشنى، ئىككىنچىدىن مۇجتەھىدلىق مەرتىبىسگە

يەتمىگەنلەرنىڭ، خۇسۇسەن ئاۋام خەلقنىڭ ئۆزلىرى مەنسۇپ بولغان تۇغرا مەزھەپكە كۆرە ئىش كۆرۈشىنىڭ زۆرۈرلۈكىنى بىلدۈرۈشنى مەقسەت قىلغانىمەن. چۈنكى ھەممە ئادەمنىڭ قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەت دەللىلىرىنى چۈشىنىلىشى ئۈچۈن ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىدا ئىمام ئەزەمدەك كامالىغا يەتكەن ئالىم بولالىشى ناتايىن. شۇڭا قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتنىڭ ئالىملار يورۇتۇپ بەرگەن يولى بىلەن مېڭىشتىن باشقا چارىمىز يوق.

شۇنىمۇ ئەسكەرتىپ ئۆتۈش لازىمكى، مەزھەپكە ئەمەل قىلمىغان كىشى دىنغا ئاسىيلىق قىلغان بولمايدۇ. چۈنكى مەزھەپ قاراشلىرى شۇ مەزھەپ پېشۋالىرىنىڭ قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتتىن چۈشەنگەنلىرى ۋە بىلگەنلىرى خالاس. مەزھەپ دېگەنلىك دىن دېگەنلىك ئەمەس. بەلكى دىندىن ئالغان چۈشەنچە، بەس. مەزھەپ پەقەت قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتنىڭ روھىغا ئويغۇن كېلىش شەرتى بىلەنلا قوبۇل قىلىنىدۇ. شۇڭا مەزھەپ پېشۋالىرىنىڭ ھەر بىرى: «بۇ مېنىڭ قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتتىن چۈشەنگەنلىرىم ياكى بۇ ئىككىسىنىڭ روھىغا ئاساسەن ئېيتقان رەيىم. ئەگەر مېنىڭ ئېيتقانلىرىم قۇرئان كەرىم ياكى سۈننەتكە ئويغۇن كەلمىگەن بولسا، ئۇنى چۆرۈپ تاشلاڭلار» دەپ جاكارلاشنى ئۇنۇتمىغان. شۇڭا شىئەلەر بىلەن خاۋارىجلارنىڭ مەزھىبى قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتنىڭ روھىغا ئويغۇن كەلمىگەنلىكتىن، بۇ مەزھەپلەر ئىسلام دۇنياسىدا بىردەك قوبۇل قىلىنمىغان.

www.uyghurkitap.com

مەزھەپ چۈشەنچىسى

ئالدى بىلەن شۇنى ئۇنۇتماسلىق كېرەككى، ئىسلام دۇنياسىدا بىردەك ئېتىراپ قىلىنىپ قوبۇل قىلىنغان مەشھۇر تۆت مەزھەپنىڭ ھەقلىقى ۋە توغرىلىقىدا شەك يوق. بۇلار مەرتىبە جەھەتتىمۇ ئوخشاشتۇر. چۈنكى بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ مەنبەئى قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتتۇر. پەقەت بەزى مەسىلىلەردە بەزى مەزھەپنىڭ كۆزقاراشى بەزى مەزھەپنىڭكىدىن ئەۋزەلرەك بولغان يەرلىرى بار. بۇلار قۇرئان كەرىم ۋە سۈننەتتە كەلگەنلەرنى چۈشىنىش تەرزىنىڭ ھەركىمدە ئوخشاش بولمىغانلىقى ياكى ھەدىسلەرنىڭ ھەممىگە ئوخشاش يېتىپ بارمىغانلىقى ياكى بارغاندىمۇ ئىشەنچلىك يول بىلەن يەتمىگەنلىكىدىن ئىدى.

شۇڭا مەزھەپكە ئەگىشىشتە، ئاۋام خەلقنىڭ ئۆزى مەنسۇب بولغان مەزھىبىگە ئەگىشىشى لازىم. ئەمما دىنىي ساھەلەردە ئالىم بولۇپ يېتىشكەنلەر ــ ئەگەر باشقا مەزھەپلەر بىلەن ئۆز مەزھىبىنىڭ دەلىللىرىنى سېلىشتۇرۇپ، ئەڭ ئەۋزىلىنى ئايرىپ چىقىش سەۋىيىسىدە بولسا، ئۆزى ئىلىم يولى بىلەن ئىزدىنىپ ئەڭ ئەۋزەل، دەپ قانائەت قىلغىنىغا ئەگىشىشى شەرتتۇر. چۈنكى ئوقۇغان ئادەم بىلگەن ئىلمىنى توغرا يول تېپىش ۋە توغرا ئىش قىلىشنى ئۆگىنىش ئۈچۈن ئىشلەتمىسە نېمىگە ئىشلىتىدۇ؟!

ئىمام ئەزەممۇ مەزھەپنى قارىغۇلارچە تەقلىد قىلغۇچىلارنى يامان كۆرەتتى. ئۇ مۇنداق دېگەن: «بىزنىڭ رەيىمىزنى نەدىن ئالغانلىقىمىزنى بىلمەي تۇرۇپ ھېچكىمنىڭ ئۇنى قوبۇل قىلىشى جائىز ئەمەس.» [الإنتقاء في فضائل ثلاثة الأئمة الفقهاء 145- بەت]

ئۇ يەنە مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ كەلتۈرگەن دەللىللىرىمنى بىلمىگەن كىشىنىڭ مېنىڭ سۆزۈم بويىچە پەتۋا بېرىشى قەتئىي توغرا ئەمەس.» [يوقىرقى مەنبەدىن]

ئەمما بىر - ئىككى ھەدىسنى بىلمۇبلىپلا، ھەدىسشۇناسلىق ۋە فىقھىشۇناسلىق ئىلمى ۋە پرىنسىپلىرىدىن خەۋەرسىز تۇرۇپ مەزھەپ ئۆلۈمالىرىغا ھۇجۇم قىلىشقا بولمايدۇ. مۇنداقلارمۇ ھازىرقى زاماندا كۆپىيىپ كەتكەن.

شۇنىڭدەك، مەزھەپ رەھبىرى دېگىنىڭ رەيى دەپ قاراپ، باشقىلارنىڭ تۇتقان يولى ئۆزى ئەگەشكەن مەزھەپنىڭ رەيىدىن ئەۋزەل ياكى توغرا ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۆزىنىڭ مەزھىبىگە قارىغۇلارچە تەئەسسۇبلۇق قىلىشمۇ ئىلىم ئەھلىگە ياراشمايدىغان بىر ئىش. چۈنكى ھەقىقىي ئىلىم ئەھلى بولغان ئادەم ھەقىقەت گەرچە قارشى تەرەپتە بولسىمۇ ئۇنى ئېتىراپ قىلىشتىن باش تارتمايدۇ.

ھەممىگە مەلۇمكى، ئۆتمۈشلەردە قانتاش ۋە ئۇچۇر ۋاستىلىرى تەرەققى قىلمىغانلىقتىن، ئۆلۈمالارنىڭ دۇنيادا بار ئىلىملەرنىڭ ھەممىسىدىن خەۋەردار بولالىشى مۇمكىن بولمىغانىدەك، ھەدىسلەرنىڭمۇ ھەممىسنى بىلىپ بولالىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئۆتمۈشلەردىكى كاتتا ئۆلۈمالار، مەزھەپ پېشۋالىرى، شۇنداقلا ھەدىسشۇناس، فىقھىشۇناس، تەپسىرشۇناسلار ۋە باشقا ئىلىم ئەھلىلىرىنىڭ تولىسىنىڭ ئىسلام دىيارلىرىنى ئايلىنىپ يۈرۈپ ئىلىم تەھسىل قىلىشىغا تۈرتكە بولغان بىردىنبىر سەۋەبمۇ شۇ ئىدى. شۇڭا ئىمام شافىئىينىڭمۇ«كونا» ۋە «يېڭى»دەپ ئاتىلىدىغان ئىككى مەزھىبى بولغان. ئاۋۋالقىسى ئىراقتىكى

ۋاقتىدا، كېيىنكىسى مىسرغا كەلگىنىدە ئوتتۇرىغا چىققان. چۈنكى ئۇ مىسرغا كەلگىنىدە كۆپرەك ھەدىس بىلەن ئۇچرىشىش پۇرسىتىگە ئېرىشكەن بولىشى ئېھتىمال.

ئەمما ھازىرقى ئۇچۇر دەۋرىدە، ئىزدىنىش ۋە مەلۇمات ئېلىش ۋاستىلىرى كېڭەيدى. ھەتتا بىرقانچە مىنۇت ئىچىدىلا دۇنيانىڭ قايسىبىر كۈتۈبخانىسىدىكى كىتابلار بىلەن ئۇچراشقىلى بولىدۇ. ھەدىسلەرمۇ دۇنيانىڭ قايسىبىر يېرىدە بولمىسۇن ئىزدەنگۈچىلەر ئۈچۈن پىنھان قالمايدىغان بولدى. ھەدىسلەرنىڭ ھەممىسىنى تەكشۈرۈپ توغرىسىنى تاپقىلى بولىدۇ. مەزھەپ پېشۋالىرىغا يېتىپ بارالمىغان نۇرغۇن ھەدىسلەرنىڭ كېيىنكى ئالىملارغا يېتىپ كېلىشى ئارقىلىق مەزھەپتىكى بەزى مەسىلىلەر ۋە بەزى قاراشلارغا تۈزىتىش بېرىلگەن ئەھۋاللارمۇ كۆپ. چۈنكى بۇرۇنقىلار شۇ چەكلىك شارائىتىنىڭ يار بېرىشىگە يارىشا ئىزدىنىپ ئۆزى تۇغرا، دەپ قانائەت قىلغانلىرىنى باشقىلارغا ئۆگىتىپ قالدۇرۇپ ئۆتكەن. ئۇلار بەزى مەسىلىلەردە خاتالاشقان بولسىمۇ ئۆزۈرلۈكتۇر. ئۇلارنىڭ ئۆزۈرلىرى ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدا چوقۇم قوبۇل قىلىنىدۇ. چۈنكى ئىجتىھاد قىلغۇچى ئەگەر توغرىسىنى تاپقان بولسا ئىككى ساۋابقا، خاتالاشقان بولسا بىر ساۋابقا ئېرىشىدىغانلىقىدا پۈتۈن ئىسلام ئۆلۈمالىرى بىردەك ئىتتىپاقتۇر.

تەقلىد مەسىلىسى

بىراۋغا ئەگىشىپ ئۇنىڭ رەينى قوبۇل قىلىش ئۇنى «تەقلىد» قىلىش دەپ ئاتىلىدۇ. باشقىلارنىڭ رەيى بويىچە ئىش كۆرگەن كىشى «مۇقەللىد» دەپ ئاتىلىدۇ.

بەزى ئۆلۈمالار «مۇقەللەد»نى مۇنداق دەپ تونۇشتۇرغان: مۇقەللەد — باشقا بىرىنىڭ سۆزىنى دەلىل — ئىسپات تەلەب قىلماستىن قوبۇل قىلغۇچى دېمەكتۇر. بۇ ئىمام ھەرەمەين، ئىمام غازالىي ۋە باشقىلار ئېيتقان تەرىپ.[البرهان 2 - توم 1357 - بەت، المستصفى 2 - توم 387 - بەت]

تەقلىد قىلىشقا بولمايدىغان ئىشلار

1 - ئاللاھ تائالانىڭ بارلىقىنى بىلىش ۋە ئۇنىڭ بىرلىكىنى ئىسپاتلاشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەردە باشقىلارنى تەقلىد قىلىشنىڭ جائىز ياكى ئەمەسلىكىدە ئۆلۈمالار ئىختىلاپلاشقان. مۇتلەق كۆپ سانىدىكى ئىسلام ئۆلۈمالىرى بۇ مەسىلىلەردە تەقلىد قىلىشنىڭ جائىز ئەمەسلىكىنى قارار قىلغان. بۇنىڭغا بىنائەن، ئاللاھ تائالانىڭ بارلىقىنى بىلىش ۋە بىرلىكىنى ئىسپاتلاشقا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەردە ھەر قانداق مۇسۇلمان ئادەم ئۆز ئەقلى بىلەن ئىزدىنىشى پەرزدۇر. [روضة الناظر2 - توم 312 - بەت، الإحكام 4 - توم 300 - بەت، المحصول 457 – 460 - بەتلەر، تيسير التحرير 4 - توم 243 - بەت، فواتح الرحموت 2 - توم 402 - بەت]

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە، ئاللاھ تائالانىڭ بارلىقى ۋە بىرلىكىنى ناماياں قىلىدىغان شەيئىلەر ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزۈش، ئىزدىنىش ۋە ئەقىل ئىشلىتىشكە ئەمر قىلغان. ئاللاھ تائالانىڭ بۇ ئەمرى بۇيرۇلغان ئىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى تەقەززا قىلىدۇ.

{أَوَلَمْ يَنظُرُواْ فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللّهُ مِن شَيْءٍ} تەرجىمىسى: «ئۇلار ئاسمانلارنىڭ ۋەَ زېمىننىڭ سەلتەنىتىَ ئۈستىدەً، ئاللاھنىڭ ياراتقان مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزمەمدۇ؟» [ئەئراف سۈرىسى 185 - ئايەت]

{وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ. وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ} تەرجىمىسى: «زېمىنىدا ۋە ئۆزەڭلاردا ئاللاھقا چىن ئېتىقاد قىلىدىغانلار ئۈچۈن (ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى ۋە بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) نۇرغۇن ئالامەتلەر بار، (بۇنى) كۆرمەمسىلەر.» [زارىيات سۈرىسى 20 – 21 - ئايەتلەر]

{إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَاخْتِلاَفِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِّأُوْلِي الأَلْبَابِ} تەرجىمىسى: «شۇبھىسىزكى، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ يارىتىلىشىدا، كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ نۆۋەتلىشىپ تۇرۇشىدا، ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن، ئەلۋەتتە، روشەن دەلىللەر بار.» [ئال ئىمران سۈرىسى 190 – ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ ئايەتلەرنى ئوقۇپ پىكىر يۈرگۈزمىگەن كىشىنىڭ ھالىغا ۋاي» دېگەن سۆزنى ئۇچ قېتىم تەكرارلىغان. [ئىبنى ھىببان رىۋايەت قىلغان «سەھىھ» ھەدىس]

2 - پۈتۈن ئىسلام ئۈلۈمالىرى ئىسلام دىنىنىڭ راستلىقى توغرۇلۇق باشقىلارنى تەقلىد قىلىشنىڭ جائىز ئەمەسلىكىدە ئىتتىپاقلا كەلگەن. چۈنكى تەقلىدچىلىك شەرئىەتتە سۆكۈلىدىغان بىر ئىش. بىر ئىشنىڭ سۆكۈلگەنلىكى ئۈنىڭ قەتئىي توغرا ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئاللاھ تائالا كۇففارلارنىڭ سۆزىنى ھېكايە قىلىپ مۇنداق دېگەن: {وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَاالسَّبِيلَا} تەرجىمىسى: «ئۇلار: «پەرۋەردىگارىمىز! بىز ھەقىقەتەن باشلىقلىرىمىزغا، كاتتىلىرىمىزغا ئىتائەت قىلدۇق، ئۇلار بىزنى توغرا يولدىن ئازدۇردى، دەيدۇ.» [ئەھزاب سۈرىسى 67 - ئايەت]

چۈنكى ھېچكىم دىنغا كىرىشكە زورلانمايدۇ. بۇ ئىسلام دىنىنىڭ پرىنسىپىدۇر. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، ھەركىم ئۆز ئەقلى بىلەن ئويلاپ

ھەقىقەتنى تېپىپ، ئۇنى ئۆز قانائىتى بىلەن قوبۇل قىلىشى شەرتتۇر. شۇڭا ئىسلام دىنىدا «تەقلىد قىلغۇچىنىڭ ئىمانى دۇرۇس ئەمەس» دېگەن قائىدە بار.

3 - كۆپ ساندىكى ئىسلام ئۆلۈمالىرىغا كۆرە، ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئەقىدىسى بولغان ئالتە ئىمان مەسىلىسىدە تەقلىدچىلىك قىلىش جائىز ئەمەس. چۈنكى بۇ مەسىلە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىن تا ھازىرغىچە بىر خىل داۋام قىلىپ كەلگەن ئەڭ ئۆزگەرمەس ۋە قەتئىيلەشكەن مەسىلىدۇر. بۇ مەسىلىنى بىلىشتە ئۆلۈمالار بىلەن ئاۋام خەلقنىڭ پەرقى يوقتۇر. شۇنىڭدەك بۇ مەسىلىنى بىلىشنىڭ يولىدىمۇ ھەممە باراۋەردۇر.[الكوكب المنير 4 - توم 538 - بەت، نشر البنود 2 - توم 337 - بەت، المسودة 458 - بەت، التمهيد 4 - توم 398 - بەت]

4 - پۈتۈن ئىسلام ئۆلۈمالىرى بىدئەت(دىنىدىن سانالمايدىغان)ئىشلاردا تەقلىد قىلىشنىڭ قەتئىي خاتا ئىكەنلىكىدە بىردەك ئىتتىپاقتۇر. چۈنكى دىن ئۆز ۋاقتىدا كامالىغا يېتىپ بولغان. كامالىغا يەتكەن نەرسە زىيادىنى قوبۇل قىلمايدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: {**الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِينًا**} تەرجىمىسى: «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمەتنىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم.» [مائىدە سۈرىسى 3 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىزنىڭ بۇ دىنىمىزدا بىدئەتنى پەيدا قىلىدىكەن، ئۇ قەتئىي رەت قىلىنىدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

تەقلىد قىلىشقا بولىدىغان ئىشلار

يوقىرىدا تەقلىد قىلىش مەنئى قىلىنغان ئىشلاردىن باشقا بارلىق دىنىي مەسىلىلەردە باشقىلارنى تەقلىد قىلىشنىڭ جائىزلىقىدا پۈتۈن ئىسلام ئۆلۈمالىرى ئىتتىپاقتۇر. [أضواء البيان 7 -486 – بەت، إمتاع العقول 204 - بەت]

تەقلىد قىلىشقا بولىدىغان كىشىلەر

ئادالەتلىك مۇجتەھىدنى تەقلىد قىلىشنىڭ جائىزلىقىدا پۈتۈن ئىسلام ئۆلۈمالىرى بىردەك ئىتتىپاقتۇر. [روضة الناظر 2 - تۇم 384 - بەت، شرح المنار 3 - تۇم 38 - بەت، فواتح الرحموت 2 - تۇم 402 - بەت]

مۇجتەھىد — ئىجتىھاد قىلىش سالاھىيىتىگە يەتكەن ۋە شەرئىەت دەلىللىرىدىن دىنىي مەسىلىلەرنىڭ ھۆكۈملىرىنى تونۇغرا يوسۇندا چىقىرالايدىغان كىشى دېمەكتۇر. [إرشاد الفحول 250 - بەت]

ئادالەت — سۆزى بىلەن قىلغانلىرى بىر – بىرىگە زىت كەلمىگەن، شەرئىەتتە بۇيرۇلغانلارنى ئورۇنلاش ۋە مەنئى قىلىنغانلاردىن يىراق بولۇشى بىلەن تونۇلغان ئۇلگىلىك ئالىمنىڭ سۈپىتىدۇر. [غاية المنتهى 3 – تۇم، 473 - بەت، حاشية الروض المربع 7 – تۇم 593 - بەت]

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: **{وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُواْ كَآفَّةً فَلَوْلاَ نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُواْ فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُواْ قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُواْ إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ}** تەرجىمىسى «مۆمىنلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ جىھادقا چىقىشى لايىق ئەمەس (ئۇلارنىڭ بىر

تۇركۈمى جهادقا چىقتى)، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ھەر بىر جامائەدىن يەنە بىر تۇركۈمى دىنىي ئالىم بولۇپ، ئۇلار قەۋمىنىڭ قېشىغا قايتقاندىن كېيىن، قەۋمىنىڭ ئاللاھتىن قورقۇشى ئۈچۈن، ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرۇش مەقسىتىدە نېمىشقا (ئىلىم تەلەپ قىلىشقا) چىقمىدى؟» [تەۋبە سۈرىسى 122 - ئايەت]

ئادالەتلىك مۇجتەھىدلار كىملەر؟

ئادالەتلىك مۇجتەھىدلار ئىسلام دۇنياسىدا مەشھۇر بولۇپ بىردەك ئېتىراپ قىلىنغان مەزھەپلەرنىڭ پېشۋالىرى، ئۇلاردىن قالسا، ھەر بىر مەزھەپنىڭ مۆتىۋەر مۇجتەھىدلىرى ۋە باشقىمۇ سالاھىيەتلىك مۇجتەھىد ئالىملاردۇر. مەسىلەن: ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ پېشۋاسى ئىمام ئەزەم بولۇپ، بۇ مەزھەپنىڭ مۆتىۋەرلىرى ئىمام ئەبۇ يۈسۈف، ئىمام مۇھەممەد ۋە ئىمام زۇفەرلەردۇر.

مەزھەپكە ئەگىشىش(تەقلىد قىلىش)نىڭ ھۆكمى

بۇ ماۋزۇ تۆۋەندىكى ئۇچ مەسىلىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

1 - ئاۋام خەلقنىڭ مەزھەپكە ئەگىشىش مەسىلىسى

ئىسلام ئۆلۈمالىرىنىڭ كۆپ سانلىقىنىڭ ئىتتىپاقى بويىچە، ئاۋام خەلقنىڭ مۇئەييەن بىر مەزھەپنى تەقلىد قىلىشى (ئەگىشىشى) ۋاجىب(زۆرۈر) تۇر. [شرح الكوكب المنير 4 -تۇم 517 -بەت، أضواء البيان 7 - تۇم 497 – 499 - بەتلەر، نشر البنود 2 - تۇم 336 -بەت]

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە بىلمەيدىغان كىشىلەرنى بىلىدىغان ئۆلۈمالاردىن سوراپ ئۆگىنىشكە ئەمر قىلغان: {**فَاسْأَلُواْ أَهْلَ الذِّكْرِ إِن**

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

كُنتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ} تەرجىمىسى: «ئەگەر بىلمىسەڭلار، ئىلىم ئەھلىلىرىدىن سوراڭلار.» [نەھل سۈرىسى 43 - ئايەت]

يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سوراپ ئۆگىنىشتىن نومۇس قىلىدىغانلارغا كايىپ مۇنداق دېگەن: «ئۇلار بىلمىگەنلىرىنى سوراپ ئۆگەنسە بولىدۇ ئەمەسمۇ؟ ھەقىقەتەن يېتەرسىزلىكنىڭ شىپاسى سوئالدۇر.» [ئەبۇداۋۇد، ھاكىم ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

ئاۋام خەلقىمۇ ئاللاھ تائالانىڭ شەرىئىتى بويىچە ئىش كۆرۈشكە چاقىرىلغان. شەرىئەت بويىچە ئىش كۆرۈش ئۈچۈن شەرىئەت ئەھكاملىرىنى ئۆگىنىش شەرت. ئۇلارنىڭ شەرىئەت ئەھكاملىرىنى ئۆگىنىشىنىڭ بىرلا يولى بىلگەنلەرنى تەقلىد قىلىشتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاۋام خەلقنىڭ مۇئەييەن بىر مەزھەپنى تەقلىد قىلىشى ۋاجىبتۇر.

2 - ئىجتىھاد قىلالمايدىغان ئالىمنىڭ مەزھەپكە ئەگىشىش مەسىلىسى

شەرىئەت ئەھكاملىرىنىڭ دەلىللىرىنى ئۆز ئىجتىھادى بىلەن كۆچلۈك ياكى زەئىپ دەپ ئايرىيالايدىغان مەرتىبىگە يەتمىگەن ئۆلۈمانىڭ مۇئەييەن بىر مەزھەپنى تەقلىد قىلىشتا چىڭ تۇرىشى جائىزمۇ ياكى ئەمەسمۇ؟ دېگەن مەسىلىدە ئىسلام فىقھىشۇناس ئالىملىرى ئىختىلاپلاشقان بولۇپ، ئۇلارنىڭ كۆپ سانلىقى جائىز دېگەن قارارغا كەلگەن. بۇ، شەرىئەت ئەھكاملىرىنى بىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭدىن باشقا يولى بولمىغان كىشى ئۈچۈندۇر. ئەمما ئۇ بىرەر مەسىلىنىڭ دەلىلىنى بىلىپ، ئۆزى تەقلىد قىلىپ ئەگەشكەن مەزھەپنىڭ شۇ مەسىلىدىكى قارارى مەزكۇر دەلىلغا خىلاپ

ئىكەنلىكىنى بايقىسا، ئۇ مەسىلىدە ئۆز مەزھىبى بويىچە ئەمەس، بەلكى شۇ دەلىلىنىڭ تەقەززاسى بويىچە ئىش كۆرىشى پەرزدۇر. [شرح الكوكب المنير 4 - توم 574 - بەت، اعلام الموقعين 4 - توم 331 - بەت، مجموع الفتاوى 4 - توم 253 - بەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەدى ئىبنى ھاتەمگە: «ھارامنى ھالال ۋە ھالالنى ھارام قىلىشتا ئۆلۈمالارنىڭ سۆزىگە ئىتائەت قىلغان كىشى ئۇنىڭغا چوقۇنغان ۋە ئاللاھ تائالاغا شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ» دېگەن سۆزى بۇ مەنىنى ئىپادىلىسە كېرەك. [ترمىزى، ئىبنى جەرىر رىۋايەت قىلغان ھەدىس]

3 - ئىجتىھاد قىلالايدىغان كىشىنىڭ باشقىسىنى تەقلىد قىلىشى

كۆپ سانلىق ئۆلۈمالارغا كۆرە، ئۆز ئىجتىھادى بىلەن شەرئىەت دەلىللىرىنى تەكشۈرۈپ چىقىپ، ئۇلاردىن مەسىلىلەرنىڭ ھۆكۈملىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇش سەۋىيىسىگە يەتكەن كىشىنىڭ كۈچى يەتمىگەن بەزى مەسىلىلەردە باشقا بىرىنى تەقلىد قىلىشى جائىزدۇر. [فواتح الرحموت 2 - توم 402 - بەت، المستصفى 2 - توم 384 - بەت]

مۇئەييەن بىر مەزھەپكە ئەگەشكەن كىشىنىڭ باشقا بىر مەزھەپنىڭ رەينى قوبۇل قىلىشى جائىزمۇ؟

كۆپ سانلىق ئۆلۈمالارنىڭ ئىتتىپاقى بويىچە، مۇئەييەن بىر مەزھەپكە ئەگەشكەن كىشىنىڭ بەزى مەسىلىلەردە باشقا بىر مەزھەپنىڭ رەينى قوبۇل قىلىشى جائىزدۇر. بۇ، شۇ مەسىلىدە باشقا

مەزھەپـنـىڭ تـۇتقان يولـى ئـەۋزەل ئىكـەنلىكىنى بىلگـەن كىشـى ئۇچۇنـدۇر. ئـەمما قايسىسـىنىڭ ئـەۋزەل ئىكـەنلىكىنى بىلەلمىگـەن كىشـىنىڭ مۇنـداق قىلىشـغا يـول يـوق. ئـۇ ئـۆز مەزھىبىگـە چىـڭ ئېسىلىشى لازىم. [غاية الوصول 152 - بەت، إرشاد الفحول 272 - بەت]

رۇخسەت ئىزدەپ باشقا مەزھەپكە ئۆتۈش جائىزمۇ؟

پـۇتۇن ئىسـلام ئۆلۈمـالىرى ئاۋامنـىڭ ئوڭـايلىق ئىـزدەپ ئۆلۈمالارنـىڭ رۇخسـەتلىرى ئارقىسـىدىن چېپىشـىنىڭ قەتئىي جـائىز ئەمەسـلىكىدە بـىردەك ئىتتىپـاقتۇر. چۈنكـى ئـۆزى مەنسـۇب بولغـان مەزھىبـىدىن باشـقا بـىر مەزھەپـكە رۇخسـەت ئىـزدەپ ئـۆتۈش ئۆلۈمالارنـىڭ سـۆزىنى شـەرئەت دەللىلىرىـدىن ئۈستۈن بىلگەنلىك ۋە دىنـىي مەسـىلىلەرنى ئويۇنچـۇق ئورنـىدا كۆرگـەنلىك بولـۇپ ھېسـابلىنىدۇ. بـۇ، دىننـىڭ ھـەيبىتىنى چۈشۈرۈشـكە سـەۋەب بولـىدىغان ئىشـلاردۇر. مۇنـدىن باشـقا شـەرئەت ئەھكاملىرىـدا رۇخسـەت ئىـزدەپ يـۈرۈش كىشـىنى كۆپلىگـەن خاتالىقلارغا ئىلىپ بارىدۇ. [شرح الكوكب المنير 4 - تـوم 577 - بـەت، إرشاد الفحول 272 - بـەت، غذاء اللباب 1 - تـوم 193 - بـەت، روضة الطالبين11 - تـوم 117 - بـەت]

ئىككىنچى خەلىفە ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «ئـۇچ نەرسـە دىنـنى يېقىتـىدۇ: بىرىنچىسـى، ئالىمنـىڭ ئىـزىپ كېتىشـى، ئىككىنچىسى، مۇناپىقلارنىڭ قۇرئان توغرۇلۇق جېدەل قىلىشى، ئۈچىنچىسى، ئازغۇن يول باشچىلار.» [دارىمي رىۋايىتى]

مەزھەبكە ئەگەشمەسلىك دەۋاسى

زامانىمىزدا مەزھەپكە ئەگەشمەسلىك دەۋاسىنى قىلغۇچىلارنىڭ تولىسى ئاز ـ تولا ھەدىس ئۆگىنىۋىلىپلا ئۆزلىرىنى مۇجتەھىد ئالىملاردىن سانىغان ئاز ساندىكى ئەبگالارنىڭ دەۋاسى بولۇشى مۇمكىن. شەرئەت ئىلىملىرىدە مۇجتەھىدلىق مەرتىبىسىگە يەتمىگەنلەرنىڭ مۇئەييەن بىر مەزھەپىنىڭ رەيى بويىچە ئىش كۆرۈشى ئەقىل ۋە شەرئەتنىڭ بىردەك تەقەززاسىدۇر. چۈنكى شەرئەت دەلىللىرىدىن دىنىي مەسىلىلەرنىڭ ئەھكاملىرىنى توغرا يوسۇندا چىقىرىش ھەممىلا ئالىمنىڭ قولىدىن كېلىدىغان ئىش ئەمەس. شۇڭا ئەگەر ياخشىسى ئۆزى قانائەت قىلغان، توغرا مەزھەپىنىڭ رەيى بويىچە ئىش كۆرۈشتۇر. مۇنداق قىلغان كىشى تۈرلۈك خاتالىقلاردىن ساقلىنىپ قالىدۇ. ھەر قانداق ئالىم مەزھەپتىن بىھاجەت بولالايدىغان ئىش بولسا ئىدى، ئەگەر ئاۋۋال زامانىمىزدىكى ئاتاقلىق ئۆلۈمالار، ھەتتا ئىسلام دۆلەتلىرىنىڭ دىنىي ماقاملىرىدىكى كاتتا ئۆلۈمالار ئۆزلىرىنىڭ مۇئەييەن بىر مەزھەپىنى تەقلىد قىلىدىغانلىقىنى ئېيتمىغان بولار ئىدى. ئىمام ئەبۇ يۇسۇف بىلەن ئىمام مۇھەممەدلەرمۇ ئىمام ئەزەمدىن قېلىشمايدىغان مۇجتەھىد ئالىملار ئىدى. ئۇلار ئىمام شافئىي ۋە ئىمام ئەھمەد ئىبنى ھەنبەللەرنى يېتىشتۇرۇپ چىقارغان ئۇستازلار بولغانلىقى ئېتىبارى بىلەن ئىمام ئەزەمدىن ئايرىلىپ مۇستەقىل مەزھەپ تەسىس قىلىشقا تامامەن ئىقتىدارلىق زاتلار ئىدى. ئەھۋال شۇنداق تۇرۇپمۇ، ئۇلار يەنىلا ئۆزلىرى قانائەت قىلغان ھەنەفىي مەزھىبىدىن ۋاز كەچمىگەن.

بۇ كىتابنى يېزىپ چىقىشتىكى پرىنسىپىم

1 - مەن بۇ كىتابنى ئىمام ئەزەمنىڭ مەزھىبى بولغان ھەنەفىي مەزھىبىنى ئاساس قىلىپ يېزىپ چىقتىم. پەقەت ئىنتايىن ئاز ساندىكى بەزى مەسىلىلەردە باشقا مەزھەپلەرنىڭ ھەنەفىي مەزھىبىدىن كۆچلۈكرەك قاراشلىرىنى شۇ مەزھەپنىڭ كەلتۈرگەن دەلىللىرى بىلەن بىرگە بايان قىلىپ قويدۇم. مەسىلەن: ھەنەفىي مەزھىبىدە ھاجىلارنىڭ ئەرەفاتتا ئىككى نامازنى جەمئى قىلىپ بىر ۋاقىتتا ئوقۇشىدىن باشقا قايسىبىر ھالەتتە نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇشنى دۇرۇس ئەمەس، دەپ قارايدۇ. ئەمما باشقا مەزھەپلەردە سەپەردە، قاتتىق سوغۇق كۈنلەردە ۋە ئۆزۈرلۈك ئەھۋاللاردا بۇنداق قىلىش دۇرۇستۇر. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كەلگەن «سەھىھ ـ ئەڭ ئىشەنچلىك» ھەدىسلەر بار. («نامازنى جەمئى قىلىپ ئوقۇش» دېگەن ماۋزۇغا قاراڭ).

2 - ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ مۆتىۋەرلىرى ئارىسىدىمۇ بەزى مەسىلىلەردە ئىختىلاپلار بولغانلىقتىن، ئىختىلاپلىق مەسىلىلەرنىڭ دەلىل ـ ئىسپات جەھەتتە ئەڭ كۈچلۈك دەپ قارالغانلىرىنى ۋە ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ كاتتا ئۆلۈمالىرى ئەڭ تۇغرا، دەپ قوبۇل قىلغانلىرىنى تاللاپ ئالدىم. بەزى مەسىلىلەردە ئىمام ئەزەم بىلەن شاگىرتلىرىنىڭ قارىمۇ قارشى كۆرۈشلىرىنى ئەينەن بايان قىلدىم. ئەمما ـ كىتابىمدىكى ـ مەزھەپ مۆتىۋەرلىرىنىڭ رەيى بايان قىلىنمىغان مەسىلىلەر ھەممە بىردەك ئىتتىپاقتا كەلگەن مەسىلىلەر ياكى كۆپ سانلىق ئىتتىپاقتا كەلگەنلىكى ئۈچۈن بەس - مۇنازىرە قىلىشمايدىغان مەسىلىلەردۇر.

مۇكەللەپنىڭ تەرىپى

مۇكەللەپ — شەرئەت تەكلىبلىرىنى ئورۇنلاشقا سالاھىيەتلىك كىشى دېمەكتۇر.

مۇكەللەپ بولۇشنىڭ شەرتى — مۇسۇلمان بولۇش، بالاغەتكە يەتكەن بولۇش ۋە ئەقلى جايىدا بولۇشتىن ئىبارەتتۇر. ئوغۇللار 12 ياش بىلەن 15 ياش ئارىسىدا، قىزلار 9 ياش بىلەن 15 ياش ئارىسىدا بالاغەتكە يېتىدۇ.

فىقھى ئىستىلاھلىرى

ھەنەفي مەزھىبىگە كۆرە، فىقھى ئىستىلاھلار يەتتە بولۇپ، ئۇلار: پەرز، ۋاجىب، سۈننەت، ھارام، مەكرۇھ تەھرىمى، مەكرۇھ تەنزىھى، مۇباھتۇر.

تۆۋەندە بۇلارنىڭ قىسقىچە تەرىپلىرى ۋە ھۆكۈملىرىنى بايان قىلىمىز:

1 - پەرزنىڭ تەرىپى

پەرز — كەسكىن بۇيرۇلغانلىقى قۇرئان كەرىم ۋە مۇتەۋاتىر (راستىنلا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كەلگەنلىكى بىر توپ جامائەت تەرىپىدىن بىرخىل ئىبارە بىلەن رىۋايەت قىلىنىپ، شۇبھىسىز دەرىجىدە ئىسپاتلانغان) ھەدىسىلەرنىڭ ئېنىق ۋە كەسكىن دەلىللىرى، شۇنداقلا ئىجما — مۇجتەھىد ئۆلۈمالارنىڭ ئورتاق قارار قىلىشى بىلەن ئىسپاتلانغان ئەمەللەر دېمەكتۇر.

مەسىلەن: قۇرئان كەرىمنىڭ دەللىلىرى بىلەن ئىسپاتلانغان بەش ۋاخ نامـاز، زاكـات، روزا ۋە هـەج قاتارلىقلارغـا، مۇتـەۋاتىر ھەدىسلەرنىڭ دەللىلىرى بىلەن ئىسپاتلانغان نامازدا قۇرئان ئوقۇش ۋە باشقىلارغا ئوخشاش ئەمەللەر.

پەرزنىڭ ھۆكمى

پەرزنىڭ ھۆكمى: ئۇنى ئورۇنلاش زۆرۈردۇر. ئورۇنلىغان كىشى ساۋاب تاپىدۇ. ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بەرمىگەنلىكتىن ئورۇنلىمىغان كىشى ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ ۋە ئۆزىنى ئاخىرەتنىڭ ئازابىغا تۇتقان بولىدۇ. ئۇنىڭ پەرز ئىكەنلىكىگە ئىنكار قىلغان كىشى كاپىر بولىدۇ.

پەرز ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ. ئۇلارنىڭ بىرى، پەرز ئەيىن، يەنە بىرى، پەرز كىفايەدۇر.

پەرز ئەيىننىڭ تەرىپى

پەرز ئەيىن ـــ مۇسۇلمانلاردىن ھەر بىر شەخسنىڭ بۇاستە ئۆزى ئورۇنلىشىغا بۇيرۇلغان پەرز دېمەكتۇر.

مەسىلەن: بەش ۋاخ نامـاز ئوقۇش، ھارام ۋە يامان ئىشلاردىن يىراق بولۇشقا ئوخشاش ھەر بىر شەخسنىڭ ئۆزىگە بۇيرۇلغان ئەمەللەردۇر.

پەرز ئەيننىك ھۆكمى

پەرز ئەيىن دەپ ئاتالغان ئەمەللەرنى مۇسۇلمانلاردىن ھەر بىر شەخسنىڭ ئۆزى ئورۇنلىشى شەرتتۇر. باشقىلارنىڭ ئورۇنلاپ قويۇشى بىلەن ئادا تاپمايدۇ.

پەرز كىفايەنىڭ تەرىپى

پەرز كىفايە — ئومۇمى مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇستىگە بۇيرۇلغان پەرزدۇر. مەسىلەن: ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش، ئەمر - مەرۇپ، ۋەز - نەسىھەت قىلىش، دىنى ئىلىم ياكى پەن تېخنىكا ساھەلىرىدىن قايسىبىرىدە مۇتەخەسسىس بولۇش، جىنازە نامىزىغا قاتنىشىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئەمەللەردۇر.

پەرز كىفايەنىڭ ھۆكمى

پەرز كىفايە ئەمەللىرىنى مۇسۇلمانلار ئاممىسىدىن بىر تۈركۈم كىشىلەرنىڭ ئورۇنلىشى بىلەن ئورۇنلىمىغانلارنىڭ ئۇستىدىكى بۇ پەرزنى ئورۇنلاش بۇرچى ئادا تاپىدۇ. ئەگەر مۇسۇلمانلاردىن ھېچبىرسى بۇ پەرزنى ئورۇنلىمىغان بولسا، پۈتۈن مۇسۇلمان ئاممىسى گۇناھكار بولىدۇ ۋە تەرك قىلىنغان بۇ پەرز ئۈچۈن ھەممىسى جاۋاپكارلىققا تارتىلىدۇ.

2 - ۋاجىبنىڭ تەرىپى

ۋاجىب — بۇيرۇلغانلىقى قۇرئان كەرىم دەلىللىرى بىلەن ئىسپاتلانغان بولسىمۇ، شۇ مەسىلىگە نىسبەتەن دالالىتى كەسكىن بولمىغان ئايەتلەر ۋە غەيرى مۇتەۋاتىر(مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن

كەلگەنلىكى بىر ياكى ئىككى ساھابە تەرىپىدىن رىۋايەت قىلىنغانلىقى سەۋەبلىك، كەسكىن دەلىل - ئىسپاتلار قاتارىدىن ئورۇن ئالالمىغان) ھەدىسلەر بىلەن بېكىتىلگەن ئەمەللەر دېمەكتۇر.

مەسىلەن: قۇربانلىق قىلىش، فىتىر سەدىقىسى، ھېيىت نامازلىرى، ۋېتىر نامىزى قاتارلىقلار. ھەنەفىي مەزھىبىدىن باشقا مەزھەپلەردە، «پەرز» بىلەن «ۋاجىب» بىر مەنىدە كېلىدۇ.

ۋاجىبنىڭ ھۆكمى

ۋاجىبنى ئورۇنلاش خۇددى پەرزگە ئوخشاش زۆرۈردۇر. ۋاجىب ئەمەللەرنى ئورۇنلىغان كىشى ساۋاب تاپىدۇ. ئۇنى تەرك ئەتكەن كىشى پەرزنى تەرك ئەتكەنىنىڭ گۇناھىدىن بىر دەرىجىدە تۆۋەن گۇناھكار بولىدۇ. ۋاجىبقا ئىنكار قىلغان كىشى كاپىر بولمايدۇ، بەلكى قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ.

3 - سۈننەتنىڭ تەرىپى

سۈننەت ـــ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى قىلىپ ئادەتلەنگەن ياكى باشقىلارنى بۇيرۇغان ياكى باشقىلار قىلسا، دۇرۇس كۆرۈپ قوللىغان ھەر قانداق ئەمەل - ئىبادەت ۋە ئىش - پائالىيەتلەر دېمەكتۇر.

سۈننەتنىڭ تۈرلىرى

سۈننەت ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: ئۇلارنىڭ بىرى، تەكىتلىك سۈننەت، يەنە بىرى، تەكىتسىز سۈننەتتۇر.

تەكتلىك سۈننەتنىڭ تەرىپى

تەكتلىك سۈننەت ـــ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەمىشە ئورۇنلاشقا ئادەتلەنگەن ۋە ئۆزۈرسىز قەتئىي تەرك ئەتمىگەن ئەمەللەر دېمەكتۇر.

مەسىلەن: بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئوقۇش، تاھارەتتە مىسۋاك قوللىنىشقا ئوخشاش ئەمەللەر.

تەكتلىك سۈننەتنىڭ ھۆكمى

تەكتلىك سۈننەت بولغان ئەمەللەرنى ئورۇنلىغان كىشى ساۋابقا ئېرىشىدۇ. تەرك ئەتكەن كىشى گۇناھكار بولمايدۇ. بىراق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كايىشىغا ئۇچراش خەۋپى بار.

تەكتسىز سۈننەتنىڭ تەرىپى

تەكتسىز سۈننەت ـــ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئورۇنلاشقا ئادەتلەنمىگەن بولۇپ، گاھىدا ئورۇنلىغان، گاھىدا ئۆزۈرسىز تەرك ئەتكەن ئەمەللەر دېمەكتۇر. مەسىلەن: ئەسىر نامىزىنىڭ پەرزىدىن بۇرۇنقى تۆت رەكئەت سۈننەتنى ئوقۇشقا ئوخشاش ئەمەللەر. تەكتسىز سۈننەت «مۇستەھەب»دەپ ئاتىلىدۇ.

تەكتسىز سۈننەتنىڭ ھۆكمى

تەكتسىز سۈننەت بولغان ئەمەللەرنى ئورۇنلىغان كىشى ساۋابقا ئېرىشىدۇ، تەرك ئەتكەن كىشى گۇناھكار بولمايدۇ. ئاللاھ تائالانىڭ كايىشىغىمۇ ئۇچرىمايدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

4 - هارامنىڭ تەرىپى

هارام — كەسكىن مەنئى قىلىنغانلىقى قۇرئان كەرىم ۋە مۇتەۋاتىر ھەدىسلەرنىڭ دەلىللىرى بىلەن شۇبھىسىز ۋە كەسكىن ھالدا ئىسپاتلانغان ئىشلار دېمەكتۇر.

مەسىلەن: زىنا قىلىش، ھاراق ئىچىش، جازانە يېيىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش گۇناھلار.

هارامنىڭ ھۆكمى

هارام قىلىنغان ئىشلارنى قىلغان كىشى قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ. تەۋبە قىلىپ قايتمىسا دوزاخنىڭ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ. هاراملارنى تەرك ئەتكەن كىشى ساۋابقا ئېرىشىدۇ. هارامنى هالال سانىغان كىشى كاپىر بولىدۇ.

5 - مەكرۇھ تەھرىمنىڭ تەرىپى

مەكرۇھ — ياقتۇرۇلمايدىغان ئىش دېگەنلىك بولۇپ، مەكرۇھ تەھرىمى — مەنئى قىلىنغانلىقى غەيرى مۇتەۋاتىر ھەدىسلەر ئارقىلىق ئىسپاتلانغان ئىشلار دېمەكتۇر. مەكرۇھ تەھرىمى هارام تەرەپكە ئېھتىمالى كۆچلۈكرەك بولغان ئىشلاردۇر. مەسىلەن: تاھارەت ئالغاندا سۇنى ئىسراپ قىلىش ياكى نورمالدىن ئاز قوللىنىش، نامازدا تۇرغاندا كۆزنى يومۇۋېلىش ياكى ئۇياق - بۇياققا قاراش قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئىشلار. ئەمما ئىجتىمائىي تۇرمۇشتا بولسا، باشقىلارنىڭ سودىسىنىڭ ئۈستىگە سودا قىلىش (يەنى باشقىلارنىڭ سودىسىنى بۇزۇش)، باشقا بىرى نىكاھلانماقچى بولغان

ئايالغا ئۇنىڭ ئىزنىسىز نىكاھلىنىۋېلىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئىشلار.

مەكرۇھ تەھرىمىنىڭ ھۆكمى

مەكرۇھ تەھرىمىنى ئىشلىگەن كىشى ھارامنى ئىشلىگەندىن بىر دەرىجە تۆۋەنرەك گۇناھكار بولىدۇ. ئۇنى تەرك ئەتكەن كىشى ساۋابقا ئېرىشىدۇ. مەكرۇھ تەھرىمىنى ھالال سانىغان كىشى كاپىر بولمايدۇ. بەلكى گۇناھكار بولىدۇ.

6 - مەكرۇھ تەنزىھىنىڭ تەرىپى

مەكرۇھ تەنزىھى ـــ مەنئى قىلىنغانلىقى غەيرى مۇتەۋاتىر ھەدىسلەر بىلەن بېكىتىلگەن ئىشلار دېمەكتۇر.

مەكرۇھ تەنزىھى ھالال تەرەپكە ئېھتىمالى كۆچلۈكرەك بولغان ئىشلاردۇر.

مەسىلەن: ئامما ئورۇنلارغا ۋە مەسجىدلەرگە بېرىپ تۇرىدىغان كىشىلەرنىڭ خام سامسا ۋە خام پىيازغا ئوخشاش ھىد - بۇيى يېقىمسىز نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلغىنىغا ئوخشاش ئىشلار.

مەكرۇھ تەنزىھىنىڭ ھۆكمى

مەكرۇھ تەنزىھىنى ئىشلىگەن كىشى گۇناھكار بولمايدۇ. ئەمما ئۇنى تەرك ئېتىش ئەۋزەلدۇر.

www.uyghurkitap.com

7 - مۇباھ

مۇباھ ـــ ئۇنى ئىشلەش ياكى تەرك ئېتىش ھەر كىشىنىڭ ئۆز ئىختىيارىغا تاپشۇرۇلغان ئىشلار دېمەكتۇر.

مەسىلەن: يېيىش - ئىچىش، ئولتۇرۇش - قوپۇشلارغا ئوخشاش ئىختىيارىي ئىشلار.

مۇباھنىڭ ھۆكمى

مۇباھ بولغان ئىشلارنى ئىشلەش ياكى تەرك ئېتىش بىلەن ھېچقانداق گۇناھ ياكى ساۋاب بولمايدۇ. [الفقه الإسلامي وادلته 1 - توم 51 – 53 - بەتلەر]

ئەمما مۇباھ ئىشلارنى نىيەت بىلەن ئىبادەت قاتارىغا ئۆتكۈزگىلى بولىدۇ. مەسىلەن: ئاللاھ تائالانىڭ بۇيرىغانلىرىنى ئورۇنلاش ۋە ئىبادەتلەردە پائالىيەتچان بولۇش نىيىتى بىلەن يېيىش ۋە ئىچىش، مېڭىنى ياخشى دەم ئالدۇرۇش ئارقىلىق ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرلىرىنى تېخىمۇ ياخشى ئورۇنلاش نىيىتى بىلەن ئۇخلاش ۋە تەن ساقلىقىنى ساقلاش ئارقىلىق شەرئىەت كۆرسەتمىلىرىنى ياخشى ئورۇنلاش نىيىتى بىلەن تەن ھەرىكەت قىلىش قاتارلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئىبادەتكە ياتىدۇ ۋە بۇ ئىشلارغا ئاللاھ تائالا - ئۆز پەزلىدىن - چوقۇم ئىبادەتنىڭ ساۋابىنى بېرىدىغانلىقىدا شەك يوق.

بىلىۋېلىش زۆرۈر بولغان مەسىلىلەر

1 - ھەر قانداق ئەمەل - ئىبادەتلەردىكى پەرز ئىسمىنى ئالغان ئىشلاردىن بىرەرسى قەستەن ياكى سەھۋەنلىك(ئۇنتۇپ قالغانلىق ياكى بىلمىگەنلىك) بىلەن تەرك قىلىنسا ياكى نۇقسان بىلەن

قىلىنسا، شۇ ئەمەل - ئىبادەتلەر بوزۇلغان بولىدۇ، ئۇنى قايتىدىن ئورۇنلاشقا توغرا كېلىدۇ.

مەسىلەن: نامازنىڭ پەرزلىرىدىن بولغان پائالىيەتلەردىن رۇكۇ ياكى سەجدىلەردىن بىرەرسىنىڭ تەرك قىلىنىشى بىلەن نامازنىڭ ئىناۋەتسىز بولغىنىغا ئوخشاش.

2 - ھەر قانداق ئەمەل - ئىبادەتلەردىكى ۋاجىب ئىسمىنى ئالغان ئىشلاردىن بىرەرسى سەھۋەنلىكتىن تەرك قىلىنسا، بۇ ئەمەل - ئىبادەتلەر بوزۇلمايدۇ، ئىناۋەتسىزمۇ بولمايدۇ. ئەمما ۋاجىبنى قەستەن تەرك ئېتىش بىلەن ئەمەل - ئىبادەت بوزۇلىدۇ ۋە ئىناۋەتسىز بولىدۇ.

مەسىلەن: ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىنكى ئولتۇرۇشنى سەھۋەنلىكتىن تەرك ئەتكەن كىشىنىڭ نامازنىڭ ئاخىرىدا سەجدە سەھۋە قىلىشى بىلەن نامزى تولۇقلانغانغا ئوخشاش. ئەمما ۋاجىبنى قەستەن تەرك ئەتكەنلىكنىڭ مىسالى: نامازنىڭ ۋاجىبلىرىدىن بولغان ھەر رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇشنىڭ قەستەن تەرك قىلىنىشى بىلەن نامازلارنىڭ بوزۇلغىنى ۋە ئىناۋەتسىز بولغىنىغا ئوخشاش.

3 - ھەر قانداق ئەمەل - ئىبادەتلەردىكى سۈننەت نامىنى ئالغان ئىشلاردىن بىرەرسىنىڭ ياكى ھەممىسىنىڭ قەستەن ياكى سەھۋەنلىكتىن تەرك قىلىنىشى بىلەن شۇ ئەمەل - ئىبادەتلەر بوزۇلمايدۇ ۋە نۇقسان بىلەنمۇ سۈپەتلەنمەيدۇ.

مەسىلەن: نامازنىڭ سۈننەتلىرىدىن بولغان ھەر رەكئەتنىڭ بېشىدا بىسمىللاھ دېيىشنىڭ تەرك قىلىنىشى بىلەن نامازنىڭ نۇقسانلىق بىلەن سۈپەتلەنمىگىنىگە ئوخشاش.

4 – ھەر قانداق ئەمەل - ئىبادەتلەردىكى مەكرۇھ دېگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى ياكى بىردىن كۆپىنى سادىر قىلىش بىلەن شۇ ئەمەل - ئىبادەتلەرنىڭ دۇرۇسلىقىغا تەسىر يەتمەيدۇ.

مەسىلەن: پەرز نامازلاردا بىرىنچى رەكئەتكە ئوقۇغان(فاتىھە سۈرىسىدىن باشقا) سۈرىنىڭ ئۆزۈنى ئۆزۈرسىز ھالدا، ئىككىنچى رەكئەتكە ئوقۇش مەكرۇھتۇر. ئەمما ئۇنىڭ بىلەن نامازنىڭ سۈپىتىگە ۋە قوبۇل بولىشىغا قەتئىي تەسىر يەتمەيدۇ. چۈنكى «مەكرۇھ»نىڭ مەنىسى - يوقىرىدا ئېيتىلغاندەك - ياقتۇرۇلمىغان ئىش دېگەنلىك بولۇپ، ئىبادەتنى بۇزمايدۇ، سۈپىتىگىمۇ تەسىر كۆرسىتەلمەيدۇ.

5 - دىنى كىتابلارنىڭ ئورتاق ئىستىلاھىغا ئاساسەن بۇ كىتابتا، پەرز ئەين ئۇچۇن «پەرز»، تەكىتلىك سۈننەت ئۇچۇن «سۈننەت»، تەكىتسىز سۈننەت ئۇچۇن «مۇستەھەب» ۋە مەكرۇھ تەھرىمى ئۇچۇن «مەكرۇھ» دەپ قىسقارتىپ بېرىلىدۇ. ئەمما پەرز كىفايە ۋە مەكرۇھ تەنزىھلەر قىسقارتىلماستىن، تولۇق بېرىلىدۇ.

مەسىلەن: نامازئوقۇش پەرز دەيمىز. بۇ پەرز ئەين دېگەنلىك. مىسۋاك قوللىنىشنى سۈننەت دەيمىز. بۇ تەكىتلىك سۈننەت دېگەنلىكتۇر.

6 - شەرت

شەرت ـــ بىرەر ئەمەلنىڭ ئەمەلگە ئېشىشى ئۇچۇن مەۋجۇد بولۇشى شەرت قىلىنغان، ئەمما شۇ ئەمەلنىڭ ماھىيىتىدىن

سانالمايدىغان نەرسە دېمەكتۇر. مەسىلەن: تاھارەت نامازنىڭ شەرتىدۇر. تاھارەت بولمىسا نامان ئوقۇغلى بولمايدۇ. بىراق تاھارەت نامازنىڭ قاتارىدىن سانالمايدۇ.

7 - جائىز

جائىز — دۇرۇس يەنى قىلسا بولىدۇ، دېگەنلىكتۇر. مەسىلەن: نامان ئوقۇيدىغان جايدا نىجاسەت بولسا، ئۇنى تازىلاپ، ئەسىرىنى يوقىتىش ئارقىلىق بۇ جايدا نامان ئوقۇش جائىز دېگەنلىك «دۇرۇس» دېگەنلىكتۇر.

ئۇيغۇر كتاب تورىبىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تارقىتىش
www.uyghurkitap.com

بىرىنچى بۆلۈم
ئىسلام دىنىدىكى نامار

- ئىسلام دىنىدىكى نامار
- نامارنىڭ ئىسلام دىنىدىكى ئورنى
- نامارنىڭ ئىسلام دىنىدىكى پەزىلىتى
- بەش ۋاخ نامارنىڭ ھۆكمى
- كۈندىلىك بەش نامارنىڭ سىرلىرى
- نامارنىڭ ئاخىرەتلىك پايدىلىرى
- نامارنىڭ بۇ دۇنيالىق پايدىلىرى
- ئىسلام دىنىدا تەلەپ قىلىنغان نامار
- نامارىدا «خۇشۇئ»نىڭ ئەھمىيىتى
- ئىنسان پسىخولوگىيىسى ۋە بەش ۋاخ نامار
- نامارنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى

www.uyghurkitap.com

ئىسلام دىنىدىكى ناماز

نامـاز ـــ پـۈتۈن سـاماۋىي دىـنلاردا ئورتـاق بۇيرۇلـۇپ كەلگـەن قەدىمى ئىبادەتتۇر. شەكلى ۋە ئوقۇلۇش تەرتىبلىرى ئىسلام دىنىدىكى نامازغا ئوخشىمىسىمۇ، پۈتۈن پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۈممەتلىرىگە نامـاز پەرز قىلىنىپ كەلگـەن. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇسا ئەلەيھىسسالامغا قىلغان خىتابىنى ھېكايە قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّـا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّـلَاةَ لِـذِكْرِي} يەنى «مەن ھەقىقەتەن(ئىبادەتكە لايىـق) ئاللاھتىن ۋەھىي كەلگۈچى، مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوق، (يالغۇز) ماڭا ئىبادەت قىلغىن، مېنى زىكرى قىلىش ئۈچۈن نامـاز ئوقۇغىن.» [تاھا سۈرىسى 14 - ئايەت]

ئاللاھ تائالا يەنە ئەڭ كۆپ پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەن ئىسرائىل ئەۋلادى توغرۇلۇق توختالغان قىسسىدە مۇنداق دېگەن: {وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَـاقَ بَنِـي إِسْرَائِيلَ لاَ تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً وَذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُواْ لِلنَّاسِ حُسْناً وَأَقِيمُواْ الصَّلاَةَ وَآتُواْ الزَّكَاةَ..} يەنى «ئۆز ۋاقتىدا بىر ئىسرائىل ئەۋلادىدىن ئاللاھ تائالادىن باشقىغا ئىبادەت قىلماسلىققا، ئاتا - ئانىغا، خىش - ئەقرىبالارغا، يېتىملەرگە، مىسكىنلەرگە ياخشىلىق قىلىشقا، كىشىلەرگە ياخشى سۆز قىلىشقا، نامـاز ئوقۇشكە، زاكـات بېرىشكە ئەھدە ئالدۇق.» [بەقەرە سۈرىسى 83 - ئايەت]

ئەمما ئىسلام دىنىدا بۇيرۇلغان نامـاز كۆپلىگەن خاسىيەتلىرى ۋە ھېكمەت - ئەسرارلىرى بىلەن باشقا دىنلاردىكى نامازلاردىن ئالاھىدە پەرقلىق بولۇپ تونۇلغان بىر ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ھېچقانداق دىنىدىكى نامـاز ئىسلام دىنىدىكى نامازنىڭ كاتتا ئورنىغا ۋە ئالىي پەزىلىتىگە يېتەلمەيدۇ.

نامازنىڭ ئىسلام دىنىدىكى ئورنى

ئىمانسىز كىشىنىلا مۇسۇلمانلارغا ئەڭ ئاۋۋال بۇيرۇلغان ئىبادەت نامازدۇر. ئىسلام دىنىدا نامازنىڭ مەرتىۋىسىگە ۋە ئۇلۇغلىقىغا يېتەلەيدىغان ئىككىنچى بىر ئىبادەت يوقتۇر.

1 - نامаз ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: {رَأْسُ الأَمْرِ الإِسْلاَمُ وَعَمُوْدُهُ أَلصَّلاَةُ} يەنى: «دىنىڭ بېشى ئىسلام، ئۇنىڭ ئاساسلىق تىرىكى نامازدۇر.» [تىرمىزى رىۋايىتى]

2 - نامаз قىيامەت كۈنى ئەڭ ئاۋۋال ھېساب ئېلىنىدىغان بىردىنبىر ئىبادەتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: {إِنَّ أَوَّلَ مَا أُفْتُرِضَ عَلَىَ النَّاسِ مِنْ دِيْنِهِمْ الصَّلاَةُ وَأَخرُ مَا يَبْقِي الصَّلاَةُ وَأَوَّلُ مَا يُحاسَبُ به الصَّلاَةُ} تەرجىمىسى: «ئىنسانلارغا دىنىدا ئەڭ ئاۋۋال پەرز قىلىنغان ئىبادەت نامازدۇر. ئەڭ ئاخىرغىچە داۋاملىشىدىغان ئىبادەتمۇ نامازدۇر. قىيامەت كۈنى ئەڭ ئاۋۋال ھېساب ئېلىنىدىغان ئەمەلمۇ نامازدۇر.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

3 - نامаз ـــ دىن يوقالمايدىكەن قەتئى يوقالمايدىغان ئىبادەتتۇر. چۈنكى نامаз دىنىڭ شۇئارىدۇر.

4 - نامаз پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرقى ۋەسىيىتىدۇر. ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپات بولۇش ئالدىدا، سەكراتتا تۇرۇپ «نامازنى تەرك ئەتمەڭلار! نامازنى تەرك ئەتمەڭلار!» دەپ ۋەسىيەت قىلغانلىقىنى بايان قىلىدۇ.

5 - نامازنىڭ پەرز بولغانلىق قىسسىمۇ، نامازنىڭ نەقەدەر ئۇلۇغ ۋە مۇھىم ئىبادەت ئىكەنلىكىگە ئايرىم دەلىلدۇر. چۈنكى پۈتۈن ئىبادەتلەر زىممىدا پەرز قىلىنغان بولسا، بەش ۋاخ نامаз ئىسرا - مىراج

كېچىسى ئاللاھ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ ئۇنىڭغا بىۋاستە ئەمر قىلىش ئارقىلىق ئاسماندا پەرز قىلىنغان. ئادەتتە، ھۆكۈمەتلەرمۇ ئۆزلىرىنىڭ ھەر قايسى دۆلەتلەردىكى ئەلچىلىرىنى پەۋقۇلئاددە مۇھىم ئىشلار ئۈچۈنلا ئۆز دۆلىتىگە چاقىرتىدۇ. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنۇ ئاللاھ تائالانىڭ ئىنسانلارغا ئەۋەتكەن ئەلچىسى، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇنى ھۇزۇرىغا چاقىرتىپ ئۇنىڭغا ۋە ئۇممەتلىرىگە بەش ۋاخ نامازنى پەرز قىلغانلىقى، ئاللاھ تائالانىڭ نەزىرىدە نامازنىڭ نەقەدەر ئۇلۇغ ئىبادەت ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. نامراج كېچىسى پەرز قىلىنغانلىقى ئۈچۈن شۇڭا ئۇ، «مۇسۇلمانلىنىڭ مىراجى» دېيىلگەن.

نامازنىڭ پەزىلىتى

ئىسلام دىنىدا نامازنىڭ پەزىلىتى ئىنتايىن كۆپتۇر. ئىسلام دىنى نامازغا ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرىپ، ئۇنى بارلىق ئىبادەتلەردىن ئالدىنقى ئورۇنغا قويىدى. ئۇنى ئادا قىلىشقا بۇيرۇشتا قاتتىق تەلەب قويىدى. ئۇنى تەرك ئەتكۈچىلەرنى قاتتىق ئازاب بىلەن ئاگاھلاندۇردى. چۈنكى نامراز ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسلىق تۈۋرۈكى، جەننەتنىڭ ئاچقۇچى، پۈتۈن ياخشى ئىشلارنىڭ بېشى، تەقۋادارلىقنىڭ ئىپادىسى ۋە ھەقىقىي مۇسۇلمانلىقنىڭ نىشانىدۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە نامراز ئۇقۇشنى مۆمىنلەرنىڭ ئىمانىدىن كېيىنكى بىرىنچى سۈپىتى قىلىپ كۆرسىتىپ، ئۇلارنى ماختايدۇ: {**هُدًى لِلْمُتَّقِيْنَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِالغَيْبِ وَيُقِيْمُوْنَ الصَّلاَةَ**} تەرجىمىسى: «(قۇرئان) تەقۋادارلارغا يېتەكچىدۇر. ئۇلار غەيبكە ئىشىنىدۇ، نامازنى ئادا قىلىدۇ.» [بەقەرە سۈرىسى 3 - ئايەت]

ئاخىرەتتە بەختكە ئېرىشىدىغان مۆمىنلەرنىڭ سۈپەتلىرىنىڭ بايانى ناماز بىلەن باشلىنىپ يەنە نامازنى بىلەن خۇلاسىلانغان: {قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِيْنَ هُمْ فِي صَلاَتِهِمْ خَاشِعُونَ. وَالَّذِيْنَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ. وَالَّذِيْنَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ. وَالَّذِيْنَ هُمْ لِفُرُوْجِهِمْ حَافِظُونَ إِلاَّ عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِيْنَ. فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَالِكَ فَأُولئِكَ هُمُ الْعَادُونَ. وَالَّذِيْنَ هُمْ لأَمَانَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ. وَالَّذِيْنَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ حَافِظُونَ} تەرجىمىسى: «مۆمىنلەر ھەقىقەتەن بەختكە ئېرىشتى. ئۇلار شۇنداق مۆمىنلەركى نامازلىرىدا ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغلىقىدىن سۈر بېسىپ كەتكەنلىكتىن ئەيمىنىپ تۇرغۇچىلاردۇر. ئۇلار بىھۇدە سۆز ۋە بىھۇدە ئىشتىن يىراق بولغۇچىلاردۇر. ئۇلار زاكات بەرگۈچىلەردۇر. ئۇلار ئەۋرەتلىرىنى ھارامدىن ساقلىغۇچىلار (يەنى ئەۋرەتلىرىنى پەقەت خوتۇنلىرى ۋە چۆرىلىرىدىن باشقىلاردىن ساقلىغۇچىلار) دۇر. بۇلار بىلەن يېقىنچىلىق قىلغۇچىلار مالامەت قىلىنمايدۇ. بۇنىڭ سىرتىدىن جىنسىي تەلەبنى قاندۇرۇشنى تەلەب قىلغۇچىلار ھەددىدىن ئاشقۇچىلاردۇر. ئۇلار يەنى مۆمىنلەر ئۆزلىرىگە تاپشۇرۇلغان ئامانەتلەرگە ۋە بەرگەن ئەھدىگە رىئايە قىلغۇچىلاردۇر. ئۇلار نامازلىرىنى ۋاقتىدا تولۇق ئادا قىلغۇچىلاردۇر.» [مۇئمىنۇن سۈرىسى 1 - 9 - ئايەتلەر]

نامازنىڭ ھۆكمى

ھەرقانداق بالىغ، ئاقىل بولغان مۇسۇلمان كىشىگە كۈندە بەش ۋاخ نامازنى ئۇقۇش پەرز ئەيندۇر.

ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە بەش ۋاخ نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئېيلان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {إِنَّ الصَّلاَةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ كِتَابًا

www.uyghurkitap.com

مَّوْقُوتًـــا}تەرجىمىسى: «شۈبھىسىزكى، نامـاز مۆمىنلەرگـە ۋاقتى بەلگىلەنگەن پەرز قىلىندى.» [نىسا سۈرىسى 103 – ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {خَمْسُ صَلَوَات كَتَبَهُنَّ اللَّهُ عَلَى الْعِبَادِ مَنْ جَاءَ بِهِنَّ لَمْ يُضَيِّعْ مِنْهُنَّ شَيْئًا اسْتِخْفَافًا بِحَقِّهِنَّ كَانَ لَهُ عِنْدَ اللَّـهِ عَهْدٌ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَمْ يَأْتِ بِهِنَّ فَلَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ إِنْ شَـاءَ عَذَّبَـهُ وَإِنْ شَاءَ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ} تەرجىمىسى: «ئاللاھ بەندىلەرگە بەش ۋاخ نامازنى ئوقۇشنى پەرز قىلدى، كىمكى بەش ۋاخ نامازنى ئەھمىيەتسىز ساناپ، ئۇلارنى زايا قىلىۋەتمەستىن، تولۇق ئادا قىلىدىكەن، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇ كىشىنى جەننەتكە كىرگۈزۈشكە ئەھدىسى باردۇر. كىمكى بەش ۋاخ نامازنى ئادا قىلمايدىكەن، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇ كىشىگە ئەھدىسى يوقتۇر، خالسا ئازابلايدۇ، خالسا گۇناھىنى ئەپۇ قىلىپ جەننەتكە كىرگۈزىدۇ.» [نەسائىي رىۋايىتى]

تەلھە ئىبنى ئابدۇللاھتىن رىۋايەت قىلىنىپ مۇنداق دەيدۇ: {جَـاءَ رَجُلٌ إلى رسول اللّه صلى الله عليه وسلم منْ أهلِ نَجْد ثائرَ الرأْس يُسْـمعُ دَوِيُّ صَوته ولا يُفْقَهُ ما يقولُ، حتى دَنا، فإذا هُوَ يَسْأَلُ عنِ الإسلام، فقال رسولُ اللّه صلى الله عليه وسلم: خَمسُ صَلَواتَ في الْيَوْم والليلةَ. فقال: هَل عَلَيَّ غَيْرُهـا؟ قال: لا، إلاّ أنْ تَطَوَّعَ. قال رسولُ اللّه صلى الله عليه وسلم: وَصيامُ رَمَضـانَ. قالَ: هلْ عَلَيَّ غيرُهُ؟ قال: لا، إلاّ أن تَطَوَّعَ. قال وَذَكرَ له رسولُ اللّه صـلى الله عليه وسلم الزَّكاةَ، قال هلْ عَلَيَّ غيرُها؟ قال: لا، إلاّ أن تَطَوَّعَ. قـال فـأدْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يقولُ: وَاللّه لا أزيدُ عَلَى هذا ولا أنقصُ. قال رسولُ اللّه صـلى الله عليه وسلم: أفْلَحَ إنْ صَدَقَ} تەرجىمىسى: «نەجدىلىك بىر ئادەم چېچى چۈۋۈلغان قىياپەتتە يىراقتىن بىر نەرسە دەۋاتاتتى. ئۇنىڭ نېمە دېگەنلىكىنى چۈشىنەلمىدۇق، ئۇ يېقىنلىشىپ كېلىۋىدى، ئۇنىڭ ئىسلام توغرۇلۇق سورىغانلىقىنى بىلدۇق. ئۇ پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: يارەسۇلەللاھ ئاللاھ ماڭا نامازدىن نېمىنى پەرز قىلدى؟ دەپ سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا، "بىر كېچە ـ كۈندۈزدە بەش ۋاخ نامازئوقۇيسەن" دەپ جاۋاپ بەردى. ئەرابىي: ماڭا ئۇنىڭدىن باشقا پەرزمۇ بارمۇ؟ دىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام "يوق، پەقەت نەپلە (ئۆز ئىختىيارىڭ بىلەن ئوقۇيدىغان نامازلار) ۋە رامىزان روزىسى بار"دېدى ئەرابىي: ئۇنىڭدىن باشقىسىمۇ بارمۇ؟" دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: "يوق، پەقەت نەپلە روزىلارنى تۇتساڭ بولىدۇ"، دېدى ۋە زاكاتنى چۈشەندۈردى، ئەرابىي يەنە "ئۇنىڭدىن باشقىسىمۇ بارمۇ؟" دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە ئۇنىڭغا: "يوق پەقەت ئۆز ئىختىيارىڭ بىلەن سەدىقە ۋە ئېھسانلارنى قىلساڭ بولىدۇ" دېدى، ئەرابىي "ئاللاھ تائالانىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭغا كەم ـ زىيادە قىلمايمەن" دېگىنىچە قايتتى، بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام "بۇ ئادەم سۆزىدە راستچىل بولسىلا، نىجاتلىققا ئېرىشتى" دېدى.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارنى مەيلى ئۇلار ئۆيدە بولسۇن، مەيلى سەپەردە بولسۇن، مەيلى ئوكۇشلۇقتا بولسۇن، مەيلى قېينىچىلىقتا بولسۇن، مەيلى ئامانلىقتا بولسۇن، مەيلى جەڭ مەيدانىدا بولسۇن، ھەر قانداق شارائىتتا نامازنى چوقۇم ئادا قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: **{حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ. فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالاً أَوْ رُكْبَانًا}** تەرجىمىسى: «(بەش) نامازنى بولۇپمۇ ئەسىر نامىزىنى داۋاملاشتۇرۇڭلار (يەنى پۈتۈن شەرتلىرى بىلەن ۋاقتىدا تولۇق ئادا قىلىڭلار). ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىدا(يەنى نامازدا) ئىتائەتمەنلىك بىلەن تۇرۇڭلار. قورقۇنچتا قالغىنىڭلاردا، پىيادە ياكى ئۇلاغلىق

كېتىۋاتقىنىڭلاردىمۇ نامازنى ئادا قىلىڭلار.» [بەقەرە سۈرىسى 138 - 139 – ئايەت]

يەنى قورقۇنچلۇق هاللاردىمۇ، ئۇرۇش مەيدانلىرىدىمۇ، قاتناش قوراللىرى ئۈستىدىمۇ، رۇكۇ ۋە سەجدىسىز هالدا، ئىما - ئىشارەت بىلەن بولسىمۇ، نامازنى داۋاملاشتۇرۇڭلار دېگەنلىكتۇر.

ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارنى قىبلىگە قاراشقا ئىمكانىيەت بولمىغان شارائىتلاردا، قىبلىگە قاراشنى شەرت قىلماستىن نامازنى داۋاملاشتۇرۇشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: {وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللهِ} تەرجىمىسى: «مەشرىقمۇ، مەغرىبىمۇ(يەنى پۈتۈن يەر شارى) ئاللاھنىڭدۇر. قايسى تەرەپكە يۈزلەنسەڭلارمۇ، ئۇ، ئاللاھنىڭ مۇلكى(يەنى ئاللاھنىڭ سىلەرگە ئىختىيار قىلغان قىبلىسى)دۇر.» [بەقەرە سۈرىسى 115 - ئايەت]

نامازنى بىپەرۋالىق بىلەن ئوقۇيدىغان كىشىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دەيدۇ: {فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّيْنَ. الَّذِيْنَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُوْنَ} تەرجىمىسى: «شۇنداق نامار ئوقۇغۇچىلارغا ۋايكى، ئەۋلار نامازنى غەپلەت بىلەن ئوقۇيدۇ.» [مائۇن سۈرىسى 4 - 5 – ئايەتلەر]

يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنىڭ ئەھمىيىتى توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ: {مَنْ حَافَظَ عَلَيْهَا كَانَتْ لَهُ نُورًا وَبُرْهَانًا وَنَجَاةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا لَمْ يَكُنْ لَهُ نُورٌ وَلَابُرْهَانٌ وَلَانَجَاةٌ، وَكَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ قَارُون وَهَامَانَ وَفِرْعَوْنَ وَأُبَيِّ ابْنِ خَلَفٍ} تەرجىمىسى: «كىمكى نامازنى ئۆز ۋاقتىدا، تولۇق ئادا قىلىدىكەن، نامار ئۇنىڭغا توغرا يولدا مېڭىشتا نۇر، (مۇسۇلمانلىقىغا) دەلىل ۋە قىيامەت كۈنىدە (ئازابتىن) نىجاتلىق بولىدۇ. كىمكى ئۇنى تەرك ئېتىدىكەن، ئۇنىڭغا نۇرمۇ يوق، دەلىلمۇ

يوق، قىيامەت كۈنىدە ئازابتىن نجاتلىقمۇ يوقتۇر. ئۇ، قىيامەت كۈنى قارۇن، پىرئەۋن، ھامان ۋە ئۇبەي ئبنى خەلەپلەر بىلەن بىرگە قوپىدۇ.» [ئەھمەد رىۋايىتى]

نامـاز تېنـى سـاق مۇسـۇلمان كىشـىدىن قەتئى ساقىت بولمايـدۇ. ھەتتا نامـاز ئوقۇشـقا ئىمـا ـ ئىشـارەتكە چامى يېتىـدىغان ۋەزىيـەتتىكى كېسـەل كىشـىدىنمۇ سـاقىت بولمايـدۇ. بـۇ ھـەقتىكى ئىسـلام شـەرىئىتىنىڭ بەلگىلىمىسـى مۇنـداق: «كېسـەل كىشـى ئورنـىدىن تۇرۇشقا ماجالى بولسا، نامازنى ئادەتتىكىدەك ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇيدۇ، ئەگەر ئورنـىدىن تۇرالمايـدىغان ھالەتتـە بولسـا، ئولتـۇرۇپ ئوقۇيـدۇ، ئەگـەر ئولتۇرۇشقىمۇ قادىر بولالمايدىغان ھالەتتە بولسا، ياتقان يېرىدە بېشى بىلەن ئىما ـ ئىشارەت قىلىپ ئوقۇيدۇ. ئەگەر كېسىلى ئېغىر بولۇپ، بېشـى بىلەنمـۇ ئىمـا ـ ئىشـارەت قىلالمايـدىغان يـاكى سـۆزنى چۈشـەنمەيدىغان ھالەتتـە بولسـا، شـۇ ۋاقىتـتىلا نامـاز ئۈنگـىدىن كېچىكتۈرىلىدۇ.» [الهداية، اللباب شرح الكتاب 1 - توم 100 - بەت، فتح القـدير 1 - توم 375 - بەت]

كېسـەللىك سـەۋەبىدىن نامـاز ئوقۇشـقا ئامالسـىز قالغـان كىشـىنىڭ ھالى شۇنداق بولغان يەردە، تېنى ساق، ئەقلى ـ ھوشى جايىدا تۇرۇپ نامـاز ئوقۇمىغان كىشىنىڭ ھالى قانداق بولار ...؟

باللارنى كىچىكىدىن نامازغا ئادەتلەنـدۈرۈش ئۈچۈن ئۇلارنى يەتتە ياشـتا نامازغـا بـۇيرۇش، ئـون ياشقا كىرگـەندىمۇ نامـاز ئوقۇمسـا، نامازغـا كۆنـدۈرۈش يۈزىسـىدىن يېنىـك ئـۇرۇش ئىسـلام شـەرىئىتىنىڭ بەلگىلىمىسـىدۇر. پـەيغەمبەر ئەلەيھىسـسالام بـۇ ھەقتـە مۇنـداق دەيـدۇ: {مُرُوا اَوْلاَدَكُمْ بِالصَّلاَةِ لِسَبْعٍ وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَـا لِعَشْـرٍ} «بالىلىرىڭلارنى

يەتتە يېشىدا نامازغا بۇيرۇلغان. ئون ياشقا كىرگەندىمۇ نامازنى ئوقۇمىسا يېنىك ئۇرۇلاتتى.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى].

شۇنىمۇ ئەستىن چىقارماسلىق كېرەككى، ئىسلام دىنىدا بالىلارنى نامازدىن باشقا بىرەر مەسىلە ئۈچۈن ئۇرۇش چەكلىنىدۇ. بۇمۇ ئىسلام نەزەرىدە نامازنىڭ نەقەدەر مۇھىملىقىنى ئىسپاتلاشقا يېتەرلىكتۇر.

كۈندىلىك بەش ۋاخ نامازنىڭ سىرى

ئاللاھ مۇسۇلمانلارغا پەرز قىلىنغان بەش ۋاخ نامازنىڭ ئورۇنلاش ۋاقىتلىرىنى كېچە - كۈندۈزنىڭ ئوخشاش بولمىغان سائەتلىرىگە بەلگىلىدى. بەش ۋاخ نامازنىڭ كۈندىلىك سادىر قىلغان خاتالىقلىرى ۋە گۇناھلىرىنى يۇيۇپ پاكلايدىغان مەنىۋى مۇنچىسىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلارغا بۇ مەنىنى مۇنۇ مىسال بىلەن ئىپادىلەپ كۆرسەتكەن: {**أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْراً بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ. هَلْ يَبْقَىٰ مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟ قَالُوا: لَا يَبْقَىٰ مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ. قَالَ: فَذَٰلِكَ مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ. يَمْحُو اللهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا**} تەرجىمىسى: «ئېيتىڭلارچۇ! ئەگەر سىلەردىن بىرىڭلارنىڭ ئۆيىنىڭ ئالدىدا ئۆستەڭ بولۇپ، ئۇنىڭدا ھەر كۈنى بەش قېتىم يۇيۇنسا ئۇنىڭ بەدىنىدە كىر قالامدۇ؟ دەپ سوردى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام. ساھابىلار "ياق، قالمايدۇ" دەپ جاۋاپ بېرىشتى. بۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام "بەش نامازنىڭ مىسالى شۇنىڭغا ئوخشاشتۇركى، ئاللاھ ئۇنىڭ بىلەن خاتالىقلارنى يوققا چىقىرىدۇ" دېدى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئىنسان شۇنداق ئاجايىب يارىتىلغان بىر مەۋجۇداتكى، ئۇنىڭدا پەرىشتىلەردە بولمىغان روھانىيلىق، ھايۋانلاردا بولمىغان شەھۋانىي ھەۋەس ۋەيىرتقۇچلاردا بولمىغان غەزەپ (ئاچچىق) باردۇر.

كۆپىنچە ۋاقىتلاردا ئۇنىڭدىكى شەھۋانىي ھەۋەس ياكى غەزەپ ئۇنىڭدىكى روھانىيلىققا غالىب كېلىپ، ئۇنى تۆرلۈك خاتالىقلارغا باشلاپ كېتىدۇ. ئىنساننىڭ خاتالىششى ئەيىب سانىلمىغان ئىش ئەمەس. ھەر قانداق ئادەم بالىسى خاتالىشىدۇ. لېكىن ئەڭ چوڭ خاتالىق ئىنساننىڭ خاتالىقلار ئۈستىگە خاتالىقلارنى سادىر قىلىش ئارقىلىق، خاتالىقلار دېڭىزىغا چۆكۈش نەتىجىسىدە، ھايۋانلارغا ئوخشاش بولۇپ كېتىشىدۇر. بەش نامازدا خاتالاشقانلارنىڭ خاتالىقلىرىنى تۆزىتىپ تۇغرا يول تېپىشى، غەپلەتتىكىلەرنىڭ ئويقۇلىرىدىن ئويغىنىشى، ئازغانلارنىڭ ئۆز پەرۋەردىگارى تەرەپكە قايتىشى ئۈچۈن ناھايىتى ياخشى پۇرسەت بار. بۇ مەنىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: {**انَّ لله مَلَكًا يُنَادي عِنْدَ كُلّ صَلاَة: يَا بَنى آدَمَ قُومُوا الَى نيْرَانكُمُ الَّتى اَوْقَدْتُمُوهَا فَاطْفؤُوهَا**} تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالانىڭ ھەر نامازَ ۋاقتىدا، "ئى ئادەم بالىلىرى! ئۆزۈڭلار يانىدۇرغان ئوتۇڭلارنى ئۆچۈرۈش ئۈچۈن نامازَ ئوقۇشقا تۇرۇڭلار" دەپ چاقىرىدىغان مەخسۇس پەرىشتىلىرى بار.»
[تەبەرانى رىۋايىتى]

«بەش ۋاخ نامازنىڭ تەسىرى ئىنساننىڭ گۇناھ ۋە خاتالىقلىرىنى ئۆچۈرۈش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماستىن، بەلكى ئۇنىڭ كۆپلىگەن ئىجابىي تەرەپلىرى بار. بەش ۋاخ نامازَ ئەڭ ئاۋۋال ئىنسانىنى ئىنسانلىق سالاھىيىتىگە كۆتۈرگەن ۋە پەرىشتىلەرنى ئۇنىڭغا سەجدە قىلىشقا لايىق قىلغان ئىنسانلىق روھىنى غىزالاندۇرىدۇ. كۈندىلىك بەش ۋاخ نامازَ ئىنساننىڭ ماددىي چۈشەنچىلەردىن مۇتلەق ئازات بولۇپ، ئاللاھ

تائالانىڭ ھۇزۇرىغا مۇناجات قىلىش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ روھىنى يۇكسەلدۈرەلىشى ئۈچۈن ئەڭ ياخشى ئىبادەتتۇر. ئىنسانىڭ روھى غىزاسىنى ئالىملارنىڭ ئىلمى، ياكى ئەدىپلەرنىڭ ئەدەبىياتى ياكى پەيلاسوپلارنىڭ پەلسەپەسى تەمىنلىيەلمەيدۇ. ئۇنى پەقەت ئاللاھ تائالانىڭ مەرىپىتى ۋە ئاللاھ تائالاغا بولغان يېقىنلىقلا تەمىنلىيەلەيدۇ ۋە يۇكسەلدۈرەلەيدۇ. خۇددى ئاشقازانىڭ ئېھتىياجى كۈندىلىك ئۈچ ۋاخ غىزالىنىش بىلەن تەمىن ئېتىلگەندەك، روھنىڭ كۈندىلىك ئېھتىياجىمۇ بۇ بەش ۋاخ نامازبىلەن تەمىن ئېتىلىدۇ. مۇندىن باشقا ئىنسان يەنە، بۇ بەش ۋاخ نامازئەسناسىدا مادديي ئالەملەردىن روھىي ئالەمگە تەرەققى قىلىدۇ. ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىغا ھازىر بولۇپ، ئۇنىڭ بىلەن ئۈچرىشىدۇ. بۇ ئارقىلىق ئاللاھ تائالادىن پۈتۈن ھاجەتلىرىنى خجىل بولماستىن سورايدۇ، ئاللاھ تائالامۇ زىرىكمەستىن ئۇنىڭ ھاجەتلىرىنى راۋا قىلىدۇ.» [دوكتۇر يۈسۈف ئەل قەرداۋىنىڭ «العبادة في الإسلام»ناملىق ئەسىرىدىن]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىس قۇدسىدا مۇنداق دەيدۇ: {قَالَ اللهُ تَعَالَى: قَسَمْتُ الصَّلاَةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ. وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ. فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ: {الْحَمْدُ للهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ} قَالَ اللهُ تَعَالَى: حَمِدَنِي عَبْدِي. وَإِذَا قَالَ: {الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ}. قَالَ اللهُ تَعَالَى: أَثْنَىٰ عَلَيَّ عَبْدِي. وَإِذَا قَالَ: {مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ} قَالَ: مَجَّدَنِي عَبْدِي (وَقَالَ مَرَّةً: فَوَّضَ إِلَيَّ عَبْدِي) فَإِذَا قَالَ: {إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ}. قَالَ: هٰذَا بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ. فَإِذَا قَالَ: {اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ}. قَالَ: هٰذَا لِعَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ} تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالا "نامازنى مەن بىلەن بەندەمنىڭ ئارىسىدا ئىككىگە بۆلدۈم. بەندەم ئۈچۈن سورىغىنىنى بېرىمەن" دېدى. بەندە (فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇشقا

باشلاپ) {الْحَمْدُ للّٰه رَبِّ الْعَالَمِينَ }يەنى «يۇتۇن ھەمدۇسانالەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ تائالاغا خاستۇر» دېگەندە، ئاللاھ «بەندەم مېنى مەدھىيىلىدى» دەيدۇ. ئۇ {الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ} يەنى «ئاللاھ ناھايىتى مېھرى شەپقەتلىكتۇر » دېگەندە، ئاللاھ: «بەندەم ماڭا ھەمدۇ سانا ئېيتتى» دەيدۇ. ئۇ{مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ} يەنى «ئاللاھ قىيامەت كۈنىنىڭ ئىگىسىدۇر» دېگەندە، ئاللاھ: «بەندەم مېنى ئۇلۇغلىدى» دەيدۇ. ئۇ{إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ} يەنى: «ئى ئاللاھ! ساڭىلا ئىبادەت قىلىمىز ۋە سەندىنلا ياردەم سورايمىز» دېگەندە، ئاللاھ: «بۇ مەن بىلەن بەندەم ئوتتۇرىسىدىكى ئىش، بەندەم ئۇچۇن سورىغىنى بار» دەيدۇ. ئۇ {اهدِنَا الصِّرَاطَ الْمُستَقِيمَ. صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ غَيرِ الْمَغضُوبِ عَلَيهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ} يەنى: «بىزنى توغرا يولغا باشلىغىن، غەزەپ قىلىنغانلارنىڭ ۋە ئازغانلارنىڭ يولىغا ئەمەس، سەن ئىنئام قىلغانلارنىڭ يولىغا باشلىغىن» دېگەندە، ئاللاھ: «بەندەمنىڭ بۇ تىلىكىنى قوبۇل قىلدىم. بەندەم ئۇچۇن سورىغىنىنى بېرىمەن» دەيدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھ بىلەن بەندىنىڭ نامازدىكى يېقىنلىقىنى كۆرسىتىپ مۇنداق دەيدۇ: {إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ يُصَلِّي أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ، حَتَّى يَنْقَلِبَ أَوْ يُحْدِثَ حَدَثَ سُوءٍ}يەنى «ھەقىقەتەن ئىنسان نامازغا تۇرغاندىن باشلاپ، نامىزىنى تۈگەتكىنىگە ياكى بىرەر ئەھۋال يۈز بېرىپ نامازدىن چىققىنىغا قەدەر، ئاللاھ ئۇنىڭغا نەزەر سېلىپ تۇرىدۇ.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

نامازنىڭ ئاخىرەتلىك پايدىلىرى

نامازنىڭ ئاخىرەتلىك پايدىلىرىنى ساناپ بولۇش قىيىن. چۈنكى نامازئىسلامنىڭ ئالدىنقى پەرزى، ئاللاھ تائالانىڭ نەزەر-دىكى ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەت بولغانلىقى ئۈچىارى بىلەن ئۇنىڭ ئاخىرەتتىكى مۇكاپاتلىرىمۇ كاتتىدۇر. نامازنىڭ ئەڭ چوڭ پايدىسى ئاخىرەتتە نىجاتلىققا ئېرىشىش ئارقىلىق جەننەتنى قازىنىشتۇر. «مۆمىنلەر ھەقىقەتەن بەختكە ئېرىشتى. ئۇلار شۇنداق مۆمىنلەركى، نامازلىرىدا ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغلىقىدىن سۆز بېسىپ كەتكەنلىكتىن ئەيمىنىپ تۇرغۇچىلاردۇر.»[مۇئمىنۇن سۈرىسى 1 - ئايەت]

نامازنىڭ ئاخىرەتلىك باشقا پايدىلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 – بارلىق قائىدە – تەرتىبلىرىگە تولۇق رىئايە قىلىپ، چىن ئىخلاس بىلەن ئوقۇلغان نامازئىنسانىنىڭ روھىنى پاكلايدۇ ۋە ئۇنى يۈكسەك دەرىجىلەرگە كۆتۈرىدۇ. چۈنكى ئىنسانىنىڭ روھانىيلىقى ئۇنىڭ نەپسىي ـ ھەۋەسلىرى ئۈستىدىن غەلىبە قىلىپ، يۈكسەلگەن ۋاقىتىدا ئىنسان پەرىشتىلەرنىڭ مەرتىۋىسىگە، گاھىدا ئۇلاردىنمۇ يۇقىرى مەرتىۋىلەرگە تەرەققى قىلىدۇ. ئەكسىچە بولغانىدا، يەنى ئىنسانىنىڭ نەپسىي ــ ھەۋەسلىرى ئۇنىڭ روھانىيلىقىنى بېسىپ چۈشكەن ۋاقىتدا ئىنسان ھايۋانلارغا ئوخشاش ياكى ئۇلاردىنمۇ تۆۋەن دەرىجىگە چۈشۈپ قالىدۇ. نامازئاللاھ تائالا بىلەن ئىنسان ئوتتۇرىسىدىكى خالىق (ياراتقۇچى) بىلەن مەخلۇق (يارىتىلغۇچى) مۇناسىۋىتىنىڭ ئەڭ كۆرۈنەرلىك نامايەندىسىدۇر. ئىنسان نامازدا تۇرغان ۋاقىتلىرىدا ئەڭ ياخشى لەھزىلەر ئىچىدە تۇرغان بولىدۇ ۋە بۇ ئەسنادا ئاللاھ تائالانىڭ ھەققىنى ئادا قىلغان بولىدۇ.

2 - ئىنسان پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن نامازغا تۇرغاندا، دۇنيانىڭ غەم - قايغۇلىرى ۋە پۈتۈن كۆڭۈلسىزلىكلىرىدىن ئازات بولغان ھالدا، ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىدا ئامانلىق، خاتىرجەملىك ۋە سائادەتمەنلىك ھېس قىلىدۇ. چۈنكى غەم - قايغۇلارنى ۋە كۆڭۈلسىزلىكلەرنى ۋاقتىلىق ئونتۇشنىڭ ئۆزىمۇ ئىنسانغا راھەت بېرىدۇ.

3 – ھەقىقىي نامازئىنسانىنى گۈناھ، يامان ئىشلاردىن ساقلايدۇ. چۈنكى نامازئوقۇغان كىشى بىر كۈندە بەش قېتىم ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىغا يۈزلىنىپ، ئۇنىڭغا ئەھدىسىنى يېڭىلاپ تۇرغان ئىكەن، ئاللاھ تائالا ئۇ كىشىنى ئۆز ھىمايىسىگە ئالىدۇ. ئاللاھ بىرىنى ئۆز ھىمايىسىگە ئالىدىكەن، ئۇنىڭغا ياخشى ئىشلارنىڭ يوللىرىنى ئوڭايلاشتۇرۇپ بېرىدۇ، ئۇنى يامان ئىشلاردىن ئۇزاقلاشتۇرىدۇ. نەتىجىدە، شەيتان ئۇ كىشىگە زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ. ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: {إِنَّ الصَّلاَةَ تَنْهَى عَنِ الفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ} تەرجىمىسى: «نامازھەقىقەتەن قەبىھ ئىشلاردىن ۋە گۇناھلاردىن تۇسىدۇ.» [ئەنكەبۇت سۈرىسى 45 - ئايەت]

ئەمما چىن ئىخلاستىن يىراق ھالدا، بىپەرۋالىق بىلەن ئوقۇلغان نامازكىشىنى يامان ئىشلاردىن توسالمايدۇ. مانا بۇ، زامانىمىزدىكى كۆپىنچە مۇسۇلمانلارنىڭ ھالىدۇر.

4 - نامازئارقىلىق ئىنسانىنىڭ گۇناھ ۋە خاتالىقلىرى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. چۈنكى ھەر قانداق ساۋابلىق ئىشلار يامانلىقلارنى يۇيىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: {انَّ الحَسَنَاتِ يُذهِبْنَ السَّيِّئَاتِ} تەرجىمىسى: «شۈبھىسىزكى، ياخشى ئىشلار ئارقىلىق يامان ئىشلار يوقىلىدۇ.» [ھۇد سۈرىسى 114 – ئايەت]

ناماز ياخشى ئىشلارنىڭ ئاساسچىسى بولغاچقا، ئۇنىڭ بىلەن گۇناھ، يامان ئىشلارنىڭ يوقىلىشى تەبىئىيدۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ مەنىدە مۇنداق دەيدۇ: {**الصَّلَاةُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ مَا لَمْ تُغْشَ الْكَبَائِرُ**} تەرجىمىسى: «بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋە جۈمەدىن جۈمەگىچە بولغان ۋاقىتلارنىڭ ئارىسىدا سادىر بولغان گۇناھ ۋە خاتالىقلار ـــ ئەگەر چوڭ گۇناھلاردىن بولمىسا ـــ بۇ نامازلار بىلەن يوقىلىدۇ. [مۇسلىم رىۋايىتى]

5 ـ نامازكىشىنى ئاللاھ تائالاغا يېقىنلاشتۇرۇش نەتىجىسىدە، ئۇنى ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدا ئالىي مەرتىۋىلەرگە كۆتۈرىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: {**وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ**} تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالاغا سەجدە قىلغىن. (شۇ ئارقىلىق ئاللاھ تائالاغا) يېقىنلىق ھاسىل قىلغىن» دەيدۇ. [ئەلەق سۈرىسى ئاخىرقى ئايەت]

ئاللاھ تائالاغا چىن ئىخلاس ۋە سەمىمى سۆيگۈ بىلەن سەجدە قىلىپ نامازئادا قىلغان كىشى ئاللاھ تائالاغا چوقۇم يېقىنلىق ھاسىل قىلالايدۇ. ئىنسان ئاللاھ تائالانىڭ يېقىنىغا ئايلانغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك پۈتۈن ھاجەتلىرى راۋا بولىدۇ ۋە ئاخىرەتتىكى مەرتىبىسىمۇ ئۆسىدۇ.

نامازنىڭ بۇ دۇنيالىق پايدىلىرى

نامازئاللاھ تائالانىڭ ئەمرىنى ئورۇنلاش يۈزسىدىن ئوقۇلىدۇ. ئاللاھ بەندىلىرىنى پايدىسىز ۋە ھېكمەتسىز ئەمەللەرگە ئەسلا بۇيرىغان ئەمەس. ئىنسان بولغانلىقىمىز ئۈچۈن ئىلمىمىز، ئىدراكىمىز چەكلىك بولغاچقا، ئىسلام شەرىئىتىدە بۇيرۇلغان پۈتۈن ئەھكاملارنىڭ ھېكمەت ۋە سىرلىرىنى بىلىپ بولۇشقا ئاجىزمىز. شۇنداقتىمۇ، ئاللاھ تائالانىڭ

ئىلمىگە نىسبەتەن دېگىزدىن بىر تامچە بولغان چەكلىك ئىلىمىز ۋە ئاجىزانە ئەقلىمىز بىلەن ئىبادەتلەرنىڭ ھېكمەت ۋە سىرلىرىدىن مېڭىدىن بىرىنى بىلەلىگەن بولساقمۇ، بىزلەرگە مەلۇم بولمىغانلىرىنىڭ ھەممىسى ئاللاھ تائالاغا ئېنىق مەلۇمدۇر. {وَاَنَّ اللهَ قَدْ أحَاطَ بِكُلِّ شَيئٍ عِلْماً} تەرجىمىسى: «ھەقىقەتەن ئاللاھ ھەممە نەرسىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر.» [تالاق سۈرىسى 12 - ئايەت]

{وَمَا اُوْتِيْتُم مِنَ الْعِلْمِ إلاَّ قَلِيْلاً}تەرجىمىسى: «سىلەر ئازلا ئىلىم بېرىلدىڭلار.»[ئىسرا سۈرىسى 85 - ئايەت]

ئەقلىمىز ۋە ئىدراكىمىز چەكلىك بولغىنى ئۈچۈن بىزگە ئازلا ئىلىم بېرىلگەن. تۆۋەندە بايان قىلىنىدىغان پايدىلارمۇ نامازنىڭ بۇ دۇنيالىق پايدىلىرىنىڭ مېڭىدىن بېرىدۇر.

1 - نامازپاكىزلىق ۋە گۈزەللىكتۇر

ئىسلام دىنىدا پەرز قىلىنغان بەش ۋاخ نامازئىنسان روھىنى كىبىر، غەپلەت ۋە مەغرۇرلۇقتىن پاكلايدىغان مەنىۋى تازلىق بولغىنىدەك، ئۇ، ئىنسان بەدىنىنى ۋە كىيىملىرىنى پاسكىنىلىقلاردىن، كىرلاردىن ۋە يېقىمسىز ھىدلاردىن پاكلايدىغان ئەمەلىي چوڭ تازلىقتۇر. ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارنى نامازئوقۇش ئۈچۈن بەدىنىنى، كىيىملىرىنى ۋە نامازئوقۇيدىغان جايىنى پاكىز تۇتۇشقا ۋە تاھارەت ئېلىش ئارقىلىق پاكلىق ئۈستىگە پاكلىق قوشۇشقا ئەمر قىلغان. نامازنىڭ ئاچقۇچى پاكلىقتۇر. پاكلىق نامازنىڭ شەرتىدۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: {يَاأَيُّهاالَّذِيْنَ آمَنُوا إذَا قُمْتُمْ إلَى الصَّلاَةِ فَاغْسِلُوا وُجُوْهَكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ إلَى المَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُسِكُمْ وأرْجُلَكُمْ إلَى الكَعْبَيْنِ وَإنْ كُنْتُمْ جُنُوْباً

فَاطَّهَّرُوا}تەرجىمىسى: «ئى مۆمىنلەر! (سىلەر تاھارەتسىز بولۇپ) نامىاز (ئوقۇماقچى بولساڭلار)، يۈزۈڭلارنى يۇيۇڭلار. قولۇڭلارنى جەينىكىگىلار بىلەن قوشۇپ يۇيۇڭلار. بېشىڭلارغا مەسھى قىلىڭلار. پۇتۇڭلارنى ئوشۇقۇڭلار بىلەن قوشۇپ يويۇڭلار. ئەگەر جۇنۇپ بولساڭلار (غۇسلى قىلىپ) پاكىزلىنىڭلار.» [مائىدە سۈرىسى 6 – ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: {**إِنَّ اللهَ طَيِّبٌ يُحِبُّ الطِّيِّبَ، نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ**} تەرجىمىسى: «ھەقىقەتەن ئاللاھ پاكتۇر، ئۇ پاكلىقنى ياقتۇرىدۇ. ئۇ پاكىزدۇر، پاكىزلىقنى ياقتۇرىدۇ.» [تىرمىزى رىۋايىتى]

شۇڭا ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى جۇمە ۋە ھېيت نامازلىرىغا، شۇنداقلا ئاممىۋى سورۇنلارغا بېرىشتىن بۇرۇن غۇسلى قىلىپ پاكىزلىنىشقا بۇيرۇغان. مانا بۇ، مۇسۇلمانلارنىڭ بىر - بىرىنى يېقىمسىز ھىدلىرى بىلەن راھەتسىزلەندۈرمەسلىكى، بىر — بىرىنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ كۆزىدە پاكىز، گۈزەل بولۇشلىرى ئۈچۈن ئىدى. پاكىزلىق، كىشىنىڭ ئۆزىگە ۋە باشقىلارغا ناھايىتى پايدىلىق ئىشتۇر. چۈنكى ئۆزى پاكىز بولغان كىشى مىكروبلاردىن ئۆزاق تۇرغىنى ئۈچۈن كېسەللىكلەردىن ساقلىنىپ قالغىنىدەك، چىرايلىق، گۈزەل قىياپەتكە كىرىدۇ. گۈزەل قىياپەتلىك ئادەمدىن كىشىلەر نەپرەت قىلمايدۇ، بەلكى ئۇنى ھۆرمەتلەيدۇ. پاكىزلىقنىڭ مۇندىن باشقىمۇ كۆپلىگەن پايدىلىرى باردۇر.

2 - نامازنىڭ سەۋرچانلىقى ۋە چىدامليقىنى ئاشۇرىدۇ

«ئىسلام دىنى تەلەپ قىلغان ھەقىقىي نامازنىڭ روھىي ۋە نەپسىي قۇۋۋەتلەر بىلەن تەمىنلەش ئارقىلىق ئۇنىڭ سەۋرچانلىقى ۋە

چـــداملىقىنى ئاشـــۇرىدۇ. شـــۇنىڭدەك نامـــاز كىشىگـــە دۇنيانـــىڭ قىينچىلىقلىرى ۋە مۇسىبەتلىرى ئۇچۇن تەسەللى بېرىدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: **{يَاأَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا اسْتَعِيْنُوا بِالصَّـــبْرِ وَالصَّـــلَاةِ}** تەرجىمىسى: «ئى مۆمىنلەر! سەۋر ئارقىلىق ۋە نامازَ ئارقىلىق ئاللاھتىن ياردەم تىلەڭلار.» [بەقەرە سۈرىسى 153 - ئايەت]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرەر قىيىن مەسىلىگە دوچ كېلىپ قالغان ھامان نامازغا ئوقۇيتتى.» [ئەھمەد رىۋايىتى]

بۇگۈنكى كۈنىمىزدە غەيرىي دىنىدىكى كىشىلەردىنمۇ كۆپلىگەن ئالىملار ۋە تىببىـــي مۇتىخەسسىســـلەرنىڭ، مۇســـۇلمانلارنىڭ نامـــاز ئوقۇشـــتىن قانچىلىغـــان ھېسســـــي ۋە مـــەنىۋى پـــايدىلارنى كۆرىـــدىغانلىقىنى ئىسپـــاتلاپ بېرىۋاتقـــانلىقىنى كـــۆرىمىز. ئـــۇلاردىن دوكتـــۇر كېســـس كـــارل مۇنـــداق دەيـــدۇ: «نامـــاز پـــائالىيەتچانلىقىنى ئاشۇرۇشتا، بۇگۈنكى كۈنىمىزگە قەدەر تونۇلۇپ كەلگەن ئەڭ چوڭ قۇۋۋەت مەنبەئىدۇر. مەن دوختۇرلۇق سۈپىتىم بىلەن داۋالاش ئۇنۇم بەرمىگـــەن كۆپلىگـــەن كېســـەللەرنىڭ نامازغـــا باشـــلىغاندىن كېـــيىن، ياخشـــىلىنىپ كەتكـــەنلىكىنى كـــۆردۇم. نامـــاز كـــۈچ - قـــۇۋۋەتىنىڭ كاپالىتىدۇر. بىز نامىزىمىزدا ئۆزىمىزنى ئەڭ كۈچلۈك بولغان بىر زاتقا بـــاغلايمىز، ئۇنىڭـــدىن يـــاردەم ســـورايمىز. نەتىجـــدە بىزنـــىڭ سورىغانلىرىمىز ھەسسىلەپ بېرىلىـــدۇ. ئۇنىڭـــدىن باشقا نامـــاز بىلـــەن ھەرىكەتچانلىقىمىز ئاشىدۇ.» مانا بۇ، باشقا دىنلاردىمۇ ئورتاق بولغان ئومـــۇمىي نامازنـــىڭ پايدىسى. ئـــەمما ئىســـلام دىنىـــدىكى نامازنـــىڭ پـــايدىلىرىنى تولـــۇق تەسـۋىرلەپ بولـــۇش قـــيىن.» [دوكتـــۇر يۇسـۇپ ئەل قەرداۋىنىڭ «**العبادة في الإسلام**» ناملىق ئەسىرىدىن]

www.uyghurkitap.com

3 - نامازئەخلاقنى كۆچەيتىدىغان قۇۋۋەتتۇر

نامازمۇسۇلمان كىشى ئۇچۇن ئەخلاقي قۇۋۋەتتۇر. ئۇ، ۋۇجدانىي يامان ئىشلارنى تەرك ئېتىپ، ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ئۇندەيدىغان تۇرتكە. دۇنيانىڭ قاتتىقچىلىقلىرى ۋە بالايى - ئاپەتلىرىگە تەۋرەنمەي تاقابىل تۇرۇشقا مەدەتكاردۇر. نامازئارقىلىق هاسىل بولغان بۇ ئەخلاقي قۇۋۋەت كىشىنىڭ قەلبىدە پەقەت ئاللاهتائالادىنلا قورقۇش تۇيغۇسىنى ئۇندۇرىدۇ ۋە ئىنساندىكى ۋاقىتقا رىئايە قىلماسلىق، هورۇنلۇق، پائالىيەتسىزلىك قاتارلىق ئىنسانىي ئاجىزلىقلارنى ئۆزگەرتىپ، ئۇنىڭ پائالىيەتچان، ئىنتىزاملىق، شۇجائەتلىك بولىشىنى كاپالەتلەندۇرىدۇ. ئاللاهبۇ مەنىدە مۇنداق دەيدۇ: **{انَّ الإنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعاً، اذاَ مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً، وَاذاَ مَسّهُ الخَيْرُ مَنُوعاً، الاَّ اَلمُصَلِّيْنَ، الَّذيْنَ هُمْ عَلىَ صَلاَتِهِمْ دائِمُونَ}**تەرجىمىسى: «ئىنسان هەقىقەتەن چىدامسىز يارىتىلدى. ئۇنىڭغا(يوقسۇللۇق ياكى كېسەللىك ياكى قورقۇنچتەك) بىرەر كۆڭۈلسىزلىك يەتكەن چاغدا، زارلانغۇچىدۇر. بىرەر ياخشىلىق يەتكەن چاغدا، بېخىللىق قىلغۇچىدۇر. پەقەت (تۆۋەندىكىلەر) ئۇنداق ئەمەس: ئۇلار بولسا نامازغا هەمىشە رىئايە قىلغۇچىلاردۇر.» [مەئارىج سۈرىسى 19 - 23 – ئايەت]

بۇ ئايەتتىن نامازنىڭ پۈتۈن شەرتلىرىگە رىئايە قىلىپ، ئۇنى هەمىشە ئوقۇيدىغانلارنىڭ ئەخلاقي جەهەتتە، نامازئوقۇمايدىغانلاردىن پەرقلىق ئىكەنلىكىنى كۆرىمىز. ئاللاهيەنە **{وَاَقِمِ الصَّلاَةَ انَّ الصَّلاَةَ تَنْهىَ عَنِ الفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ}**تەرجىمىسى: «نامازنى شەرتلىرىگە رىئايە قىلغان هالدا) ئۇقۇغىن. نامازهەقىقەتەن قەبىھ ئىشلاردىن ۋە گۇناهلاردىن توسىدۇ) دەيدۇ» [ئەنكەبۇت سۈرىسى 45 - ئايەت]

بـۇ ئايەتكـە ئاساسـەن، بـەش ۋاخ نامـاز ئوقـۇۋاتقان بـر قسـم كىشـلەرنىڭ ئەخلاقسىزلىقلار ۋە ئىستېلىسىدىكى ناچارلىقلار ۋە بۇزۇقلـۇقلار ئـۇلارنىڭ ئوقـۇغان نامازلىرىنىڭ مەنىسـز ۋە پايدىسـز ھەرىكـەتتىنلا ئىبارەت بـر نەسە ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرىدۇ. ئەگەر ئۇلار نامازنى ھەقىقىي ماھىيىتى بويىچە، ئىخلاس بىلەن ئۇقۇغان بولۇپ، نامازلىرى ئـاللاھ تائالانـىڭ دەرگـاھىدا قوبـۇل بولغـان بولسـا ئىـدى، ئەلۋەتتـە، ئـۇلارنىڭ نامـازلىرى ئـۇلارنى ئەخلاقسـزلىقلاردىن ۋە يامـان ئىشـلاردىن توسـالغان بولاتتـى. ھـەقىقىي نامـاز ئـاللاھ تائـالا قـۇرئان كەرىمـدە سۈپەتلىگـەن مۇنـۇ مۆمىنلـەرنىڭ نامىزىـــدۇر.{الَّـــذِيْنَ هُـــمْ فِي صَـــلاتِهِمْ خَاشِـــعُونَ}تەرجىمىسـى: «ئـۇلار(شـۇنداق مۆمىنلـەرکى) نامازلىرىـدا ئاللاھنىـڭ ئۇلۇغلىقىـدىن سـۆز بېسـىپ كەتكـەنلىكتىن ئـەيمىنىپ تۇرغۇچىلاردۇر.» [مۇئمىنۇن سۈرىسى 2 - ئايەت]

مانـا بـۇ، ئـاللاھ تائالانـىڭ دەرگـاھىدا مەقبـۇل بولـىدىغان ۋە ئۇقۇغۇچىسىنمۇ يامان ئىشـلاردىن ۋە ئەخلاقسـزلىقلاردىن توسـالايدىغان نامازدۇر.

دېمـەك، نامـاز ئىنسـانغا گـۈزەل ئـەخلاقلارنى ئۆگـىتىدۇ. گـۈزەل ئـەخلاقنىڭ ئـۆز ئىگىسگـە ۋە باشـقىلارغا ناھـايىتى كـۆپ پايدىسـى بـار. بىراۋنىڭ گۈزەل ئەخلاقى يۈزىسىدىن ئومۇمىي خەلق مەنپەئەت ئالىدۇ. مانا بۇ نامازنىڭ پايدىسى.

4 - نامازدىكى ھەرىكەتلەر گىمناستىكىدىن پايدىلىقتۇر

«نورمالـىدىكى گىمناسـتىكا بىلـەن نامـازدىكى ھەرىكەتلـەر ئوتتۇرىسىدا دەرھال كۆرگىلى بولىدىغان بەش چوڭ پەرق بار:

1 - پۈتۈن سۈننەتلىرى بىلەن تولۇق ئوقۇلغان بەش ۋاخ نامازدا 40 رەكئەت ۋە ھەر بىر رەكئەتتە 2 دىن سەجدە بولۇپ، جەمى 80 سەجدە بار. ھەركۈنى قانچە گىمناستىكچى 40 قېتىم يەرگە ئېگىلىپ، 80 قېتىم بېشىنى يەرگە قويۇپ، يەنە تۇرۇپ بۈنچىلىك ھەرىكەتلەرنى قىلالايدۇ؟!

2 - نامازئاستا - ئاستا، تەمكىن ھەرىكەتلەر بىلەن ئوقۇلغانلىقتىن بەدەن بىلەن يۈرەك چارچىمايدۇ. گىمناستىكىدا بولسا، ئۇمۇمىي بەدەن بىلەن يۈرەك چارچايدۇ ۋە ھارغىنلىشىدۇ.

3 - نامازكۈننىڭ بەش ئايرىم ۋاقتلىرىدا ئوقۇلىدۇ. قانچە گىمناستىكچى ھەركۈنى بەش قېتىم ئايرىم - ئايرىم، بەلگىلىك ۋاقىتلاردا مۇنتىزم ھالدا گىمناستىكا قىلالايدۇ؟!

4 - نامازئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە پەرزدۇر. قانچە گىمناستىكچى ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغا قەدەر گىمناستىكىنى مۇنتىزم ھالدا داۋاملاشتۇرالايدۇ؟ يەنە تېخى نامازسەپەردە بولسۇن، ئوڭۇشسىزلىقلار ئۈچىدە بولسۇن، جەڭ مەيدانىدا بولسۇن، كېسەللىكتە بولسۇن ھېچبىر ۋاقىتتا تەرك قىلنمايدۇ. گىمناستىكچىلار بۇنداق شارائىتلاردا گىمناستىكىنى داۋاملاشتۇرالامدۇ؟!

5 - نامازئوقۇش ئۈچۈن تاھارەت ئېلىش، گاھىدا غۇسلى قىلىش شەرتتۇر. ھالبۇكى، گىمناستىكا ئويناش ئۈچۈن بۇنداق بىر شەرت يوق.

ئەمدى باشقا قايتايلى:

بامدات نامىزى تۆت رەكئەت، پېشىن نامىزى 10 رەكئەت، ئەسىر نامىزى (تەكىتسىز تۆت رەكئەت سۈننىتىنى قوشقاندا) سەككىز

رەكئەت، شام نامىزى بەش رەكئەت، خۇپتەن نامىزى (ئالدىدىكى تۆت رەكئەت تەكىتسىز سۈننىتى بىلەن) 13 رەكئەت، ھەممىسى بولۇپ 40 رەكئەت بولىدۇ. بەش ۋاخ نامازنىڭ ھەر بىر رەكئەتىدە ئىككى قېتىمدىن سەجدە قىلغان مۇسۇلمان كىشى كۈندە 80 قېتىم يەرگە يېتىپ - تۇرۇش ھەرىكىتىنى قىلىدۇ. ھېچقانداق بىر گىمناستىكچى مۇنتىزم ھالدا بۇ ھەرىكەتلەرنى قىلالمايدۇ. گىمناستىكچىلار كۆپ ئويىنسا ئەتىگەنلىرى 20 ياكى 30 قېتىم ھەرىكەت قىلىدۇ. گىمناستىكا ھەرىكەتلىرى تېز قىلىنغاچقا گىمناستىكچىلارنىڭ كۆپىنچىسى يۈرەكلىرىنى چارچىتىدۇ. ھەرىكەتتىن كېيىن بەدەنلىرىنى ئېغىرلىق باسىدۇ. ئۇلار گىمناستىكىنى بىرەركۈن داۋام قىلدۇرالماي قالسا، بەدەنلىرىدە سېمىزلىك ۋە ماي توپلىنىش كەيپىياتلىرى يۈز بېرىدۇ. ئەمما نامازدىكى ھەرىكەتلەر ئاستا - ئاستا، تەمكىن ھالدا قىلىنغاچقا يۈرەكمۇ چارچىمايدۇ ۋە بۇ ھەرىكەتلەر كۈننىڭ ئوخشاش بولمىغان سائەتلىرىدە قىلىنغانلىقتىن ئىنسانىنى ھەمىشە تىنچ تۇتىدۇ، ئارتۇق سېمىزلىك ۋە ماي توپلىنىشقا توسقۇن بولالايدۇ.

ئىنسان ھاياتىدا قانىنىڭ رولى ناھايىتى چوڭدۇر. يۈرەك قانىنى بەدەننىڭ ئەڭ كىچىك تومۇرلىرىغا قەدەر ھەممە يېرىگە ئۇلاشتۇرۇش ئۈچۈن ھەمىشە قانىنى پۈدەپ، ماڭدۇرۇپ تۇرىدۇ. يۈرەكنىڭ بۇ ۋەزىپىسىنى تولۇق ئورۇنلىيالىشى ئۈچۈن ئۇ تىنچلىققا ئېھتىياجلىق بولغىنىدەك، بىر قىسىم ھەرىكەتلەرگە موھتاجدۇر. بۇ ھەرىكەتلەر ھۈجەيرىلەرنىڭ قان بىلەن بويۇلۇپ تۇرۇشى ئۈچۈن خىزمەت قىلغانلىقتىن، بەدەننىڭ ساقلىقى داۋام قىلىدۇ.

مۇئەييەن سائەتلەردە قىلىنغان تەن ھەرىكەتنىڭ پايدىسى ناھايىتى كۆپتۇر. بەش ۋاخ نامازدا بۇ ھالەتلەر كۆپ. چۈنكى نامازۋاقتلىرى

تىببىي مۇتەخەسسىسلىرىنىڭ كىشىلەرنى تەنھەرىكەت ئويناشقا تەۋسىيە قىلغان ۋاقىتلىرىنىڭ ئۆزىدۇر. تاڭ سەھەر قۇياش چىقىشتىن بۇرۇن ئۇيقۇنىڭ مەستانىلىكىدىن، چۈش ۋاقتى ئىشتىن قايتىپ ۋۇجۇدنىڭ ھارغىنلىقىدىن، ئەسىر ۋاقتى بىر كۈنلۈك ئىشنىڭ ئاخىرلىشىشى ئالدىدا بەدەننىڭ ئېغىر بىر چارچاشقا تۇتۇلغانلىقىدىن، شام ۋاقتى ئىشلارنى تۈگىتىپ كېچە ئىستراھىتىگە تەييارلىنىشنىڭ باشلىنىشى سەۋەبىدىن، خۇپتەن ۋاقتى بىر كۈننىڭ ئاخىرلىشىشى بىلەن ۋۇجۇدنىڭ ھارغىنلىقى ۋە ئېغىرلىقىنى كۆتۈرۈش سەۋەبىدىن، قان يۈرۈشىشنى تەمىنلەش ۋە تەنەپپۇسنى جانلاندۇرۇش ئۈچۈن ئىنسانىنىڭ تەن ھەرىكەت قىلىشىغا ناھايىتى مۇناسىپ ۋاقىتلاردۇر.

رۇكۇ بىلەن سەجدىلەر پۈتۈن ئورگانلارنى جانلاندۇرغانىنىڭ سىرتىدا، قان ئايلانمىسىنى ياخشىلاش ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ. رۇكۇ يەنە سىرت ۋە ئاشقازاننى كۆچلەندۈرۈشتىن باشقا، ئەينى ۋاقىتتا ئاشقازان ئەتراپىدىكى مايلارنى يوقىتىدۇ. سەجدە بولسا، ئۈچەينىڭ پائالىيەتلىرىنى ياخشىلىغانىنىڭ سىرتىدا، قانىنىڭ بەدەننىڭ ھەر تەرەپلىرىگە، خۇسۇسەن مېڭىگە يېتىپ بېرىشىنى تەمىن ئېتىدۇ.

نامازنىڭ ئومۇمەن بەدەننىڭ يوقىرى قىسمىدىكى ئورگانلاردىن مايلارنى چۈشۈرۈش پائالىيىتىنى ئۆتەيدۇ. بۇ سەۋەبتىن قان بېسىمى يوقىرىلىقىدىن ئازابلىنىدىغان بىمارلار نامازنى ۋاقتىدا ئادا قىلسا، ئۇلار نامازنىڭ پايدىسىنى ھامان كۆرەلەيدۇ. يوقىرىقىلار تىببىي ساھەدىكى مەشھۇر مۇتەخەسسىسلەرنىڭ يەكۈنلىرىدۇر.

5 - نامار رومانتىزمنىڭ شىپاسىدۇر

تۈركىيەنىڭ «gunaydin» گېزىتى 1983 - يىل 5 - ئاۋغۇست سانىدا «فرانسوز دوختۇرلارنىڭ ئىسپاتلىشىچە، رومانتىزمنىڭ شىپاسى بەش ۋاخ نامار» دېگەن ماۋزۇدا بىر ماقالە ئېلان قىلغان. ئۇنىڭدا مۇنداق دېيىلگەن: «فرانسوز دوختۇرلار رومانتىزم، بەل ۋە سىرت ئاغرىقلىرىدىن شىكايەت قىلىۋاتقان كېسەللەرگە، كۈندە بەش قېتىم خۇددى مۇسۇلمانلارنىڭ بەش ۋاخ نامازلىرىدىكى ھەرىكەتلەرنىڭ ئۆز ئەينىسىنى قىلىشنى تەۋسىيە قىلىدۇ. بۇنداق قىلىشنىڭ يوقىرىقى ئاغرىقلارغا ناھايىتى ياخشى بىر شىپا بولۇۋاتقانلىقىنى تەكىتلىگەن فرانسۇز دوختۇرلار نامازدىكى ھەرىكەتلەرنىڭ ئەڭ ئىنتىزاملىق ۋە پايدىلىق بولغان بىر گىمناستىكا ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلماقتا. فرانسوز دوختۇرلار نامار ئەسناسىدا يەرگە قاراپ ئېگىلىپ، يەنە تۇرۇشنىڭ تىز قاپاقلىرىدىكى ئاغرىقلارنى يوق قىلىدىغانلىقىنى، سەجدە قىلىشنىڭ خۇسۇسەن سىرت مۇسكۇللىرىنى كۆچلەندۈرۈشتە ئالاھىدە چوڭ پايدىلىرى بولىدىغانلىقىنى تەكىتلىمەكتە.» [«ibadetin getirdikleri» ناملىق ئەسەردىن. تۈركچە]

ئىسلام دىنىدا تەلەپ قىلىنغان نامار

ئىسلام دىنىدا تەلەپ قىلىنغان نامار ئەقىل بىلەن قەلب پەرۋاسىز ھالدا تىل بىلەن بەدەننىڭ ھەرىكىتى بىلەنلا ئورۇندىلىدىغان ھەرىكەت ئەمەس. بەلكى ھەقىقىي مەقبۇل نامار ــ ئۇنىڭدا ئەقىل، قەلب ۋە پۈتۈن ھېسسىي ۋە غەيرى ھېسسىي ئەزالارنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىغا يۈزلىنىشىدىن ئىبارەت بولغان ئۆز نېسۋىسىنى ئالالىغان

نامازدۇر. نامـاز ئوقۇشـتىن ــ ۋە باشـقىمۇ ئىبادەتلەرنى قىلىشـتىن ــ ئاساسلىق مەقسەت ئاللاھ تائالانى ياد ئېتىشتۇر.

ئـاللاھ تائـالا موسـا ئەلەيھىسـسالامغا قىلغـان ۋەھىسـىنى قـۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: {وَأَقِـمِ الصَّـلاَةَ لِـذِكْرِى} تەرجىمىسى: «مېنى ياد قىلىش ئۈچۈن نامـاز ئوقۇغىن.» [تاھا سۈرىسى 14 - ئايەت]

يەنىمۇ ئەلەيھىسسالام بۇ مۇنداق دەيدۇ: {إِنَّمَـا فُرِضَـتْ الصَّلاَةُ وَأُمِرَ بِالْحَجِّ وَأَشْعِرَتْ الْمَنَاسِكُ لِإِقَامَةِ ذِكْرِاللهِ تَعَـالَى} تەرجىمىسى: «نامازنىڭ پەرز قىلىنىشى، ھەجنىڭ بۇيرۇلىشى ۋە باشقا ئىبادەتلەرنىڭ بەلگىلىنىشى پەقەت ئاللاھ تائالانى ياد قىلىش ئۈچۈندۇر.» [ئەبۇ داۋۇت رىۋايىتى]

يوقىرىدا بايان قىلىنغان ئايەت بىلەن ھەدىس نامازدا قەلبنىڭ ئويغاق تۇرۇشى ۋە ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا تۇرۇۋاتقانلىقىنى دېگەن ئېتىقاد بىلەن، سەگەك تۇرۇشنىڭ نەقەدەر ئەھمىيەتلىك ئىكەنلىكىنى ئىپادىلىمەكتە. نامازدا ئەقلىنىڭ ھوشيار ۋە ئويغاق تۇرۇشى ھەققىدە مۇنۇ ئايەت يېتەرلىك: {يَاأَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا لاَتَقْرَبُوا الصَّلاَةَ وَأَنْـتُمْ سُـكَرَى حَتَّى تَعْلَمُـوا مَـا تَقُولُـوْنَ} تەرجىمىسى: «ئى مۆمىنلەر! سىلەر مەس بولساڭلار نېمە دەۋاتقىنىڭلارنى بىلگەنگە قەدەر نامازغا يېقىنلاشماڭلار.» [نىسا سۈرىسى 43 – ئايەت]

قانچىلىغان كىشىلەر نامازلىرىدا ئۆزلىرىنىڭ نېمە ئوقۇۋاتقانلىقىنى ۋە قانداق پائالىيەتلەرگە يۆتكەلگەنلىكىنى بىلمەي غاپىل ھالدا، بىپەرۋالىق بىلەن نامـاز ئوقۇيدۇ. ئۇلار ئەمەلىيەتتە ھاراق ئىچىپ مەس بولۇپ قالمىغان بولسىمۇ، بىپەرۋالىق، غەپلەت ۋە مال - دۇنيانىڭ

سۆيگۈسى ياكى غەم - ئەندىشىسى ئۇلارنى مەس قىلمۇاتقان. ئىسلام دىنىدا تەلەب قىلىنغان ھەقىقىي مەقبۇل نامازدا ئەقىل، قەلب، ھېسسى ۋە ھېستىن تاشقىرى ئەزالارنىڭ ھەممىسى ئاللاھ تائالانىڭ ھەققىنى ئادا قىلىشتا بىرگە ئىشتىراك قىلىدۇ.

ئەقلىنىڭ ئەمەللىرى

1 - نامازدا ئەقىل ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا ئۆزىنىڭ ئاجىزلىقىنى ئېتىراپ قىلغان ھالدا، پۈتۈن خىيالىنى يىغىپ ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغلىقىنى ئويلاپ تۇرىدۇ.

2 - نامازدا ئەقىل بارلىق ھەممىتى ۋە كۈچىنى ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىدىكى بۇ ئۇلۇغ مۇلاقاتقا بېغىشلاپ تۇرىدۇ.

3 - نامازدا ئەقىل ئاللاھتىن باشقا ھەممىدىن ئايرىلغان ھالدا كەمتەرلىك بىلەن تۇرىدۇ.

4 - نامازدا ئەقىل دۇنيالىق ئىشلاردىن قەتئىي قول ئۆزگەن ھالدا، بىر ئاللاھقىلا قاراپ تۇرغاندەك ھېس - تۇيغۇ بىلەن ئەيمىنىپ تۇرىدۇ.

قەلبنىڭ ئەمەللىرى

نامازدا قەلب ئاللاھقىلا بېغىشلانغان ھالدا، ئۇنىڭ بىلەنلا بولىدۇ.

2 - نامازدا قەلب ئاللاھ تائالانىڭ ھەيبىتىدىن ئەيمەنگەن ھالدا تۇرىدۇ.

3 - نامازدا قەلب ئاللاھ تائالاغا يېلىنىش ۋە يالۇۋرۇش بىلەن تۇرىدۇ.

4 - نامازدا قەلب ئاللاھ بىلەن بىۋاستە مۇلاقاتتا بولۇپ تۇرىدۇ.

www.uyghurkitap.com

ھېسسى ئەزالارنىڭ ئەھەللىرى

1 - نامازدا تىل ئاللاھ تائالانى زىكىر قىلىش بىلەن مەشغۇل بولۇپ تۇرىدۇ.

2 - نامازدا كۆز پۇتۇن ھەركەتلىرىنى يىغىپ، سەجدە قىلىدىغان يەرگە تىكىلىپ دىققەت بىلەن تۇرىدۇ.

3 - نامازدا قۇلاقلار نامازدىكى قىرائەتتىن باشقا بارلىق ئاۋازلارنى ئاڭلاشتىن گاس بولغان ھالدا تۇرىدۇ.

4 - نامازدا ئىككى قول ئاللاھ تائالاغا ئەڭ ئالى ئېھتىرام بىلدۈرۈپ كىندىكنىڭ ئۈستىدە باغلىنىپ تۇرىدۇ.

تاشقى ئەزالارنىڭ ئەھەللىرى

1 - نامازدا ئىككى پۇت، ئاللاھ تائالانىڭ ھەر قانداق پەرمانىغا ھازىر ئىكەنلىكىنى ئىپادىلىگەن ھالدا تۆپتۈز ۋە راۋۇرۇس تۇرىدۇ.

2 - نامازدا باش ئاللاھ تائالاغا چوڭقۇر ھۆرمەت بىلدۈرگەن ھالدا كەمتەرلىكتىن ساڭگىلاپ تۇرىدۇ. ئاندىن رۇكۇدا ئاللاھ تائالاغا تېخىمۇ چوڭقۇرراق ھۆرمەت بىلدۈرۈپ تۆۋەنگە ئىگىلىدۇ. ئاندىن سەجدىدە يەرگە تېگىش ئارقىلىق ئاللاھ تائالاغا بولغان قۇلچىلىقنى ۋايىغا يەتكۈزىدۇ.

3 - نامازدا يۈز ئاللاھ تائالانىڭ مەنسۇى مۇلاقاتىغا يۈزلىنىپ تۇرىدۇ. سەجدىدە بولسا، ئاللاھ تائالانى ئەڭ كۆرۈنەرلىك رەۋىشتە ئۇلۇغلاش ۋە ھەقىقىي قۇلچىلىقنى ئىپادىلەش يۈزىسىدىن بۇ ھۆرمەتلىك يۈز يەرگە قويۇلىدۇ.

4 - نامازدا رۇكۇ قىلغاندا بەل ئاللاھ تائالاغا ھۆرمەت بىلدۈرۈش يۈزىسىدىن ئىگىلىدۇ. بۇلاردىن باشقا، ئىنسانىدىكى پۈتۈن ئورگانلارمۇ نامازدا ئاللاھ تائالاغا ئەڭ ئىتائەتچانلىق بىلەن تۇرۇپ يۇقىرىقى ئەزالارغا ئىشتىراك قىلىدۇ.

نامازدا «خۇشۇئ»نىڭ ئەھمىيىتى

نامازنىمە ئۈچۈن بىزگە ئېغىر تۇيۇلىدىغان بولۇپ قالغان؟

نامازنىمە ئۈچۈن كۆڭۈل ئىشتىياقىمىز بىلەن قىلىنىدىغان ئىبادەت بولماستىن، ئۆزىمىزنى زورلاپ قىلىدىغان ۋەزىپىگە ئايلىنىپ قالغان؟

نامازنىمە ئۈچۈن دۇنيالىق خام - چۆتلىرىمىزنى ھېسابلايدىغان ھېسابات ۋاقتى بولۇپ قالغان؟

نىمە ئۈچۈن كۆپ سانىدىكى مۇسۇلمانلار ئىمامنىڭ قايسى سۈرىنى ئوقۇغانلىقىنىمۇ بىلمەستىن، نامازغا كىرگەن پېتى چىقىدىغان بولۇپ قالغان؟

نىمە ئۈچۈن نامازنى يامان ئىشلاردىن ۋە گۇناھ - مەسىيەتلەردىن توسالمايدۇ؟

يوقىرىقى سوئاللارنىڭ ھەممىسىنىڭ جاۋابى پەقەت بىردۇر. ئۇ بولسىمۇ، نامازدا «خۇشۇئ»نىڭ يوقالغانلىقىدۇر.

«خۇشۇئ» دېگەن نىمە؟

«خۇشۇئ» — نامازدا تۇرغاندا، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە ھەيبىتىدىن ئەيمەنگەن، كۆڭۈلنى نامازبىلەنلا مەشغۇل قىلغان ۋە

پۈتۈن پىكىر – خىيالىنى ئاللاھ تائالاغىلا بېغىشلىغان ھالدا، كەمتەرلىك ۋە ھۇشيارلىق بىلەن تۇرۇش دېگەنلىكتۇر.

«خۇشۇئ»نىڭ ئورنى قەلب، ئۇنىڭ مېۋىسى ئىنسان ئورگانلىرىدا كۆرۈلىدۇ. چۈنكى ئىنسانىنىڭ بارچە ئورگانلىرى قەلبكە ئەگىشىدۇ. نامازدا بىراۋنىڭ كۆڭلى غەپلەتتە قېلىش، دۇنيالىق پىكىر – خىياللارغا چۆكۈش ۋە شەيتان ۋەسۋەسىلىرى تۈپەيلى ئۇنىڭ «خۇشۇئ»سى بۇزۇلغان ۋاقتىدا، پۈتۈن ئورگانلارنىڭ ئاللاھ تائالاغا قىلىۋاتقان قۇلچىلىقىمۇ بۇزۇلىدۇ. چۈنكى قەلب قوماندان، باشقا ئورگانلار ئەسكەرلەردۇر. قوماندىنى سالاھىيەتلىك بولمىغان ئەسكەرلەرنىڭ مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغىنىدەك، قەلب سالاھىيەتتىن قالغاندا، باشقا ئورگانلارنىڭ سالاھىيىتىمۇ يوقلىدۇ.

ئەمما كۆڭلى باشقا يەردە بولۇپ، «خۇشۇئ»نى تاشقى قىياپەتتىلا كۆرسىتىش مۇناپىقلارنىڭ ئىشىدۇر. ئۇنىڭدا ھېچقانداق پايدا يوق.

تەپسىرى ئىبنى كەسىردە مۇنداق دەيدۇ: «نامازدىكى «خۇشۇئ» پەقەت نامازغا ئۇچۇن كۆڭلىنى پۈتۈنلەي بېغىشلىغان كىشىگىلا ھاسىل بولىدۇ. شۇ ۋاقىتتىلا كۆڭۈل نامازغا بىلەن ئارام تاپقان بولىدۇ ۋە نامازدىكى ھەقىقىي ھۇزۇر – ھالاۋەتنى تېتىغلى بولىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «نامازغا مېنىڭ خوشاللىقىم ۋە كۆڭۈل ئارامىم قىلىندى» دېگەن.» [تەپسىرى ئىبنى كەسىر 5 - توم 456 - بەت]

«خۇشۇئ» شەنى ئۇلۇغ، يوقىلىشى تېز، ھازىرقى زاماندا تېپىلىشى ئىنتايىن ئاز بولغان نەرسىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇشۇ ئۇممەتتىن ئەڭ ئاۋۋال يوقىلىدىغان نەرسە «خۇشۇئ»دۇر. ھەتتا

نامازلىرىنى «خۇشۇئ»بىلەن ئوقۇيدىغان كىشىنى كۆرەلمەيسەن» [تەبەرانىي رىۋايىتى، «سەھىھ» دەپ قارالغان ھەدىس]

«خۇشۇئ»نىڭ ھۆكمى

شۇبھىسىزكى نامازنى «خۇشۇئ» بىلەن ئوقۇش پەرزدۇر. شەيخۇلئىسلام ئىبنى تەيمىيە مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: {وَاسْتَعِينُواْ بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلاَّ عَلَى الْخَاشِعِينَ} تەرجىمىسى: «سەۋر قىلىش، نامازنى ئوقۇش ئارقىلىق (ئاللاھتىن) ياردەم تىلەڭلار. نامازنى ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە ھەيبىتىدىن ئەيمىنىپ (يەنى«خۇشۇئ»بىلەن) تۇرغۇچىلاردىن باشقىلارغا ھەقىقەتەن مۇشەققەتلىك ۋە ئېغىر ئىشتۇر.» [بەقەرە سۈرىسى 45 - ئايەت]

بۇئايەت، ئاللاھ تائالانىڭ ھەيبىتىدىن ئەيمەنگەن ھالدا، «خۇشۇئ» بىلەن تۇرمىغۇچىلارنى سۆكۈشنى تەقەززا قىلدۇ. مەلۇمكى، سۆكۈش پەرزنى تەرك ئەتكەن ياكى مەنئى قىلىنغان ئىشلارنى قىلغانلارغىلا خاستۇر. نامازدا «خۇشۇئ»نى تەرك ئەتكۈچىلەرنىڭ سۆكۈلگەنلىكى «خۇشۇئ»نىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. مۇئمىنۇن سۈرىسىنىڭ بېشىدىن {قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلاَتِهِمْ خَاشِعُونَ} يەنى «مۆمىنلەر ھەقىقەتەن بەختكە ئېرىشتى. ئۇلارَ شۇنداق مۆمىنلەركى، نامازلىرىدا ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغلىقىدىن سۈر بېسىپ كەتكەنلىكتىن ئەيمىنىپ تۇرغۇچىلاردۇر» دېگەن ئايىتىدىن {أُوْلَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ. الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ} يەنى «ئەنە شۇلار (يەنىَ يۇقىرىقى سۈپەتلەرگە ئىگە مۆمىنلەر نازۇنېمەتلىك جەننەتنىڭ) ۋارىسلىرىدۇر. ئۇلار (يوقىرى دەرىجىلىك جەننەت) فىردەۋسكە ۋارىسلىق قىلىدۇ، فىردەۋستە مەڭگۈ قالىدۇ»

دېگەن ئايەتلىرىگىچە بولغان ئايەتلەرمۇ، نامازدا «خۇشۇئ» نىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش بىلەن بىرگە، ئۇنىڭ جەننەتلەرنىڭ ئەڭ ئېسىلى بولغان فىردەۋسكە ۋارىسلىق قىلىشنىڭ ۋاستىسى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. فىردەۋسكە ۋارىسلىق قىلىش يوقىرىدا سۆيەتلەنگەنلەر ئۈچۈنلا خاس بولغانلىقى، ئۇلاردىن باشقىلارنىڭ ۋارىسلىق قىلالمايدىغانلىقىنى تەقەززا قىلىدۇ. نامازدا پەرز بولغان «خۇشۇئ» ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە ھەيبىتىدىن ئەيمەنگەن ھالدا تۇرۇشتىن باشقا، نامازدىكى ھەر بىر پائالىيەتنى ئالدىرماستىن تەمكىنلىك بىلەن قىلىشنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىكەن، سەجدىنى توخۇ دان چوقۇغانىدەك ئالدىراپ قىلغان ۋە رۇكۇدىن كۆتۈرگەندە رۇسلانماستىنلا ئالدىراپ سەجدىگە كەتكەن ئادەم «خۇشۇئ»نى تەرك ئەتكەن بولىدۇ. چۈنكى نامازنى تەمكىنلىك بىلەن ئالدىرماستىن ئوقۇش دېگەنلىك نامازدىكى ھەر بىر يۆتكىلىشتە ئورگانلار ئۆز ئورنىغا تولۇق كېلىپ بولغىچىلىك ئارام ئېلىشتۇر. تەمكىنلىكنى تەرك ئەتكەن ئادەم ئارام ئېلىشنى ھاسىل قىلالمايدۇ، ئارام ئېلىشنى ھاسىل قىلالمىغان ئادەم رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلالمايدۇ، «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلالمىغان ئادەم گۇناھكار بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامازدا ئاسمانغا قارىغان ئادەمگە كايىغانلىقىمۇ، نامازدا «خۇشۇئ»نىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى نامازدا تۇرۇپ كېچىك ھەرىكەت قىلىش ۋە ئۇياق - بۇياققا قاراش «خۇشۇئ»نىڭ ئەكسىدۇر.» [شەيخۇلئىسلام ئىبنى تەيمىيەنىڭ «مجموع الفتاوى» ناملىق ئەسىرى 22 - تۇم 553 – 558 - بەتلەردىن ئېلىندى]

«خۇشۇ» نامازنىڭ جېنىدۇر

«خۇشۇئ»نامازنىڭ جېنىى بولۇپ، ئۇنىڭدىن نېسۋىسىنى ئالالمىغان نامازنىڭ ئۆلۈك نامازدۇر. چۈنكى ھەركىمنىڭ نامازدىن ئالىدىغان نېسۋىسى پەقەت ئۇنىڭدا ئەقلى ئويغاق تۇرغان قىسمى بىلەنلا چەكلىنىدۇ. شۇڭا ھەزرىتى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «نامىزنىڭدىن پەقەت نېمە دېگەن ۋە نېمە قىلىۋاتقىنىڭنى بىلىپ، ھېس قىلىپ تۇرۇپ ئوقۇغىنىڭلا ساڭا ئائىتتۇر» دېگەن.[ئىبنى تەيمىيەنىڭ «مجموع الفتاوى»نامىلىق ئەسىرى 22 - تۇم 612 - بەت]

نامازنىڭ ئوقۇغانلىرىغا بېرىلىدىغان ساۋاب«خۇشۇئ»غا قاراپ بولىدۇ. نامازنىڭ ئوقۇغانلىرىنىڭ بەزىسى تولۇق ساۋابقا ئېرىشسە، بەزىسى يېرىم ساۋابقا ۋە بەزىسى يېرىمدىنمۇ ئاز ساۋابقا ئېرىشىدۇ. ئەمما نامازدا نېمە ئوقۇلغان ۋە نېمە ئىش قىلىنغانلىقىنىمۇ بىلمەستىن ئۇنىڭغا كىرگەن پېتى چىققان كىشى ھېچقانداق ساۋابقا ئېرىشەلمەيدۇ. چۈنكى ئۇ، «خۇشۇئ»نى پۈتۈنلەي تەرك ئەتكەن كىشىدۇر. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **{إِنَّ الْعَبْدَ لَيُصَلِّي الصَّلاة مَا يُكْتَبُ لَهُ مِنْهَا إلاّ عُشْرُهَا، تسْعُهَا، ثُمُنهَا، سُبعها، سُدُسها، خُمُسُها، رُبعهَا، ثُلُثُهَا نصفها}** تەرجىمىسى: «بەندە نامازغا ئوقۇغان بىلەن ئۇنىڭغا يېرىلىدىغان ساۋابنى ئونىدىن بىرى، يا توققۇزدىن بىرى، يا سەككىزدىن بىرى، يا يەتتىدىن بىرى، يا ئالتىدىن بىرى، يا بەشتىن بىرى، يا تۆتتىن بىرى، يا ئۈچتىن بىرى، يا يېرىمىدۇر» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

شۇ سەۋەبتىن بۇرۇنقى ئۇلۇغلىرىمىز زاتلار نامازنى «خۇشۇئ» بىلەن ئادا قىلىشقا ناھايىتى زور ئەھمىيەت بېرەتتى. ئۇلار نامازغا تۇرغانلىرىدا پۈتۈن ۋۇجۇدىنى ئاللاھ تائالا بىلەن ئېلىپ بېرىۋاتقان سۆھبىتىگە

بېغىشلىغانلىقتىن، نامازنىڭ سىرتىدىكىلەرنى ئىشتەمەس، تۇيماس، بىلمەس بولۇپ، «خۇشۇئ»غا غەرق بولغان هالدا تۇراتتى.

«ئابدۇللاه ئىبنى زۇبەير رەزىيەللاهۇ ئەنهۇغا نامازغا ئەسناسىدا تۆپ ئېتىلغانىدا، كىيىمنىڭ يېرىمى كۆيۈپ بولغان بولسىمۇ، نامازدىن بېشىنى كۆتۈرمىگەن. مەسىلەمە ئىبنى بەششار رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ نامازغا ئوقۇۋاتقان ۋاقتىدا مەسجىدنىڭ بىر تەرىپى ئۆرۈلۈپ كېتىپ كىشىلەر نالە ـ پەريادغا چاقىرىۋاتقان چاغدا، ئۇ ئەتراپىدا بولۇۋاتقان ئۆزگىرىشلەردىن خەۋەرسىز هالدا نامازغا داۋام قىلىۋەرگەن. بەزى سالىهلار تاهارەت ئالغىنىدا چىرايى سارغىيىپ كەتكەنلىكتىن، كىشىلەر بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىغاندا: «مەن هازىر ھۇزۇرىغا بارىدىغان زاتنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلمەن ئەمەسمۇ؟»دەپ جاۋاب بەرگەنىكەن. هەزرىتى ئەلى ـ كەررەمەللاهۇ ۋەجهەهۇ ـ نامازنىڭ ۋاقتى كىرىشى بىلەن تىترەشكە باشلايدىكەن ۋە چىرايى ئۆزگىرىپ كېتىدىكەن. كىشىلەر بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىغاندا، ئۇ: «ئاللاه تائالا ئاسمان، زېمىن ۋە تاغلارغا تەڭلىگەندە، ئۇلار ھۆددىسىدىن چىقالماسلىقىدىن قورقۇپ قوبۇل قىلمىغان ئامانەتنى(شەرئەت تەكلىپىنى) ئادا قىلىش پەيتى كەلدى ئەمەسمۇ؟!» دەيدىكەن. ئەللامە سەئىد تەنۇخىي هەر قېتىم نامازغا ئوقۇۋاتقىنىدا، ئۇنىڭ كۆز ـ ياشلىرى ساقىلىغىنى ھۆلەپ تۇرىدىكەن.» [مۇھەممەد سالىھ ئەل مۇنەججىدنىڭ «33 سىياً للخشوع في الصلاة» ناملىق ئەسىرىدىن]

«شەيخۇلئىسلام ئىبنى تەيمىيە نامازغا تۇرغىنىدا ۋۇجۇدىنى تىترەك باسقانلىقتىن، ئىختىيارسىز هالدا، ئوڭ ـ سولغا تەۋرىنىپ كېتەتتى» [«كواكب الدرية في مناقب المجتهد ابن تيمية» ناملىق ئەسەرنىڭ 83 ـ بېتىدىن]

يوقىرىقىلار بىلەن بىزنىڭ ئەھۋالىمىزنى سېلىشتۇرۇپ كۆرسەك بىزنىڭ نامازنى قانچىلىك بىپەرۋالىق بىلەن ئادا قىلىۋاتقانلىقىمىزنى كۆرەلەيمىز. چۈنكى ھازىرقى زامان مۇسۇلمانلىرىنىڭ بەزىسى نامازدا سائىتىگە قارىسا، بەزىسى كىيىمىنى قېقىۋاتقان، بەزىسى باش – كۆزىنى قاشلىسا، بەزىسى بۇرنىنى كولاۋاتقان، بەزىسى ئالغان ۋە ساتقانلىرىنىڭ ھېسابىنى چىقارسا، بەزىسى يېنىدا تۇرغان كىشىنىڭ ھەرىكىنى كۈزەتكەن. ئىشقىلىپ بىزنىڭ نامازلىرىمىز «خۇشۇئ»تىن ئۆز نېسىۋىسىنى ئالالمايۋاتماقتا. شۇ سەۋەبتىن دۇئالىرىمىز ئىجابەت بولمىغان ۋە ھالىمىز ئىسلاھ قىلىنمىغان.

«خۇشۇئ»نىڭ ئامىللىرى

نامازنىڭ پەرزلىرىنىڭ ئالدىنقىسى ۋە ئەڭ ئەھمىيەتلىكى بولغان ئىكەن، ئۇنىڭدا «خۇشۇئ» پەرزدۇر. شەيتانلارنىڭ ئاتىسى ئىبلىس ئىنسانىيەتنىڭ ئەشەددىي دۈشمىنى بولغانلىقتىن، ئۇ ئادەم بالىلىرىنى قايسىبىر يول بىلەن بولمىسۇن چوقۇم ئازدۇرۇش ئۈچۈن بارلىقىنى ئاتايدىغانلىقى توغرۇلۇق ئاللاھ تائالانىڭ ھۆزۈرىدا قەسەمىيات قىلغان مەخلۇقتۇر. {ثُمَّ لَآتِيَنَّهُم مِّن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَن شَمَآئِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ} تەرجىمىسى: «ئاندىن ئۇلارغا چوقۇم ئالدىدىن، ئارقىسىدىن، ئوڭىدىن، سولىدىن ھۇجۇم قىلىمەن، ئۇلارنىڭ كۆپىچىلىكىنىڭ (نېمىتىگگە) شۈكۈر قىلغۇچىلار ئەمەسلىكىنى كۆرىسەن.» [ئەئراف سۈرىسى 17 - ئايەت]

مۇسۇلمان كىشىنى ئاللاھ تائالاغا ئۇلاشتۇرىدىغان ئىبادەتلەرنىڭ ئەڭ كاتتىسى ۋە ئەڭ كاپالەتلىكى نامازبولغانلىقتىن، شەيتانلار ئۇلارنى بىر ئامال قىلىپ نامازدىن غاپىل قىلىش ئارقىلىق ئۆزلىرىگە

ئەگەشتۇرۇش ئۇچۇن ھارماي تىرىشىدۇ. شەيتانلار كىشىلەرنى ئاللاھ تائالادىن يىراقلاشتۇرۇش ئۇچۇن بارچە چارىلىرىنى قوللىنىدۇ. كىشىلەرنى نامازدىن غاپىل قالدۇرۇشنىڭ يولى ئۇلارنى «خۇشۇئ»تىن مەھرۇم قىلىشتىن باشلىنىدۇ. شۇڭا «خۇشۇئ»تىن مەھرۇم بولماسلىقىمىز ئۇچۇن بارچە كۇچىمىز بىلەن تىرىشىش بىزنىڭ بۇرچىمىز. بۇ سەۋەبتىن بىز نامازدا «خۇشۇئ»تىن نېسىۋىمىزنى ئېلىشنىڭ ئاممىلىرىغا موھتاجمىز.

«خۇشۇئ»نىڭ ئامىللىرى ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرى، «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشنىڭ چارىلىرى، يەنە بىرى، «خۇشۇئ»نىڭ يوقىلىشىغا ياكى ئاجىزلىشىشىغا سەۋەب بولىدىغان ئىشلاردۇر.

1 - «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشنىڭ چارىلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1)«خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشنىڭ ئەڭ ئالدىنقى چارىسى نامازدا تۇرىۋاتقان كىشى ئۆزىنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقى ۋە نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىشى، خۇددى ئاللاھ تائالانى كۆرۈپ تۇرىۋاتقاندەك ھېس - تۇيغۇ بىلەن ئۇنىڭغا مۇناجات قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. ئىنسان نامازنىڭ ھالاۋىتىنى قانچىلىك كۆپ تېتىغانسىرى ئۇنىڭ نامازغا بولغان ئىشتىياقى شۇنچىلىك زور ئاشىدۇ. بۇ ئىمانىنىڭ كۇچىگە قاراپ بولىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «نامازنى ماڭا كۆڭۈل شادلىقىم قىلىندى»دېگەن. شۇڭا ئۇ مۇئەززىن بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: «ئى بىلال! بىزنى ناماز بىلەن راھەتلەندۇرگىن»دېگەن.

(2) نامازدىكى رۇكۇ ۋە سەجدىلەر ئارىسىدىكى يۆتكىلىشىلەرنى ئالدىرىماستىن تەمكىنلىك بىلەن قىلىش، ھەر بىر يۆتكىلىشتە ئورگانلار ئۆز ئورنىغا تولۇق كېلىپ بولغىچىلىك ئارام ئېلىش.

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام (نامازدىكى ھەر بىر يۆتكىلىشتە) ھەر بىر سۆڭەك ئۆز ئورنىغا كېلىپ بولغىچىلىك ئارام ئالاتتى.» [فەتھۇلبارىي 2 - توم 308 - بەت، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام "ئوغرىلارنىڭ ئەڭ يامىنى ئۆرىنىڭ نامىزىنى ئوغۇرلايدىغانلاردۇر" دېگەندە، ساھابىلار، "يارەسۇلەللاھ! بىراۋ نامىزىنى قانداق ئوغۇرلايدۇ؟" دەپ سورىشىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ: " نامازنىڭ رۇكۇ ۋە سەجدىلىرىنى تولۇق قىلمايدىغانلار ئۆزلىرىنىڭ نامازلىرىنى ئوغۇرلىغۇچىلاردۇ" دەيدۇ» [ئىمام ئەھمەد ۋە ھاكىم رىۋايىتى]

نامازنى ئالدىراپ ئوقۇغان كىشىنىڭ «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى نامازدىكى تېزلىك «خۇشۇئ»غا پۈرسەت بەرمەيدۇ.

(3) نامازدا ئۆلۈمنى ياد ئېتىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ساھابىگە مۇنداق دېگەن: «نامىزىڭدا ئۆلۈمنى ياد ئەتكىن، چۈنكى نامىزدا ئۆلۈمنى ياد ئەتكەن كىشى نامىزنى ياخشى ئادا قىلالايدۇ. نامىزىڭنى خۇددى ئۆمرىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق نامىزىنى ئوقۇغان كىشىدەك ئوقۇغىن.» [شەيخ ئەلبانىنىڭ «سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى»دىن 1421 - ھەدىس]

تەبىئىيكى، ئۆلۈش ئالدىدىكى ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق نامازنى ئوقۇغان ئادەم بۇ نامازنى چوقۇم ۋايىغا يەتكەن «خۇشۇئ»بىلەن ئوقۇيدۇ.

(4) نامازدا ئوقۇلغان قرائەت، دۇئا ۋە تەسبىھلەرنى بىلىپ، ئويلاپ ئوقۇش ۋە بۇلار ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزۈش. قۇرئان كەرىم پىكىر يۈرگۈزۈپ ئىبرەت ۋە ۋەز – نەسىھەت ئېلىش ئۈچۈن چۈشكەن ئىلاھىي كىتاب. {كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ} تەرجىمىسى: «(بۇ) ئۇلارنىڭ ئايەتلەرنى تەپەككۇر قىلىشلىرى ئۈچۈن، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ ۋەز - نەسىھەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن بىز ساڭا نازىل قىلغان مۇبارەك كىتابتۇر.» [ساد سۈرىسى 29 - ئايەت]

قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ئۈستىدە تەپەككۇر قىلىش ئۈچۈن بۇ ئايەتلەرنىڭ مەنىسىنى بىلىش شەرت. شۇڭا ئايەتلەرنىڭ مەنىسىنى بىلمەيدىغانلار نامازدا ئوقۇلۇاتقان قرائەتكە «مەن ئاللاھ تائالاغا مۇناجات قىلۋاتىمەن، ئۇ ماڭا خىتاب قىلۋاتىدۇ» دېگەن ھېس – تۇيغۇ بىلەن قۇلاق سالسا يېتەرلىكتۇر. ئۆزى يالغۇز نامازئوقۇغان كىشىمۇ، ئۆزى ئوقۇغانلىرىنى شۇنداق ھېس – تۇيغۇ بىلەن ئوقۇشى تەلەب قىلىنىدۇ.

قۇرئان كەرىمنى قانداق ئاڭلاش كېرەك؟

قۇرئان كەرىمنى مۇنۇ ئايەتتە سۈپەتلەنگەن مۆمىنلەرگە ئوخشاش ئاڭلاش كېرەك: {وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا} تەرجىمىسى: «ئۇلارغا پەرۋەردىگارىنىڭ ئايەتلىرى بىلەن ۋەز - نەسىھەت قىلىنسا، گاس، كور بولمۇالمايدۇ (يەنى ئۇنى بېرىلىپ ئىخلاس بىلەن ئاڭلايدۇ).» [فۇرقان سۈرىسى 73 - ئايەت]

(5) نامازدا ئوقۇلغان قۇرئاننى ئايەت – ئايەت ئوقۇش. ئۇمۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قرائىتىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېگەن:

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىرائەت قىلغاندا ھەر بىر ئايەتنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن توختايتتى، ئاندىن ئىككىنچى ئايەتنى باشلايتتى. {بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ}دىن كېيىن توختاپ، ئاندىن{ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ}نى ئوقۇپ توختايتتى، ئاندىن يەنە {الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ}نى ئوقۇپ توختايتتى، ئاندىن{مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ}نى ئوقۇپ بولۇپ توختايتتى، سۈرىنىڭ ئاخىرغىچە شۇنداق ئوقۇيتتى.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

ھەر بىر ئايەتنىڭ بېشىدا توختاش سۈننەتتۇر. گەرچە ئالدىنقى ئايەتنىڭ مەنىسى كېيىنكى ئايەت بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولسىمۇ، بۇ ئىككى ئايەت ئوتتۇرىسىدا توختاش ئەۋزەلدۇر. ھەر بىر ئايەتتىن كېيىن توختاپ ئوقۇش «خۇشۇئ»نىڭ ھاسىل بولىشى ئۈچۈن پايدىلىقتۇر.

(6) قۇرئاننى ھەر بىر ھەرپنى دانە ـ دانە چىقىرىپ تەرتىل بىلەن ئوقۇش. «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىرائەتنى ھەرپ ـ ھەرپ تەپسىر قىلغاندەك ئوچۇق ئوقۇيتتى.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرەر سۈرىنى قىرائەت قىلغاندا، ئۇنى ئەڭ ئۇزۇن ئوقۇغان ھەر قانداق كىشىدىنمۇ ئۇزۇن ئوقۇيتتى.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]

چۈنكى قىرائەتنى تەرتىل بىلەن قىلىش شۇ ئايەت ئۈستىدە تەپەككۇر قىلىشقا تۇرتكە بولىدۇ، تەپەككۇر «خۇشۇئ»غا تۇرتكە بولىدۇ.

(7) نامازدا ئاللاھ تائالا ماڭا سۆز قىلىۋاتىدۇ، دېگەن ھېس ـ تۇيغۇ بىلەن تۇرۇش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىس قۇدسىدا مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ "نامازنى مەن بىلەن بەندەمنىڭ ئارىسىدا ئىككىگە

بۆلدۇم. بەندەم ئۇچۇن سورىغىنىنى بېرىمەن" دېدى. يەنە {الْحَمْدُ للّه رَبِّ الْعَالَمِينَ } دېگەندە، ئاللاھ «بەندەم مېنى مەدھىيەلىدى» دەيدۇ. ئۇ {الرَّحْمَـنِ الرَّحِيمِ} دېگەندە، ئاللاھ: «بەندەم ماڭا ھەمدۇ سانا ئېيتتى» دەيدۇ. ئۇ {مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ} دېگەندە، ئاللاھ: «بەندەم مېنى ئۇلۇغلىدى»دەيدۇ. ئۇ{إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ}دېگەندە، ئاللاھ: «بۇ مەن بىلەن بەندەم ئوتتۇرىسىدىكى ئىش، بەندەم ئۇچۇن سورىغىنى بار» دەيدۇ. ئۇ {اهدِنَا الصِّرَاطَ الْمُستَقِيمَ . صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ غَيرِ الْمَغضُوبِ عَلَيهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ}دېگەندە، ئاللاھ: «بەندەمنىڭ بۇ تىلىگىنى قوبۇل قىلدىم. بەندەم ئۇچۇن سورىغىنىنى بېرىمەن» دەيدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

نامازدا تۇرغان ئادەم فاتىھە سۈرىسىنى ئاللاھ تائالا ماڭا خىتاب قىلىۋاتىدۇ ۋە تىلىگەنلىرىنى چوقۇم بېرىدۇ، دېگەن ھېس – تۇيغۇ بىلەن ئوقۇيدىكەن، چوقۇم «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلالايدۇ ۋە تىلىگەنلىرىگە ئېرىشىدۇ.

2 - «خۇشۇئ»نىڭ يوقىلىشىغا يېقىن ئاجىزلىشىشىغا سەۋەب بولىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

(1) يانفونلارنى يېپىۋەتمەستىن نامازغا تۇرۇش. تېلېفۇن ئاۋازىنىڭ نامازدىكى «خۇشۇئ»نى بۇزىدىغانلىقى شۈبھىسىزدۇر. خۇسۇسەن، يانفونلارنىڭ مۇزىكىلىق ئاۋازى ئەلۋەتتە دىققەتنى بۇزىدۇ. نەتىجىدە، نامازدىكى «خۇشۇئ»نى يوق قىلىدۇ. شۇڭا مەيلى مەسجىدتە، مەيلى ئۆز ئۆيىدە، مەيلى جامائەت بىلەن، مەيلى ئۆزى يالغۇز نامار ئوقۇماقچى بولغان ھەر قانداق ئادەم نامازغا تۇرۇشتىن بۇرۇن يېنىدىكى يانفونىنى يېپىۋېتىشى نامازنىڭ «خۇشۇئ»بىلەن ئادا تېپىشى ئۇچۇن شەرتتۇر.

يانفونلارنى يېپىۋەتمەستىن نامازغا تۇرۇش نامازنىڭ ۋە مەسجىدنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىمىغانلىق بولىدۇ. خۇسۇسەن مەسجىدكە يانفونىنى يېپىۋەتمەستىن كىرگەن ئادەم ئۆزىنىڭلا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن جامائەتنىڭ«خۇشۇئ»نى بۇزغان ۋە مەسجىد ئەھلىگە ئازار بەرگەن بولىدۇ. نەتىجىدە، گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى ئادەتتىكى ۋاقىتلاردا كىشىلەرگە ئازار قىلىش ھارام بولغان يەردە، كىشىلەرنىڭ نامازدىكى «خۇشۇئ»نى بۇزۇش قاتمۇ قات ھارامدۇر. ھارامنى ئىشلىگۈچىلەر ئۆزلىرىنى ئاللاھ تائالانىڭ ئازابىغا تۇتقۇچىلاردۇر.

نامازغا تۇرۇشتىن ئاۋۋال يانفونلارنى يېپىۋېتىش ناھايىتى ئەھمىيەتلىك ئىشتۇر. نامازنى ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ ئوقۇيدىغان ھەر قانداق كىشىنىڭ نامازغا تۇرۇشتا يانفونىنى يېپىۋېتىپ تۇرۇشى لازىم.

(2)نامازئوقۇيدىغان جايدىكى دەققەتنى تارتىدىغان نەرسىلەرنى ئېلىپ تاشلاش. بۇنىڭغا بىنائەن، نەقىشلەنگەن جاينامازلاردا ـ ھەتتا كەبىنىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن جاينامازلاردىمۇ ـ نامازئوقۇش ياخشى ئەمەس. چۈنكى نامازئوقۇيدىغان جايدىكى نەقىشلەر ۋە سۈرەتلەر دىققەتنى بۇزىدۇ. نەتىجىدە، «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشقا تۇسالغۇ بولىدۇ. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئۆيىنىڭ بىر تەرىپىدە نەقىشلەنگەن پەردە بار ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئۇنى ئېلىۋېتىڭ، ئۇنىڭ نەقىشلىرى نامىزىمدا كۆزۈمگە چېلىقىپلا تۇردى» دېگەن. [بۇخارىي رىۋايىتى]

شۇنداقلا، ئادەم ئۆتۈپ تۇرىدىغان جايلاردا، كىشىلەر پاراڭلىشىۋاتقان سورۇنلاردا ۋە ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ بولىۋاتقان ئورۇنلاردا نامازنى ئوقۇشمۇ ياخشى ئەمەس.

(3) نەقىشلەنگەن ياكى سۈرەت چۈشۈرۈلگەن ياكى خەت يېزىلغان كىيىملەر بىلەن نامازنى ئوقۇش. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سىزنەچىلار بىلەن نەقىش قىلىنغان بىر كىيىمنى كىيىپ نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، "بۇ كىيىمنى ئەبۇ جەھم ئىبنى ھۇزەيفە دېگەن كىشىگە ئاپىرىپ بېرىڭلار ۋە ماڭا ساددا كىيىم ئېلىپ كېلىڭلار، بۇ كىيىمدىكى سىزنەچىلار نامازدا دىققىتىمنى بۇزدى" دەپ بۇيرىدى.»[مۇسلىم رىۋايىتى]

نەقىشلەنگەن كىيىملەر بىلەن نامازنى ئوقۇش ياخشى بولمىغان يەردە، سۈرەتلىك كىيىملەر بىلەن، خۇسۇسەن جانلىقلارنىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن كىيىملەر بىلەن نامازنى ئوقۇش تېخىمۇ ياخشى ئەمەس.

(4) تائام ھازىر بولغان ۋاقىتتا نامازغا تۇرۇش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام {لَاصَلَاةَ بِحَضْرَةِ طَعَامٍ} يەنى«تائام ھازىرلانغان ۋاقىتتا نامازنى ئوقۇش يوق»دەپ كۆرسەتكەن. [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: {إِذَا وُضِعَ عَشَاءُ أحدكُمْ وَأُقِيمَتِ الصلاةُ فَابْدَأوا بالعَشَاء، وَلَا يَعْجَلْ حَتى يَفْرُغَ مِنْهُ} تەرجىمىسى: سىلەرنىڭ بىرىڭلارنىڭ ئالدىغا كەچلىك تائام كەلتۈرۈلگەن ۋاقىتتا نامازباشلانسا، ئالدى بىلەن تائامغا باشلىسۇن، ئۇنىڭدىن ئېھتىياجىنى قاندۇرۇپ بولمىغىچە نامازغا ئالدىرىمىسۇن.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

چۈنكى ھازىرلانغان تائامدىن تۇرۇپ كېتىپ نامازغا تۇرغاندا، كۆڭۈل تىنجىمايدۇ. كۆڭلى تائامدا بولۇپ قالغان ئادەم نامازدا «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلالمايدۇ.

(5) تەرتىپى قىستاپ قالغاندا نامازغا تۇرۇش. شۇنىڭدەك، تەرتىپى قىستاپ قالغان ئادەم نامازدا «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلالمايدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ كۆڭلى ئۆزىنى تېزرەك بوشىتىپ راھەتلىنىش بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتقان تۇرسا، ئۇ قانداقمۇ نامىزنى «خۇشۇئ»بىلەن ئادا قىلالسۇن؟! شۇ سەۋەبتىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدى ياكى كەينى قايسىبىر تەرتىپى قىستاپ قالغان كىشىنىڭ ئۆزىنى بوشاتماستىن نامازغا تۇرۇشنى مەنئى قىلغان. {**إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَوَجَدَ أَحَدُكُمُ الْخَلَاءَ فَلْيَبْدَأْ بِالْخَلَاءِ**} تەرجىمىسى: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ھاجەتخانىغا بارا‌ي دەپ تۇرغىنىدا نامازباشلىنىپ كەتسە، ئىشنى ھاجەتخانىدىن باشلىسۇن.» [مۇسلىم ۋەتىرمىزى رىۋايىتى]

(6) نامازدا مۇگدەش. نامازنى مۇگدەپ ئوقۇغان كىشىنىڭ «خۇشۇ»نى ھاسىل قىلالىشى ھەرگىزمۇ مۇمكىن ئەمەس. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇگدەك باشقان كىشىنىڭ نامازئوقۇشىنى مەنئى قىلغان.{**إِذَا نَعَسَ احدُكم في الصلاة فلينَمْ حَتَّى يَعلَمَ مَا يَقْرَأُ**} تەرجىمىسى: «سىلەرنىڭ بىرىڭلارنى نامازدا ئۇيقۇ بېسىۋالسا، (نامازنى توختىتىپ) ئۇخلىسۇن، نامازنى نېمە ئوقۇۋاتقانلىقىنى بىلگىدەك ھالغا كەلگەندە ئوقۇسۇن.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

بۇ ھەدىس پەرز، ۋاجىب، سۈننەت ۋە نەپىلە قاتارلىق ھەر قانداق نامازغا شامىلدۇر. بىراق پەرز نامازلارنىڭ ۋاقتى چىقىپ كەتمەسلىكى شەرتتۇر.

(7) نامازدا تۇرۇپ سەجدە قىلىدىغان جايىنى سۈرتۈش ياكى تازىلاش ياكى تۆزلەش بىلەن مەشغۇل بولۇش. بۇنداق ھەرىكەتلەرنى كۆپ قىلىش «خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشقا ئەلۋەتتە توسالغۇ بولىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا تۇرۇپ سەجدە قىلىدىغان يېرىنى تۆزلەۋاتقان بىر ئادەمنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا: {**إِنْ كُنْتَ لاَ بُدَّ فَاعِلاً، فَوَاحِدَةً**} تەرجىمىسى: «ئەگەر زادى قىلمىساڭ بولمىسا بىرلا قېتىم قىلغىن» دېگەن. [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

نامازدا يۈز ۋە پىشانىنى سۈرتۈشمۇ «خۇشۇئ»نى بۇزىدىغان ئامىللاردىندۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام گاھىدا سۇ ياكى تۇپراققا سەجدە قىلغىنىدىمۇ پىشانىسىنى تازىلاش ئۈچۈن سىلىمىغان. چۈنكى نامازدىكى «خۇشۇئ»بۇنداق قىلىشنىمۇ ئۇنتۇلدۇرىدۇ.

(8) نامازدا ئۇياق ـ بۇياقنى قاراش. بۇنداق قىلىش نامازدا «خۇشۇئ» ھاسىل قىلىشقا ئەلۋەتتە توسالغۇ بولىدۇ. چۈنكى كۆزنىڭ ھەرىكىتى قەلبنى مەشغۇل قىلىدۇ. قەلب مەشغۇل بولغاندا نامازدىكى «خۇشۇئ» يوقىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**لاَ يَزَالُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ مُقْبِلاً عَلَى العَبْدِ فِي صَلَاتِهِ مَا لَمْ يَلْتَفِتْ، فَإِذَا صَرَفَ وَجْهَهُ انْصَرَفَ عَنْهُ**} تەرجىمىسى: «بەندە نامىزىدا ئۇياق ـ بۇياققا قارىماستىن تۇرغانداڭ، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا نەزەر سېلىپ تۇرىدۇ. ئۇ بىرەر تەرەپكە بۇرۇلىشى بىلەنلا ئاللاھ تائالا ئۇنى نەزىرىدىن ساقىت قىلىدۇ.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى، «سەھىھ» دەپ باھالانغان ھەدىس]

نامازدا بۇرۇلۇش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى، قەلب بىلەن بۇرۇلۇش، يەنە بىرى كۆز بىلەن بۇرۇلۇشتۇر. قەلب بىلەن بۇرۇلۇش ـــ كۆڭۈلنى نامازنىڭ سىرتىدىكى ئىشلار بىلەن مەشغۇل قىلىشتۇر. كۆز بىلەن بۇرۇلۇش ـــ ئۇياق ـ بۇياقنى قاراشتۇر. ھەر ئىككى تۈرلۈك

بۇرۇلۇش مەنئى قىلىنغاندۇر. يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدىكى بۇرۇلۇشتىن سورالغىنىدا: «ئۇ ئوغرىلىق بولۇپ، شەيتاننىڭ بىراۋنىڭ نامىزىنى ئوغۇرلىغىنىدۇر» دېگەن. [بۇخارىي رىۋايىتى]

نامازدا تۇرۇپ قەلبى ياكى كۆزى بىلەن ئۇياق ـ بۇياققا بۇرۇلغان ئادەم ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىدىن يۈز ئۆرىگەن بولىدۇ. پادىشاھ ياكى رەئىس جۇمھۇر بىراۋنى ھۇزۇرىغا چاقىرتىپ ئەكىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن سۆھبەتلىشىش ئۈچۈن ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ تۇرسا، ئۇ ئۇياقتا ـ بۇياققا بۇرۇلۇپ ئۆزى سۆھبەتلىشۋاتقان كىشىگە كۆڭۈل بەرمىسە، ئۇنى ھۇزۇرىغا چاقىرتقان كىشى ئۇنىڭدىن مەمنۇن بولامدۇ؟ يەنە تېخى ئۇنى ھۇزۇرىغا چاقىرتقان پادىشا ياكى رەئىس جۇمھۇر ئۇنىڭغا سۆزلەۋاتقاندا، ئۇ ئۇياق ـ بۇياققا بۇرۇلۇش سەۋەبلىك ئۇنىڭ سۆزىگە دىققىتىنى بېغىشلىمىسا، ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلىيالامدۇ؟ سۆھبەتكە قۇلاق سالمىغان ئادەم ئۇنىڭدىن مەنپەئەت ئالالامدۇ؟!

ئىنسانلار ئوتتۇرىسىدىكى ئىشلار بۇنداق بولغان يەردە، پادىشاھلارنىڭ پادىشاھى، كائىناتنىڭ بىرلا خوجايىنى بولغان ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىدا تۇرۇپ، ئۇنىڭ رەھمىتىگە ۋە ياردىمىگە تەلمۈرگەن كىشىنىڭ ھالى قانداق بولىشى كېرەك؟! [مۇھەممەد سالىھ ئەل مۇنەججىدنىڭ«33سىباً للخشوع في الصلاة» ناملىق ئەسىرىدىن ئېلىندى]

ئەپسۇسكى،«خۇشۇئ» شۇنچە ئەھمىيەتلىك بىر پەرز تۇرسىمۇ، بىزنىڭ بۇرۇنقى فىقهىي كىتابلىرىمىزدا«خۇشۇئ»توغرۇلۇق ئالاھىدە ماۋزۇ قويۇپ تەپسىلىي توختالمىغان. بەلكى ئۇ زامانلاردا كىشىلەرنى ئازدۇرغۇچى ۋاستىلەر ھازىرقى زامانغا نىسبەتەن ئاز بولغانلىقى ۋە كىشىلەرنىڭ ئىمانىمۇ بىزلەرنىڭكىدىن كۈچلۈك بولغانلىقىدىن بولسا

كېرەك. پېقىرمۇ «خۇشۇئ»دىن ئىبارەت بۇ مۇھىم ماۋزۇ توغرۇلۇق ئىزدىنىش مۇناسىۋىتى بىلەن ئۆزۈمنىڭ نامازدىكى بۇ مۇھىم پەرزگە ئەھمىيەت بېرىشتىن بەكمۇ غەپلەتتە ئىكەنلىكىمنى ھېس قىلدىم ۋە ئۆتكەنكى گۇناھلىرىم، غاپىللىقىم ھەمدە نوقسانلىرىم ئۈچۈن تەۋبىنى يېڭىلىدىم. ئاۋۋال ئۆزۈمگە، ئاندىن جىمى مۇسۇلمان قېرىنداشلىرىمغا نامازدا«خۇشۇئ»نى ھاسىل قىلىشقا ئەھمىيەت بېرىشنى تەۋسىيە قىلىمەن.

ئىنسان پسىخولوگىيىسى ۋە بەش ۋاخ ناماز

«ئىنسان يارىتىلىشىدىنلا ئېغىر سىناقلارغا چىدامسىز بىر مەۋجۇدات بولۇپ، ئۇنىڭ مۇپتىلا بولىدىغان بالالىرى ۋە دۇشمەنلىرى ناھايىتى كۆپتۇر. ئۇ ھەممىگە ئىگە بولالمايدىغان ھاجەتمەن بىر مەۋجۇدات بولۇپ، ئۇنىڭ ئېھتىياجلىرى ناھايىتى كۆپتۇر. ئۇ ئاجىزدۇر. ھالبۇكى، ھاياتنىڭ يۈكلىرى ئىنتايىن ئېغىردۇر. ئىنساندىكى ئەقىل بىلەن روھ ئۇنى ئۇلۇغۋار غايىلەر ۋە مەڭگۈلۈك سائادەتلەرگە چاقىرىدۇ. ھالبۇكى، ئىنسانىنىڭ قولى قىسقا، ئۆمرى چەكلىك، ئىقتىدارى يېتەرسىز، سەبر ـ تاقىتى ئازدۇر. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، ئىنسانىنىڭ كۈندۈزنىڭ مەشغۇلىيەتلىرى باشلىنىشتىن بۇرۇن، تاڭ سەھەر تۇرۇپ بامدات نامىزىنى ئوقۇش ئارقىلىق ئەڭ قۇدرەتلىك ۋە ئەڭ مەرھەمەتلىك خوجىسى ــ ئاللاھ تائالانىڭ ھوزۇرىغا مۇراجىئەت قىلىپ، ئۇنىڭدىن ئىشلىرىغا مۇۋەپپەقىيەت ۋە مەدەت تىلەشكە نەقەدەر ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكى ۋە باشلىنىۋاتقان كۈندۈز ھاياتىدا بېشىغا كېلىدىغان، ئۇستىگە يۈكلىنىدىغان ئىشلارنى يېڭىشتا نامازنىڭ نەقەدەر مۇھىم بىر يۆلىنىش نوقتىسى بولىدىغانلىقى ئوچۇق مەيداندۇر.

پىشىن ۋاقتى

پىشىن ۋاقتى ـــ كۈندۈز كامالىغا يېتىپ قۇياش ئاسمانىنىڭ دەل ئوتتۇرىسىغا كېلىپ بولغاندىن كېيىن، كۈن پېتىش تەرەپكە ئېگىلگەن بىر ئاندۇر ھەمدە بۇ ۋاقىت كۈنلۈك مەشغۇلىيەتلەرنىڭ ھارغىنلىقىدىن ۋاقتلىق دەم ئېلىش ۋاقتى. پانى دۇنيانىڭ تۈگىمەيدىغان ئېغىر ئىشلىرى ۋە مەشغۇلىيەتلىرى ئېلىپ كەلگەن غەپلەت ۋە بىپەرۋالىقتىن روھنىڭ تەنەپپۇسقا ئېھتىياجلىق بولغان بىر ۋاقتى. بۇ، ئىلاھىي نېمەتلەر ئىزھار قىلغان بىر ۋاقتتۇر. ئىنسانىنىڭ روھىي تارلىقلاردىن ۋە غەپلەتلەردىن قوتۇلۇپ، بۇ دۇنيانىڭ ئاقۇۋەتسىز مەشغۇلىيەتلىرىدىن قول ئۈزۈپ، مەڭگۈلۈك باقي بولغان ئاللاھ تائالانىڭ ھوزۇرىغا كېلىپ قول باغلاپ تۇرۇپ، ئاللاھ تائالانىڭ پۈتۈن نېمەتلىرىگە شۈكۈر ئىزھار قىلىش، ئۇنىڭ ئۇلۇغلىقىغا لايىق ھالدا، رۇكۇ بىلەن يەرگە ئېگىلىپ ھۆرمەت بىلدۈرۈش ۋە سەجدە ئارقىلىق پۈتۈن ئىخلاسى ۋە مۇھەببىتىنى نامايەن قىلىشتىن ئىبارەت بولغان پىشىن نامىزىنى ئوقۇشى نەقەدەر مۇھىم، نەقەدەر پايدىلىق ۋە تولىمۇ مۇناسىپ بىر روھىي تەنەپپۇس ئىكەنلىكىنى ئىنسان بولىدىكەن چوقۇم چۈشىنەلەيدۇ.

ئەسر ۋاقتى

ئەسر ۋاقتى ـــ ھەر نەرسە خازان بولىدىغان كۈز پەسلىنى، قېرىلىقنىڭ غەمكىن ھالىنى ۋە ئاخىر زامانىنىڭ ۋاقتىنى ئەسلىتىدىغان بىر ۋاقىت. بۇ ۋاقىت، كۈنلۈك ئىشلارنىڭ خۇلاسىلىنىش ۋاقتىدۇر. بۇ ۋاقىتتا قۇياشنىڭ كۈن پېتىشقا قاراپ ماڭغان سەيرىسى، كائىناتتا ـــ ئاللاھ تائالادىن باشقا ـــ ھەممە نەرسىنىڭ پانى ئىكەنلىكىنى ۋە

ئىنسانىنڭمۇ بىر كۈنى خۇددى قۇياش پاتقاندەك ھاياتلىقتىن كۆز يۇمىدىغانلىقىنى ئەسلىتىدىغان بىر مەنزىرىدۇر. بۇ پەيتتە، مەڭگۈ پانىي بولمايدىغان ئاللاھ تائالانىڭ ھوزۇرىغا ئېلىتىجا قىلىپ، قۇللۇقىنىڭ ئەكسىچە يۈكسەك ئىپادىسى بولغان ئەسىر نامىزىنى ئوقۇش نەقەدەر مۇۋاپىق ۋە مۇناسىپ بولغان قۇللۇق بۇرچى ئىكەنلىكىنى ئەقىل ئىگىسى بىلەلەيدۇ.

شام ۋاقتى

شام ۋاقتى — قۇياشنىڭ پېتىشى ئارقىلىق ئىنسانىنىڭ ئاخىرى بىر كۈن پۈتۈن ياخشىنى كۆرگەنلىرىدىن ئايرىلىپ قەبرىگە كىرىدىغانلىقىنى خاتىرىلىتىدىغان بىر ۋاقىتتۇر. بۇ ۋاقىت مەڭگۈلۈك بولغان بىر زاتقا ئىبىسلىپ، ئۇنىڭغا يۈزلىنىپ، ئۇنىڭ ئەبەدىي يوقالمايدىغان رەھمىتىگە ئېرىشىش ئارقىلىق دۇنيادا سائادەت ۋە ئاخىرەتتە مەڭگۈلۈك خاتىرجەم بولمايدىغان بەختلىك ھاياتقا ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقىنى خاتىرىلىتىدۇ. مۇشۇنداق بىر ۋاقىتتا شام نامىزىنى ئوقۇش ئارقىلىق ئاللاھقا يۈزلىنىشنىڭ نەقەدەر ياخشى ۋە تولىمۇ پايدىلىق بىر بەندىچىلىك بۇرچى ئىكەنلىكىنى قەلبى ساغلام بولغانلار بىلەلەيدۇ.

خۇپتەن ۋاقتى

خۇپتەن ۋاقتى — كۈندۈزنىڭ ئۇپۇقتىكى پۈتۈن ئەسەرلىرى يوقىلىپ ئالەمنى قاراڭغۇلۇق قاپلىغان بىر ۋاقىت. بۇ ۋاقىت كۈندۈز بىلەن كېچىنى ئالماشتۇرۇپ تۇرغۇچى زاتنىڭ ئىلاھىي ئىجراسى، ئاخىرەتكە كەتكەنلەرنىڭ بۇ دۇنيادىن ئايرىلىپ باشقا بىر ئالەمگە يۆتكەلگەنلىكىنى خاتىرىلىتىدىغان بىر ۋاقىت. مۇشۇنداق بىر پەيتتە،

ئىنسانىنىڭ ئاللاھ تائالاغا يۈزلەنگەن، ئۇنىڭ چەكسىز قۇدرىتىنى تونۇغان ۋە ئۆزىنىڭ نەقەدەر ئاجىز، چىدامسىز، بىچارە بەندە ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان ھالدا، خۇپيتەن نامىزنى ئوقۇش ئارقىلىق ئەڭ قۇدرەتلىك زاتقا يېقىنلىششى نەقەدەر تۇغرا، نەقەدەر ئويغۇن بىر ئىبادەت ئىكەنلىكىنى ئىبرەت ئالىدىغانلار چۈشىنىدۇ.»
[بەدىئۇززامان سەئىد نۇرسىنىڭ«sozler»ناملىق ئەسىرىدىن – تۈركچە]

نامازنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى

نامازلارنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، قەستەن تەرك ئېتىشنىڭ ئەڭ چوڭ گۇناھ ۋە ئاللاھ تائالانىڭ ھەققىگە ئىشلەنگەن ئەڭ ئېغىر جىنايەت ئىكەنلىكىدە، نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەرنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ قاتتىق ئازابىغا دۇچار بولىدىغانلىقىدا شەك ـ شۈبھە يوقتۇر. بۇ مەسىلىدە ئىسلام ئۇلۇمالىرى ئارىسىدا ھېچبىر ئىختىلاپ يوق. نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەرنىڭ ھۆكمى تۆۋەندىكىدەك ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ:

1 ـ نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلغانلىق ۋە ئۇنىڭ ئىبادەت ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلمىغانلىق يۈزىسىدىن نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەر بولۇپ، مۇنداقلار شەكسىز كاپىرلاردۇر. چۈنكى قۇرئان كەرىم ۋە سەھىھ(شۈبھىسىز)ھەدىسلەر ئارقىلىق بېكىتىلگەن ئەھكاملارنىڭ بىرەرسىگە ئىنكار قىلغان كىشى كاپىر بولىدۇ.

2 ـ نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى بىلمىگەنلىكتىن نامازئوقۇمىغان كىشىلەر بولۇپ، بۇلار تۆۋەندىكى ئىككى خىل كىشىلەردۇر: بىرىنچىسى، دۇنيادىن پۈتۈنلەي ئالاقىسىز ھالدا، ئادەمىزات بارمايدىغان يىراق چۆللەردە، تاغلاردا ۋە ئورمانلىقلاردا

ياشىغانلىقىدىن، نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى بىلمىگەنلىكى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سوراپ ئۆگىنىش ئۇچۇن، دىنىنىڭ ئەھكاملىرىنى بىلىدىغان بىرەر ئالىمنىكىمۇ بولمىغانلىقى سەۋەبىدىن، ھاياتىدا بىرەر قېتىم بولسىمۇ نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپ باقمىغانلىقى تۇپەيلى نامازنى ئوقۇمىغان كىشىلەر.

يەنە بىرى، ئىسلام دىنىنى ئەمدىلا قوبۇل قىلغان بولۇپ، نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنى ئوقۇشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرىنى ئۆگىنىپ بولغىچىلىك ئۆلۈپ كەتكەنلىك سەۋەبىدىن نامازنى ئوقۇيالمىغان كىشىلەر. يوقىرىقى ئىككى تۈرلۈك كىشىلەرنىڭ نامازنى ئوقۇمىغانلىقتىكى ئۆزۈرلىرى قوبۇل قىلىنىپ، ئۇلاردىن نامازنى تەرك ئەتكەنلىكىنىڭ گۇناھى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: **{وَمَاكُنَّا مُعَذِّبِيْنَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُوْلاً}** تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەۋەتمەي تۇرۇپ(ھېچ ئادەمنى) جازالىغىنىمىز يوق.» [ئىسرا سۈرىسى 15 - ئايەت]

ئاللاھ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى پۈتۈن ئالەمگە، تا قىيامەتكىچىلىك پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەن. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن بۇ ئىسلام دىنى پۈتۈن دۇنيا خەلقىنىڭ ئورتاق دىنى بولۇش سۈپىتى بىلەن كەلگەن بىر دىن بولسىمۇ، ئۇنىڭ دەۋىتى يەتمىگەن جايلاردىكى ئىنسانلارنىڭ ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلمىغانلىقى ئۈچۈن جازالانمايدىغانلىقىغا ئوخشاش، ئىسلام دىنىنىڭ دەۋىتىنى ئاڭلاپ مۇسۇلمان بولغان بولسىمۇ، نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئاڭلىمىغانلىقىدا ـــ يوقىرىقى ئىككى تۈرلۈك كىشىلەردەك ـــ ھەقىقىي ئۆزۈرلۈرك كىشىلەرمۇ نامازنى ئوقۇمىغانلىقى

ئۇچۇن ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا جاۋابكارلىققا تارتىلمايدۇ. مانا بۇ، ئىسلام دىنىنىڭ ئادالىتىدۇر.

بىراق ھازىرقى ئۇچۇر دەۋرىدە، دۇنيانىڭ قايسىبىر بولۇڭ - پۇچقىقىدا ياشىغان بولمىسۇن نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى بىلمىگەن ۋە ئاڭلىمىغان بىرەر مۇسۇلماننىڭ تېپىلىشى تەسەۋۋۇردىن يىراق، ئەلۋەتتە.

3 - نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى بىلىپ، ئۇنى ئېتىراپ قىلىپ تۇرۇپ، نامازغا ئەھمىيەت بەرمىگەنلىكتىن نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەر بولۇپ، ئۇلار قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ. ئاخىرەتتە ئاللاھ تائالانىڭ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ. ئۇلارنىڭ نامازغا ئوقۇمىغانلىقتىكى ھېچقانداق ئۆزرىسى قوبۇل قىلىنمايدۇ. ئەمما ھەيزدار ۋە نىفاسدار ئاياللار ھەيزدارلىق ۋە نىفاسدارلىق ۋاقتىلىرىدا نامازغا ئوقۇمايدۇ، روزا تۇتمايدۇ. كېيىنمۇ نامازنىڭ قازاسىنى قىلمايدۇ. بىراق رامىزان روزىسىنىڭ قازاسىنى پاك بولغاندىن كېيىن ئادا قىلىدۇ.

نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەرنىڭ ئاخىرەتتە تارتقىدىغان ئازابلىرى توغرۇلۇق ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: **{كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ إِلاَّ أَصْحَابُ الْيَمِينِ. فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُوْنَ. عَنِ الْمُجْرِمِيْنَ مَا سَلَكَكُمْ فِيْ سَقَرَ. قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّيْنَ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِيْنَ}** تەرجىمىسى: «ھەر ئىنسان قىلمىشلىرى تۇپەيلىدىن(دوزاختا) مەھبۇستۇر. پەقەت ئەسھابى يەمىن(سائادەتمەن مۆمىنلەر)بۇنىڭدىن مۇستەسنا. ئۇلار جەننەتلەردە بولۇپ، گۇناھكارلاردىن "سىلەرنى دوزاختا كىرگۈزگەن نېمە؟" دەپ سورايدۇ. ئۇلار "بىز نامازغا ئوقۇمىدۇق، مىسكىنلەرگە تائام بەرمىدۇق" دەپ جاۋاپ بېرىدۇ.» [مۇددەسىر سۈرىسى 38 – 44 - ئايەت]

ئاللاھ تائالانىڭ ھەمىشىگە ئېرىشىش ئۈچۈن جەننەتكە كىرىشنىڭ ئەڭ كاپالەتلىك ۋەسىلىسى نامازنى ئىكەنلىكى توغرۇلۇق ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: {وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ} تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالانىڭ ھەمىشىگە ئېرىشىشكە ئۈچۈن نامازنى ئوقۇڭلار، زاكاتنى بېرىڭلار، پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىڭلار.» [نۇر سۈرىسى 56 – ئايەت]

ئاللاھ تائالا بۇ ئايەتتە، نامازنى ئوقۇش، زاكاتنى بېرىش ۋە پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىش قاتارلىق ئەمەللەرنى ئاللاھ تائالانىڭ ھەمىشىگە ئېرىشىشنىڭ كاپالىتى قىلىپ كۆرسەتكەن. ئاللاھ يەنە مۇنداق دەيدۇ: {إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ} تەرجىمىسى: «بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە ھەقىقەتەن شۇنداق كىشىلەر ئىمان ئېيتىدۇكى، ئۇلارغا شۇ ئايەتلەر بىلەن ۋەز-نەسىھەت قىلىنسا، (ئاللاھ تائالانىڭ ئايەتلىرىنى ئۇلۇغلاش يۈزىسىدىن ئاللاھ تائالاغا) سەجدە قىلغان ھالدا يېقىلىدۇ، پەرۋەردىگارىغا تەسبىھ ئېيتىدۇ، ئۇلار (پەرۋەردىگارىنىڭ تائەت ـ ئىبادىتىدىن) چوڭلىق قىلمايدۇ.» [سەجدە سۈرىسى 15 – ئايەت]

بۇ ئايەتتە، ئاللاھ تائالا، ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن نامازنى ئوقۇش ئارقىلىق سەجدە قىلمىغان، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغلىقىنى مەدھىيىلەپ ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيتمىغان ۋە ئاللاھ تائالانىڭ ئىبادىتىدىن چوڭلۇق قىلىپ باش تارتقان كىشىلەرنى ئىمان ئېيتمىغان ھېسابتا قىلىپ كۆرسەتكەن. مۇندىن باشقا نامازنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى توغرۇلۇق كەلگەن ئايەتلەر ناھايىتى كۆپتۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھىنىڭ ئېغىرلىقى ھەققىدە يەنە مۇنداق دەيدۇ: {بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ

{تَــرْكُ الصَّــلَاةَ} تەرجىمىسى: «مۇسۇلمانلىق بىلەن مۇشرىكلىك ۋە كۇپرىلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى پەرق نامازدۇر.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يوقىرىقى مەنىنى يەنە تەكىتلەپ مۇنداق دەيدۇ: {اَلْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ الصَّلَاةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ} تەرجىمىسى: «كاپىرلار بىلەن بىزنىڭ ئارىمىزدىكى پەرق نامازدۇر. نامازنى تەرك قىلغان كىشى كاپىر بولغان بولىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

يوقىرىقى ئايەتلەر ۋە ھەدىسلەردىن نامازنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھىنىڭ ئىنتايىن چوڭ ئىكەنلىكى ۋە نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەرنىڭ كاپىرلارنىڭ قاتارىدىن سانىلىدىغانلىقى ئېپادىلىنىدۇ. لېكىن كۇپرى ئىمانغا زىت كېلىش ۋە كەلمەسلىك ئېتىبارى بىلەن تۆۋەندىكىدەك ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ.

كۇپرىنىڭ تۈرلىرى

كۇپرى ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، ئۇلارنىڭ بىرى، ئېتىقادتىكى كۇپرىلىق، يەنە بىرى، ئەمەلدىكى كۇپرىلىقتۇر. ئېتىقادتىكى كۇپرىلىق ئىمانغا زىت كېلىدۇ. ئەمما ئەمەلدىكى كۇپرىلىق ئىمانغا زىت كەلمەيدۇ.

ئېتىقادتىكى كۇپرىلىقنىڭ ھۆكمى

ئېتىقادتىكى كۇپرىلىقنى سادىر قىلغان ئادەم ئىسلام ۋە ئىماندىن چىقىپ كېتىش ئارقىلىق كاپىر بولىدۇ. چۈنكى ئېتىقادتىكى كۇپرىلىق ئىمانغا زىت كېلىدۇ ۋە ئىمان بىلەن ھەرگىز بىرلىشەلمەيدۇ. ئېتىقادتىكى كۇپرىمۇ تۆۋەندىكىدەك بىر قانچە تۈرگە بۆلۈنىدۇ.

www.uyghurkitap.com

ئېتىقادتىكى كۇپرىلىقنىڭ تۈرلىرى

1 - كۇپرى ئىنكار

كۇپرى ئىنكار — قۇرئان كەرىمگە ياكى سەھىھ ھەدىسلەرگە ياكى ئۇلاردا كەلگەن ھۆكۈملەرگە ۋە ياكى ئۇلار ئارقىلىق سابىت بولغان بەش ۋاخ نامـاز، روزا، زاكـات قاتـارلىق پـەرزلەر ۋە ئـەھكاملارنىڭ بىرەرسىگە ئىنكار قىلىش دېمەكتۇر. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى: {**وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللهِ كَذِبًا اَوْكَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَائَـهُ اَلَيْسَ فِيْ جَهَنَّمَ مَثْـوًى لِّلْكَفِـرِيْنَ** } تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالاغا يالغاننى چاپلىغان ياكى ھەق كەلگەندە ئۇنى ئىنكار قىلغان ئادەمدىنمۇ زالىم ئادەم بارمۇ؟ جەھەننەمدە كاپىرلارغا جاي يوقمىدۇ؟ (ئەلۋەتتە بار).» [ئەنكەبۇت سۈرىسى 68 – ئايەت]

2 - كۇپرى تەكەببۇر

كۇپرى تەكەببۇر — ئىسلام ئەھكاملىرىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە ئىقرار قىلىپ تۇرۇپ، چوڭلۇق قىلغانلىقتىن ئۇنىڭغا بويسۇنماسلىق دېمەكتۇر. بۇ خىلدىكى كۇپرى ئىبلىسنىڭ كاپىرلىقىغا ئوخشاش كۇپرىدۇر. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى: {**وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلَئِكَـةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَـجَدُوْا اِلاَّ اِبْلِـيْسَ اَبٰى وَاسْـتَكْبَرَ وَكَـانَ مِـنَ الْكٰفِـرِيْنَ**} تەرجىمىسى: «ئۇ ۋاقىتنىدا پەرىشتىلەرگە «ئادەمگە سەجدە قىلىڭلار»دېدۇق، ئىبلىستىن باشقا ھەممىسى سەجدە قىلدى، ئىبلىس (سەجدە قىلىشتىن) باش تارتتى، تەكەببۇرلۇق قىلدى، ئۇ كاپىرلاردىن بولۇپ كەتتى.» [بەقەرە سۈرىسى 34 – ئايەت]

دېمەك، ئىبلىسنىڭمۇ ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرىگە بويسۇنمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ كاپىر بولۇپ كەتكەنلىكى بۇ ئايەتتە ئېنىق بايان قىلىنغان. ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرىگە بويسۇنمىغان مۇتەكەببىرلەرنىڭ ئاقىۋىتى ئىبلىسنىڭ ئاقىۋىتى بىلەن بىردۇر.

3 - كۇپرى شەك

كۇپرى شەك — ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئەقىدىلىرى بولغان ئالتە ئىماننىڭ قايسى بىرىگە شەك كەلتۈرۈش دېمەكتۇر. ئۇنىڭ دەلىلى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى: **{وَمَا اَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَّلَئِنْ رُّدِدْتُّ اِلَى رَبِّي لَاَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا. قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ اَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا}** تەرجىمىسى: «(كاپىر ئادەم مۇنداق دېدى) قىيامەت بولمايدۇ دەپ ئويلايمەن، ئەگەر مەن پەرۋەردىگارىمغا قايتۇرۇلغاندىمۇ(يەنى قىيامەت بولغاندىمۇ) ئەلۋەتتە بۇ باغدىن ياخشىراق جايىنى تاپىمەن. ئۇنىڭغا (مۆمىن) بۇرادىرى مۇنازىرلەشكەن ھالدا، سېنى (ئەسلىدە) تۇپراقتىن، ئاندىن ئابىمەنىدىن يارىتىپ، ئاندىن سېنى راۋۇرۇس ئىنسان قىلغان زاتنى ئىنكار قىلامسەن؟ دېدى.» [كەھف سۈرىسى 36 - 37 – ئايەتلەر]

بۇ ئايەتتە، قىيامەتنىڭ بولىدىغانلىقىغا شەك كەلتۈرگەن كىشى ئاللاھ تائالانى ئىنكار قىلغانلىق سۈپىتىدە كۆرسىتىلگەن. ئاللاھ تائالانى ئىنكار قىلغان كىشىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقى شەكسىزدۇر.

4 - كۇپرى ئېتىراز

كۇپرى ئېتىراز — ئىسلام دىنىدا بۇيرۇلغان ئەمەللەرگە قارشىلىق بىلدۈرۈش ۋە ئۇلاردىن يۈز ئۆرۈش دېمەكتۇر. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھ

تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى: {وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا عَمَّا اُنْذِرُوْا مُعْرِضُوْنَ} تەرجىمىسى: «كاپىرلار ئاگاھلاندۇرۇلغان نەرسىلەردىن يۈز ئۆرۈگۈچىلەردۇر.» [ئەھقاف سۈرىسى 3 – ئايەت]

بۇ ئايەتتە، ئىسلام دەۋىتىدىن يۈز ئۆرۈگۈچىلەرنىڭ «كاپىرلار» ئىكەنلىكى ئىپادىلىنىدۇ.

5 - كۈپرى نىفاق

كۈپرى نىفاق ــ تىلىدا ئۆزىنى مۇسۇلمان دەپ قويۇپ، دىلىدا ئىشەنمەسلىك دېمەكتۇر. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى: {وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّقُوْلُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَاهُمْ بِمُؤْمِنِيْنَ} تەرجىمىسى: «كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا ئاللاھ تائالاغا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنىدۇق دېگۈچىلەر بار، ھەقىقەتتە ئۇلار ئىشەنمەيدۇ.» [بەقەرە سۈرىسى 8 – ئايەت]

بۇ ئايەتتە، مۇناپىقلار ئېغىزلىرى ئارقىلىق ئۆزلىرىنى «مۇسۇلمان» دەپ قانچىلىك دەۋا قىلسىمۇ، ئەمەلىيەتتە، ئۇلارنىڭ مۇسۇلمانلاردىن ئەمەس، بەلكى كۇففارلاردىن ئىكەنلىكى ئىپادىلىنىدۇ.

ئەمەلدىكى كۈپرىلىقنىڭ ھۆكمى

ئەمەلدىكى كۈپرىلىقنى سادىر قىلغان كىشى ئىسلامدىن ياكى ئىماندىن چىقىپ كەتمەيدۇ. نەتىجىدە، ئۇ، كاپىر بولمايدۇ. چۈنكى ئەمەلدىكى كۈپرىلىق ئىمانغا زىت كەلمەيدۇ، بىراق ئۇنى سادىر قىلغۇچى قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ.

ئەمەلدىكى كۇپرىلىقنىڭ تۈرلىرى

1 - كۇپرى نېمەت

كۇپرى نېمەت ــ ئاللاھ تائالانىڭ بەرگەن نېمەتلىرىنى تونۇپ تۇرۇپ، ئۇنىڭغا شۈكۈر ئادا قىلماسلىق كۇپرانى نېمەت قىلىش دېمەكتۇر. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى: {**وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيْدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ انَّ عَذَابِي لَشَدِيْدٌ**} تەرجىمىسى: «ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭلار: «نېمىتىمگە شۈكۈر قىلساڭلار، (ئۇنى) تېخىمۇ زىيادە قىلىمەن، ئەگەر كۇپرانى نېمەت قىلساڭلار، مېنىڭ ئازابىم، ئەلۋەتتە، بەكمۇ قاتتىق بولىدۇ» دەپ جاكالىدى.» [ئىبراھىم سۈرىسى 7 – ئايەت]

2 - كۇپرى مەئسىيەت

كۇپرى مەئسىيەت ــ ئىسلام شەرئىتىدە كۇپرىلىق بىلەن سۈپەتلەنگەن ھەرقانداق گۇناھ - مەسىيەتلەر ۋە يامان ئىشلار دېمەكتۇر. ئۇلاردىن:

(1) مۇسۇلماننى ناھەق ئۆلتۈرۈش. بۇنىڭ دەللىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ سۆزى: {**سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ**} تەرجىمىسى: «مۇسۇلماننى ھاقارەتلەش ئېغىر گۇناھتۇر، ئۇنى ناھەق ئۆلتۈرۈش كۇپرىلىقتۇر.» [بۇخارى رىۋايىتى]

(2) ھاراق ئىچىش، ئوغۇرلۇق قىلىش ۋە زىنا قىلىش. بۇنىڭ دەللىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ سۆزى: {**لاَ يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ. وَلاَ يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ. وَلاَ يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ**} تەرجىمىسى: «زىنا قىلغۇچى مۆمىنلىك

هالتىده زىنا قىلمايدۇ، ئوغرى مۆمىنلىك هالتىده ئوغرىلىق قىلمايدۇ ۋە هاراق ئىچكۈچى مۆمىنلىك هالتىده هاراق ئىچمەيدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

(3) نامـاز، روزا، زاكـات قاتـارلىق پـەرز ئەمەللـەرنى تـەرك ئېتـىش بۇنىڭ دەللىلى پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ باشتا بايان قىلىنغان مۇنۇ سۆزى: «كاپىرلار بىلـەن بىزنىـڭ ئارىسىزدىكى پـەرق نامـازدۇر. نامـازنى تەرك قىلغان كىشى كاپىر بولغان بولىدۇ.» [ئەھمەت رىۋايىتى]

3 - كۈپرى هۆكۈم

كۈپـرى هـۆكۈم ـــ ئىســلام شـەرىئەت قانـۇنىنىڭ ئـەڭزەل ئىكەنلىكىگە ئىقرار قىلىـپ تـۇرۇپ، باشقا قانۇنلارنى دەستۇر قىلىـپ، ئـۇلار بىلـەن ئىـش كـۆرۈش دېمەكتـۇر. بـۇنىڭ دەللىلى ئاللاھ تائالانـىڭ مۇنۇ سۆزى: {وَمَنْ لَمْ يَحْكُـمْ بِمـَا أَنْـزَلَ اللهُ فَأُولئِـكَ هُـمُ الكـَافِرُونَ} تەرجىمىسى: «كىملەركى، ئاللاھ نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە هَۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كاپىرلاردۇر.» [مائىدە سۈرىسى 44 – ئايەت]

ئـەمما ئـاللاھ تائالانـىڭ شـەرىئىتىنى «بـۇ ئەسىرگـە ئۇيغـۇن كەلمەيـدۇ» دېگـەن ئېتىقـاد بىلـەن يـاكى يـەرلىك قانـۇنلارنى ئۇنىڭـدىن ئـەڭزەل بىلگـەنلىك سـەۋەب بىلـەن ئـاللاھ تائالانـىڭ شـەرىئىتىدىن يـۈز ئۆرۈگۈچىلەر ئېتىقادتىكى كۈپرىلىقنىڭ هۆكمىگە كىرىدۇ. چۈنكى بۇ خىل كۈپرى ئېتىقادىي كۈپرىنىڭ جۈملىسىدىن بولۇپ ئىمانغا زىت كېلىدۇ. شۇڭا بۇنى سادىر قىلغۇچىلار كاپىر بولىدۇ. [دۇكتۇر يۈسۈپ ئەل قەرداۋىينىڭ«ئىسلامدا ئىبادەت»ناملىق ئەسىرىدىن ئېلىندى]

يوقىرىدا كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، نامازنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناهى بەكمۇ ئېغىردۇر. شۇڭا ئۇنىڭغا كۈپرى ئىسمى بېرىلگەن. ئەمەلدىكى

كۆپرى گەرچە ئىمانغا زىت كېلىدىغان بىر كۆپرى بولمىسىمۇ، ئۇنىڭ كۆپرى ئىسمىنى ئالغانلىقى ئۇنىڭ گۈناھىنىڭ ئېغىرلىقىغا يېتەرلىك دەلىلدۇر. نامازنى تەرك ئەتكۈچىلەرنىڭ ھالى ئىنتايىن خەتەرلىكتۇر. بۇنداق بولمىسا ئىدى، ئۇلار كاپىرلىق بىلەن سۈپەتلەنمىگەن بولاتتى.

«نامازنى تەرك ئېتىشنىڭ گۈناھىنىڭ بۇنچىلىك ئېغىر ۋە چوڭ بولۇشىنىڭ يەنە بىر سىرى شۇكى، نامازنى تەرك ئېتىش كائىناتنىڭ قانۇنىيىتى بىلەن زىتلاشقانلىقتۇر. چۈنكى كائىناتتىكى ھەر قانداق بىر مەۋجۇدات ئاللاھ تائالانى ئۆز تىللىرى بىلەن مەدھىيىلەيدۇ ۋە ئۇلۇغلايدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ توغرۇلۇق قۇرئان كەرىمنىڭ ئىسرا سۈرىسى 44 - ئايىتىدە مۇنداق دەيدۇ: {**وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لاَتَفْقَهُونَ تَسْبِيْحَهُمْ**} تەرجىمىسى: «(كائىناتتىكى) قانداقلىكىَ نەرسە بولمىسۇنَ، ئاللاھ تائالانى پاك دەپ مەدھىيىلەيدۇ. لېكىن سىلەر(تىلسىزلار ئوخشاش بولمىغانلىقى ئۈچۈن)ئۇلارنىڭ مەدھىيىسىنى سەزمەيسىلەر.» [م. شەۋكەت ئىلياننىڭ «**مجموع الصلوات في الإسلام**» ناملىق ئەسىرىدىن ئېلىندى]

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
www.uyghurkitap.com

ئىككىنچى بۆلۈم
نامازنىڭ شەرتلىرى

1 - پاكلىق

2 - تاھارەت (غۇسلى بىلەن تەيەممۇمنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ).

3 - نامازۋاقتىنىڭ كىرىشى

4 - ئەۋرەت جايلارنى يۆرگەش

5 - قىبلىگە يۈزلىنىش

6 - نىيەت

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارىخى

نامازنىڭ بىرىنچى شەرتى پاكلىقنىڭ بايانى

پاكلىقنىڭ تۈرلىرى

پاكلىق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى، تاشقى پاكلىق، يەنە بىرى، ئىچكى پاكلىق.

تاشقى پاكلىق دېگىنىمىز — بەدەننىڭ، كىيىمنىڭ ۋە نامازغا ئوقۇيدىغان جايىنىڭ نىجاسەتتىن ۋە كىرلاردىن پاك بولۇشى دېمەكتۇر.

ئىچكى پاكلىق دېگىنىمىز — نەپسنىڭ ۋە قەلبنىڭ يامان غەرەز ۋە ناچار ئەخلاقلاردىن پاك بولۇشى دېمەكتۇر.

ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى ھەر ئىككى پاكلىققا چاقىرىدۇ. نامازنىڭ دۇرۇس بولۇشى ئۈچۈن ھەر ئىككى پاكلىق شەرتتۇر.

تاشقى پاكلىقنىڭ ھېكمەتلىرى

ئىسلام دىنىنىڭ پاكلىققا ئەھمىيەت بېرىپ، مۇسۇلمانلارنى تازىلىققا ۋە پاكىزلىققا بۇيرۇشىدا، ئىنسانىنىڭ تەن ساقلىقىغا ۋە روھىغا ئىنتايىن پايدىلىق بولغان نۇرغۇنلىغان ئالىي مەقسەتلەر غايە قىلىنغان. قىسقىسى، بەدەننى سۇ بىلەن يۇيۇپ ئۇنىڭدىكى كىرلارنى يوقىتىشتا — تېببىي مۇتىخەسسىسلەرنىڭ ئىسپاتلىغىنىدەك — بەدەننىڭ يېپىلىپ قالغان تۆشۈكچىلىرى ئېچىلىپ ئىنسانىنىڭ ئىچكى قىسمىدىن مىكروبلار ۋە زىيانلىق تەرلەرنىڭ چىقىپ كېتىشىگە، نەپەس ئېلىشىنىڭ ئوڭايلىشىشىغا، بەدەننىڭ راھەتلىنىشگە ئالاھىدە پايدىلىق بولغان ئىجابىي نەتىجىلەر بار. سۇ بىلەن پاكلىنىش بەدەندىكى يېقىمسىز ھىدلارنى يوقىتىدۇ. پائالىيەتچانلىقنى ئاشۇرىدۇ.

ئىبادەت ۋە دۇنيالىق ئىشلار ئوچۇن ئىنسانىڭ هممىتىنى، جوشقۇنلىقىنى يېڭىلايدۇ. شۇڭا ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى پاكلىققا بۇيرۇپ، ئۇلارغا تازىلىقنى، پاكىزلىقنى پەرز قىلدى ۋە كۆپلىگەن ئىبادەتلەر ئوچۇن پاكلىقنى شەرت قىلدى. چۈنكى ئىبادەتلەر ئىنسانلارنىڭ ئاللاه تائالا ئالدىدا ئادا قىلىدىغان بەندىچىلىك بۇرچى هەم كەمتەرلىكنىڭ ۋە ئىتائەتمەنلىكنىڭ ئۇنۇانىدۇر. بۇنداق بولغان ئىكەن، ئۆزىنىڭ ياراتقۇچىسى ۋە يېگانە ئىگىسى بولغان ئاللاه تائالانىڭ هوزۇرىغا ئىبادەت بىلەن مۇراجىئەت قىلماقچى بولغان كىشىنىڭ ئىبادەتنى ئەڭ كامىل دەرىجىدە ئادا قىلىپ، بەندىچىلىك بۇرچىنى تولۇق ئادا قىلىشى ئوچۇن ئۇنىڭ ئەڭ پاكىز هالەتكە كېلىشى تەلەب قىلىنىدۇ.

مەلۇمكى، ئەگەر ئىنساننىڭ بەدىنى ياكى كىيىمى پاسكىنا، كىر بولسا، باشقىلارنىڭ كۆڭۈللىرى ئۇنىڭدىن يىرگىنىدۇ، كۆزلىرى ئۇنىڭدىن تېزلا بۇرۇلىدۇ. ئادەتتە، باشلىقلاردىن بىرەرسى بىلەن ياكى رەئىس جۇمهۇر بىلەن يۈز كۆرۈشمەكچى بولغان ئادەم، ئۇنىڭ نەپرىتىنى قوزغاپ قويماسلىق، ئۇنىڭ نەزىرىدە يېقىملىق كۆرۈنۈش ئوچۇن ئەڭ چىرايلىق، ئەڭ پاكىز ۋە ئەڭ يېڭى كىيىملىرىنى كىيىپ بارىدۇ. بەدىنىدىكى كىرلارنى ۋە يېقىمسىز هىدلارنى پاك پاكىزە تازىلايدۇ. ئىنسانلارنىڭ ئۆز ئارىسىدا بولىدىغان مۇناسىۋەتلەرگە شۇنچىلىك ئەهمىيەت بېرىلگەن يەردە، پادىشاهلارنىڭ پادىشاهى، كائىناتنىڭ ئىگىسى ۋە يېگانە ئىگىسى بولغان ئاللاه تائالانىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئۇنىڭ هوزۇرىغا تەلمۇرمەكچى بولغان كىشىنىڭ تەييارلىقى قانداق بولىشى كېرەك؟

شۇڭا ئاللاه ئىنسانىنىڭ نامىز ئادا قىلىۋاتقان ۋاقتىدا، كىرلاردىن ۋە يېقىمسىز ھىدلاردىن پاك بولغان ھالدا تۇرۇپ، ئاللاه تائالانىڭ نەزىرىدىن ئۆتۈشى ۋە ئۇنىڭ رەھمىتىنى ھەمدە كاتتا نېمەتلىرىنى قولغا كەلتۈرۈشى ئۈچۈن پاكلىقنى پەرز قىلدى. بۇ ھەقتە ئاللاه مۇنداق دەيدۇ: {مَايُرِيْدُ اللهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيْدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ} تەرجىمىسى: «ئاللاه سىلەرگە مۇشەققەتنى خالىمايدۇ. لېكىن ئاللاه سىلەرنى پاك قىلىشنى ۋە نېمىتىنى سىلەرگە تولۇقلاپ بېرىشنى خالايدۇ.» [مائىدە سۈرىسى 6 - ئايەت]

ئىچكى پاكلىقنىڭ ھېكمەتلىرى

ئىنسانىنىڭ تاشقى ئەزالىرىنىڭ پاك بولغىنىنىڭ سىرتىدا، ئۇنىڭ قەلبى بىلەن نەپسىدىن ئىبارەت ئىچكى دۇنياسىنىڭمۇ تەكەببۇرلۇق، كۆرەلمەسلىك، دۇشمەنلىك ۋە باشقا سەلبىي ئەخلاقلاردىن پاك بولغان ھالدا، بىر پۈتۈن پاكلىق ئىچىدە، ئاللاه تائالانىڭ ھوزۇرىغا يۈزلىنىشى ئارقىلىق ئاللاه تائالانىڭ نېمىتىگە ۋە رەھمىتىگە ئېرىشىشى ئۈچۈن ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى ئىچكى ۋە تاشقى پاكلىقلارغا ئەمر قىلغان. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {اَلطُّهُوْرُ شَطْرُ الْإِيْمَانِ}تەرجىمىسى: «پاكلىق ئىماننىڭ يېرىمىدۇر.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

بۇ ھەدىستە كۆزدە تۇتۇلغان پاكلىق مەنىۋى پاكلىق بولۇپ، مۇسۇلمان كىشى ھەمىشە ۋە ھەر جايدا قەلبىنى ۋە نەپسىنى يامان خىيال ۋە ناچار ئەخلاقلاردىن، ئەزالىرىنى گۇناھ - مەسىيەتلەردىن تەۋبە ۋە پۇشايمانىنىڭ سۇيى بىلەن يۇيۇپ، پاكلاپ تۇرۇشى ئارقىلىقلا ئىماننىڭ بۇ پارچىسىنى تولۇقلىيالايدۇ. نەتىجىدە ئىمانى كامىل بولغان

بولىدۇ ۋە قىلغان ئەمەل ــ ئىبادەتلىرىمۇ ئاللاھ تائالانىڭ نەزىرىدە قوبۇل بولىدۇ. تاشقى پاكلىق ئەمەل ــ ئىبادەتلەر ئۈچۈنلا پەرز بولغان بولسا، ئىچكى پاكلىق ئىماننىڭ تاكامۇللىشىشى ئۈچۈن ھەر زامان تەلەپ قىلىنىدىغان مۇھىم پەرزلەردىن بىرىدۇر.

پاكلىنىشقا بولىدىغان سۇلار

سۇ ئەسلىدە ئەڭ پاك ماددىدۇر. پاكلىغۇچى ماددىلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى سۇدۇر. ھەر قانداق كىر سۇ بىلەن پاكلىنىدۇ. سۇ پەقەت ئەسلىدىكى ئۆز تەبىئىتىنى يوقتىپ قويۇشى بىلەنلا پاكلىقىنى يوقاتقان بولىدۇ. سۇنىڭ پاكلىغۇچى ماددا بولغانلىقىمۇ ئاللاھ تائالانىڭ بىزلەرگە ئاتا قىلغان كاتتا ئىنئامىدۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە ئىنسانلارغا ئاتا قىلغان ئىنئاملىرىنى بايان قىلغان سۆزىدە مۇنداق دەيدۇ: {وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا} تەرجىمىسى: «بۇلۇتتىن پاك سۇنى چۈشۈرۈپ بەردۇق.» [فۇرقان سۈرىسى 48 - ئايەت]

تاھارەت ئېلىش ياكى غۇسلى قىلىش ئارقىلىق پاكلىنىشقا ۋە كىيىملەرنى يۇيۇپ پاكلاشقا، شۇنداقلا ئىچىشكە بولىدىغان سۇلار تۆۋەندىكى يەتتە خىل سۇدۇر:

1 - يامغۇرسۇيى

2 - دېڭىز، دەريا، ئېرىق، ئۆستەڭ سۇلىرى

3 - قۇدۇق سۇيى

4 - بۇلاق سۇيى

5 - قار ۋە مۇزدىن ئېرىگەن سۇ

6 - كۆل سۈيى

7 - تۇرۇبىدىن كەلگەن سۇ

يوقىرىقى يەتتە خىل سۇنىڭ رەڭگى ياكى تەمى ياكى ھىدى ئۆزگەرمىگەن بولۇش شەرتى بىلەن، بۇ سۇلارنى پۈتۈن پاكلىقلار ئۈچۈن قوللىنىشقا بولىدۇ. ئەگەر سۇنىڭ تەمى ياكى رەڭگى ياكى ھىدى ئۆزىنىڭ ئەسلىدىكى تەبىئىتىدىن ئۆزگەرگەن بولسا، بۇ ۋاقىتتا ئۇنى قوللىنىشقا بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {إِنَّ الْمَاءَ لاَ يُنَجِّسُهُ شَيْءٌ، إِلاَّ مَا غَلَبَ عَلَى رِيحِهِ وَطَعْمِهِ وَلَوْنِهِ} تەرجىمىسى: «سۇنى ئۇنىڭ رەڭگىنى ياكى تەمىنى ياكى ھىدىنى(پۇرىقىنى) ئۆزگەرتىۋەتمىگەن نەرسىدىن باشقا ھېچقانداق نەرسە پاسكىنا قىلالمايدۇ.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى، ئىمام ئەھمەد «سەھىھ»دەپ باھا بەرگەن ھەدىس]

ئەمما سۇت ۋە زەپەرگە ئوخشاش پاك نەرسىلەر ئارىلىشىپ قېلىش تۇپەيلى مەزكۇر ئۇچ خىل سۇيىتىدىن بىرەرسى ئۆزگىرىپ قالغان سۇنى ئىشلىتىش جائىزدۇر. ئەمما ئارىلاشقان نەرسە سۇنىڭ تەبىئىتىنى ئۆزگەرتىۋەتكەن ياكى سۇنىڭ ھەجمىدىن كۆپ بولغاندا، مۇنداق سۇنى ئىشلىتىش جائىز بولمايدۇ.

شۇنداقلا، ئاقمايدىغان سۇلاردىن قانداقلا بىر سۇ بولمىسۇن، مەيلى ئۇنىڭ مىقدارى ئاز بولسۇن ياكى كۆپ بولسۇن، پاسكىنا نەرسە چۈشۈپ كەتكەن ياكى بىراۋ سىيىپ قويغان سۇنى تاھارەت ۋە باشقا پاكلىقلار ئۈچۈن قوللىنىشقا بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {لاَ يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ مِنْهُ} تەرجىمىسى:

«سىلەرنىڭ بىرىڭلار تۇرغۇن سۇغا سىيمىسۇن ۋە ئۇنداق سۇدا يويۇنمىسۇن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

شۇنىڭدەك، پاسكىنا قول تىقىلغان مىقدارى ئاز سۇنمۇ پاكلىنىش ئىشلىرىغا ئىشلىتىشكە بولمايدۇ. بۇنداق بولغان ئىكەن ئېچىشكە تېخىمۇ بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**إذا قَامَ أحدُكُم منَ اللَّيْلَ فَلاَ يَغْمسْ يَدَهُ في الإنَاء حَتَّى يَغْسلَهَا ثَلاَثَ مَرَّات فَإنَّهُ لا يَدْري أيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ**} تەرجىمىسى: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار كېچىدە تۇرغىنىدا، قولىنى ئۈچ قېتىم يۇيۇپ پاكىزلىماستىن قاچىغا تىقمىسۇن. چۈنكى ئۇيقۇدا قولىنىڭ نەلەردە بولغىنىنى بىلمەيدۇ.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

ئەمما دەريا ۋە ئېرىق ـ ئۆستەڭلەردىكى ئېقىن سۇغا ۋە بىر تەرىپىنى ھەرىكەتلەندۈرۈش بىلەن قارشى تەرىپى مىدىرلىمايدىغان كۆپ مىقداردىكى تۇرغۇن سۇغا چۈشۈپ كەتكەن نىجاسەتنىڭ سۇنىڭ تەمىگە ياكى ھىد ـ پۇرىقىغا ياكى رەڭگىگە تەسىر كۆرسىتەلمىگەن بولۇش شەرتى بىلەن مۇنداق سۇدا تاھارەت ئېلىش، غۇسلى قىلىش ۋە ئۇنى جىمى پاكلىنىشلارغا ئىشلىتىش جائىزدۇر. چۈنكى ئېقىن سۇغا چۈشكەن نىجاسەت بىر يەردە توختىمايدۇ.

شۇنىڭدەك، چىۋىن، پاشا، ھەرىگە ئوخشاش قېنى ئاقمايدىغان ھاشارەتلەر، يىلان چۈشۈپ ئۆلگەن ۋە بېلىق، پاقا، راكا ئوخشاش سۇ ھايۋانلىرى ئۆلگەن سۇ پاكتۇر. [مراقي الفلاح 2 - بەت، قدوري 2 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 1- بەت]

سۇلارنىڭ تۈرلىرى

سۇ بەش تۈرلۈك بولۇپ، ئۇلار:

1 - هېچنەرسە ئارىلاشمىغان تەبىئىي سۇ. مۇنداق سۇ مۇتلەق پاكتۇر ۋە پاكلاش خاراكتېرىگە ئىگە سۇدۇر. ئەمما دەرەختىن ياكى مېۋىدىن چىقىرىلغان سۇنى تاھارەت ۋە باشقا پاكلاش ئىشلىرىغا ئىشلىتىشكە بولمايدۇ.

2 - چېلەك، تۇك ۋە كوزىلارغا قاچىلانغان سۇلاردىن مۇشۇك ئىچىپ قويغان سۇ. مۇنداق سۇ پاكتۇر، بىراق تاھارەت ۋە باشقا پاكلىنىش ئىشلىرىغا ئىشلىتىش مەكرۇھتۇر.

3 - تاھارەتكە ئىشلىتىلگەن سۇ بولۇپ، مۇنداق سۇ پاكتۇر، بىراق ئۇنى تاھارەت ۋە باشقا پاكلىنىش ئىشلىرىغا ئىشلىتىشكە بولمايدۇ.

4 - مىقدارى ئاز بولۇپ، ئۇنىڭغا پاسكىنا نەرسىلەر چۈشۈپ كەتكەن ياكى جانلىقلار چۈشۈپ ئۆلگەن تۇرغۇن سۇ. مۇنداق سۇنى تاھارەت ۋە باشقا پاكلىنىش ئىشلىرىغا ئىشلىتىشكە قەتئىي بولمايدۇ.

ھەنەفي مەزھىبىگە كۆرە: سۇ مىقدارىنىڭ ئاز ياكى كۆپلىكى مۇنداق ئۆلچىلىدۇ: تۆت بۇرجەكلىك بىر كۆلنىڭ چوڭقۇرلىقى بىر گەز (64 سانتىمېتىر)دىن، تۆت تەرىپىنىڭ ھەر بىر تەرىپىنىڭ ئۇزۇنلىقى ئاز دېگەندە ئون گەزدىن كەلمىسە ياكى كۆل يومۇلاق بولۇپ، ئەتراپىنىڭ ئومۇمىي مۇساپىسى 36 گەزدىن كەم بولسا، مۇنداق سۇ «مىقدارى ئاز سۇ»دېيىلىدۇ. بۇنداق مىقدارى ئاز سۇغا چۈشكەن نىجاسەتنىڭ ئەسىرى كۆرۈلمىسۇن ياكى كۆرۈلمىسۇن، ئۇ پاسكىنا سۇدۇر. ئەمما كۆلنىڭ مۇساپىسى يوقىرىقى ئۆلچەمدىن ئارتۇق بولغاندا، ئۇنىڭغا چۈشكەن نىجاسەتنىڭ ئەسىرى كۆرۈلمىگەن بولۇش شەرتى بىلەن ئۇنى ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

5 - پاكلىقى شۇبھىلىك بولغان سۇ بولۇپ، ئۇ ئىشەك ياكى خېچىر ئېچىپ قويغان سۇ. [مراقي الفلاح 2 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 1- بەت]

مىقدارى ئاز بولۇپ، ئۇنىڭدىن ھايۋانلار ئېچىپ قويغان تۇرغۇن سۇنىڭ ھۆكمى

مىقدارى (يوقىرىدا تونۇشتۇرۇلغاندەك) ئاز بولۇپ، ئۇنىڭدىن ھايۋانلار ئېچىپ قويغان تۇرغۇن سۇلارنىڭ ھۆكمى تۆت تۈرلۈك بولىدۇ:

1 - ئادەم، ئات ۋە باشقا گۆشى يېيىلىدىغان ھايۋانلار ئېچىپ قويغان سۇ پاكتۇر. ئۇنى (تاھارەت ئېلىپ ياكى غۇسلى قىلىپ) پاكلىنىش ۋە (كىيىملەرنى يۇيۇپ)پاكلاش ئۈچۈن قوللىنىشقا بولىدۇ.

2 - ئىت ياكى چوشقا ياكى يىرتقۇچلار ئېچىپ قويغان سۇ نىجىستۇر. ئۇنى قوللىنىشقا قەتئىي بولمايدۇ.

3 - مۇشۇك ياكى قويۇپ بېرىپ بېقىلغان توخۇ ياكى گۆش يەيدىغان ئۇچارلىقلار ئېچىپ قويغان سۇ پاكتۇر. بىراق باشقا سۇ بولغان يەردە، بۇنى ئىشلىتىش مەكرۇھتۇر.

4 - ئېشەك ياكى خېچىر ئېچىپ قويغان سۇ پاكلىقى شۇبھىلىك سۇدۇر. باشقا سۇ تېپىلمىغان شارائىتلاردا، بۇ سۇنى تاھارەتكە قوللىنىشقا بولىدۇ. بىراق بۇ سۇ بىلەن ئالغان تاھارەتنىڭ ئۈستىگە تەيەممۇم قىلىپ نامازئوقۇش لازىم كېلىدۇ. [الهداية 1 - تۇم، 78- بەت، مراقي الفلاح 2 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 1 - بەت، فتح القدير 1 – تۇم 55 - بەت]

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارىخى

ئستىنجانىڭ تەرىپى

ئستىنجا ـــ تەرەت قىلىدىغان ئورگانلارنى پاكلاش دېمەكتۇر.

ئستىنجانىڭ ھۆكمى

ئستىنجانىڭ ھۆكمى ئۇچ تۈرلۈك بولىدۇ. ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

1 ـ ئىنساننىڭ ئالدى ۋە كەينىدىن ئىبارەت ئىككى تەرەت قىلىش ئورگىنىدىن چىققان نىجاسەتلەر بۇ ئىككى ئورگاندىن بەدەننىڭ باشقا جايلىرىغا تەگمىگەن ھالەتتە ئستىنجا قىلىش سۈننەتتۇر.

2 ـ ئىككى ئورگاندىن چىققان نىجاسەتلەر بىر تەڭگە مىقدارىدا بەدەننىڭ باشقا جايلىرىغا تەككەن بولسا، بۇ ھالەتتە سۇ بىلەن يۇيۇپ ئستىنجا قىلىش ئارقىلىق ئۇنى پاكلاش ۋاجىبتۇر.

3 ـ بەدەنگە تەككەن نىجاسەت بىر تەڭگە مىقدارىدىن كۆپرەك بولسا، بۇ ھالەتتە سۇ بىلەن ئستىنجا قىلىش پەرز بولىدۇ. ئستىنجا قىلىشتا سول قول ئىشلىتىلىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 3 - بەت، **تبيين الحقائق**1 - توم 76- بەت، **مراقي الفلاح**7- بەت]

ئۇخلىغانلىق ياكى يەل چىقارغانلىق تۈپەيلى تاھارەتنى سۇنغان كىشى ئۈچۈن ئىستىنجا قىلىش لازىم ئەمەس. لېكىن پۇتۇن فىقھىشۇناس ئالىملار بىردەك ئىتتىپاقتۇر. چۈنكى ئىستىنجا پەقەت ئىككى تەرەت ئورگىنىدىن چىققان پاسكىنىلىقلارنى پاكلاش ئۈچۈنلا بۇيرۇلغان. [الفقه الإسلامي وأدلته1 – توم 194 - بەت]

بۇنىڭغا ئاساسەن ئېيتالايمىزكى، ئىنسانىنىڭ ئىككى تەرەت قىلىش ئورگىنىدىن چىققان يەلدىن باشقا ھەرقانداق نەرسە ئۇچۇن ئىستىنجا قىلىش لازىم كېلىدۇ. ئەمما بۇ ئىككى ئورگاندىن يەلدىن باشقا بىر نەرسە چىقماستىن باشقا سەۋەبلەر بىلەن تاھارەتنى بۇزۇلغان كىشىنىڭ ئىستىنجا قىلىشى لازىم كەلمەيدۇ.

ئىستىنجادا قوللىنىشقا جائىز بولىدىغان ماددىلار

ئىستىنجا قىلىش ئۇچۇن جائىز بولىدىغان ماددىلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى سۇدۇر. سۇدىن ياخشى پاكلىنىش ماددىسى يوقتۇر. سۇ بىلەن ئىستىنجا قىلىشقا ئىمكانىيەت بولمىغاندا، چالما، تاش، رەخت پارچىسى، قەغەز ۋە ئامالسىز قالغاندا ياغاچ ۋە ئوتۇن قاتارلىق ماددىلارنىڭ قايسىبىرى بىلەن ئىستىنجا قىلىشقا بولىدۇ. ئىستىنجا قىلىشتا ئەۋزەت جايلارنى كىشىلەرگە كۆرسىتىشكە بولمايدۇ. چۇنكى مۇنداق قىلىش ھارامدۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 1 - بەت]

ئىستىنجادا قوللىنىشقا جائىز بولمايدىغان ماددىلار

ئىستىنجا قىلىشقا جائىز بولمايدىغان ماددىلار: كېرپىش، كۆمۈر، تۆمۈر، ئەينەك، ھاك، ئىنسان ياكى ھايۋانلار يەيدىغان تائاملار. بۇلارنىڭ قايسىبىرى بىلەن ئىستىنجا قىلىشقا بولمايدۇ. [مراقي الفلاح 9 - بەت]

شۇنداقلا، ئەرەب ھەرپى بىلەن يېزىلغان كىتاب، ژۇرنال ۋە گېزىتلەرنىڭ ۋاراقلىرى قاتارلىقلاردۇر. ئەمما ئەرەب ھەرپى بىلەن ئەمەس، بەلكى لاتىن، رۇس، خىتاي ۋە باشقا ھەرپلەر بىلەن يېزىلغان،

دىنىي بولمىغان كىتاب، ژۇرنال ۋە گېزىتلەرنى ئىشىنىشقا قوللىنىشقا بولىدۇ.

ئىستىبرا

ئىستىبرا ـــ تاھارەت ئېلىشتىن ئاۋۋال جىنسىي ئورگاندىن كەلگەن سۈيدۈكنىڭ قالدۇقلىرىدىن تولۇق پاكلىنىش دېمەكتۇر. قايسى ئۇسۇل بىلەن بولمىسۇن سۈيدۈك تۇرۇبىسىدىن سىزىپ كېلىدىغان سۈيدۈك قالدۇقلىرىدىن تولۇق پاكلىنىش پەرزدۇر. سۈيدۈك تۇرۇبىسىدىن سىزىپ كەلگەن سۈيدۈك قالدۇقلىرىدىن تولۇق خالاس بولماي تۇرۇپ تاھارەتكە باشلاشقا بولمايدۇ. [مراقي الفلاح 7 - بەت]

چۈنكى سۈيدۈك تامچىلىرىدىن پاكلىنىش تاھارەتنىڭ دۇرۇس بولىشىنىڭ شەرتى بولغىنىدەك، قەبىر ئازابىدىن ساقلىنىشنىڭ بىر چارىسىدۇر. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ئىككى قەبرىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، "بۇ ئىككىسى ئازابلىنىۋاتىدۇ. چۈنكى بۇلارنىڭ ئازابلىنىشىغا سەۋەب بولغان نەرسە(كىشىلەرنىڭ نەزەرىدە) چوڭ گۇناھلاردىن ئەمەس، (ئەمما ئاللاھنىڭ نەزەرىدە چوڭ ئىدى)، بۇلارنىڭ بىرى سۈيدۈكىدىن پاكلىنالمايتتى، يەنە بىرى، كىشىلەر ئارىسىدا گەپ توشۇپ يۈرەتتى" دېدى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ھاجەتخانىغا كىرىشنىڭ ئەدەپلىرى

ھاجەتخانىغا كىرىشنىڭ ئەدەپلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - هاجەتخانىغا كىرىشتىن ئاۋۋال: {**أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ**} «ئەئـُوزُو بىللاھى مىنەششەيتانىر رەجَىيم (قوغلاندىَ شەيتانَنىڭ شەررىدىن ئاللاھقا سىغىنىپ پاناھ تىلەيمەن)» دېيىش، ئاندىن ھاجەتخانىغا كىرىشتە: {**اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ**}. تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ساڭا سَىغىنَىپ ئەركەكَ - چىشَى شەيتانلارنىڭ زىيانكەشلىكىدىن پاناھ تىلەيمەن.» [بۇخارىي رىۋايىتى] دېگەن دۇئانى ئوقۇش.

2 - ھاجەتخانىغا كىرىشتە پۇتنىغا ئاياق كىيىپ كىرىش ۋە يېنىدا ئاللاھ تائالانىڭ ئىسمى - سۈپەتلىرى ياكى قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى يېزىلغان نەرسىلەر بولسا ئېلىۋېتىش.

3 - ھاجەتخانىغا سول پۇت بىلەن كىرىش، يالاڭ باش كىرمەسلىك.

4 - ھاجەتخانىدا ئولتۇرغاندا سول تەرەپكە تايىنىپ ئولتۇرۇش ۋە ئېھتىياجسىز سۆزلىمەسلىك.

5 - ھاجەتخانىدا سول قولنى ئىشلىتىش.

6 - قىبلە تەرەپكە ئالدىنى قىلىپ تۇرۇپ ھاجەت قىلماسلىق.

7 - سۇغا، يول ئۈستىگە، مېۋىلىك دەرەخلەرنىڭ ئاستىغا ۋە شامالغا قاراپ ھاجەت قىلماسلىق.

8 - ئۆزۈرسىز ئۆرە تۇرۇپ تەرەت قىلماسلىق.

9 - ھاجەتخانىدىن چىقىشتا ئوڭ پۇت بىلەن چىقىش.

10 - هاجەتخانىدىن چىقىشتا: {غُفْرَانَكَ، اَلْحَمْدُ لله اَلَّذِي اَذْهَبَ عَنِّي اَلْأَذَى وَعَافَانِيَ} يەنى«ئى ئاللاھ! گۇناھلىرىمنى كەچۈرگەيسەن، مەندىن زىيانى - زەخمەتنى يوق قىلغان ۋە مېنى سالامەت قىلغان ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن.» [بۇخارىي رىۋايىتى] دېگەن دۇئانى ئوقۇش. [الدر المختار 1 - توم، 316 - 317 - بەتلەر]

يوقىرىقىلار ھاجەتخانىغا كىرىش ۋە چىقىشنىڭ ئەدەبلىرى بولۇپ، شۇ بويىچە ئىش كۆرۈش سۈننەتتۇر. ئەمما بۇلارغا رىئايە قىلمىغان كىشى گۇناھكار بولمايدۇ.

نىجاسەتلەر ۋە ئۇلاردىن پاكلىنىش

نىجاسەتنىڭ تۈرلىرى

نىجاسەت(پاسكىنىلىق) ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرى، ئېغىر نىجاسەت، يەنە بىرى، يېنىك نىجاسەتتۇر.

ئېغىر نىجاسەتلەر: ھاراق، قان، ھارام بولغان مالنىڭ گۆشى ۋە تېرىسى، گۆشى يېيىلمەيدىغان ھايۋانلارنىڭ سۈيدۈكى، ئىتنىڭ، چوشقىنىڭ ۋە يىرتقۇچلارنىڭ تېرىتى ۋە شالوكلىرى، توخۇ، ئۆردەك، غاز قاتارلىقلارنىڭ مايىاقلىرى ۋە ئىنساننىڭ بەدىنىدىن چىقىشى بىلەن تاھارەتنى بۇزىدىغان ھەرقانداق نەرسىلەر، مەسىلەن: كىچىك - چوڭ تەرەت، قان، سېرىم، يىرىڭ، مەزى (جىنسىي ھەۋەس قوزغالغاندا كەيىپسىز چىقىدىغان، سېرىمغا ئوخشاپ كېتىدىغان سۇ)، ۋەدى (

گاهدا كىچىك تەرەتتىن كېيىن چىقىدىغان دۇغا، ئاق سۇ) قاتارلىقلار.

يېنىك نىجاسەتلەر: ئات ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش گۆشى يېيىلمىدىغان ھايۋانلارنىڭ مايىاقلىرى، سۆيدۈكلىرى، ئۇچارلىقلارنىڭ مايىاقلىرى قاتارلىقلاردۇر. [مغني المحتاج 1 - توم 79 - بەت]

نىجاسەتلەردىن كەچۈرۈم قىلىنىش مىقدارى

ئېغىر نىجاسەتلەردىن بىر تەڭگە مىقدارى(3.17 گرام)غا، يېنىك نىجاسەتلەردىن كىيىمنىڭ يېكى بەدەننىڭ تۆتتىن بىرىگە يەتمىگىنى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. بۇ ئورۇندىكى كەچۈرۈم قىلىنىشنىڭ مەنىسى: نامىز ئوقۇغان كىشى بەدىنى يېكى كىيىمىدىكى نىجاسەتنى كۆرمىگەنلىكتىن ئۇنىڭ بىلەن نامىز ئوقۇغان بولسا، بۇ نىجاسەت ئېغىر نىجاسەتتىن بولۇپ، ئۇنىڭ مىقدارى بىر تەڭگە مىقدارىغا يەتمىگەن بولسا، يېكى يېنىك نىجاسەتتىن بولۇپ، ئۇنىڭ مىقدارى ئەڭ كۆپ بولغاندا كىيىمنىڭ يېكى بەدەننىڭ تۆتتىن بىرىدىن ئاز بولغان بولسا، ئۇ كىشىنىڭ بۇ نىجاسەتلەر بىلەن ئوقۇغان نامىزى ئادا تاپقان بولىدۇ، نىجاسەت بىلەن نامىز ئوقۇغانلىقىنى بىلگەندىن كېيىن ئۇ نامازنى قايتا ئوقۇشى كېرەك ئەمەس دېگەنلىكتۇر. ئەگەر نامىز ئوقۇغان كىشى يوقىرىقى مىقدارىدىن ئاز نىجاسەت بولسىمۇ، ئۇنى كۆرۈپ تۇرۇپ، ئۆزۈرسىز ھالدا ئۇنىڭ بىلەن نامىز ئوقۇغان بولسا، ئۇنىڭ نامىزى دۇرۇس ئەمەس. نىجاسەتلەردىن پاكلىنىپ نامازنى قايتا ئوقۇشى لازىم كېلىدۇ. [فتح القدير 1 – توم 140 – 146

- بەتلەر، الدر المختار 1 – توم 295 - بەت، وحاشية ابن عابدين 1 - توم 309 - بەت]

نىجاسەتلەردىن پاكلاش ئۇسۇلى

1 - قان، يىرىڭ ۋە چوڭ تەرەتكە ئوخشاش كۆرگىلى بولمىدىغان نىجاسەتلەر بىلەن نىجىس بولغان نەرسىلەر نىجاسەتنىڭ ئۆزىنى سۇ بىلەن يۇيۇپ يوقتىش ئارقىلىق پاكلىنىدۇ. يۇيۇلغاندىن كېيىنمۇ ئۇنىڭ ئەسىرىنىڭ قېلىشى ئۇنىڭ پاكلىقىغا تەسىر يەتكۈزمەيدۇ. مەسىلەن: قانغا بويالغان كىيىمنى يۇيۇپ تازىلىغاندىن كېيىن، قاننىڭ ئەسىرىدىن قالغان سېرىق رەڭ كىيىمدىن يوقالمىغان بولسىمۇ، ئۇ كىيىم نىجىس دېيىلمەيدۇ، بەلكى پاكتۇر.

2 - ھاراق، كىچىك تەرەت ۋە باشقىلارغا ئوخشاش قۇرۇپ قالسا كۆرگىلى بولمايدىغان نىجاسەتلەر بىلەن نىجىس بولغان نەرسىلەر ئاز دېگەندە ئۈچ قېتىم يۇيۇش ۋە ھەر قېتىم يوغاندا ئۇنى سقىش بىلەن پاكلىنىدۇ.

3 - قانداقلا بىر نىجاسەت بىلەن نىجىس بولغان زېمىندىن نىجاسەتنىڭ ئەسىرىنى يوقىتىش بىلەن بۇ زېمىن پاك بولغان بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىدە نامازئوقۇشقا بولىدۇ. بىراق ئۇ جايدا تەيەممۇم قىلىشقا بولمايدۇ. زېمىننى تازىلاش ئۇسۇلى مۇنداق، زېمىندىكى نىجاسەت ئەگەر يۇمشاق نىجاسەتتىن بولسا، ئۇنىڭغا سۇ تۆكۈش بىلەن ئۇنىڭ ئەسىرى يوقالغىچە تازىلىنىدۇ. ئەگەر ئېغىر نىجاسەتتىن بولسا، مەزكۇر نىجاسەت زېمىندىن كولاپ ئېلىپ تاشلىنىدۇ ۋە ئورنىغا ئۈچ قېتىم سۇ چېچىپ تازىلىنىدۇ.

4 - قانداقلا بىر نىجاسەت بولمىسۇن، ئۇ ئۆز ئەسلىدىن ئۆزگىرىشى بىلەن پاك بولغان بولىدۇ. مەسىلەن: ھايۋانلارنىڭ سۈيدۈكلىرىنىڭ قۇرۇپ تۇزغا ئايلانغىنىغا، ھايۋانلار ۋە ئىنسانلارنىڭ چوڭ تەرەتلىرىنىڭ كۆيدۈرۈلۈش بىلەن كۈلگە ئايلانغىنىغا ئوخشاش. تۇز بىلەن كۈل پاك ماددىلاردۇر.

5 - سېپىرم ھۆللۈك ھالىتىدە سۇ بىلەن يوپۇلىدۇ. قورۇق ھالىتىدە ئۇۋۇلاپ ئەسىرىنى يوقىتىش بىلەن پاكلىنىدۇ. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كىيىمىگە يۇققان سېپىرم ئەگەر قۇرۇپ قالغان بولسا، ئۇنى ئۇۋۇلاپ ئەسىرىنى يوق قىلىش بىلەن، ھۆل ھالىتىدە بولسا يۇيۇش بىلەن تازىلايتتىم.» [دار قۇتنىي ۋە بەززار رىۋايىتى]

6 - ئىت ۋە چوشقىنىڭ نىجاسەتلىرى بىر قېتىم تۇپراق بىلەن ئالتە قېتىم سۇ بىلەن جەمئى يەتتە قېتىم يۇيۇش ئارقىلىق پاكلىنىدۇ. بۇ مەسىلە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسى بىلەن سابىت بولغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىرىڭلارنىڭ قاچىسىنى ئىت يالاپ قويغان بولسا، ئۇنى يەتتە قېتىم يۇيۇڭلار. ئاۋۋالقى قېتىمىنى تۇپراق بىلەن يۇيۇڭلار.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

چۈنكى تۇپراق تەركىبىدە مىكروبلارنى ئۆلتۈرۈش كۈچىگە ئىگە ماددا بار بولغانلىقتىن، قاچىنى تۇپراق بىلەن بىر قېتىم سۈرتۈش ئارقىلىق ئۇنىڭغا ئىتنىڭ شالۋىكىدىن يۇققان مىكروبلار ئۆلىدۇ. سۇ بىلەن يەنە ئالتە قېتىم يۇيۇش ئارقىلىق قاچىدا مىكروبنىڭ ئەسىرى قالمىغان بولىدۇ. پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ھەدىسىدىكى

هېكمەت، تېخى ئەمدىلا تىببىي مۇتىخەسسىسلىرى تەرىپىدىن بايقالغان. ئىسلام ئالىملىرى چوشقىنىمۇ ئىتنىڭ ھۆكمىگە كىرگۈزگەن. چۈنكى چوشقا مىكروبلارنى يېتىشتۈرۈشتە ئىتتىن پاسكىنىدۇر. ھەر ئىككىسىنىڭ شالۇكىدا مىكروبلار كۆپ ئورۇن تۇتىدۇ.

7 ـ ئانىسىنىڭ سۈتى بىلەنلا غىزالانىدىغان تېخى تاماق يېگۈچى بولمىغان ئوغۇل بۇۋاقنىڭ سۈيدۈكى يۇقۇپ قالغان كىيىمنىڭ ئۈستىگە سۇ تۆكۈش بىلەن كىيىم پاك بولىدۇ. ئەمما قىز بوۋاقنىڭ سۈيدۈكى يۇققان كىيىم سۇ بىلەن يۇيۇش ئارقىلىقلا پاك بولىدۇ. ئەمما ھەر ئىككىسىنىڭ تەرتى تېگىپ قالغان نەرسىلەر پەقەت سۇ بىلەن يۇيۇش ئارقىلىقلا پاكلىنىدۇ.

ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**يُنْضَحُ بَوْلُ الْغُلَامِ وَيُغْسَلُ بَوْلُ الْجَارِيَةِ**} تەرجىمىسى: «ئوغۇل بۇۋاقنىڭ سۈيدۈكى تەككەن نەرسە ئۈستىگە سۇ تۆكۈش بىلەن، قىز بۇۋاقنىڭ سۈيدۈكى تەككەن نەرسە يۇيۇش بىلەن پاكىزلىنىدۇ.» [بدائع الصنائع 1 – توم 89 - بەت، اللباب شرح الكتاب 1 - توم 30 - بەت، الفقه الإسلامي وادلته 1 – توم 153 – 162 - بەتلەر]

نامازنىڭ ئىككىنچى شەرتى تاھارەتنىڭ بايانى

تاھارەتنىڭ تۈرلىرى

تاھارەت ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ.

1 - نامـاز ئوقـۇش، تىلاۋەتنـىڭ سەجدىسـىنى قىلـىش ۋە قـۇرئاننى تۇتۇش ياكى ئوقۇش ئۈچۈن تاھارەت ئېلىش پەرزدۇر.

2 - كەبىنى تاۋاپ قىلىش ئۈچۈن تاھارەت ئېلىش ۋاجىپتۇر.

3 - تاھارەت بىلەن يېتىش ئۈچۈن، غەيۋەت، يالغان سۆز ۋە بارلىق خاتالىقلاردىن، مېيىتنى يۇغان ۋە كۆتۈرگەندىن كېيىن تاھارەت ئېلىش سۇننەتتۇر.

تاھارەتنىڭ پەرزلىرى

تاھارەتنىڭ پەرزلىرى تۆت بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:

1 - يۈزنىڭ چاچ ئۇنگەن يېرىدىن باشلاپ زاكاقنىڭ ئاستىغچە ۋە ئىككى قولاقنىڭ يۇمشاقلىرىغچە بولغان جايلىرىنى يۇيۇش.

2 - ئىككى قولنى جەينەكلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيۇش.

3 - ئىككى پۇتنى ئوشۇقلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيۇش.

4 - باشنىڭ تۆتتىن بىرىگە مەسھى قىلىش (سۇ بىلەن سىلاش).
[نور الإيضاح ونجاة الأرواح 5 - بەت]

تاھارەتنىڭ پەرز ئىكەنلىكى هەققىدە ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: {**يَاأَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوْهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوْا بِرُؤُسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ**} تەرجىمىسى: «ئى مۆمىنلەر!

(سىلەر تاھارەتسىز تۇرۇپ نامىاز ئوقۇماقچى بولساڭلار) يۈزۈڭلارنى يويۇڭلار. قولۇڭلارنى جەينىكىڭلار بىلەن قوشۇپ يويۇڭلار. بېشىڭلارغا مەسھى قىلىڭلار. پۇتۇڭلارنى ئوشۇقۇڭلار بىلەن قوشۇپ يويۇڭلار.» [مائىدە سۈرىسى 6 – ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامىاز ئوقۇش ئۈچۈن تاھارەت ئېلىشنىڭ شەرت ئىكەنلىكى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: {**لاَ تُقْبَلُ صَلاَةٌ بِغَيْرِ طُهُورٍ**} تەرجىمىسى: «تاھارەتسىز ئوقۇلغان نامىاز قوبۇل بولمايدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

تاھارەتنىڭ سۈننەتلىرى

تاھارەتنىڭ سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - تاھارەت ئېلىشنى نىيەت قىلىش.

2 - تاھارەتنى «بىسمىللاھ» بىلەن باشلاش.

3 - ئىككى قولنى بىلەكلىرىگىچە يۇيۇش.

4 - چىشلارنى مىسۋاك بىلەن، مىسۋاك بولمىسا بارماق بىلەن تازىلاش.

5 - ئېغىزغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ چايقاش.

6 - بۇرۇنغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ تازىلاش.

7 - بارماقلارنىڭ ئارىسىنى سۇ بىلەن سىلاپ يۇيۇش.

8 - ھەر ئەزانى ئۈچ قېتىمدىن يۇيۇش.

9 - ئىككى قۇلاقنى مەسھى قىلىش.

10 - تاھارەتنى تەرتىب بىلەن ئېلىش.

11 - ئەزالارنى يۇيۇشتا ئوڭ تەرەپتىن باشلاش.

12 - گەردەنگە مەسھى قىلىش.

13 - ساقلى بار كىشىنىڭ ساقلىنىڭ ئارىلىرىنى سۇ بىلەن سىلىشى.

14 - ھەر ئەزانى يۇيۇشتا ئۈۋۈلاپ پاكىز يۇيۇش.

15 - باشنىڭ ھەممىنى بىر قېتىم مەسھى قىلىش.

16 - تاھارەتتە يويۇلىدىغان ئەزالارنى يۇيۇشتا ئارقا - ئارقىدىن يۇيۇش.

17 - يۇيۇشنى ئوڭ تەرەپتىن باشلاش. مەسىلەن: ئاۋۋال ئوڭ قولنى ئاندىن سول قولنى يوغانغا ئوخشاش.

18 - روزا تۇتمىغان ۋاقىتلاردا ئېغىز بىلەن بۇرۇنغا سۇ ئېلىشتا ئاشۇرۇپ ئېلىش، ئەمما روزا تۇتقان ۋاقىتلاردا سۇنىڭ گالدىن ئۆتۈپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن سۇنى ئېغىز بىلەن بۇرۇنغا دىققەت بىلەن ئېلىش. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 5 - بەت]

تاھارەتتىكى مەكرۇھلار

تاھارەت ئېلىشتا مەكرۇھ بولىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

1 - سۇنى ھەددىدىن ئارتۇق ئىسراپ قىلىش.

2 - سۇنى نورمالدىن ئاز قوللىنىش.

3 - سۇ بىلەن يۈزگە ئۇرۇش.

4 - تاھارەت ئېلىۋاتقاندا دۇنيالىق سۆزلەرنى دېيىشىش.

5 - تاھارەت ئېلىۋاتقاندا ئۆزۈرسىز باشقىلاردىن تاھارەتكە ياردەم سوراش.

6 - بىر قېتىم قىلىدىغان مەسىھنى يېڭى سۇ بىلەن بىر قېتىمدىن ئارتۇق قىلىش. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 5 - بەت]

تاھارەت ئېلىشنىڭ ئەدەبلىرى ۋە قائىدە - تەرتىبلىرى

1 - كۆڭلىمىزدە تاھارەت ئېلىشنى نىيەت قىلىمىز.

2 - ئىمكانىيەت بولسا، ئىگىزرەك جايدا قىبلىگە قاراپ ئولتۇرىمىز.

3 - «بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىيم» دەيمىز.

4 - قولىمىزنى ئۈچ قېتىم پاكىز يۇيىمىز. قوللارنى يوغاندا بارماقلىرىنىڭ ئارىسىنى ئارلاپ پاكىز يۇيىمىز.

5 - ئوڭ قولىمىز بىلەن ئېغزىمىزغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ چايقايمىز. مىسۋاك بولسا ئۇنىڭ بىلەن، مىسۋاك بولمىسا بارمىقىمىز بىلەن چىشلىرىمىزنى تازىلايمىز.

6 - بۇرنىمىزغا ئۈچ قېتىم ئوڭ قولىمىز بىلەن سۇ ئېلىپ، سول قولىمىز بىلەن تازىلايمىز.

7 - يۈزىمىزنى پىشانىمىزنىڭ چاچ ئۇنۇپ توختىغان يېرىدىن زاكاقنىڭ ئاستىغچە ۋە ئوڭ قۇلاقنىڭ يۇمشىقىدىن سول قۇلاقنىڭ يۇمشىقىغچە ھەممىنى تولۇق ۋە پاكىز ئۈچ قېتىم يۇيىمىز. (ساقالى بار كىشى ساقالىنىڭ ئارلىرىنى سۇ بىلەن سلاپ چىقىدۇ).

8 - ئاۋۋال سول قولىمز بىلەن ئوڭ قولىمزنى، كېيىن ئوڭ قولىمز بىلەن سول قولىمزنى جەينەكلىرى بىلەن قوشۇپ يويىمىز.

9 - ئوڭ قولىمزنىڭ ئالقىنىنى قايتا ھۆل قىلىپ، بېشىمزنىڭ تۆتتىن بىرىنى باكى ھەمىسىنى سلايمىز.

10 - ئىككى قولىمزنىڭ بىگىز ياكى كىچىك بارماقلىرى بىلەن ئىككى قولقىمزنىڭ ئىچىنى، باش بارماقلىرى بىلەن ئىككى قولقىمزنىڭ تېشىنى، قالغان ئۇچ بارماق بىلەن گەردەننى سلايمىز.

11 - ئاۋۋال ئوڭ، ئاندىن سول پۇتىمزنى ئوشقى بىلەن قوشۇپ يويىمىز.

تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن، ئۆزە تۇرۇپ تاھارەتتىن ئاشقان سۇدىن ئىچىش ۋە مۇنۇ دۇئالارنى ئوقۇش سۈننەتتۇر:

1 - {أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيْكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُوْلُه} يەنى «يالغۇز بىر ئاللاھتىن باشقا ھەقىقي ئىلاھ يوقلىقىغا، ئۇنىڭ شېرىكى يوقلىقىغا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە بەرھەق پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

2 - {اَللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِيْنَ، وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِيْنَ} بەنى «ئى ئاللاھ! مېنى تەۋبە قىلغۇچىلاردىن ۋە گۇناھلاردىن پاك بولغۇچىلاردىن قىلغىن.» [تىرمىزي رىۋايىتى]

يوقىرىدا كۆرسىتىلگەن بويىچە تاھارەت ئالغان كىشى تاھارەتنىڭ پەرزلىرى، سۈننەتلىرى، ئەدەبلىرى ۋە پۈتۈن قائىدە – تەرتىبلىرىنى تولۇق ئورۇنلىغان بولىدۇ.

ئۇيغۇر كتاب تورىدىن
www.uyghurkitap.com

مسۇاك قوللىنىش

مسۇاكنىڭ تەرىپى

مسۇاك - «سالۋادورا پېرسكا» دەپ ئاتىلىدىغان «ئىراك» دەرىخىنىڭ ياش نوتىسىدىن كېسىپ ئېلىنىدىغان ھۆل ياغاچ دېمەكتۇر. بۇ ياغاچتىن بىر غېرىچ مىقدارىدا كېسىپ، ئۇنىڭ ئۇچىنى 1 ياكى 2 سانتىمېتىر ئۇچلاپ سۇغا چىلاپ يۇمشىتىش ئارقىلىق قوللىنىلىدۇ. مسۇاك سۇدا يۇمشىغاندىن كېيىن خۇددى چىش چوتكىسىدەك پۇرشىلىق ھالغا كېلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەۋسىيە قىلغان مسۇاك دەل بۇ دەرەخنىڭ ئۆزىدۇر. بۇ دەرەخ شەرقىي ئافرىقىدىن، ھىندىستانغىچە بولغان مەملىكەتلەردە يېتىشىدۇ.

مسۇاكنىڭ ئەھمىيىتى

«تولۇق ۋە توغرا سۆزلەشنىڭ بىردىنبىر ۋاستىسى بولغان چىشلارنى ئاسراش ئىنسان ئۈچۈن بەكمۇ ئەھمىيەتلىكتۇر. ئېغىزدا چىشلار تولۇق بولمىغاندا پسخولوگىيىلىك سەلبىياتىلارمۇ كۆرىلىدۇ. چىشلارنىڭ ئەڭ چوڭ دۈشمىنى چىشلارنىڭ ئارىلىقىدا تاماقنىڭ قالدۇقلىرىدىن توپلانغان باكتېرىيەلەردۇر. ئېغىز، چىش ۋە چىشلارنىڭ ئەتراپىدىكى گۆشلەرنى باكتېرىيەلەردىن ساقلاش ئۈچۈن چىش چوتكىسىنى قوللىنىش ئەھمىيەتلىكتۇر. بىراق چىش چوتكىسى بىلەن ئىشلىتىلىدىغان چىش پاستىلىرى (ياگولار) نورمالدىن ئارتۇق تەملىك بولغاچقا، ئۇ، ئېغىز تەمىنى بۇزىدۇ. ئەمما مسۇاك ئۆزىنىڭ نورمال پۇرىقى ۋە ياخشى تەمى بىلەن ئالاھىدە خۇسۇسىيەتكە ئىگە بولغاچقا، ئېغىزنىڭ تەمىنى بۇزمايدۇ. شۇڭا چىش چوتكىسىدىن مسۇاكنىڭ

ئەھمىيتى كۆپتۇر. بۇنىڭ تېخىمۇ چوڭ ئالاھىدىلىكى، مىسۋاكنى ئادەتتىكى چىش چوتكىسىغا سېلىشتۇرغاندا، مىسۋاكنىڭ تۆۋەندىكىدەك ئارتۇقچىلىقلىرىنى كۆرىمىز:

1 - مىسۋاك دېيىلگەن بۇ ياغاچنىڭ تەركىبىدە باكتېرىيەلەرنى ئۆزلىكىدىن يوقىتىدىغان ماددىلار بار.

2 - بۇ ياغاچنىڭ ھىدى تۆكۈرۈكنى كۆپەيتىش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە بولغىنى ئۈچۈن ئېغىزنىڭ ھۆللۈكىنى ساقلاپ قالىدۇ. نەتىجىدە ئېغىز قۇرۇپ قالمىغاچقا پۇرىمايدۇ.

3 - بۇ ياغاچ ئادەتتىكى چىش چوتكىسىدىن يۇمشاق ۋە نورمال تەملىك بولغىنىنىڭ ئۈستىگە، ئېغىزنىڭ تەمىنى بوزىدىغان ياكى قۇرىتىدىغان ماددىلارنى خالىيدۇر.» [«ibadetin getirdikleri» ناملىق ئەسەردىن. تۈركچە].

تاھارەتتە شۇبھە

تاھارەتنىڭ بار ياكى يوقلىقىدىن شۇبھىلەنگەن كىشى قايتا تاھارەت ئالىدۇ. تاھارەتتە يوپۇلىدىغان ئەزالارنىڭ بەزىسىنى يوپۇپ - يۇمغانلىقىدىن شۇبھىلەنگەن كىشى، ئەگەر بۇ تۇنجى قېتىملىق ھادىسە بولسا، شۇبھىلەنگەن ئەزالارنى قايتا يۇيىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ ھەمىشە مۇشۇنداق شۇبھىلىنىدىغان ئادىتى بولسا، بۇ شۇبھە ئىتىبارغا ئېلىنمايدۇ. تاھارىتى دۇرۇستۇر.

بىراۋ تاھارەت ئالغىنى ئېسىدە بار، ئەمما ئۇنىڭ بۇزۇلغان - بۇزۇلمىغانلىقىدىن شۇبھىلەنسە تاھارەت بار ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر

تاھارەتنىڭ بۇزۇلغانلىقى ئېسىدە بار، ئەمما ئۇنىڭدىن كېيىن تاھارەت ئالغان - ئالمىغانلىقىدا شۈبھىلەنسە تاھارىتى يوق ھېسابلىنىدۇ.

تاھارەتنىڭ ھېكمىتى

تاھارەت ئېلىپ پاكلىنىشنىڭ ھېكمەتلىرى ناھايىتى كۆپتۇر. ئاللاھ بەندىلىرىنى ھېچقاچان ھېكمەتسىز ۋە مەنىسىز ئىشلارغا بۇيرىغان ئەمەس. ئاجىزانە ئەقلىمىز بىلەن ئىدراك قىلالىغان بەزى ھېكمەتلەرنى سۆزلەپ ئۆتكۈم كېلىدۇ. ئۇلار:

1 - مەلۇمكى، تاھارەت ئالغاندا يوپۇلىدىغان ئەزالار ئادەتتە چاڭ - توزانلار ۋە كىرلىنىشلەرگە ئۇچراپ تۇرىدىغان ئوچۇق ئەزالاردۇر. شۈبھىسىزكى، بۇ ئەزالارنى تاھارەت ئارقىلىق يوپۇپ پاكىزلەش ئىنسانىنىڭ پاكلىقىنى تامامليدۇ. نەتىجىدە قىلغان ئەمەل - ئىبادەتلەرنىڭ قوبۇل بولۇشىغا ۋەسىلە بولىدۇ. چۈنكى ئاللاھ پاكتۇر. ئۇ پاكلىقنى ياقتۇرىدۇ ۋە پاكلىق بىلەن قىلىنغان ئەمەللەرنىلا قوبۇل قىلىدۇ.

2 - تاھارەت ئېلىش ئىنساندىكى ھارغىنلىق، ھورۇنلۇق ۋە بوشاڭلىقلارنى يېڭىپ تاشلاپ، ئۇنى پائالىيەتچانلىققا يېتەكلەيدۇ. ئىنسان تەبىئىتىدە پاكىزلىق تەرەپتىن بەدەن بىلەن روھنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئالاھىدە باغلىنىش بار. بەدەن كىرلاشقان ۋاقىتتا روھمۇ چۈشكۈنلىشىدۇ. بەدەن پاكىز بولغان ۋاقىتتا روھمۇ جانلىنىدۇ. ئادەتتە چارچىغان ياكى ئويقۇسى كەلگەن ئادەم يۇزىنى يوسا، ئۇنىڭ ھارغىنلىقى ۋە ئويقۇسى يوقلىپ، ئۇنىڭ ھەرىكەتچانلىقى ۋە جوشقۇنلىقى ئاشىدۇ. ئەھۋال بۇنداق ئىكەن، ئويغاق ۋە نورمال

هالەتلەردە يۈز، قول ۋە پۇتلارنى يۇيۇشنىڭ ئىنسانغا بېرىدىغان ئىجابىي تەسىرى تېخىمۇ چوڭ بولىدۇ.

3 - تاھارەت ئېلىش ئارقىلىق كىشىنىڭ كىچىك گۇناھلىرى بىرگە يۇيۇلۇپ پاكلىنىدۇ. چۈنكى ئىنسان گۇناھ قىلسا، كۆزى بىلەن كۆرۈپ، قولى بىلەن تۇتۇپ، پۇتى بىلەن مېڭىپ، كاللىسى بىلەن ئويلاپ قىلىدۇ. شۇڭا بۇ ئەزالارنى سۇ بىلەن يۇيۇش ئارقىلىق، بۇ ئەزالارنىڭ ئىشلىگەن گۇناھلىرى يۇيۇلۇپ پاك بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە مۇنداق دەيدۇ: {**مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُبْلِغُ (أَوْ فَيُسْبِغُ) الْوُضُوءَ ثُمَّ يَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، أَلاَّ فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةُ، يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ**} تەرجىمىسى: «سىلەردىن قانداقلا بىر كىشى تاھارەتنى تولۇق ئېلىپ بولغاندىن كېيىن: {**أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ الاَّ للّهُ وَأَنَّ مُحمَّداً عَبْدُ اللّهِ وَرَسُولُه**}يەنى: «ئاللاھتىن باشقا مەبۇدۇ بەرھەق يوق ئىكەنلىكىگە، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقلىقىغا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ بەندىسى ۋە بەرھەق پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن» دەيدىكەن، ئۇنىڭغا سەككىز جەننەتنىڭ ئىشىكى ئېچىلىدۇ. ئۇ (ئاخىرەتتە) جەننەتكە ئۆزى خالىغان ئىشىكتىن كىرەلەيدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

بۇ ھەدىس بىرىنچىدىن، پاك تاھارەت ئۈستىدە تۇرۇپ شاھادەت كەلىمىسىنى ئوقۇشنىڭ پەزىلىتىنى ئىپادىلىسە، ئىككىنچىدىن، تاھارەت ئېلىش ئارقىلىق گۇناھلارنىڭمۇ يۇيۇلۇپ كېتىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ. چۈنكى جەننەتكە سالاھىيەتلىك بولۇش گۇناھلارنىڭ يۇيۇلۇپ يوقىغا چىقىشىنى تەقەززا قىلىدۇ.

www.uyghurkitap.com

تاھارەتنىڭ گۈزەللىككە بولغان پايدىسى

تاھارەت ئېلىش ئىنسانىنىڭ گۈزەللىكى ۋە پاكىزلىقى ئۈچۈن ئىنتايىن پايدىلىق بىر پائالىيەتتۇر.

ئىككى قول

ئىككى قول ھەمشە ئىنسان ئۈچۈن ئىشلەپ تۇرىدۇ. ئۇ، گاھىدا نىجىس، كىر نەرسىلەرنى تۇتۇشقا مەجبۇر بولىدۇ. تاھارەتتە ئىككى قولنى يۇيۇش ئارقىلىق قوللار ئۆز گۈزەللىكىگە قايتىدۇ. باشقىلار بىلەن كۆرۈشكەندىمۇ قوللار پاكىز، گۈزەل بولغاچقا قارشى تەرەپنى راھەتسىز قىلمايدۇ. ئادەتتە ئىككى قول ئۈچۈق تۇرغاچقا پاكىز، گۈزەل تۇرسا، كىشىنىڭ بەدىنى ۋە باشقا ئەزالىرىنىڭمۇ گۈزەل ۋە پاكىز ئىكەنلىكىنى ناماياں قىلىدۇ.

ئېغىز

ئېغىزدا، بولۇپمۇ چىشلارنىڭ ئارىسىدا تاماقنىڭ بەزى قالدۇقلىرى ساقلىنىپ قالغانلىقتىن، ئۇلار ئېغىزدا يېقىمسىز ھىدلارنى پەيدا قىلىپ باشقىلارغا ئازار بېرىدۇ. ئۆزىنىڭمۇ پاكىزلىقىغا سەلبىي تەسىر بېرىدۇ. ئېغىزنى تاھارەت ئېلىش ئارقىلىق ئۈچ قېتىم پاكىز يۇغاندىن كېيىن، پاكىز سۇ بىلەن ئېغىزنىڭ يېقىمسىز ھىدلىرى يوقىلىپ پاكىز ھالغا كېلىدۇ.

بۇرۇن

بۇرۇن نەپەس ئەزالىرىمىزدىن بولۇپ، ئۇ ھەر كۈنى سىرتتىن كىرگەن مىليونلارچە مىكروبلارنى ۋە چاڭ ـ توزانلارنى ساقلاپ قالىدۇ.

نەتىجىدە، سىرتقا يېقىمسىز ھىدلارنى چىقىرىدۇ. ئەڭ ياماڭ بولغىنى بۇرۇندا ساقلىنىپ قالغان مىكروبلار نەپەس يولى ئارقىلىق گاھىدا ئۆپكىگە بېرىپ يېتىدۇ ۋە ئۆپكىدە كېسەل پەيدا بولۇشقا سەۋەب بولىدۇ. ئىلاھىي ھېكمەت بۇرۇن ئىچىدىكى قىلچىلارنى(تۈكلەرنى) سىرتتىن كىرىپ كەلگەن مىكروبلارنىڭ ئۆپكىگە ئۆتۈپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن توساق قىلىپ ياراتقان بولۇپ، بۇرۇن تازىلانماستىن تۇرۇۋەرگەندە، ئۇنىڭدىكى مىكروبلار ۋە چاڭ ـ توزانلار نەپەس يولى ئارقىلىق ئۆپكىگە بېرىپ يېتىدۇ. تاھارەت ئېلىش ئارقىلىق بۇرۇنغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ تازىلاش بىلەن ئۇنىڭدىكى مىكروبلار، چاڭ ـ توزانلار ۋە يېقىمسىز ھىدلار ھەممىسى چىقىپ كېتىپ، پاكىز ھالغا كېلىدۇ.

يۈز

يۈز ئوچۇق تۇرىدىغان ئورگان بولغانلىقتىن، ئۇ گاھىدا تۈپراق ۋە چاڭ ـ توزانلار بىلەن، گاھىدا تەرلەش بىلەن كىرلىنىدۇ. كىشىلەرنىڭ گۈزەللىكى ۋە پاكىزلىقى يۈزىدىن ئىسپاتلىنىدۇ. باشقا ئەزالىرى پاكىز بولسىمۇ، يۈزى كىر ۋە پاسكىنا بولغان بىراۋغا كىشىلەرمۇ ياخشى باھا بەرمەيدۇ. نەتىجىدە، ئۇ كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتىدىن قالىدۇ. تاھارەت ئېلىش ئارقىلىق يۈزنى يۇغاندا يۈز گۈزەللىكىنى ۋە پاكىزلىقىنى ئەسلىگە كەلتۈرەلەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن سەلبىي تەسىرلەردىن ساقلانغىلى بولىدۇ.

باش

باش گاھىدا تەرلەيدۇ، گاھىدا چاڭ ـ توزانلاردا كىرلىنىدۇ. تاھارەتتە ئۈنى پاكىز سۇ بىلەن سىلىغاندا، باشتىكى چاڭ ـ توزان ۋە

تەر يوقىلىپ، چاچمۇ پارلاق هالغا كېلىدۇ. ھەر تاھارەتتە باشنى يۇيۇش كىشىلەرگە ئېغىر كەلمىسۇن دېگەن مەقسەت بىلەن ئىسلام دىنى ئۇنى پەقەت ھۆل قول بىلەن سىلاشقا بۇيرۇش بىلەن كۇپايە قىلغان.

قۇلاقلار

قۇلاقلارمۇ ئوچۇق ئەزا بولغاچقا، ئومۇ چاڭ ـ توزانلار بىلەن كىرلىنىدۇ. قۇلاقلارنىڭ ئىچىدىكى ۋە سىرتىدىكى كىرلار ئىنسانىنىڭ گۈزەللىكىگە ئەلبەتتە زىيانلىقتۇر. تاھارەت ئالغاندا قۇلاقلارنى بارماقلارنىڭ ئۇچلىرى بىلەن سىلاپ تازىلاش ئارقىلىق قۇلاق تازىلىقى ۋە گۈزەللىكى ئەسلىگە كېلىدۇ.

ئىككى پۇت

ئىككى پۇت گاھىدا تەرلەيدۇ. تەرلىگەندىن كېيىن يېقىمسىز ھىدلارنى سىرتقا پۇرىتىدۇ. پۇتلىرى تەرلەيدىغان كىشىلەر باشقىلارنى راھەتسىزلەندۈرمەي قويمايدۇ. ئۆزىمۇ ئاممۇنىي سورۇنلاردا ئولتۇرغىنىدا راھەت ھېس قىلالمايدۇ. تاھارەت ئېلىش ئارقىلىق پۇتلارنى پاكىز يۇغاندا، پۇتلاردىكى يېقىمسىز ھىدلار يوقىلىپ پاكىز ھالغا كېلىدۇ.

بەزىلەر مۇنداق دېيىشى مۇمكىن: بىز يوقىرىقى ئەزالارنى تاھارەت ئالمىساقمۇ، تازىلىق ئۇچۇن ھەمىشە يۇيۇپ پاكىز تۇتىمىزغۇ؟

بۇنىڭ جاۋابى مۇنداق: گۈزەللىك، تەن ساقلىقى ۋە پاكىز يۇرۇش ئۇچۇن تازىلىق قىلىش ھەر كىشىنىڭ ئۆز ئىختىيارىدىكى ئىش بولغانلىقتىن، كىشىلەر ئۆز ئىختىيارىدىكى ئىشلارنى خالىسا قىلىدۇ، خالىسا قىلمايدۇ. خۇسۇسەن كۆكۈل خالىمىغان، ياكى چارچىغان ياكى

سەپەر ئۇستىدە بولغان ياكى مىجەزى بولمىغان ھاللاردا، كىشىلەر بۇ تازىلىقلارنى مۇنتىزىم ھالدا قىلالمايدۇ. ئەمما بەش ۋاخ نامازئوقۇيدىغان مۇسۇلمان كىشىلەر تاھارەتنى قانداق شارائىتلاردا بولمىسۇن، مۇتلەق ئالىدۇ. نامازئوقۇش، قۇرئان ئوقۇش ۋە باشقا ئىبادەتلەر ئۈچۈن كۆڭلى خالىسۇن ياكى خالمىسۇن، مىجەزى بولسۇن ياكى بولمىسۇن، ئۆيدە بولسۇن ياكى سەپەر ئۇستىدە بولسۇن، چارچىغان بولسۇن ياكى ئۇنداق بولمىسۇن ھەرقانداق ھاللاردا تاھارەت ئېلىشنى تەرك قىلمايدۇ. چۈنكى نامازئوقۇش ۋە بەزى ئىبادەتلەر ئۈچۈن تاھارەت ئېلىش شەرتتۇر. مۇسۇلمان كىشى تاھارەتتىكى بۇ تازىلىقلارنى ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرى بولغىنى ئۈچۈن قىلىدۇ. تاھارەتنىڭ گۈزەللىك ۋە تەن ساقلىقى ئۈچۈن بولغان پايدىلىرى بولسا، ئىبادەتنىڭ بۇ دۇنيالىق مۇكاپاتىدۇر.

يەنە بىر تەرەپتىن: كۈندە بەش ۋاخ نامازئوقۇيدىغان مۇسۇلمان كىشى، كۈندىلىك بەش ۋاخ نامازئۈچۈن بەش قېتىم تاھارەت ئېلىپ پاكلىنىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا قۇرئان ئوقۇش ۋە باشقا ئىبادەتلەر، گاھىدا نەپىلى نامازئوقۇش ئۈچۈن يەنە تاھارەت ئالىدۇ. يەنە بەزى تەقۋا كىشىلەر تاھارەت بىلەن يېتىش ئۈچۈنمۇ تاھارەت ئالىدۇ. دېمەك، مۇسۇلمان كىشى بىر كۈندە بەش پەرزنى ئادا قىلىش يۈزىسىدىن بەش قېتىم، ئۆز ئىختىيارى بىلەن بىرقانچە قېتىم تاھارەت ئېلىپ تازىلىق قىلىدۇ. قايسى بىر مەدەنىيەتتىلىك پاكىز كىشى بىر كۈندە بۇنچىلىك كۆپ تازىلىق قىلالايدۇ؟!

ئۇلارنى قىلالايدۇ دەپ پەرەز قىلغاندىمۇ، ئۇلار تازىلىقلىرىنى ئىسلام دىنىدىكى تاھارەتكە ئوخشاش بەلگىلىك ۋاقىتلاردا مۇنتىزىم قىلالامدۇ؟!... مۇمكىن ئەمەس. مانا بۇ، ئىسلام دىنىنىڭ ئىلغارلىقى

ۋە ئەۋزەللىكىدۇر. [«ibadetin getirdikleri» ئاملىق ئەسەردىن، تۈركچە]

تاھارەتنىڭ ئىنسان ساقلىقىغا بولغان پايدىسى

تاھارەت ئېلىپ پاكلىنىشنىڭ ئىنسان ساقلىقىغا بولغان پايدىلىرى ناھايىتى كۆپتۇر. ئۇلاردىن بىر قىسمى تۆۋەندە بايان قىلىنىدۇ:

قول

مىكروبلار دۇنيادىكى ھەر قانداق نەرسىدە كەڭ ئۇچراپ تۇرىدۇ. باشقىلار بىلەن كۆرىشىش، يېيىش ـ ئىچىش، تۇتۇش ۋە ئېلىش قاتارلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسى قولنىڭ ۋاستىسى بىلەن بولغانلىقتىن، يېمەكلىكلەرنى تەييارلاش، كۆز، ئېغىز، بۇرۇن ۋە باشقا ئەزالارنى ئۇۋۇلاش ۋە سۈرتۈش ئۈچۈنمۇ يەنە قول ئىشلىتىلىدۇ. بۇ سەۋەبتىن ساقلىقنى ساقلاش مۇتەخەسسىسلىرى قولنى مىكروبلار بىلەن ئەڭ كۆپ ئارىلىشىدىغان ئورگان دەپ قارايدۇ ۋە قولنى ھەمىشە يۇيۇپ تۇرۇشنى تەۋسىيە قىلىدۇ. تەرەققى قىلغان ھازىرقى مېدىتسىنا ئىلمىنىڭ ۋاستىسى بىلەن، ئىسلام دىنىنىڭ قوللارنى ئېغىز ـ بۇرۇنغا كۆتۈرىشتىن بۇرۇن پاكىز يۇيۇشقا بۇيرىغانلىقى بىلەن قوللىنىلىدىغان سۇنىڭ پاكىز، رەڭگى، تەمى ۋە پۇرىقى ئۆزگەرمىگەن بولىشنى شەرت قىلغانلىقىنىڭ سىرى ۋە ھېكمىتى مەيدانغا چىقماقتا.

ئېغىز

ئېغىز ـ تۆكرۈكلەرنى، چىشلارنى ۋە تىلنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر ئورگاندۇر. ئېغىز پاكىز توتۇلمىغاندا، ئېغىزدا پەيدا بولغان مىكروبلار يېمەك ـ ئىچمەك ۋە تۆكرۈكلەر بىلەن بىرلىكتە ئاشقازانغا بېرىپ،

ئۇنىڭ ھەرىم قىلىشتىكى نورمالللىقىنى بوزىدۇ. ئاشقازان كېسىلىگە دوچار بولغان ئاغرىقلارغا دوختۇرلارنىڭ ئېغىزلىرىنى پاكىز تۇتۇش ۋە چىشلىرىنى تازىلاپ تۇرۇشنى تەۋسىيە قىلىۋاتقانلىقى ۋە ئېغىزنى پۇتۇن بۆلۈملىرى بىلەن پاكىز تۇتۇشقا ئەھمىيەت بەرمەسلىكنىڭ ئاشقازان يالليۇغى كېسەللىكلىرىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغانلىقى توغرۇلۇق ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرغانلىقىمۇ بۇ سەۋەبتىن ئىدى. بۇنىڭ بىلەن، ئىسلام دىنىنىڭ مۇسۇلمانلارنى تاھارەتتە ئېغىزنى چايقاشقا بۇيرىغىنىنىڭ سىرتىدا، ھەر تاماقتىن كېيىن ئېغىز - چىشلارنى پاكىز يۇيۇشقا بۇيرىغانلىقىنىڭ ھېكمىتى ئوتتۇرىغا چىقماقتا.

بۇرۇن

بۇرۇن — پۇراش ۋە نەپەس ئېلىپ، چىقىرىش ۋەزىپىسىنى ئۆتەيدىغان بىر ئورگاندۇر. ھاۋا مىكروبلۇق چاڭ - توزانلارنى بۇرۇن ئارقىلىق ئۆپكىگە تارتىدۇ. ئاللاھ ئىنسانلارنى بۇ مىكروبلاردىن ساقلاش ئۈچۈن، بۇرۇننىڭ ئىچىدە تۈكلەرنى ياراتقان. بۇ تۈكلەرنىڭ ۋەزىپىسى بۇرۇنغا كىرگەن مىكروبلارنى ئۆپكىگە ياكى قان قاناللىرىنىڭ بىرەرسىگە كىرىپ كېتىشتىن توسۇشتۇر. ئىلىم - پەن مۇتىخەسسىسلىرى بۇرۇنغا ھاۋا ئارقىلىق سىرتتىن كىرىپ توختاپ قالغان نەرسىلەرنى مىكروسكوپ بىلەن كۆرۈپ تەتقىق قىلغاندىن كېيىن، ئىسلام دىنىنىڭ بۇرۇننى ھەركۈنى بەش قېتىم يۇيۇشقا بۇيرىغانلىقىنىڭ ھېكمەتلىرى مەيدانغا چىققان.

يۈز

يۈزنى يۇيۇش تېرىنى كۈچلەندۈرىدۇ، باشتىكى ئېغىرلىق ۋە چارچاشلارنى يەڭگىللىتىدۇ. تۈرۈپ قالغان قانلارنىڭ ھەرىكەتلىنىشىگە

www.uyghurkitap.com

يارده‌مچى بولىدۇ. چۈنكى يۈز يويۇلغاندىن كېيىن، ئادەم ۋۇجۇدىدىكى ئورگانلار قايتىدىن پائالىيەتچانلىقنى ئاشۇرىدۇ. تۇرۇپ قالغان قانلار ھەركەتلىنىپ، قان قانالىرى پائالىيەتكە ئۆتىدۇ. يۈزدىكى تەرلەرنى ۋە تېرە يۈزىدىكى توزۇكچىلەردە ساقلىنىپ قالغان كىرلەرنى سۇ بىلەن تازىلاش ئارقىلىق يۈزنىڭ تېرىسى سىلىقلىشىدۇ. مۇندىن باشقا، يۈزنى يۇيۇش ئويقۇنى قاچۇرىدۇ. ئادەمنى تېتىك، جوشقۇن ۋە روھلۇق ھالغا كەلتۈرىدۇ. ھارغىنلىقنى چىقىرىدۇ. ساقلىق ساقلاش مۇتەخەسسىسلىرىنىڭ يېڭى تەۋسىيەلىرىدە، يۈزنى ۋە يۈزدىكى پۈتۈن ئورگانلارنى، خۇسۇسەن كۆزلەرنى سۇ بىلەن تازىلاپ تۇرۇشقا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشنىڭ زۆرۈرلىكى تەكىتلەنمەكتە.

باش

تاھارەت ئالغاندا باشنى ھۆل قول بىلەن سىلاشنىڭ چوڭ پايدىسى بار. مېڭە ھەمىشە نۇرغۇنلىغان ئوي - پىكىرلەر بىلەن چارچايدۇ، ئاجىزلىشىدۇ، گاھىدا قان ھۇجۇملىرىغا ئۇچرايدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن بىر ئاز سۇ بىلەن باشنى سىلاش ئارقىلىق مېڭە راھەتلىنىدۇ ۋە ئۆز پائالىيىتىنى داۋاملاشتۇرۇش ئۈچۈن ياخشى بىر ۋەزىيەتكە ئۆتىدۇ.

قۇلاق

قۇلاقلارنىڭ ئىچى ۋە سىرتىنى، بويۇننىڭ ئىككى تەرىپىنى سۇ بىلەن سىلاش بۇ جايلاردىكى كىرلەرنى يوقاتقانلىقىڭ سىرتىدا، زۇكامنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا يارەمچى بولىدۇ. مۇندىن باشقا مېڭىگە كەتكەن تومۇرلارغا مەسھىنىڭ كۆپ پايدىسى باردۇر.

پۇت

پۇتلارنى يۇيۇش ئارقىلىق پۇتلار ۋە بارماقلار پاكىز بولغىنىنىڭ سىرتىدا، بارماقلارنىڭ ئارىسىدىكى تېرە مكروبلارنىڭ ئۇۋۇسى بولۇشتىن قۇتۇلۇپ قالىدۇ. چۈنكى بارماقلارنىڭ ئارىسىدىكى تېرە مكروبلار ئەڭ تېز ئورۇن تۇتىدىغان بىر جايدۇر. ئىلمىي تەتقىقاتلاردا، « تېتىنۇز» دەپ ئاتالغان ھالاك قىلغۇچى ئاغرىقنىڭ مكروبلىرىنى بارماقلارنىڭ ئارىسىدىكى تېرىنىڭ تارقىتىدىغانلىقى ئىسپاتلانغان. مۇندىن باشقا، ئاخشاملىرى پۇتلارنى يۇيۇپ يېتىش ئۇيقۇنىڭ ساغلام بولىشىغا پايدىلىقتۇر. [«ibadetin getirdikleri» نامليق ئەسەردىن، تۈركچە]

تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار

تاھارەت تۆۋەندىكىلەرنىڭ بىرەرسى بىلەن بوزۇلىدۇ:

1 - ئىنسانىنىڭ ئالدى ۋە كەينىدىن ئىبارەت ئىككى تەرەت ئورگىنىدىن سۈيدۈك، چوڭ تەرەت، يەل، سېپىرم، ۋەدى، مەزى ۋە باشقىلارنىڭ چىقىشى.

2 - بەدەننىڭ قايسىبىر يېرىدىن قان، يىرىڭ ۋە سېرىق سۇنىڭ ئېقىشى.

3 - ئېغىز توشقىچە قۇسۇش.

4 - ئېغىزدىن قان چىقىشى (ئەمما تۈكرۈكتىن ئاز بولسا ياكى تۈكرۈكنىڭ رەڭگى قىزارمىسا زىيىنى يوق).

5 - ھوشىدىن كېتىش.

6 - مەس بولۇش.

7 - ئەر – ئاياللارنىڭ جىنسىي ئورگانلىرىنىڭ ئارىدا توسالغۇ بولماستىن بىر – بىرىگە تېگىشى.

8 - ئۇخلاش. (ئەمما نامازدا ئۆرە تۇرغاندا ئېگىلمەستىن، ئولتۇرغاندا بىر يەرگە يۆلەنمەستىن مۆگدەش تاھارەتنى بۇزمايدۇ.)

9 - نامازدا قاقاھلاپ كۈلۈش. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 6 - بەت]

تاھارەتنى بۇزمايدىغان ئىشلار

تاھارەتنى بۇزمايدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

1 - بەدەننىڭ قايسىبىر يېرىدىن قان چىقىپ، ئاقماستىن ئۆز ئورنىدا توختاپ قالغان بولسا؛

2 - بەدەننىڭ قايسىبىر يېرىدىن گۆش ئاجراپ چۈشكەن بولسىمۇ، قان چىقمىغان بولسا؛

3 - بەدەندىكى يارىدىن قۇرۇت چىققان بولسا؛

4 - ئېغىز تولمىغان مىقداردا قۇسقان بولسا؛

5 - ئۆزىنىڭ ئايالى بولمىغان بىرىنى تۇتقان بولسا؛

6 - جىنسىي ئورگانىنى تۇتقان بولسا؛

7 - ئۆرە ياكى ئولتۇرۇپ مۆگدەپ قالغان بولسا تاھارەت بۇزۇلمايدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 6 - بەت]

ئاياقلارغا مەسھى قىلىشنىڭ بايانى

مەسھىنىڭ تەرىپى

ئاياقلارغا مەسھى قىلىش ـــ تاھارەت ئالغاندا پۇتلارنى يۇيۇشنىڭ ئورنىغا تاھارەت بىلەن كىيىلگەن، سالاھىيەتلىك ئاياقلارنىڭ ئۈستىنى ھۆل قول بىلەن سىلاش دېگەنلىكتۇر.

ئاياقلارغا مەسھى قىلىشنىڭ ھۆكمى

ئاياقلارغا مەسھى قىلىش ئەر ـ ئايال ھەرقانداق مۇسۇلمان كىشى ئۈچۈن جائىزدۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 9 - بەت]

ئاياقلارغا مەسھى قىلىشنىڭ شەرتى

ئاياقلارغا مەسھى قىلىشنىڭ شەرتى تۆۋەندىكىچە:

1 ـ ئاياقلارنىڭ كامىل تاھارەت ئۈستىگە كىيىلگەن بولىشى.

2 ـ ئاياقلار ئوشۇقلارنى تولۇق ياپالايدىغان بولىشى.

3 ـ ئاياقلارنىڭ مېڭىشقا چىداملىق، پۇختا بولىشى.

4 ـ ئاياقلاردا ئۇچ بارماقنىڭ ئۇچلىرى سىغقۇدەك يىرتىق بولماسلىقى.

5 ـ ئاياقلارنىڭ پۇتلارنى قىستىماستىن ياكى بەك ئازادە بولماستىن يېپىشپ تۇرىدىغان بولىشى.

6 ـ ئاياقلارنىڭ پۇتلارغا سۇ ئۆتكۈزمەيدىغان بولىشى.

7 - جۇنۇپ بولماسلىق، يەنى غۇسلى قىلىشى پەرز بولۇپ قالغان كىشىنىڭ مەسھى قىلىشى جائىز ئەمەس. غۇسلى قىلىپ ئايىغىنى پاكلىق ئۈستىگە كىيگەن بولسا، ئاندىن ئۇنىڭغا مەسھى قىلسا بولىدۇ. [اللباب شرح الكتاب 1 - توم 24 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 9 - بەت]

مەسھىنىڭ قائىدىسى

ئاياقلارغا مەسھى قىلىشتا، قوللارنى ھۆل قىلىپ، ئوڭ قولنىڭ بارماقلىرى بىلەن ئوڭ پۇتنىڭ، سول قولنىڭ بارماقلىرى بىلەن سول پۇتنىڭ ئۈچلىرىدىن باشلاپ پۇتلارنىڭ ئايرىلىدىغان بېغىشلىرىغچە بىر قېتىم سىلىنىدۇ.

ئەسكەرتىش

ئاياقلارغا مەسھى قىلىشتا، قوللارنىڭ ئەڭ كىچىك بارماقلىرىدىن ئۆچ بارماق بىلەن ھەر بىر ئاياقنىڭ ئۈستىنى بىرلا قېتىم سىلاش بىلەن پەرز ئادا بولىدۇ. ئەمما بارماقلارنىڭ ھەممىسىنى ئاچقان ھالدا، ئاياقلانىڭ ئۈچىدىن باشلاپ پۇتنىڭ ئايرىلىدىغان بېغىشىغچە سىلاش سۈننەتتۇر.

مەسھىنىڭ مۇددىتى

مەسھىنىڭ مۇددىتى يولۇچىلار ئۈچۈن ئۆچ كېچە - كۈندۈز، مۇقىملار ئۈچۈن بىر كېچە – كۈندۈزدۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، يولۇچىلار ئايىقلىرىنى تاھارەت ئۈستىگە كىيگەندىن كېيىن، شۇ تاھارىتى بۇزۇلغان ۋاقىتتىن باشلاپ ئۆچ كېچە - كۈندۈز (72 سائەت)، مۇقىملار بىر كېچە كۈندۈز (24 سائەت) ئايىقلىرىنى يەشمەستىن، ئۈستىگە مەسھى قىلىدۇ. بىراۋ مۇقىملىق ھالىتىدە ئايىغىغا مەسھى

قىلىپ، 24 سائەت توشۇشتىن بۇرۇن سەپەرگە چىققان بولسا، شۇ مەسھىنى ئۆچ كېچە – كۈندۈز داۋاملاشتۇرىدۇ. ئەگەر مۇساپىرلىق ھالىتىدە ئايىغىغا مەسھى قىلىپ، ئۆچ كۈن تولۇشتىن بۇرۇن يۇرتىغا قايتىپ كەلگەن بولسا، مەسھى قىلىشنى باشلىغىنىغا بىر كېچە – كۈندۈز ئۆتكەندىن كېيىنلا مەسھى بۇزۇلىدۇ. بۇ ۋاقىتتا ئايىغىنى يېشىپ يۇيۇشى لازىم كېلىدۇ. ئەگەر ئايىغىنى كىيگەنگە تېخى بىر كېچە كۈندۈز بولمىغان بولسا، شۇ مۇددەت توشمىغىچە مەسھى بۇزۇلمايدۇ. [«اللباب شرح الكتاب 1 - توم 26 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 10 - بەت]

مەسھىنى بۇزىدىغان ئامىللار

1 - تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار مەسھىنمۇ بۇزىدۇ. بۇ ۋاقىتتا تاھارەت ئېلىپ، ئاياقلارنىڭ ئۈستىگە قايتا مەسھى قىلىنىدۇ .

2 - پۇتلارنىڭ بىرەرسى ياكى ئىككىلىسىنىڭ ئاياقلاردىن چىقىپ كېتىشى ياكى چىقىرىلىشى. پۇتلارنىڭ ئاياقلاردىن ئازراق قىسمى چىقىپ كېتىشى بىلەنمۇ مەسھى بۇزۇلىدۇ.

3 - مەسھى مۇددىتىنىڭ تۈگىشى.

4 - ئاياقلارنىڭ ئىچىدە پۇتلارنىڭ بىرەرسى ياكى كۆپ قىسمى ھۆل بولۇپ كېتىشى.

يوقىرىقى 2 – 3 – 4 - ھاللاردا پۇتلار تاھارەت ئارقىلىق يۇيۇلغاندىن كېيىن ئاياق قايتا كىيىلىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 10 - بەت]

www.uyghurkitap.com

تېڭىقنىڭ ئۈستىگە مەسھى قىلىش

يارا، سۈنۈق ۋە چېقىقلارنىڭ ئۈستىگە تېڭىلغان تېڭىقلارنى يېشىپ، ئۇنىڭ ئاستىنى يۇيۇش ياكى ھۆل قىلىش زىيانلىق بولغان هاللاردا، تېڭىقنىڭ ئۈستىنى ھۆللەنگەن قول بىلەن بىر قېتىم سىلاش يۇيۇشنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ. ئاز دېگەندە 3 بارماق بىلەن بىر قېتىم سىلاش شەرتتۇر.

تېڭىقلارنىڭ ئۈستىگە قىلىنغان مەسھىنىڭ مۇددىتى يوقتۇر. يەنى تېڭىلغان ئورگان ساقايغانغا قەدەر باشتا قىلغان بىر قېتىملىق مەسھى يېتەرلىكتۇر. تېڭىقلارغا مەسھى قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ تاھارەتلىك بولغان هالدا تېڭىلغان بولشى شەرت ئەمەس. شۇنداقلا، تېڭىقنى ئالماشتۇرۇش بىلەنمۇ، مەسھىنى يېڭىلاش لازىم كەلمەيدۇ. يەنى قايتا مەسھى قىلىش كېرەك ئەمەس. [الدر المختار 1 – توم 260 - بەت، فتح القدير 1 - توم 109 - بەت، مراقي الفلاح 30 - بەت]

تاھارەت ئالغاندا يوپۇلىدىغان ئەزالارنىڭ يىرىمىدا ياكى كۆپرەكىدە سۇ تەگسە زىيان قىلىدىغان ئۆزرىسى بار كىشىلەر تاھارەت ئالماستىن تەيەممۇم قىلىشى لازىم. ئەگەر تاھارەتتە يوپۇلىدىغان ئەزالارنىڭ كۆپ قىسمى ساغلام بولۇپ، ئاز قىسمى ئۆزۈرلۈك بولسا، ساغلام بولغان قىسمىنى يۇيۇپ، ئۆزۈرلۈك بولغان قىسمىغا مەسھى قىلىش لازىم كېلىدۇ. بۇ ۋاقىتتا تەيەممۇم قىلىنمايدۇ. چۈنكى يۇيۇش بىلەن تەيەممۇم قىلىش ئىككىسى بىر ۋاقىتتا بىرلەشمەيدۇ. يەنى ئۆزۈرلۈك بولمىغان ئەزالارنى يۇيۇپ، ئۆزۈرلۈك بولغان ئەزالار ئۈچۈن تەيەممۇم قىلىش دۇرۇس ئەمەستۇر. [الدر المختار 1 – توم 258 - بەت]

ئۆزۈرلۈك كىشىلەر قانداق قىلىشى كېرەك

توختىماستىن بۇرنى قانايدىغان ياكى تەرىتى توختىمايدىغان ياكى كۆزىدىن ياكى قۇلقىدىن سېرىق سۇ ئېقىپ تۇرىدىغان كىشىلەر ئۆزۈرلۈك كىشىلەر دېيىلىدۇ. بۇنداق كىشىلەرنى بۇ ئۆزۈرلەر ئىبادەتتىن چەكلىيەلمەيدۇ. بەلكى بۇ ھالەتلەردىمۇ تاھارەت ئېلىپ نامازئوقۇيالايدۇ. پەقەت ئۇلار، بىر ۋاخ نامازئۈچۈن ئالغان تاھارەت بىلەن يەنە بىر ۋاخ نامازنى ئوقۇيالمايدۇ. بەلكى ھەر بىر ۋاخ نامازئۈچۈن ئايرىم تاھارەت ئېلىشى لازىم. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 12 - بەت]

ئۆزۈر قوبۇل قىلىنىشنىڭ شەرتى

ئىسلام شەرىئىتىدە ئۆزۈرنى قوبۇل قىلىشنىڭ شەرتى — ئۆزۈرلۈك ھالىنىڭ بىر نامازنىڭ ۋاقتى تۈگىگەنگە قەدەر داۋام قىلىشى ۋە تاھارەت ئېلىپ، نامازئوقۇپ بولغىچىلىك ئۆزۈرنىڭ ئۆزۈلۈپ قالماسلىقىدۇر. ئۆزۈرنىڭ قوبۇل قىلىنىشى دېگەنلىك — ئۆزۈرلۈك كىشىنىڭ ئۆزۈرلۈك ھالى داۋام قىلىۋاتقان ۋاقىتتا، تاھارەت ئېلىپ، نامازئوقۇشى ۋە باشقىمۇ ئىبادەتلەرنى قىلىشىنىڭ دۇرۇس بولىشى دېمەكتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 12 - بەت]

ئاياللارنىڭ ئايالىق ھاللىرى

ئاياللاردا ئۆزلىرىگە خاس ئۇچ ھال باردۇر.

1- ئايلىق ھالى(ھەيزدارلىق ھالى).

2- توغۇتلۇق ھالى(نىفاسلىق ھالى).

3- ئۆزۈرلۈك ھالى(مۇستەھازلىك ھالى).

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

ئايلىق هالى

ئاياللارنىڭ ئايلىق هالى ــ ئايلىق ئادەتنىڭ قېنىنى كۆرۈش يېشىدىكى ئاياللارنىڭ، كېسەللىكتىن ئەمەس، بەلكى نورمالدىكى ئايلىق ئادىتى بويىچە بالا ياتقۇلىرىدىن ئايلىق قېنىنىڭ كېلىشى دېمەكتۇر.

ئايلىق ئادەتنىڭ مۇددىتى

ئايالالاردىكى ئايلىق ئادەت مۇددىتىنىڭ ئېزى ئۇچ كۈن، كۆپى 10 كۈن، نورمال مۇددىتى بەش كۈن بىلەن يەتتە كۈن ئارىسىدا بولىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 11 - بەت]

توغۇتلۇق هالى

ئاياللارنىڭ توغۇتلۇق هالى ــ توغۇتتىن كېيىن، توغۇتنىڭ قېنىدىن پاكلانغىچىلىك بولغان مەزگىل دېمەكتۇر.

توغۇتلۇق هالىنىڭ مۇددىتى

ئاياللارنىڭ توغۇتلۇق هالى توغۇتنىڭ قېنىنىڭ تۈگىشى بىلەن تاماملىنىدۇ. قانىنىڭ تۈگەش مۇددىتىنىڭ ئېزى بىرقانچە مىنۇت، كۆپى 40 كۈندۇر. قىرىق كۈندىن ئېشىپ كەتكىنى ئۆزۈرلۈك هالى هېسابلىنىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 11 - بەت]

ئايالالار ئۇچۇن ئايلىق ۋە توغۇتلۇق هاللىرىدا مەنئى قىلىنغان ئىشلار

ئايالالار ئايلىق ئادەتتىكى ۋە توغۇتنىڭ قېنىدىن پاكلانمىغان مۇددەت ئىچىدىكى ئايالالار ئۇچۇن مەنئى قىلىنغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

1 - نامازئوقۇش.

2 - روزا تۇتۇش.

3 - قۇرئاننى تۇتۇش ۋە ئوقۇش. (ئەگەر قاپچۇقى بىلەن تۇتسا بولىدۇ).

4 - مەسجىدكە كىرىش.

5 - تىلاۋەت سەجدىسى قىلىش.

6 - ئېتىكاپ قىلىش.

7 - كەبىنى تاۋاپ قىلىش.

8 - جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش.

9 - كىندىكى بىلەن ئىككى تىزنىڭ ئارىسىدىن ئەرلەرنىڭ هۇزۇرلىنىشى.

ئايالالار قانلىرىدىن پاكلانغاندىن كېيىنلا غۇسلى قىلىشى ۋاجىبتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 11 - بەت]

ئايالالار يوقىرىقى هاللار سەۋەبلىك ئوقۇيالمىغان نامازلىرىنىڭ قازاسىنى قىلمايدۇ. ئەمما تۇتالمىغان رامىزان روزىسىنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ. ئائىشە رەزىيەللاهۇ ئەنهانى مۇنداق دېگەن: «بىز پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە، ئايلىق ئادەتسىز كەلگەن ۋاقىتلاردا روزا تۇتمايتتۇق، نامازغا ئوقۇمايتتۇق، پاكلانغاندىن كېيىن روزىنىڭ قازاسىنى تۇتۇشقا بۇيرىلاتتۇق، ئەمما نامازنىڭ قازاسىنى ئوقۇشقا بۇيرۇلمايتتۇق.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئايلىق ۋە توغۇتلۇق ھاللىرىدىكى ئاياللارغا يېقىنلىق قىلىش مەسىلىسى

ئايلىق ۋە توغۇتلۇق ھاللىرىدىكى ئاياللارنىڭ قېنى توختاپ، تولۇق پاكلانمىغىچە، ئۇلارغا جىنسىي تەرەپتىن يېقىنلىشىش قەتئىي ھارامدۇر. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: {وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ} تەرجىمىسى: «(ئى مۇھەممەد!) ئۇلار سەندىن ھەيز توغرۇلۇق (يەنى ھەيزدار ئايال بىلەن جىنسىي ئالاقە قىلىشنىڭ دۇرۇسلىقى ياكى دۇرۇس ئەمەسلىكى توغرۇلۇق) سورايدۇ. ئېيتقىنكى، «ھەيز زىيانلىقتۇر (يەنى ھەيز مەزگىلىدە جىنسىي ئالاقە قىلىش ئەر - خوتۇن ھەر ئىككىسىگە زىيانلىقتۇر)، ھەيز مەزگىلىدە ئايالدىن نېرى تۇرۇڭلار، (ھەيزدىن) پاك بولغۇچە ئۇلارغا يېقىنچىلىق قىلماڭلار، پاك بولغاندا، ئۇلارغا ئاللاھ بۇيرىغان جايدىن يېقىنچىلىق قىلىڭلار.» ئاللاھ ھەقىقەتەن تەۋبە قىلغۇچىلارنى دوست تۇتىدۇ. (ھارامدىن ۋە نىجاسەتتىن) پاك بولغۇچىلارنى ھەقىقەتەن دوست تۇتىدۇ.» [بەقەرە سۈرىسى 222 - ئايەت]

بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنى، توغۇتلۇق ھالىدىكى ئاياللارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. چۈنكى ئايال كىشىنىڭ جىنسىي مۇناسىۋەتتىن مەنئى

قىلىنىشىغا سەۋەب بولغان نەرسە، توغۇتلۇق ۋە ھەيزدارلىق ھەر ئىككى ھالەتتە، ئۇلارنىڭ بالا يانقۇلىرىدىن كەلگەن قاندۇر. قان توختىمىغان مۇددەت ئىچىدە، ئۇلار جىنسىي مۇناسىۋەتتىن چەكلىنىدۇ.

ھەيزنىڭ قېنى نورمالدىكى ئادىتىدىن بۇرۇن توختىغان ئايال غۇسلى قىلمىغىچە جىنسىي مۇناسىۋەتتىن مەنئى قىلىنىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ قېنى ھەر ئايدىكى نورمال ئادىتى بويىچە توختىغان بولسا، ئۇنىڭ غۇسلى قىلماستىن جىنسىي مۇناسىۋەتتە بولىشى جائىزدۇر.

ئەمما ھامىلدار ۋە ئۆزۈرلۈك ئايالار بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەتتە بولۇش مۇتلەق جائىزدۇر. لېكىن ھامىلدار ئايال توغۇتىغا يېقىنلاشقان ئايلاردا، ئۇلارغا جىنسىي تەرەپتىن يېقىنلاشمىغان ياخشىدۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 12 - بەت]

ئۆزۈرلۈك ھالى

ئايالارنىڭ ئۆزۈرلۈك ھالى ــ ئايلىق ئادەت كۆرۈش مۇددىتى ئىچىدىكى ئايالارنىڭ ئوچ كۈندىن ئاز ياكى ئون كۈندىن كۆپ، توغۇتلۇق مۇددىتى ئىچىدىكىلەردىن قىرىق كۈندىن كۆپ، قىزلاردىن توققۇز ياشقا تولۇشتىن بۇرۇن ۋە چوڭ ئايالاردىن ئادەت كۆرۈش يېشىدىن ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن، بالا يانقۇلىرىدىن قان كېلىشى ئايالارنىڭ ئۆزۈرلۈك ھالى دېيىلىدۇ.

ئايالار ئۆزۈرلۈك ھاللىرىدا، ئىبادەتلەرنى قىلالايدۇ. ھەتتا قان توختىماي ئېقىپ تۇرسىمۇ، ھەر بىر نامازغا ئوچۇن ئالاھىدە تاھارەت ئېلىپ نامازغا ئوقۇيدۇ. نامازنىڭ ۋاقتى چىقىشى بىلەن ئۇلارنىڭ تاھارىتى سۇنغان بولىدۇ. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت

قىلىنىدۇكى: «فاتىمە ئىسمىلىك بىر ئايال يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ، "يارەسۇلەللاھ! مەن قېنىم توختىمايدىغان بىر ئايالمەن، بۇسەۋەبلىك نامازنى تەرك ئېتىشىم كېرەكمۇ؟" دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا "سىزدىكى ھەيزنىڭ قېنى ئەمەس، ئۇ پەقەت تەرگە ئوخشاش سۇ، ئايلىق ئادەتنىڭىز كەلگەندە، نامازنى توختۇتۇڭ، ئادەتنىڭىز تۈگىگەندىن كېيىن، غۇسلى قىلىپ پاكلىنىپ نامازغا باشلاڭ" دېدى.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ئاياللار ئۆزۈرلۈك هاللىرىدىمۇ جىنسىي مۇناسىۋەتتە بولالايدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 12 - بەت]

مۇلاھىزە:

ئاياللار ئايلىق ئادەتنىڭ قېنى بىلەن ئۆزۈرلۈك هالىنىڭ قېنىنى ئايرىيالايدۇ. چۈنكى ئايلىق ئادەتنىڭ قېنى قارامتۇل، قويۇقراق كېلىدۇ، ئەمما ئۆزۈرلۈك ۋاقتىدا كەلگەن قان قىپقىزىل، سۇيۇقراق كېلىدۇ. ئاياللار بۇنىڭغا قاراپ ئۆزىنىڭ ئادەت كۆرگەن ياكى باشقا بىرەر كېسەللىك تۈپەيلى ئۆزۈرلۈك بولۇپ قالغانلىقىنى بىلىدۇ ۋە شۇنىڭغا قاراپ ئىش كۆرىدۇ.

تاھارەتسىز كىشىلەر ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار

تاھارەتسىز كىشىلەر ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار ئۈچ بولۇپ، ئۇلار:

1 - نامأز ئوقۇش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: {**لا صَلاةَ لمَنْ لا وُضُـوءَ لَهُ**} يەنى «تاھارتسز نامأز ئوقۇلمايدۇ»دەپ كۆرسەتكەن. [ئىمام ئەھمەد، تىرمىزى ۋە نەسائىيلار رىۋايىتى]

2 - قۇرئان ئوقۇش ۋە ئۇنى تۇتۇش. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: {**لاَ يَمَسُّـــهُ إلَّـــا الْمُطَهَّـــرُونَ**}يەنى «قۇرئاننى پەقەت پاك بولغانلارلا تۇتىدۇ»دەيدۇ. [ۋاقىئە سۈرىسى79 - ئايەت]

چۈنكى قۇرئاننى ئۇلۇغلاش پەرزدۇر. ئۇنى تاھارەتسز تۇتۇش ئۇنىڭغا ھۆرمەتسزلىك قىلغانلىق بولىدۇ. ئەمما قۇرئان كەرىمنى قاپچۇقى بىلەن تۇتۇشقا ۋە يادىسىغا ئوقۇشقا بولىدۇ. شۇنىڭدەك، بالاغەتكە يەتمىگەن بالىلارنىڭ قۇرئان كەرىمنى ئۆگىنىش ياكى يادلاش ئۈچۈن تاھارەتسز تۇتۇشى ۋە ئوقۇشى جائىزدۇر. [الفقه الإسلامي وأدلته 1 - توم 295 - بەت]

3 - كەبىنى تاۋاپ قىلىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كەبىنى تاۋاپ قىلىش – نامازدۇر. تاۋاپ ئەسناسىدا سۆزنى ئاز قىلىڭلار.» [ئىمام ئەھمەد، نەسائي، تىرمىزى ۋە ھاكىملار رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

ئەمما كەبىنى تاۋاپ قىلىشتا تاھارەت شەرت ئەمەس، بەلكى ۋاجىبتۇر. شۇڭا كەبىنى تاھارەتسز تاۋاپ قىلىش مەكرۇھ تەھرىمدۇر. ئەمما قىلغان تاۋاپ دۇرۇستۇر. [الدر المختار 1 - توم 160 – 165 - بەتلەر، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 12 - بەت]

www.uyghurkitap.com

جۇنۇپ كىشى ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان ئىشلار

جۇنۇب(غۇسلى قىلىشى پەرز بولۇپ قالغان كىشى) ئۈچۈن، تاھارەتسىز كىشىلەر ئۈچۈن مەنئى قىلىنغان يوقىرىقى ئۈچ ئىش بىلەن بىرلىكتە، تۆۋەندىكى ئىككى ئىش مەنئى قىلىنىدۇ:

4 - قۇرئاننى يادىسىغا بولسىمۇ ئوقۇش. جۇنۇپ كىشىنىڭ بىرەر ئايەتنىمۇ يادىسىغا ياكى قاراپ ئوقۇشى قەتئىي مەنئى قىلىنىدۇ. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**لاَ تَقْرَإِ الْحَائِضُ، وَلاَ الْجُنُبُ شَيْئاً مِنَ الْقُرْآنِ**} تەرجىمىسى: ھەيز ۋە نىفاستىكى ئاياللار، جۇنۇپ كىشىلەر قۇرئاندىن ھېچنەرسە ئوقۇمىسۇن.» [تىرمىزى رىۋايىتى]

ئەلى – كەررەمەللاھۇ ۋەجھەھۇ- دىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۇنۇبلىقتىن باشقا ھەر قانداق ۋاقىتتا بىزگە قۇرئان ئوقۇپ بېرەتتى.» [تىرمىزى رىۋايىتى، «سەھىھ» دەپ باھالانغان ھەدىس، سبل السلام 1 – توم 88 - بەت]

ئەمما جۇنۇپلىقى ئېسىدە يوق ئىختىيارسىز ئوقۇپ سالسا گۇناھ بولمايدۇ. شۇنداقلا، جۇنۇپ كىشىنىڭ تائام يېيىش ياكى بىرەر ئىشنى باشلاش ئالدىدا، ئاللاھ تائالانى ياد ئېتىش مەقسىتى بىلەن: {**بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ**} دېيىشى، ئاللاھ تائالاغا شۈكۈ ئادا قىلىش نىيىتى بىلەن {**الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ**} دېيىشى، قاتناشقا ئولتۇرغاندا زىكرى نىيىتى بىلەن: {**سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ**}نى ئوقۇشى، مۇسىبەتتە{**إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ**}دېيىشى، «ئايەتۇلكۇرسى»نى، «فاتىھە» ۋە «ئىخلاس» سۈرىلىرىنى زىكرى مەقسىتى بىلەن ئوقۇشى ھەنەفي ۋە شافئىي مەزھىبىنىڭ ئىتتىپاقى

بىلەن جائىزدۇر. چۈنكى ئىمام مۇسلىم ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەممىلا ۋاقىتتا ئاللاھ تائالاغا زىكرى ئېيتاتتى.»دەپ كەلگەن.

يوقىرىقى ئەھكاملار ھەيىزدار ۋە تۇغۇتلۇق ئاياللارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. [الفقه الإسلامي وأدلته1 - توم 384 - بەت، تحفة الفقهاء 30 - بەت]

5 - مەسجىدكە كىرىش ۋە ئۇنىڭدا ئېتىكاپ قىلىش. جۇنۇپ كىشىنىڭ قايسىبىر سەۋەب بىلەن بولمىسۇن، مەسجىدكە كىرىشى ۋە ئۇنىڭدا ئولتۇرۇشى قەتئىي مەنئى قىلىنىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 12 - بەت، الدر المختار 1 - توم 158 – 161 - بەتلەر]

ئۇمۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسجىدنىڭ مۇنارىغا چىقىپ، يوقىرى ئاۋاز بىلەن "جۇنۇپ ۋە ھەيزدارلارنىڭ مەسجىدكە كىرىشى مەنئى قىلىندى" دەپ نىدا قىلغان ئىدى.» [بەيھەقي ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

ئۇيغۇر كتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارىخى

غۇسلىنىڭ بايانى

غۇسلىنىڭ تەرىپى

غۇسلى — پۈتۈن بەدەننى پاكىز يۇيۇش ئارقىلىق ئومۇمىي چوڭ تازىلىق قىلىش دېمەكتۇر.

غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەر

غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەر تۆۋەندىكىچە:

1 - جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش. (گەرچە سېپىرم چىقمىغان تەقدىردىمۇ، ئەر - ئايال ھەر ئىككىسى ئۈچۈن غۇسلى قىلىش پەرزدۇر).

2 - قايسىبىر سەۋەب بىلەن سېپىرمىنىڭ كېيىپ بىلەن ئېتىلىپ چىقىشى.

3 - ئۇيقۇدا قانداقلا بىر كەيپىيات بىلەن بولمىسۇن، سېپىرمىنىڭ چىقىشى.

4 - توغۇت ۋە ئايلىق ئادەتنىڭ قانلىرىنىڭ توختىشى.

5 - مەسلىكتىن، ھۇشسىزلىقتىن ئەسلىگە كەلگەن كىشىنىڭ ئۆزىدە سېپىرم جىنسىدىن بىر ھۆللۈكنى بايقىشى.

يۇقىرىقىلار غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەردۇر.

[مراقي الفلاح 6 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 12 - بەت]

غۇسلىنىڭ تۈرلىرى

غۇسلى ئۇچ تۈرلۈك بولۇپ، بىرى: پەرز بولغان غۇسلى، يەنە بىرى، سۈننەت بولغان غۇسلى، ئۈچىنچىسى مۇستەھەب بولغان غۇسلىدۇر.

1 - پەرز بولغان غۇسلى

غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەردىن كېيىن غۇسلى قىلىش پەرزدۇر.

غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلمايدىغان ئىشلار

غۇسل قىلىشنى كېرەك قىلمايدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) «مەزى»نىڭ چىقىشى. «مەزى» — چوڭ ئەر ـ ئاياللاردىن چىقىدىغان سېرىقراق، سۈيۇق سۇدۇر. ئۇ، جىنسىي ھەۋەس قوزغالغاندا، ئېتىلماستىن كېيىپسىز چىقىدۇ. مەزى پەقەت تاھارەتنى سۇندۇرىدۇ، ئەمما غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلمايدۇ. «مەزى» تېگىپ كەتكەن كىيىمنى ۋە بەدەننى يويۇپ تازىلاش لازىم كېلىدۇ.

(2) «ۋەدى»نىڭ چىقىشى. «ۋەدى» — سۈيدۈكتىن چىقىدىغان دۇغا، ئېقىش، قويۇقراق سۇدۇر. «ۋەدى»ئېغىر نەرسە كۆتۈرگەندە، ئىنجىقلىغاندا چىقىدۇ. «ۋەدى»مۇ خۇددى «مەزى»غا ئوخشاشلا تاھارەتنى سۇندۇرىدۇ، ئەمما غۇسلىنى كېرەك قىلمايدۇ. «ۋەدى»تېگىپ كەتكەن كىيىمنى ۋە بەدەننى يويۇپ تازىلاش لازىم كېلىدۇ.

(3) جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزگەنلىكىنى چۈشىدە كۆرگەن بولسىمۇ، بەدىنى ياكى كىيىمى ھۆل بولمىغان ياكى سېرىمنىڭ

ئەسىرى تېپىلمىغان بولسا غۇسلى قىلىش لازىم كەلمەيدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 7 - بەت]

غۇسلىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى

غۇسلى قىلىش پەرز بولغان ھاللاردا غۇسلى قىلىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكى توغرۇلۇق ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: {يَاأَيُّهاالَّذِيْنَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلاَةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا} تەرجىمىسى: «ئى مۆمىنلەر! (سىلەر تاھارەتسىز بولۇپ) نامازغا (ئوقۇماقچى بولساڭلار) يۈزۈڭلارنى يويۇڭلار. قولۇڭلارنى جەينىكىڭلار بىلەن قوشۇپ يويۇڭلار. بېشىڭلارغا مەسھى قىلىڭلار. پۇتۇڭلارنى ئوشۇقۇڭلار بىلەن قوشۇپ يويۇڭلار. ئەگەر جۇنۇپ بولغان بولساڭلار كامىل پاكلىنىڭلار (يەنى غۇسلى قىلىڭلار).» [مائدە سۈرىسى 6 - ئايەت]

بۇ ئايەتتە، ئاللاھ تائالانىڭ مۇسۇلمانلارنى، نامازغا ئوقۇش ئۈچۈن تاھارەت ئېلىشقا، ئەگەر جۇنۇپ بولسا غۇسلى قىلىشقا بۇيرىغانلىقى ئىپادىلىنىدۇ. بۇ ئايەتتىن غۇسلى قىلىشنى پەقەت نامازغا ئوقۇش ئۈچۈنلا كېرەك دەپ چۈشىنىش توغرا ئەمەس. بەلكى غۇسلى قىلىش، غۇسلىنى كېرەك قىلغان سەۋەبلەردىن قايسىبىرى مەيدانغا كېلىشى بىلەن پەرز بولۇپ بەلگىلىنىدۇ.

2 - سۈننەت بولغان غۇسلى

تۆۋەندىكى تۆت ئىش ئۈچۈن غۇسلى قىلىش سۈننەتتۇر.

(1) جۇمە نامىزىغا بېرىش ئۈچۈن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «جۇمەگە تاھارەت بىلەن بېرىش ياخشى بولغانىدەك، يويۇنۇپ بېرىش ئەڭ ئەۋزەلدۇر.» [بۇخارىي، مۇسلىم ۋە باشقىلار رىۋايىتى]

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆت ئىش ئۈچۈن غۇسلى قىلاتتى: جىنابەتتىن پاكلىنىش ئۈچۈن، جۇمەگە بېرىش ئۈچۈن، قان ئالدۇرغاندىن كېيىن ۋە مېيىتنى يۇغاندىن كېيىن.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

سۈننەت بولغان يۇيۇنۇشنىڭ ۋاقتى: جۇمە كۈنى ئەتىگەندىن جۇمەنىڭ ۋاقتىغىچە بولىدۇ.

(2) ھېيت نامازلىرىغا بېرىش ئۈچۈن. ھېيت نامازلىرىمۇ جامائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامازلار بولغانلىقتىن، بۇ نامازلارغىمۇ يويۇنۇپ بېرىش سۈننەتتۇر. «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۇمە، ئەرەفات، روزا ھېيت ۋە قۇربان ھېيت كۈنلىرىدە يويۇناتتى.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى، بۇ ھەدىس «ئاجىز»دەپ باھالانغان]

(3) ئېھرام باغلاش ئۈچۈن. زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېھرام باغلىغان ۋاقتىدا يويۇنغانىدى.» [تىرمىزى رىۋايىتى، بۇ ھەدىس «سەھىھ»دەپ باھالانغان]

(4) ھەج قىلغان كىشىنىڭ ئەرەپاتتا، قۇياش كۈن پېتىش تەرەپكە قايرىلغاندىن كېيىن، غۇسلى قىلىشى سۈننەتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەرەفاتتا يويۇنغانلىقىنى ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلغان بولۇپ، ئىبنى ماجە ھەدىس توپلىمىدا قەيت قىلغان ۋە ئىمام شاپىئىيمۇ ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ

ئەنھۇدىن ئەينى ۋەقەلىكنى رىۋايەت قىلىپ قەيت قىلغان. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 7 - بەت، فتح القدير 1 - توم 44-بەت، الدر المختار 1 - توم 156 – 157 - بەتلەر، اللباب شرح الكتاب 1 - توم 23 - بەت]

3 - مۇستەھەب بولغان غۇسلى

غۇسلى قىلىش مۇستەھەب بولغان ئىشلار تۆۋەندىكىجە:

(1) مەسجىدى ھەرەمگە كىرىش ئۈچۈن غۇسلى قىلىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىگە كىرىشتىن بۇرۇن «زىي تۇۋا» دېگەن جايدا غۇسلى قىلغان، ئاندىن مەككىگە كىرگەن.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

(2) مەدىنە مۇنەۋۋەرەدىكى پەيغەمبەر مەسجىدىگە كىرىش ئۈچۈن غۇسلى قىلىش.

(3) ئىمكانىيەت بولسا، مۇزدەلىفەدىمۇ غۇسلى قىلىش.

(4) مىيىتنى يۇغاندىن كېيىن غۇسلى قىلىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى مىيىتنى يۇغان بولسا، غۇسلى قىلسۇن، كىمكى ئۇنى كۆتۈرگەن بولسا تاھارەت ئېلىۋەتسۇن» دېگەن. [تىرمىزى رىۋايىتى]

مىيىتنى يۇغان كىشىنىڭ غۇسلى قىلىشىنى ئىمام شەۋكانىي «نەيلۇل ئەۋتار»ناملىق ئەسىرىدە مۇستەھەب دەپ قارىغان.

(5) قان ئالدۇرغاندىن كېيىن غۇسلى قىلىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تۆت ئىشقا غۇسلى قىلىنىدۇ: جۈمەگە بېرىش ئۈچۈن، جىنابەتتىن پاكلىنىش ئۈچۈن، قان ئالدۇرغاندىن

كېيىن، مېيىتنىڭ يۈغانىدىن كېيىن.» [ئىمام ئەھمەد ۋە داۋۇتنى رىۋايىتى]

بەزى ئالىملار بۇ ھەدىسنى ئاجىز دەپ باھالىغان. ئەمما ئىبنى خۇزەيمە سەھىھ دېگەن. ئەلى كەررەمەللاھۇ ۋەجھەھۇ مۇنداق دېگەن: «قان ئالدۇرغاندىن كېيىن غۇسلى قىلىش سۈننەتتۇر. كىچىك ناھارەت ئېلىشۇەتسىمۇ بولىدۇ.» [شەۋكانىينىڭ «نەيلۇل ئەۋتار» ناملىق ئەسىرىدىن]

(6) قەدىر كېچىسىنى ئۇچراتقاندا غۇسلى قىلىش.

(7) ھۇشىدىن كېتىپ ئەسلىگە كەلگەندىن كېيىن غۇسلى قىلىش. «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاخىرقى كېسىلىدە نامازغا چىقماقچى بولغىنىدا، ئارقا - ئارقىدىن ئۈچ قېتىم ھۇشىدىن كېتىپ، ھەر قېتىم ئەسلىگە كەلگىنىدە يۇيۇنۇپ جەمى ئۈچ قېتىم يۇيۇنغان.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

(8) ساراڭلىقتىن ئوڭشالغاندىن كېيىن غۇسلى قىلىش.

(9) مەسلىكتىن يېشىلگەندىن كېيىن غۇسلى قىلىش.

(10) سەبى قىز - ئوغۇللار ئادەت ياكى ئېھتىلام كۆرمەستىن 15 ياشقا كىرسە، ئۇلارنى بالاغەتكە يەتتى دەپ قارالغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ غۇسلى قىلىشى مۇستەھەبتۇر.

(11)كاپىر كىشى مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن غۇسلى قىلىشى. قەيس ئىبنى قاسىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «مەن مۇسۇلمان بولغىنىمدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى سۇ ۋە سىدىر بىلەن غۇسلى قىلىشقا بۇيرىغان.» [ئەھمەد ۋە تىرمىزىلار رىۋايىتى]

(12) سەپەردىن قايتىپ كەلگەندە، گۇناھلىرىغا تەۋبە قىلغاندا، قاتتىق بۇران چىققاندا، بارائەت كېچىسىدە، كۇن ۋە ئاي تۇتۇلۇش نامىزى ۋە ئىستىسقا (سۇ تىلەش)نامىزى ئوقۇش ئۈچۈن، مۇستەھەزىنىڭ(ئۆزۈرلۇك ئايالنىڭ) قېنى توختىغاندىن كېيىن غۇسلى قىلىش مۇستەھەب، دەپ قارالغان. يوقىرىقى ھاللاردا غۇسلى قىلىش مۇستەھەب ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى بەزىلىرىدە ھەدىس بولسا، بەزىلىرىدە ھەدىستە سابىت بولغان ھاللارغا قىياس قىلىشتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 7 - بەت]

غۇسلىنىڭ پەرزى

غۇسلىنىڭ پەرزى ئۈچ بولۇپ، ئۇلار:

1 - ئېغىزغا سۇ ئېلىپ تولۇق چايقاش.

2 - بۇرنىغا سۇ ئېلىپ تازىلاش.

3 - پۈتۈن بەدەننى پاكىز يۇيۇش [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 7 -بەت]

غۇسلىنىڭ سۈننەتلىرى

غۇسلىنىڭ سۈننەتلىرى يەتتە بولۇپ، ئۇلار:

1 - غۇسلى قىلىشنى نىيەت قىلىش.

2 - بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم دېيىش.

3 - ئىككى قولنى بېغىشغىچە يۇيۇش.

4 - بەدەنىدە سېپىرم ياكى باشقا نىجاسەت بولسا ئۇنى يويۇپ تازىلاش.

5 - جىنسىي ئەزانى يۇيۇش.

6 - نامازغا تاھارەت ئالغاندەك تاھارەت ئېلىش.

7 - پۈتۈن بەدەننى ئاز دېگەندە ئۈچ قېتىم يۇيۇش.

غۇسلى قىلىشنىڭ ئەدەبلىرى بىلەن مەكرۇھلىرى تاھارەت ئېلىشنىڭ ئەدەبلىرى بىلەن مەكرۇھلىرىنىڭ ئەينىسى بولۇپ، پەقەت غۇسلىدا قىبلىگە قاراش تەرغىب قىلىنمايدۇ، چۈنكى يوپۇنغان كىشى ئادەتتە يالىڭاچ بولىدۇ. بۇنداق ھالەتتە قىبلىگە ئالدىنى قىلىش ياخشى ئەمەس. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 7 - بەت]

غۇسلى قىلىشنىڭ قائىدىسى

غۇسلى قىلىش تۆۋەندىكى تەرتىب بويىچە ئورۇندىلىدۇ.

1 - ئاۋۋال غۇسلى قىلىشنى نىيەت قىلىپ، «بىسمىللاھ»نى تولۇق ئوقۇيمىز.

2 - ئىككى قولىمىزنى پاكىز يۇغاندىن كېيىن جىنسىي ئەزانى يويمىز، ئاندىن بەدەندە سېپىرم ياكى باشقا نىجاسەتلەر بولسا، ئۇنى تازىلايمىز.

3 - يوقىرىقىلارنى ئورۇندىغاندىن كېيىن، نامازغا تاھارەت ئالغاندەك تاھارەت ئالىمىز. ئەگەر يۇيۇنغان يەر سۇ توپلاشقان يەر بولسا، ئىككى پۇتىمىزنى يۇمايمىز.

4 - تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن، ئاۋۋال بېشىمىزغا ئاندىن ئوڭ ۋە سول مۈرىلىرىمىزگە ئەڭ ئاز ئۈچ قېتىم سۇ قويۇپ، ھەر قېتىم سۇ قۇيغاندا بەدەننىڭ پۈتۈن ئەزالىرىنى ئۇۋۇلاپ يويمىز. بەدەندە

يىگىننىڭ ئۇچى چاغلىق قورۇق يەر قالماسلىقى شەرت. بۇنىڭ بىلەن غۇسلىنى تاماملىغان بولىمىز.

ئارقىدىغان سۇ ياكى چوڭ كۆلگە شۇڭغۇش غۇسلىنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ.

مۇلاھىزە: غۇسلى قىلغاندا، ئەرلەرنىڭ چاچلىرىنىڭ ھەممە يەرلىرىگە سۇنى يەتكۈزۈشى شەرتتۇر. ئەمما ئاياللارنىڭ ئۆرەلگەن چاچلىرىنى يېشىشى شەرت ئەمەس. پەقەت چاچنىڭ ئاستىغا سۇ يەتكۈزۈشى يېتەرلىكتۇر. ئۆرەلگەن چاچنى ھۆل قىلمىسمۇ بولىدۇ.

غۇسلىنى مۇشۇ تەرتىپىدە قىلغان ئادەم غۇسلىنىڭ پەرز، سۈننەت ۋە ئەدەبلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئورۇنلىغان بولىدۇ.

غۇسلىنىڭ ھېكمىتى

غۇسلىنىڭ ھېكمەتلىرى ناھايىتى كۆپتۇر. تىببىي ئىلمى سايىسىدا ئىسپاتلانغان ھېكمەتلەردىن بىرى شۇكى، غۇسلى قىلىشنى لازىم قىلىدىغان ئىشلاردىن كېيىن، بېغىشلارنىڭ بوشاشقانلىقى نەتىجىسىدە مەيدانغا كەلگەن ھارغىنلىق ۋە ماغدۇرسىزلىقنى يوقىتىپ ئورگانلارنى جانلاندۇرۇشتا غۇسلىنىڭ پايدىسى كۆپتۇر. غۇسلى ئومۇمىي بىر تېتىكلىكنى مەيدانغا كەلتۈرۈش ئارقىلىق بەدەننى ۋە روھنى راھەتلەندۈرىدۇ. ئىنسان بۇنىڭ نەتىجىسىدە مەيلى دۇنيالىق بولسۇن، مەيلى ئاخىرەتلىك بولسۇن ئۆزىگە تېگىشلىك بولغان ۋەزىپىسىنى تولۇق ۋە كامىل ئادا قىلىش ئىقتىدارىغا ئېرىشىدۇ. روھىي ۋە جىسمانىي جەھەتتىن ئۆزىنى راھەتلىك ھېس قىلغان كىشىنىڭ پائالىيەتچانلىقى ئاشىدۇ. پائالىيەتچان كىشى ئەلۋەتتە، ئەمەل ـ ئىبادەتلەرنى كامىل، دۇنيالىق ئىشلىرىنى تولۇق ئورۇنلايدۇ. شۇڭا

ئاللاھ مۇسۇلمانلارنى ئىبادەتلەر ئۇچۇنلا ئەمەس، بەلكى پۈتۈن ۋاقىتلاردا، غۇسلىنى كېرەك قىلغان ئىشلاردىن كېيىن غۇسلى قىلىشنى پەرز قىلدى.

غۇسلىنىڭ پايدىلىرى

غۇسلى قىلىش — بەدەننىڭ كىرلىرىنى يوقىتىپ، ئىنساننى پاكىز قىلغانلىقىڭ سىرتىدا، بەدەننىڭ ۋە مېڭىنىڭ ھالسىزلىقىنى ئەسلىگە كەلتۈرىدۇ. تېرىنى سىلىقلاشتۇرىدۇ. قان ئايلانمىسىنى ئوڭايلاشتۇرىدۇ. ئىنسانىنىڭ ئىشتىھاسىنى ئاچىدۇ. ئۇيقۇنى ياخشىلايدۇ. مۇندىن باشقا، بەدەن سۇ بىلەن يۇيۇلغاندىن كېيىن، ئادەمنىڭ پائالىيەتچانلىقى بىردىن ئاشىدۇ.

ئايالارنىڭ تۇغۇتلۇق ۋە ئايلىق ئادەت كۆرۈش ھاللىرىدىن كېيىنكى يۇيۇنىشى، ئۇلارنىڭ يوقىرىقى ھاللىرى ئىچىدە يوقىتىپ قويغان جىسمانىي قۇۋۋەتىنى ئەسلىگە كەلتۈرىدۇ، پائالىيەتچانلىقىنى ئاشۇرىدۇ ۋە ئۇلارنى يېقىمسىز ھىدلاردىن پاكلاپ چىقىدۇ.

غۇسلىنىڭ تىببىي پايدىسى

تىببىي مۇتەخەسسىسلەرنىڭ ئىسپاتلىشى بويىچە:

مىكروب ۋە باكتېرىيەلەر كۆپىنچە ئىنسانىنىڭ تېرىسىدە ئورۇنلىشىش ئارقىلىق تەدرىجىي ھالدا، بەدەننىڭ ئىچ قىسمىغا ئۆتىدۇ. شۇنىڭدەك، بەدەننى يۇيۇش ئارقىلىق تېرىنى تازىلاپ تۇرۇش مىكروبلار ۋە باكتېرىيەلەردىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئەڭ ياخشى قالقاندۇر. چۈنكى تېرە كىرلاردىن قۇتۇلماي تۇرۇپ مىكروبلارنى بەدەننىڭ ئىچىگە كىرىشتىن توسالمايدۇ. تېرە يەنە مۇندىن باشقا

بەدەن ئۇچۇن مۇھىم خىزمەتلەرنى ئۆتەيدۇ. ئۇ بولسىمۇ، ئۆزىدىكى مىليونلارچە بەزلەردىن تەرلەرنى سىرتقا چىقىرىشىدۇر. تەرلەر مايلىق ۋە تۇزلۇق ماددىلارنى ئۆزئىچىگە ئالغانلىقتىن، بەدەننى ھەمىشە يوپۇرۇپ پاكىزلاپ تۇرمىغاندا، تەردىن چىققان مايلىق تۇزلار بىلەن تېرە كىرلەنگەندىن كېيىن، تېرىدىكى تەر چىقىدىغان تۆشۈكچىلەر ئېتىلىپ قېلىش ھادىسىسى يۈز بېرىدۇ. كېسەللىك شۇندىن باشلىنىدۇ. چۈنكى بىمەك - ئىچمەكلەر ئارقىلىق ئادەمنىڭ ئىچىگە كىرگەن مىكروبلارنى پەقەت تەر بىلەنلا سىرتقا چىقارغىلى بولىدۇ. ئەگەر بەدەندىكى تۆشۈكچىلەر ئېتىلىپ قالسا، بەدەندىكى مىكروبلار سىرتقا چىقالمىغانلىقتىن ئادەمنى راھەتسىز قىلىدۇ ۋە كېسەللىككە سەۋەب بولىدۇ. زۇكام تەككەن ئادەممۇ شۇ سەۋەبتىن تەرلىنىشكە موھتاج بولىدۇ. مۇندىن باشقا، تېرىنىڭ كىرلىنىشى ئاستا - ئاستا زەھەرلىنىشىنى كەلتۈرۈپ چىقارغانلىقى ئۈچۈن ئاشقازان راھەتسىزلىكلىرى مەيدانغا كېلىدۇ. شۇبھىسىزكى، تېرە ۋە تىرناقلارنىڭ تازىلىقى تەن ساقلىقى ئۈچۈن تولىمۇ مۇھىمدۇر.

تەيەممۇنىڭ بايانى

تەيەممۇنىڭ تەرىپى (تونۇشتۇرۇلىشى)

تەيەممۇم — سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىشقا ياكى غۇسلى قىلىشقا ئىمكانىيەت بولمىغاندا، قوللارنى پاكىز تۇپراققا ئۇرۇپ مەلۇم ئەزالارنى سىلاش ئارقىلىق پاكلىق ھۆكمىگە كىرىش دېمەكتۇر.

تەيەممۇمنى كېرەك قىلىدىغان ھاللار

تۆۋەندىكى ھاللاردا تاھارەت ياكى غۇسلى قىلىشنىڭ ئورنىغا تەيەممۇم قىلىنىدۇ:

1 - تاھارەت ياكى غۇسلى ئۈچۈن يېتەرلىك سۇ تېپىلمىسا؛

2 - سۇ تېپىلغاندىمۇ:

1 - سۇ بار جايدا ھالاكەت بولسا؛

2 - سۇ ئەڭ ئاز دېگەندە بىر مىل(1848مېتىر) يىراقلىقتا بولسا؛

3 - سۇ قوللىنىش بىلەن كېسەل بولۇش ياكى كېسەلنىڭ ئېغىرلىشىشى ياكى ساقىيىشنىڭ كېچىكىشىدىن قورقۇلسا؛

4 - مەۋجۇد سۇ تاھارەت ياكى غۇسلى ئۈچۈن قوللىنىلسا ئۆزىنىڭ ياكى ھايۋانلىرىنىڭ سۇسىز قېلىشىدىن قورقۇلسا؛

5 - تاھارەت ئالاي دېسە، جىنازا ۋە ھېيت نامازلىرىغا ئۈلگۈرەلمەسلىكىدىن ئەنسىرىسە؛ (چۈنكى بۇ نامازلارغا ئۈلگۈرەلمىسە قايتا ئوقۇيالمايدۇ. ئەمما جۈمە نامىزىغا تەيەممۇم قىلىشقا بولمايدۇ. چۈنكى جۈمە نامىزىنى قايتا ئوقۇشقا ئىمكانىيەت تېپىلىدۇ.

شۇنىڭدەك، مېيىتنىڭ ئېگىلىرى ئۈچۈن تەيەممۇم قىلىش جائىز بولمايدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ جىنازا نامىزىنى كېچىكتۈرۈش ھوقۇقى بار).

يوقىرىقى ھاللارنىڭ قايسىبىرىگە دۇچ كەلگەندە، تەيەممۇم قىلىش تاھارەت بىلەن غۇسلنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ. تەيەممۇم بىلەن تاھارەتسىز قىلىشقا بولمايدىغان ئىبادەتلەرنىڭ ھەممىسىنى قىلىشقا بولىدۇ. [بەدائع الصنائع 1 - توم 46 – 49 - بەتلەر، اللباب شرح الكتاب 1 – توم 23 - بەت]

تەيەممۇمنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى

يوقىرىقى ھاللارنىڭ بىرىدە تاھارەت ۋە يا غۇسلنىڭ ئورنىغا تەيەممۇم قىلىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: **{يَاأَيُّهاالَّذِيْنَ آمَنُواْ لاَتَقْرَبُوا الصَّلاَةَ وَأَنْتُمْ سُكَرىَ حَتَّى تَعْلَمُوا مَاتَقُوْلُوْنَ وَلاَجُنُبـاً إِلاَّ عَابِرِىَ سَبِيْلٍ حَتَّى تَغْسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَىَ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِـنْكُمْ مِنَ الغَائِطِ أَوْ لاَمَسْتُمْ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيْدًا طَيِّبـاً فَامْسَـحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْـدِيَكُمْ إِنَّ اللهَ كَـانَ عَفُـوّاً غَفُـوْراً}** تەرجىمىسى: «ئى مۆمىنلەر! سىلەر مەس بولساڭلار، نېمە دەۋاتقىنىڭلارنى بىلگىنگە قەدەر، جۇنۇپ بولساڭلار - يول ئۈستىدە بولغانلار(بۇنىڭدىن) مۇستەسنا - غۇسلى قىلمىغىچە نامازغا يېقىنلاشماڭلار. ئەگەر كېسەل ياكى سەپەر ئۈستىدە بولساڭلار، ياكى ھاجەت قىلساڭلار، ياكى ئاياللار بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزسەڭلار(مۇشۇنداق ئەھۋال ئۈستىدە) سۇ تاپالمىساڭلار، پاك تۇپراقنى يۇزۇڭلارغا، قولۇڭلارغا سۈرتۈپ تەيەممۇم قىلىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ئەپۇ قىلغۇچىدۇر، مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.» [نىسا سۈرىسى 43 - ئايەت]

تەيەممۇم قىلىشنىڭ شەرتلىرى

تەيەممۇ قىلىشنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - تەيەممۇم قىلىش ئۈچۈن نىيەت قىلىش. تەيەممۇم قىلىشنى نىيەت قىلماستىن، تۇيۇقسىز ئۇرۇلغان ئالقانلار بىلەن قول ۋە يۈزلەرنى سىلىغانلىق تەيەممۇمغا يەتمەيدۇ.

تەيەممۇم ئارقىلىق پاكلىق ھۆكمىگە كىرىشكە سالاھىيەتلىك بولۇشنىڭ شەرتلىرى: مۇسۇلمان بولۇش، بالىغ، ئاقىل بولۇش ۋە نىيەت قىلغان نەرسىنى بىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

تەيەممۇم قىلىشنى نىيەت قىلىشتا، تەيەممۇم ئارقىلىق پاكلىق ھۆكمىگە كىرىشنى ياكى نامازنى ئوقۇشقا سالاھىيەتلىك بولۇشنى ياكى قىلماقچى بولغان ئىبادەتنىڭ نىيىتىنى كۆڭۈلگە پۈتۈش يېتەرلىكتۇر.

مەلۇم بىر ئىبادەتنى ئورۇنلاش ئۈچۈن تەيەممۇم قىلغان ئادەم بۇ تەيەممۇم بىلەن ئۆزى نىيەت قىلغان شۇ ئىبادەتنىلا قىلالايدۇ. مەسىلەن: نامازنى نىيەت قىلىپ تەيەممۇم قىلغان ئادەم بۇ تەيەممۇم بىلەن ھەر قانداق نامازنى ئوقۇيالايدۇ. بىراق قۇرئان ئوقۇشنى نىيەت قىلىپ تەيەممۇم قىلغان ئادەم ئۇنىڭ بىلەن نامناز ئوقۇيالمايدۇ. شۇنىڭدەك، قۇرئاننى تۇتۇش ياكى ئوقۇشنى نىيەت قىلىپ تەيەممۇم قىلغان جۇنۇپ بۇ تەيەممۇم بىلەن نامناز ئوقۇيالمايدۇ ۋە ئۆزى نىيەت قىلغىنىدىن باشقا ئىبادەتلەرنى قىلالمايدۇ.

ئەمما پاكلىق ھۆكمىگە كىرىشتىن ئىبارەت مۇتلەق نىيەت بىلەن تەيەممۇم قىلغان ئادەم خالىغان ئىبادەتلەرنى قىلالايدۇ.

نىيەتنىڭ ۋاقتى تەيەممۇم قىلىش ئۈچۈن قوللارنى تۇپراققا ئۇرغان ۋاقتىتۇر.

2 - تەيەممۇم قىلىش ئۈچۈن ھەقىقىي ئۆزۈرۈنىڭ تېپىلىشى.

3 - تەيەممۇمنى تۇپراق جىنسىدىن بولغان پاكىز ماددىلار بىلەن قىلىش.

4 - تەيەممۇم قىلغاندا قول بىلەن يۈزنى تولۇق سىلاش.

5 - تەيەممۇ قىلغاندا سىلايدىغان ئورگانلارنى بارماقلارنىڭ ھەممىسى ياكى ئاز دېگەندە ئۈچ بارماق بىلەن سىلاش.

6 - ئالقان بىلەن يەرگە ئىككى قېتىم ئۇرۇش.

7 - ھەيزدار ياكى نىفاسدار بولماسلىق. چۈنكى بۇ ھالەتتىكى ئاياللاردىن ئىبادەتلەر ساقىتتۇر.

8 - قوللار بىلەن يۈزنىڭ تېرىسىدە، ماي، شام ۋە باشقىلارغا ئوخشاش ئۇنىڭغا تۇپراقنى تەككۈزۈشكە توسقۇن بولىدىغان نەرسىلەرنىڭ بولماسلىقى. [بدائع الصنائع 1 - توم 52 - بەت، الدر المختار 1 - توم 313 – 328 - بەتلەر، مراقي الفلاح 19 - بەت]

تەيەممۇمنىڭ پەرزلىرى

تەيەممۇمنىڭ پەرزى ئىككى بولۇپ، ئۇلار:

1 - تۇپراققا ئۇرۇلغان قوللار بىلەن يۈزنى سىلاش.

2 - تۇپراققا ئۇرۇلغان قوللار بىلەن ئىككى قولنى جەينەكلىرىگىچە سىلاش. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 8 - بەت]

تەيەممۇنىڭ سۇننەتلىرى

تەيەممۇنىڭ سۇننەتلىرى يەتتە بولۇپ، ئۇلار:

1 - «بىسمىللاھ»نى تولۇق ئوقۇش.

2 - قوللارنىڭ بارماقلىرىنى ئېچىپ، يېيىش.

3 - ئىككى ئالقاننى تۇپراققا ئۇرۇش.

4 - تۇپراققا ئۇرۇلغان قوللارنى ئالدى ۋە كەينىگە ھەرىكەتلەندۈرۈش ئارقىلىق تۇپراققا سۈرتۈش.

5 - تۇپراققا ئۇرۇلغان قوللارنى يۈزگە ئايرىشتىن ئاۋۋال قوللارنى قېقىش ياكى سىلكىش ئارقىلىق تۇپراقنىڭ ئەسىرىنى يوقىتىش. بۇ يۈزنى كىرلەتمەسلىك ئۈچۈندۇر.

6 - تەيەممۇم تاماملانغانغا قەدەر، باشقا مەشغۇلاتلار بىلەن تەيەممۇمنىڭ ئارىسىنى ئايرىۋەتمەسلىك.

7 - تەرتىبكە رىئايە قىلىش. [الدر المختار 1 - توم 213 - بەت، مراقي الفلاح 20 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 9 - بەت]

تەيەممۇنىڭ قائىدىسى

1 - تەيەممۇم ئۈچۈن نىيەت قىلمىز.

2 - «بىسمىللاھ»نى تولۇق ئوقۇيمىز.

3 - ئالقانلىرىمىزنى پاكىز تۇپراق ياكى تۇپراق جىنسىدىن بولغان پاكىز نەرسىلەرگە سۈرتمىز. بۇ سۈرتۈشتە، ئالقانلارنى ئاۋۋال ئالدىغا،

ئاندىن كەينىگە ماڭدۇرىمىز. ئاندىن ئالقانلارنى سىلكىيمىز. ئاندىن ئالقانلار بىلەن يۈزىمىزنىڭ ھەممە يېرىنى سىلايمىز.

4 - ئالقانلىرىمىزنى يەنە تۇپراقتا ئۇرۇپ، يوقىرىقىدەك سۈرتكەندىن كېيىن قوللىرىمىزنى بارماقلىرىمىزنىڭ ئۈچىلىرىدىن باشلاپ، جەينەكلىرىمىزگە قەدەر سىلايمىز. قوللاردا ياكى يۈزدە سىلانمىغان ئازراقمۇ جاي قالماسلىقى شەرتتۇر. بۇنىڭ بىلەن تەيەممۇنى تاماملىغان بولىمىز.

تەيەممۇم قىلىشقا بولىدىغان ماددىلار

تەيەممۇنى تۇپراق بىلەن قىلغانغا ئوخشاش زېمىن جىنسىدىن بولغان تاش، قۇمغا ئوخشاش پاكىز ماددىلار بىلەن قىلىشقىمۇ بولىدۇ. ئەمما ئوتۇن، كۆمۈر، ھاك ۋە كۆيدۈرۈش بىلەن كۈلگە ئايلىنىدىغان ياكى ئېرىيدىغان ماددىلار بىلەن تەيەممۇم قىلىش جائىز ئەمەس.

تاھارەت ۋە غۇسلى بىلەن قىلىنىدىغان ئىبادەتلەرنىڭ ھەممىسىنى تەيەممۇم بىلەنمۇ قىلىشقا بولىدۇ. بىراق تەيەممۇم بىلەن تاھارەت ئىككىسى بىر ۋاقىتتا توپلانمايدۇ. شۇنىڭدەك بەدىنىنىڭ كۆپ قىسمى ياكى يېرىمى يارىلانغان كىشى تاھارەتنىڭ ئورنىغا تەيەممۇم قىلسا بولىدۇ. ئەگەر بەدەننىڭ كۆپ قىسمى ساق بولسا، يارىنىڭ ئۈستىگىلا مەسھى قىلىدۇ ۋە تاھارەت ئالىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 8 - بەت]

تەيەممۇنى بۇزىدىغان ئامىللار

تەيەممۇنى بۇزىدىغان ئامىللار ئۇچ بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:

1 - تاھارەتنى بۇزىدىغان ھەرقانداق ئامىللار.

2 - سۇنىڭ تېپىلىشى.

3 - سۇنى قوللىنىشقا توسالغۇ بولغان ئۆزۈرنىڭ يوقىلىشى.

يوقىرىقى هاللارنىڭ قايسىبىرىدە تەيەممۇم بۇزۇلىدۇ. [الدر المختار 1 - توم 334 – 336 - بەتلەر]

تەيەممۇمنىڭ ھېكمىتى

ئىبادەتكە لايىق بولۇش ئۈچۈن سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىش ياكى غۇسلى قىلىش ئارقىلىق پاكلىنىشقا ئىمكانىيەت بولمىغان شارائىتلاردا تەيەممۇم قىلىش ئارقىلىق پاكلىق ھۆكمىگە كىرىشنىڭ پەرز قىلىنغانلىقى، ئىسلام دىنىدا مۇسۇلمانلارنىڭ كۈچى يەتمەيدىغان ئىشلارغا بۇيرۇلمىغانلىقىنىڭ بىر ئىپادىسى ۋە ئاللاھ تائالانىڭ مۇسۇلمانلارنى قىينىچىلىقلاردىن ئازات قىلىپ، ئۇلارنىڭ ئىبادەتلىرىنى داۋام قىلدۇرۇشلىرى ئۈچۈن ئوڭايلىق تۇغدۇرۇپ بەرگەنلىكىنىڭ بىر ئىپادىسىدۇر. يەنە ئاللاھ تائالانىڭ، يوقىرىقى شارائىتلار ئاستىدا، باشقا نەرسىلەر بىلەن تەيەممۇم قىلىشقا بۇيرۇماستىن، بەلكى تۇپراق ۋە تۇپراق جىنسىدىكى نەرسىلەر بىلەن تەيەممۇم قىلىشقا بۇيرۇغانلىقى، ئىسلام دىنىنىڭ كىشىلەرگە ئوڭايلىقنى تەشەببۇس قىلىدىغان، ئىلغار بىر دىن ئىكەنلىكىنى قايتا ئىسپاتلىماقتا. چۈنكى تۇپراق ھەرقانداق جايدا كەڭ تېپىلىدىغان بىر ماددا.

بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقىتلىرى

ئىسلام دىنىدا مۇسۇلمانلارغا پەرز قىلىنغان بەش ۋاخ نامازۋاقىتىنى كىچە ۋە كۈندۈزنىڭ بەلگىلىك بەش ۋاقتىغا بەلگىلەنگەن. بۇ ۋاقىتلار تۆۋەندىكىچە:

1 ـ بامدات نامزىنىڭ ۋاقتى

بامدات نامزىنىڭ ۋاقتى: ئىككىنچى تاڭنىڭ ئاقىرىشى بىلەن باشلىنىپ، قۇياش تۇغقانغا قەدەر داۋام قىلىدۇ. بىرىنچى تاڭ ئاقارغان ۋاقتىدا بامدات نامزىنى ئوقۇش جائىز ئەمەستۇر. بىرىنچى تاڭدىكى ئاقلىق بىرئازدىن كېيىن يوقلىدۇ. ئۇ، كېيىنكى تاڭ ئاخىرىدا، ئاسماندا ئۇزۇنسىغا كۆرۈنگەن ئاقلىق بولۇپ، ئۇ سۇبھى كازىب (يالغان تاڭ) دېيىلىدۇ. ئىككىنچى تاڭ بولسا، ئاسماندا توغرىسىغا كۆرۈنگەن ئاقلىق بولۇپ، ئو سۇبھى سادىق (ھەقىقىي تاڭ) دېيىلىدۇ. بامدات نامزىنىڭ ۋاقتى سۇبھى سادىقتىن باشلىنىپ، قۇياش تۇغۇشى ئالدىدا ئاخىرلىشىدۇ. قۇياش چىقىشتىن بۇرۇن بامدات نامزىنىڭ پەرزىدىن بىر رەكئەت ئوقۇشقا ئۈلگۈرەلمىگەن كىشى نامزىنى داۋام قىلىدۇ ۋە بامدات نامزىنى ۋاقتىدا ئادا قىلغان بولىدۇ. شۇنىڭدەك، قۇياش پېتىشتىن بۇرۇن ئەسىر نامزىنىڭ پەرزىدىن بىر رەكئەت ئوقۇشقا ئۈلگۈرەلمىگەن كىشى ئەسىر نامزىنى ۋاقتىدا ئادا قىلغان بولىدۇ.

2 - پىشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى

پىشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى: قۇياش كۈن پېتىش تەرەپكە ئېگىلگەندىن باشلاپ، ھەر نەرسىنىڭ سايىسى ئۆزىنىڭ بىر ياكى ئىككى ھەسسىسگە قەدەر ئۇزارغان ۋاقىتقىچە داۋام قىلىدۇ. (ئالدىنقىسى ئىمام ئەزەمگە كۆرە، ئىككىنچىسى ئەبۇ يۈسۈف ۋە مۇھەممەدلەرگە كۆرەدۇر).

3 - ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتى

ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتى: پىشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى چىققاندىن باشلىنىپ، قۇياش پاتقانغا قەدەر داۋام قىلىدۇ.

4 - شام نامىزىنىڭ ۋاقتى

شام نامىزىنىڭ ۋاقتى: قۇياش پاتقاندىن باشلىنىپ، قۇياش پاتقان يەردىكى قىزىللىق (ياكى ئاقلىق) يوقالغانغا قەدەر داۋام قىلىدۇ. (ئالدىنقىسى ئىمام ئەزەمگە كۆرە، ئىككىنچىسى ئەبۇ يۈسۈف ۋە مۇھەممەدلەرگە كۆرەدۇر. ئالدىنقىسىغا ئەمەل قىلىنىدۇ).

5 - خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى

خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى: شام نامىزىنىڭ ۋاقتى چىققاندىن باشلىنىپ، ئىككىنچى تاڭ ئاقارغانغا (بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتىغا) قەدەر داۋام قىلىدۇ.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىگى تارتىسى

ۋىتىر نامزىنىڭ ۋاقتى

خۇپتەندىن كېيىن باشلىنىپ، بامدات نامزىنىڭ ۋاقتىغىچە داۋام قىلىدۇ. [اللباب شرح الكتاب 1 – توم 33 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 14 - بەت، تحفة الفقهاء 35 - بەت]

ئەڭ پەزىلەتلىك ۋاقىتلار

1 - ئەرلەر ئۇچۇن بامدات نامزىنى، تاڭ يورۇغان ۋاقىتتا ئوقۇش مۇستەھەپ(يەنى تەكىتسىز سۇننەت)تۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام {**أَسْفِرُوا بالفَجْرِ، فإنَّهُ أَعْظَمُ للأجْرِ**}يەنى «بامدات نامزىنى بىر ئاز كېچىكتۇرۇپ ئوقۇڭلار، ساۋابى كۆپ بولىدۇ» دەپ كۆرسەتكەن. [تىرمىزى رىۋايىتى، «سەھىھ» دەپ باھالانغان ھەدىس]

ئەمما ئاياللار ئۇچۇن، بامدات نامزىنى قاراڭغۇلۇقتا (نامازنىڭ ۋاقتى كىرىپ تاڭ ئاقىرىشتىن ئىلگىرى) ئوقۇش مۇستەھەپ بولغىنىدەك، باشقا نامازلارنى ئەرلەر مەسجىدتىن تارقىغان ۋاقىتقىچە كېچىكتۇرۇپ ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. [«تحفة الفقهاء» نامىلىق ئەسەر 34 - بەت]

2 - ئىسىق بەلۋاغقا جايلاشقان مەملىكەتلەرنىڭ يازكۇنلىرىدە، پىشىن نامزىنى سايىدا يۇرۇشكە بولىدىغان سۇرۇنلۇك چۇشكىچە كېچىكتۇرۇپ ئوقۇش مۇستەھەپتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام {**أبْرِدوا بالظُّهرِ فإنَّ شِدَّةَ الحرِّ مِن فَيحِ جَهنَّم**} يەنى «پىشىننى يازدا ھاۋا سالقىنلىغىچە كېچىكتۇرۇپ ئوقۇڭلار، ھەقىقەتەن قاتتىق ئىسسىق جەھەننەمنىڭ ئوتىدۇر»دەپ كۆرسەتكەن. [بۇخارىي رىۋايىتى] ئەمما قىش، كۈز ۋە باھار پەسىللىرىدە پىشىن نامزىنى كېچىكتۇرمەستىن ئاۋۋالقى ۋاقىتلىرىدا ئوقۇش مۇستەھەپتۇر. پەقەت ھاۋا بۇلۇتلۇق

كۈنلەردىلا، ئاۋۋالقى ۋاقتىدىن كېچىكتۈرۈپ ئوقۇش مۇسته‌هه‌بتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 14 - به‌ت]

3 - نەپله ناماز‌لارنى ئوقۇشقا ئىمكانىيەت يارىتىش ئۈچۈن، ئەسر نامزىنى قىش، ياز، كۈز ۋە باهار هەممه پەسلده هاۋا ئوچۇق بولغان كۈنلەردە قۇياش سارغىيىپ، ئۇنىڭ كۆزنى چىرماشتۇرىدىغان شولىسى تېخى يوقىلىپ بولمىغان ۋاقىتقىچە كېچىكتۈرۈپ ئوقۇش مۇستەهەپتۇر. [«اللباب شرح الكتاب» ناملىق ئەسەر 35 - به‌ت] چۈنكى ئەسر نامزىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، شامغىچە باشقا نامаз ئوقۇشقا بولمايدۇ. ئەسر نامزىنى ۋاقتىدىن كېچىكتۈرۈپ ئوقۇغاندا، ئۇنىڭ ئالدىدا نەپلى نامازلارنى ئوقۇۋېلىش ئۈچۈن پۇرسەت يارىتىلغان بولىدۇ. شۇڭا ئەسر نامزىنى كېچىكتۈرۈپ ئوقۇش مۇستەهەپ دېيىلگەن.

4 - شام نامزىنى هەر قانداق پەسلده مۇتلەق كېچىكتۈرمەستىن، ئەزان ئوقۇلغاندىن كېيىنلا ئوقۇش مۇستەهەپتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 14 - به‌ت]

5 - خۇپتەن نامزىنى ئاسمان بۇلۇتسىز كۈنلەردە، كېچىنىڭ ئۈچتىن بىرىنىڭ ئاۋۋالقى ۋاقتىلىرىغا قەدەر كېچىكتۈرۈش مۇستەهەپتۇر. ئەمما بۇلۇتلۇق كۈنلەردە، ئەزاندىن كېيىنلا ئوقۇش مۇستەهەپتۇر. كېچە نامازلىرىنى ئوقۇشقا ئادەتلەنگەن كىشىنىڭ ئويغىنالمىغا ئىشەنچىسى بولسا، ۋىتىر نامزىنى كېچىنىڭ ئاخىرىغا قەدەر كېچىكتۈرۈشى مۇستەهەپتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 14 - به‌ت]

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام **{مَنْ خَافَ أَنْ لاَ يَقُومَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَلْيُوتِرْ أَوَّلَهُ وَمَنْ طَمِعَ أَنْ يَقُومَ آخِرَهُ فَلْيُوتِرْ آخِرَ اللَّيْلِ. فَإِنَّ صَلاَةَ آخِرِ اللَّيْلِ**

مَشْهُودَةٌ. وَذَلِكَ أَفْضَلُ} يەنى «كېچە ئويغىنالىشىغا ئىشەنچ قىلالمىغان كىشى ۋېتىر نامزىنى ئاۋۋالقى ۋاقىتدا ئوقۇسۇن. ئەگەر كېچىدە تۇرالىشىغا ئىشەنچ قىلالسا، ئۇنى ئاخىرقى ۋاقىتدا (يەنى بامداتنىڭ ۋاقتى كىرىشتىن ئاۋۋال) ئوقۇسۇن، بۇنداق قىلىش ئەۋزەلدۇر. چۈنكى كېچىنىڭ ئاخىرقى ۋاقتى كىشىلەرنىڭ تەھەججۇد ئوقۇيدىغان ۋاقىتدۇر.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

نامازۋاقىتلىرىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى

ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: {إِنَّ الصَّلاَةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ كِتَاباً مَوْقُوْتاً} تەرجىمىسى: «شۈبھىسىزكى، نامازمۆمىنلەرگە ۋاقتى بەلگىلەنگەن پەرز قىلىندى.» [نىسا سۈرىسى 103 - ئايەت]

ئاللاھ تائالا بۇ ئايەت ئارقىلىق، كۈندىلىك بەش ۋاخ نامازنىڭ مۇسۇلمانلار ئۈچۈن كۈنىنىڭ مەلۇم ۋاقىتلىرىغا بەلگىلەنگەن پەرز ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆزى ۋە ئەمەلىيىتى ئارقىلىق بۇ ۋاقىتلارنى مۇسۇلمانلارغا ئېنىق بايان قىلىپ بەرگەن.

ئاللاھ يەنە مۇنداق دەيدۇ: {فَسُبْحَانَ اللهِ حِيْنَ تُمْسُوْنَ وَحِيْنَ تُصْبِحُوْنَ. وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَعَشِيّاً وَحِيْنَ تُظْهِرُوْنَ} تەرجىمىسى: «سىلەر ئاخشامدا ۋە ئەتىگەندە ئاللاھ تائالاغا تەسبىھ ئېيتىڭلار. ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھەمدۇ سانا، كەچ ۋە پېشىن ۋاقتىلىرىدىكى ھەمدۇ سانانىڭ ھەممىسى ئاللاھ تائالاغا خاستۇر.» [رۇم سۈرىسى 16 – 17 - ئايەت]

ئىمام بەغەۋىي مۇنداق دېگەن: «بۇ ئايەت، نامازۋاقىتلىرىنى بەلگىلىگەن ئەڭ ئېنىق ئايەتتۇر. ئاللاھ تائالانىڭ بۇ

ئايەتتىكى «ئاللاھ تائالاغا تەسبىھ ئېيتىشىدىغانلىقىنى ئاللاھ ئۆچۈن نامازغا ئوقۇغۇچىلار دېگەنلىكىدۇر. «ئاخشامدا» دېگىنى، شام ۋاقتىدىكى نامازلىرىنى ئوقۇغۇچىلار»، «ئەتىگەندە» دېگىنى، بامدات نامىزىنى ئوقۇغۇچىلار، «كەچ» دېگىنى، كەچتە ئەسىر نامىزىنى ئوقۇغۇچىلار ۋە «پېشىن ۋاقتىدا» دېگىنى، پېشىن نامىزىنى ئوقۇغۇچىلار دېگەنلىكىدۇر.»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا ۋاقىتلىرىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {**إِذَا صَلَّيْتُمُ الْفَجْرَ فَإِنَّهُ وَقْتٌ إِلَى أَنْ يَطْلُعَ قَرْنُ الشَّمْسِ الأَوَّلُ. ثُمَّ إِذَا صَلَيْتُمُ الظُّهْرَ فَإِنَّهُ وَقْتٌ إِلَى أَنْ يَحْضُرَ الْعَصْرُ. فَإِذَا صَلَّيْتُمُ الْعَصْرَ فَإِنَّهُ وَقْتٌ إِلَى أَنْ تَصْفَرَّ الشَّمْسُ. فَإِذَا صَلَّيْتُمُ الْمَغْرِبَ فَإِنَّهُ وَقْتٌ إِلَى أَنْ يَسْقُطَ الشَّفَقُ. فَإِذَا صَلَّيْتُمُ الْعِشَاءَ فَإِنَّهُ وَقْتٌ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ**} تەرجىمىسى: «بامدات نامىزىنى ئوقۇماقچى بولساڭلار، (بىلىڭلاركى) ئۇنىڭ ۋاقتى(ئىككىنچى تاڭدىن) قۇياش چىققان ۋاقىتقىچە، ئاندىن پېشىن نامىزىنى ئوقۇماقچى بولساڭلار، (بىلىڭلاركى) ئۇنىڭ ۋاقتى(قۇياش كۈن پېتىشقا ئېگىلگەندىن) ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتىغىچە، ئەسىر نامىزىنى ئوقۇماقچى بولساڭلار، (بىلىڭلاركى) ئۇنىڭ ۋاقتى (پېشىنىڭ ۋاقتى چىققاندىن باشلاپ) كۈن سارغايغان ۋاقتىقىچە، شام نامىزىنى ئوقۇماقچى بولساڭلار، (بىلىڭلاركى) ئۇنىڭ ۋاقتى (كۈن پاتقاندىن باشلاپ) ئاسماندىكى قىزىللىق يوقالغىچىلىك، خۇپتەن نامىزىنى ئوقۇماقچى بولساڭلار، (بىلىڭلاركى) ئۇنىڭ ۋاقتى (شامنىڭ ۋاقتى چىققاندىن باشلاپ)كېيىنىڭ يېرىمىغىچە داۋام قىلىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]

قۇياش چىقىشتىن يېقىن بولغاندا بامدات ناماز ئوقۇلىدۇ. ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتى ئەسىر ۋاقتىنىڭ كىرىشىدىن باشلىنىپ قۇياش پېتىشتىن بۇرۇن ئاخىرلىشىدۇ. ئەسىر نامىزىنى ۋاقتىدا ئوقۇغان بولىدۇ. كىمكى، كۈن پېتىشتىن بۇرۇن ئەسىر نامىزىدىن بىر رەكئەت ئوقۇشقا ئۈلگۈرەلىسە، ئەسىر نامىزىنى ۋاقتىدا ئوقۇغان بولىدۇ.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

كۈن چىقىش يېقىن ئاۋۋال نامازنىڭ بىرىنچى سەجدىسىگە ئۈلگۈرەلىگەن كىشى بىر رەكئەتكە ئۈلگۈرگەن بولىدۇ. نامازنىڭ بىر رەكئەتىگە ئۈلگۈرگەن ئادەم شۇ نامازنى ۋاقتىدا ئوقۇغان بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

نامازۋاقتلىرىنىڭ كۆپ بولغانلىقىنىڭ ھېكمىتى

كىچىك ۋاقىتلاردا ئۇچۇن يېرىم قىلىنغان بەش ۋاخ نامازنىڭ يوقىرىقى بەش ۋاقىتقا بەلگىلەنگەنلىكىنىڭ ھېكمەتلىرى:

1 - ئاللاھ بىلەن بەندىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى خالىق ۋە مەخلۇق مۇناسىۋىتىنىڭ ھەمىشە داۋام قىلىپ تۇرىشى ئۈچۈن ئىدى. چۈنكى نامازئاللاھ بىلەن بەندىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ ۋە يېقىنلىقنىڭ ئەڭ كۆرۈنەرلىك ئىپادىسىدۇر. بۇ نامازلارنىڭ ھەممىسىنى بىرلا ۋاقىتتا ئادا قىلىشقا بۇيرۇلغان

بولسا ئىدى، ئىنسانلارنىڭ دۇنيالىق ئىشلىرىغا توسقۇن بولۇش ئېھتىمالى بولار ئىدى. چۈنكى ئىنسانىنىڭ ئېھتىياجلىرى ۋە دۇنيالىق مەشغۇلاتلىرى كۆپتۇر. بۇمۇ، ئىسلام دىنىدا تارچىلىق ۋە قىينىچىلىقلارنىڭ يوقلىقىغا بىر دەللىدۇر.

2 - ئىنسانلارنىڭ كېچە - كۈندۈز ۋاقىتلىرىدا سادىر قىلغان گۇناھلىرىنىڭ بۇ بەش ۋاخ نامازى بىلەن يويۇلۇپ تۇرىشى ئۈچۈن ئىدى. چۈنكى نامازى گۇناھلارنى يۇيۇدۇ.

3 - ئىنسانىنىڭ غەپلەت ئىچىدە قېلىپ ئاللاھ تائالانى ئۇنتۇپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ئىدى. چۈنكى نامازى ئاللاھ تائالانى ياد قىلىش ئۈچۈن ئوقۇلىدۇ.

4 - ئىنسانىنىڭ كۈندىلىك ئېھتىياجلىرىنى ئاللاھ تائالادىن سوراش ۋە ھاياتلىق مۇساپىسىدە بېشىغا كەلگەنلەرگە نامازى بىلەن سەبر - تاقەت ھاسىل قىلىش ئۈچۈن ئىدى.

5 - ئىنسانىنىڭ نامازغا تاھارەت ئېلىش ئارقىلىق پاكىز بولىشى ۋە ئۇنىڭ بىلەن ساغلام بولىشى ئۈچۈن ئىدى. چۈنكى مۇسۇلمان ئادەم بەش ۋاخ نامازى ئۈچۈن نورمالدا بەش قېتىم تاھارەت ئېلىش ئارقىلىق بىر كۈندە بەش قېتىم تازىلىققا ئەھمىيەت بەرگەن بولىدۇ. كېسەللىكلەر كۆپىنچە تازىلىققا ئەھمىيەت بەرمىگەنلىكتىن بولىدۇ.

6 - ئىنسانلار نامازلىرى سايىسىدا گۇناھ - يامان ئىشلاردىن ساقلىنىپ قالالايدۇ. ھەر كۈنى بەش قېتىم نامازى ئۇقۇش ئارقىلىق ئاللاھ تائالاغا ئەھدىسىنى يېڭىلاپ تۇرغان ئادەم (ئەگەر نامازلىرىنى قوبۇل بولۇش تەرىقىسىدە، ئىخلاس بىلەن

ئوقۇيدىغان بولسا) بۇ بەش ۋاخ سايىسىدا ئەلۋەتتە گۇناھلاردىن يىراق بولۇش پۇرستىگە ئېرىشەلەيدۇ. شۇڭا ئاللاھ تائالانىڭ ئىلاھى ھېكمىتى، كېچە ۋە كۈندۈز ئۈچۈن بۇيرۇلغان نامازلارنى يوقىرىقى بەش ۋاقىتقا بەلگىلىگەن.

نامازنىڭ ۋاقىتلىرى ھەققىدە ئىجتىھاد قىلىش

ھاۋانىڭ بۇلۇتلۇق بولۇشى ياكى قاراڭغۇ ئۆيدە مەھبۇس بولۇپ قېلىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش شارائىتلاردا باشقىلار بىلەن كۆرۈشۈشنىڭ يوللىرى كېسىلگەن، يېنىدا ۋاقىتنى بىلىدىغان بىرەر كىشىنىڭ بولمىغانلىقى، ياكى ۋاقىتنى بەلگىلەيدىغان سائەتنىڭ بولمىغانلىقى ۋە ئەزانىنىڭ ئاڭلانماسلىقى سەۋەبىدىن نامازنىڭ ۋاقىتنى بىلەلمىگەن كىشى ئىجتىھاد قىلىدۇ، (يەنى ئۆز قانائىتىگە تايىنىپ ۋاقىتنى بەلگىلەيدۇ). ئەگەر مۇنداق كىشى بىر ئاز سەبىر قىلىپ كۈتۈپ باقماندىمۇ، نامازنىڭ ۋاقىتنى بىلىش ئىمكانىيىتىگە ئېرىشىشتىن پۈتۈنلەي ئۈمىدسىز بولسا، ئۇنىڭ ئۆز ئىجتىھادى بىلەن ۋاقىت بەلگىلەپ نامازنى ئوقۇشى ۋاجىپتۇر.

ئەگەر كىشى، ۋاقىتنىڭ كىرگەن ياكى كىرمىگەنلىكى توغرىسىدا ئىككىلىنىپ قالسا، ۋاقىتنىڭ كىرگەنلىكىگە ئېنىق قانائەت ھاسىل قىلغىچىلىك نامازنى كېيىكتۇرىدۇ. ئېنىق قانائەت ھاسىل بولغاندا نامازنى ئوقۇيدۇ. پەقەت بۇنداق شارائىتتا نامازنى كېيىكتۇرۇش مۇستەھەپتۇر. بۇنىڭدىكى سەۋەب نامازنى ۋاقتىغا كۈچلۈكرەك قانائەت ھاسىل قىلىش ئۈچۈندۇر. ئەگەر ئۇ كىشى نامازنى ۋاقتىنىڭ ئۆتۈپ كېتىشىدىن

ئەنسىرىسە نامىزىنى كېيىچىكتۇرمەسلىكى لازىم. [«الفقه الإسلامي وأدلته»1 - توم 518 - بەت، «المغني المحتاج» 1 - توم 127 - بەت]

نامازئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار

نامازئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار بەش بولۇپ، قانداقلا بىر نامازنى ئوقۇش ئۈچۈن سالاھىيەتلىك بولمىغانلىقى سەۋەبلىك مەنئى قىلىنغان ۋاقىت ئۈچ ۋە نەپىلە نامازئوقۇشقا مۇناسىپ بولمىغانلىقى سەۋەبلىك مەنئى قىلىنغان ۋاقىت ئىككىدۇر.

1 - قانداقلا بىر نامازنى ئوقۇش ئۈچۈن سالاھىيەتلىك بولمىغانلىقى سەۋەبلىك مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار:

(1) قۇياش چىقىۋاتقاندا، ئۇ نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەنگە قەدەر.

(2)كۈن قىيام بولغان(يەنى قۇياش ئاسمانىنىڭ چىپ ئوتتۇرىسىغا كەلگەن ۋاقىت)تىن، كۈن پېتىش تەرەپكە ئېگىلگەنگە قەدەر.

(3) قۇياش سارغايغان ۋاقىتتىن، قۇياش پاتقانغا قەدەر.

يوقىرىقى ئۈچ ۋاقىتتا، مەيلى پەرز بولسۇن، مەيلى ۋاجىپ بولسۇن، مەيلى سۈننەت بولسۇن، مەيلى نەپىلە بولسۇن، مەيلى قازا نامازبولسۇن، مەيلى جىنازا نامىزى بولسۇن قانداقلا بىر نامازنى ئوقۇش مەنئى قىلىنىدۇ. بۇ ماۋزۇدىكى «مەنئى» نامازنىڭ ئادا تاپماسلىقىنى تەقەززا قىلىدۇ.

ئەمما ھازىر قىلىنىپ بولغان جىنازا نامىزىنى ئوقۇش، شۇ كۈنىنىڭ ئەسىر نامىزىنى ئوقۇش ۋە شۇ ۋاقىتنا ئوقۇلغان سەجدە ئايىتىنىڭ تىلاۋىتى سەجدىسىنى قىلىش جائىزدۇر. بىراق مەكرۇھلىق بىلەن ئادا تاپىدۇ. چۈنكى يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھازىر قىلىنىپ بولغان جىنازا نامىزىنى كېچىكتۈرۈشتىن مەنئى قىلغان. شۇ كۈنىنىڭ ئەسىر نامىزىنى مەكرۇھ بولغان شۇ ۋاقىتتا بولسىمۇ ئوقۇۋالمىغاندا، ئۇ قازا بولۇپ كېتىدۇ. تىلاۋەت سەجدىسىمۇ سەجدە ئايىتى ئوقۇلغان شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە ۋاجىب بولۇپ، گەردەنگە يۈكلەنگەنلىكى ئۈچۈن، گەرچە بۇ ۋاقىت نامازئوقۇش مەكرۇھ بولغان ۋاقىت بولسىمۇ، تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىش جائىزدۇر.

ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: {ثَلَاثُ سَاعَاتٍ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ يَنْهَانَا أَنْ نُصَلِّيَ فِيهِنَّ. أَوْ أَنْ نَقْبُرَ فِيهِنَّ مَوْتَانَا: حِينَ تَطْلُعُ الشَّمْسُ بَازِغَةً حَتَّىٰ تَرْتَفِعَ. وَحِينَ يَقُومُ قَائِمُ الظَّهِيرَةِ حَتَّىٰ تَمِيلَ الشَّمْسُ. وَحِينَ تَضَيَّفُ الشَّمْسُ لِلْغُرُوبِ حَتَّىٰ تَغْرُبَ} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى مۇنۇ ئۈچ ۋاقىتتا نامازئوقۇشىمىزنى ۋە ئۆلۈكلىرىمىزنى يەرلىشىمىزنى مەنئى قىلغان: قۇياش چىققان ۋاقىتتىن ئۇ تولۇق كۆتۈرۈلگەنگە قەدەر. كۈن قىيام بولغاندىن كۈن پېتىش تەرەپكە ئىگىلگەنگە قەدەر. قۇياش سارغايغان ۋاقىتتىن، قۇياش پاتقانغا قەدەر.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]

2 - نەپلە نامازئوقۇشقا مۇناسىپ بولمىغانلىقى سەۋەبلىك مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار:

(1) بامدات نامىزىدىن كېيىن، قۇياش نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەنگە قەدەر.

(2) ئەسىر نامىزىدىن كېيىن، قۇياش پاتقانغا قەدەر.

بۇ ئىككى ۋاقىتتا قانداقلا بىر نەپلە نامازغا ئوقۇش مەنئى قىلىنىدۇ. بىراق ئوقۇسا مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ. ئەمما بۇ ئىككى ۋاقىتتا قازا نامازلارنى ئوقۇش، قازا بولغان تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىش ۋە جىنازا نامىزى ئوقۇش مەكرۇھسىز جائىزدۇر. لېكىن ئەسىر نامىزىدىن كېيىن قازا نامازغا ئوقۇشنىڭ شەرتى قۇياش سارغىيىشتىن بۇرۇن ئوقۇلىشىدۇر. قۇياش سارغايغاندىن كېيىن، — گەرچە شۇ كۈننىڭ ئەسىر نامىزىنى ئوقۇپ بولمىغان بولسىمۇ — قازا ياكى نەپلە نامازغا ئوقۇشقا بولمايدۇ.

شۇنىڭدەك، قۇياش سارغايغان ياكى پېتىۋاتقان ۋاقىتتا، شۇ كۈننىڭ ئەسىر نامىزىنى ئوقۇش جائىزدۇر. شۇنداقلا، بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇيالمىغان كىشى ئۇنى پەرزىدىن كېيىن ئوقۇسا بولىدۇ. بىراق ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ، شافىئىي مەزھىبىگە كۆرە مەكرۇھسىز ئادا تاپىدۇ. [تحفة الفقهاء 37- بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 14 - بەت، الدر المختار 1 - توم 343 – 349 - بەتلەر]

يوقىرىدا بايان قىلىنغان بەش ۋاقىتتا نامازغا ئوقۇماسلىقنىڭ ھېكمىتى

ئاۋۋالقى ئۈچ ۋاقىتتا نامازغا ئوقۇشنىڭ مەنئى قىلىنغانلىقىنىڭ سەۋەبى ۋە ھېكمىتى شۇكى، قۇياشقا

چوقۇنـــدىغان كاپـــرلارغا ئوخشـــاپ قالماســـلىق ئۈچـــۈن ئـــادى. چۈنكـى كاپـرلار بـۇ ۋاقـتلاردا قۇياشـقا چوقۇنـدۇ. ئـەمرئـبنـى ئـاس رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇدىن رىۋايـەت قىلىنـدۇكى، پـەيغەمبـەر ئەلەيھىسسالام مۇنـداق دېگـەن: «قـۇياش تۇغقانـدا، شـەيتاننىڭ ئىككـى مۈڭگـۈزى ئارىسـدا توغـدۇ. بـۇ ۋاقتتـا، كاپـرلار قۇياشـقا چوقۇنـدۇ. قـۇياش ئاسـمانىنىڭ ئوتتۇرىسـغا كەلگـەن ۋاقتتـا دوزاقنـىڭ ئوتـى يېقىلـدۇ ۋە ئـۇنىڭ ئىشـكلىرى تاقىلـدۇ. قـۇياش پـاتقاندا يەنـە شـەيتاننىڭ ئىككـى مۈڭگـۈزى ئارىسـغا پـاتىدۇ. بـۇ ۋاقتتـا كاپـرلار يەنـە قۇياشـقا چوقۇنـدۇ.» [مۇسـلىم رىۋايىتى]

ئەمما بامدات نامىزى بىلەن ئەسـر نامىزىدىن كېيىن نەپلى نامـاز ئوقۇشـنىڭ مەنئى قىلىنغانلىقىنىڭ ھېكمىتـى: ۋاقتتىكـى بىـر سـەۋەبتىن ئەمـەس، بـەلكى بـۇ ۋاقتلارنـىڭ ھـۆكۈم تەرەپتـىن شۇ ۋاقتنىڭ پەرزلىرى بىلـەن مەشغۇل بولۇش ۋاقتـى بولغانلىقى سەۋەبىدىندۇر. چۈنكى شـۇ ۋاقتنـىڭ پـەرزنى ئادا قىلـىش نەپلى نامازلاردىن ئەۋزەلدۇر. [اللباب شرح الكتاب 51 - بەت]

ئەزاننىڭ بايانى

ئەزاننىڭ تونۇشتۇرۇلىشى

ئەزان ـــ نامازۋاقتىنىڭ كىرگەنلىكىنى ئېلان قىلىش دېمەكتۇر.

ئەزاننىڭ ھۆكمى

بەش ۋاخ نامازبىلەن جۈمە نامىزىنى ئەرلەرنىڭ جامائەت بولۇپ ئوقۇشلىرى ئۈچۈن ئەزان ئوقۇش تەكىتلىك سۈننەتتۇر. ھېيت ۋە جىنازا نامازلىرى ۋە باشقا پەرز بولمىغان نامازلار ئۈچۈن ئەزان ئوقۇشقا ھاجەت يوقتۇر. ئەزان ئوقۇش ئەرلەر ئۈچۈن سۈننەت، ئاياللار ئۈچۈن ھارامدۇر. ، مەيلى ئادا (ۋاقتىدا ئوقۇلغان ناماز) بولسۇن، مەيلى قازا (ۋاقتىدا ئوقۇيالماي ۋاقتى چىققاندىن كېيىن ئوقۇلغان ناماز) بولسۇن ، سەپەر ئۈستىدە بولسۇن ياكى ئۆز يۇرتىدا بولسۇن ھەر قانداق شارائىتتا، پەرز نامازلار ئۈچۈن ئەزان ئوقۇش سۈننەتتۇر. جامائەت بىلەن ئوقۇماقچى بولغان پەرز نامازلاردا ئەزانىنى تەرك ئېتىش مەكرۇھتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 15 - بەت]

ئەزاننىڭ تېكستى

ئەزاننىڭ تېكستى تۆۋەندىكىلەر:

اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ	ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.
اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ	ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.
أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ الله	ئەشھەدۇ ئەنلائىلاھە ئىللەللاھ .
أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ الله	ئەشھەدۇ ئەنلائىلاھە ئىللەللاھ.

ئۇيغۇر كتاب توربىكتى
www.uyghurkitap.com

أَشْهَدُ أَنَّ مُحمَّداً رَسُولُ اللهِ ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ.

أَشْهَدُ أَنَّ مُحمَّداً رَسُولُ اللهِ ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ.

حَيَّ عَلَى الصَّلاَةِ ھەييە ئەلەسسالاھ.

حَيَّ عَلَى الصَّلاَةِ ھەييە ئەلەسسالاھ.

حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ ھەييە ئەلەلفەلاھ.

حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ ھەييە ئەلەلفەلاھ.

اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.

لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ لائىلاھە ئىللەللاھ.

يوقىرىقىلار بامدات نامىزىدىن باشقا پۈتۈن پەرز نامازلارنىڭ ۋاقىتلىرى ئۈچۈن ئوقۇلىدىغان ئەزاننىڭ تېكىستى. ئەمما بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى ئۈچۈن {حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ} «ھەييەئەلەلفەلاھ»دىن كېيىن ۋە ئاخىرقى {اَللهُ أَكْبَرُ} «ئاللاھۇ ئەكبەر»دىن ئاۋۋال {اَلصَّلاَةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ، اَلصَّلاَةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ} «ئەسسالاتۇ خەيرۇن مىنەننەۋم، ئەسسالاتۇ خەيرۇن مىنەننەۋم» دېگەن ئىبارىلەر ئوقۇلىدۇ.

ئەزان ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى

ئەزاننىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 ـ نامار ۋاقتىنىڭ كىرىشى.

2 ـ ئەزاننىڭ ئەرەپ تىلىدا ئوقۇلۇشى.

3 ـ ئەزاننىڭ جامائەتكە ئاڭلىنىشى.

4 - ئەزان تېكىستلىرىنىڭ ھەممىسى بىر مۇئەززىن تەرىپىدىن ئوقۇلۇشى.

5 - مۇئەززىنىنىڭ مۇسۇلمان، ئەر، ئاقىل، بالىغ بولۇشى.

6 - ئەزانىدا ئوقۇلىدىغان سۆزلەرنىڭ تەرتىبلىرىگە رىئايە قىلىش ۋە ئارقا – ئارقىدىن ئوقۇش. [الدر المختار 1 - توم 362 – 365 - بەتلەر، فتح القدير 1 – توم 170 – 176 - بەتلەر، مراقي الفلاح 32 - بەت]

ئەزانىنىڭ سۈننەتلىرى

ئەزانىنىڭ سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - مۇئەززىنىنىڭ ئاۋازى چىرايلىق ۋە يوقىرى بولۇشى.

2 - ئەزانىنىڭ ئاڭلىنىشى ئۈچۈن ئېگىز مۇنارىدا ياكى مىكروفوندا ئوقۇلۇشى.

3 - مۇئەززىنىنىڭ نامىز ۋاقىتلىرىغا رىئايە قىلىدىغان بىرى بولۇشى.

4 - مۇئەززىنىنىڭ تاھارەتلىك بولۇشى.

5 - مۇئەززىنىنىڭ كور بولماسلىقى.

6 - مۇئەززىن ئەزان ئۇقۇغاندا بىرەر بارمىقىنى قۇلاقلىرىغا تىقىشى.

7 - مۇئەززىنىنىڭ ئەزانىنى قىبلىگە قاراپ ئوقۇشى.

8 – مۇئەززىنىڭ {حَيَّ عَلَى الصَّلَاة} «ھەييە ئەلەسسالاھ» دېگىنىدە يۈزىنى ئوڭ تەرەپكە، {حَيَّ عَلَى الْفَلَاح} «ھەييە ئەلەلفەلاھ» دېگىنىدە يۈزىنى سول تەرەپكە چۆرىشى.

9 - كىشىلەرنىڭ نامازغا ھازىرلىنىشى ئۈچۈن ئەزانىڭ نامازنىڭ ئاۋۋالقى ۋاقتىدا ئوقۇلۇشى.

10 – ئەزان تېكىستلىرىدىن ھەر بىر كەلىمىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، ئازراق توختىۋېتىپ ئاندىن ئىككىنچى كەلىمىنى ئوقۇشى. [الدر المختار 1 - توم 359 – 361 - بەتلەر، بدائع الصنائع 1 - توم 149 - 152 - بەتلەر]

ئەزاننىڭ مەكرۇھلىرى

ئەزان ئوقۇشتا مەكرۇھ بولىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

1 - ئەزاننىڭ سۆزلىرىنى تەرك ئېتىش.

2 - جۇنۇپ كىشىنىڭ ئەزان ئوقۇشى.(بۇ ۋاقىتتا ئەزانىنى قايتا ئوقۇش لازىم كېلىدۇ).

3 - ئەزانىدىكى كەلىمىلەرنى ئۆزگەرتىۋېتىدىغان شەكىلدە ئۇزارتىپ ياكى تىترىتىپ ئوقۇش.

4 - ئەزانىنى مېڭىۋېتىپ ئوقۇش. چۈنكى بۇنداق ئوقۇش ئەزاننىڭ ئاڭلىنىشىغا توسقۇن بولىدۇ.

5 - ئەزانىنى ئولتۇرۇپ ئوقۇش.

6 - ئەزاننىڭ ئارىسىدا سۆزلەش. [الدر المختار 1 - توم 364 -بەت]

ئەزانغا جاۋاب بېرىش

ئەزانغا جاۋاب بېرىش — ئەزاننى ئاڭلىغان كىشىنىڭ مۇئەززىنىنىڭ ئېيتقانلىرىنى قايتىلىشى دېمەكتۇر. مۇئەززىن ئېيتقان ئەزان تېكستىنىڭ هەممىسىنى مۇئەززىن ئوقۇغانغا ئوخشاش شەكىلدە قايتىلاپ ئوقۇش، پەقەت **{حَيَّ عَلَى الصَّلاَة، حَيَّ عَلَى الْفَلاَح}** «هەييە ئەلەسسالاه، هەييە ئەلەلفەلاه»، دېگەندە، **«لاَحَوْلَ وَلاَقُوَّةَ اَلاَّ بِاللهِ** (لاهەۋلە ۋەلا قۇۋۋەتە ئىللا بىللاه)»، دەپ ئىككى قېتىم قايتىلاشَ مۇستەھەپتۇر. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ **{إِذَا قال الْمُؤَذِّنُ اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ، فقال أَحَدُكُم اللهُ أَكْبَر اللهُ أَكْبَر، فإِذَا قال أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ قال أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، فإِذَا قال أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ قالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحمَّداً رسولُ اللهِ ثُمَّ قال حَيَّ عَلىَ الصَّلاَة قال لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ باللهِ، ثُمَّ قال حَيَّ عَلىَ الْفَلاَحِ قال لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ باللهِ، ثُمَّ قال اللهُ أَكْبَرَ اللهُ أَكْبَر قال اللهُ أَكْبَر اللهُ أَكْبَر، ثُمَّ قال لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ قالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ منْ قَلْبِه، دَخَلَ الْجَنَّةَ}** تەرجىمىسى: «مۇئەززىن ئەزان ئوقۇپ، «ئاللاھۇ ئەكبەر ئاللاھۇ ئەكبەر» دېگەندە، سىلەرمۇ «ئاللاھۇ ئەكبەر ئاللاھۇ ئەكبەر» دەڭلار، ئۇ، «ئەشھەدۇ ئەنلا ئىلاھە ئىللەللاھۇ» دېگەندە، «ئەشھەدۇ ئەنلا ئىلاھە ئىللەللاھ» دەڭلار. ئۇ، «ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ» دېگەندە، «ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ» دەڭلار. ئۇ، «ھەييە ئەلەسسالاھ» دېگەندە، «لاھەۋلە ۋەلا قۇۋۋەتە ئىللابىللاھ» دەڭلار. ئۇ، «ھەييە ئەلەلفەلاھ» دېگەندە، «لاھەۋلە ۋەلا قۇۋۋەتە ئىللا بىللاھ» دەڭلار. ئۇ، «ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر» دېگەندە، «ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر» دەڭلار. ئۇ، «لائىلاھە ئىللەللاھ» دېگەندە، «لائىلاھە

ئللەللاھ»دەڭلار. كىمكى يوقىرىقىلارنى چىن قەلبىدىن دەيدىكەن، ئۇ جەننەتكە كىرىدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

ئەزاندىن كېيىن ئوقۇلىدىغان دۇئا

ئەزانىنى ئىشىتكەن كىشىنىڭ ئەزاندىن كېيىن، مۇنۇ دۇئانى ئوقۇشى سۈننەتتۇر: {اَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلاَةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّداً الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ} تەرجىمىسى: «ئى مۇشۇ ئۇلۇغ چاقىرىقنىڭ ۋە ئوقۇلىدىغان نامازنىڭ ئىگىسى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا شاپائەت قىلىش پەزلىنى بەرگىن ۋە ئۇنى سەن ۋەدە قىلغان ئالىي ماقامغا ئېرىشتۈرگىن.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ئەزاننىڭ بۈيرۈلغانلىقىنىڭ ھېكمىتى

ئىسلام دىنىنىڭ پەرز نامازلار ئۈچۈن ئەزان ئوقۇشنى بۈيرۈغانلىقىنىڭ ھېكمەتلىرى كۆپتۈر. ئۇلاردىن:

1 - ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسلىق تېرىكى ۋە مۇسۇلمانلىقنىڭ ئونۇقانى بولغان، شەھادەت كەلىمىسىنى ئۆزئىچىگە ئالغان بۇ ئەزاننىڭ كۈنلۈك بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقىتلىرى ئۈچۈن ئوقۇشقا بۈيرۈلغانلىقىنىڭ ھېكمىتى: بۇ كەلىمىلەر ئارقىلىق كىشىلەرنى نامازغا چاقىرىش مۇناسىۋىتى بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ بىرلىكىنى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بەرھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. زادى يەر يۈزىدە ئىسلام دىنى يوقالمايدىكەن، ناماز قەتئى يوقالمايدۇ. ناماز يوقالمىغان ئىكەن، ئەزان قەتئى يوقالمايدۇ. ئەزان يوقالمىغان ئىكەن، ئىسلام دىنىنىڭ شۇئارى تا قىيامەتكىچە شۇنداق

جاراڭلىق ئىبلان قىلىنىپ، غەپلەتتىكىلەرنى ئويغىتىپ، ئاخىرىغىچە داۋام قىلىدۇ.

2 ـ ئەزان تېكىستلىرى ئىچىدە كىشىلەرنى {حَيَّ عَلَى الصَّلَاةَ} «ھەييە ئەلەسسالاھ» يەنى (نامازغا كېلىڭلار) دەپ چاقىرىشتىن بۇرۇن، ئەزاننىڭ بېشىدىلا {اَللهُ أَكْبَرُ} «ئاللاھۇ ئەكبەر» يەنى (ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر) دەپ ئىبلان قىلىنىدۇ. بۇنىڭ مەنىسى: ئاللاھ ھەممىدىن ئۇلۇغ بولغان ئىكەن، بۇ دۇنيانىڭ باقاسىز مەنپەئەتلىرى ۋە تۇگىمەس مەشغۇلاتلىرىنى ۋاقتىلىق تاشلاپ نامازنى ئادا قىلىشقا كېلىڭلار، دېيىش ئارقىلىق كىشىلەرگە ئاللاھ تائالانىي ياد ئېتىش ئۈچۈن نامازغا ئوقۇشنىڭ مۇھىملىقىنى قايتا ئىبلان قىلغانلىقتۇر.

3 ـ ئەزان غەپلەتتىكى ۋە ئۇيقۇدىكى كىشىلەرنى ئويغىتىش ئارقىلىق، ئۇلارنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلۇغلىقىنى تەپەككۇر قىلىشى ۋە نامازغا ئوقۇشى ئۈچۈن يېتەكچى بولىدۇ.

4 ـ ئىسلام دىنىدىكى ئەزان ھېچقانداق بىر دىندا بولمىغان ۋە ئالاھىدە خۇسۇسىيەتلەرگە ئىگە بولغان بىر ئىبلانىدۇر. بۇ، ئاللاھ تائالانىڭ بىر ئىكەنلىكى ۋە ئىسلام دىنىنىڭ پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ مەڭگۈلۈك دىنى ئىكەنلىكىنى تا قىيامەتكىچە جاكارلايدىغان بىردىنبىر شۇئاردۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارىخى

تەكبىرنىڭ بايانى

تەكبىرنىڭ تەرىپى

تەكبىر — ئەزاندىن كېيىن، پەرز نامازلارنى ئوقۇش ئالدىدا، نامازنىڭ باشلىنىدىغانلىقىنى ئېلان قىلغان ھالدا ئاللاھ تائالانى ئۇلۇغلاش دېمەكتۇر.

تەكبىرنىڭ ھۆكمى

تەكبىرنىڭ ھۆكمى، ئەزاننىڭ ھۆكمىگە ئوخشاشتۇر. يەنى پەرز نامازلار ئۈچۈن، مەيلى ئادا بولسۇن، مەيلى قازا بولسۇن، مەيلى يول ئۈستىدە بولسۇن، مەيلى ئۆز يۇرتىدا بولسۇن پۈتۈن ھاللاردا ئەرلەرنىڭ تەكبىر ئوقۇشى سۈننەتتۇر. تەكبىرنىڭ ئەزانغا ئوخشىمىغان تەرەپلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - ئەزان پەرز نامازلارنى جامائەت بىلەن ئادا قىلىش ئۈچۈن ئوقۇلىدۇ. تەكبىر بولسا، جامائەت بىلەن ئوقۇلسۇن ياكى يالغۇز ئوقۇلسۇن پۈتۈن پەرز نامازلار ئۈچۈن ئوقۇلىدۇ.

2 - تەكبىر، ئۇنىڭ ھەرپلىرى بىلىنىدىغان رەۋىشتە تېز ئوقۇلىدۇ. تەكبىر ئېيتقان كىشى ئىككى سۆزنى بىرلا نەپەس بىلەن بىرلەشتۈرگەن ھالدا، كېيىنكى سۆزنى بىر ئاۋاز بىلەن ئوقۇيدۇ.

3 - تەكبىرنى، ئەزاننىڭ ئەكسىچە، مۇنارىدا ۋە مۇنارغا ئوخشاش ئېگىز جايدا ياكى مىكروفوندا ئوقۇش شەرت ئەمەس.

تەكبىرنىڭ شەرتلىرى ۋە مەكرۇھلىرى ئەزاننىڭ شەرتلىرى بىلەن مەكرۇھلىرىنىڭ ئەينىسىدۇر.

تەكبىرنىڭ تېكستى

تەكبىرنىڭ تېكستى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ:

اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ	ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.
اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ	ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.
أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ الله	ئەشھەدۇ ئەنلائىلاھە ئىللەللاھ.
أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ الله	ئەشھەدۇ ئەنلائىلاھە ئىللەللاھ.
أَشْهَدُ أَنَّ مُحمَّداً رَسُولُ الله	ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ.
أَشْهَدُ أَنَّ مُحمَّداً رَسُولُ الله	ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ.
حَيَّ عَلىَ الصَّلاَة	ھەييە ئەلەسسالاھ.
حَيَّ عَلىَ الصَّلاَة	ھەييە ئەلەسسالاھ.
حَيَّ عَلىَ الْفَلاَحِ	ھەييە ئەلەلفەلاھ.
حَيَّ عَلىَ الْفَلاَحِ	ھەييە ئەلەلفەلاھ.
قَدْ قَامَتْ الصَّلاَةُ	قەد قامەتىسسالاھ،
قَدْ قَامَتْ الصَّلاَةُ	قەد قامەتىسسالاھ،
اَللهُ أَكْبَرُ اَللهُ أَكْبَرُ	ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر.
لاَ إِلهَ إِلاَّ اللهُ	لائىلاھە ئىللەللاھ.

www.qaghurkitap.com

نامازنىڭ تۆتىنچى شەرتى ئەۋرەت جايلارنى يېپىشنىڭ بايانى

ئەۋرەتنىڭ تەرىپى

ئەۋرەت — ئىنساننىڭ ئېچىلىپ قالسا ئەيىب بولىدىغان ۋە ئۇنىڭغا قاراشتىن ھايا قىلىنىدىغان ئورگانلىرى دېمەكتۇر. شەرىئەت ئىستىلاھىدا: نامازدا يۆرگەشكە تېگىشلىك بولغان ۋە ئۇنىڭغا قاراش ھارام بولغان ئەزالارنىڭ ھەممىسى ئەۋرەت دېيىلىدۇ. نامازغا ئوقۇغاندا، ئەۋرەت ئەزالارنى يۆرگەش نامازنىڭ قوبۇل بولۇشىنىڭ شەرتلىرىدىن بېرىدۇر.

ئەۋرەت جايلارنىڭ چەك – چېگرىسى

ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت جايلىرى

ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت جايلىرى — كىندىكىنىڭ ئاستىدىن تىزنىڭ ئاستىغا قەدەر. بۇنىڭغا بىنائەن، ئەرلەر نامازغا تۇرغىنىدا ئەۋرەت ئەزالىرىدىن تۆتىنىڭ بىرىگە يەتكىچىلىك ئورگان ئوچۇق قالسا، ئۇنىڭ نامىزى ئادا تاپمايدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 17 - بەت، الدر المختار 1 - توم 375 – 379 - بەتلەر]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت جايلىرىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {مَا تَحْتَ السُّرَةِ إِلَى الرُّكْبَةِ مِنَ الْعَوْرَةِ} تەرجىمىسى: «كىندىكنىڭ ئاستىدىنَ تىزغىچەَ بَولغان جايلار ئەۋرەت جايلاردىندۇر.» [ئەھمەد، ئەبۇداۋۇد ۋە دار قۇتنىي رىۋايىتى]

ئاياللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى

ئاياللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى ـــ يۈزى، ئىككى قولى ۋە ئىككى پۇتىدىن باشقا پۈتۈن بەدىنى ئەۋرەتتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 17 - بەت، الدر المختار 1 - توم 375 – 379 - بەتلەر]

ئاياللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرىنى بايان قىلىپ ۋە بۇ جايلارنى نامازدا بولسۇن، ياكى نامازنىڭ سىرتىدا بولسۇن، پۈتۈن ۋاقىتلاردا يېپىشقا ئەمر قىلىپ ئاللاھ قۇرئاندا مۇنداق دەيدۇ: **{قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا}** تەرجىمىسى: «مۆمىن ئاياللارغا ئېيتقىنكى، ئۇلار نامەھرەم لەرگە تىكىلىپ قارىمىسۇن. ئەۋرەتلىرىنى ياپسۇن. كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان قىسمىدىن باشقا زىننەتلىرىنى ئاشكارىلىمىسون.» [نۇر سۈرىسى 31 – ئايەت]

ئاللاھ بۇ ئايەت ئارقىلىق ئاياللارنى كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان ئەزالىرى يەنى يۈزى، ئىككى قولى ۋە ئىككى پۇتىدىن باشقا ئەزالىرىنى نامەھرەم (ئېرى، ئاتىسى، بالىلىرى ۋە قېرىنداشلىرىدىن باشقا) كىشىلەرگە ئاشكارىلىماسلىققا بۇيرۇش ئارقىلىق، ئۇلارنىڭ يوقىرىقى ئۇچ ئورگىنىدىن باشقا پۈتۈن بەدىنىنىڭ ئەۋرەت ئىكەنلىكىنى بايان قىلغان. ئاللاھ مۇسۇلمانلارنى نامازغا ئوقۇماقچى بولغاندا، ئەۋرەت جايلىرىنى يېپىپ، ئېسىل كىيىنگەن ھالدا نامازغا تۇرۇشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: **{يَابَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ}** تەرجىمىسى: «ئى ئادەم بالىلىرى! ھەر نامَاز ۋاقتىدا كىيىمَكلارنى كىيىكلار.» [ئەئراف سۈرىسى 31 - ئايەت]

ئەر - ئايال ھەر قانداق كىشىنىڭ ئەۋرەت جايلىرىنى يېپىپ يۈرۈشى نامازنىڭ سىرتىدىكى پۈتۈن ۋاقىتلاردا پەرزدۇر. نامازدا بولسا، نامازنىڭ دۇرۇس بولىشىنىڭ شەرتىدۇر. يوقىرىدا بايان قىلىنغان ئەۋرەت جايلارنى ئېچىش مەنئى قىلىنغىنىدەك، باشقىلارنىڭ ئەۋرەت جايلىرىغا قاراشمۇ قەتئىي چەكلىنىدۇ.

بالاغەتكە يەتمىگەنلەرنىڭ ئەۋرەتلىرى

بالاغەتكە يەتمىگەن سەبى بالىلارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى تۆۋەندىكىلەر:

تۆت ياشقا تولمىغان بالىلارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى يوقتۇر. يەنى ئۇلارنىڭ پۈتۈن بەدىنىگە قاراش مۇباھتۇر. ئۇلار تۆت ياشتىن ئاشقاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئالدى ۋە كەينى تەرىپى ئەۋرەتتۇر. ئۇلار ئون ياشتىن ئاشقاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ نامازدا ۋە نامار سىرتىدا ئەۋرەت بولىدىغان جايلىرى چوڭ ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت جايلىرىنىڭ ئۆز ئەينىسى يەنى كىندىكى بىلەن تىزنىڭ ئارىسىدۇر. ئوغۇل - قىزلار بۇ ھۆكۈمدە ئوخشاش. [الدر المختار ورد المختار 1 - توم 378 - بەت]

ئەۋرەت جايلارنى يېپىشنىڭ ھېكمىتى

ئەۋرەت جايلارنى يېپىشنىڭ ھېكمەتلىرى

1 - ئىنسانلارنىڭ كۆزۈپ قېلىشىدىن ھايا قىلىنىدىغان ئەۋرەت جايلارنىڭ، ئىنسانلارنىڭ ئېگىسى بولغان ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا ئېچىلىپ تورۇشىدىن ھايا قىلىش.

2 - ئەۋرەت جايلارنى ئادەتتىكى چاغلاردا ئاشكارىلاشقا بولمىغان يەردە، ئاللاھ تائالانىڭ ھۆزۈرىغا يۈزلەنگەن نامازدا، ئۇنى پېيىش تېخىمۇ زۆرۈردۇر.

3 - ئىنسانىنىڭ زىننىتى گۈزەل ۋە تولۇق كىيىملىرى بىلەن بولىدۇ. ئىنسانلار ئادەتتە بىرەر باشلىق ياكى رەئىس بىلەن كۆرۈشمەكچى بولسا، ئەڭ گۈزەل ۋە مۇكەممەل كىيىملىرىنى كىيىشىپ بارىدۇ. ئاللاھ تائالانىڭ ھۆزۈرىغا كېلىپ ئۇنىڭ بىلەن مەنىۋى مۇلاقاتتا بولماقچى بولغان كىشى قانداق زىننەتلىنىشى كېرەك!؟

4 - ئىنسانىنىڭ ئەۋرەت جايلىرىنى يېپىپ، ئېسىل، گۈزەل كىيىملەر بىلەن زىننەتلىنىشى، ئۇنى باشقا مەخلۇقاتلاردىن ئايرىپ تۇرىدىغان بىر ئېسىل خسلەتتۇر.

5 - نامازدا بولسۇن ۋە باشقا ۋاقىتلاردا بولسۇن، ئەر - ئايال ھەر قانداق كىشىنىڭ ئۆزىنىڭ ئەۋرەت جايلىرىنى يۆرگىشى، پىتنە - پاسادىلاردىن ۋە يامان نىيەتلىك كۆزلەردىن ساقلىنىشىنىڭ بىر كاپالىتىدۇر.

ئەۋرەت جايلارنى يېپىشنىڭ ئەدەپلىرى

ئىنسانىنىڭ تاشقى ئەۋرەتلىرىنى يېپىشى پەرز بولغان ئىكەن، ئۇنىڭ ئىچكى ئەۋرىتىنى يەنى: قەلبىدىكى باشقىلار كۆرۈپ قالسا ئۇيات بولىدىغان ناچارلىقلارنى يېپىشى ئەلبەتتە پەرزدۇر. قەلبتىكى ناچارلىقلارنى يېپىش دېگەنلىك — ئاللاھ تائالانىڭ ھۆزۈرىغا بېرىشتا تاشقى ئەزالارنى پاكلاپ، ئەۋرەتلەرنى ياپقانىنىڭ سىرتىدا، قەلبتىكى گۇناھلارنىڭ كىرلىرىنى تەۋبە ۋە

پۇشايمانىنىڭ سۈيى بىلەن يۇيۇش بىلەن بىرگە، ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا كۆرۈنۈپ قېلىشىدىن ھايا قىلىنىدىغان كۆرەلمەسلىك، تەكەببۇرلۇق، دۈشمەنلىك، ئاداۋەت، ئاچكۆزلۈك قاتارلىق ناچار ئىللەتلەردىن خالىي بولۇش دېگەنلىكتۇر. خۇسۇسەن، نامازغا تۇرغاندا، قەلبتىكى بۇ ناچار ئىللەتلەر بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىغا كېلىشتىن ھايا قىلغانلىق يۈزىسىدىن گۇناھلارغا تەۋبە قىلىپ، قەلبىنى پاكلاپ تۇرۇش تېخىمۇ زۆرۈردۇر. چۈنكى كىشىلەر قەلبلىرىدىكى ناچار ئىللەتلەرنى باشقىلارنىڭ بىلىپ قېلىشىدىن ھايا قىلىدۇ ۋە مۇمكىن قەدەر كىشىلەرگە ئاشكارا قىلماسلىققا تىرىشىدۇ يۇ، قەلبلەردىكىلەرنى ئەينەن بىلىپ تۇرغۇچى ئاللاھ تائالادىن ھايا قىلمايدۇ. ئاللاھ تائالادىن ھايا قىلىش باشقىلاردىن ھايا قىلىشتىن ئەلۋەتتە زۆرۈر ئەمەسمۇ؟!

نامازنىڭ بەشىنچى شەرتى قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش

قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش ـــ مەسجىدى ھەرەمدىكى كەبە تەرەپكە يۈزنىى قارىتىش دېمەكتۇر.

كەبىنى كۆرۈپ تۇرىدىغان ۋە ئۇنىڭ ئەتراپىدا تۇرغان كىشىلەرنىڭ يۈزىنى ۋە كۆكسىنى كەبىگە قارىتىپ تۇرىشى، كەبىنىڭ ئۆزىنى كۆرەلمەيدىغان ۋە يىراقلاردىكى كىشىلەرنىڭ كەبىنىڭ تەرىپىگە يۈزلىنىپ تۇرىشى نامازنىڭ دۇرۇس بولىشىنىڭ شەرتلىرىدىن بىرىدۇر. ئاللاھ نامازغا ئوقۇغاندا، قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشنىڭ شەرت ئىكەنلىكى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: {فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ} تەرجىمىسى: «(ئى مۇھەممەد نامازدا) يۈزۈڭنى مەسجىدى ھەرەم (قىبلە)گە قىلغىن. ئى مۆمىنلەر!) قەيەردە بولماڭلار (نامازدا) يۈزۈڭلارنى مەسجىدى ھەرەم تەرەپكە قىلىڭلار.» [بەقەرە سۈرىسى 144 - ئايەت]

قىبلىگە قاراشقا ئىمكانىيەت بولمىسا

كېسەللىك، ئورۇش مەيدانىدا بولغانلىق، دۇشمەندىن ئېھتىيات قىلغانلىق، قاتناش قوراللىرىنىڭ ئۇستىدە بولغانلىق سەۋەبلەردىن قىبلىگە قاراپ نامازغا ئوقۇشقا ئىمكانىيەت بولمىغان شارائىتلاردا، پىيادە بولسۇن ياكى قاتناش قوراللىرىدا بولسۇن، شۇ ۋاقىتتىكى شارائىتقا قاراپ، ئىمكان قەدەر قىبلىگە، ئىمكانىيەت بولمىسا قايسىبىر تەرەپكە قاراپ نامازغا ئوقۇسا بولىدۇبرىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 17 - بەت]

ئاللاه بۇ هەقتە مۇنداق دەيدۇ: {حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُوْمُوْا لله قَانِتِيْنَ. فَاِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالاً اَوْرُكْبَانًا} تەرجىمىسى: «(بەش) نامازنى بولۇيمۇ ئەسىر نامىزىنى داۋاملاشتۇرۇڭلار(يەنى پۈتۈن شەرتلىرى بىلەن ۋاقتىدا تولۇق ئادا قىلىڭلار). ئاللاه تائالانىڭ ھۇزۇرىدا (يەنى نامازدا) ئىتائەتمەنلىك بىلەن تۇرۇڭلار. قورقۇنچتا قالغىنىڭلاردا، پىيادە ياكى ئۇلاغلىق كېتىپ بېرىپ (نامازنى ئوقۇڭلار.» [بەقەرە سۈرىسى 139 - ئايەت]

يوقىرىقى شارائىتلار سەۋەبىدىن قىبلىگە قاراشقا ئىمكانىيىتى بولمىغان كىشىلەرنىڭ قايسىبىر تەرەپكە بولمىسۇن ئۇنىڭغا قاراپ نامازنى ئوقۇشى قىبلىنىڭ ئۇرنىدا بولۇپ قوبۇل قىلىنىدۇ.

ئاللاه بۇ هەقتە مۇنداق دەيدۇ: {وَلله الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَاَيْنَمَا تُوَلُّوْا فَثَمَّ وَجْهُ الله} تەرجىمىسى: «مەشرىقمۇ، مەغرىپمۇ (يەنى پۈتۈن يەر يۈزى) ئاللاه تائالانىڭدۇر، قايسى تەرەپكە يۈزلەنسەڭلارمۇ، ئۇ ئاللاه تائالانىڭ تەرىپى(يەنى سىلەرگە ئىختىيار قىلغان قىبلىسى)دۇر.» [بەقەرە سۈرىسى 115 - ئايەت]

قىبلىنى تاپالمىغان چاغدا قانداق قىلىش كېرەك؟

سەپەر ئۈستىدە قاراڭغۇلۇق ياكى ھاۋانىڭ بۇلۇتلۇق بولغانلىقى سەۋەبى بىلەن قىبلە تەرىپىنى بىلەلمىگەن كىشى قىبلىنى سوراپ بىلىشكە ئادەم تاپالمىغان ياكى كومپاسقا ئوخشاش تەرەپلەرنى كۆرسەتكۈچ سايمانلىرىمۇ بولمىغان شارائىتتا، قىبلىنى تېپىش ئۈچۈن ئىزدىنىپ ئۆز قانائىتىگە كۆرە قىبلە تەرەپنى بەلگىلەپ نامازنى ئوقۇيدۇ. ئۇنىڭ بۇ

ۋاقتتىكى نامزى دۇرۇس بولىدۇ. نامار ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ «قىبلە» دەپ ئۇنىڭغا قاراپ نامار ئوقۇغان تەرىپى قىبلە ئەھلىسىنىڭ ئېنىقلانغان ھالدىمۇ، ئۇنىڭ ئوقۇغان نامزى دۇرۇستۇر. ئۇنى قايتا ئوقۇمايدۇ.

ئەمما ئۇ كىشى، ئۆز قانائىتىگە كۆرە قىبلە دەپ بەلگىلەپ ئۇنىڭغا قاراپ نامار ئوقۇۋاتقان ئەسنادا، قاراپ نامار ئوقۇۋاتقان بۇ تەرەپنىڭ قىبلە ئەھلىسىنىڭ ئېنىقلىنىپ، ھەقىقىي قىبلە ئۇ كىشىگە ئايان بولغان شارائىتتا، ئۇ، نامزىنى بۇزماستىن، نامازدا تۇرۇپ، «قىبلە» دەپ بىلىنگەن تەرەپكە چۆرۈلىدۇ. ئەگەر قىبلىنى تېپىش ئۈچۈن ئىزدەنمەستىن، قايسىبىر تەرەپنى «قىبلە» دەپ گۇمان قىلىپ نامار ئوقۇغان بولۇپ، كېيىن ئۇنىڭ قاراپ نامار ئوقۇغان تەرىپىنىڭ قىبلە ئەھلىسىنىڭ بىلىنسە، ئۇنىڭ نامزى باتىلدۇ. قايتا ئادا قىلىشقا توغرا كېلىدۇ.
[نور الإيضاح ونجاة الأرواح 18 - بەت]

يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىدىن مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ كەلگەندىن كېيىنمۇ — مەككىدىكى ئادەتتى بويىچە — ئون يەتتە ئاي پەلەستىندىكى بەيتۇلمۇقەددەسكە قاراپ نامار ئوقۇيدۇ. يەھۇدىيلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى «ئۇ بىزگە ئەگىشىدۇ. چۈنكى ئۇ بىزنىڭ قىبلىمىزگە قاراپ نامار ئوقۇيدۇ» دەپ ئەيىبلەشكە باشلىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ناھايىتى پەرىشان بولىدۇ. كېچىلىرى سىرتقا چىقىپ ئۇيۇقتا قاراپ، قىبلە ھەققىدە ئاللاھ تائالادىن بىرەر ۋەھىي كۈتىدۇ. شۇنداق قىلىپ نامار ۋاقتى كىرگەندىن كېيىن مەدىنىدىكى بەنى سەلىمە مەسچىدىدە پىشىن نامازدىن ئىككى رەكئەت ئوقۇلۇپ

بولغان ۋاقىتتا، پەرىشتە جىبرىل ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرى بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنى نامازدا تۇرغان ھالىتىدە كەبە تەرەپكە يۈزلەندۈرىدۇ ۋە ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىنى ئۇنىڭغا يەتكۈزىدۇ: **{قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ}** تەرجىمىسى: «بىز سېنىڭ (كەبە قىبلەڭ بولۇشنى تىلەپ) قايتا - قايتا ئاسمانغا قارىغانلىغىڭنى كۆرۈپ تۇرىۋاتىمىز. سېنى چوقۇم سەن ياقتۇرىدىغان قىبلىگە يۈزلەندۈرىمىز.(نامازدا) يۈزۈڭنى مەسجىدى ھەرەم تەرەپكە قىلغىن.» [بەقەر سۈرىسى 144 - ئايەت]

قىبلىگە يۈزلىنىشنىڭ ئەدەپلىرى

نامازغا ئوقۇغاندا، كۆكسىنى ۋە يۈزىنى قىبلە تەرەپكە قاراتقان كىشى، ئەلۋەتتە قەلبىنىمۇ، دۇنياۋي غەرەزلەردىن، نەپسىي ھەۋەسلەردىن ئازات قىلغان ھالدا، ئاللاھ تائالانىڭ ھۇزۇرىغا يۈزلەندۈرۈشى ۋە ئەقلىنى، پىكرىنى شۇنداقلا پۈتۈن ۋۇجۇدىنى ئۆزى مۇناجات قىلماقچى بولغان ئىگىسى ئاللاھ تائالاغا بېغىشلىشى قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشنىڭ ئەدەپلىرىدىندۇر.

نامازدا قىبلىگە يۈزلىنىشنىڭ سىرى

نامازدا قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشنىڭ سىرلىرىدىن:

1 - پەيغەمبەرلەرنىڭ پېشۋاسى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىنى بەرپا قىلىش ۋە قەلبىدە ئۇنىڭ يادىنى داۋام قىلدۇرۇش.

2 - نامـاز ئوقـۇغان كىشـى يۈزنـى كەبـە تەرەپـكە قـارىتىش بىلـەن ئـۇنىڭ پـۈتۈن ئـەزالىرى كەبـە تەرەپـكە يـۈزلىنىپ تۇرىـدۇ. نەتىجـىـدە، قـەلب ئـاللاھ تائـالادىن ئەيمەنگـەن ھالـدا تـۇرۇپ، نامازنـىڭ ئـاللاھ دەرگـاھىدا قوبـۇل بولىشـى ئۈچـۈن ئـۆز رولىنـى كۆرسـىتىدۇ. چۈنكـى يـۈز بىلـەن بـەدەن مۇئەييـەن بىـر تەرەپـكە يۈزلەنمەستىن، ئۆز ھالىغا قويـۇپ بېرىلىـدىغان بولسـا، ئىنسانىنىڭ بارچە ئورگـانلىرى خالىغانچە ھەرىكـەت قىلىشـى، جۈملـەدىن كـۆز ھـەر تەرەپـكە قارىشـى بىلـەن قەلبمـۇ شـۇلار بىلـەن مەشغـۇل بولـۇپ كېـتىپ، نامازنـىڭ دۇرۇس يوسـۇندا ئـادا قىلىنىشـىغا ئەلۋەتتـە سەلبىي تەسـىر بېرىـدۇ. شـۇڭا قىبلىگـە يـۈزلىنىش پـەرز قىلىنغـان بولىشى مۇمكىن.

3 - نامازدا قىبلىگـە يـۈز كـەلتۈرۈش بىلـەن ئىنسانىنىڭ قـەلبى ئـارام تاپـىـدۇ ۋە پـۈتۈن مۇسـۇلمانلارنىڭ ئۆزئـارا قېرىنـداش ئىكـەنلىكىنى ھـېس قىلدۇرىـدۇ. چۈنكـى يـەر شـارىدىكى پـۈتۈن مۇسـۇلمانلار نامـازدا شـۇ كەبـە تەرەپـكە يۈزلىنىـدۇ. بـۇ ھەرقانـداق مۇسۇلمان كىشىنى ئۆزىنىڭ يالغـۇز ئەمەسلىكىنى ۋە بـۇ ئىبادەتتـە پـۈتۈن دۇنيـا مۇسـۇلمانلىرى بىلـەن ئورتـاق ئىكـەنلىكىنى ھـېس قىلدۇرىـدۇ.

4 - قىبلىگـە قـاراش ئـارقىلىق قـەلبنى، ئـەقلنى ۋە پـۈتۈن ئـەزالارنى ئاللاھقـا قـۇلچىلىق ئـادا قىلىشـتىن ئىبـارەت بىـر مەقسـەتكە قـارىتىش بىلـەن ئىبادەتنىـڭ جـەۋھىرى بولغـان ئىخلاسنى ھاسىل قىلغىلى بولىدۇ.

5 - قىبلىگـە يـۈزلىنىش مۇسـۇلمانلارنى گـەرچە ئـۇلار مۇساپـە جەھـەتتىن بىـر - بىرىـدىن يىراقتـا بولسـىمۇ، ئـۇلارنىڭ قـەلبلىرى

بىر ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەت ئورتاق مەقسەتتە بىر ئىكەنلىكىنى ناماياں قىلىدۇ.

نامازدا نېمە ئۈچۈن كەبە تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈش كېرەك؟

نامازدا كەبە تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈش ۋە ھەج، ئۆمرە ئادا قىلغاندا، كەبىنىڭ ئەتراپىنى ئايلىنىپ تاۋاپ قىلىشتىكى مەقسەت ـــ دىن دۈشمەنلىرىنىڭ ئويلىغىنىدەك ـــ كەبىگە چوقۇنۇش يۈزىسىدىن ئەمەس، بەلكى ئاللاھ تائالانىڭ «(نامازدا) يۈزۈڭنى مەسجىدى ھەرەم تەرەپكە قىلغىن» دەپ بۇيرىغان ئەمرىگە بىنائەن، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش يۈزىسىدىن كەبە تەرەپكە قارايمىز ۋە ھەج، ئۆمرىنى كەبىنىڭ ئەتراپىنى تاۋاپ قىلىش بىلەن قىلىمىز. ئىبادەت پەقەت ئاللاھقىلا قىلىنىدۇ. كەبە ئاللاھ ئەمەس، ياكى ئاللاھ تائالانىڭ تۇرىدىغان جايىمۇ ئەمەس. چۈنكى ئاللاھ جاي ۋە تەرەپلەرگە مەخسۇس بولۇشتىن ئۇستۇندۇر، ئەلۋەتتە.

ئاللاھ مۇسۇلمانلارنىڭ يۈزىنى بىر يەرگە مەركەزلەشتۈرۈش، ئىبادەتنىڭ پەقەت بىر ئاللاھقىلا قىلىنىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈش ۋە ھېس قىلدۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارنى كەبىگە يۈز كەلتۈرۈشكە بۇيرىغان. بۇ ھەرگىزمۇ كەبىگە ئىبادەت قىلىڭلار دېگەنلىك ئەمەس. شۇڭا كۆپ ئايەتلەردە ئاللاھ مۇسۇلمانلارغا: {فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّيْنَ} تەرجىمىسى: «دىنىڭنى خالىس قىلغان ھالدا ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلغىن» دەپ ئەمر قىلىش ئارقىلىق ئىبادەتنى ئاللاھ تائالانىڭ ئۆزىگىلا قىلىشقا قايتا ـ قايتا بۇيرىغان، ئاندىن نامازغا ئوخشاش بەزى ئىبادەتلەر ئۈچۈن كەبە

تەرىپكە يۈز كەلتۈرۈشنى شەرت قىلغان. ئاللاھ تائالانىڭ: {فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ} تەرجىمىسى: «نامازدا، يۈزۈڭنى مەسجىدى ھەرەم تەرىپىكە قىلغىن» دېگەن سۆزىدىن مەسجىدى ھەرەمگە ئىبادەت قىلغىن، دېگەن مەنە چىقمايدۇ. بۇ ئايەت پەقەت نامازدا قىبلىگە قاراشنىڭ لازىملىقىنى ئىپادىلەيدۇ، بەس. شۇنداقلا، ھاجىلار ۋە ئۆمرە قىلغۇچىلارنىڭ، كەبىنىڭ ئەتراپىنى تاۋاپ قىلىشىمۇ، كەبىگە چوقۇنغانلىقتىن ئەمەس، بەلكى ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرىنى ئورۇنلاش يۈزىسىدىن ئىدى. چۈنكى كەبىنى تاۋاپ قىلىش ھەج ۋە ئۆمرىنىڭ پەرزلىرىدىن بىرىدۇر. شۇڭا ئاللاھ ھەج توغرىسىدا: {وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيْلاً} تەرجىمىسى: «قادىر بۇلالىغان كىشىلەرنىڭ ئاللاھ ئۈچۈن بەيتۇللاھنى ھەج قىلىشى پەرز قىلىندى» دېيىش ئارقىلىق ھەجدىن ئىبارەت بۇ ئىبادەتنىڭ كەبىگە چوقۇنۇش ياكى ئۇنى ئۇلۇغلاش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى پەقەت ئاللاھ ئۈچۈنلا قىلىنىدىغانلىقىنى ئالاھىدە تەكىتلىگەن.

كەبە پەيغەمبەرلەرنىڭ پېشۋاسى ئىبراھىم ۋە ئوغلى ئىسمائىل ئەلەيھىسسالاملار ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن بىنا قىلغان بىر ئىبادەت ئۆيىدۇر. ئۇ، چوقۇنۇشقا ئەمەس، پەقەت ھۆرمەتكىلا لايىقتۇر. ئادەتتىكى مەسجىدلەرنىڭ ھۆرمىتى ئۇ مەسجىدلەرگە كىرگەندە ئىككى رەكئەت «تەھىيەتۇل مەسجىد» نامىزى ئوقۇش ئارقىلىق ئىپادىلەنسە، كەبىنىڭ ھۆرمىتى مەسجىدى ھەرەمگە كىرگەن كىشىنىڭ كەبىنىڭ ئەتراپىنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىشى ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ. بۇ، مەسجىدى ھەرەمگە تاۋاب نىيىتى بىلەن كىرگەن كىشى ئۈچۈندۇر. ئەمما

قۇرئان ئوقۇش، ۋەز ـ نەسىھەت ئاڭلاش ۋە ياكى قانداقلا بىر مەقسەت بىلەن مەسجىدى ھەرەمگە كىرگەن كىشىنىڭ ئىككى رەكئەت «تەھىيەتۇل مەسجىد» نامىزى ئوقۇشى سۇننەتتۇر. نامازئوقۇش ئۈچۈن قايسىبىر مەسجىدكە كىرگەن ئادەمنىڭ شۇنامازنى ئادا قىلىشى ئۈنى «تەھىيەتۇل مەسجىد» نامىزى ئوقۇشتىن بىھاجەت قىلىدۇ.

كەبىنىڭ ئىشىكىنىڭ ئوڭ يېنىغا قويۇلغان بىر قارا تاش بار. ئۇ بەزىلەر گۇمان قىلغاندەك جەننەتتىن چىققان تاش ئەمەس. بەلكى ئادەتتىكى تاشلاردەك بىر تاش. ئۇنى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام كەبىنى تاۋاپ قىلىشتا، تاۋاپىنى باشلاپ ئاخىرلاشتۇرۇشتا بىر نىشانە ئۈچۈن، ئۇنى ھازىرقى ئورنىغا بېكىتكەن. تاۋاپ قىلغۇچىلارنىڭ بۇ تاشنى سۈيۈشى پەقەت ھۆرمەت يۈزىسىدىن ئىدى. بۇ ئورۇندا ئىككىنچى خەلىپە ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنۇ مەشھۇر سۆزى يېتەرلىك. ئۇ كەبىدىكى قارا تاشنى تۇتۇپ تۇرۇپ مۇنداق دېگەن: **{قَدْ عَلِمْتُ أَنَّكَ حَجَرٌ ، وَلَوْلاَ أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَكَ مَا قَبَّلْتُكَ}** يەنى «مەن ئەلۋەتتە بىلىمكى، سەن كىشىگە پايدا ـ زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان بىر تاشسەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سېنى سۆيگىنىنى كۆرمىگەن بولسام ئىدى، سېنى سۆيمىگەن بولاتتىم.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

بۇ ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭلا ئەقىدىسى بولماستىن، بەلكى بۇ سۆزنىڭ ئوخشىشىنى ئۇنىڭدىن ئىلگىرى بىرنىچى خەلىپە ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمۇ دېگەن ئىدى. [م. شەۋكەت ئىلياننىڭ «مجموع الصلوات في الإسلام» ناملىق ئەسىرىدىن]

نامازنىڭ ئالتىنچى شەرتى نىيەت

نىيەتنىڭ تەرىپى

نىيەت ـــ قەلبتىكى مەقسەت دېمەكتۇر.

نامازنىڭ نىيىتى ـــ ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن نامازغا ئوقۇشنى كۆڭۈلگە پۈتۈش دېمەكتۇر. نىيەتنىڭ ئورنى قەلب بولغاچقا، نامازغا ئوقۇماقچى بولغان كىشىنىڭ قايسى نامازنى ئوقۇماقچى بولغانلىقىنى كۆڭلىگە پۈتۈشى شەرتتۇر. نىيەتنى تىل بىلەن سۆزلەش شەرت ئەمەس. ئەمما تىل بىلەنمۇ سۆزلەش ئەۋزەلدۇر. نامازغا ۋە باشقا ئىبادەتلەرنىڭ ئاللاھ دەرگاھىدا قوبۇل بولۇشى ئۈچۈن نىيەتنىڭ شەرت ئىكەنلىكى ھەققىدە كەلگەن ئايەتلەر ناھايىتى كۆپتۇر. ئۇلاردىن ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى: {**وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ حُنَفَاءَ**} تەرجىمىسى: «ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى، ئاللاھقا خالىس قىلغانَ، ھەق دىنغا ئىتتىقاد قىلغان ھالدا(يالغۇز) ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى.» [بەييىنە سۈرىسى 5 - ئايەت]

ئىبادەتنى ئاللاھقىلا خالىس قىلىشتىن ئىبارەت بولغان ئىخلاس ـــ قەلبتە شۇنىلا نىيەت قىلىش بىلەن ئەمەلگە ئاشىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەمەللەرنىڭ دۇرۇس بولۇشى ئۈچۈن نىيەتنىڭ شەرت ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {**إِنَّما الأَعْمَالُ بالنِّيات، وإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِىءٍ مَا نَوَى**} تەرجىمىسى: «ئەمەللەرنىڭ قوبۇل بولۇشى پەقەتلا نىيەتلەرگە باغلىقتۇر. ھەركىم ئۆزىنىڭ نىيەت قىلغان نەرسىسگە ئېرىشىدۇ.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ئىمام بۇخارى بۇ ھەدىسنى ئوچۇقلاپ، بۇ ھەدىس ئىمان، نامار، زاكات، روزا، ھەج ۋە باشقا ھەرقانداق بىر ئىبادەتنىڭ ئاللاھ تائالا دەرگاھىدا قوبۇل بولۇش پرىنسىپىنى ئوچۇقلىغان ئالاھىدە ھەدىستۇر، دەيدۇ.

نىيەت ھەر قانداق ئەمەل - ئىبادەتلەرنىڭ قوبۇل بولىشى ئۈچۈن شەرتتۇر. ئىبادەتلەردە نىيەتنىڭ شەرتلىكى تا قىيادەتكىچە كۈچكە ئىگىدۇر. چۈنكى نىيەتنىڭ ئورنى قەلبتۇر. ئۇنى ئورۇنلاش ھېچكىمگە قىيىن كەلمەيدۇ. شۇڭا نىيەت ئىشىدا ئۆزۈر قوبۇل قىلىنمايدۇ.

نىيەتنىڭ ۋاقتى

نامازدىكى نىيەتنىڭ ۋاقتى — نامازغا باشلاش تەكبىرىنى ئالغان ۋاقتتۇر. نىيەتنى نىيەت بىلەن تەكبىر ئىككىسىنىڭ ئارىسىنى ئايرىۋېتىدىغان ئىش يۈز بەرمەسلىك شەرتى بىلەن تەكبىرنىڭ ئالدىدا قىلىسمۇ بولىدۇ. [بدائع الصنائع 1 – توم 127 - بەت]

نىيەت قىلىش ئۇسۇلى

ئوقۇماقچى بولغان نامار پەرز ياكى ۋاجىب بولۇپ، ئۆزى يالغۇز ياكى ئىمام بولۇپ ئوقۇماقچى بولسا، ئوقۇماقچى بولغان نامزىنىڭ پەرز ياكى ۋاجىب ئىكەنلىك تۇرىنى نىيەتتە تەيىنلىشى كېرەك. مەسىلەن: پىشىنىڭ پەرزىنى ئوقۇماقچى بولسا، «نىيەت قىلدىم مۇشۇ ۋاقتىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا» دەپ نىيەت قىلغانغا ئوخشاش. پەرز ياكى ۋاجىب نامازلارنىڭ قايسى

نامـاز ئىكـەنلىك نـامىنى، كۈنـنـى ۋە رەكئـەت سـانـنى نىيەتتە تەينىلەشكە ھاجـەت يـوق. پـەقەت تـۈرى (پـەرز يـاكى ۋاجـب ئىكەنلىكىنى) بىلەن ۋاقتىنلا تەينىلىسە يېتەلىكتۇر.

ئـەمما سـۈننەت، نەپـلە، تەراۋئـە ۋە باشـقا نامازلارغـا ئـۇ نامازلارنـڭ قايسـى نامـاز ۋە قانچـە رەكئـەت ئىكـەنلىكىنى نىيەتتە تەينىلىمەستىن، پـەقەت «ئاللاھ ئۈچـۈن نامـاز ئۇقۇشـنى نىيـەت قىلدىم» دەپ مۇتلەق نامازغا نىيـەت قىلىش يېتەرلىكتۇر. ئەمما ئىھتىيـات يۈزىسـىدىن يوقىرىقىلارنـڭ قانـداق نامـاز ۋە قانچـە رەكئـەت ئىكـەنلىكىنى تەينىلـەش ئەۋزەلـدۇر. مەسـىلەن: بامـداتنىڭ سـۈننىتىنى ئۇقـۇماقچى بولغـان كىشـى «بۈگـۈنكى بامدات نامزىنىڭ ئىككى رەكئـەت سـۈننىتىنى ئۇقۇشـنى نىيـەت قىلدىم» دەپ تەينىلىگەنگە ئوخشاش.

ئىمامغـا ئىقتىـدا قىلـىپ نامـاز ئۇقـۇماقچى بولغـان كىشـى — يوقىرىدا بايان قىلغانـدەك — ئالـدى بىلـەن ئۆزىنـڭ ئۇقـۇماقچى بولغـان نامزىنىـڭ پـەرز يـاكى ۋاجـب ئىكـەنلىك تۇرىنـى تەينىلەيـدۇ، بۇنىڭـدىن باشـقا يەنـە ئىمامغـا ئىقتىـدا قىلىشـنى نىيـەت قىلـدۇ. مەسـىلەن: قانـداقلا بىـر پـەرز نامازغـا ئىقتىـدا قىلغـان كىشـىنىڭ «مۇشـۇ ۋاقتىنـڭ پـەرزىنى ئىمامغـا ئىقتىـدا قىلغـان ھالـدا ئۇقۇشـنى نىيـەت قىلـدىم» دېگـەننى كۆڭلىگـە پۈككىنىگە ئوخشاش.

ئـەمما قـازا نامـاز ئۇقـۇماقچى بولغـان كىشـى، بـۇ نامازلارنـڭ ۋاقتىنـى ياكى كۈنـنـى تەينىلەيـدۇ. مەسـىلەن: ئەسـىر نامزىنىـڭ قازاسـىنى ئۇقـۇماقچى بولغـان كىشـىنىڭ «بۈگـۈنكى ئەسـىرنىڭ پـەرزىنى ئۇقۇشـنى نىيـەت قىلـدىم» دەپ نىيـەت قىلغىنىغـا

ئوخشاش. براق، ئوقۇماقچى بولغان نامازنىڭ قازا نامىزى ئىكەنلىكىنى نىيەتتە تەيىنلەشكە ھاجەت يوق.

شۇنىڭدەك، نامازئوقۇماقچى بولغان كىشى ئىمام بولۇپ نامازئوقۇماقچى بولسا، ئۆزىنىڭ ئەرلەرگە ئىمام بولىدىغانلىقىنى نىيەت قىلىشقا ھاجەت ئەمەس. ئەگەر ئۇ ئايالالارغمۇ ئىماملىق قىلماقچى بولسا، بۇ ۋاقىتتا نامازنىڭ نىيىتى بىلەن بىرگە، ئۆزىنىڭ ئايالالارغمۇ ئىمام بولىدىغانلىقىنى نىيەت قىلىشى شەرتتۇر. [الدر المختار1 – تۇم 127 - بەت، فتح القدير 1 – تۇم 185- بەت، و اللباب شرح الكتاب 66 - بەت]

ئۇيغۇر كتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

ئۇچىنچى بۆلۈم
نامازنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرى

- بەش ۋاخ نامازنىڭ رەكئەتلىرى
- نامازنىڭ پەرزلىرى
- نامازنىڭ واجىبلىرى
- نامازنىڭ سۈننەتلىرى
- نامازنىڭ ئەدەپلىرى
- نامازئوقۇشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرى
- نامازنىڭ مەكرۇھلىرى
- نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار
- نامازغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر
- سەجدە سەھۋى ھەققىدىكى مەسىلىلەر
- تىلاۋەت سەجدىسى ھەققىدىكى مەسىلىلەر
- قازا نامازلار ھەققىدىكى مەسىلىلەر
- نامازلارنى جەمئى قىلىش مەسىلىسى
- كېمە، ئايروپىلان ۋە ماشىنىدا نامازئوقۇش مەسىلىسى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تارىخى

بەش ۋاخ نامازنىڭ رەكئەتلىرى

بەش ۋاخ نامازدىكى رەكئەتلەرنىڭ بايانى تۆۋەندىكىچە:

بامدات نامىزى، ئىككى رەكئەت، پېشىن نامىزى تۆت رەكئەت، ئەسىر نامىزى تۆت رەكئەت، شام نامىزى ئۈچ رەكئەت، خۇپتەن نامىزى تۆت رەكئەت، ۋىتىر نامىزى ئۈچ رەكئەتتۇر.

بوقىرىقىلار كۆندىلىك بەش ۋاخ نامازنىڭ پەرزلىرى بولۇپ، ئاللاھ تائالا بۇيرىغان بەش ۋاخ نامازى مۇشۇلاردۇر. بۇلارنى بارلىق شەرتلىرىگە، پەرزلىرىگە، ۋاجىبلىرىغا ۋە جىمى قائىدە ـ تەرتىبلىرىگە تولۇق رىئايە قىلغان ھالدا، كامىل ئادا قىلغان كىشى ئىسلام دىنىدا بۇيرۇلغان بەش ۋاخ نامازنى ئادا قىلغان بولىدۇ.

ئەمما ئىنسان ئەقىل، ئىرادە ۋە بىلىم جەھەتتە قانچىلىك يېتىشكەن بولسىمۇ، بەرىبىر كەمچىلىكلەردىن، خاتالىقلاردىن ۋە نۇقسانلاردىن خالىي بولالمايدۇ. بۇ سەۋەبتىن ھېچكىم نامازلىرىنى ئاللاھ تائالا تەلەب قىلغان رەۋىشتە تولۇق ئادا قىلىدىم دەپ ئېيتالمايدۇ. شۇڭا بەش ۋاخ نامازنى سۈننەتلىرى بىلەن قوشۇپ ئوقۇشقا زور ئېھتىياجلىقمىز. چۈنكى بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرى پەرزلەردىكى كەمچىلىكلەر ۋە نوقسانلارنى تولۇقلايدۇ ۋە ئايرىم ساۋابقا ئېرىشتۈرىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئىككى مەسىتنى كۆزلىگەنلىكتىن بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئوقۇشنى تەكىتلىك سۈننەت قىلىپ بېكىتكەن بولىشى مۇمكىن.

رەكئەت دېگەن نېمە؟

رەكئەت ـــ نامازغا كىرگەندىن باشلاپ، قىيام، قىرائەت، رۇكۇ ۋە ئىككى سەجدىنى تاماملىغۇچىلىك بولغان ھەربىرتلەرنىڭ ھەممىسى رەكئەت دېيىلىدۇ. يەنى ئاللاھۇ ئەكبەر دەپ نامازغا باشلاپ ئۆزۈرە تۇرۇشمىز، بۇ ئارىدا، قۇرئاندىن ئايەتلەرنى ئوقۇشمىز، ئاندىن رۇكۇغا ئىگىلىشىمىز، ئاندىن رۇكۇدىن تۇرۇپ، ئىككى قېتىم سەجدە قىلىشىمىز ھەممىسى بولۇپ بىر رەكئەت ھېسابلىنىدۇ.

بەش ۋاخ نامازنىڭ ئوقۇلۇش تەرتىبى

بەش ۋاخ نامازنىڭ ئوقۇلۇش تەرتىبى تۆۋەندىكىچە:

بامدات نامىزى: ئاۋۋال ئىككى رەكئەت سۈننەت، كېيىن ئىككى رەكئەت پەرز ئوقۇلىدۇ.

پېشىن نامىزى: ئاۋۋال تۆت رەكئەت سۈننەت، كېيىن تۆت رەكئەت پەرز، ئەڭ ئاخىرىدا ئىككى رەكئەت سۈننەت ئوقۇلىدۇ.

ئەسىر نامىزى: ئاۋۋال تۆت رەكئەت تەكىتسىز سۈننەت، كېيىن تۆت رەكئەت پەرز ئوقۇلىدۇ.

شام نامىزى: ئاۋۋال ئۈچ رەكئەت پەرز، كېيىن ئىككى رەكئەت سۈننەت ئوقۇلىدۇ.

خۇپتەن نامىزى: ئاۋۋال تۆت رەكئەت تەكىتسىز سۈننەت، ئاندىن تۆت رەكئەت پەرز، كېيىن ئىككى رەكئەت سۈننەت، ئەڭ ئاخىرىدا ئۈچ رەكئەت ۋىتىر نامىزى ئوقۇلىدۇ.

www.uyghurkitap.com

بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنىڭ ئەھمىيىتى

بەش ۋاخ نامازلارنىڭ سۈننەتلىرىنى تولۇق ئوقۇشنىڭ ئەھمىيىتى زور، پايدىسى چوڭ، پەزىلىتى كۆپ ۋە ساۋابى ئارتۇقتۇر. بۇلارنىڭ قىسقىچە بايانى تۆۋەندىكىچە:

1 - بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئوقۇش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەملي رەۋىشتە ئەگەشكەنلىكتۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاياتىدا بەش ۋاخ نامازلارنىڭ سۈننەتلىرىنى ئۆزۈرسىز ھېچ تەرك ئەتمىگەن. شۇڭا بۇ سۈننەتلەر تەكتىلىك سۈننەت دەپ تونۇلغان. دۇنيادا ھېچقانداق مۇسۇلمان بۇ سۈننەتلەرنى تولۇق ئوقۇشتىن بىھاجەت بولالمايدۇ. چۈنكى ئۇلار پەرز نامازلىرىنى قانچىلىك تولۇق ۋە كامىل ئادا قىلالىدىم دېگەندىمۇ ھەرگىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدەك ئادا قىلالمايدۇ. بۇ سۈننەتلەردىن بىھاجەت بولۇش مۇمكىن بولىدىغان بولسا ئىدى، ئالدى بىلەن ئاۋۋالقى ۋە ئاخىرقى پۈتۈن گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنغان، چوڭ - كىچىك بارلىق گۇناھ ۋە كەمچىلىكلەردىن پاك بولغان، مەسۇم زات — مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىھاجەت بولغان بولار ئىدى. لېكىن ئۇ ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە بۇ سۈننەتلەرنى داۋام قىلدۇرغان.

2 - بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئوقۇش جەننەتتە قەسىرگە ئىگە بولۇشنىڭ يولىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىگە تەشەببۇس قىلىپ مۇنداق دېگەن: **{مَنْ صَلَّى اثْنَتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، بُنِيَ لَهُ بِهِنَّ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ}** يەنى«كىمكى، كۈندە 12

رەكئەت سۈننەت ئوقۇيدىكەن، بۇلار بىلەن ئۇنىڭغا جەننەتتە بىر قەسر بىنا قىلىندۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

بۇ ھەدىستىكى 12 رەكئەت سۈننەت كۈندىلىك بەش ۋاخ نامازنىڭ تەكتىلىك سۈننەتلىرىدۇر. چۈنكى بامداتنىڭ ئىككى رەكئەت، پىشىننىڭ ئالتە رەكئەت، شامنىڭ ئىككى رەكئەت ۋە خۇپتەننىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنىڭ ھەممىنى قوشقاندا 12 رەكئەت بولىدۇ.

3 - بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئوقۇش ئاللاھ تائالاغا ئىتائەت قىلغانلىقتۇر. چۈنكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىش ئاللاھ تائالاغا ئىتائەت قىلغانلىق ھېسابلىنىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: **{مَّنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ}** يەنى «كىمكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىدىكەن، ئۇ ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ» دەيدۇ. [نىسا سۈرىسى 80 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىس قۇدسىدا ئاللاھ تائالادىن رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دېگەن: **{إِنَّ اللَّهَ قَالَ مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ}** يەنى «ئاللاھ مۇنداق دېدى، كىمكى مېنىڭ دوستلىرىم (سالىھ بەندىلىرىم) دىن بىرەرسىگە دۈشمەن بولىدىكەن، مەن ئۇنىڭغا ئۇرۇش ئاچىمەن. بەندەمنىڭ ماڭا مەن پەرز قىلغان ئىشلاردىن باشقىمۇ ئەمەللەر بىلەن يېقىنلىشىشى مېنى سۆيۈندۈرىدۇ. بەندەم نەپىلە (ئىختىيارىي) ئىبادەتلەر بىلەن ماڭا يېقىنلىشىشقا داۋام قىلىدىكەن، ئۇ مېنىڭ مۇھەببىتىمگە ئېرىشىدۇ – دە، مەن ئۇنى

ياخشى كۆرىمەن. مەن ئۇنى ياخشى كۆرگىنىمدە، مەن ئۇنىڭ ئاڭلايدىغان قولىقى، كۆرىدىغان كۆزى، تۇتىدىغان قولى ۋە ماڭىدىغان پۇتىغا ئايلىنىمەن. بۇ ۋاقىتتا ئۇ نېمە سورىسا بېرىمەن، پاناھ تىلىسە ھىمايەمگە ئالىمەن.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

4 - بەش ۋاخ نامازلارنىڭ سۈننەتلىرىنى ئادا قىلىش مۇسۇلمانىنىڭ ئەمەللىرىنىڭ زاپىسىدۇر. بۇ خۇددى بانكىدا زاپاس پۇل قويۇپ ساقلىغانغا ئوخشاشتۇر. بانكىدا پۇل قويغان ئادەم ئۇنىڭغا ھاجىتى چۈشكەندە دەرھال ئۇنى ئېلىپ خەجلىيەلەيدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، مۇسۇلمان كىشى پەرز ئەمەللىرىنى ئادا قىلغانلىقى سىرتىدا، ئىختىيارىي ئەمەللەرنى كۆپ قىلسا، ئۇنى ئاخىرەت ئۈچۈن زاپاس ساقلىغان بولىدۇ - دە، مال - دۇنيا ۋە پەرزەنتلەر ئەسقاتمايدىغان قىيامەت كۈنىدە بۇ ئەمەللىرىنىڭ پايدىسىنى چوقۇم كۆرىدۇ.

5 - بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرى پەرزنى ئادا قىلىشتىكى نۇقسانلارنى تولۇقلايدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {إِنَّ أَوَّلَ مَا أُفْتُرِضَ عَلَيَ النَّاسِ مِنْ دِيْنِهِمْ الصَّلَاةُ وَأَخرُ مَا يَبْقِي الصَّلَاةُ وَأَوَّلُ مَا يُحاسَبُ بِهِ الصَّلَاةَ وَيَقُوْلُ اللهُ أُنْظُرُوا فِي صَلَاةِ عَبْدِي، فَإِنْ كَانَتْ تَامَّةً كَتَبْتُ تَامَّةً، وَإِنْ كَانَتْ نَاقِصَةً يَقُولُ أُنْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطوُّعٍ فَإِنْ وُجِدَ لَهُ تَطوُّعٌ تَمَّتْ الفَرِيْضَةُ مِنَ التَّطوُّعِ} تەرجىمىسى: «ئىنسانلارغا دىنداَ ئەڭ ئاۋۋال پەرز قىلىنغان ئىبادەتَ نامازدۇر. ئەڭ ئاخىرغىچە داۋاملىشىدىغان ئىبادەتمۇ نامازدۇر. قىيامەت كۈنى ئەڭ ئاۋۋال ھېساب ئېلىنىدىغان ئەمەلمۇ نامازدۇر. ئاللاھ "بەندەمنىڭ نامىزىغا قاراڭلار" دەيدۇ. ئەگەر ئۇ كىشىنىڭ نامىزى تولۇق بولغان بولسا، ئۇنىڭ پۈتۈن ئەمەللىرى تولۇق بولغان بولۇپ

قوبۇل قىلىنىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ نامىزى كەمچىل (ناقىس) بولسا، ئاللاھ "قاراڭلار بۇ بەندەمنىڭ نەپلە (پەرزدىن تاشقىرى ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئوقۇغان) نامىزى بارمىكەن" دەيدۇ. ئەگەر نەپلە ئىبادەتلىرى بولغان بولسا، ئۇ نەپلە ئىبادەت بىلەن پەرزنىڭ نۇقسانلىرى تولۇقلىنىدۇ.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

6 - بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئادا قىلماسلىق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدىن ۋە ئۇنىڭ مۇھەببىتىدىن يۈز ئۆرۈگەنلىك بولۇپ قېلىش قورقۇنچىسى بار. چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: {لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ} يەنى «سىلەرگە رەسۇلۇللا ئەلۇەتتە ياخشى ئۈلگىدۇر» دەيدۇ. [ئەھزاب سۈرىسى 21 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە دىندا ئۇلگە بولغان ئىكەن، ئۇنىڭ بارلىق ئىش - ئىزلىرىنى ئۆزىمىزگە ئۇلگە قىلىپ، ئۇنىڭغا ھەقىقىي رەۋىشتە ئەگىشىشىمىز بىزنىڭ مۇسۇلمانلىقىمىزنىڭ تەقەززاسىدۇر. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاللاھ تائالا بىزنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىش ۋە ئۇنىڭ يولىغا ئەگىشىشكە بۇيرىغان. {وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ} يەنى«پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ ئازابى قاتتىقتۇر.» [ھەشر سۈرىسى 7 - ئايەت]

نامازنىڭ پەرزلىرى

نامازنىڭ پەرزلىرى ئالتە بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:

1 - تەكبىر تەھرىمى (نامازنى باشلاش تەكبىرى.)

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارقىسى

2 - قىيام (نامازدا ئۆره تۇرۇش.)

3 - قىرائەت (نامازدا قۇرئان سۈرىلىرىدىن ئوقۇش.)

4 - رۇكۇ (قولنى تىزغا قويۇپ يەرگە ئىگىلىش.)

5 - سەجده (نامازدا باشنى يەرگە قويۇش.)

6 - قەئده ئاخىر(نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇش.)

نامازنىڭ پەرزلىرىنىڭ تەپسىلىي بايانى

1 - تەكبىر تەھرىمى

تەكبىر تەھرىمى نامازنىڭ بىرىنچى پەرزى بولۇپ، ئۇنىڭسىز نامازبولمايدۇ. تەكبىرنى «اَللّٰهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)»دەپ ئەرەب تىلى بىلەن ئېيتىش شەرت. ئۆزى يالغۇز نامازئوقۇماقچى بولغان ئادەمنىڭ تەكبىرنى ئۆزى ئىشىتكىچىلىك ئاۋازدا ئېيتىشى يېتەرلىكتۇر. ئەممانامام بولغان كىشىنىڭ جامائەت ئىشتىكىچىلىك ئۇنلۇك ئاۋازدا ئېيتىشى مۇستەھەبتۇر. تىلسىز كىشىلەردىن تەكبىر ساقىتتۇر، يەنى ئۇلارنىڭ تەكبىرسىز ئوقۇغان نامازلىرى دۇرۇس بولىدۇ.

نامازدا تەكبىر تەھرىمىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمده مۇنداق دەيدۇ: {وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ} يەنى «پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا.» [مۇددەسسىر سۈرىسى 4 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ} يەنى «نامازنىڭ ئاچقۇچى تاھارەت، ئۇنىڭ باشلىنىشى تەكبىردۇر.» [تىرمىزى رىۋايىتى «سەھىھ»دەپ باھالانغان]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: {إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ} يەنى «نامازغا تۇرغىنىڭدا ئاۋۋال تەكبىر ئېيت» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

2 - قىيام

ھەر قانداق پەرز ياكى ۋاجىب نامازلارنى، سۈننەت نامازلاردىن بامداتنىڭ سۈننىتىنى (ئالاھىدە مۇھىم سۈننەت بولغانلىقى ئۈچۈن) ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇش پەرزدۇر. بۇ ئىمام ئەزەمنىڭ قارىشىدۇر.

نامازدا ئۆزە تۇرۇش كەيپىيىتى، قولنى سوزسا تىزغا يەتمەيدىغان شەكىلدە ئۆزە تۇرۇشتۇر.

سۈننەت ۋە نەپىلە نامازلارنى ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇش پەرز ئەمەستۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، ئۆزە تۇرۇشقا ماجالى يېتىدىغان تۇرۇپ بۇ نامازلارنى ئولتۇرۇپ ئوقۇشقا بولىدۇ. بىراق ساۋابى كەمرەك بولىدۇ. شۇڭا تېنى ساق كىشى ئۈچۈن ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇش ئەۋزەل، ئەلۋەتتە. شۇنىڭدەك، ئۆزە تۇرالمايدىغان كېسەل كىشىنىڭ پەرز، ۋاجىب، سۈننەت ۋە باشقىمۇ ھەرقانداق نامازلارنى ئولتۇرۇپ ئوقۇشى جائىزدۇر. [تبيين الحقائق 1- 104 - بەت، الشرح الصغير 1 - توم 307 - بەت، كشاف القناع 1 - توم 450 - بەت]

نامازدا قىيامدا تۇرۇشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: {حَافِظُواْ عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُواْ لِلّهِ قَانِتِينَ} يەنى «(بەش) نامازنى بولۇپمۇ ئەسىر نامىزىنى داۋاملاشتۇرۇڭلار (يەنى پۈتۈن شەرتلىرى بىلەن ۋاقتىدا

تولـوق ئـادا قىلمـاقلار)، ئـاللاه تائالانـىڭ هۇزۇرىـدا(يـەنى نامـازدا) ئىتائەتمەنلىك بىلەن تۇرۇڭلار.» [بەقەرە سۈرىسى 238 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دېگەن: {**صلِّ قائماً فإنْ لَم تستطعْ فقاعداً، فإنْ لم تستطعْ فَعَلَى جَنْب**} يەنى «نامازنى ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇغىن، ئەگەر ئۆزە تۇرۇشقا قادىر بولالمىساڭ ئولتۇرۇپ ئوقۇغىن، ئولتۇرۇشقىمۇ قادىر بولالمساڭ يېنىسىغا يېتىپ ئوقۇغىن.» [تىرمىزى، ھاكىم رىۋايىتى]

3 - قىرائەت

قىرائەت يەنى نامازدا قۇرئان سۈرىلىرىدىن ئوقۇش ھەرقانداق سۈننەت، نەپىلە، ۋاجىب نامازلارنىڭ پۈتۈن رەكئەتلىرىدە، ئىككى رەكئەتلىك پەرز نامازلارنىڭ ھەممە رەكئىتىدە ۋە ئىككى رەكئەتتىن كۆپ پەرز نامازلارنىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىدە پەرزدۇر. ئىمام بولسۇن ياكى ئۆزى يالغۇز نامار ئوقۇسۇن يوقىرىقى نامازلارنىڭ پۈتۈن رەكئەتلىرىدە قۇرئاندىن خالىغان سۈرە ياكى ئايەتلەرنى ئوقۇش ئوخشاشلا پەرزدۇر. ئەمما ھەر رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش بولسا ۋاجىبتۇر.

قىرائەتنىڭ ئەڭ ئاز مىقدارى، قىسقا ئايەتلەردىن ئۈچ ئايەت ياكى ئۇزۇن ئايەتلەردىن ئۈچ ئايەتكە تەڭ كېلىدىغان بىر ئايەت ئوقۇشتۇر. بۇنىڭدىن ئاز قۇرئان ئوقۇغان كىشىنىڭ نامىزى قوبۇل بولمايدۇ. كۆپ ئوقۇشنىڭ چېكى يوقتۇر.

ئەمما ئىمامغا ئىقتىدا قىلغان كىشىلەردىن قىرائەت ساقىت بولىدۇ. چۈنكى ئىمامنىڭ ئوقۇغىنى ئۇلار ئۈچۈن كۇپايىدۇر. [**رد المختار** 1 - توم 415 - بەت]

نامازدا قىرائەتنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: {فَاقْرَؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ} يەنى «قۇرئاندىن سىلەرگە قولاي بولغانىنى ئوقۇڭلار.» [مۇززەممىلَ سۈرىسى 20 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنْ الْقُرْآنِ} يەنى «نامازغا تۇرغىنىڭدا ئاۋۋال تەكبىر ئېيتقىن، ئاندىنَ قۇرئاندَىن ساڭا قولاي بولغانىنى ئوقۇغىن.» [فەتھۇلبارىي]

نامازدا پەرز بولغان قىرائەت مۇتلەق قىرائەت قىلىش بولۇپ، قۇرئاننىڭ قايسىبىر سۈرىسىنى ياكى قايسىبىر ئايەتلىرىنى ئوقۇش بىلەن پەرز ئادا بولىدۇ.

ئەممىا ئىمامغا ئىقتىدا قىلغانلارنىڭ قۇرئان ئوقۇماسلىقنىڭ دەلىلى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: {وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ} يەنى «ئاللاھ تائالانىڭ رەھمىتىگە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن، قۇرئان ئوقۇلغان چاغدا، ئۇنى دىققەت بىلەن ئاڭلاڭلار ۋە جىم تۇرۇڭلار.» [ئەئرافى سۈرىسى 204 - ئايەت]

بۇئايەت، قۇرئان ئوقۇلغاندا مەيلى نامازدا بولسۇن، مەيلى نامازسىرتىدا بولسۇن، ھەر قانداق ۋاقىتتا ئۇنى دىققەت بىلەن ئاڭلاش ۋە بىر نەرسە ئوقۇماستىن جىم تۇرۇشنىڭ لازىملىقىنى ئىپادىلەيدۇ.

4 - رۇكۇ

رۇكۇ — باش بىلەن دۈمبىنى قوللار تىزلارغا ئازادە يەتكىچىلىك ئىگىش دېگەنلىك بولۇپ، رۇكۇدا بويۇن بىلەن دۈمبە تەكشى ھالدا

بـــاراۋەر بولۇشـــى شـــەرتتۇر. رۇكـــۇدا باشـــنى كـــۆتۈرىۋېلىش يـــاكى ساڭگىلىتىۋېلىشقا بولمايدۇ، ئىككى قولنىڭ بارماقلىرى ئېچىلغان ھالدا تىزلارنـــى تۇتـــۇپ تۇرىـــدۇ. رۇكـــۇدا ئەرلـــەر جەينـــەكلىرىنى قۇرســـقىغا تەككۈزمەيدۇ. ئەمما ئاياللار جەينەكلىرىنى قۇرسـقىغا چاپلاپ تۇرىـدۇ. [فتح القدير 1- توم 193 - بەت]

نامازدا رۇكۇنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: {يَا أَيُّهَـا الَّـذِينَ آمَنُـوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُـونَ} يەنى «ئى مۆمىنلـەر! بەختكـە ئېرىشىشـكىلار ئۈچـۈن رۇكـۇ قىلىـڭلار، سـەجدە قىلىـــڭلار(يـــەنى تـــەزەررۇ بىلـــەن نامـــاز ئوقـــۇڭلار)، (يالغـــۇز) پەرۋەردىگارىڭلارغا ئىبادەت قىلىڭلار، ياخشى ئىشلارنى (يەنى خىش – ئـەقرىبالارغا سـىلەر – رەھـم قىلىـش، يېتىم – يېسـىرلەرنىڭ بېشـىنى سـىلاش، كېچىسـى تەھەججـۇد نـامىزى ئۆتـەش قاتـارلىق ئىشـلارنى) قىلىڭلار.» [ھەج سۈرىسى 77 - ئايەت]

ئەبـــۇ ھۇمەيـــد رەزىيەللاھـــۇ ئەنھـــۇ پـــەيغەمبەر ئەلەيھىســـسالامنىڭ رۇكۇدىكى ئەھۋالىنى سۈپەتلەپ مۇنداق دەيدۇ: {رَكَعَ أَمْكَنَ كَفَّيْهِ مِـنْ رُكْبَتَيْهِ وَفَرَّجَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ غَيْرِ مُقْنِعٍ رَأْسَـهُ} يەنى «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇغا بارغىنىدا، ئىككى قولىنىڭ بارماقلىرىنى ئاچقان ھالدا تىزلىرىغا قويدى، ئاندىن بېشىنى ئىگىز – پەس قىلماستىن دۇمبىسىنى بويىنى بىلەن رۇس قىلدى.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]

5 - سەجدە

سەجدە ـــ پىشانىنى يەرگە قويۇش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ ئاللاھ تائالا ئالدىدىكى خارلىقىنى، ئاجىزلىقىنى ۋە كەمتەرلىكىنى ئىزھار قىلىش دېمەكتۇر. پۈتۈن فىقھىشۇناس ئالىملار سەجدىنىڭ يەتتە ئەزانى يەرگە تەكشى قويۇش بىلەن تولۇق ئادا تاپىدىغانلىقىغا ئىتتىپاقتۇر. بۇ ئەزالار: پىشانە، بۇرۇن، ئىككى قول، ئىككى جەينەك ۋە ئىككى پۇتتىن ئىبارەت. بۇ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنۇ ھەدىسىغا ئاساسلانغان: {**أُمِرْتُ أن أسجُدَ على سَبعة أعظُم: على الجَبهة ـــ وأشارَ بيده على أنفه ـــ واليَدَين والرُّكبتَين وأطرَاف القَدَمَين**} يەنى «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ يەتتە چوڭ ئەزا بىلەن سەجدە قىلىشىمنى بۇيرىدى. (قولى بىلەن ئىشارەت قىلىپ دەيدۇ) ئۇلار: پىشانە، بۇرۇن، ئىككى قول، ئىككى جەينەك ۋە ئىككى پۇتتۇر.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئىككى سەجدە ئارىلىقىدىكى ئولتۇرۇشتا، ئەرلەر سول پۇتىنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرىدۇ ۋە ئوڭ پۇتىنى تىكلەپ ئىككى پۇتىنىڭ بارماقلىرىنى قىبلىگە قارىتىدۇ، بارماقلارنىڭ ئاستىنى يەرگە بېسىپ ئولتۇرىدۇ. ئەمما ئاياللار ئىككى پۇتىنى ئوڭ تەرەپكە ياتقۇزۇپ، پاقالچىقىنى بېسىپ ئولتۇرىدۇ. ئىككى سەجدە ئارىلىقىدا ئالدىرىماي ئولتۇرۇش ۋاجىبتۇر. [رد المختار 1 - توم 432 – بەت]

نامازدا سەجدىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: {**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ**} يەنى «ئى مۆمىنلەر! بەختكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن ركوع قىلىڭلار، سەجدە

قىلىڭلار (يەنى تەۋەررۇ بىلەن نامازغا ئوقۇڭلار)، (يالغۇز) پەرۋەردىگارىڭلارغا ئىبادەت قىلىڭلار، ياخشى ئىشلارنى (يەنى خىش ـ ئەقرىبالارغا سىلە ـ رەھىم قىلىش، يېتىم ـ يېسىرلەرنىڭ بېشىنى سىلاش، كېچىسى تەھەججۇد نامىزى ئوقۇش قاتارلىق ئىشلارنى) قىلىڭلار.» [ھەج سۈرىسى 77 - ئايەت]

يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنى ناقىس ئوقۇغان بىر ئادەمگە مۇنداق دەپ تەلىم بەرگەن: {**ثُمَّ اسجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِداً، ثُمَّ ارفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِساً، وَافْعَلْ ذٰلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا**} يەنى «... ئاندىن سەجدە قىلغىنكى، سەجدىنى ۋۇجۇدۇڭ ئارام تاپقىدەك ۋاقىت ئالدىرىماستىن قىلغىن، ئاندىن سەجدىدىن بېشىڭنى كۆتۈرۈپ ئولتۇرغىنكى، پۈتۈن ۋۇجۇدۇڭ ئارام تاپقىدەك ۋاقىت ئولتۇرغىن، ھەممە نامازلىرىڭدا شۇنداق قىلغىن.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

6 - قەئدە ئاخىر

قەئدە ئاخىر يەنى نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشتا خۇددى ئىككى سەجدە ئارىلىقىدا ئولتۇرغاندەك ئولتۇرىلىدۇ. نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشنىڭ پەرز بولغان مىقدارى تەشەھھۇدنىڭ مىقدارىدۇر (يەنى ئەتتەھىياتۇنى ئوقۇپ بولغىچىلىك) ۋاقىتتۇر. ئۇنىڭدىن ئارتۇقى سۈننەتتۇر. ئەمما «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇش ۋاجىبتۇر. ھەتتا تەھىيات دۇئاسىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىنلا، قايسىبىر سەۋەب بىلەن نامازدىن چىقىشقا بولىدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «ئىمام سەجدىدىن بېشىنى كۆتۈرۈپ، تەشەھھۇد مىقدارى(تەھىيات دۇئاسىنى ئوقۇپ بولغىچىلىك ۋاقىت) ئولتۇرغاندىن كېيىن، جامائەت سۆزلىسىمۇ ياكى بىر نەرسە

يېسىمۇ ئۇنىڭ نامىزى تامام بولغان بولىدۇ» دېگەن سۆزىنى رىۋايەت قىلغان. [تىرمىزى رىۋايىتى]

شۇنداقلا، جامائەت تەشەھھۇد مىقدارى ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئىمامدىن بۇرۇن نامازدىن چىقسىمۇ ئۇلارنىڭ نامىزى تاماملانغان بولىدۇ. [تحفة الفقهاء 47 - بەت]

تەشەھھۇد دېگەن نېمە؟

تەشەھھۇد ــ نامازدا تەھىيات دۇئاسىنى ئوقۇش دېمەكتۇر. تەھىيات(ئەتتەھىياتۇ)دۇئاسى ئاللاھ تائالانىڭ بىرلىكى ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەقلىقىنى جاكارلىغان شاھادەت كەلىمىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقى ئۈچۈن«تەشەھھۇد ــ گۇۋاھلىق بېرىش» دەپ ئاتالغان.

قەئدە ئاخىرىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىغا تەلىم بېرىپ: {**صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي**} يەنى «نامازنى مەن ئوقۇغاندەك ئوقۇڭلار» دەپ كۆرسەتكەن. [ئىبنى ھىببان رىۋايىتى]

ۋائىل ئىبنى ھەجەردىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: {**قَدِمْتُ المدِينَة، قُلْتُ: لأَنْظُرَنَّ إلى صَلاة رَسُول الله ، فَلمَّا جَلَسَ ــ يَعْنِي ــ للتشَهد افْتَرَشَ رِجْلَهُ اليُسْرَى، ووضع يَدَهُ اليُسْرَى ــ يَعْنِي على فَخذه اليُسْرَى، ونَصَبَ رجلَهُ اليُمْنَى**} يەنى «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قانداق نامازئوقۇيدىغانلىقىنى كۆزۈم بىلەن كۆرۈپ ئۆگىنىش ئۈچۈن مەدىنىگە كەلدىم ۋە كۆردۈمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا ئولتۇرغىنىدا سول پۇتىنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرۇپ، سول قولىنى سول يۇتىسىنىڭ

ئۇستىگە قويىدىكەن ۋە ئوڭ پۇتىنى تىكلەيدىكەن.» [تىرمىزى رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

نامازنىڭ ۋاجىبلىرى

نامازنىڭ ۋاجىبلىرى تۆۋەندىكىلەر:

1 - نامازغا باشلىغاندا «اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دېگەن تەكبىرنى ئېيتىش.

2 - نامازنىڭ ھەر بىر رەكئەتىدە پاتىھە سۈرىسى(ئەلھەمدۇ)نى ئوقۇش. (ئىمام ئەزەم پاتىھە سۈرىسىنى ئەرەبچە ئوقۇشنى بىلگەن كىشىنىڭمۇ پارىسچە مەنىسىنى ئوقۇسا بولىدۇ، دەيدۇ. ئۇنىڭ شاگىرتلىرىدىن ئەبۇ يۈسۈف بىلەن مۇھەممەد پاتىھە سۈرىسىنىڭ ئەرەبچىسىنى بىلمىگەن كىشىنىڭلا ئۇنىڭ پارىسچە مەنىسىنى ئوقۇسا بولىدۇ، دەيدۇ. ئەمما ئىمام شافىئىي ھەر ئىككى ھالەتتە پاتىھەنى پارىسچە ئوقۇش جائىز ئەمەس دەيدۇ. شافىئىينىڭ رەيىگە ئەمەل قىلىنىدۇ. چۈنكى قۇرئان كەرىم ئۆزىنىڭ ئەرەبچە تېكستى بىلەنلا ئۆز خۇسۇسىيىتىنى تولۇق ساقلاپ قالالايدۇ.)

3 - پەرز نامازلارنىڭ 3 - ۋە 4 - رەكئەتلىرىدىن باشقا پۈتۈن نامازلاردا، پاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن، بىر سۈرە ئوقۇش ياكى ئاز دېگەندە ئۈچ ئايەت ئوقۇش.

4 - سەجدىدە، بۇرۇن بىلەن پىشانىنى باراۋەر يەرگە تەككۈزۈش.

5 - ئىككى سەجدىنى ئارقا - ئارقىدىن قىلىش.

6 - ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىن ئولتۇرۇش.

7 - ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىنكى ئولتۇرۇشىدا «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇپ بولۇپلا كېچىكمەستىن ئۇچىنچى رەكئەتكە تۇرۇش.

8 - نامازدىكى پائالىيەتلەرنىڭ تەرتىبلىرىگە رىئايە قىلىش ۋە ھەر بىر پائالىيەتنى ئالدىرماستىن قىلىش.

9 - ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىنكى ئولتۇرۇشتا ۋە نامازنىڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشىدا «ئەتتەھىياتۇ» نى ئوقۇش.

10 - ۋىتىر نامىزىدا قۇنۇت تەكبىرىنى ئېيتىش ۋە قۇنۇت دۇئاسىنى ئوقۇش.

11 - نامازنىڭ ئەڭ ئاخىرىدا، ئىككى تەرەپكە سالام بېرىش.

12 - جامائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامازلاردىن: بامدات، جۇمە، ھېيىت، تەراۋىھ، ۋە ۋىتىر نامازلىرىنىڭ ھەر بىر رەكئىتىدە؛ شام، خۇپتەن نامازلىرىنىڭ ئاۋۋالقى ئىككى رەكئىتىدە، مەيلى ۋاقتىدا ئوقۇلغان نامازبولسۇن، مەيلى قازا نامازبولسۇن ئىمامنىڭ قىرائىتىنى(فاتىھە ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان سۈرىنى) ئاشكارا، ئاۋازلىق ئوقۇش.

13 - جامائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامازلاردىن پىشىن بىلەن ئەسر نامازلىرىدا ئىمامنىڭ قىرائىتىنى مەخپى ئوقۇش.

14 - قىرائەتتە فاتىھە سۈرىسىنى باشقا سۈرىدىن ئاۋۋال ئوقۇش.

15 - ئۆزى يالغۇز نامازئوقۇغان كىشىنىڭ قىرائىتى مەخپى ئوقۇلىدىغان پىشىن، ئەسر، ۋىتىر، بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرى

ۋە نەپلە نامازلاردا قىرائەتنى مەخپى ئوقۇشى، ئەمما بامداتنىڭ پەرزى، شام ۋە خۇپتەننىڭ پەرزلىرىگە ئوخشاش قىرائىتى ئاشكارا ئوقۇلىدىغان نامازلاردا — مەيلى ئۇ ۋاقتىدا ئوقۇلغان نامز بولسۇن، مەيلى قازا نامز بولسۇن — قىرائەتنى مەخپى ئوقۇش ياكى ئاشكارا ئوقۇش ئىختىيارى بويىچە ئىش كۆرۈشى. (ئەمما ئاشكارا ئوقۇش ئەۋزەلدۇر).

16 - ئىھتىياج تېپىلغاندا سەجدە سەھۋى قىلىش.

17 - جامائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامازلاردا ئىمامغا ئىقتىدا قىلىدىغانلار(جامائەتلەر)نىڭ ئىمام قىرائەت قىلغاندا جىم تۇرۇشى.

18 - ھېيت نامازلىرىنىڭ ئارتۇق تەكبىرلىرىنى ئېيتىش. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 18 - بەت]

نامازنىڭ سۇنىنەتلىرى

نامازنىڭ سۇنىنەتلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - نامازغا باشلىغاندا، ۋىتىر نامىزىنىڭ قۇنۇتىنى ئوقۇشقا باشلىغاندا ۋە ھېيت نامازلىرىنىڭ تەكبىرلىرىنى ئېيتىقاندا، ئەرلەرنىڭ قوللىرىنى قۇلاقلىرىنىڭ يۇمشىقىغا قەدەر، ئاياللارنىڭ قوللىرىنى ئىككى مۇرىسىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرۈشى.

2 - ھەر نامازنىڭ بىرىنچى رەكئىتىنىڭ باشلىنىشىدا مەخپى ھالدا، سانا (**سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ** – سۇبھانەكەللاھۇممە ...)نى ئوقۇش.

3 - فاتىھە سۇرىسىدىن ئاۋۋال «ئەئۇزۇ» بىلەن «بىسمىللاھ»نى تولۇق ئوقۇش.

4 – فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، مەخپىي ياكى ئاشكارا «ئامىين» دېيىش.

5 - قىيامدا(ئۆرە) تۇرغاندا ئەرلەرنىڭ ئوڭ قولىنى سول قولىنىڭ ئۈستىدە قويۇپ كىندىكىنىڭ ئاستىدا تۇتۇشى، ئاياللار قوللىرىنى كۆكسىدە تۇتۇشى.

6 - نامازدا ئۆرە تۇرغاندا، ئىككى پۇتنىڭ ئارىلىقىنى ئەڭ ئاز دېگەندە تۆت بارماق ئارىدە سىغقۇدەك ئوچۇق تۇتۇش.

7 - رۇكۇدىن تۇرغاندا، «**سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ** (سەمىئەللاھۇلىمەن ھەمىدەھ)» ۋە « **رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ** (رەببەنا ۋەلەكەلھەمدۇ)» دېيىش.

8 - رۇكۇ ۋە سەجدىلەرگە بېرىش، بىرىنچى سەجدىدىن تۇرۇش، ئىككىنچى سەجدىگە بېرىش، يەنە سەجدىدىن تۇرۇش قاتارلىق يۆتكىلىشلەرنىڭ ھەممىسىدە، «**اَللهُ اَكْبَرْ** (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ تەكبىر ئېيتىش.

9 - رۇكۇدا«**سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْم** (سۇبھانە رەببىيەل ئەزىم)»نى، سەجدىدە «**سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلَى**(سۇبھانە رەببىيەل ئەلا)»نى ئەڭ ئاز ئۈچ قېتىمدىن دېيىش.

10 - رۇكۇدا قوللارنىڭ بارماقلىرىنى ئاچقان ھالدا تىزلارنى تۇتۇپ،(ئەرلەر بېلىنى تۆز قىلىپ)تۇرۇش.

11 - سەجدىگە بېرىشتا ئاۋۋال قوللارنى، ئاندىن تىزلارنى، ئاندىن پىشانىنى يەرگە قويۇش، سەجدىدىن تۇرۇشتا بۇ تەرتىبنىڭ ئەكسىچە ئىش كۆرۈش.

12 - نامازدىكى ئولتۇرۇشتا، ئەرلەرنىڭ سول پۇتلىرىنى ياتقۇزۇپ ئۇستىگە ئولتۇرغان ۋە ئوڭ پۇتلىرىنى قىبلىگە قارىتىپ تىكلىگەن، ئاياللارنىڭ سول ۋە ئوڭ پۇتلىرىنى ئوڭ تەرەپكە ياتقۇزۇپ ئۇستىگە ئولتۇرغان ھالدا، قوللىرىنى تىزلىرىنىڭ ئۈستىدە قويۇپ ئولتۇرۇشى.

13 - نامازنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشىدا، «ئەتتەھىياتۇ» دىن كېيىن «ئاللاھۇممەسەللى ئەلا، ئاللاھۇممە بارىك ئەلا» دۇرۇدلىرىنى ۋە «رەببەنا» دۇئاسىنى ئوقۇش.

14 - سالام بېرىشتە ئاۋۋال ئوڭ تەرەپكە، ئاندىن سول تەرەپكە باشنى سىلىق چۆرىگەن ھالدا: «اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ (ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھ)» دېيىش. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 18 - بەت]

15 - تەشەھھۇد ئوقۇغاندا، ئوڭ قولنىڭ كۆرسەتكۈچ بارمقى بىلەن قىبلىگە ئىشارەت قىلىپ ئولتۇرۇش.» [صفة صلاة النبي 158-بەت]

نامازنىڭ ئەدەپلىرى

نامازنىڭ ئەدەپلىرى تۆۋەندىكىلەر:

1 - تەكبىر تەھرىمىدە(نامازغا باشلاش تەكبىرىدە)ئىككى قولنى يەڭلەردىن چىقارغان ھالدا، ئەرلەرنىڭ ئىككى قۇلقىنىڭ يۇمشىقىغا قەدەر، ئاياللارنىڭ ئىككى مۇرىسىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرۈشى.

2 - نامازدا ئۆرە تۇرغاندا كۆزنى سەجدە قىلىدىغا جايغا، رۇكۇدا پۇتلارنىڭ ئۇچلىرىغا، سەجدىدە بۇرۇننىڭ ئۇچىغا، ئولتۇرغاندا ئىككى تىزنىڭ ئارىسىغا، سالام بەرگەندە مۇرىسىگە قارىتىش. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 18 - بەت]

3 - نامازدا، قەلب ئاللاھقىلا يۈزلىنىپ تۇرۇشى.

4 ـ نامازدا ئاللاهقا بولغان ئىخلاس ۋە مۇھەببەتنىڭ ئەڭ چېكىگە يېتىشى.

5 ـ نامازدا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىد كۈتكەن، ئازابىدىن قورققان ھالدا تۇرۇش.

6 ـ نامازدا دۇنيالىق ئۇي ـ پىكىر ۋە خىيالاردىن قەتئى ئايرىلغان ھالدا، ئاللاھ تۇيغۇسى بىلەنلا مەشغۇل بولۇش.

نامازنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرى

بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنىڭ ئوقۇلىشى

نامازنىڭ شەرتلىرىنى ھازىرلاپ بولغاندىن كېيىن، تاھارەت بىلەن پاكىز يەرگە بارىمىز. ئەگەر يەرنىڭ پاكىز بولماسلىقى ئېھتىمالى بولسا، جايناماز ئىشلىتىمىز. جايناماز يوقلىشىنى قىبلىگە قارىتىپ سېلىپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە كېلىپ، قىبلىگە يۈزلەنگەن ھالدا تۆپتۈز ئۆرە تۇرۇپ ئىچىمىزدە «ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن بامدات نامىزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلدىم» دەپ نىيەت قىلىمىز ۋە «اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ تەكبىر ئېيتىپ ئىككى قولىمىزنى ئىككى قۇلاقنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرىمىز. ئالقانلارنى قىبلىگە قارىتىمىز، ئاياللار تەكبىردە ئىككى قولنى ئىككى مۇرسىگىچە كۆتۈرىدۇ. ئالقانلىرىنى ئەرلەرگە ئوخشاش قىبلىگە قارىتىدۇ.

تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن قوللىرىمىزنى چۈشۈرۈپ كىندىكىمىزنىڭ ئاستىغا قويۇپ قول باغلاپ تۇرىمىز، يەنى ئوڭ قولىمىزنىڭ ئالقىنىنى سول قولىمىزنىڭ ئالقىنىنىڭ دۈمبىسى ئۈستىگە ئېلىپ، ئوڭ قولىمىزنىڭ باش ۋە چىملىتاق بارماقلىرى

بىلەن سول قولىمزنىڭ بېغىشىنى تۇتىمىز، كۆزلەر سەجدىگاھقا قارىپ تۇرىدۇ، ئوڭ - سولغا ياكى يوقىرى - تۆۋەنگە قاراشقا بولمايدۇ. شۇنداقلا كۆزلەرنى يۇمۇۋېلىشقىمۇ بولمايدۇ. ئىككى پۇتنىڭ ئارىلىقى تۆت بارماق سىغقۇدەك كەڭلىكتە ئوچۇق قالدۇرىلىدۇ. تىزلارنى ئەگمەستىن تىك تۇتىمىز، باش گەۋدە ئوڭ - سولغا تەۋرەنمەستىن ساڭگىلاپ تۇرىدۇ. ئاياللار قول باغلاشتا، قوللىرىنى كۆكرەكلىرىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ تۇرىدۇ. ئوڭ قوللىرى سول قوللىرىنىڭ ئۈستىگە قويۇلىدۇ. كۆزلىرىنى سەجدىگاھقا قارىتىپ، پۇتلىرىنى ھەم جۈپلەشتۈرىدۇ، تىزلىرى تىك تۇرىدۇ.

تەكبىر ئېيتىپ قول باغلىغاندىن كېيىن، مۇنۇ سانانى ئوقۇيمىز: {سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلاَ اِلَهَ غَيْرُكَ (سۇبھانەكەللاھۇمَمە ۋەبىھەمدىكە ۋە تەبارەكەسمۇكە ۋەتەئەلا جەددۇكە ۋەلا ئىلاھە غەيرۇك}، ئاندىن «أعُوذ باللهِ منَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ (ئەئۇزۇ بىللاھى مىنەششەيتانىر رەجىيم) «بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيْمِ (بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىيم)دەيمىز.

ئاندىن فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇيمىز.

فاتىھە سۈرىسى: {الْحَمْدُ للّه رَبِّ الْعَالَمِينَ ● الرَّحْمـــنِ الـرَّحِيمِ ● مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ● إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ● اهدِنَـــــا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ● صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ غَيرِ الْمَغضُوبِ عَلَيهِمْ وَلاَ الضَّـالِّينَ} ئوقۇلىشى: «ئەلھەمدۇلىللاھى رەببىل ئالەمىين. ئەررەھمانىر رەھىيم. مالىكى يەۋمىددىين. ئىياكە نەئبۇدۇ ۋە ئىياكە نەستەئىين. ئىھدىنەس - سىراتەل مۇستەقىيم، سىراتەللەزىينە ئەنئەمتە ئەلەيھىم غەيرىل مەغزۇبى ئەلەيھىم ۋەلەززاللىين»ئامىين!

فاتىھە سۈرىسى ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، يەنە بىر سۈرە ياكى ئاز دېگەندە ئۈچ ئايەت ئوقۇيمىز، مەسىلەن: مائۇن سۈرىسى: {أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ● فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ ● وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ● فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ● الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ● الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ ● وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ} ئوقۇلسىمۇ: «ئەرە ئەيتەللەزى يوكەززىبۇ بىددىين. فەزالىكەللەزى يەدۇئۇل يەتىيم. ۋەلا يەھۇززۇ ئەلا تەئامل مىسكىين. فەۋەيلۇن لىلمۇسەللىين. ئەللەزىينە ھۇم ئەن سالاتىھىم ساھۇۇن. ئەللەزىينە ھۇم يۇرائۇۇن. ۋە يەمنەئۇنەل مائۇۇن».

ئۇنىڭدىن كېيىن «اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)»دەپ تەكبىر ئېيتىپ رۇكۇ قىلىمىز. رۇكۇدا ئىككى قولىمىز بىلەن ئىككى تىزىمىزنى تۇتۇپ باش بىلەن بەل قىسمىنى ئوخشاش تەكشىلىكتە تۇز ئىگىمىز. ئاياللار پېرىم ئىگىلىدۇ. قوللىرىنى تىزلىرىنىڭ ئۈستىدە تۇز تۇتىدۇ. رۇكۇدا ئۈچ قېتىم «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْم (سۇبھانە رەببىيەل ئەزىيم)» دەيمىز.

رۇكۇدىن تۇرۇشتا «سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ (سەمىئەللاھۇلىمەن ھەمىدەھ)» دەپ تۇرىمىز. رۇكۇدىن تۇرۇپ ئۆرە تۇپتۇز بولغاندىن كېيىن «رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ (رەببەنا ۋەلەكەل ھەمدۇ)» دەيمىز ۋە بىر ئاز تۇرىمىز.

ئاندىن «اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)»دەپ تەكبىر ئېيتىپ سەجدىگە بارىمىز. سەجدە قىلىشتا ئاۋۋال تىزلىرىمىزنى، ئاندىن قوللىرىمىزنى، ئاندىن پىشانىمىزنى، ئەڭ ئاخىرىدا بۇرنىمىزنى يەرگە تەككۈزىمىز. پىشانە ئىككى قولنىڭ ئوتتۇرىسىغا توغرىلىنىدۇ. جەينەكلەر يەرگە تەگمەيدۇ، يوتىلار قۇرسىقىمىزغا تەككۈزۈلمەيدۇ. ئىككى پۇتىمىزنى بىر - بىرىگە جۈپلەشتۈرۈپ تۇرىمىز. قول ۋە پۇت بارماقلىرىمىز قىبلىگە قارىتىلىدۇ. ئاياللار پۇتلىرىنى ئوڭ تەرەپكە يانتۇ قىلىپ ياتقۇزىدۇ.

جەينەكلىرى يەرگە تەككۈزىلىدۇ. تىزلىرىنى قۇرسىقلىرىغا چاپلاپ تۇرىدۇ.

سەجدە ئەسناسىدا، ئۈچ قېتىم «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى (سۇبھانە رەببىيەل ئەلا)» دەيمىز ۋە «اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ باشنى كۆتۈرۈپ ئولتۇرىمىز. سەجدىدىن تۇرۇشتا ئاۋۋال يۈز، ئاندىن قوللار، ئاندىن تىزلار كۆتۈرىلىدۇ. ئىككى سەجدە ئوتتۇرىسىدىكى ئولتۇرۇشتا ئەڭ ئاز دېگەندە «سۇبھانەللاھ» دېگۈچىلىك ۋاقىت ئولتۇرىمىز(پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئاردا {رَبِّ اغْفِرْلِي، رَبِّ اغْفِرْلِي - رەببىغفىرلىي، رەببىغفىرلىي} دەپ ئاللاھ تائالادىن مەغپىرەت تىلەيتتى). ئاندىن قايتا «اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ تەكبىر بىلەن يەنە سەجدىگە بارىمىز. سەجدىدە يەنە ئۈچ قېتىم «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى (سۇبھانە رەببىيەل ئەلا)» دەيمىز.

ئىككىنچى سەجدىدىن كېيىن يەنە «اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ تەكبىر ئېيتىپ ئۆرە تۇرىمىز ۋە ئىككىنچى رەكئەتكە باشلايمىز. ئىككىنچى رەكئەتتە «بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىيم»نى ئوقۇيمىز. ئاندىن فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇپ بولۇپ، «ئامىين» دەيمىز. ئاندىن قۇرئاندىن خالىغان سۈرىدىن بىرنى ياكى ئاز دېگەندە ئۈچ ئايەت ئوقۇيمىز. مەسىلەن: كەۋسەر سۈرىسى {إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ. فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ. إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ} ئوقۇلىشى: «ئىننا ئەئتەينا كەلكەۋسەر. فەسەللىَ لىرەبىبكە ۋەنھەر. ئىننە شانىئەكە ھۇۋەل ئەبتەر.»

ئاندىن خۇددى بىرىنچى رەكئەتتە قىلغىنىمىزغا ئوخشاش رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى تاماملاپ بولۇپ، «اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ تەكبىر ئېيتىپ ئولتۇرىمىز.

ئەرلەرنىڭ ئولتۇرۇش شەكلى

نامازدا ئولتۇرغاندا، ئەرلەر ئوڭ پۇتنىڭ بارماقلىرىنى قىبلىگە قارىتىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەرەلەر ئوڭ پۇتىنى تىك تۇتىدۇ، سول پوتىنى ئوڭ تەرەپكە ياتقۇزۇپ ئۇنىڭ ئۈستىگە بېسىپ ئولتۇرىدۇ. ئىككى قولىنى بارماقلىرىنى ئەركىن ئاچقان ھالدا ئىككى تىزىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ ۋە كۆزىنى قۇچقىغا قارىتىدۇ.

ئاياللارنىڭ ئولتۇرۇش شەكلى

ئاياللار ئىككى پۇتىنى ئوڭ تەرىپىگە ياتقۇزۇپ، پاقالچىقىنى بېسىپ ئولتۇرىدۇ. قوللىرىنى تىزلىرىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، كۆزلىرىنى ئىككى تىزىنىڭ ئارىسىغا قارىتىدۇ.

ئولتۇرغاندا ئاۋۋال تەھىيات«ئەتتەھىياتۇ» دۇئاسى ئوقۇلىدۇ.

تەھىيات دۇئاسى

«اَلتَّحيّاتُ للّه وَالصَلَوَاتُ والطيِّباتُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّها النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ الله وَبَرَكَاتهُ، اَلسَّلاَمَ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَاد الله الصَالحِين أَشْهَدُ أنْ لاَ إلهَ إلاّ الله، وأشهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ (ئەتتەھىياتۇ لىللاھى ۋەسسەلەۋاتۇ ۋەتتەييبىاتۇ ئەسسالامۇ ئەلەيكە، ئەييۇھەننەبىيۇ ۋەرەھمەتۇللاھى ۋەبەرەكاتۇھۇ، ئەسسالامۇئەلەينا ۋەئەلا ئىبادىللاھىس - سالىھىين. ئەشھەدۇ ئەن لائىلاھە ئىللەللاھۇ ۋە ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن ئەبدۇھۇ ۋە رەسۇلۇھۇ)» ئاندىن كېيىن، «ئاللاھۇممە سەللى ۋە بارىك رەببەنا»لار ئوقۇلىدۇ:

www.uyghurkitap.com

ئاللاھۇممە سەللى ئەلا دۇرۇتى

«**اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلىَ مُحَمَّد وَعَلَى آل مُحَمَّد، كَمَا صَلَّيْتَ عَلى إبرَاهِيمَ وَعَلَى آل إبرَاهِيْمَ إنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ** (ئەللاھۇممە سەللى ئەلا مۇھەممەدىن ۋەئەلا ئالى مۇھەممەدىن كەما سەللەيتە ئەلا ئىبراھىيمە ۋەئەلا ئالى ئىبراھىيمە ئىننەكە ھەمىدۇن مەجىيد).

ئاللاھۇممە بارىك ئەلا دۇرۇتى

«**اَللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّد وَعَلَى آل مُحَمَّد، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إبرَاهِيمَ وَعَلَى آل إبرَاهِيْمَ إنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ** (ئاللاھۇممە بارىك ئەلا مۇھەممەدىن ۋە ئەلا ئالى مۇھەممەدىن كەما بارەكتە ئەلا ئىبراھىيمە ۋە ئەلا ئالى ئىبراھىيمە ئىننەكە ھەمىدۇن مەجىيد)».

رەببەنا دۇئاسى

«**رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ** (رەببەنا ئاتىنا فىدۇنيا ھەسەنەتەن ۋەفىل ئاخىرەتى ھەسەنەتەن ۋەقىنا ئەزابەننار)».

يوقىرىقىلار ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، باشنى ئاۋۋال ئوڭ تەرەپكە سىلىق چۆرۈپ «**اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ**(ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ۋە رەھمەتۇللاھ)»دەيمىز، ئاندىن باشنى سول تەرەپكە سىلىق چۆرۈپ {**اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ** (ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ۋە رەھمەتۇللاھ)» دەپ سالام بېرىمىز.

بۇنىڭ بىلەن بامدات نامزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇپ بولغان بولىمىز.

بامدات نامزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلىشى

بامدات نامزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلىشىمۇ، خۇددى ئۇنىڭ سۈننىتىنىڭ ئوقۇلۇشىغا ئوخشاشتۇر. پەقەت نىيەت پەرقلىق بولىدۇ. چۈنكى سۈننەتكە سۈننەت، پەرزگە پەرز دەپ نىيەت قىلىش كېرەك. يەنە بىر پەرقى شۇكى، بامدات نامزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇش ئالدىدا ئەرلەر ئۈچۈن تەكبىر ئېيتىش سۈننەتتۇر. (ئاياللارغا كېرەك ئەمەس). بامدات نامزىنىڭ پەرزىگە «ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن بامدات نامزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلدىم» دەپ نىيەت قىلىندۇ.

پىشىن نامزى

پىشىننىڭ ئاۋۋالقى سۈننىتىنىڭ ئوقۇلىشى

ئاۋۋال پىشىننىڭ تۆت رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇش ئۈچۈن نىيەت قىلىمىز. ئاندىن بامدات نامزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئىككى رەكئەت ئوقۇپ ئولتۇرىمىز. ئولتۇرغاندا، «تەھىيات» دۇئاسىنىلا ئوقۇيمىز، ئاندىن ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئەتلەرنىمۇ ئاۋۋالقى ئىككى رەكئەتكە ئوخشاش شەكىلدە ئوقۇپ بولۇپ، ئولتۇرىمىز. بۇ ئولتۇرۇشتا «تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە رەببەنا» لارنى تولۇق ئوقۇيمىز. ئاندىن ئىككى تەرەپكە سالام بېرىپ نامازدىن چىقىمىز.

www.uyghurkitap.com

پىشىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلىشى

ھەر قانداق پەرز نامازغا باشلاشتىن بۇرۇن، ئەرلەرنىڭ تەكبىر ئېيتىشى سۈننەتتۇر. تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن پىشىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز ۋە «اَللّٰهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ نامازغا باشلايمىز. دەسلەپكى ئىككى رەكئەت خۇددى بامدات نامىزىنىڭ پەرزىگە ئوخشاش ئوقۇلىدۇ. ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىن ئولتۇرىمىز. ئولتۇرۇشتا، «تەھىيات» دۇئاسىنىلا ئوقۇيمىز ۋە ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئەتلەردە پاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن سۈرە ئوقۇمايمىز. تۆتىنجى رەكئەتنىڭ ئاخىرىدا ئولتۇرۇپ «تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە رەببەنا»لارنى ئوقۇيمىز ۋە ئىككى تەرەپكە سالام بېرىمىز.

پىشىنىڭ ئاخىرقى ئىككى رەكئىتىنىڭ ئوقۇلىشى

ئاۋۋال پىشىنىڭ ئاخىرقى ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئۇنى خۇددى بامدات نامىزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىگە ئوخشاش ئوقۇيمىز.

ئەسر نامىزى

ئەسر نامىزىنىڭ تەكىتسىز تۆت رەكئەت سۈننىتىنىڭ ئوقۇلىشى

ئاۋۋال ئەسر نامىزىنىڭ تەكىتسىز سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن بۇ سۈننەتنى خۇددى پىشىن نامىزىنىڭ ئالدىنقى تۆت رەكئەت سۈننىتىگە ئوخشاشلا ئوقۇيمىز.

ئەسىر نامزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلىشى

ئاۋۋال تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن، ئەسىر نامزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن، ئۇنى خۇددى پىشىن نامزىنىڭ پەرزىگە ئوخشاشلا ئوقۇيمىز.

شام نامزى

شام نامزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلىشى

ئاۋۋال تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن، شام نامزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. شام نامزىنىڭ پەرزى ئۈچ رەكئەت بولۇپ، ئۇ، بامدات نامزىنىڭ پەرزىگە ئوخشاش ئىككى رەكئەت ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، ئولتۇرىلىدۇ. بۇ ئولتۇرۇشتا، «تەھىيات»دۇئاسىنلا ئوقۇپ ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنلا ئوقۇيمىز، ئاندىن رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن، ئولتۇرۇپ«تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە رەببەنا»لارنى ئوقۇپ ئىككى تەرەپكە سالام بېرىمىز.

شام نامزىنىڭ سۈننىتىنىڭ ئوقۇلىشى

ئاۋۋال شام نامزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇشنى نىيەت قىلىمىز، ئاندىن ئۇنى خۇددى بامدات نامزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئوقۇيمىز.

ئۇيغۇر كتاب تورىبىكتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارىخى

خۇپتەن نامزى

خۇپتەن نامزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلىشى

ئاۋۋال تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن، خۇپتەن نامزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئۇنى، خۇددى پىشىن نامزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇغانغا ئوخشاش ئوقۇيمىز.

خۇپتەن نامزىنىڭ سۈننىتىنىڭ ئوقۇلىشى

ئاۋۋال خۇپتەن نامزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئۇنى خۇددى بامدات نامزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاشلا ئوقۇيمىز.

ۋىتىر نامزى

ۋىتىر نامزىنى ئوقۇش ۋاجىبتۇر. ئۇ، خۇپتەندىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. ۋىتىر ئۈچ رەكئەتتۇر. ئادەتتە ۋىتىر نامزى يالغۇز ئوقۇلىدۇ. رامىزاندا تەراۋىھ نامزىدىن كېيىن جامائەت بىلەن ئوقۇلىدۇ.

ۋىتىر نامزىنىڭ ئوقۇلىشى

ئاۋۋال ۋىتىر نامزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن بامدات نامزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئىككى رەكئەت نامازئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئولتۇرىمىز. بۇ ئولتۇرۇشتا «تەھىيات» دۇئاسىنىلا ئوقۇپ، ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى رەكئەتتە بىسمىللاھنى تولۇق ئوقۇپ، سۈرە فاتىھە ئوقۇلۇپ

بولغاندىن كېيىن يەنە بىر سۈرە ئوقۇپ بولۇپ، قوللارنى تۆۋەنكى ئىككى يانغا قويۇپ بەرگەن ھالدا، «اَللهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ تەكبىر ئېيتىپ قولىمزنى قۇلاق ئىگىزلىكىدە يوقىرى كۆتۈرىمىز. ئاندىن قوللارنى قايتىدىن كىندىك ئاستىغا قويۇپ تۇرۇپ، «قۇنۇت» دۇئاسىنى ئوقۇيمىز.

قۇنۇت دۇئاسى

اَللّٰهُمَّ انّا نَسْتَعِيْنُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَ نَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ نَشْكُرُكَ وَلاَ نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ مَنْ يَفْجُرُكَ. اَللّٰهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ نَرْجُوْ رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ انَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ (ئاللاھۇممە ئىننا نەستەئىنۇكە ۋە نەستەغفىرۇكە ۋە نۇئمىنۇ بىكە ۋە نەتەۋەككەلۇ ئەلەيكە ۋە نۇسنى ئەلەيكەل خەيرە، نەشكۇرۇكە ۋەلا نەكفۇرۇكە ۋە نەخلەئۇ مەن يەفجۇرۇكە. ئاللاھۇممە ئىياكە نەئبۇدۇ ۋە لەكە نۇسەللى ۋە نەسجۇدۇ ۋە ئىلەيكە نەسئا ۋە نەھفىدۇ نەرجۇ رەھمەتەكە ۋە نەخشا ئەزابەكە، ئىننا ئەزابەكە بىل كۇففارى مۇلھىق).

نامازدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان دۇئالار

1 ــ {اَسْتَغفِرُاللهَ اَسْتَغفِرُاللهَ اَسْتَغفِرُاللهَ، اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلاَمُ، وَ مِنْكَ السَلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَاذَا الْجَلاَلَ وَالإِكْرَامُ}.

تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالادىن مەغفىرەت تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! سەن تىنچلىق بەرگۈچىسەن، تىنچلىق زادى سېنىڭدىن. ئى ئۇلۇغلۇق ۋە پەزلى ـ كەرەم ئىگىسى بولغان ئاللاھ سەن ھەقىقەتەن كاتتىلارنىڭ كاتتىسىسەن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

2 - {لاَإِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيْكَ لَهُ، اَللّهُمَّ لامَانِعَ لِمَـا أَعْطَيْـتَ، وَلامُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَيَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ} تەرجىمىسى: «بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر، ئاللاھ يالغۇزدۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. ئى ئاللاھ! سەن ئاتا قىلغانىنى توسۇالغۇچى يوق ۋە سەن توسقانىنى بەرگۈچى يوق، سېنىڭ دەرگاھىڭدا بايلارنىڭ بايلىقى ئەسقاتمايدۇ.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

3 ــ {لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَـهُ الْحَمْـدُ، وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لاحولَ ولاَ قوةَ إلا بالله، لاَ نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَـهُ الْمَنُّ، وَلَهُ النِّعْمَة، وَلَهُ الْفَضْلُ وَالثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَـهُ الدِّينَ، وَلُو كَرِهَ الْكَافِرُونَ} تەرجىمىسى: «بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر، ئاللاھ يالغۇزدۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە ھەمدۇ سانالار ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر. كۈچ - قۇۋۋەت پەقەت ئاللاھ تائالادىندۇر. بىز پەقەت ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىمىز، ئۇ نېمەت ۋە پەزلى - كەرەم ئىگىسىدۇر، ئۇ ئەڭ ئېسىل ھەمدۇ سانالارغا لايىقتۇر. ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي مەبۇد يوقتۇر. كاپىرلار يامان كۆرگەن تەقدىردىمۇ بىز ئىبادەتنى ئاللاھقا خاس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلىمىز.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىسىدە، «بۇنى ھەر نامازدىن كېيىن ئوقۇغان كىشىنىڭ دېگىزنىڭ كۆپۈكىدەك كۆپ گۇناھى بولسىمۇ مەغپىرەت قىلىنىدۇ» دەپ كۆرسەتكەن. [مۇسلىم رىۋايىتى]

4 ــ {سُبْحَانَ اللهِ ، اَلْحَمْدُ للّه ، اَللّهُ أَكْبَرُ} ئوقۇلىشى: «سۇنھانەللاھ،ئەلھەمدۇلىللاھ، ئاللاھۇ ئەكبەر (33قېتىمدىن)» [مۇسلىم رىۋايىتى]

تەرجىمىسى: «ئاللاھ پاكتۇر، ھەمدۇ سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھ ئەڭ بۇيۇكتۇر.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

5 ــ {بِسْمِ اللَّهِ اَلرَّحْمَـٰنِ اَلرَّحِيمِ، قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ . اللَّهُ الصَّمَدُ . لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ . وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ}.

تەرجىمىسى: «ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ تائالانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، ئېيتقىنكى، ئۇ ـ ئاللاھ بىردۇر. ھەممە ئاللاھقا موھتاجدۇر. ئاللاھ بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس. ھېچ كىشى ئۇنىڭغا تەڭداش بولالمايدۇ.» [ئىخلاس سۈرىسى]

6 ــ {بِسْمِ اللَّهِ اَلرَّحْمَـٰنِ اَلرَّحِيمِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ . مِن شَرِّ مَا خَلَقَ . وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ . وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ. وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ}.

تەرجىمىسى: «ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ تائالانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، "مەخلۇقاتنىڭ شەررىدىن، قاراڭغۇلۇقى بىلەن كىرگەن كېچىنىڭ شەررىدىن، تۈگۈنلەرگە دەم سالغۇچى سېھىرگەرلەرنىڭ شەررىدىن سۈبھىنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمەن" دېگىن.» [فەلەق سۈرىسى]

7 ــ {بِسْمِ اللَّه اَلرَّحْمـٰنِ اَلرَّحِيمِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ . مَلِكِ النَّاسِ . إِلَهِ النَّاسِ . مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ . الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ . مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ }.

تەرجىمىسى: «ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ تائالانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، ”ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى، ئىنسانلارنىڭ پادىشاھى، ئىنسانلارنىڭ ئىلاھى ئاللاھقا سېغىنىپ، كىشىلەرنىڭ دىللىرىدا ۋەسۋەسە قىلغۇچى جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان يوشۇرۇن شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن“دېگىن.» [ناس سۈرىسى]

8 ــ {اللهُ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَلاَ يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ}.

تەرجىمىسى: «بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر؛ ئاللاھ ھەمىشە تىرىكتۇر، ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر؛ ئۇ مۇگدەپ قالمايدۇ، ئۇنى ئۇيقۇ باسمايدۇ؛ ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھەممە نەرسە ئاللاھ تائالانىڭ مۇلكىدۇر؛ ئاللاھ تائالانىڭ رۇخسىتىسىز كىممۇ ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالىسۇن؛ ئاللاھ ئۇلارنىڭ ئالدىدىكى (دۇنيادىكى)، كەينىدىكى (ئاخىرەت ئۇچۇن تەييارلىغا) ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلىپ تۇرىدۇ؛ ئۇلار ئاللاھ تائالانىڭ مەلۇماتىدىن ئاللاھ ئۇلارغا بىلدۈرۈشنى خالىغان نەرسىلەردىن باشقا ھېچ نەرسىنى بىلمەيدۇ، ئاللاھ تائالانىڭ مەلۇماتى

ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئاسمان - زېمىننى ساقلاش ئۇنىڭغا ئېغىر كەلمەيدۇ. ئۇ يوقرى مەرتىبىلىكتۇر، ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر.» [ئايەتۇلكۇرسى]. (يوقرقى سۆزلەر ھەر نامازدىن كېيىن بىر قېتىمدىن ئوقۇلىدۇ).

9 - {لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيْتُ بِيَدِهِ الْخَيْرَ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ}.

تەرجىمىسى: «بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر، ئاللاھ يالغۇزدۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە ھەمدۇ سانالار ئۇنىڭغا خاستۇر. ئاللاھ ئۆلتۈرىدۇ، تىرىلدۈرىدۇ، ياخشىلىق ئۇنىڭ قولىدىدۇر. ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر.» [تىرمىزىي رىۋايىتى] (بامدات ۋە شام نامازلىرىدىن كېيىن 10 قېتىمدىن ئوقۇلىدۇ).

10 - {اللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْماً نافِعاً، وَرِزْقاً طَيِّباً، وَعَمَلاً مُتَقَبَّلاً}.

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن مەنپەئەتلىك ئىلىم، ھالال رىزىق ۋە دەرگاھىڭدا قوبۇل بولىدىغان ئەملىگە مۇيەسسەر قىلىشىڭنى تىلەيمەن.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

يوقىرىقى دۇئالارنى ئوقۇش ئەۋزەلدۇر. بىراق بۇلارنى ئوقۇش نامازنىڭ شەرتلىرىدىن ئەمەس. بەلكى مۇستەھەبتۇر. دۇئالار ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ ئۆزىمىزنىڭ تىلەكلىرىنى ئاللاھ تائالادىن سورايمىز. [ئىمام نەۋەۋىينىڭ «الأذكار» ناملىق ئەسىرىدىن]

www.uyghurkitap.com

نامازنىڭ مەكرۇھلىرى

نامـاز ئوقۇۋاتقانـدا تۆۋەنـدىكى ئىشـلاردىن بىرەرسـى سـادىر بولسا نامازمەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپقان بولىدۇ.

1 - ۋاجىب دەپىلگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى قەستەن تەرك ئېتىش. مەسىلەن: فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇشنى تەرك ئېتىش ياكى ئۇنى باشقا سۈرىدىن كېيىن ئوقۇش ياكى مەخپىي ئوقۇلىدىغان نامازلارنى ئۈنلۈك ئوقۇغانغا ئوخشاش.

2 - سـۈننەت دەپىلگـەن ئىشـلاردىن بىرەرسـىنى يـاكى ھەممىسىنى تەرك ئېتىش. مەسىلەن: سانا ئوقۇشنى ياكى رۇكۇ ۋە سەجدىلەردىكى تەسبىھلەرنى تەرك ئەتكەنگە ئوخشاش.

3 - نامازدا ئۆزە تۇرغانـدا بىر يەرگە يۆلىنىۋېلىش، ئـوڭ - سولغا تەۋرىنىش ۋە قەستەن بىر نەرسىنى پۇراش.

4 - سەجدىگە بارغاندا تىزدىن ئاۋۋال قوللارنى يەرگە قويۇش ياكى قولدىن ئاۋۋال تىزنى يەردىن كۆتۈرۈش.

5 - نامازدا ئۆزۈرسىز بەدەشقان قورۇپ ئولتۇرۇش ۋە ئىنسان ياكى باشقا جانلىقلارنىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن كىيىملەر بىلەن نامازئوقۇش.

6 - رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى توخۇ دان چوقۇغاندەك ئالدىراپ قىلىش.

7 - نامازدا ئۆزۈرسىز كېرىلىش.

8 - بىراۋ سالام قىلسا، قول ياكى باش ئىشارىتى بىلەن قايتۇرۇش (ئەگەر سۆز بىلەن قايتۇرسا نامـاز بۇزۇلىدۇ). ئەمما

جامائەت بىلەن ئوقۇلغان نامازدا ئىمام قىرائەتتە خاتالاشسا لوقما سېلىش جائىزدۇر.

9 - نامازدا كۆزنى يومۇۋېلىش ياكى ئوك - سولغا ياكى ئاسمانغا قاراش ۋە سالامدىن بۇرۇن باش - كۆزنى سۈرتۈش.

10 - رۇكۇ ۋە سەجدىلەردىكى تەسبىھلەرنى تەرك ئېتىش.

11 - باشقىلارنىڭ يېنىغا كېيىپ چىققىلى بولمايدىغان ناچار كىيىملەرنى كىيىپ نامازغا تۇرۇش.

12 - رۇكۇ ۋە سەجدىلەرگە ئۆتۈشتە تەكبىرلەرنى ئۆز ۋاقتىدا تەرتىب بويىچە ئېيتماسلىق.

13 - نامازدا تۇرۇپ سەجدە قىلىدىغان يەردىكى شېغىل ياكى باشقا نەرسىلەرنى ئېلۋېتىش بىلەن بىر قېتىمدىن ئارتۇق مەشغۇل بولۇش.

14 - پاكىزلىقى شۈبھىلىك جايلاردا، چېركاۋلاردا، بۇتخانىلاردا، مۇنچىلاردا، يوللاردا نامаз ئوقۇش.

15 - پەرز نامازلاردا (باشقا سۈرىلەرنىمۇ بىلىدىغان كىشىنىڭ) بىرىنچى رەكئەتتە ئوقۇغان سۈرىسىنى ئىككىنچى رەكئەتتىمۇ قايتا ئوقۇشى ياكى قۇرئان كەرىمنىڭ تەرتىبىگە خىلاپلىق قىلىشى. مەسىلەن: بىرىنچى رەكئەتكە «ئىخلاس» سۈرىسىنى، ئىككىنچى رەكئەتكە «لەھەب» سۈرىسىنى ئوقۇغانغا ئوخشاش. تەرتىب بۇنىڭ ئەكسىدۇر.

16 - جامائەت بىلەن ئوقۇلغان نامازلاردا، ئالدىنقى سەپتە بوش ئورۇن بولسىمۇ، ئارقا سەپتە تۇرۇش.

17 - يېنىۋاتقان ئوتقا ياكى جانلىقلارنىڭ ۋەسىمىگە ياكى قەبرىگە قاراپ نامازئوقۇش.

18 - ئۆزۈرسىز هالدا بىرىنچى رەكئەتتە ئوقۇغان سۈرىنىڭ ئالدىدىكى سۈرىنى ئىككىنچى رەكئەتتە ئوقۇش.

19 - تەرتىپى قىستاپ قالغان ۋاقىتتا نامازئوقۇش.

20 - نامازدا تۇرۇپ بارماقلارنى قىرىسلىتىش، چۈشىنىلەرنى ئۇركۈتۈش بىلەن مەشغۇل بولۇش. ئەمما يىلان – چايان ۋە ھەر قانداق زىيانلىق هاشارەتلەرنى نامازدا تۇرۇپ ئۆلتۈرۈش جائىزدۇر.

21 - ئىككىنچى رەكئەتتە بىرىنچى رەكئەتتە ئوقۇغىنىدىن ئۇزۇن سۈرە ئوقۇش.

22 - رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە ئوقۇلىدىغان تەسبىهلەرنى قول بىلەن ساناش ۋە هازىر بولغان تائامنى قويۇپ نامازغا تۇرۇش. چۈنكى مۇنداق قىلىش «خۇشۇئ»غا توسالغۇ بولىدۇ.

23 - سەجدىدە پىشانىنى يەرگە تەككۈزمەستىن سەللىنىڭ ياكى دوپپا، قولاقچىلارنىڭ ئۈستىگە سەجدە قىلىش.

24 - نامازدا «خۇشۇئ» هاسىل قىلىشقا توسقۇن بولىدىغان ئىشلاردىن قايسىبىرىنى سادىر قىلىش مەكرۇهتۇر. [الدر المختار 1 - تۇم 597 – 613 - بەتلەر، بدائع الصنائع 1 - تۇم 215 - 220 – بەتلەر، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 23 – 24 - بەتلەر]

نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار

1 - نامازدا قەستەن ياكى سەۋەنلىكتىن سۆزلەش (يەنى باشقىلارغا سۆز قىلىش ياكى نامازغا مۇناسىۋەتلىك بولمىغان سۆزلەرنى سۆزلەش ياكى باشقىلارغا سالام قىلىش ياكى باشقىلارنىڭ سالمىنى سۆز بىلەن قايتۇرۇش ياكى قول ئېلىپ كۆرۈشۈش ياكى بىراۋنى چاقىرىش، ياكى نامازسىرتىدىكى بىراۋنىڭ قىرائىتىگە لوقما سېلىش).

2 - نامازدا ئۆزىگە ئاڭلانغىدەك ئاۋازدا كۈلۈش. ئەمما نامازدا باشقىلار ئاڭلىغىدەك قاقاھلاپ كۈلۈش بىلەن نامازۋە تاھارەت ھەر ئىككىلىسى بۇزۇلىدۇ.

3 - نامازدا ئاھ - ئۇھ، ۋاي - ۋۇي دېيىش.

4 - نامازدا دۇنيالىق ئىشلار ئۈچۈن ئاۋازلىق ھالدا يىغلاش.

5 - نامازدا تۇرۇپ ھەرقانداق بىر سوئالغا ياكى چاقىرغۇچىغا سۆز بىلەن جاۋاب بېرىش.

6 - نامازدا كۆكسىنى قىبلە تەرەپتىن باشقا تەرەپكە چۆرۈش.

7 - نامازدا باشقىلارنىڭ قولىدىن بىر نەرسە ئېلىش.

8 - نامازدا قەستە ياكى سەۋەنلىكتىن بىر نەرسە يېيىش ۋە ئىچىش، سېغىز(پوپۇرتاڭ)چاينىاش. ئەمما چىشلارنىڭ ئارىلىقىدا قالغان تاماق قالدۇقلىرىدىن نوقۇت مىقدارىدىن كىچىك نەرسىنى يۇتۇپ سېلىش بىلەن نامازبۇزۇلمايدۇ.

9 - ئۆزۈرسىز ھالدا گالىنى قىرىش. ئەمما ئىختىيارسىز ياكى ئېھتىياج (ئىمامنىڭ خاتالىقىنى ئەسكەرتىش ياكى ئۆزىنىڭ

نامازدا ئىكەنلىكىنى بىلدۇرۇش) يۇزىسىدىن گالىنى قېرىش بىلەن نامازنى بۇزۇلمايدۇ.

10 - نامازدا ئۇچ قېتىمدىن ئارتۇق بىر يەرلىرىنى قاشلاش ياكى سىلاش.

11 - ھەر قانداق بىر ئاغرىق ئۇچۇن ئاۋاز بىلەن ئاھ تارتىش.

12 - نامازدا قايسىبىر سەۋەب بىلەن تاھارەتنىڭ بوزۇلشى.

13 - نامازدا كىچىك ھەرىكەتلەرنى كۆپ قىلىش. ئەمما بىر قول بىلەن كىيىمنى تۈزەش بىلەن نامازنى بۇزۇلمايدۇ.

14 - سەجدىدە ئىككى پۇتنىڭ بىراقلا يەردىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى.

15 - ئارىدا توساق بولمىغان ھالدا، ئەر - ئاياللارنىڭ بىر جايدا نامازنى ئوقۇشى.

16 - ئەرلەرنىڭ ئاياللارنىڭ كەينىدە نامازنى ئوقۇشى.

17 - قەستەن ھالدا بىرەر پائالىيەتنى ئىمامدىن بۇرۇن قىلىش. مەسىلەن: ئىمامدىن بۇرۇن رۇكۇ ياكى سەجدىگە ئۆتكەنگە ئوخشاش. ئەمما سەھۋەنلىكتىن قىلىپ سېلىپ دەرھال قايتىپ ئىمامغا ئەگەشسە نامازنى بۇزۇلمايدۇ.

18 - نامازدا كىشىلەر بىلەن سۆزلەشكەندەك دۇئا قىلىش.

19 - جاۋاب مەقسىتى بىلەن قۇرئاندىن بىرەر ئايەت ئوقۇش.

20 - نامازدا ئەۋرەت جايلارنىڭ مەنئى قىلىنىدىغان دەرىجىدە ئېچىلىپ قېلىشى.

21 - نامازدا ئايەتلەرنى مەنىسى بۇزۇلىدىغان دەرىجىدە خاتا ئوقۇش.

22 - نامازدا هوشىنى يوقىتىپ قويۇش.

23 - ئاياللارنىڭ نامازئوستىدە ئايلىق قېنىنى كۆرۈشى.

24 - تەيەممۇم بىلەن نامازغا تۇرغان كىشىنىڭ، نامازدا تۇرۇپ سۇنى كۆرۈشى، ئاياقلىرىغا مەسھى قىلغان كىشىنىڭ مەسھى مۇددىتى تۈگىشى، نامازدىكى كىشىنىڭ نامازسىرتىدىكى بىرىدىن بىرەر ئايەت ئۆگىنىشى، بامدات نامىزىنى ئوقۇۋاتقاندا كۈن چىقىپ قېلىشى، جۈمە نامىزىدا ئەسىر ۋاقتىنىڭ كىرىپ قېلىشى، هېيت نامىزىدا پىشىن ۋاقتىنىڭ كىرىپ قېلىشى، ئىشارەت بىلەن نامازغا تۇرغان كىشىنىڭ ساقلىق هالىغا كېلىپ قېلىشى، گەردىنىدە ئالتە ۋاختا يەتمىگەن قازا نامازبار كىشىنىڭ نامازدا بۇنى ئەسكە ئېلىشى، تېكىق ئۈستىگە مەسھى قىلىپ نامازئوقۇغان كىشىنىڭ يارىسى ساقىيىپ تېكىقنىڭ چۈشۈپ كېتىشى، ئۆزۈرلۈك كىشىنىڭ ئۆزرىسى تۈگىشى قاتارلىق 12 مەسىلىدە ئىمام ئەزەمنىڭ رەيى بويىچە نامازبۇزۇلىدۇ. ئەمما ئۇنىڭ شاگىرتلىرىدىن ئىمام مۇهەممەد ۋە ئىمام ئەبۇ يۈسۈپلەرنىڭ رەيى بويىچە نامازبۇزۇلمايدۇ. [الدر المختار 1 - توم 584 – 593 - بەتلەر، رد المختار 1 - توم 588 - بەت، بدائع الصنائع 1 – توم 220 - 223 – بەتلەر، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 22 – 23 - بەتلەر]

www.uyghurkitap.com

نامازغا مۇناسىۋەتلىك بەزى مەسىلىلەر

نامازنى توختىتىش ياكى قالدۇرۇشنى ۋاجىب ياكى جائىز قىلىدىغان سەۋەبلەر

نامازنى توختىتىش ياكى كەينىگە سۈرۈشنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر

1 - بىرەر زالىمنىڭ ياكى يىرتقۇچ ھايۋاننىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچراش، سۇغا چۆكۈپ كېتىش، بوغۇلۇپ قېلىش، ئوت ئىچىدە قېلىش تۇپەيلى ھالاكەتلىك ئەھۋالدا قىلىپ ياردەم سورىغانلارغا ياردەم بېرىش زۆرۈرىيىتى تۇغۇلسا نامازنى دەرھال توختىتىش ۋاجىبتۇر.

2 - ئاتا - ئانىسىنىڭ بىرەرسى جىددىي ياردەمگە ئېھتىياج بولۇپ چاقىرغان بولسا، پەرز نامازدا تۇرغان بولسىمۇ ئۇنى توختىتىش ۋاجىبتۇر.

ئەمما ئادەتتىكى ئىشلار ئۈچۈن چاقىرغان بولسا، پەرز نامازدىن باشقا نامازلارنى توختىتىشقا بولىدۇ.

3 - بالىسىنىڭ ئۆلۈپ كېتىشى ياكى بېشىغا بىرەر ھادىسە كېلىشىدىن قورققان ئاتا - ئانىنىڭمۇ نامازنى توختىتىشى ياكى كەينىگە سۈرۈشى ۋاجىبتۇر.

4 - يىرتقۇچلارنىڭ مالالارغا ھۇجۇم قىلىدىغانلىقىنى ياكى بىرەر ئەمانىڭ قۇدۇقتا ياكى تامدىن تۆۋەنگە چۈشۈپ كېتىدىغانلىقىنى ئېنىق تەخمىن قىلغان كىشىنىڭ ئۇنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن نامازنى توختىتىشى ۋاجىبتۇر.

ئەمما هالاكەت ئېهتىمالى كۆچلۈك بولمىسا، نامازنى توختىتىش ۋاجىب ئەمەس، بەلكى جائىز بولىدۇ، يەنى خالىسا توختىتىدۇ، خالىسا توختاتمايدۇ.

نامازنى توختىتىش ياكى كەينىگە سۈرۈشنى جائىز قىلىدىغان سەۋەبلەر

1 - مال - مۇلكىنىڭ ئوغۇرلىنىشىدىن ئەنسىرىگەن كىشىنىڭ (گەرچە مال باشقىلارنىڭ بولسىمۇ) نامازنى توختىتىشى جائىزدۇر.

2 - ئوغرىدىن، قاراقچىدىن، كەلكۈندىن قورقىدىغان يولوچىنىڭ نامازنى ۋاقتىنى كەينىگە سۈرىشى جائىزدۇر.

3 - قازىنى قاينىتىپ تېشىپ كېتىشىدىن ياكى تاماقنىڭ كۆيۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرىگەن ئايال كىشىنىڭ نامازنى توختىتىشى جائىزدۇر.

4 - قېچىپ كېتىۋاتقان ھايۋاننى تۇتۇۋېلىپ ئىگىسىگە قايتۇرۇش ئۈچۈن نامازنى توختىتىش جائىزدۇر.

5 - نامازدا تەرتىپ قىستاپ قالغان كىشىنىڭ، يېڭىدىن تاھارەت ئېلىپ نامازنى قايتىدىن ئوقۇش ئۈچۈن ئۇنى توختىتىشى جائىزدۇر.

6 – نەپلى نامازلارنى ئاتا – ئانىسىدىن بىرەرسىنىڭ قانداقلا بىر ئىش ئۈچۈن چاقىرىشى بىلەن توختىتىش جائىزدۇر.

7 - ئوغرى ياكى قاراقچىنىڭ شەپسىنى ھېس قىلغان مۇساپىرنىڭ نامىزنى توختىتىشى جائىزدۇر. [مراقي الفلاح 60 - بەت]

www.uyghurkitap.com

نامازدا شۇبهه

نامازنى قانچه رەكئەت ئوقۇغانلىقىنى بىلەلمەي، ئىككىلىنىپ قالغان كىشى، ئەگەر بۇ ھالەت ئۇنىڭدا تۇنجى قېتىم ياكى قىسمەن يۈز بەرگەن بولسا، نامازنى قايتىدىن ئوقۇشى كېرەك. مۇبادا، بۇ ھالەت ئۇ كىشى ئۈچۈن كۆپ قېتىم يۈز بەرگەن ياكى ئۇ ھەمىشە شۇنداق نامаз رەكئەتلىرىدە خاتالىشىدىغان كىشى بولسا، ئۇ ۋاقىتتا كۆڭلىدە قانچە رەكئەت ئوقۇغانلىقىغا ھۆكۈم قىلسا شۇ رەكئەت ھېسابقا ئېلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەپ كۆرسەتكەن: {**وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلاَتِه فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ. فَلْيُتِمَّ عَلَيْه. ثُمَّ لْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ**} يەنى «سەلەرنىڭ بىرىڭلار نامىزىدا(قانچە رەكئەت ئوقۇغانلىقى توغرۇلۇق) شەك قىلىپ قالسا، توغرىسىنى ئېنىقلاپ شۇنىڭغا كۆرە نامىزىنى تاماملىسۇن، ئاندىن سەجدە سەھۋى قىلسۇن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

ئەگەر قانچە رەكئەت ئوقۇغانلىقىنى كۆڭلىدىمۇ بەلگىلىيەلمىسە، ئازنى ھېسابقا ئالىدۇ. مەسىلەن: تۆت رەكئەتلىك نامازدا، بىر رەكئەت ئوقۇدىمۇ ياكى ئىككى رەكئەت ئوقۇدىمۇ، بۇنى بىلەلمىسە، ئوقۇغىنىنى بىر رەكئەت دەپ ھېسابلاپ، يەنە ئۈچ رەكئەت ئوقۇشى لازىم. ئىككى رەكئەت ئوقۇدىمۇ ياكى ئۈچ رەكئەتمۇ بىلەلمىسە، ئوقۇغىنىنى ئىككى رەكئەت دەپ ھېسابلاپ، يەنە ئىككى رەكئەت ئوقۇيدۇ. بۇ ھالەتتىكى كىشى پەرز ياكى ۋاجىب بولغان ئولتۇرۇشنى(نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇش پەرز. ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلاردىكى ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىنكى ئولتۇرۇش ۋاجىبتۇر) تاشلىۋەتمەسلىك ئۈچۈن ھەر رەكئەتنىڭ ئاخىرىدا ئولتۇرىدۇ ۋە نامаз ئاخىرىدا سەجدە سەھۋى قىلىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر ھەدىسىدە مۇنداق دېگەن: {إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلاَتِه فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى؟ ثَلاَثاً أَمْ أَرْبَعاً؟ فَلْيَطْرَحِ الشَّكَّ وَلْيَبْنِ عَلَى الأَقَل، ثُمَّ يَسْجُدُ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ} يەنى «سىلەرنىڭ بىرىڭلار نامىزىدا ئۆچ رەكئەت ئوقۇدۇمۇ ياكى تۆت رەكئەتمۇ؟ دەپ شەكلىنىپ قالسا، شەكنى تاشلاپ ئازنى ھېسابقا ئالسۇن، ئاندىن سالامدىن ئاۋۋال سەجدە سەھۋى قىلسۇن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

شۇبھە نامازئارىلىقىدا ئەمەس، سالامغا ئولتۇرغاندىن ياكى سالامدىن كېيىن ئېسىگە كېلىپ قالسا، بۇنىڭغا ئەھمىيەت بېرىلمەيدۇ. نامىزى دۇرۇستۇر. سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن سىرتتىن بىرسى ئۇنىڭ نامازنى كەم ئوقۇغانلىقىنى ئېسىگە سالسا، ئۆزى تولۇق ئوقۇغانلىقىدا قانائەتلىك بولسا، ئۇ كىشىنىڭ سۆزىگە ئەھمىيەت بېرىلمەيدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ نامازنى كەم ئوقۇغانلىقىنى ئېسىگە سالغان كىشىلەر ئىككىدىن كۆپ بولسا، ئۇلارنىڭ سۆزىنى قوبۇل قىلىشى كېرەك.

نامازنى كەم ئوقۇغانلىق ھەققىدە ئىمام بىلەن جامائەت ئوتتۇرىسىدا ئىختىلاپ چىقىپ، ئىمام تولۇق ئوقۇغانلىقىغا ئىشەنچىسى كامىل بولسا، جامائەتنىڭ سۆزى نەزەرگە ئېلىنمايدۇ. ئەگەر ئىمامنىڭمۇ ئىشەنچىسى كامىل بولمسا جامائەتنىڭ دېگىنى ھېساب بولىدۇ. جامائەت ئىچىدە ئىختىلاپ چىقسا ئىمام قۇشۇلغان تەرەپنىڭ سۆزى ھېساب بولىدۇ. [تحفة الفقهاء 68 - بەت]

ئۇيغۇر كتاب توربېكتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارقىسى

سەجدە سەھۋىنىڭ بايانى

سەجدە سەھۋىنىڭ تەرىپى

سەجدە سەھۋى — نامازدا سەھۋەنلىكتىن سادىر بولغان نۇقسانلارنى تولۇقلاش ئۈچۈن نامازنىڭ ئاخىرىدا قىلىنىدىغان ئىككى سەجدە، بىر ئولتۇرۇش ۋە ئىككى تەرەپكە سالام بېرىشتىن ئىبارەتتۇر.

سەجدە سەھۋى نامازنىڭ پەرزلىرىدىن بىرەرسىنى ئۆز ئورنىدىن كېچىكتۈرۈپ قويۇش ياكى ۋاجىبلاردىن بىرەرسىنى سەھۋەنلىكتىن تەرك ئېتىش ياكى كېچىكتۈرۈپ قويۇش تۈپەيلى قىلىنىدۇ. بۇنداق ھاللاردا سەجدە سەھۋى قىلىش ۋاجىبتۇر.

سەجدە سەھۋى پەقەت سەھۋەنلىكتىن نامازدا كەمچىلىك سادىر قىلغانلىق ئۈچۈنلا قىلىنىدۇ. سەجدە سەھۋى كېرەك بولغان ھاللاردا ئۇنى قىلىش ۋاجىبتۇر. ئەگەر كىشى سەجدە سەھۋىدە خاتالىق سادىر قىلسا ئۇنىڭغا قايتا سەجدە سەھۋى قىلىش كېرەك ئەمەس. سەجدە سەھۋى كېرەك بولغان ھاللاردا بۇ سەجدىنى — ئۆزۈرسىز تۇرۇپ — قىلمىغان كىشى گۇناھكار بولىدۇ. بىراق ئۇنىڭ نامىزى باتىل بولمايدۇ. بەلكى نامىزى دۇرۇستۇ. خۇددى ھەجدە ئىھرام باغلىغان كىشىگە ئىھرامدا مەنئى قىلىنغان ئىشلارنى سادىر قىلىش بىلەن ھەج پائالىيىتىگە خىلاپلىق قىلغانلىق گۇناھىنى يۇيۇش ئۈچۈن قۇربانلىق قىلىش ۋاجىب بولغاندەك، نامازدا ئۆتكۈزۈلگەن خاتالىقلارنى يۇيۇش ئۈچۈنمۇ سەجدە سەھۋى قىلىش كېرەك بولىدۇ. سەجدە سەھۋى بىلەن نامازنى كەمچىلىكلەردىن تولۇقلىنىپ كامىل بولغان بولىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: {لِكُلِّ سَهْوٍ سَجْدَتَانِ بَعْدَ مَا يُسَلِّمُ} يەنى «ھەرقانداق نۇقسان سالامدىن كېيىن ئىككى سەجدە قىلىش بىلەن تولۇقلىنىدۇ» دەپ كۆرسەتكەن. [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

ئەمما نامازدا قەستەن نۇقسانلىق سادىر قىلغان كىشىگە سەجدە سەھۋىسى قىلىش ۋاجىب ئەمەس. چۈنكى ئۇنىڭ نامىزى بۇزۇلغان بولىدۇ. ئۇنى قايتا ئوقۇشى لازىم كېلىدۇ. يەقەت تۆۋەندىكى ئۈچ ئىشنىلا قەستەن نۇقسانلىق بىلەن ئوقۇغان كىشىنىڭ نامىزى بۇزۇلمايدۇ ۋە سەجدە سەھۋى قىلىش بىلەن ئۇنى تولۇقلىيالايدۇ: بىرىنچىسى، ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىنكى ئولتۇرۇشنى تەرك ئېتىش، ئىككىنچىسى، بىرىنچى رەكئەتنىڭ سەجدىسىنى كېچىكتۈرۈپ نامازنىڭ ئاخىرىدا قىلىش، ئۈچىنچىسى، نامازدا نامازنىڭ پائالىيەتلىرىدىن بىرەرسىنى قىلىپ بولغىچىلىك ۋاقىت قەستەن ئويغا چۆكۈش. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 – توم 92 - بەت]

پەرزنىڭ كېچىكتۈرۈلگەنلىكىگە مسال

1 - ئىككى رەكئەتتىن كۆپ بولغان پەرز، ۋاجىب ۋە سۈننەت نامازلىرىنىڭ ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىنكى ئولتۇرۇشىدا «تەھىيات» دۇئاسىدىن كېيىن، «سەللى ۋە بارىك» دۇرۇدلىرىدىن بىرەر جۈملە(مەسىلەن: ئاللاھۇممە سەللى ئەلا مۇھەممەدىن) ئوقۇلسا، ئۈچىنچى رەكئەتنىڭ پەرزى بولغان قىيام كېچىكتۈرۈلگەن بولىدۇ.

2 - نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇش نامازنىڭ پەرزلىرىدىن سانىلىدۇ. سەھۋىنلىكتىن بۇ ئولتۇرۇشتا ئولتۇرماي بەشىنچى رەكئەتكە تۇرۇپ كەتكەن كىشى فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇپ بولغىچىلىك ۋاقىت

ئۆتكەندىن كېيىن ئېسىگە كېلىپ ئولتۇرسا، پەرز بولغان بۇ ئولتۇرۇشنى كېيىنچىكتۇرگەن بولىدۇ. بۇنىڭغا ئوخشاش ھاللاردا سەجدە سەھۋى قىلىش كېرەك بولىدۇ. ئەگەر تۇرغان رەكئەتنىڭ سەجدىسىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئېسىگە كەلگەن بولسا، يەنە بىر رەكئەت قوشۇپ ئوقۇيدۇ. ئارتۇق بولغان بۇ ئىككى رەكئەت نەپلە نامىزى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بۇ ۋاقىتتىمۇ سەجدە سەھۋى كېرەك بولىدۇ.

ۋاجىبنىڭ سەھۋەنلىكتىن تەرك قىلىنغىنىغا مسال

1 - فاتىھە سۈرىسى ئوقۇشنى تەرك ئېتىش.

2 - فاتىھەدىن كېيىن بىر سۈرە ئوقۇشنى تەرك ئېتىش.

3 - ۋېتىر نامىزىدا قۇنۇت ئوقۇشنى ياكى ئۇنىڭ تەكبىرىنى تەرك ئېتىش.

4 - قىرائىتى ئاشكارا ئوقۇلىدىغان نامازلاردا قىرائەتنى(قۇرئان سۈرىلىرىنى)مەخپى ئوقۇش ياكى مەخپى ئوقۇلىدىغان نامازلاردا ئاشكارا ئوقۇش.

5 - ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلاردىكى ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىنكى ئولتۇرۇشنى تەرك ئېتىش.

6 - نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشتا «ئەتتەھىياتۇ» ئوقۇشنى تەرك ئېتىش.

7 - ئىككى رەكئەتتىن كۆپ پەرز نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىنكى رەكئەتلىرىدە فاتىھەدىن كېيىن سۈرە ئوقۇش.

8 - نامازنىڭ پائالىيەتلىرىدىن بىرەرسىنى ئارتۇق قىلىش. مەسىلەن: بىر رەكئەتتە بىر قېتىم رۇكۇ قىلىشنىڭ ئورنىغا ئىككى قېتىم رۇكۇ قىلغانغا ئوخشاش.

9 - سەجدە ئايىتىنى ئوقۇپ بولغان ھامان تىلاۋەت سەجدىسى قىلماسلىق.

10 - ھېيىت نامازلىرىنىڭ تەكبىرلىرىنىڭ ھەممىسىنى ياكى بەزىسىنى تەرك ئېتىش.

يوقىرىقى ھاللارنىڭ قايسىبىرىنى سادىر قىلغان كىشى ئۇچۇن سەجدە سەھۋى قىلىش ۋاجىبتۇر.

ۋاجىبنىڭ سەھۋەنلىكتىن كېچىكتۇرۇلگىنىگە مىسال

1 - فاتىھە سۇرىسىنى باشقا سۇرىدىن كېيىن ئوقۇش. بۇ ۋاقىتتا فاتىھەنى سۇرىدىن بۇرۇن ئوقۇشتىن ئىبارەت ۋاجىب كېچىكتۇرۇلگەن بولىدۇ.

2 - ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلاردىكى ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىنكى ئولتۇرۇشتا ئولتۇرۇش نامازنىڭ ۋاجىبلىرىدىنىدۇر. سەھۋەنلىكتىن بۇ ئولتۇرۇشنى ئولتۇرماستىن، ئۇچىنچى رەكئەتكە تۇرۇپ فاتىھە سۇرىسىنى ئوقۇپ بولغىچىلىك ۋاقىتتىن كېيىن ياكى رۇكۇدىن بۇرۇن ئولتۇرسا، بۇ ئولتۇرۇش يەنى (ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىنلا ئولتۇرۇش) كېچىكتۇرۇلگەن بولىدۇ. بۇ سەۋەبتىن، نامازنىڭ ئاخىرىدا سەجدە سەھۋى قىلىش لازىم كېلىدۇ. ئەگەر تۇرغان ھامان بىر نەرسە ئوقۇماستىنلا ئېسىگە كېلىپ ئولتۇرۇشالغان بولسا، بۇ ۋاقىتتا

سەجدە سەھۋىگە كېرەك قالمايدۇ. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 – توم 92 – 94 - بەتلەر]

سەجدە ئايەتنىڭ تەكرارلىنىشى

بىر نامازدا بىر قانچە قېتىم سەجدە سەھۋىنى كېرەك قىلمىغان خاتالىقلار يۈز بەرگەن بولسىمۇ، ھەممىسى ئۈچۈن بىر قېتىملا سەجدە سەھۋى قىلىش يېتەرلىكتۇر. بۇ مەسىلىدە پۈتۈن فىقھىشۇناس ئالىملار بىردەك ئىتتىپاقتۇر. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 – توم 105 - بەت]

سەجدە سەھۋىنىڭ قىلىنىش ئۇسۇلى

نامازنىڭ ئاخىرىقى ئولتۇرۇشىدا «تەھىيات» دۇئاسى ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىنلا ئوڭ تەرەپكە سالام بېرىپ بولۇپ، ئادەتتىكىدەك ئىككى قېتىم سەجدە قىلىندۇ، ئاندىن ئولتۇرۇپ، «تەھىيات، سەللى، بارىك، رەببەنا» لارنى ئوقۇپ ئىككى تەرەپكە سالام بېرىلىدۇ. [تحفة الفقهاء 71 - بەت]

سەجدە سەھۋى كەچۈرۈم قىلىنمىدىغان ھاللار

1 - بامدات نامزىنىڭ ئاخىرىدا سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن، سەجدە سەھۋىنى قىلىشتىن بۇرۇن قۇياشنىڭ چىقىشى.

2 - ئەسىر نامزىنىڭ ئاخىرىدا سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن، سەجدە سەھۋى قىلىشتىن بۇرۇن كۈننىڭ قىزىرىشى. چۈنكى كۈن چىقىۋاتقان ۋە قىزارغان ۋاقىتلاردا نامازغا ئوقۇلمايدۇ. شۇڭا سەجدىمۇ نامازنىڭ مۇھىم بىر ئاساسى بولغاچقا بۇ ۋاقىتلاردا سەجدە سەھۋىمۇ

قىلىنمايدۇ. نامازدىكى خاتالىقلارمۇ كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. قىلالمىغان سەجدە سەھۋىنىڭ قازاسى قىلىنمايدۇ.

3 - سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن نامازغا داۋام قىلىشقا توسقۇن بولىدىغان ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشى. مەسىلەن: تاھارەت سۇنغانغا ئوخشاش.

نامازدا تاھارەتنىڭ بۇزۇلىشى

نامازدا تاھارەت بۇزۇلسا — سۆزلەشمەستىن، يەپ - ئىچمەستىن ۋە باشقا ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولماستىن، تاھارەت ئېلىپ نامازنىڭ بۇزۇلغان يېرىدىن قالغان قىسمىنى تولۇقلىسا بولىدۇ. بۇ ھالەتتە ئەڭ ياخشىسى نامازنى قايتىدىن ئوقۇشتۇر.

سۈتره ۋە نامار ئوقۇغۇچىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈش مەسىلىسى

سۈتره — نامار ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتكۈچىلەرگە قارشى توسماق دېمەكتۇر. سۈتره ئەڭ كەم دېگەندە 63 سانتىمېتىر ئېگىزلىكتە بولىشى شەرت. نامار ئوقۇغۇچىنىڭ ئالدىدىن ئادەم ئۆتۈش ئېھتىمالى بولغان يەرلەردە دەرەخنىڭ، مومىنىڭ ئارقىسىدا ئوقۇش ياكى ئالدىغا خادا تىكلەش ياكى ئورۇندۇق قويۇش لازىم. ئەگەر يەر قاتتىق بولۇپ خادىنى قاداش مۇمكىن بولمىسا، خادىنى ياتقۇزۇپ قويۇش، تىكلىگىدەك خادا تېپىلمىسا ئالدىغا بىر سىزىق سىزىپ قويۇش كېرەك. بۇنىڭدىن مەقسەت نامازنىڭ ئالدىدىن ئۆتكۈچىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇش ۋە نامار ئوقۇغۇچىنىڭ سۈتره‌نىڭ ئۇ تەرىپىدىكى نەرسىلەرگە قاراپ كۆڭلىنى بۆلۈۋەتمەسلىكى ئۈچۈن ئىدى.

جامائەت بىلەن نامازغا ئوقۇغاندا، پەقەت ئىمامنىڭ ئالدىغلا سۈرە قاداش يېتەرلىكتۇر. نامازغا ئوقۇغۇچىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈلمەيدۇ. ئۆتۈلگەن تەقدىردە نامازغا ئوقۇغۇچىنىڭ نامىزىغا زىيان بولمايدۇ. قەستەن ئۆتكۈچىلەر گۇناھكار بولىدۇ. ئۆتكۈچىلەرنى توسۇش ئۈچۈن ئەرلەرنىڭ قىرائەتنى ئاۋازلىقراق ئوقۇشى، ئاياللار بولسا، ئوڭ قولى بىلەن سول قولىغا ئۇرۇشى جائىز كۆرۈلگەن. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 24 - بەت]

قىرائەت خاتالىقلىرى

نامازدا ئوقۇلىدىغان سۈرىلەر مەنىسى ئۆزگىرىپ كەتكىدەك دەرىجىدە خاتا ئوقۇلسا ناماز بۇزۇلىدۇ. ئەمما ئىككى ھەرپ ئارىسىدا مەخرەج بىرلىكى ۋە يېقىنلىق بولمىسىمۇ، ئومۇمەن كىشىلەر ئۈچۈن بۇلارنى بىر – بىرىدىن ئايرىش قىيىن بولسا، بىرىنىڭ ئورنىغا يەنە بىرىنى ئوقۇپ سېلىش بىلەن ناماز بۇزۇلمايدۇ. مەسىلەن: { وَلَاالضَّالِّيْنَ }نى {ۋەلەززاللىين}ياكى {ۋەلەددالليىن} دەپ ئوقۇغانغا ئوخشاش ياكى ھەرپلەرنىڭ تەلەپپۇزىنى ئالماشتۇرۇپ قويۇپ، «ض»ھەرپىنى«ذ» دەپ، «ظ» ھەرپىنى«ز»دەپ ئوقۇپ سالغانغا ئوخشاش. بۇنداق ئۆزگىرىلەر يىزىش ۋە ئوقۇشنى بىلمەيدىغان ئاۋام خەلقتىنلا قوبۇل قىلىنىدۇ. ئەمما ئوقۇمۇشلۇق كىشىلەر ئۆگىنىپ توغرىسىنى ئوقۇشى لازىم.

تىلاۋەت سەجدىسى

تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ تەرىپى

تىلاۋەت سەجدىسى ـــ سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغان ياكى ئاڭلىغان ياكى ئاڭلاش نىيىتى بىلەن بولمىسىمۇ ئىشتىپ قالغان سەۋەبتىن قىلىنىدىغان سەجدە دېمەكتۇر. بۇ ھاللاردا تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىش ۋاجىبتۇر. [بدائع الصنائع 1 - توم 179 – 195 -بەتلەر]

تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ بۇيرۇلىشى

ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە قۇرئان ئوقۇلغاندا سەجدە قىلمىغۇچىلارنى سۆكۈپ مۇنداق دېگەن: {**وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ**} يەنى «ئۇلارنىڭ يېنىدا قۇرئان ئوقۇلغان چاغدا نېمىشقا سەجدە قىلمايدۇ؟» [ئىنشىقاق سۈرىسى 21 - ئايەت]

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە مۇنداق كەلگەن: {**كان النبيُّ صلى الله عليه وسلم يقرأ علينا السورةَ فيها السَّجدةُ فيسجُدُ ونسجدُ حتى ما يَجِدُ أحدُنا مَوضعَ جَبهتِه**} يەنى «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە سەجدە ئايىتى بار سۈرىنى ئوقۇپ بەرگىنىدە سەجدە قىلاتتىى ۋە بىزمۇ بىرگە دەرھال سەجدە قىلاتتۇق، ھەتتا سەجدە قىلىش ئۈچۈن پىشانىمىزنى قويغىلى يەر تاپالمايدىغان چاغلارمۇ بولاتتى.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىشقا سالاھىيەتلىك بولۇشنىڭ شەرتلىرى

تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىشقا سالاھىيەتلىك بولۇشنىڭ شەرتلىرى خۇددى نامازنىڭ شەرتلىرىنىڭ ئۆزىدۇر، يەنى مۇسۇلمان،

بالىغ، ئاقىل بولۇش، تاھارەتسىزلىك، جۇنۇپلۇق ۋە پاسكىنىلىقلاردىن خالىي بولۇش، ئەۋرەت جايلارنى يۆرگەش، قىبلىگە قاراش، نىيەت قىلىش قاتارلىقلاردىن ئىبارەت. تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىش كاپىرغا، بالاغەتكە يەتمىگەن بالىلارغا، سارىڭلارغا ۋە ھەيزدار ياكى نىفاسدار ئاياللارغا ۋاجىب ئەمەستۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 34 - بەت]

تىلاۋەت سەجدىسىنى قىلىشنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر

تىلاۋەت سەجدىسىنى ۋاجىب قىلىدىغان سەۋەبلەر ئۇچ بولۇپ، ئۇلار:

1 - سەجدە ئايىتىنى ئوقۇش. مەيلى نامازدا بولسۇن، مەيلى نامازسىرتىدا بولسۇن، مەيلى ئۆزى پاك بولۇپ، ئوقۇغانلىرىنى ئۆزى ئاڭلىمىغان بولسۇن، ھەر ھالەتتە سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغان كىشىگە تىلاۋەت سەجدىسى قىلىش ۋاجىب بولىدۇ.

2 - سەجدە ئايىتىنى ئاڭلاش ياكى ئىختىيارسىز ئىشىتىپ قېلىش. قانداقلا سەۋەب بىلەن بولمىسۇن، سەجدە ئايىتىنى ئىشتىكەن كىشى ئۇچۇن سەجدە قىلىش ۋاجىبتۇر.

3 - جامائەت بىلەن نامازئوقۇغاندا ئىمامنىڭ سەجدە ئايىتىنى ئوقۇشى. گەرچە جامائەت ئىمامنىڭ سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغانلىقىنى تولۇق ئاڭقىرالمىغان بولسىمۇ، ئىمام سەجدە قىلغان ھامان جامائەتنىڭ بىرگە سەجدە قىلىشى ۋاجىبتۇر. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 - توم 117 - بەت]

تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ قىلىنىش ئۇسۇلى

نامازدىكى سەجدىگە ئوخشاش باشنى يەرگە قويۇش ئۇچۇن {اَللّٰهُ اَكْبَرْ (ئاللاھۇ ئەكبەر)} دەپ تەكبىر ئېيتىلىدۇ. ئەمما قوللار

كۆتۈرۈلمەيدۇ. سەجدىدە ئادەتتە نامازنىڭ سەجدىسىدە ئوقۇلىدىغان {سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلَىٰ (سۇبھانە رەببىيەل ئەئلا)} ئۇچ قېتىم ئوقۇلىدۇ. سەجدىدىن تۇرۇش ئۈچۈن يەنە تەكبىر ئېيتىلىدۇ. سەجدىگە بېرىش ۋە تۇرۇش ئۈچۈن ئېيتىلىدىغان ھەر ئىككى تەكبىر سۈننەتتۇر. تىلاۋەت سەجدىسىدە تەشەھھوتتا ئولتۇرۇش (ئەتتەھىياتۇ ئوقۇش)، بىر نەرسە ئوقۇش ۋە سالام بېرىش يوقتۇر. تىلاۋەت سەجدىسى بىرلا سەجدىدۇر.

تىلاۋەت سەجدىسىنىڭ ۋاقتى

سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغان ياكى ئاڭلىغان كىشى نامازدا بولسا دەرھال تەكبىر ئېيتقان ھالدا، بىر قېتىملا سەجدە قىلىدۇ، يەنە تەكبىر بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، نامازنىڭ كەلگەن يېرىدىن داۋاملاشتۇرىدۇ. ئەگەر نامازنىڭ سىرتىدا بولسا ئۇنى دەرھال قىلىش زۆرۈر ئەمەس. بەلكى ئالدىرىماستىن، تاھارىتى بولمىسا تاھارەت ئالغاندا قىلىۋاتسا بولىدۇ. ئەگەر بۇ سەجدىنى ئۇنتۇپ قالسا قازاسى كەلمەيدۇ.

تىلاۋەت سەجدىسى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان شەرتلەر

سەجدە ئايىتىنى ئاڭلىغان كىشىنىڭ سەجدە قىلىشىنىڭ ۋاجىب بولىشى ئۈچۈن سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغۇچىنىڭ ئىنسان بولۇشى، ئويغاق ۋە ئەقىل - ھۇشى جايىدا بولغان بىرى بولىشى شەرتتۇر. شۇنىڭدەك، سەجدە ئايىتىنى غۇسلى قىلىشى كېرەك بولۇپ قالغان جۇنۇپ كىشىدىن ياكى ھەيزدار(ئايلىق ئادىتى كەلگەن) ياكى نىفاسدار (تۇغۇتلۇق)ئايالدىن ياكى كاپىردىن ياكى ئەقلى جايىدا بولغان كىچىك بالىدىن ياكى مەستىن ئاڭلىغان كىشىگىمۇ تىلاۋەت سەجدىسى قىلىش ۋاجىبتۇر.

ئەگەر كىشى سەجدە ئايىتىنى سىنىڭلىغۇ، ئۇنۇن ئالغۇ پلاستىنكىلىرىدىن ۋە سۆزلەيدىغان پاپۇگاي قۇشىدىن ئاڭلىسا تىلاۋەت سەجدىسى قىلىشنى كېرەك قىلمايدۇ. شۇنىڭدەك، سەجدە ئايىتىنى ئۈيقۇدا جۆيلۈپ ئوقۇغان بىرىدىن ياكى ھۇشىنى يوقاتقان كىشىدىن ياكى تېخى ئەقىل تاپمىغان نارىسىدە بالىدىن ئاڭلىغان كىشىگىمۇ تىلاۋەت سەجدىسى قىلىش كېرەك بولمايدۇ. چۈنكى، بۇلاردا ئىدراك بولمىغانلىقى ئۈچۈن بۇ ئوقۇش توغرا ئوقۇش قاتارىغا كىرمەيدۇ. [اللباب شرح الكتاب 1 - توم 59 -بەت، الفقه الإسلامي 2 - توم 111 - بەت]

سەجدە ئايىتىنىڭ تەكرارلىنىشى كۆپ قېتىم سەجدە قىلىشنى لازىم قىلامدۇ؟

سەجدە ئايىتىدىن بىرىنى بىر ئورۇندا تۇرۇپ كۆپ قېتىم تەكرار ئوقۇغان كىشى ئۈچۈن بىر قېتىملا سەجدە قىلىش كۇپايە قىلىدۇ. ئەگەر شۇ سەجدە ئايىتىنى بىرقانچە ئورۇندا ئوقۇغان كىشىگە قانچە قېتىم ئوقۇغان بولسا شۇنچە قېتىم تىلاۋەت سەجدىسى قىلىش ۋاجىبتۇر.

ئەمما بىر ئورۇندا ياكى بىرقانچە ئورۇندا بىرقانچە سەجدە ئايىتىنى ئوقۇغان كىشىنىڭ قانچە سەجدە ئايىتى ئوقۇغان بولسا شۇنچىلىك سەجدە قىلىشى ۋاجىبتۇر. ئوقۇغۇچى ۋە ئاڭلىغۇچى بۇ ھۆكۈمدە ئوخشاشتۇر. [مراقي الفلاح 84 - بەت]

قۇرئان ئوقۇغاندا سەجدە ئايىتىنى قالدۇرۇپ قويۇپ ئوقۇش مەكرۇھ تەھرىمىدۇر. چۈنكى بۇ قۇرئان كەرىمنىڭ تەرتىبىنى بۇزغانلىق بولىدۇ. [الدر المختار 1 - توم 729 – 732 - بەتلەر]

سەجدە ئايەتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سۈرىلەر ۋە ئايەتلەر

سۈرە ئىسمى	ئايەت نومىرى:
1 - ئەئراف	206 - ئايەت.
2 - رەئد	15 – ئايەت.
3 - نەھل	49 - ئايەت.
4 - ئىسرا	107 - ئايەت.
5 - مەريەم	58 - ئايەت.
6 - ھەج	18 - ئايەت.
7 - فۇقان	60 - ئايەت.
8 - نەمل	24 - ئايەت.
9 – سەجدە	16 - ئايەت.
10 - ساد	24 - ئايەت.
11 - فۇسسىلەت	37 - ئايەت.
12 - نەجم	62 - ئايەت.
13 - ئىنشىقاق	13 - ئايەت.
14 - ئەلەق	19 - ئايەت.

www.uyghurkitap.com

قۇرئان ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى

قۇرئان كەرىم ـــ ئاللاھ تائالانىڭ مۇبارەك سۆزى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شانلىق مۆجىزىسى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ مۇقەددەس دەستۇرى، ئۇنىڭ تەلىماتلىرى بويىچە ئەمەل قىلىش بىلەن ئىككى ئالەملىك سائادەتلەرگە، ئۇنى تىلاۋەت قىلىش بىلەن ئىبادەتنىڭ ساۋابىغا ئېرىشكىلى بولىدىغان بىر ئۇلۇغ كىتابتۇر. قۇرئان كەرىم ئىنسانلارنى كۇپرى ۋە زالالەتنىڭ زۇلمەتلىرىدىن ئىمان ۋە ھىدايەتنىڭ نۇرىغا ئېلىپ چىقىش ئۈچۈن ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن ھىدايەت مەشئىلى. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «ئى مۇھەممەد! قۇرئاننى ساڭا كىشىلەرنى پەرۋەردىگارىنىڭ ئىزنى بىلەن كۇپرنىڭ زۇلمەتلىرىدىن ئىماننىڭ نۇرىغا چىقىرىشىڭ ئۈچۈن، غالىب، ھەممە تىللاردا مەدھىيىلەنگەن ئاللاھ تائالاھنىڭ يولىغا باشلىشىڭ ئۈچۈن چۈشۈردۇق». [ئىبراھىم سۈرىسى 1 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ مۇشۇ كىتاب (قۇرئان) بىلەن بىر تۈركۈم كىشىلەرنىڭ مەرتىبىسىنى يوقىرى قىلسا، يەنە بىر تۈركۈم كىشىلەرنىڭ مەرتىبىسىنى تۆۋەن قىلىدۇ» [مۇسلىم رىۋايىتى]

قۇرئان كەرىمنىڭ ئۇلۇغلىقىدىن ئۇنىڭ مەنسىنى بىلىشۈن - بىلمىسمۇن، ئۇنىڭ لەۋزىنى تىلاۋەت قىلغان ئادەم چوقۇم ساۋابقا ئېرىشىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: «شۇبھىسىزكى، ئاللاھنىڭ كىتابىنى تىلاۋەت قىلىپ تۇرىدىغانلار، نامازنى ئادا قىلىدىغانلار ۋە بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن نەرسىلەرنى (ئاللاھنىڭ

رازىلىقى ئۇچۇن) يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا سەرپ قىلىدىغانلار ھەرگىز كاسات بولمايدىغان تىجارەتنى ئۈمىد قىلسا بولىدۇ. چۈنكى ئاللاھ ئۇلارنىڭ مۇكاپاتىنى تولۇق بېرىدۇ ۋە مەرھەمىتىدىن ئۇلارغا ئاشۇرۇپ بېرىدۇ. شۇبھىسىزكى، ئاللاھ ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ئاز ياخشىلىققا كۆپ ساۋاب بەرگۈچىدۇر» [فاتىر سۈرىسى 29 - 30 - ئايەتلەر]

يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قۇرئان ئوقۇغۇلار، قۇرئان كەرىم ئۆزىنى ئوقۇغانلارغا قىيامەت كۈنى شاپائەت قىلغان ھالدا كېلىدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قۇرئان ئوقۇپ تۇرىدىغان مۆمىن خۇددى ئۈتروججە دېگەن مېۋىگە ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ پۇرىقى خۇشبۇي، تەمى تاتلىق كېلىدۇ. قۇرئان ئوقۇپ تۇرمايدىغان مۆمىن خورمىغا ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ پۇرىقى يوق، ئەمما تەمى تاتلىقتۇر. قۇرئان ئوقۇپ تۇرىدىغان مۇناپىق رەيھانغا ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ پۇرىقى خۇشبۇي، ئەمما تەمى ئاچچىقتۇر. قۇرئان ئوقۇپ تۇرمايدىغان مۇناپىق (ياۋا) خەمەككە ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ پۇرىقىمۇ يوق، تەمىمۇ ئاچچىقتۇر.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئۇ يەنە بىر ھەدىسىدە: «ئاللاھ تائالانىڭ كىتابىدىن بىر ھەرپ ئوقۇغان كىشى بىر ساۋابقا ئېرىشىدۇ، بۇ بىر ساۋاب ئون ھەسسىگە كۆپەيتىپ بېرىلىدۇ. «ئەلىف، لام،مىم» نى بىر ھەرپ دەپ ھېسابلىمايمەن، بەلكى «ئەلىف» بىر ھەرپ، «لام» بىر ھەرپ، «مىم» بىر ھەرپتۇر» دەپ كۆرسەتكەن. [تىرمىزىي رىۋايىتى]

شۇبھىسىزكى، قۇرئان تىلاۋەت قىلىش تەكبىر، تەھلىل، تەسبىھ ۋە دۇئادىنمۇ ئەۋزەل ئىبادەتتۇر. يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق

دېگەن: «ئاللاھ تائالا "قۇرئان تىلاۋەت قىلىش ۋە ماڭا زىكىر ئېيتىش بىلەن مەشغۇل بولغانلىقتىن مەندىن ھاجىتىنى سورالمىغان بەندىمگە، سورىغانلارغا بەرگىنىمدىنمۇ ياخشىراقنى بېرىمەن" دېدى. ئاللاھنىڭ كالامى بولغان قۇرئان كەرىمنىڭ باشقا سۆزلەردىن ئۈلۈغلىقى، خۇددى ئاللاھنىڭ بەندىلىرىدىن ئۈلۈغلىقىغا ئوخشاشتۇر.» [ترمزى رىۋايىتى «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

ئەمما نامازدىن كېيىن ۋە باشقىمۇ جاي ۋە چاغلاردا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇغان ۋە شۇنداق ئۆگەتكەن زىكىرلەر ئۆز ئورنىدا قۇرئان تىلاۋەت قىلىشتىن ئەۋزەلدۇر. قۇرئان كەرىم ساماۋىي كىتابلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلىدۇر. قۇرئان ئايەتلىرى ۋە سۈرىلىرىنىڭ بەزىسى بەزىسىدىن ئەۋزەلدۇر. مەسىلەن: فاتىھە سۈرىسى، ئىخلاس سۈرىسى ۋە ئايەتۇلكۇرسىلارغا ئوخشاش. [المغني 2 - توم 172 - بەت، الفقه الإسلامي وأدلته 2 - توم 81 - بەت]

قۇرئان كەرىمنى ئاڭلاشمۇ كاتتا ئىبادەتلەر قاتارىدىن سانىلىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: «ئاللاھنىڭ رەھمىتىگە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن، قۇرئان ئوقۇلغان چاغدا، ئۇنى دىققەت بىلەن ئاڭلاڭلار ۋە (سۆز قىلماستىن) جىم تۇرۇڭلار.» [ئەئراف سۈرىسى 204 - ئايەت]

قۇرئان كەرىم بىلەن ۋەز - نەسىھەت قىلىش ياخشى ئەمەللەرگە ياتىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: «مېنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشۇمدىن قورقىدىغانلارغا قۇرئان بىلەن ۋەز - نەسىھەت قىلغىن.» [قاف سۈرىسى 45 - ئايەت]

قۇرئاننى ئوقۇش، يادلاش، مەنسىنى چۈشىنىش، ئۇنى باشقىلارغا ئۆگىتىش ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرىنى ئۆگىنىش ھەم ئەمەل قىلىش بىلەن شۇغۇللانغۇچىلار ئىنسانلارنىڭ ئەڭ سائادەتمەنلىرى ۋە ئەڭ سەرخىللىرىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىسىدە: «سىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلىرىڭلار قۇرئاننى ئۆگەنگەن ۋە ئۆگەتكەنلەردۇر.» دەپ كۆرسەتكەن [بۇخارىي رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى قۇرئان ئوقۇشنى ئۆگىنىشكە تەشەببۇس قىلىپ مۇنداق دېگەن: «قۇرئاننى ماھىرلىق بىلەن ئوقۇيدىغان ئادەم ھۆرمەتلىك پەرىشتىلەر بىلەن بىرگە بولىدۇ. كۆكۈل قويسىمۇ ئۇنى تەسلىكتە قىينىلىپ ئوقۇغان كىشىگە ئىككى ھەسسە ئارتۇق ساۋاب بېرىلىدۇ.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

قۇرئان ئوقۇغاندا كۆز يېشى قىلىشىڭ پەزىلىتى چوڭدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن بۇ قۇرئان غەمكىنلىك بىلەن چۈشتى، ئۇنى ئوقۇغىنىڭلاردا يىغلاپ تۇرۇپ ئوقۇڭلار، ئەگەر يىغا كەلمىسە، ئۆزۈڭلارنى يىغلىشىڭلار. ئۇنى چىرايلىق ئاھاڭدا ئوقۇڭلار. كىمكى قۇرئاننى چىرايلىق ئاھاڭدا ئوقۇمايدىكەن، ئۇ بىزدىن ئەمەس.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

ئاللاھ تائالا پەرزەنتلىرىگە قۇرئان كەرىمنى ئوقۇشنى ۋە ئۇنىڭ تەلىماتلىرىغا ئەمەل قىلىشنى ئۆگەتكەن ئاتا - ئانىلارنىڭمۇ مۇكاپاتلىرىنى تولۇق بەرگۈچىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى قۇرئان ئوقۇيدىكەن ۋە ئۇنىڭ تەلىماتلىرى بويىچە ئىش كۆرىدىكەن، ئاللاھ تائالا قىيامەت كۈنىدە ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسىنىڭ بېشىغا قۇياشنىڭ نۇرىدىنمۇ نۇرلۇق تاجنى كىيگۈزىدۇ.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

www.uyghurkitap.com

قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەدەپلىرى

1 - قۇرئاننى تاھارەت بىلەن ئوقۇش. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: «شەك - شۇبھىسىزكى، ئۇ ئۇلۇغ قۇرئاندۇر. لەۋھۇلمەھپۇزدا ساقلانغاندۇر. ئۇنى پەقەت پاك بولغانلارلا تۇتىدۇ.» [ۋاقىئە سۈرىسى 77 - 79 - ئايەتلەر]

2 - قۇرئان ئوقۇشتىن بۇرۇن {أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ} دەپ شەيتاننىڭ ۋەسۋەسە قىلىشىدىن ئاللاھقا سىغىنىپ پاناھ تىلەش. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: «سەن قۇرئان ئوقۇماقچى بولغىنىڭدا، قوغلانىدى شەيتاننىڭ (ۋەسۋەسىدىن) ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلىگىن.» [نەھل سۈرىسى 98 - ئايەت]

3 - قۇرئاننى چىرايلىق ئاۋازدا ئوقۇش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قۇرئاننى چىرايلىق ئاۋازدا ئوقۇڭلار.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا بىرەر نەرسىگە قۇرئاننى يوقىرى ئاۋازدا چىرايلىق ئاھاڭ بىلەن ئوقۇغان پەيغەمبەرگە قۇلاق سالغىنىدەك قۇلاق سالغان ئەمەس.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

4 - قۇرئاننىڭ مەنىسىنى بىلمىسىمۇ، ئاللاھ ماڭا سۆزلەۋاتىدۇ دېگەن ئېتىقاد بىلەن ئۇنى ئىخلاس قىلىپ ئوقۇش. ئاللاھ تائالا ھەر قانداق بىر ئىبادەتنى ئىخلاس بىلەن قىلىش تەلەب قىلىنىدىغانلىقىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى ئاللاھقا خالىس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا

(يالغۇز) ئاللاهقىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى.» [بەيىنە سۈرىسى 5 - ئايەت]

5 - قۇرئان ئوقۇشنى مەئىشەتنىڭ كەسپىگە ئايلاندۇرۇۋالماسلىق. پەقەت ئاخىرەتلىك ساۋابنى كۆزلەپ ئوقۇش. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمىدە مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى (ئۆزىنىڭ ئەمەلى بىلەن) ئاخىرەتنىڭ ساۋابنى كۆزلىسە، ئۇنىڭ ساۋابنى زىيادە بېرىمىز، كىمكى (ئەمەلى بىلەن) دۇنيانىڭ مەنپەئىتىنى كۆزلىسە، (ئۇنىڭ تىلىگەن) مەنپەئىتىنىڭ بەزىسىنى بېرىمىز، ئۇنىڭغا ئاخىرەتتە (ساۋابتىن) ھېچ نېسىۋە يوق.» [شۇرا سۈرىسى 20 - ئايەت]

6 - قۇرئاننى قۇرئان ئوقۇش قائىدىلىرىگە رىئايە قىلىپ، ئوچۇق ئوقۇش. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: «قۇرئاننى تەرتىل بىلەن (يەنى دانە - دانە، ئوچۇق) ئوقۇغىن.» [مۇززەممىل سۈرىسى 4 - ئايەت]

قۇرئان يادلاشنىڭ پەزىلىتى

قارىيلار ئىسلام ئۈممىتىنىڭ ئەڭ شەرەپلىك كىشىلىرىدىنىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ ئىنسانلار ئارىسىدا يېقىن كىشىلىرى بار، قارىيلار ئاللاھنىڭ يېقىنلىرى ۋە ئالاھىدە بەندىلىرىدۇر.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «مۇسۇلمانلاردىن ياشانغانلارنى، قارىيلارنى ۋە ئادالەتلىك ئىش باشقۇرغۇچىلارنى ھۆرمەتلەش ئاللاھنى ئۇلۇغلىغانلىقتىنىڭ جۈملىسىدىندۇر.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قارىي جەننەتكە كىرسە، ئۇنىڭغا قۇرئاننى دۇنيادىكى چېغىدا ئوقۇغىنىڭدەك ئۇقۇغىن ۋە يوقىرى ئۆرلە، سېنىڭ قارارگاھىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئايەتنى ئوقۇپ تۈگەتكەن جايىڭدۇر، دېيىلىدۇ.» [ئەبۇداۋۇد، تىرمىزى، نەسائى رىۋايىتى]

بۇ ھەدىس، قۇرئان يادلىغان كىشىنىڭ يادلىغان ھەر بىر ئايىتىگە ئاخىرەتتە بىر دەرىجە قازىنىپ، ئۇنىڭ دەرىجىسى يادلىغان ئايەتلىرىنىڭ سانىغا قاراپ بەلگىلىنىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ.

قارىيلار ئاللاھ تائالانىڭ ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ نەزىرىدە ھۆرمەتلىك كىشىلەردۇر. ئىسلام ئۈممىتى قارىيلارنى تارىختىن بويان شۇنداق ھۆرمەتلەپ كەلگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «نامازدا قۇرئاننى ئەڭ ياخشى ئوقۇيدىغان كىشى ئىمام بولسۇن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «ئىچىدە قۇرئاندىن ھېچنەرسە بولمىغان ئادەم خۇددى خاراب بولغان ئۆيگە ئوخشايدۇ» دەپ كۆرسەتكەن. [تىرمىزى رىۋايىتى]

قۇرئاننى خەتمە قىلىش

قۇرئان كەرىمنى 40 كۈندىن كۆپ ۋە ئۈچ كۈندىن ئاز ۋاقىتتا تامام قىلىش مەكرۇھ كۆرۈلگەن. چۈنكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا "قۇرئان كەرىمنىيە تەتە كۈندە بىر قېتىم تامام قىلغىن" دەپ بۇيرىغان.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «قۇرئان كەرىمنى ئۇچ كۈندىن ئاز ۋاقىتتا تامام قىلغان ئادەم ئۇنىڭدىن مەرپىەت ھاسىل قىلالمايدۇ» دېگەن. [ئەبۇداۋۇد، تىرمىزى رىۋايىتى «سەھىھ» دەپ باھالانغان ھەدىس]

قۇرئان كەرىمنى تەرتىل بىلەن ئوقۇش

قۇرئان كەرىمنى ئوقۇلۇش قائىدىلىرىگە رىئايە قىلغان ھالدا، تەپەككۇر بىلەن ئاز ئوقۇش ئالدىراپ كۆپ ئوقۇغاندىن ئەلۋەتتە ئەۋزەلدۇر. چۈنكى قۇرئان كەرىم ئۇنىڭ مەنىسىنى تەپەككۇر قىلىپ، ئۇنىڭدىن ۋەز ـ نەسىھەت ئېلىش ئۈچۈن چۈشۈرۈلگەن كىتاب. **{كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُوْلُوا الْأَلْبَابِ}** تەرجىمىسى: «(بۇ) ئۇلارنىڭ ئايەتلىرىنى تەپەككۇر قىلىشلىرى ئۈچۈن، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ ۋەز ـ نەسىھەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن بىز ساڭا نازىل قىلغان مۇبارەك كىتابتۇر» دەيدۇ. [ساد سۈرىسى 29 ـ ئايەت]

قۇرئان كەرىمنى چىرايلىق ئاۋازدا ئوقۇش

قۇرئان كەرىمنى چىرايلىق ئاۋاز بىلەن ئوقۇش ساۋابلىق ئىشتۇر ۋە قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەدەبلىرىدىندۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇھەقتە تەلىم بېرىپ: «قۇرئان كەرىمنى چىرايلىق ئاۋازلىكلار بىلەن بېزەڭلار» دەپ كۆرسەتكەن. [ئەھمەد، نەسائىي، ئىبنى ماجە رىۋايىتى «سەھىھ» دەپ باھالانغان ھەدىس]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «قۇرئان كەرىمنى چىرايلىق ئاھاڭدا ئوقۇمغان ئادەم بىزدىن ئەمەس.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

www.uyghurkitap.com

قازا نامازلار هەققىدىكى مەسىلىلەر

قازا ـــ بەلگىلەنگەن ۋاقتى چىقىپ كەتكەن ئىبادەتلەرنى كېيىن ئورۇنلاش دېمەكتۇر.

مۇسۇلمان كىشىنىڭ نامازلارنى ۋاقتىدا ئادا قىلىشقا ئەھمىيەت بېرىشى ناھايىتى مۇھىم بولغان بىر دىنىي مەجبۇرىيەتتۇر. ئۇزۇرسىز تۇرۇپ نامازلارنى ۋاقتىدىن كەينىگە سۈرۈش گۇناھتۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالا: «ھەقىقەتەن نامـاز مۆمىنلەرگە ۋاقتى بەلگىلەنگەن پەرز قىلىندى.» (سۈرە نىسا 103 ـ ئايەت) دېگەن سۆزىدە، بەش ۋاخ نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلىش بىلەن بىرگە، نامازلارنى كېچىكتۈرمەستىن، بەلگىلەنگەن شۇ مەلۇم ۋاقىتلار ئىچىدە ئادا قىلىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى جاكارلىغان. نامـاز ۋاقتلىرىغا رىئايە قىلماسلىق ئاللاھ تائالانىڭ بەلگىلىمىسىگە ئاسىيلىق قىلغانلىقتۇر.

نامازلارنى كېچىكتۈرۈشنىڭ ئۆزۈرلىرى

ئۇيقۇ ياكى ئۇنتۇپ قالغانلىق سەۋەبىدىن ۋاقتىدا ئوقۇيالمىغان نامازلارنىڭ قازاسىنى ئويغانغان ياكى ئېسىگە ئالغان ھامان ئوقۇسا قازا قىلغانلىقنىڭ (كېچىكتۈرگەنلىكنىڭ) گۇناھى ئەپۇ قىلىنىدۇ. چۈنكى ئۇيقۇ ۋە ئۇنتۇش ئۆزۈرلىرى شەرئىەتتە ئېتىراپ قىلىنغان ئۆزۈرلەردۇر. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: {**مَن نسيَ صلاةً فليُصلِّ إذا ذكرَها، لا كفارةَ لها إلاّ ذٰلك**} تەرجىمىسى: «نامازنى ئۇنۇتقان كىشىنىڭ ئېسىگە كەلگەن ھامـان ئوقۇسۇن. بـۇنىڭغا ئۇنىڭدىن باشقا كاپارەت يوقتـۇر.» [بـۇخارىي رىۋايىتـى] يـەنى ۋاقتىدا ئوقـۇيالمىغان بولسىمۇ، ئېسىگە كەلگەن ۋاقىتتا ئوقۇسا، ئۇ، ۋاقتىدا ئوقـۇلغان نامازغا

ئوخشاش قوبۇل قىلىنىدۇ ۋە كېيىچىكتۇرگەنلىكىنىڭ گۇناھىمۇ ئۇنىڭ بىلەن يوققا چىقىدۇ دېگەنلىكتۇر.

ئەمما نامازنى قەستەن (يەنى، هورۇنلۇق، دۇنيا هەلەكچىلىكى، نامازغا ئاقتىغا ئەھمىيەت بەرمەسلىك سەۋەبىدىن) قازا قىلىپ ئوقۇغان كىشى گۇناھكار بولىدۇ. بىراق ئوقۇغان نامىزى ئادا تاپقان بولىدۇ.

نامازنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشىغا تۈرتكە بولغان ئۆزۈرلەر

ھەيىز ۋە نىفاسدار ئايالالاردىن نامازنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىدىغانلىقىدا، بارچە ئىسلام مەزھەپلىرى بىردەك ئىتتىپاقتۇر. بۇ سەۋەبتىن، ھەيىز ۋە نىفاسلىق هاللىرىدا بولغان ئاياللارنىڭ بۇ ئەسنادا ئوقۇمىغان نامازلىرىنىڭ قازاسىنى ئوقۇمايدۇ.

شۇنداقلا، ئەمدىلا مۇسۇلمان بولغان كىشى ئۇچۇنمۇ بۇرۇن كاپىرلىق هالىتىدە ئوقۇمىغان نامازلارنىڭ قازاسى يۈكلەنمەيدۇ. چۈنكى ئۇ بۇرۇن نامازغا ئوقۇشتىن جاۋابكار سانالمايدۇ. ئەمما ھۇشىنى يوقاتقان ياكى ساراڭ بولغان كىشىنىڭ ھۇشسىزلىقى ياكى ساراڭلىقى ئالتە ۋاخ نامازنىڭ ۋاقتىغىچىلىك داۋام قىلغان بولسا، ئۇنىڭغا قازا كەلمەيدۇ. بەلكى ئەپۇ قىلىنىدۇ. ئەگەر بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقتى ئۆتۈشتىن بۇرۇن ئوڭشالغان بولسا، ساراڭلىقىدا ياكى ھۇشسىزلىقىدا ئوقۇيالمىغان نامازلىرىنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ.

شۇنىڭدەك، مۇرتەد (ئەسلىدە مۇسۇلمان كېيىن دىنىدىن يېنىپ كاپىر بولغان كىشى) ئىمانغا قايتقاندىن كېيىن، بۇرۇنقى مۇرتەدلىك ۋاقىتلىرىدىكى نامازلارنىڭ قازاسىنى قىلمايدۇ. چۈنكى مۇرتەد بولغان كىشى بارلىق ئەمەللىرى بېكار بولۇپ، خۇددى ئەسلىدىن كاپىر بولغان كىشىگە ئوخشاشتۇر. كاپىرغا نامازنىڭ پەرز ئەمەس. ئاللاھ تائالا قۇرئان

كەرىمدە: {وَمَن يَرْتَدِدْ منكُمْ عَن دينه فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُوْلَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَأُوْلَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ} يەنى «سىلەردىن كىمكى ئۆزى دىنىدىن قايتىپ كاپىر پېتى ئۆلسە، ئۇنىڭ ئەمەللىرى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ. بۇنداق ئادەملەر ئەھلى دوزاختۇر، ئۇلار دوزاختا مەڭگۈ قالغۇچىلاردۇر.» [بەقەرە سۈرىسى 217 - ئايەت]

شۇنداقلا، ئۇ مۇرتەد بولۇشتىن ئىلگىرى ھەج قىلغان بولسا، بۇ ھەجنى قايتا قىلىشى لازىم كېلىدۇ. چۈنكى بۇرۇن قىلغان ھەججىسى مۇرتەد بولۇش سەۋەبى بىلەن بېكار بولۇپ كەتكەن بولىدۇ. [رد المختار1 – تۇم 688 - بەت، الدر المختار 1 - تۇم 330 - بەت]

نامار مەيلى ئۆزۈر تۈپەيلى قازا بولغان بولسۇن، مەيلى ئۆزۈرسىز قازا بولغان بولسۇن، ئۇنى كېچىكتۈرمەستىن دەرھال ئادا قىلىش پۈتۈن فىقھىشۇناسلارنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن پەرزدۇر. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 - تۇم 137 - بەت]

قازا نامازلارنى ئۇقۇش ئۇسۇلى

قازا نامازلار مەيلى سەپەر ئۈستىدە بولسۇن، مەيلى مۇقىم (ئۆزۈر يۇرتىدا) بولسۇن، قازاغا قالدۇرۇلغان ۋاقىتتىكى ئۇسۇلى بويىچە ئوقۇلىدۇ. مەسىلەن: سەپەر ئۈستىدە ئوقۇماي قازا قىلغان نامازلارنى مۇقىم ھالىتىدە ئوقۇماقچى بولغان كىشى بۇ نامازلارنى سەپەردىكى ئۇسۇلى بويىچە قەسىر قىلىپ(قىسقارتىپ)، تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازلارنى ئىككى رەكئەت قىلىپ ئوقۇيدۇ. ئەگەر مۇقىم ھالىتىدە قازا قىلغان نامازلارنى سەپەردە ئوقۇماقچى بولغاندا تۆت رەكئەت قىلىپ تولۇق ئوقۇيدۇ.

قازا قىلىنغان نامازلار ئەسلىدىكى قائىدىسى بويىچە ئوقۇلىدۇ. مەسىلەن: قازا سىنى ئوقۇماقچى بولغان نامازنىڭ ئوخشاش قىرائىتى مەخپى ئوقۇلىدىغان نامازنىڭ بولسا قىرائەت مەخپى ئوقۇلىدۇ. ئەگەر خۇپتەن نامزىغا ئوخشاش قىرائىتى ئاشكارا ئوقۇلىدىغان نامازلاردىن بولۇپ، ئۆزى ئىمام بولسا قىرائەت ئاشكارا ئوقۇلىدۇ. ئەگەر بۇ نامازنى ئۆز ئالدىغا يالغۇز ئوقۇماقچى بولسا قىرائەتنى ئىچىدە ئوقۇش ياكى ئاۋازلىق ئوقۇش ئىختىيارىدۇر. [اللباب شرح الكتاب 1 - توم 110 - بەت]

قازا نامازلارنى ئوقۇشنىڭ تەرتىبى

قازا نامازلارنى ئوقۇشتا، قازانىڭ شۇ ۋاقتتىكى نامازنىڭ تەرتىبىگە رىئايە قىلىنىدۇ. يەنى، ئاۋۋال ئۆستىمزدىكى قازا نامازلارنى ئوقۇپ بولۇپ، ئاندىن شۇ ۋاقتىنىڭ نامزىنى ئوقۇشمىز كېرەك. مەسىلەن: بىراۋ بامدات نامزىنى ۋاقتىدا ئوقۇيالمىغان بولۇپ، ئۇنىڭ قازا سىنى پىشىن ۋاقتىدا ئوقۇماقچى بولسا، ئاۋۋال ئۇنىڭ قازا سىنى ئوقۇپ بولۇپ، ئاندىن كېيىن، پىشىن نامزىنى ئوقۇشى كېرەك (يەنى ۋاجىبتۇر).

ئەگەر كىشى قازا قىلغان نامازنى بىلىپ تۇرۇپ ئۇنى ئوقۇماستىن ۋاقتىنىڭ نامزىنى ئوقۇسا، ئۇنىڭ بۇ ئوقۇغان نامزى قوبۇل بىلەن رەددىنىڭ ئارىسىدا تۇرىدۇ. مەسىلەن: بىراۋ بامدات نامزىنى قازا قىلغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئاۋۋال ئۇنى ئوقۇماستىن پىشىن نامزىنى ئوقۇغان بولسا، پىشىن نامزى قوبۇل بىلەن رەددىنىڭ ئارىسىدا تۇرۇپ قالىدۇ. ئەگەر ئۇ، ئۆستىدىكى بامداتنىڭ قازاسىنى ئوقۇماستىن، يەنە ئەسىر نامزىنى ئوقۇغان بولسا، ئەسىر نامزىمۇ قوبۇل بىلەن رەددىنىڭ

ئارىسىدا تۇرۇپ قالىدۇ. ئەتىسى بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى چىققۇچىلىك بۇ ھۆكۈم مۇشۇنداق داۋام قىلىدۇ. يەنى ئوقۇغان نامازلىرى يوقىرىقىدەك ئىككى ئارىدا قالىدۇ. ئىمام ئەزەم ئەبۇ ھەنىپىنىڭ كۆرۈشىچە: يوقىرىقى مۇئەللەقتە قالغان نامازلار نەپلە نامىزىغا ھېساب بولىدۇ. پەرز ئادا تاپمايدۇ. ئەبۇ يۇسۇف ۋە مۇھەممەدنىڭ كۆرۈشىچە: يوقىرىقى نامازلار باتىلدۇر.

ھەر ئىككى قاراشنىڭ خۇلاسىسى يوقىرىقى نامازلارنى قايتىدىن ئوقۇشنى لازىم قىلىدۇ. [بدائع الصنائع 1 - توم 131- بەت، الدر المختار 1 - توم 679 – 685 - بەتلەر، مراقي الفلاح 75 - بەت]

قازا نامازلارنى ئوقۇشتا تەرتىبنىڭ ئەمەلدىن قېلىشى

تەرتىب تۆۋەندىكى ئۈچ ھالدا ئەمەلدىن قالىدۇ:

1 - قازا قىلىنغان نامازلارنىڭ سانى(ۋىتىردىن باشقا) ئالتە ۋاختا يېتىپ قالغان بولسا، يەنى بىر كۈنلۈك بەش ۋاخ نامازنىڭ ھەممىسى يەنە ئەتىنىڭ بىر ۋاخ نامىزى بولۇپ، جەمئى ئالتە ۋاخ نامار ياكى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ نامار قازا بولغان بولسا، تەرتىب ئەمەلدىن قالىدۇ. بۇ نامازلارنى قاچان خالىسا شۇ ۋاقىتتا ئوقۇپ ئادا قىلسا بولۇۋېرىدۇ. بۇ ئىسلام شەرىئىتىنىڭ كىشىلەرنى قىيىن ئىشقا تەكلىپ قىلماسلىقتىن ئىبارەت كەڭچىلىكلىرىدىن بىرى ۋە ئاللاھ تائالانىڭ بەندىلىرىگە بولغان شەپقىتىنىڭ ئىپادىسىدۇر. چۈنكى قازا قىلىنغان نۇرغۇن نامازلارنى تەرتىب بىلەن ئوقۇش تەلەپ قىلىنغان بولسا ئىدى، بۇ نامار كىشىلەرگە ئەلۋەتتە ئېغىر كەلگەن بولاتتى.

2 - ۋاقىتنىڭ تارلىقى يەنى شۇ ۋاقىتتىكى نامازنىڭ ۋاقتى قازا نامازلار بىلەن شۇ ۋاقىتنىڭ نامىزىنى ئوقۇشقا تار كەلسە، مەسىلەن:

پىشىن نامىزنىڭ ئاخىرىقى ۋاقتى بولۇپ قېلىپ پىشىندىن ئاۋۋال قازا نامازلارنى ئوقۇپ ئاندىن پىشىن نامىزىنى ئوقۇشقا ۋاقىت يېتىشمىگەنلىكتىن، نامازنىڭ ۋاقتى چىقىپ كېتىپ ئوقۇماقچى بولغان پىشىن نامىزىنمۇ قازا قىلىپ قويماسلىق ئۈچۈن تەرتىبكە رىئايە قىلماستىن، ئاۋۋال پىشىن ئاندىن قازا نامازلىرى ئوقۇلىدۇ.

3 - ئۇنتۇش يەنى شۇ ۋاقىتتىكى نامازنى ئوقۇيدىغان چاغدا ئۇستىمىزدە قازا نامازىنىڭ بارلىقىنى ئۇنتۇپ قالغانلىقتىن، ئاۋۋال قازانى ئادا قىلماستىن شۇ ۋاقتىنىڭ نامىزىنى ئوقۇغان بولساق نامىز دۇرۇستۇر. تەرتىب ئەمەلدىن قالغان بولىدۇ. چۈنكى ئاللاھ تائالا ئۇنتۇپ قالغانلىقنىڭ ئۆزرىسىنى قوبۇل قىلىدۇ. قازا نامازلارنى كېيىن ئوقۇسىمۇ بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: {**إِنَّ اللهَ تَعَالَى تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ**} تەرجىمىسى: «ئاللاھ ئۈممىتىمنىڭ خاتالىقتىن، ئۇنۇتقانلىقتىن يېكى زورلانغانلىقتىن ئىشلىگەن گۇناھلىرىنى كەچۈرۈۋەتتى.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

يوقىرىقى ئۈچ ھالەتتە، قازا نامازلارنى ئوقۇشتىكى تەرتىبكە رىئايە قىلىنمايدۇ. چۈنكى تەرتىب بۇ ئۈچ ھالەتتە ئەمەلدىن قالغان بولىدۇ. تەرتىب بۇزۇلغان ئىكەن، قازا نامازلارنى، نامازئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار سىرتىدا قايسىبىر ۋاقىتتا ئوقۇسا ئادا تاپىدۇ. [بدائع الصنائع 1 - توم 131 - بەت، مراقي الفلاح 75 - بەت]

قازاسى ئوقۇلىدىغان نامازلار

بەش ۋاخ نامازنىڭ پەرزلىرى، ۋىتىر نامىزى ۋە بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنىڭ قازاسى(ئەگەر پەرزى بىلەن بىرگە قازا بولغان بولسا ۋە پىشىن ۋاقتىغىچە ئوقۇماقچى بولسا) ئوقۇلىدۇ. ئەمما، جۈمە، ھېيىت،

جىنازە نامازلىرى ۋە بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرنىڭ قازاسى ئوقۇلمايدۇ. قازا بولغان نامازلارنى نامازئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلاردىن باشقا كېچە - كۈندۈزنىڭ قايسىبىر ۋاقتلىرىدا ئوقۇشقا بولىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 32 - بەت]

مېيىتتىن نامازۋە روزىنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشى

كېسەل كىشى ياتقان يېرىدە بېشى بىلەن ئىمما - ئىشارەت قىلىپ بولسىمۇ نامازئوقۇشتىن ئاجىز قالغانلىق تۈپەيلى نامازئوقۇيالماستىن ۋاپات ئەتكەن بولسا، بۇ كىشىنىڭ نامازئوقۇشقا قادىر بولالمىغان شۇ هالەتتىكى نامازلىرى ئەپۇ قىلىنىدۇ. شۇنىڭدەك، مۇساپىر بىلەن كېسەل كىشى رامىزاندا روزا تۇتمىغان بولۇپ، مۇساپىر يۇرتىغا قايتىشتىن، كېسەل ساقىيىشتىن بۇرۇن ئۆلگەن بولسا، بۇلاردىن روزا ۋە نامازكەچۈرۈم قىلىنىدۇ. [الدر المختا 1 - توم 675 - بەت]

ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە: {لاَيُكَلِّفُ اللهُ نَفْساً إلاَّ وُسْعَها} تەرجىمىسى: «ئاللاھ ھېچكىمنى تاقىتى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ.» [بەقەرە سۈرىسى ئاخىرقى ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئىبادەتلەرنى ئورۇنلاشقا قادىر بولالمىغان كىشىلەرنىڭ ئۆزۈرلىرىنى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن ئاللاھ تولىمۇ ھەقلىقتۇر.»

ئەگەر بىراۋ ئىشارەت بىلەن بولسىمۇ نامازئوقۇشقا كۈچى يېتىدىغان تۇرۇپ، نامازئوقۇماي ۋاپات بولغان بولسا، بۇ نامازلارنى تەرك ئەتكەنلىكىنىڭ گۇناھىغا كاپارەت(مادىي تۆلەم) بېرىش ئۈچۈن، ئۇ كىشىنىڭ ۋاپات بولۇشتىن بۇرۇن كاپارەت بېرىشنى ۋەسىيەت قىلغان بولىشى شەرتتۇر. شۇنىڭدەك، رامىزان روزىسىنى ئۆزۈرسىز تۇتماستىن

ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، ئۇنىڭ ئۆزۈرسىز روزا تۇتمىغانلىقىنىڭ گۇناھىغا كاپارەت بېرىش ئۈچۈن، ئۇ كىشىنىڭ بۇرۇن شۇنى ۋەسىيەت قىلغان بولىشى شەرتتۇر.

كاپارەت ۋاپات بولغان كىشىنىڭ قالدۇرغان مال - دۇنياسىنىڭ ئۈچتىن بىرىنى ئايرىپ، شۇنىڭدىن بېرىلىدۇ. ئەگەر ۋاپات بولغان كىشى كاپارەت ھەققىدە ۋەسىيەت قىلمىغان ياكى مال - دۇنيا قالدۇرمىغان بولسىمۇ، مېيىتنىڭ ئىگىلىرى ئىئانە قىلىپ كاپارەت بەرسە جائىزدۇر. [الدر المختار 5 - توم 458 - بەت]

كاپارەتنىڭ مىقدارى

ئوقۇيالمىغان ھەر بىر ۋاخ نامازئۈچۈن رامىزاندا بېرىلىدىغان فىتىر سەدىقىسىنىڭ مىقدارى بويىچە ھېسابلاپ كاپارەت بېرىلىدۇ. تۇتالمىغان رامىزان روزىسىنىڭ كاپارىتى ئۈچۈنمۇ، ھەر بىر كۈنىگە، فىتىر سەدىقىسىنىڭ مىقدارى بويىچە ھېسابلاپ كاپارەت بېرىلىدۇ. فىتىر سەدىقىسىنىڭ كىشى بېشىغا كېلىدىغان مىقدارى يېرىم ساع(1كىلو 900گرام) بۇغداينىڭ ئۆزى ياكى خەلق پۇلىدىكى قىممىتىدۇر. [مراقي الفلاح 74 - بەت]

ئەمما شۇنى ئېنىق چۈشىنىش كېرەككى، بىزدە ۋاپات بولغان كىشىنىڭ ئوقۇيالمىغان نامازلىرى ۋە تۇتالمىغان روزىلىرى ئۈچۈن فىدىيە (كاپارەت) بېرىمىز دەپ، ئۆمرى ئىچىدە نامازئوقۇمىغان ياكى ئۆزۈرسىز تۇرۇپ بەزى نامازلانى زايا قىلغان ياكى قازاسىنمۇ قىلمىغان كىشىلەر ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ نامازۋە روزىسى ئۈچۈن فىدىيە بەردۇق دەپ پۇل - مال سەرپ قىلىدىغان يامان ئادەتلەر، دىنىمىزدا كۆرسىتىلمىگەن خاتالىقلار - بار. كاپارەت ـــ يوقىرىدا بايان

قىلىنغاندەك - نامازى، روزا ۋە باشقا ئىبادەتلەرنى جان - دىلى بىلەن ئادا قىلىدىغان ئىتائەتچان كىشىلەرنىڭ كېسەللىك، سەپەر ۋە باشقا سەۋەبلەر بىلەن قېيىقالغان نامازى ۋە روزىلىرى ئۈچۈنلا خاستۇر. باشقىلارغا بۇ يول يوق. مال - دۇنيا بىلەن كاپارەت بېرىپ نامازى، روزىغا ئوخشاش ئىبادەتلەرنىڭ مەسئۇللىقىدىن قۇتۇلغىلى بولىدىغان بولسا ئىدى، مال - دۇنيا هەممىدىن ئەزىز ۋە جەننەتنىڭ ئاچقۇچى سانالغان بولار ئىدى. ئەمما ياق!

نامازى ۋە روزىنىڭ كاپارىتى زاكات ۋە فىتىر سەدىقىسىنى بېرىش دۇرۇس بولغانلارغا يەنى مىسكىن، پېقىر، يوقسۇل، يېتىم - يېسىرلارغا ۋە باشقا ئېھتىياج ئىگىلىرىگە بېرىلىدۇ.

نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇش

شاپىئىي، ھەنبەلىي ۋە مالىكىي مەزھەپلىرىگە كۆرە، سەپەردە، يامغۇرلۇق ياكى قاتتىق سۇغۇق كۈنلەردە، ھاجىلار ئۈچۈن ئەرەفات كۈنىدە پىشىن نامىزى بىلەن ئەسىر نامىزىنى پىشىن ياكى ئەسىر ۋاقتىدا، شام نامىزى بىلەن خۇپتەن نامىزىنى شام ياكى خۇپتەن ۋاقتىدا جەمئى قىلىپ (ئىككىسىنى ئارقا-ئارقىدىن بىر ۋاقىتتا)ئوقۇش جائىزدۇر. ھەنەپىي مەزھىبىدىن باشقا پۈتۈن ئىسلام مەزھەپلىرى بۇ مەسىلىدە بىردەك ئىتتىپاقتۇر.

ئىككى نامازنى ئالدىنقىسىنىڭ ۋاقتىدا جەمئى قىلىپ ئوقۇش «جەمئى تەقدىم»، ئىككى نامازنى كېيىنكىسىنىڭ ۋاقتىدا جەمئى قىلىپ ئوقۇش «جەمئى تەخىر»دەپ ئاتىلىدۇ.

ئەمما ھەنەپى مەزھىبىگە كۆرە، ھاجىلارنىڭ «ئەرەفات»تا ئەسىر بىلەن پىشىن نامازلىرىنى پىشىن ۋاقتىدا، «مۇزدەلىفە»دە شام بىلەن

خۇپتەن نامازلىرىنى خۇپتەن ۋاقتىدا ئوقۇشى جائىز بولۇپلا قالماستىن، بەلكى سۈننەتتۇر. بۇنىڭدىن باشقا ۋاقىتلاردا نامازلارنى جەمئى قىلىشقا بولمايدۇ. [اللباب شرح الكتاب1 - توم 185 -187 - بەتلەر]

ھەنەپىي مەزھىبىدىكىلەرنىڭ «ھەج ئۇچۇن «ئەرەفات» ۋە «مۇزدەلىفە»دە تۇرغاندىن باشقا ۋاقىتتا ئىككى نامازنى توپلاپ بىر ۋاقىتتا ئوقۇشقا بولمايدۇ»دېگەنلىكىنىڭ دەلىلى، بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقىتلىرى شەك قوبۇل قىلمايدىغان كەسكىن، ئېنىق دەلىللەر بىلەن بېكىتىلگەن پەرز. شۇڭا ھەدىسلەرگىلا تايىنىپ تۇرۇپ ۋاقىتدا ئوقۇشتىن ئىبارەت پەرزنى تەرك ئېتىشكە بولمايدۇ. ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىم ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلغان{**وَالَّذِي لاَإِلَهَ غَيْرُهُ، مَا صَلَّى رَسُوْلُ اللهِ صَلاَةً قَطُّ الاَّ لِوَقْتِهَا، إِلاَّ صَلاَتَيْنِ، جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بعَرَفَة وَ بَيْنَ الْمَغْرِبَ وَالْعِشآءِ بِالْمُزْدَلِفَة**} تەرجىمىسى: «ئاللاھ بىلەنَ قەسەمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامَ ئەرەفاتتا پىشىن بىلەن ئەسىر نامىزىنى، مۇزدەلىفىدە شام بىلەن خۇپتەن نامىزىنى جەمئى قىلىپ ئوقۇغاندىن باشقا ھېچبىر نامازنى ئۆز ۋاقتىدىن باشقا ۋاقىتلاردا ئوقۇغان ئەمەس.»[بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئەمما ئەرەفات ۋە مۇزدەلىفەدىن باشقا ۋاقىتلاردىمۇ ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا جەمئى قىلىپ ئوقۇشقا بولىدۇ دېگۈچىلەرنىڭ مەزھىبى بۇ مەسىلىدە كۆچلۈك ۋە ئەمەل قىلىشقا ئەڭ لايىقتۇر.

«الفقه الإسلامي وأدلته - ئىسلام فىقھى ۋە ئۇنىڭ دەلىللىرى» ناملىق ئەسەرنىڭ ئاپتورى دوكتۇر ۋەھبە زۇھەيلىي مەزكۇر ئەسىردە مۇنداق دەيدۇ: «ھەقىقەت شۇكى، نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇش ھەدىسلەر بىلەن سابىت بولغانلىقى ئۈچۈن جائىزدۇر. چۈنكى ھەدىس

قۇرئان كەرىمگە ئوخشاش ئىسلام قانۇنشۇناسلىقىنىڭ مەنبەلىرىدىن بىرىدۇر»[الفقه الإسلامي وأدلته 2 - توم 351 - بەت]

ئەرەفات ۋە مۇزدەلىفەدىن باشقا ۋاقىتلاردىمۇ ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا جەمئى قىلىپ ئوقۇشقا بولىدۇ دېگۈچىلەرنىڭ دەلىلى ۋە بەلگىلىگەن شەرتلىرى تۆۋەندىكىلەر:

1 - يولۇچىلار نامازلارنىڭ قازا بولۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرىسە بىرىنچى نامازنىڭ ۋاقتىنى بىر ئاز كېچىكتۈرۈپ، ئاۋۋال بىرىنچىسىنى ئاندىن ئىككىنچىسىنى بىر ۋاقىتتا جەمئى قىلىپ ئوقۇسا بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەپەردە نامازنى جەمئى قىلغانلىقى ھەققىدە كەلگەن كۆچلۈك ھەدىسلەر كۆپتۇر. ئىمام مۇسلىم ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە مۇنداق كەلگەن: {**أَنَّ رَسُولَ اللَّه جَمَعَ بَيْنَ الصَّلَاةِ فِي سَفْرَةٍ سَافَرَهَا، فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ. جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ. وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ**} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپەرگە چىققىنىدا نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇغان. تەبۇك غازىتى بولغان كۈندە، پىشىن بىلەن ئەسىر نامىزىنى ۋە شام بىلەن خۇپتەن نامىزىنى جەمئى قىلىپ ئوقۇدى.»[«سەھىھ مۇسلىم» 5 - توم 176 - بەت]

ئىمام مۇسلىم ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلگەن: {**كَانَ رَسُولُ اللَّه إِذَا عَجِلَ به السَّيْرُ، جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ**} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەپەر ئۇستىدە بولۇپ، ئالدىرىغاندا شام بىلەن خۇپتەن نامازلىرىنى جەمئى قىلىپ

ئوقۇيتتى» [«سەھىھ مۇسلىم»5- توم 174- بەت، «فەتھۇلبارىي» 2 - توم 872 - بەت]

يەنە ئىمام مۇسلىم ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىدۇكى: {رَأَيْتُ رَسُولَ اللّه جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ. قَالَ عَبْدُ اللّه بْنُ شَقِيقٍ: فَحَاكَ فِي صَدْرِي مِنْ ذٰلِكَ شَيْءٌ. فَأَتَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، فَسَأَلْتُهُ، فَصَدَّقَ مَقَالَتَهُ} تەرجىمىسى: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پىشىن بىلەن ئەسىر نامىزىنى ۋە شام بىلەن خۇپتەن نامىزىنى جەمئى قىلىپ ئوقۇغىنىنى كۆردۈم. ئابدۇللاھ ئىبنى شەقىق دەيدۇكى، "مەن ئىبنى ئاباسنىڭ بۇ سۆزىدىن بىرئاز شەكلىنىپ قېلىپ، ئەبۇ ھۇرەيرەدىن سورىدىم، ئۇ ئىبنى ئاباسنىڭ ئېيتقانلىرىنى تەستىقلىدى"» [«سەھىھ مۇسلىم»5 - توم 88 - بەت]

ئىبنى ئاباس ۋە سەئىد ئىبنى جۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملاردىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە مۇنداق كەلگەن: {أَنَّ رَسُولَ اللّه صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ بَيْنَ الصَّلاَتَيْنِ فِي السَّفَرِ} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپەردە ئىككى نامازنى جەمئى قىلىپ ئوقۇيتتى.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

2 - كىسەل سەۋەبى بىلەن نامازلارنى جەمئى قىلمىسا مۇشەققەت تارتىپ قېلىشى ئېنىق بولغان كىشىلەر ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا ئوقۇسا بولىدۇ. ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە مۇنداق كەلگەن، ئىبنى ئاباس مۇنداق دەيدۇ: {جَمَعَ رَسُولُ اللّه بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ، بِالْمَدِينَةِ، فِي غَيْرِ خَوْفٍ وَلاَ مَطَرٍ} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە پىشىن بىلەن ئەسىر نامىزىنى ۋە شام

بىلەن خۇپىتەن نامىزىنى خەۋپسىز ۋە يامغۇرسىز ۋاقىتلاردىمۇ جەمئى قىلىپ ئوقۇغان.» [«سەھىھ مۇسلىم» 5 - توم 178 - بەت]

نەۋەۋىينىڭ شەرھىدە «ئىبنى ئابباستىن رەسۇلۇللاھ نېمە ئۈچۈن شۇنداق قىلدى؟ دەپ سورالغىنىدا، ئۇ، "پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈممىتىگە ئۇڭايلىق كۆرسىتىش ئۈچۈن شۇنداق قىلغان" دەپ جاۋاپ بەرگەن» دەپ قەيت قىلىنغان. [ئىمام نەۋەۋىينىڭ «سەھىھ مۇسلىم شەرھى» 5 - توم 215 - بەت]

3 - ئۆزۈرلۈك (ھەمىشە قېنى ئېقىپ تۇرىدىغان) ئايالالار ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا ئوقۇسا بولىدۇ. ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە مۇنداق دەپ قەيت قىلىنغان: **{اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَرَ سَهْلَة بِنْت سُهَيْلٍ وَحَمْصَة بِنْت جَحْشٍ لَمَّا كَانَتَا مُسْتَحَاضَتَيْنِ بِتَأْخِيْرِ الظُّهْرِ وَتَعَجِيْلِ اَلْعَصْرِ وَالْجَمْعَ بَيْنَهُمَا بِغُسْلٍ وَاحِد}** تەرجىمىسى: «سۇھەيل قىزى سەھلە بىلەن جەھش قىزى ھەمنە ئىككىسىنىڭ ئۆزۈرلۈك ۋاقىتلىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى پىشىنىڭ ۋاقتىنى كەينىگە، ئەسرنىڭ ۋاقتىنى ئالدىغا سۈرۈپ، ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا، بىر تاھارەت بىلەن ئوقۇشقا ئەمر قىلغان.» نەۋەۋىينىڭ «سەھىھ مۇسلىم شەرھى» [5 - توم 214 - بەت]

4 - بالا ئېمىتىدىغان ئايال ئۈچۈن بوۋىقىنىڭ تەرەتلىرىدىن كىيىمنى ھەمىشە يوپۇپ بولۇش قىيىن بولغانلىقتىن، نامازلارنى جەمئى قىلىپ ئوقۇشنى ئىسلام پىقھىشۇناس ئالىملىرى دۇرۇس سانايدۇ.

5 - سۈيدۈكى توختىمايدىغان ئۆزۈرلۈك كىشى ھەر نامازغا ئايرىم تاھارەت ئېلىشقا ئاجىز كەلسە، ئۇنىڭ ئىككى نامازنى بىر ۋاقىتتا بىر تاھارەت بىلەن ئوقۇشى جائىز سانالغان. مۇندىن باشقا قاتتىق سوغۇق ياكى قاتتىق يامغۇرلۇق كۈنلەردە نامازلارنى جەمئى قىلىش جائىز كۆرۈلگەن. بىراق بۇنىڭ شەرتى: جەمئى قىلمىسا مۇشەققەت ياكى تەن ساقلىققا زىيان يېتىدىغان شارائىتتا بولسا جەمئى قىلىشقا بولىدۇ. ئۇنداق بولمىسا جائىز ئەمەس. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 - توم 359 - بەت]

ئىمام شەۋكانىي مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يامغۇرلۇق كېچىدە شام بىلەن خۇپتەننى جەمئى قىلغانلىقى سابىت بولغان. ھەتتا ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر ۋە ئوسمان قاتارلىق كاتتا ساھابىلارمۇ شۇنداق قىلغان.» [«نەيلۇل ئەۋتار» 3 - توم 216 - بەت]

نامازلارنى جەمئى قىلىشنىڭ شەرتلىرى

ئىككى نامازنى جەمئى قىلغان ھالدا، ئۇلارنى بىرلا ۋاقىتتا ئارقا - ئارقىدىن ئوقۇشنىڭ شەرتلىرى تۆۋەنكىچە:

1 - نامازنى جەمئى قىلىدىغانلىقىنى نىيەت قىلىش.

2 - ئاۋۋال ئالدىنقىسىنى، ئاندىن كېيىنكىسىنى ئوقۇشتىن ئىبارەت تەرتىبكە رىئايە قىلىش.

3 - ئىككى نامازنى ئارىلىقىدا ۋاقىت ئۆتكۈزمەستىن، ئارقا - ئارقىدىن ئوقۇش.

www.uyghurkitap.com

كېمە، ئايروپىلان ۋە ماشىنىدا ناماز ئوقۇش مەسىلىسى

ئىمام ئەزەم ئەبۇ ھەنىپىنىڭ كۆرۈشىچە: پاراخوت، كېمە، ئايروپىلان، پويىز، ئاپتوموبىل قاتارلىق قاتناش قۇراللىرى ئۇستىدە سەپەر قىلغاندا، ئۆزۈرسىز تۇرۇپمۇ ئولتۇرۇپ نامازئوقۇش جائىزدۇر. پەرز، ۋاجىپ ۋە ھەر قانداق نامازلارنى شۇنداق ئولتۇرۇپ ئوقۇشقا بولىدۇ. بىراق رۇكۇ ۋە سەجدىلەر بىلەن ئوقۇش شەرتتۇر.

ئەبۇ يۈسۇف ۋە مۇھەممەدنىڭ كۆرۈشىچە: يوقىرىقى قاتناش قوراللىرىدا ئۆزۈرسىز ئولتۇرۇپ نامازئوقۇش جائىز ئەمەس. بۇ كۆرۈش كۆچلۈكتۇر. بۇ ئورۇندىكى ئۆزۈر ئۆرە تۇرسا بېشى قېيىش ياكى يېقىلىپ كېتىش خەۋپى بولغانلىقىدۇر. بۇنىڭغا بىنائەن كەسكىن ئېيتالايمىزكى:

1 - پاراخوتتا يۈرگەنده، نامازلارنى ئۆرە تۇرۇپ ئادەتتىكىدەك ئوقۇش كېرەك. چۈنكى پاراخوتتا باش قېيىش ياكى يېقىلىپ كېتىش خەۋپى بولمايدۇ. چۈنكى پاراخوت ئۈيگە ئوخشاشتۇر.

2 - كېمىدە يۈرگەنده كېمە كىچىك بولۇپ، ئۆرە تۇرسا بېشى قېيىش ياكى يېقىلىش ئېھتىمالى بولسا، ئولتۇرۇپ ئوقۇش جائىزدۇر. پەرز، ۋاجىپ، سۈننەت ۋە ھەر قانداق نامازنى ئولتۇرۇپ ئوقۇسا بولىدۇ.

3 - ئايروپىلاندا يۈرگەنده، ئورۇندۇقتىن چىقىپ بوش جايلاردا ئۆرە تۇرۇپ نامازئوقۇشقا (بوش ئورۇن تېپىلمىغانلىقتىن)ئىمكانىيەت بولمىغان ياكى ئۆرە تۇرسا بېشى

قايىدىغان شارائىتلاردا، ئولتۇرۇپ ئىشارەت بىلەن نامار ئوقۇش جائىزدۇر.

4 - ماشىنىدا يۈرگەندە، ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇش ھەقىقەتەن ئىمكانسىز بولغانلىقتىن، ئەگەر نامازنى كېيىنكىتۇرسە ئۇنىڭ ۋاقتى چىقىپ كېتىش ئېھتىمالى بولغان شارائىتلاردا، ئولتۇرۇپ ئىشارەت بىلەن ماشىنىنىڭ يۆنىلىشىگە قاراپ ئوقۇش جائىزدۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: {**فَاتَّقُوا اللَّهَ مَااسْتَطَعْتُمْ**} تەرجىمىسى: «تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە ئاللاھقا تەقۋالىق قىلىڭلار، يەنى ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرىنى ئورۇنلاڭلار» دەپ بۇيرىغان. بۇنداق شارائىتتا كۆچمىزنىڭ يەتكىنى ئولتۇرۇپ نامار ئوقۇش بولغاچقا، بۇ نامار دۇرۇستۇر.

5 - پەرز، ۋاجىپ، تەكىتلىك سۈننەت بولغان نامازلاردىن باشقا نەپلىگە ئوخشاش نامازلارنى ئۆزۈرسىز ھالدىمۇ، قايسىبىر ۋاقىتتا ئولتۇرۇپ ياكى ئىشارەت بىلەن ئوقۇش جائىزدۇر. بىراق ساۋاب جەھەتتە پەرقلىق بولىدۇ. نەپلە نامازلار توغرۇلۇق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**مَنْ صَلىَّ قَائِماً فَهُوَ أَفْضَل وَمَنْ صَلىَّ قَاعِداً فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ**} تەرجىمىسى: «نەپلە نامازلارنى ئۆزۈپ تۇرۇپ ئوقۇش ئەۋزەلدۇر. ئولتۇرۇپ ئوقۇغان كىشىگە ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇغان كىشى ئېرىشكەن ساۋابنىڭ يېرىمى بېرىلىدۇ» [بۇخارىي رىۋايىتى]. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 - توم 54 - بەت]

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارىخى

تۆتىنچى بۆلۈم
نامازلارنىڭ تۈرلىرى

- جامائەت نامىزى
- جۈمە نامىزى
- يولۇچى نامىزى
- ھېيت نامازلىرى
- تەراۋىھ نامىزى
- كېسەل نامىزى
- سۇ تىلەش نامىزى
- كۈسۈپ نامىزى
- خەۋپ نامىزى
- نەپلە نامازلىرى:

1- تەھىيەتتۇل مەسجىد نامىزى

2- چاشگاھ نامىزى

3- تەھەججۇد نامىزى

4- تاۋاپ نامىزى

5- تەۋبە نامىزى

6- ئىستىخارە نامىزى

7- ھاجەت نامىزى

8- ئەۋۋابىين نامىزى

9- جىنازە نامىزى

10- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىزىدىن ئۆرنەكلەر

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىگى تارقىسى

جامائەت نامىزى

جامائەت ۋە جامائەت نامىزىنىڭ تەرىپى

جامائەت سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى — بىر تۇركۈم كىشىلەرنىڭ بىر يەرگە جەم بولۇشى دېمەكتۇر. ئەمما ئىسلام فىقهى ئىستىلاهىدا جامائەت، مەسجىدتە ياكى ئۆيدە ياكى هەرقانداق بىر جايدا توپلىنىپ نامازغا ئوقۇغان كىشىلەرنى كۆرسىتىدۇ.

ئەمما جامائەت نامىزى – پەرز، ۋاجىب ۋە تەراۋىھ نامازلىرىنى ئىمامنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ئادا قىلىش دېمەكتۇر.

جامائەت نامىزىنىڭ هۆكمى

جامائەت بىلەن نامازغا ئوقۇش ئەرلەر ئۈچۈن تەكتىلىك سۈننەتتۇر. جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامازنىڭ ساۋابى ئۆز ئالدىغا يالغۇز ئوقۇغان نامازدىن 27 هەسسە ئارتۇق بولىدىغانلىقىنى پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {**صَلاَةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلاَةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً**} تەرجىمىسى: «جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامازنىڭ يالغۇز ئوقۇغان نامازدىن 27 هەسسە ئارتۇق ساۋابقا ئىگىدۇر». [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئاياللارنىڭمۇ جامائەت بىلەن نامازغا ئوقۇشى جائىز بولۇپلا قالماستىن، بەلكى تولىمۇ ياخشىدۇ. ئۇلارمۇ جامائەت بىلەن نامازغا ئوقۇغاندا ئەرلەرنىڭ ئېرىشكەن ساۋابىغا ئوخشاش ساۋابقا ئېرىشىدۇ. پەقەت مەزھەپ ئالىملىرى ئاياللارنى پىتنە - پاساتقا يېقىن دېگەن ئېتىقاد بىلەن ئۇلارنىڭ جامائەت بىلەن نامازغا ئوقۇشىنى ئانچە تەشەببۇس قىلىپ كەتمىگەن. بۇ سەۋەبتىن، بىزنىڭ ئۇيغۇر دىيارىمىزدا،

ئاياللارنى مەسجىدلەردىن مەنئى قىلىدىغان، ئىسلام تەلىماتىغا يات، غەلىتە ئەھۋاللار تا ھازىرغىچە داۋاملىشىپ كەلگەن. ھەتتا ئاياللارنىڭ مەسجىدكە كىرىشىنى كىشىلەرگە شۇنداق سەت كۆرسىتىۋەتكەنكى، ئاياللار كىنو، تىياتىرلارغا بارسا، بازارلاردا دۇكان ئېچىپ سودا قىلسا ئەيىبلىمەيدىغان، ئەگەر بىرەر مۇسۇلمان ئايال، ھەتتا ياشانغان موماي بولسىمۇ مەسجىدكە كىرىپ قالسا، ئۇنىڭغا سەسكىنىش بىلەن قارايدىغان ۋە ئەيىبلەيدىغان كەيپىياتلارمۇ بار. بۇ خاتادۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: {**لاَ تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ الْمَسَاجِدَ إِذَا اسْتَأْذَنَكُمْ إِلَيْهَا**} تەرجىمىسى: «ئاياللىرىڭلار سىلەردىن مەسجىدلەرگە بېرىش تەلەپ قىلسا، ئۇلارنى مەسجىدلەرگە بېرىشتىن مەنئى قىلماڭلار.» [ئىمام مۇسلىم ۋە ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]. يەنە مۇنداق دېگەن: {**لاَ تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ الْمَسَاجِدَ، وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ**} تەرجىمىسى: «ئاياللىرىڭلارنى مەسجىدلەرگە بېرىشتىن مەنئى قىلماڭلار، ئۆيلىرىدە ئوقۇغىنىمۇ ئۇلار ئۈچۈن ياخشى.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

ئەۋلادلارنىڭ تۇنجى ئۇستازلىرى بولغان ئانىلارنىڭ مەسجىدلەردە نامازئوقۇشى چەكلىنىدىغان بۇ غەلىتە ئادەت تۈپەيلى ئانىلار دىنىي تەلىم ـ تەربىيىلەرنى ۋە قۇرئان، ھەدىسلەرنىڭ تەلىماتلىرىنى ئاڭلاش پۇرسىتىدىن مەھرۇم بولغانلىقتىن، ئۇلار ئىسلام دىنىنىڭ ئائىلە، بالا تەربىيىلەش ۋە ئىبادەتلەرنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرى توغرىسىدىكى پرىنسىپلىرى ۋە ۋە كۆرسەتمىلىرىدىن پۈتۈنلەي خەۋەرسىز قالدى. ئىسلام تەلىماتلىرىدىن خەۋەرسىز قالغان بۇ ئاڭسىز ئانىلارنىڭ تەربىيىسىدە ئۆسكەن بالىلارمۇ ئاڭسىز ئۆسۈپ يېتىلدى. ئەگەر مەسجىدلىرىمىزدە ئاياللار ئۈچۈن ئايرىم جايلار ئايرىلسا، ئۇلارمۇ جامائەت بىلەن نامازئوقۇپ ئەرلەرنىڭ تاپقان ئارتۇق ساۋابلىرىنى

تاپسا، ئەمر - مەرۇپ، ۋەز - نەسىھەتلەرنى ئاڭلاپ ئۆزلىرىنى، ئاندىن پەرزەنتلىرىنى ئىسلام تەربىيىسى بويىچە تەربىيىلەپ يېتىشتۈرسە، بۇنىڭ نېمە زىيىنى بار؟ ئەكسىچە ئاياللارنى مەسجىدلەردىن توسقىنىمىز ئۇچۇن زىيان تارتتۇق. ئاياللارنىڭمۇ جامائەتتە بولىشى ئەۋلادلارنىڭ تەربىيىسى ئۇچۇن كەم بولسا بولمايدىغان بىر مۇھىم ئىشتۇر.

يېتىنە - پاسات ھەر قانداق جايدا بار. ئۇنىڭدىن ساقلىنىش ھەركىمنىڭ ئۆزىگە باغلىق ئىش. ئاياللار ئىسلام دىنىدا كۆستىلگەن دىنىي قىياپەتتە كىينىپ، باشلىرىغا رومال (ھىجاب) ئارتىپ مەسجىدلەرگە بارسا، ئۇنىڭ ھېچكىمگە پىتنىسى ياكى زىيىنى بولمايدۇ. بەلكى پايدىسى بولىدۇ.

جامائەت بىلەن نامازغا ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى

ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: {مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللهَ غَداً مُسْلِماً فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَؤُلاءِ الصَّلَوَاتِ حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ. فَإِنَّ اللهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ سُنَنَ الْهُدَىٰ وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَىٰ. وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هٰذَا الْمُتَخَلِّفُ فِي بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ. وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ. وَمَا مِنْ رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ يَعْمِدُ إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ هٰذِهِ الْمَسَاجِدِ إِلاَّ كَتَبَ اللهُ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا حَسَنَةً. وَيَرْفَعُهُ بِهَا دَرَجَةً. وَيَحُطُّ عَنْهُ بِهَا سَيِّئَةً. وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلاَّ مُنَافِقٌ، مَعْلُومُ النِّفَاقِ. وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَىٰ بِهِ يُهَادَىٰ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يُقَامَ فِي الصَّفِّ.} تەرجىمىسى: «كىمكى ئاللاھ تائالاغا مۇسۇلمان پېتى ئۇچرىشىشنى ئارزۇ قىلسىكەن، ئاشۇ نامازلارغا چاقىرىلغان ھامان ھازىر بولۇپ ئادا قىلسۇن. ئاللاھ تائالا سىلەرنىڭ پەيغەمبىرىڭلارغا ھىدايەتنىڭ

يوللرىنى كۆرسەتكەن. مەزكۇر نامازلار ئەنە ئەشۇ ھدايەتنىڭ يوللىرىدىنىدۇر. ئەگەر سىلەر بۇ نامازلارنى جامائەتتىن ئايرىلغان كىشى ئۆيىدە ئوقۇغانىدەك ئۆيۈڭلەردىلا ئوقۇساڭلار پەيغەمبىرىڭلارنىڭ سۈننىتىنى تەرك ئەتكەن بولىسىلەر. پەيغەمبىرىڭلارنىڭ سۈننىتىنى تەرك ئەتسەڭلەر ئېزىپ كېتىسىلەر. كىمكى كامىل تاھارەت ئېلىپ بۇ مەسجىدلەرنىڭ بىرەرسىگە يول ئالىدىكەن، ئەلۋەتتە ئۇنىڭ ھەر بىر قەدىمىگە بىردىن ساۋاب يېزىلىدۇ، ھەر بىر قەدىمى ئۆچۈن بىر مەرتىۋە قازىنىدۇ ۋە ھەر بىر قەدىمى ئۆچۈن بىردىن گۇناھى ئۆچۈرۈلىدۇ. بىزنىڭ جامائىتىمىزنى كۆرىۋاتىمەنكى، جامائەتتىن پەقەت مۇناپىقلارلا ئايرىلىپ قالماقتا. ئۇلار تونۇلغان مۇناپىقلاردۇر. بىزدە مەسجىدكە بارمايدىغان ئاجىز كىشىلەرمۇ يۆلەپ كەلتۈرۈلەتتى، ئىككى كىشى ئۇنىڭ ئىككى تەرىپىدىن يۆلەپ جامائەت سېپىگە تۇرغۇزاتتى.» [مۇسلىم ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **{مَنْ شَهِدَ الْعِشَاء فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ قِيَامُ نِصْفِ لَيْلَةٍ، وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاء وَالفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةٍ}** تەرجىمىسى: «كىمكى خۇپتەن نامزىنى جامائەت بىلەن ئادا قىلىدىكەن، ئۇ كېچىنىڭ يېرىمىنى ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزگەنىنىڭ ساۋابىنى تاپىدۇ. كىمكى خۇپتەن بىلەن بامدات نامزىنى جامائەت بىلەن ئادا قىلىدىكەن، ئۇ كېچىنىڭ ھەممىنى ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزگەنىنىڭ ساۋابىنى تاپىدۇ.» [تىرمىزى رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: **{بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ}** تەرجىمىسى: قاراڭغۇلاردا مەسجىدلەرگە يۈرگۈچىلەرگە قىيامەت كۈنىدىكى تولۇق نۇردىن خۇشخەۋەر بەرگىن.» [تىرمىزى رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: {لو يَعلمُ النَّاسُ ما في النِّداء والصَّفِّ الأوَّلِ ثمَّ لم يَجدوا إلا أن يَسْتَهموا عليه لاستَهَموا، ولو يَعلمون ما فِي التَّهْجِيرِ لاسْتَبَقوا إليه، ولو يَعلمونَ ما فِي العَتَمَةَ والصُّبحِ لأتوهُما ولو حَبْواً} تەرجىمىسى: «كىشىلەر ئەزان ئوقۇلغان ھامان مەسجىدكە بېرىش ۋە بىرىنچى سەپتىن ئورۇن ئېلىشتىكى كاتتا ساۋابنى بىلسە ئىدى، بىرىنچى سەپتىن ئورۇن تەگمىسە ئۆزئارا چەك تاشلىشىپ بولسىمۇ بىرىنچى سەپتىن ئورۇن ئېلىشقا تىرىشقان بولاتتى. ئۇلار كۈننىڭ ئىسسىقىدا مەسجىدكە بېرىشتىكى كاتتا ئەجرنى بىلسە ئىدى، مەسجىدكە بېرىشتا مۇسابىقىلاشقان بولاتتى. ئۇلار قاراڭغۇلاردا ۋە تاڭ سەھەرلەردە مەسجىدكە بېرىشتىكى كاتتا ساۋابنى بىلسە ئىدى، ئۇمىلەپ بولسىمۇ بارغان بولاتتى.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇشنىڭ ھېكمىتى

ئىسلام دىنىدا بۇيرۇلغان بەش ۋاخ نامازنى ئىجتىمائىي تەربىيە ۋە ئىنسانلارنى يېتىشتۇرىدىغان ئالاھىدە بىر مەكتەپتۇر. ئىسلام دىنى مۇسۇلمانلارنى بەش ۋاخ نامازنى ئوقۇشقا بۇيرۇپ، ئۇلارنىڭ بۇ نامازلارنى ئۆزلىرى ياشاۋاتقان جەمئىيەتنى ئەھلىنىڭ ئىشتىراكسىز ھالدا ئادا قىلىشىغا كۇپايە قىلماستىن، ئۇنى جامائەت بىلەن (مەسجىدتە) ئوقۇشقا قاتنىق تەشەببۇس قىلغان. چۈنكى ھەر قانداق بىر جەمئىيەتنى بىرلىككە ئېھتىياجلىقتۇر. بىرلىك ئەڭ يىمىرىلمەس قۇۋۋەتتۇر. جامائەت بىلەن نامازنى ئوقۇش بىرلىك ۋە ئىناقلىقنىڭ ۋاستىسىدۇر. مۇسۇلمانلار ئەزان چاقىرىلغاندىن كېيىن، ھەممىسى ئۆز مەھەللىلىرىدىكى مەسجىدلەرگە بېرىپ بىركۈندە بەش قېتىم توپلىنىدۇ. ئاندىن، ئۇنىڭدىن كەڭرەك دائىرىدە، ھەپتىدە بىر كۈن جۈمە نامىزىنى ئوقۇش ئۈچۈن توپلىنىدۇ. مانا بۇ، مۇسۇلمانلارنىڭ

هەپتىلىك قۇرۇلتىيى بولۇپ، بۇنىڭدا مۇسۇلمانلار ۋەز - نەسىھەتلەرنى، تەلىم - تەربىيىلەرنى ئاڭلاش ئارقىلىق دىنىي بىلىملەرگە ئىگە بولغانلىقى سىرتىدا، ئۆزلىرىنىڭ يالغۇز، كۆچسىز ئەمەسلىكىنى، بەلكى پۈتۈن جامائەت دىنىي جەھەتتىن ئۆزئارا قېرىنداشلىق سۈيىتىدە يىغىلىمەس بىر كۈچ ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىدۇ. ئاندىن تېخىمۇ كەڭ كۆلەمدە ئىككى ھېيىت نامىزىغا توپلىنىدۇ. مانا بۇ، مۇسۇلمانلاردىكى يىللىق ئىككى چوڭ قۇرۇلتايدۇر. بۇنىڭغا پۈتۈن مەھەللە، يېزا ۋە شەھەر ئەھلى، ھەتتا ئادەتتە باشقا كۈنلەردە مەسجىدلەرگە كەلمەيدىغان كىشىلەرمۇ ئىشتىراك قىلىدۇ. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئۇزۇن ۋاقىتلاردىن بېرى بىر - بىرى بىلەن كۆرۈشمىگەنلەر، ئاردا رەنجىش يۈز بېرىپ كۆرۈشمىگەنلەر ھەممىسى بۇ مۇبارەك قۇرۇلتايدىن كېيىن، ئۆز ئارا قۇچاقلىشىپ كۆرىشىدۇ ۋە بىرگە خوشاللىقنى تەنتەنە قىلىشىدۇ. جەمئىيەت ئەھلى مۇشۇنداق ئىناق، ئىتتىپاق بولغان ئىكەن، ئۇلار چوقۇم بەختكە ئېرىشىدۇ. جەمئىيەتمۇ بۇ بىرلىكنىڭ بەرىكىتى بىلەن گۈللىنىدۇ.

جامائەت نامىزى ئەسكىرىي تەربىيەدۇر

جامائەت بىلەن ئوقۇلغان نامازدا ئىتائەتچانلىق بىلەن ئىنتىزامچانلىقتىن ئىبارەت ئەسكىرىي تەربىيە باردۇر. ھازىرقى مۇسۇلمانلار ئاممىسى ئۆزىنىڭ يولباشچىلىرىغا ئىتائەت قىلىش، ئىنتىزامغا رىئايە قىلىش ۋە بىرلىشىش ئارقىلىق قەد كۆتۈرۈشكە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىكى ئەرەبلەردىنمۇ زور ئېھتىياجلىقتۇر. دۇنيادا قانداق بىر ئەسكىرىي ئىنتىزام ۋە ئىتائەتچانلىق نامازدىكى ئىنتىزامغا ئوخشىسۇن! نامازدا مۇسۇلمانلار باراۋەر، تۇز سەپكە تىزىلىدۇ. پۇت پۇتقا، مۇرە مۇرىگە تېگىپ تۇز

تۇرىدۇ. ئىمام رۇكۇ قىلسا جامائەت بىرلىكتە رۇكۇ قىلىدۇ، سەجدە قىلسا بىرگە سەجدە قىلىدۇ. ئىمام قىرائەت قىلسا ئۇلار قۇلاق سېلىپ تۇرىدۇ. ئىمام سالام بەرسە ھەممىسى سالام بېرىدۇ. نامازدىكى بۇ ئىنتىزامغا رىئايە قىلمىغان كىشى گۇناھكار بولىدۇ.

مەسجىد ئۇمۇمنىڭ مەكتىبىدۇر

دۇنيادا قانداق بىر مەكتەپ مەسجىدلەرگە ئوخشاش ئۇمۇم خەلق ئۇچۇن كېچە - كۇندۇز ئوچۇق تۇرىدۇ ۋە رەسمىيەتسىز ھالدا چوڭ - كىچىك ھەر كىمگە ئېھتىياجلىق بىلىملەرنى بېرىدۇ؟ قانداق بىر مەكتەپ مەسجىدكە ئوخشاش كىشىلەرگە ئەقىدە، ئىبادەت، ئەخلاق، مۇئامىلە مەسىلىلىرىنى چەكلىمىسىز ھالدا، ئەركىن، ئازادە بىلىم بېرەلەيدۇ؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىن باشلاپ مەسجىدلەر ئەنە شۇنداق رولىنى جارى قىلدۇرۇپ كەلگەن ۋە كۆپىنچە ئىسلام ئەللىرىدىمۇ ھازىرغىچە شۇنداق بولۇۋاتىدۇ.» [دوكتۇر يۇسۇف ئەل قەرداۋىنىڭ «**العبادة في الإسلام**»ناملىق ئەسىرىدىن ئېلىندى].

مەسجىدكە بېرىشنىڭ ئەدەپلىرى

مەسجىد ئاللاھ تائالانىڭ ئۆيى، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىبادەتگاھى، تەلىم - تەربىيە ئۆگىنىش ئورنى. مۇندىن باشقا مەسجىد مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبىدە مۇقەددەس ئورنى ۋە ھۆرمىتى بولغان بىر جاي. شۇڭا مەسجىدلەرگە تاھارەتسىز كىرىلمەيدۇ. نامازغۇشى ئۇچۇن مەسجىدكە كىلىشنىڭ ئەدەپلىرى تۆۋەندىكىلەر:

1 - كەمتەرلىك بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ ئۆيىگە كېرىش.

2 - مەسجىدكە كىرگەن ھامان ئولتۇرماستىن ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇش. (قايسىبىر مەقسەت بىلەن كىرگەن كىشىمۇ ئوقۇيدۇ).

3 - ساۋابنىڭ كۆپرەك بولىشى ئۈچۈن مەسجىدكە سالماق قەدەم بىلەن بېرىش. چۈنكى مەسجىدكە بېرىش ئۈچۈن ئالغان ھەر بىر قەدەمگە ئايرىم ساۋاب يېزىلىدۇ.

4 - جامائەت بىلەن نامار باشلانغىچىلىك قىبلىگە قاراپ ئولتۇرۇپ، ئاللاھ تائالانىڭ زىكرى بىلەن مەشغۇل بولۇش.

5 - ھەر قانداق چوڭ - كىچىك گۇناھلار ئۈچۈن تەۋبىنى يېڭىلاش.

6 - نامازدا تۇرغاندا سەپنى تۈزەش، بوش ئورۇنلارنى تولدۇرۇش. نامازدا سەپنى تۈزەش ناھايىتى مۇھىمدۇر. بۇ مەسىلە نامازنىڭ دۇرۇس بولىشىغا ئالاقىدار بولۇپ، بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەپ كۆرسەتكەن: {**سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَانَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوف مِنْ تَمَام الصَّلاَة**} تەرجىمىسى: «سەپلىرىڭلارنى تۈزەڭلار. ھەقىقەتەن سەپنىڭ تۈز بولىشى نامازنىڭ تولۇق ئادا بولىشى دېگەنلىكتۇر.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

7 - نامازغا چىرايلىق كىيىنىپ بېرىش. ئىسلام دىنى گۈزەللىك ۋە پاكىزلىق دىنى بولغانلىقتىن، ئۇ كىشىلەرنى ھەمىشە مەدەنىيەتلىك ۋە پاكىز بولۇشقا چاقىرىدۇ. خۇسۇسەن، مەسجىدكە بارغاندا كىيىملەرنى تۈزەپ، ئالاھىدە گۈزەل يارىشىملىق ھالدا بېرىش ساۋابتۇر. ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: {**يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِيْنَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِد**} تەرجىمىسى: «ئى ئادەم بالىلىرى! ھەر نامار ۋاقتىدا (ئەۋرىتىڭلارنى يېپىپ تۇرىدىغان، گۈزەل) كىيىمىڭلارنى كىيىڭلار.» [ئەئراف سۈرىسى 31 - ئايەت]

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

ئىماملىق

ئىمام ـــ جامائەتنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ ئۇلارغا نامازنى باشلاپ ئوقۇپ بېرىدىغان كىشى دېمەكتۇر.

ئىماملىقنىڭ شەرتلىرى

1 - ئىمام بولغان كىشىنىڭ مۇسۇلمان بولىشى.

2 - بالىغ (15 ياشتىن يوقىرى) بولىشى.

3 - ئاقىل (ئەقلى - ھوشى جايىدا) بولىشى.

4 - ئەر بولىشى.

5 - قۇرئان سۈرىلىرىنى يادا ۋە تۇغرا ئوقۇشنى بىلىدىغان بولىشى.

6 - ئۆزۈرلۈك(كۆپ بۇرنى قانايىدىغان ياكى سۆيدۈكنى تۇتالمايدىغان) بولماسلىقى شەرتتۇر. [الدر المختار 1 - توم 513 - بەت، بدائع الصنائع 1 - توم 156 - بەت]

ئىماملىققا ھەقلىق بولغۇچىلار

جامائەتنىڭ ھەممىسى ياكى كۆپ قىسمى يوقىرىقى شەرتلەرگە لايىقەتلىك بولۇپ، ھەممىسى ئوخشاش سەۋىيەدە بولۇپ قالغانىدا، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئىمام بولىدىغان كىشى مۇنۇ تەرتىب بويىچە تاللىنىدۇ: ئەڭ ئاۋۋال دىنىي مەسىلىلەرنى، خۇسۇسەن نامازنىڭ ئەھكاملىرىنى باشقىلاردىن ياخشى بىلىدىغان بولغىنى، ئاندىن قۇرئاندىن كۆپرەك يادا بىلىدىغان ۋە ئەڭ چىرايلىق ھەم تۇغرا قىرائەت قىلالايدىغىنى، ئاندىن ئەڭ تەقۋادار بولغىنى، ئاندىن يېشى

چوڭراق بولغىنى، ئاندىن ئەخلاقى گۈزەل بولغىنى ئىماملىققا تاللىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤُهُمْ لكتَاب الله. فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَة سَوَاءً. فَأَعْلَمُهُمْ بالسُّنَّة } تەرجىمىسى: «جامائەتكە قۇرئان كەرىمنىڭ ئەڭ ياخشى ئوقۇيدىغان كىشى ئىمام بولسۇن، ئەگەر ئۇلار قۇرئان ئوقۇشتا هەممىسى ئوخشاش سەۋىيەدە بولغاندا، سۈننەتنى ئەڭ ياخشى بىلىدىغىنى ئىمام بولسۇن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: {إِنْ سَرَّكُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْكُمْ صَلاَتُكُمْ فَلْيَؤُمُّكُمْ عُلَمَآؤُكُمْ فَإِنَّهُمْ وَفْدُكُمْ فِيمَا بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ} تەرجىمىسى: «نامىزىڭلارنىڭ قوبۇل بولىشىدىن خوشلانساڭلار، سىلەرگە ئۆلۈمالىرىڭلار ئىمام بولسۇن، چۈنكى ئۇلار ئاللاھ بىلەن سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ئەلچىڭلاردۇر.» [تەبەرانىي رىۋايىتى]

جامائەتنىڭ هەممىسى يوقىرىقى سۈپەتلەردە ئوخشاش بولۇپ قالغاندا، ئۇلار ئۆز ئارا چەك تاشلىشىش يولى جامائەتنىڭ تاللىشى ئارقىلىق بىرسى ئىماملىققا تەينىلىنىدۇ. ئىمام تاللاشتا جامائەت ئىختىلاپلىشىپ قالسا، كۆپ سانلىقنىڭ رەيى هېسابقا ئېلىنىدۇ. ئۆيدە جامائەت بولۇپ نامار ئوقۇغاندا، ئۆي ئىگىسى ئىماملىققا سالاهىيەتلىك بولسا ئۆزى ئىمام بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {إِذَا زَارَ رَجُلٌ قَوْماً فَلاَ يَؤُمُّهُمْ، يَؤُمُّهُم رَجُلٌ مِنْهُمْ} تەرجىمىسى: «بىراۋلارنىڭ ئۆيىگە بارغان كىشى ئۇلارغا ئىمام بولمىسۇن، بەلكى شۇ ئۆينىڭ ئىگىسىدىن بىرسى ئىمام بولسۇن.» [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايىتى]

دۆلەت مۇپتىسى بار يەردە ئۇنىڭدىن باشقىلار ئىمام بولمايدۇ. مۇپتى ياكى قازىدىن باشقا قايسىبىر مۇسۇلمان دىنىي ئەمەلدار مەسجىدنىڭ رەسمىي ئىمامىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ نامار ئوقۇيالمايدۇ.

چۈنكى رەسمىي ئىمام ئۆز مەسجىدىدە ئىماملىققا ئۇلارنىڭ ئەۋزەلدۇر. [الدر المختا 1 - توم 520 – 522 - بەتلەر، فتح القدير 1 - توم 245 – 247 - بەتلەر]

ئىماملىقى مەكرۇھ بولىدىغانلار

نامازلاردا جامائەتكە ئىمام بولۇشى مەكرۇھ سانالغانلار تۆۋەندىكىچە:

1- شەرئىەتنىڭ چەكلىمىلىرىگە ئانچە رىئايە قىلىپ كەتمەيدىغان پاسىق ئالىم. ئەمما مۇنداق كىشىنىڭ ئىمام بولۇپ ئوقۇغان نامىزى دۇرۇستۇر. ئەگەر ئىماملىققا ئۇنىڭدىن ھەقلىقەرەك بىرى بولمىغان شارائىتتا، ئۇنىڭ ئىماملىقى ئەلۋەتتە مەكرۇھسىز دۇرۇستۇر. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام {صَلُّوا خَلْفَ كُلِّ بَرٍّ وَ فَاجِرٍ} يەنى «ھەر قانداق ياخشى ۋە گۇناھكار كىشىنىڭ ئارقىسىدا نامَاز ئوقۇڭلار»دەپ كۆرسەتكەن.[دار قۇتنىي رىۋايىتى]

2 - ئەما ـــ ئەما كىشىنىڭ ئىماملىقىنىڭ مەكرۇھ سانىلىشىنىڭ سەۋەبى، ئۇنىڭ كۆرەلمىگەنلىكى ئۈچۈن بەدىنى ۋە كىيىمىنى پاسكىنىلىقلاردىن ھەمىشە پاك تۇتالىشىنىڭ قىيىنلىقىدىن ئىدى. ئەمما جامائەتتە ئۇنىڭدىن ئالىمراق بىرەرسى بولمىسا، ئۇنىڭ ئىماملىقى ئەۋزەلدۇر. شاپىئىي مەزھىبىگە كۆرە، ئەما كىشىنىڭ ئىماملىقى مەكرۇھسىز دۇرۇستۇر. چۈنكى ئەما كىشى نامازدىكى خۇشۇ'(ئاللاھ بىلەنلا بولۇش) ئىشىدا باشقىلاردىن ھوشيار كېلىدۇ.

3 - ئىماملىقى جامائەت تەرەپتىن ياقتۇرۇلمىغان كىشى. بۇنداق كىشىنىڭ ئىماملىقى ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، مەكرۇھ تەھرىمى سانىلىدۇ، ئەمما باشقا مەزھەپلەردە مەكرۇھ تەنزىھى دەرىجىسىدىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {لاَ يَقْبَلُ اللهُ صَلاَةَ مَنْ تَقَدَّمَ قَوْماً

وَهُمْ لَهُ كَـارِهُونَ} تەرجىمىسى: «جامائەت ياقتۇرمىسىمۇ ئۆزىچە ئىمام بولىۋالغان ئادەمنىڭ نامىزىنى ئاللاھ قوبۇل قىلمايدۇ.» [ئەبۇداۋۇد، ئىبنى ماجە ۋە تىرمىزىيلار رىۋايىتى]

4 - ئۆزى مۇسۇلمان بولسىمۇ، پىكىر ئېقىمى ئومۇمىي مۇسۇلمانلاردا تونۇلغان قائىدە - يوسۇندىن باشقىچە بولغان كىشى. مەسىلەن: شىئەلەرنىڭ پۈتلارنى يۇيۇش ئورنىغا مەسھى قىلىشى ۋە ئاياقلارغا مەسھى قىلىشنى ئىنكار قىلغىنىغا ئوخشاش. ئۇلارنىڭ بۇ قىلغانلىرى شەرىئەتتە بەلگىلەنگەنلەرنى ئىنكار قىلغانلىقتىن ئەمەس، بەلكى دەللىلەرنى تەۋىل قىلىش ئارقىلىق شۇ چۈشەنچىگە قانائەت قىلغانلىقىدىن ئىدى. [**الدر المختار** 1 - توم 522 – 531 - بەتلەر، **بدائع الصنائع** 1 - توم 156 - بەت، **فتح القدير** 1 -توم 247 – 249 - بەتلەر]

ھەنبەلىي مەزھىبىدىن باشقا مەزھەپلەردە، زىنادىن بولغان كىشىنىڭ ئىملىقى مەكرۇھتۇر، ئەمما ئۇنى جامائەت ئۆزلىرى تاللاپ ئىمام قىلىۋالسا ھېچ ۋەقەسى يوق، دېيىلگەن. بۇلارنىڭ مۇنداق دېيىشىدە قۇرئان كەرىم ياكى ھەدىسلەردىن دەلىل – ئىسپات يوق. بۇ مەزھەپلەرنىڭ بەزىسى "زىنادىن بولغان ئادەم ئادەتتە كىشىلەر تەرىپىدىن ياقتۇرۇلمايدۇ. شۇڭا ئۇنىڭ ئىملىقى مەكرۇھتۇر" دېسە، بەزىسى "زىنادىن بولغان ئادەم ئاتا - ئانىسىنىڭ تەربىيىسىدىن مەھرۇم بولغانلىقتىن، ئۇ ئەدەپ – ئەخلاق ۋە ئىلمىي جەھەتتە ياخشى تەربىيىلىنەلمەيدۇ" دەيدۇ. كۆرۈنۈپ تۇرۇپتىكى، بۇلارنىڭ «زىنا بالىسىنىڭ ئىمام بولىشى مەكرۇھتۇر» دېگەن بۇ قارىشى سەرگە ئولتۇرمايدىغان پۈچەك قاراشتۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: **{وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى}** تەرجىمىسى: «بىراۋ باشقا بىراۋنىڭ گۇناھى تۇپەيلىدىنَ جازاغا تارتىلمايدۇ» دېگەن تۇرسا، ئاتا – ئانىسى زىنا

قىلغان بولسا بالىسىنىڭ نېمە گۇناھى بار؟ زىنادىن بولغان بولسىمۇ ئىمانلىقىسالاھىيەتلىك بولۇپ يېتىشكەن بىرى بولسا، ئۇنىڭ ئىمانلىقى نېمىشكە مەكرۇھ بولىدىكەن؟

ئىسلام ئۈممىتىنى چەتكە قېقىشنىڭ خاتالىقى

ئىسلام ئۈممىتىدىن بولغان ھەر خىل مەزھەپ، ھەرخىل جامائەت ۋە ھەرخىل تائىپە كىشىلىرىنى ئۇلارنىڭ ئىسلام شەرئىتى رەت قىلىدىغان بىدئەت(دىنىدىن سانالمايدىغان ئىشلار) نى سادىر قىلغانلىقى ياكى كۇپۇرلۇق دائىرىسىگە كىرمەيدىغان دەرىجىدىكى پىكىر ئېقىمى سەۋەبلىك كاپىرلاردىن ساناشقا ياكى ئۇلارنى چەتكە قېقىشقا بولمايدۇ. «ھەتتا مۇسۇلمانلارنىڭ قېنىنى ۋە مال – مۈلكىنى ئۆزلىرى ئۈچۈن ھالال سانايدىغان، ئاللاھ تائالانىڭ بەزى سۈپەتلىرىگە ئىنكار قىلىدىغان خاۋارىجلارنىمۇ كاپىرلار دەپ قاراشقا بولمايدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ گۇۋاھلىقىنىڭ قوبۇل قىلىنىشى ئۇلارنىڭ كۇففارلاردىن ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇلارنىڭ قىلغانلىرى شەرئىتنى رەت قىلغانلىقتىن ئەمەس، بەلكى شەرئىەت دەللىلىرىنى تەۋىل قىلىشتا خاتالاشقانلىقتىن ئىدى.» [**الفقه الإسلامي وأدلته** 2 - توم 187 - بەت]

بۇنىڭغا بىنائەن، بىدئەت سادىر قىلىدىغان بىرەر جامائەت ياكى مەزھەپكە مەنسۇب بولغان ئىمانىڭ ئارقىسىدا نامازئۇقۇشقا بولىدۇ. كېيىنكى ۋاقىتلاردا بىزنىڭ ئۇيغۇر دىيارىمىزدا، بەزى مۇسۇلمانلاردىكى بىر قىسىم بىدئەت ياكى شەرئىەت دەللىلىرىنى چۈشىنىش جەھەتتە شۇنداق قوبۇل قىلىنغان خاتا پىكىرلەرنى باھانە قىلىپ، ئۇلارنى مۇسۇلمانلىقتىن چىقىرىپ تاشلايدىغان، ھەتتا بىر

جامائەت يەنە بىر جامائەتنىڭ ئارقىسىدا نامىاز ئوقۇشنى راۋا كۆرمەيدىغان يېڭى رادىكالىزم ئېقىملىرى ئوتتۇرىغا چىقىشقا باشلىدى. بۇ مۇسۇلمانلار جەمئىيتى ئۇچۇن خەتەرلىك ئېقىمدۇر. مۇسۇلمانلارنىڭ ئىتتىپاقى ۋە بىرلىكى قۇرئان كەرىمنىڭ كەسكىن ئەمرى بىلەن پەرزدۇر. مەكرۇھ سانالغان ئىشلار يۇزىسىدىن ھەتتا بىرەر سۇننەتنى بەرپا قىلىش ئۇچۇنمۇ پەرزنى تەرك ئېتىشكە قەتئىي بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: {صَلُّوا خَلْفَ كُلِّ بَرٍّ وَ فَاجِرٍ}يەنى «ھەر قانداق ياخشى ۋە گۇناھكار كىشىنىڭ ئارقىسىدا نامىاز ئوقۇڭلار» دېگەن كۆرسەتمىسىمۇ بۇنى مەقسەت قىلغان بولىشى مۇمكىن. بۇھەدىس گۇناھكار كىشىنىڭ ئارقىسىدا نامىاز ئوقۇشنى تەشەببۇس قىلىش ئۇچۇن ئەمەس، بەلكى جامائەتنىڭ بىرلىكىنى ساقلاپ قېلىشنىڭ مۇھىملىقى سەۋەبتىن ئېيتىلغان بولىشى ئېھتىمال.

ئىمامغا ئەگىشىشنىڭ شەرتلىرى

1 ـ ئىمامغا ئىقتىدا قىلىشنى نىيەت قىلىش. ئىمامغا ئىقتىدا قىلماقچى بولغان كىشى نامازنى باشلاشتا تەكبىر ئېيتىشتىن بۇرۇن ھەم ئۆز نامىزىغا ھەم ئىمامغا ئىقتىدا قىلىشقا (ئويغۇنلىشىشقا) نىيەت قىلىشى لازىم. مەسىلەن: «نىيەت قىلدىم ئاللاھ رازىلىقى ئۇچۇن شۇ ۋاقىتنىڭ پەرزىنى ئادا قىلىشقا، ئىقتىدا قىلدىم بۇ ئىمامغا) دەپ نىيەت قىلىش.

2 ـ ئىمامنىڭ ئارقىسىدا ئايال جامائەتلەرمۇ بولسا، ئىمامنىڭ ئايالالرغا ئىمام بولۇشنىمۇ نىيەت قىلىشى كېرەك. ھەتتا ئايالالرنىڭ مەۋجۇد بولۇش ئېھتىماللىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، ھەر نامازدا ئېھتىيات

يۇزىسىدىن (ماڭا ئەگەشكەن جامائەتنىڭ هەممىسىنىڭ ئىماملىقىغا) دەپ نىيەت قىلىشى لازىم.

3 - ئىمام بىلەن جامائەت ئوتتۇرىسىدا ئاياللار سېپى بولماسلىقى.

4 - جامائەت ئىمامنىڭ ئارقىسىدا بولۇشى، ئارىلىقتا بوشلۇق قالدۇرلىشى كېرەك.

5 - ئىمام بىلەن جامائەت ئەينى نامازنىڭ پەرزىنى ئوقۇشى.

6 - جامائەت ئىمامنى كۆرەلىشى ياكى ھېچبولمىغاندا ئاۋازىنى ئاڭلىيالىشى.

7 - ئىمام بىر بىنادا، جامائەت باشقا بىر بىنادا بولماسلىقى لازىم.

8 - ئىمام بىلەن جامائەتنىڭ ئارىسىدا قېيىق ئۆتەلمىگىدەك ئۆستەڭ ياكى ھارۋا ماڭالمىغىدەك يول بولماسلىقى.

9 - جامائەت بىر كىشىدىن كۆپ بولغاندا، ئىمامنىڭ جامائەتتىن ئەڭ ئاز دېگەندە بىر پۇت مىقدارى ئالدىدا تۇرۇشى، ئەگەر ئىمامدىن باشقا جامائەت بىرلا كىشى بولسا، ئۇنىڭ ئوشۇقى ئىمامنىڭ ئوشۇقىدىن ئارقىدا تۇرۇشى شەرتتۇر. [**الدر المختار** 1 - تۇم 522 – 531 - بەتلەر، **بدائع الصنائع** 1- تۇم 138 – 146 - بەتلەر، **اللباب شرح الكتاب** 1 – **تۇم** 84 - بەت]

جامائەت توغرىسىدىكى مەسىلىلەر

ئەرنىڭ ئايالغا ياكى كىچىك بالىغا، ئۆزۈرسىز كىشىنىڭ ئۆزۈرلۈك كىشىگە، ئالىم ياكى قارىنىڭ نامازئەھكاملىرىنى بىلمەيدىغان بىرىگە ئىقتىدا قىلىشى جائىز ئەمەس. ئەمما تاھارەت ئالغان كىشىنىڭ

تەيەممۇم قىلغان كىشىگە، ئۆزە تۇرغان كىشىنىڭ ئولتۇرۇپ نامازئوقۇيدىغان كىشىگە ـــ ئەگەر ئۆزىدىن ھەقلىق بولسا ـــ ئىقتىدا قىلىشى جائىزدۇر. شۇنداقلا، پەرز ئوقۇۋاتقان ئادەمگە نەپىلە ئوقۇماقچى بولغان ئادەمنىڭ ئىقتىدا قىلىشى جائىزدۇر. ئەمما باشقا بىر پەرزنى ئوقۇماقچى بولغان ئادەمگە يەنە باشقا بىر پەرزنى ئوقۇماقچى بولغان ئادەمنىڭ ئىقتىدا قىلىشى جائىز ئەمەس. [قدوري 7 - بەت]

بىراۋ بىر ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ نامازئوقۇپ بولۇپ، كېيىن ئىمامنىڭ تاھارەتسىز ئىكەنلىكىنى بىلسە، نامازنى قايتا ئوقۇشى لازىم كېلىدۇ.

ئىياللار ئۆزلىرى ئايرىم جامائەت بولۇپ نامازئوقۇغاندا، ئىمام بولغان ئايال سەپنىڭ ئالدىغا چىقمايدۇ، بەلكى سەپنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرىدۇ. ئۆزۈرسىز ئايالنىڭ ئۆزۈرلۈك ئايالغا ئىقتىدا قىلىشى جائىز ئەمەس. **[اللباب شرح الكتاب 40 - بەت]**

جامائەت سەپىنىڭ تەرتىبى

ئىمامدىن كېيىن ئاۋۋالقى سەپتە ئەرلەر، ئاندىن كېيىنكى سەپتە بالىلار، ئاندىن خۇنسالار(ئىككى جىنسلىقلار)، ئەڭ ئاخىرىدا ئاياللار سەپ تۈزىدۇ. ئاياللارنىڭ ئەرلەر بىلەن بىر سەپتە تۇرۇپ نامازئوقۇشى قەتئىي جائىز ئەمەس. ئاياللار ئەرلەرنىڭ ئارقىسىدا ئايرىم سەپ تۈزىشى ۋە ئەرلەر سەپى بىلەن ئاياللار سەپى ئارىلىقىدا توسۇق بولۇشى لازىم. **[اللباب شرح الكتاب1 – توم 41 - بەت]**

ئايال بىلەن ئەر بىر سەپتە تۇرۇپ نامازغا تۇرغان بولسا، گەرچە بۇ ئەر شۇ ئايالنىڭ مەھرىمى (ئاتىسى ياكى ئىرى ياكى قېرىندىشى) بولسىمۇ، ئايالنىڭ يېنىدا تۇرغان مەزكۇر ئەرنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ. شۇنداقلا،

ئايال كىشى ئەرلەر سېپىنىڭ ئوتتۇرىدا تۇرۇپ نامازغا ئوقۇسا، ئۇنىڭ كىشىنىڭ ـ ئايال كىشىنىڭ ئوڭ ۋە سول تەرىپىدە تۇرغان ئىككى كىشى بىلەن ئارقىسىدا تۇرغان كىشىنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ. [ردالمختار 535 – 537 - بەتلەر]

ئالدىنقى سەپتە تۇرۇشنىڭ پەزىلىتى

جامائەت بىلەن نامازغا ئوقۇغاندا ئالدىنقى سەپتە تۇرۇشقا تىرىشىش مۇستەھەب ئەمەللەردىن سانىلىدۇ. چۈنكى مۇنداق قىلىشنىڭ ساۋابى كۆپ بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**لَوْ تَعْلَمُونَ** (**أَوْ يَعْلَمُونَ**) **مَا فِي الصَّفِّ الْمُقَدَّمِ، لَكَانَتْ قُرْعَةً**} تەرجىمىسى: «ئەگەر ئالدىنقى سەپتە تۇرۇشنىڭ پەزىلىتىنى بىلسەڭلەر(ياكى كىشىلەر بىلسە) ئىدى، ئالدىنقى سەپكە ئېرىشىش ئۈچۈن چەك تاشلاشقان بولاتتىڭلار» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: {**خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا**} تەرجىمىسى: «ئەرلەر سېپىنىڭ ئەڭ ياخشىسى ئالدىنقىسى ۋە ئەڭ يامىنى ئاخىرقىسىدۇر. ئاياللار سېپىنىڭ ئەڭ ياخشىسى ئاخىرقىسى ۋە ئەڭ يامىنى ئالدىنقىسى دۇر.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]

ئەرلەرنىڭ ئالدىنقى سەپتە تۇرۇشىنىڭ ياخشىلىقى ئالدىنقى سەپنىڭ پەزىلىتىنىڭ يوقىرىلىقىدىن؛ ئاياللارنىڭ ئاخىرقى سەپتە تۇرۇشىنىڭ ياخشىلىقى ئۇلارنىڭ ئەرلەرگە ئارىلىشىپ نامازغا ئوقۇشتىن يىراق بولۇشىنىڭ ئەۋزەللىكىدىن ئىدى. [**الفقه الإسلامي وأدلته** 2 - توم 248 - بەت]

ئارقا سەپتە ئۆزى يالغۇز تۇرغان كىشىنىڭ مەسىلىسى

ئىسلام فىقھىشۇناسلىرى جامائەت نامىزىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى سەپتە ئۆزى يالغۇز تۇرۇپ ئىمامغا ئىقتىدا قىلغان كىشىنىڭ نامىزى قوبۇل بولامدۇ يوقى قوبۇل بولمامدۇ؟ دېگەن مەسىلە ئۇستىدە ئىختىلاپلاشقان. ھەنبەلىي مەزھىبىدىن باشقا مەزھەپلەرگە كۆرە، مۇنداق كىشىنىڭ نامىزى دۇرۇستۇر، قوبۇل بولىدۇ. بۇلارنىڭ دەللىلى ئەبۇ بۇكر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ھەدىسى بولۇپ، ئۇ مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇ قىلىۋاتقان ۋاقتىتا نامازغا ئۇلگۈردۈم ۋە ئالدىنقى سەپكە بارماستىنلا ئارقىدا تۇرۇپ رۇكۇغا باردىم. كېيىن بۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئېيتىپ بېرىۋىدىم ئۇ ماڭا "ئاللاھ ساڭا ساناپ بولالمىغۇچىلىك كۆپ تىرىشچانلىق ئاتا قىلسۇن" دېدى» [بۇخارىي، ئەھمەد، ئەبۇداۋۇد ۋە نەسائىي رىۋايىتى]

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «كېچىنىڭ ئاخىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كىرىپ ۋە ئۇنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ نامار ئوقۇۋىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولۇمدىن تۇتقىنىچە مېنى سۆرەپ يېنىغا ئەكىلىپ تۇرغۇزدى» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

يوقىرىقى ئىككى ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەزكۇر ئىككى ساھابىنىڭ قىلغانلىرىنى ئەيىبلىمىگان، بەلكى بىرىگە دۇئا قىلسا، يەنە بىرىنىڭ خاتالىقىنى تۇزىتىپ قويغان. لېكىن ئۇلارنىڭ ھېچبىرىگە «نامىزىڭ دۇرۇس ئەمەس» دېمىگەن.

بـۇنىڭغا بىنائـەن، ھەنـەفـي ۋە شـافـئـي مەزھەپـلـىرى سەپـنـىڭ ئارقـسـىدا ئـۆزى يالغـۇز تـۇرۇپ ئـمامغـا ئـقتـىدا قـلغـان كـشـىنىڭ نامـزىنى مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ، دەپ قارايدۇ.

شـافـئـي مەزھـبـىگـە كـۆرە، جامائـەت سېپـىـدىن ئـورۇن تاپـالماي سەپنىڭ ئارقـسـىدا ئـۆزى يالغـۇز قالغـان ئـادەم ئالـدىنقى سەپتـكـىلەردىن بـرىنى تارتـىپ ئەكـىلـىپ بىللە تۇرۇشى لازىم.

ھەنـەفـي مەزھـبـىگـە كـۆرە، سەپـنـىڭ ئارقـسـىدا ئـۆزى يالغـۇز قالغـان كـشـى سەپـكـە كـىـرىش ئۈچـۈن نامـازدا تـۇرۇپ بـىـر سـەپ مـقـدارى ماڭسمۇ نامزى بۇزۇلمايدۇ. ئۇنىڭدىن كۆپ ماڭسا نامزى بۇزۇلىدۇ.

ئـەمما شـافـئـي ۋە مـالـىكى مەزھەپلـىرىگـە كـۆرە، جامائـەت سېپـىـدىن ئـورۇن تاپـالماي سەپـنـىڭ ئارقـسـىدا ئـۆزى يالغـۇز قالغـان ئـادەم تـۇرغان يېرىـدە نامـاز ئوقۇيـدۇ، ئالـدىنقى سەپـتـكـىلەردىن بـرىنـى تـارتـىپ ئەكەلمەيدۇ.

ئەمما ھەنبـەلـي مەزھـبـىگـە كـۆرە، سەپـنـىڭ ئارقـسـىدا ئـۆزى يالغـۇز تۇرغان ئادەمنـىڭ نـامـزى بۇزۇلـىدۇ. ئـۇنى قايتـا ئوقۇشـى لازىم كېلـىدۇ. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 - توم 249 – 250 - بەتلەر]

جامائەت سانى

جامائـەتنـىڭ ئـەڭ ئـاز سـانى ئـىككـى بولـۇپ، بـىـرى ئـمـام يەنـە بـىـرى ئـمامغـا ئـقتـىدا قـلغـان كـشـىدۇر. يـەنى ئـىككـى ئادەمنـىڭ بـىـرى يەنـە بـىـرىگـە ئـمـام بولـۇپ نامـاز ئوقۇسـا، ئـۇلار جامائـەت بىلـەن نامـاز ئوقۇغانـنـىڭ ساۋابـىنى تاپىدۇ. پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنـداق دېگـەن:

{اثْنَان فَمَا فَوْقَهُمَا جَمَاعَةٌ}تەرجىمىسى: «ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ كىشى جامائەتتۇر.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ھەتتا ئىمامغا ئىقتىدا قىلغۇچى ئەقلىگە كەلگەن كىچىك بالا بولسىمۇ، ئىمام بىلەن ئىككىسى جامائەت ھېسابلىنىدۇ. ئەمما جۈمە نامىزى ئۈچۈن ئىمامدىن باشقا ئاز دېگەندە ئۈچ كىشى بولىشى شەرتتۇر. [الدر المختار 1 - توم 517 - بەت]

سانى كۆپ جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامازنىڭ ساۋابى، سانى ئاز جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامازنىڭ ساۋابىدىن كۆپ بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىراۋنىڭ ئۆزى يالغۇز نامىاز ئوقۇغىنىدىن يەنە بىر ئادەم بىلەن بىرگە ئوقۇغىنى ئەۋزەل، ئۇنىڭ بىر ئادەم بىلەن نامىاز ئوقۇغىنىدىن ئىككى ئادەم بىلەن ئوقۇغىنى ئەۋزەل، جامائەت قانچىلىك كۆپ بولسا، ئاللاھقا شۇنچىلىك يېقىملىقتۇر.» [ئىمام ئەھمەد، ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى، ئىبنى ھىببان «سەھىھ»دېگەن]

يىراقتىكى مەسجىدتە ئوقۇلغان نامازنىڭ ساۋابى يېقىنداكى مەسجىدتە ئوقۇلغان نامازنىڭكىدىن كۆپ بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {أعظمُ الناسِ أجراً في الصلاة أبعَدُهم فأبعدُهم مَمشىً} تەرجىمىسى: «نامازدا كىشىلەرنىڭ ئەڭ كۆپ ساۋاب تاپىدىغىنى مەسجىدكە ئۆيى يىراق بولغىنى ۋە كۆپ يول يۈرۈپ بارغىنىدۇر.» [ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى]

جامائەتنىڭ تۈرى

ئىمامغا ئىقتىدا قىلغان جامائەت تۆۋەندىكىدەك ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ:

«مۇدرىك»، «لاھىق» ۋە «مەسىبۇق»تۇر. بۇلارنىڭ تەرىپلىرى ۋە تەپسىلىي بايانى تۆۋەندىكىچە:

مۇدرىك ھەققىدىكى مەسىلىلەر

مۇدرىك ــ نامازنىڭ باشلىنىشىدىن ئاخىرىغىچە نامازنىڭ پۈتۈن رەكئەتلىرىنى ئىمام بىلەن بىرلىكتە ئوقۇغان كىشى دېمەكتۇر. بۇنداق كىشىنىڭ نامىزىنىڭ تولۇق ئادا تېپىشىدا شەك يوق.

سوئال: ئۆز ئالدىغا پەرز نامىز ئوقۇۋاتقان بىر كىشى بار جايدا، شۇ پەرز نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇش باشلانسا، ئۇ كىشى قانداق قىلىشى كېرەك؟

جاۋاپ: ئۆزى يالغۇز نامازغا باشلاپ تېخى سەجدە قىلمىغان بولسا، نامازنى بۇزۇپ (يەنى ئىككىنچى تەرىپىگە ئۆرۈلۈپ تۇرغان پېتى سالام بېرىۋېتىپ)، جامائەتكە قوشۇلىدۇ. ئەگەر بىر قېتىم سەجدە قىلىنغان بولسا، ئۇ ۋاقىتتا قاراش كېرەك، ئۇقۇۋاتقان نامزى بامدات ياكى شام نامزى بولسا قالدۇرۇلىدۇ ــ دە، ئىمامغا ئەگىشىدۇ. ئەگەر بۇ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتى ئۇچۇن سەجدىگە باش قويغان بولسا، نامىز توختىتىلمايدۇ، تاماملىنىدۇ. چۇنكى بامدات نامزىدىن كېيىن نەپلە نامىز ئوقۇشقا بولمىغىنىدەك، ئۇچ رەكئەتلىك نامىز نەپلە قىلىپ ئوقۇلمايدۇ. ئەگەر ئوقۇۋاتقان نامىز پىشىن ياكى ئەسىر نامزىغا ئوخشاش تۆت رەكئەتلىك پەرز نامىز بولسا، ئوقۇلغان بىر رەكئەتكە يەنە بىر رەكئەت قوشۇپ ئىككى رەكئەتنى تاماملاپ«تەھىييات»نىلا ئوقۇپ سالام بېرىدۇ ۋە ھامان ئىمامغا ئەگىشىدۇ. ئۆزى يالغۇز ئوقۇغان ئىككى رەكئەت نامزى نەپلە نامىز بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

بۇنداق نامازنىڭ ئۇچىنچى رەكئىتىنى ئوقۇۋاتقان كىشى تېخى سەجدە قىلمىغان بولسا، قىيامدا تۇرغان پېتى ياكى ئولتۇرۇپ ئىككى تەرەپكە سالام بېرىدۇ ۋە نامزىنى توختىتىپ ئىمامغا ئەگىشىدۇ. ئۆز ئالدىغا ئوقۇغان بۇ ئىككى رەكئەت نامزى نەپلە نامازغا بولۇپ قوبۇل قىلىنىدۇ.

ئەگەر ئوقۇۋاتقان شۇ رەكئەتنىڭ سەجدىسىگە بارغان بولسا، بۇ نامازنى تاماملايدۇ ۋە پەرزنى ئادا قىلغان بولىدۇ. مۇبادا ئوقۇۋاتقان نامزى پىشىن ياكى خۇپتەن نامزى بولسا، نامزى تۈگىگەندىن كېيىن ئىمامغا ئىقتىدا قىلسا بولىدۇ. ئىمام بىلەن ئوقۇغان نامزى نەپلە نامازغا بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. لېكىن ئەسىر نامزىدا ئىمامغا ئىقتىدا قىلمايدۇ. چۈنكى ئەسىر نامزىدىن كېيىن نەپلە نامازغا ئوقۇش مەكرۇھتۇر.

سوئال: بامدات نامزىنى جامائەت بىلەن كۆرگەن كىشى قانداق قىلىشى كېرەك؟

جاۋاپ: جامائەتكە ئۈلگۈرەلەيدىغانلىقىغا كۆزى يەتسە دەرھال بامدات نامزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇيدۇ. سۈننەتنى ئوقۇشتا خالىسا ۋاقتىنى تېجەش ئۈچۈن «سانا»، «ئەئۇزۇ» ۋە «بىسمىللاھ»لارنى ئوقۇمايلا يالغۇز فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇيدۇ، رۇكۇ بىلەن سەجدىلەردە ئوقۇلىدىغان تەسبىھلەر(سۇبھانە رەببىيەل ئەزىم ۋە سۇبھانە رەببىيەل ئەلا)نى بىر قېتىمدىنلا ئېيتىدۇ. سالامدىن كېيىنلا دەرھال ئىمامغا ماسلىشىدۇ.

ئەگەر جامائەتكە ئۈلگۈرىدىغانلىقىغا زادى كۆزى يەتمىسە سۈننەتنى باشلىماستىنلا ئىمامغا ئەگىشىدۇ. چۈنكى جامائەت بىلەن نامازئوقۇشنىڭ ساۋابى سۈننەت ئوقۇشتىن چوڭ، ئەلۋەتتە. ئوقۇيالمىغان

بۇ سۈننەتنىڭ قازاسى قىلىنمايدۇ. (چۈنكى بامداتنىڭ سۈننىتى پەرز بىلەن بىرگە قازا بولۇپ پىشىننىڭ ۋاقتى كىرگىچە ئۇقۇمىغىچى بولغان كىشىگە، پەرز، سۈننەت ھەر ئىككىسىنىڭ قازاسىنى قىلىشى لازىم كېلىدۇ.) ئەگەر سۈننەتنى باشلاپ بولغان بولسا، ئۇنى تاماملايدۇ. ئاندىن پەرزگە ئىقتىدا قىلىدۇ.

ئەمما پىشىن، ئەسىر ۋە خۇپتەن نامازلىرى بۇنداق ئەمەس. بۇ نامازلارنىڭ پەرزىنى جامائەتنىڭ ئۇقۇۋاتقانلىقىنى كۆرگەن كىشى بۇ نامازلارنىڭ سۈننەتلىرىنى ئۇقۇماستىنلا جامائەتكە قوشىلىدۇ. پەرز ئادا بولغاندىن كېيىن، پىشىننىڭ تۆت رەكئەت سۈننىتىنى خالىسا ئۆتەيدۇ. خۇپتەن نامزىنىڭ پەرزىدىن ئاۋۋالقى تەكىتسىز تۆت رەكئەت سۈننىتى بىلەن ئەسىر نامزىنىڭ ئالدىنقى تۆت رەكئەت تەكىتسىز سۈننىتىنى ئۇقۇمىسىمۇ بولىدۇ. چۈنكى بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرى ئۆز ۋاقتىدىن كېچىكتۈرۈلىشى بىلەن نەپلە نامازغا قاتارغا ئۆتۈپ كېتىدۇ. شۇڭا سۈننەت نامازلارنىڭ قازاسى كەلمەيدۇ. نەپلە نامازلارنى ئۇقۇش ياكى ئۇقۇماسلىق ھەركىمنىڭ ئىختىيارىدىكى ئىش. نەپلە نامازغا ئۇقۇمغان ئادەم جاۋابكارلىق ياكى كايىشقا ئۇچرىمايدۇ.

ئەمما مەسجىدتە يوقىرىقى نامازلارنىڭ سۈننەتلىرىنى ئۇقۇشقا باشلاپ تېخى تۈگىتىپ بولماستىن شۇ نامازلارنىڭ پەرزى جامائەت بىلەن باشلىنىپ كەتسە، ئۇقۇۋاتقان شۇ نامازدىن ئىككى رەكئەتلا ئۇقۇپ دەرھال پەرزگە ئىقتىدا قىلىش لازىم. ئەگەر پەرزنىڭ بىرىنچى رەكئىتىگە ئۈلگۈرەلمەيدىغاندەك بولسا، نامازدا تۇرۇپلا ئىككى تەرەپكە سالام بېرىۋېتىپ نامازدىن چىقىپ پەرزگە ئىقتىدا قىلىش لازىم.

بىراۋ بامداتنىڭ پەرزىدىن بىر رەكئەت ئوقۇپ بولغاندا جامائەت شۇ پەرزگە باشلىسا، نامازنى توختىتىپ ئىمامغا ئىقتىدا قىلىش لازىم. ئەگەر بامداتنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدە تۇرغىنىدا، جامائەت شۇ پەرزگە باشلىسا، بۇ نامازنى تاماملىشى كېرەك ۋە جامائەتكە ئىقتىدا قىلمايدۇ. چۈنكى بامداتتىن كېيىن نەپلە ئوقۇلمايدۇ.

شۇنداقلا، ۋاقىت بىلەن جامائەت ئىككىسىنىڭ ھەممىسىنى قاچۇرۇپ قويۇشتىن قورققان كىشى سۈننەتلەرنى ئوقۇمىغىنىدەك، ئۆزىدە بولغان(كەچۈرۈم قىلىنىش مىقدارىدىكى) يېنىك پاسكىنىلىقلارنى يوقىتىش بىلەنمۇ مەشغۇل بولماستىن نامازغا تۇرسا بولىدۇ. باشقا جامائەت تېپىشقا ياكى ۋاقىتنىڭ ئۆتۈپ كەتمەسلىكىگە ئىشەنچ قىلالىغان كىشىنىڭ ئازغىنە پاسكىنىلىق بولسىمۇ، ئۇنىڭدىن پاكلىنىپ بولۇپ، ئاندىن نامازغا تۇرۇشى كېرەك. [تحفة الفقهاء 67 - بەت، مراقي الفلاح 77 - بەت، **فتح القدير** 1 - توم 335 - 342 - بەتلەر]

لاھىق ھەققىدىكى مەسىلىلەر

لاھىق — نامازنى ئىمام بىلەن تەڭ باشلىغان بولسىمۇ، ئۇخلاپ قالغان ياكى تاھارىتى بۇزۇلغان ياكى باشقا سەۋەبلەر بىلەن نامازنىڭ ھەممە ياكى بەزى رەكئەتلىرىنى ئاخىرىغىچە ئىمام بىلەن ئوقۇيالماي كېيىن ئۆزى يالغۇز تولۇقلىغان كىشى دېمەكتۇر.

1 - لاھىق ھەقىقەتتە ئىمامغا باشتىن - ئاخىرىغىچە ئەگەشكۈچىلەرگە ئوخشاشتۇر. ئىمامغا ئەگەشكۈچىلەر ئىمامنىڭ قىرائىتىگە كۇپايە قىلىپ سۈرە ئوقۇمىغاچقا، لاھىقمۇ ئاردىدا ئوقۇيالمىغان رەكئەتلىرىنى ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن ئۆز ئالدىغا ئوقۇشقا باشلىغاندا سۈرە ئوقۇمايدۇ. ئۇ خۇددى ئىمامنىڭ ئارقىسىدا

نامـاز ئوقۇۋاتقانـدەك پـائالىيەتلەرنى قىلـدۇ ۋە ئـۆز ئالـدىغا ئوقـۇغان رەكئەتلـەردىكى خاتـالىقلىرى سـەۋەبلىك سـەجدە سـەھۋى قىلمايـدۇ، چۈنكى ئۇ ئىمامغا ئەگەشكەنلىكى ھۆكمىدە ھېسابلىنىدۇ.

مەسىلەن: ئىمامغا ئىقتىدا قىلغان بىر كىشى، بىرىنچى رەكئەتتە قىيامـدا ئـۇخلاپ قـېلىپ، ئىمـام سەجدىگـە بارغـان ۋاقىتتـا ئويغانسـا، دەرھال روكۇ، ئاندىن سەجدە قىلىپ ئىمامغا ماسلىشىدۇ.

2 - لاھـق ئىمامغـا يېتىشەلەيدىغانلىقىغا كـۆزى يەتكـەن تەقـدىردە دەرھـال ئىمامغـا ئەگىشـىدۇ، نامـاز تۈگىگـەندىن كېـيىن ئـۆزى ئوقـۇمىغان رەكئەتلەرنى تولۇقلايدۇ.

مەسـىلەن: ئىمامغـا ئەگەشـكەن بىركىشـىنىڭ تـۆتىنچى رەكئەتتـە بۇرنى قانسـا، سەپتىن چىقـىدۇ، نامازغـا زىـت كېلىـدىغان بىرەر ئىشـنى سـادىر قىلماسـتىن، دەرھـال تاھـارەت ئـېلىپ، يېتىشـكەن يېرىـدىنلا ئىمامغـا ئەگىشـىدۇ. ئەگـەر بـۇ ۋاقىتتـا ئىمـام سـالام بەرگـەن بولسـا، ئـۆز ئالـدىغا شـۇ تـۆتىنچى رەكئـەتنى ھـېچ نەرسـە ئوقۇماسـتىن ئىمامنـىڭ ئارقىسـىدا تۇرىۋاتقانـدەك تاماملايـدۇ. چۈنكـى لاھـق ھـۆكۈم تەرەپـتىن ئىمامنـىڭ ئارقىسـىدا نـامزىنى تولـۇق ئوقـۇغان «مـۇدرىك» كـە ئوخشاشـتۇر. مۇنـداق ۋەقـە ئۈچىنچـى رەكئەتتـە يـۈز بېـرىپ، ئىمـام تـۆتىنچى رەكئـەتنى باشـلىغان بولسـا، لاھـق تاھـارەت ئـېلىپ ئـاۋۋال ئۈچىنچى رەكئـەتنى بىـر نەرسـە ئوقۇماسـتىن ئوقۇيـدۇ، كېـيىن ئىمامغـا ئەگىشـىدۇ ۋە تـۆتىنچى رەكئـەتنى ئىمـام بىلـەن ئوقـۇپ بىرگـە سـالام بېرىدۇ.

ئەمـدى ئىمامغـا بۇنداقمـۇ يېتىشەلمەسـلىككە (يـەنى ئۈچىنچـى رەكئەتنى ئۆزى ئوقۇپ ئاندىن تۆتىنجى رەكئـەتنى ئىمـام بىلـەن ئوقۇشقا

يېتىشەلمەسلىككە) كۆزى يەتسە، دەرھال ئىمامغا ئەگىشىدۇ. ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن، ئۆزى تۇرۇپ ئۈچىنچى رەكئەتنى ھېچنەرسە ئوقۇماستىن ئوقۇپ سالام بېرىدۇ. ئىمام سەجدە سەھۋى قىلىدىغان بولۇپ، لاھىق تېخى نامزىنى تۈگەتمىگەن بولسا، بۇ سەجدىنى لاھىق قىلمايدۇ. نامزىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن بۇ سەجدىلەرنى قىلىدۇ.

3 - ھەر قانداق لاھىقنىڭ يوقىرىدا كۆستىلگەن شەكىلدە ھەربىر ئەت قىلىشى ئۈگەي ئەمەس، شۇڭا لاھىقلارنىڭ كەم قالغان نامازلىرىنى يېگىدىن باشلاپ ئوقۇشى ئەۋزەلدۇر. [الدرالمختار 1 - توم 555 – 560 - بەتلەر]

مەسبۇق ھەققىدىكى مەسىلىلەر

مەسبۇق — ئىمامغا نامازنىڭ بېشىدا ئەمەس، بەلكى كېيىن ھەرقانداق بىر يېرىدىن ئەگەشكەن كىشى دېمەكتۇر. مەسبۇق ئۆز ئالدىغا يالغۇز نامان ئوقۇغان كىشىگە ئوخشاشتۇر. ئەمما ساۋاب تەرەپتىن جامائەت بىلەن نامان ئوقۇغانلاردىن پەرقلەنمەيدۇ.

1 - ئىمامغا كېيىن ئەگەشكەن كىشى(مەسبۇق) ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن، ئىمام بىلەن ئوقۇشقا ئۈلگۈرەلمىگەن رەكئەتلەرنى ئوقۇشتا خۇددى يالغۇز ئۆز ئالدىغا نامان ئوقۇۋاتقاندەك ئوقۇيدۇ.

مەسىلەن: بىراۋ ئىمامغا بامدات نامزىنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدە ئەگەشكەن بولسا، تەكبىر ئېيتىپ ئىمامغا ئەگەشكەندىن كېيىن، بىر نەرسە ئوقۇشتىن جىم بولىدۇ. ئىمام بىلەن بىرگە ئولتۇرغاندا يالغۇز «تەھىيات» دۇئاسىنىلا ئوقۇيدۇ. ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن، ئورنىدىن تۇرۇپ ئوقۇيالمىغان دەسلەپكى رەكئەتنى (سانا، ئەئۇزۇ، بىسمىللاھ، فاتىھە سۈرىسى، يەنە بىر سۈرە) ئوقۇپ رۇكۇ، سەجدە

قىلىدۇ. ئاندىن ئولتۇرۇپ«تەھىيات»، «سەللى ۋە بارىك»دۇرۇدلىرى ۋە «رەببەنا»دۇئاسىنى ئوقۇپ سالام بېرىدۇ.

شام نامىزىنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدە ئىمامغا ئەگەشكەن كىشىمۇ، بىرىنچى رەكئەتنى تولۇقلاشتا يوقىرىدا بايان قىلغان شەكىلدە ھەرىكەت قىلىدۇ.

2 - مەسبۇق شام نامىزىنىڭ ئاخىرىقى رەكئىتىدە ئىمامغا يېتىشكەن بولسا، «سانا»ئوقۇيدۇ ۋە ئىمام بىلەن بىرلىكتە شۇ رەكئەتنى تاماملايدۇ. ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن، ئورنىدىن تۇرىدۇ، «سانا، ئەئۇزۇ، بىسمىللاھ»، فاتىھە بىلەن يەنە بىر سۈرە ئوقۇپ، رۇكۇ ۋە سەجدىدىن كېيىن ئولتۇرىدۇ ۋە «تەھىيات» دۇئاسىنى ئوقۇيدۇ. ئاندىن «ئاللاھۇ ئەكبەر» دەپ ئورنىدىن تۇرىدۇ. يالغۇز بىسمىللاھ، فاتىھە سۈرىسى يەنە بىر سۈرە ئوقۇپ، رۇكۇ ۋە سەجدە قىلىدۇ. ئاخىرقى ئولتۇرۇشتا، «تەھىيات»، «سەللى ۋە بارىك»دۇرۇدلىرى ۋە «رەببەنا»دۇئاسىنى تولۇق ئوقۇپ سالام بېرىدۇ ۋە نامازدىن چىقىدۇ. بۇ ھالەتتە ئۇ، ئۇچ قېتىم ئولتۇرۇپ«تەھىيات» ئوقۇغان بولىدۇ. ئەگەر مەسبۇق ئىككىنچى رەكئەتنىڭ ئاخىرىدىكى «تەھىيات»نى ئوقۇشنى ئۇنۇتقان بولسا سەجدە سەھۋى قىلمايدۇ.

3 - مەسبۇق تۆت رەكئەتلىك نامازنىڭ تۆتىنچى رەكئىتىدە ئىمامغا يېتىشكەن بولسا، ئىمام بىلەن بىرلىكتە ئولتۇرۇپ «تەھىيات» دۇئاسىنى ئوقۇيدۇ. ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ، «سانا، ئەئۇزۇ، بىسمىللاھ»لارنى ئوقۇيدۇ. ئاندىن فاتىھە سۈرىسى يەنە بىر سۈرە ئوقۇپ رۇكۇ، سەجدىلەردىن كېيىن ئولتۇرۇپ« تەھىيات» ئوقۇيدۇ. ئاندىن يەنە تۇرۇپ «بىسمىللاھ، فاتىھە سۈرىسى ۋە يەنە بىر سۈرە» ئوقۇپ رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرنى قىلىدۇ ۋە ئولتۇرماستىن

تۇرۇپ ئەينى شەكىلدە يەنە بىر رەكئەت ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئولتۇرۇپ «تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە رەببەنا»لارنى تولۇق ئوقۇپ ئىككى تەرەپكە سالام بېرىدۇ.

4 - تۆت رەكئەتلىك نامازنىڭ ئوچىنچى رەكئىتىدىن باشلاپ ئىمامغا يېتىشكەن مەسبۇق ئىمام بىلەن بىرلىكتە تۆتىنچى رەكئەتنىڭ ئاخىرىدا ئولتۇرغىنىدا، يالغۇز«تەھىيات»دوئاسىنىلا ئوقۇيدۇ. ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ، خۇددى بامدات نامىزىغا ئوخشاش ئىككى رەكئەت نامىز ئوقۇيدۇ. ئاخىرىقى ئولتۇرۇشتا «تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە رەببەنا»لارنى تولۇق ئوقۇپ سالام بېرىدۇ.

5 - مەسبۇق ئىمام رۇكۇ قىلىۋاتقان چاغدا ئىقتىدا قىلغان بولسا، نامازغا كىرىش تەكبىرىنى ئېيتىدۇ ۋە دەرھال رۇكۇ قىلىدۇ. ئىمام رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرۈپ بولغىچىلىك رۇكۇ قىلىۋالالىغان كىشى شۇ رەكئەتكە ئۈلگۈرگەن بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

6 - مەسبۇق ئىمامغا ئۈلگۈرەلمىگەن رەكئەتلەرنى ئوقۇغىنىدا، ئۇنىڭ باشقىلارغا ئىقتىدا قىلىشى ۋە باشقىلارنىڭمۇ ئۇنىڭغا ئىقتىدا قىلىشىغا بولمايدۇ.

شۇنداقلا، مەسبۇقنىڭ ئىمام سالام بېرىشتىن ئىلگىرى ئۈلگۈرەلمىگەن رەكئەتلەرنى ئوقۇشقا تۇرۇپ كېتىشىگە بولمايدۇ، پەقەت تۆۋەندىكى سەۋەبلەر تۈپەيلى ئىمام تەشەھھۇد مىقدارى ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، مەسبۇق سالامدىن ئىلگىرى تۇرۇپ كەتسە بولىدۇ:

1 - مەسبۇق ئىمام سالام بەرگىچىلىك كۈتسە ئايىغىغا قىلغان مەسھى مۇددىتىنىڭ ئۆتۈپ كېتىشىدىن قورقسا.

2 - نامراز ۋاقتىنىڭ ئۆتۈپ كېتىشىدىن قورقسا ياكى ئۆزۈرلۈك بولۇپ، تاھارىتى سۇنۇپ كېتىشىدىن قورقسا.

3 - جۇمەنىڭ ئاخىرقى ۋاقتى بولۇپ، ئەسىر ۋاقتىنىڭ كىرىپ قېلىشىدىن قورقسا.

4 - بامدات نامىزىنىڭ ئاخىرقى ۋاقتى بولۇپ، كۈن چىقىپ قېلىشىدىن قورقسا. [الدر المختار 1 – توم 560 - بەت]

جامائەت نامىزى توغرۇلۇق بەزى مەسىلىلەر

ئوقۇپ بولغان نامازنى جامائەت بىلەن قايتا ئوقۇش

پۈتۈن فىقھىشۇناس ئالىملار ۋە مەزھەپلەر ئۆزى يالغۇز نامراز ئوقۇغان كىشىنىڭ ئوقۇپ بولغان شۇ نامىزىنى جامائەت بىلەن قايتا ئوقۇشىنىڭ جائىزلىقىدا ۋە قايتا ئوقۇلغان نامازنىڭ نەپلە نامازغا ھېساب بولىدىغانلىقىدا بىردەك ئىتتىپاقتۇر. يەزىد ئىبنى ئەسۋەد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دەيدۇ: {**شَهِدْتُ مَعَ النَّبِيِّ حجَّتَهُ، فَصَلَّيْتُ مَعَهُ صَلاَةَ الصُّبْحِ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ، (قَالَ): فَلَمَّا قَضَى صَلاَتَهُ وَانْحَرَفَ إِذَا هُوَ بِرَجُلَيْنِ فِي أَخِرَى الْقَوْمِ لَمْ يُصَلِّيَا مَعَهُ، فَقَالَ: «عَلَيَّ بِهِمَا» ، فَجِيءَ بِهِمَا تُرْعَدُ فَرَائِصُهُمَا، فَقَالَ: «مَا مَنَعَكُمَا أَنْ تُصَلِّيَا مَعَنَا» ؟ فَقَالاَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا كُنَّا قَدْ صَلَّيْنَا فِي رِحَالِنَا، قَالَ: «فَلاَ تَفْعَلاَ». إِذَا صَلَّيْتُمَا فِي رِحَالِكُمَا ثُمَّ أَتَيْتُمَا مَسْجِدَ جَمَاعَةٍ فَصَلِّيَا مَعَهُمْ، فَإِنَّهَا لَكُمَا نَافِلَةٌ**} تەرجىمىسى: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ھەج قىلغىنىمدا، نامراز

بامداتنى مەسجىدى خەيلى(مىنارىكى مەسجىد)تە بىرگە ئوقۇدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدىن پارىغ بولۇپ، يان تەرەپكە قارىۋىدى، بىز بىللەن بىللە نامار ئوقۇمىغان ئىككى كىشىنى كۆردى ۋە ئۇلارنى چاقىرىڭلار دېدى، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلتۈرىلىۋىدى، ئۇلاردىن "سىلەرنىڭ بىز بىلەن بىللە نامار ئوقۇشۇڭلارغا نېمە توسقۇنلۇق قىلدى؟" دەپ سورىدى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام. ئۇلار "يا رەسۇلەللاھ! بىز بۇ نامازنى سەپسىرىمىز ئۈستىدە ئوقۇپ بولغان ئىدۇق" دەپ جاۋاب بېرىشتى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: "ئۇنداق قىلماڭلار، سىلەر سەپەر ئۈستىدە نامازنى ئوقۇپ بولۇپ ئاندىن مەسجىدكە كەلگىنىڭلاردا جامائەتنىڭ نامار ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆرسەڭلار ئۇلار بىلەن بىللە قايتا ئوقۇڭلار، قايتا ئوقۇغان نامىزىڭلار سىلەر ئۈچۈن نەپلە ھېسابلىنىدۇ.»
[تىرمىزى رىۋايىتى]

ئەمما ئۆزى يالغۇز نامار ئوقۇغان كىشىنىڭ ئوقۇپ بولغان شۇ نامىزىنى جامائەت بىلەن قايتا ئوقۇشى توغرۇلۇق ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ كۆرىشى مۇنداق: پىشىن ۋە خۇپتەنگە ئوخشاش كەيىندىن نەپلە نامار ئوقۇش مەكرۇھ بولمايدىغان نامازلارنىڭ ۋە شامغا ئوخشاش نەپلىگە ھېسابلاشقا بولمايدىغان نامازنىڭ(چۈنكى ئۈچ رەكئەتلىك نەپلە نامار يوق) پەرزىنى ئۆزى يالغۇز ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، جامائەتنىڭ شۇ پەرزنى ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆرگەن كىشى بۇ پەرزنى جامائەت بىلەن قايتا ئوقۇيدۇ ۋە بۇ ئوقۇغىنى نەپلە نامازغا ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ ئۆز ئالدىغا ئوقۇغان نامىزى بىلەن پەرز ئادا بولغان بولىدۇ.

ئەمما ئەسىر نامىزىنىڭ پەرزىنى ئۆزى يالغۇز ئوقۇپ بولۇپ، جامائەتنىڭ شۇ پەرزنى ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆرگەن كىشى جامائەتكە قوشۇلمايدۇ. چۈنكى ئەسىر نامىزىدىن كېيىن نەپلە ئوقۇشقا بولمايدۇ. بامدات نامىزىمۇ شۇنداق.

جامائەتنىڭ ساۋابىنى تېپىش

ئىمام بىرىنچى سالامنى بېرىشتىن بۇرۇن جامائەتكە يېتىشپ نامازغا قۇشۇلغان كىشى ـــ گەرچە باشتىن ئىمام بىلەن بىرگە بولالمىغان بولسىمۇ ـــ جامائەتكە ئۆلگۈرگەن ۋە جامائەت بىلەن بىرلىكتە نامازئوقۇغانلىقىنىڭ ساۋابىنى تاپىدۇ. چۈنكى بۇ كىشى جامائەت نامىزىنىڭ بىر پارچىسىغا يېتىشكەن بولۇپ، بىر رەكئەتكە ئۆلگۈرگەنگە ھېسابلىنىدۇ. نامازنىڭ بىر رەكئىتىگە ئۆلگۈرگەن كىشى ھەممە رەكئەتنى جامائەت بىلەن ئوقۇغانغا ئوخشاشتۇر. [المغني 2 - توم 540 – 546 - بەتلەر]

بىرىنچى رەكئەتكە يېتىشش

ئىمام رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرۈشتىن بۇرۇن نامازغا باشلىغان ئادەم شۇ رەكئەتكە (يەنى بىرىنچى رەكئەتكە) يېتىشكەن بولىدۇ. بۇ كىشىدىن شۇ رەكئەتنىڭ قىرائىتى ساقىت بولىدۇ. ئەمما ئىمام رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرۈپ بولغىچە رۇكۇغا يېتىشەلمىسە ياكى يېتىشەلىگىنىگە شۈبھىلەنسە بۇ رەكئەتنى ھېسابقا ئالمايدۇ. ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن، ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆلگۈرەلمىگەن رەكئەتنى تاماملايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {مَنْ أدْرَكَ ركعةً مِنَ الصَّلاةِ فقد أدركَ الصَّلاةَ} تەرجىمىسى:

«نامازنىڭ بىر رەكئىتىگە ئۇلگۈرەلمىگەن كىشى نامازنىڭ ھەممىسىگە ئۇلگۈرگەن بولىدۇ.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

چۈنكى بىرىنچى رەكئەتنىڭ رۇكۇسىغا ئۇلگۈرگەن كىشى نامازنىڭ بىر رەكئىتىگە ئۇلگۈرگەن بولىدۇ. بىر رەكئەتكە ئۇلگۈرگەن كىشى نامازنىڭ ھەممە رەكئىتىگە ئۇلگۈرگەنگە ئوخشاشتۇر. بۇ مەسىلىدە پۈتۈن فىقھىشۇناسلار ئىتتىپاقتۇر. [فتح القدير 1 - توم 344 - بەت]

قايسى ھالەتتە ئىمامنىڭ نامىزى بۇزۇلۇپ، جامائەتنىڭ نامىزى بۇزۇلمايدۇ؟

ئىمام تاھارەتسىز ياكى جۇنۇپ ھالدا نامازغا باشلىغان بولسا، بۇ ۋاقىتتا ئىمام ۋە جامائەت ھەممىسىنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ. چۈنكى جامائەتنىڭ نامىزى ئىمامنىڭ نامىزىغا باغلىق بولۇپ، ئىمامنىڭ نامىزى دۇرۇس بولسا جامائەتنىڭ نامىزى دۇرۇس بولىدۇ. ئەگەر ئىمامنىڭ نامىزى بۇزۇلسا جامائەتنىڭمۇ نامىزى بۇزۇلىدۇ. شۇڭا جامائەت بىلەن نامازغا ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، ئىمامنىڭ تاھارەتسىز نامازغا ئوقۇغانلىقى ئېنىقلانسا، جامائەت نامازنى قايتا ئوقۇيدۇ. بۇنىڭدا پۈتۈن مەزھەپ پېشىۋالىرى بىردەك ئىتتىپاقتۇر.

ئەمما ئىمام تاھارەت بىلەن نامازنى باشلىغاندىن كېيىن، ئىمامنىڭ نامازنىڭ شەرتلىرى ياكى پەرزلىرىگە خىلاپ ئىش قىلغانلىقى ياكى تاھارىتى بۇزۇلغانلىقى سەۋەبلىك ئۇنىڭ نامىزى بۇزۇلسىمۇ جامائەتنىڭ نامىزى دۇرۇستۇر. جامائەتنىڭ بۇ نامازنى قايتا ئوقۇشى لازىم ئەمەس. شۇنىڭدەك ئىمام نامازدا تۇرۇپ

مۇرتەد بولۇپ كەتسە(كاپىر بولسا) ياكى پىشىنىڭ جامائەت بىلەن ئوقۇپ بولۇپ، يەنە جۈمە نامىزىغا ئىمام بولغان بولسا ئىمامنىڭكى نامىزى بۇزۇلىدۇ، جامائەتنىڭ نامىزى بۇزۇلمايدۇ. [الدر المختار ورد المختار 1 - توم 553 - بەت]

جامائەتنىڭ ئىمامدىن كېيىن قىلىدىغان ئىشلىرى

ئىمام سالام بېرىپ نامازدىن چىققاندىن كېيىن جامائەتنىڭ قىلىدىغان ئىشلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - جامائەت «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇپ بولماستىن ئىمام سالام بەرگەن بولسا، جامائەت ئىمامغا ئەگەشمەستىن «ئەتتەھىياتۇ»نى تولۇق ئوقۇپ بولۇپ ئاندىن سالام بېرىدۇ. چۈنكى «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇش ھەرىكىم ئۈچۈن مۇستەقىل ۋاجىبتۇر.

2 – جامائەت «ئاللاھۇممە سەللى ۋە بارىك» دۇرۇدلىرىنى ئوقۇپ بولغىچە ئىمام سالام بەرسە، جامائەت دۇرۇدنى تەرك قىلىدۇ ۋە ئىمام بىلەن بىرلىكتە سالام بېرىپ نامازدىن چىقىدۇ. چۈنكى «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇپ بولغىچىلىك ۋاقىت ئولتۇرۇش بىلەن نامازنىڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشنىڭ پەرزى ئادا بولىدۇ.

3 - ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىنكى ئولتۇرۇشتا ئىمام جامائەت «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇپ بولۇشتىن بۇرۇن ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرۇپ كەتسە، جامائەت «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇپ بولۇپ، ئاندىن ئىمامغا ئەگىشىدۇ.

4 - جامائەت رۇكۇدا ياكى سەجدىدە ئۇچ قېتىم تەسبىھ ئېتىپ بولغىچىلىك ئىمام تۇرۇپ كەتسە، جاماتمۇ ئىمام بىلەن بىرگە تۇرىدۇ.

5 - ئىمام ئىككىنچى سەجدىدىن كېيىن يەنە بىر سەجدە قىلماقچى بولسا، جامائەت ئۇنىڭغا ئەگەشمەيدۇ.

6 - ئىمام نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشتا ئولتۇرماستىن تۇرۇپ كەتسە، جامائەت تۇرمايدۇ، بەلكى ئىمامنى كۈتىدۇ. ئەگەر تۇرۇپ كەتسە ئۇلارنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ.

7 - جامائەت «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇپ بولۇپ، ئىمامدىن بۇرۇن سالام بېرىپ نامازدىن چىقسىمۇ ئۇلارنىڭ نامىزى دۇرۇستۇر. بىراق مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ. [الدر المختار 1 - توم 560 - بەت، مراقي الفلاح 50 - بەت]

تۆۋەندىكىلەرنى ئىمام قىلمىسا جامائەتمۇ قىلمايدۇ

1 - تەراۋىھ نامىزىنىڭ ئاخىرقى رەكئىتىدە ئىمام قۇنۇت دۇئاسىنى ئوقۇشىنى ئۇنتۇپ رۇكۇ قىلسا جامائەتمۇ ئوقۇماستىن رۇكۇ قىلىدۇ. ئەگەر رۇكۇغا ئۇلگۈرەلمىگەچ ئىشەنچ قىلالىسا ئوقۇغىنى ئەۋزەل.

2 - ئىمام سەجدە سەھۋى قىلمىسا جامائەتمۇ قىلمايدۇ.

3 - ئىمام تىلاۋەت سەجدىسى قىلمىسا جامائەتمۇ قىلمايدۇ.

4 - ئىمام ھېيت نامازلىرىنىڭ ئارتۇق تەكبىرلىرىنى ئېيتمىسا جامائەتمۇ ئېيتمايدۇ.

5 - ئىمام تۆت رەكئەتلىك نامازنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدە ئولتۇرمىسا، جامائەتمۇ ئولتۇرمايدۇ.

يوقىرىقى بەش ئىشنى ئىمام قىلمىسا جامائەتمۇ قىلمايدۇ.

تۆۋەندىكىلەرنى ئىمام قىلسا جامائەت قىلمايدۇ

1 - ئىمام جىنازا نامازلىرىدا تۆتتىن ئارتۇق تەكبىر ئېيتسا جامائەت ئېيتمايدۇ.

2 - ئىمام ھېيىت نامازلىرىدا بىر رەكئەتتە ئۈچتىن ئارتۇق تەكبىر ئېيتسا جامائەت ئېيتمايدۇ. (بۇيەردە، نامازغا باشلاش، رۇكۇ ۋە سەجدىلەردىكى تەكبىرلەرنىڭ سىرتىدىكى ئارتۇق ئۈچ تەكبىر كۆزدە تۇتۇلىدۇ).

3 - ئىمام خاتالاشقانلىقتىن، بەشىنچى ياكى ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرسا، يەنى تۆت رەكئەتلىك نامازنىڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشىنى ئولتۇرماستىن بەشىنچى رەكئەتكە تۇرۇپ كەتسە ياكى ئىككىي رەكئەتلىك نامازنىڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشىدا ئولتۇرماستىن ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرۇپ كەتسە جامائەت تۇرمايدۇ. بەلكى ئىمامنى كۈتىدۇ. ئەگەر ئىمام جامائەتنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشىنى بىلىپ ئولتۇرسا بۇ نامازدۇرۇستۇر. ئاخىرىدا سەجدە سەھۋى قىلىش كېرەك بولىدۇ. ئەگەر ئىمام شۇ تۇرغىنىچە قايتماستىن، بۇ ئارتۇق رەكئەتنىڭ سەجدىسىنى قىلغان بولسا، جامائەت ئىمامغا ئەگەشمەستىن ئۆز ئالدىغا سالام بېرىپ نامازدىن چىقىدۇ. ئەگەر ئىمام خاتالاشقاندا جامائەتمۇ ئىمام بىلەن بىرگە تۇرۇپ ئارتۇق رەكئەتنىڭ سەجدىسىنى

قىلغان بولسا، بۇ ۋاقىتتا ئىمام بىلەن جامائەت ھەممىسىنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ.

4 - ئىمام ئىككىدىن ئارتۇق سەجدە قىلسا جامائەت قىلمايدۇ.

يوقىرىقى تۆت ئىشنى ئىمام قىلسا جامائەت قىلمايدۇ.

تۆۋەندىكىلەرنى ئىمام قىلمىسىمۇ جامائەت قىلىدۇ

1 - نامازغا باشلاش تەكبىرلىرىدە قوللارنى كۆتۈرۈش.

2 - «سانا»ئوقۇش.

3 - رۇكۇغا ئېگىلىشتە تەكبىر ئېيتىش.

4 - سەجدىلەرگە بارغاندا ۋە ئۇنىڭدىن تۇرغاندا تەكبىر ئېيتىش.

5 - رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە تەسبىھ ئېيتىش.

6 - ئىمام (سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدە) دېمىسىمۇ، جامائەت (رەببەنا ۋە لەكەلھەمدۇ) دېيىش.

7 ــ «تەھىيات»دۇئاسىنى باشقا دۇرۇد ۋە دۇئالار بىلەن تولۇق ئوقۇش.

8 - نامازدىن كېيىن سالام بېرىش.

9 - قۇربان ھېيتىنىڭ تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئېيتىش.

ئىمامغا ئىقتىدا قىلغان كىشى (جامائەت) يوقىرىقى توققۇز ئىشنى ئۆز ئالدىغا قىلىدۇ.

www.uyghurkitap.com

سەجدە سەھۋى توغرۇلۇق بەزى مەسىلىلەر

مۇدرىك بىلەن مەسبۇق ئىمامنىڭ خاتاسى ئۈچۈن ئىمام بىلەن بىرلىكتە سەجدە سەھۋى قىلىدۇ. چۈنكى ئۇلار ئىمامغا ئەگەشكەن ئىكەن، بۇ سەجدىنى ئۆز سەھۋىنلىكىدىن بولمىسىمۇ قىلىشقا مەجبۇردۇر. شۇنىڭدەك مەسبۇق ئىمامغا يېتىشەلمىگەن رەكئەتلەرنى ئادا قىلغاندا، سەجدە سەھۋىنى كېرەك قىلىدىغان خاتالىقلارنى سادىر قىلسا، نامازنىڭ ئاخىرىدا يەنە سەجدە سەھۋى قىلىدۇ. چۈنكى ئىمام بىلەن قىلغان بۇرۇنقى سەجدە كېيىنكى خاتالىقلارنى يۇيالمايدۇ. ئەمما لاھىق كېيىنكى ئۆز خاتالىقلىرى ئۈچۈن سەجدە سەھۋى قىلمايدۇ. چۈنكى ئۇ نامازنى ئىمام بىلەن بىرلىكتە باشلىغان بولسىمۇ، كېيىن بىرەر ئۆزرە تۈپەيلى جامائەتتىن ئايرىلىپ قېلىپ كېيىن يەنە يېتىشكەن ياكى ئۆزى تاماملىغان كىشى بولغاچقا، ئۇ ئىمامغا مۇتلەق ئەگىشىدۇ، ئىمام سەجدە سەھۋى قىلسا قىلىدۇ، قىلمىسا قىلمايدۇ.

ئىمام جۈمە ۋە ھېيت نامازلىرىدا سەجدە سەھۋى قىلمايدۇ. جامائەتمۇ شۇنداق. [نورالإيضاح ونجاة الأرواح 33 - بەت]

جۈمە نامىزى

جۈمە نامىزى ـــ ھەپتىنىڭ جۈمە كۈنىدە پىشىن ۋاقتىدا جامائەت بولۇپ ئوقۇلىدىغان نامـاز بولۇپ، كىشىلەر بىر يەرگە توپلىنىپ ئوقۇلىدىغان نامـاز بولغانلىقى ئېتىبارى بىلەن «جۈمە ئەسلىسى - جۈمۇئە» يەنى (توپلىنىش، جەم بولۇش) دەپ ئاتالغان.

جۈمە نامىزىنىڭ ھۆكمى

جۈمە نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش پەرز ئەينىدۇر. جۈمە نامىزىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلغان ئادەم كاپىر بولىدۇ. ئۇنى كۆڭۈل بۆلمىگەنلىكتىن ئادا قىلمىغان كىشى گۇناھكار بولىدۇ. جۈمە نامىزى جۈمە كۈنلۈكتىكى پىشىنىڭ ئورنىغا بەلگىلەنگەن پەرز ئەمەس، بەلكى ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل پەرزدۇر. ئەمما جۈمە ئوقۇغان كىشىدىن شۇ كۈننىڭ پىشىن نامىزى ساقىت بولىدۇ. جۈمە نامىزى پىشىن نامىزىدىن ئەھمىيەتلىك ۋە ساۋابى كۆپتۇر. جۈمە نامىزى ھەر قانداق نامـازلاردىن ئۇلـۇغ ۋە شەرەپلىكتۇر. جۈمە كۈنىمۇ باشقا كۈنلەردىن ئەلۋەتتە ئۇلـۇغ كۈنـدۇر. جۈمە نـامىزى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشتىن ئىلگىرى مەككىدە پەرز قىلىنغان. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 – توم 260 - بەت]

ئاللاھ تائالا مۇسۇلمانلارنى جۈمە نامىزى ئوقۇشقا ئەمر قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: {يَاأَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا إِذَا نُوْدِيَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوا إِلَى ذِكْرِ اللهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَالِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ. فَإِذَا قُضِيَتْ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللهِ} تەرجىمىسى: «ئى مۆمىنلەر! جۈمە كۈنى جۈمە نامىزىغا ئەزان ئېيتىلسا، ئاللاھ تائالانى ياد ئېتىشكە (يەنى جۈمە خۇتبىسىنى ئاڭلاشقا ۋە جۈمە نامىزىنى ئوقۇشقا) ئالدىراپ بېرىڭلار.

ئېلىم - سېتىمنى قويۇپ تۇرۇڭلار. ئەگەر بىلسەڭلار بۇ سىلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر. نامازغا ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن زېمىنغا تارىلىپ (ئۆز مەشغۇلىيىتىڭلار بىلەن بولۇپ) ئاللاھ تائالانىڭ پەزلىدىن(رىزىقىڭلارنى) تەلەب قىلىڭلار.» [جۇمۇئە سۈرىسى 9 – 10 - ئايەتلەر]

بۇ ئايەتتىن بىلىمىزكى، جۈمە نامىزى پەرزدۇر. چۈنكى بۇ قۇرئان كەرىمنىڭ كەسكىن بەلگىلىمىسىدۇر. جۈمەگە ئەزان چىققان ۋاقىتتا دەرھال نامازغا كېلىش ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرىدۇر. بۇ ۋاقىتتا سودا - سېتىق ۋە باشقا ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇش ھەنەپى مەزھىبىگە كۆرە، مەكرۇھ تەھرىمىدۇر. ئەمما باشقا پۈتۈن مەزھەپلەردە ھارام دەپ قەيت قىلىنغان. جۈمە نامىزى ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، تارقىلىپ ئۆز مەشغۇلىيەتلىرىمىز بىلەن بولۇش مۇباھتۇر. بەزى كىشىلەر جۈمە كۈنى ئىشلەشكە بولمايدۇ، دەپ خاتا تەشۋىقاتلارنى تارقىتىپ كەلگەن. ئايەتتە كۆرۈپ ئۆتكىنىمىزدەك، جۈمە كۈنى نامازغا ۋاقىتىدىن باشقا ۋاقىتلاردا ئادەتتىكى كۈنلەردىكىدەك ئۆز مەشغۇلىيەتلىرىمىز بىلەن بولۇش دۇرۇستۇر. جۈمە كۈنىنى باھانە قىلىپ، باشقا دۇنيالىق ۋە ئاخىرەتلىك ئىشلارنى كېچىكتۈرۈشكە بولمايدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ إِلاَّ أَرْبَعَةً: عَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَوْ امْرَأَةٌ أَوْ صَبِيٌّ أَوْ مَرِيضٌ**} تەرجىمىسى: «جۈمە نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇشنىڭ ھەر قانداق مۇسۇلمان كىشىگە پەرزدۇر. پەقەت تۆت خىل كىشىلا بۇنىڭدىن مۇستەسنا: بىراۋنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىكى قۇل، ئايال كىشى، بالاغەتكە يەتمىگەن بالا ۋە كېسەل كىشى.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى، نەيلۇل ئەۋتار 3 – توم 226 - بەت]

جۈمە كۈنىنىڭ پەزىلىتى

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**وَمَا طَلَعَت الشَّمْسُ وَلاَ غَرَبَتْ عَلَى يَوْمٍ أَفْضَلَ مِنْهُ، فيه سَاعَةٌ لا يُوَافقُهَا عَبْدٌ مُؤْمنٌ يَدْعُوَ اللهَ بخَيْرٍ إلاَّ اسْتَجَابَ اللهُ لَهُ وَلاَ يَسْتَعيذُ منْ شَيْءٍ إلاّ أَعَاذَهُ اللهُ منْهُ**} تەرجىمىسى: «قۇياش چىقىپ، پائقان كۈنلەرنىڭ ئىچىدە جۈمە كۈنىدىن ئەۋزەل كۈن يوقتۇر. جۈمە كۈنىدە بىر ۋاقىت بارکى، مۆمىن بەندە شۇ ۋاقىتنى تېپىپ ئاللاھ تائالادىن ياخشىلىق تىلەپ دۇئا قىلسا ئاللاھ ئۇنىڭ تىلىكىنى چوقۇم بېرىدۇ، بىرەر نەرسىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلىسە ئاللاھ ئۇنى چوقۇم ھمايە قىلىدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: {**خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ، يَوْمُ الْجُمُعَة. فيه خُلقَ آدَمُ وَفيه أُدْخلَ الْجَنَّةَ. وَفيه أُخْرِجَ منْهَا. وَلاَ تَقُومُ السَّاعَةُ إلاَّ في يَوْمِ الْجُمعَة**} تەرجىمىسى: «جۈمە كۈنى كۈنلەر ئىچىدىكى ئەڭ ياخشى كۈندۇر. بۇ كۈندە ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغان، بۇ كۈندە ئۇ جەننەتكە كىرگۈزۈلگەن ۋە بۇ كۈندە ئۇ جەننەتتىن چىقىرىلغان. قىيامەت چوقۇم جۈمە كۈنلۈكتە بولىدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

ئىمام سۇيۇتىي «جۈمە كۈنىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرى» ناملىق ئەسىرىدە، جۈمە كۈنىنىڭ ئۈلۈغلىقىنى قەدىرلىگەن ھالدا، جۈمە نامىزىنى ئادا قىلىشنىڭ 100 خاسىيىتىنى تەپسىلىي بايان قىلغان بولۇپ، مۇھىملىرى مۇنۇلار: جۈمە كۈنلۈكتە روھلار جەم بولىدۇ، قەبرلەر زىيارەت قىلىنىدۇ، مېيىت قەبىر ئازابىدىن ساقلىنىدۇ، جۈمە كۈنىدۇزى ياكى كېچىسى ئۆلگەن ئادەم قەبىر ئازابىدىن ساقلىنىدۇ،

جۈمە كۈنىدە جەھەننەم قىزىتىلمايدۇ، جۈمە كۈنىدە جەننەت ئەھلى ئاللاھ تائالانى زىيارەت قىلىدۇ. [الدر المختار 1 - توم 772 - بەت]

جۈمە نامىزى ئۇقۇشنىڭ پەزىلىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **{مَنِ اغْتَسَلَ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ، فَصَلَّىٰ مَا قُدِّرَ لَهُ. ثُمَّ أَنْصَتَ حَتَّىٰ يَفْرُغَ مِنْ خُطْبَتِه. ثُمَّ يُصَلِّي مَعَهُ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الأُخْرَىٰ، وَفَضْلُ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ}** تەرجىمىسى: «كىمكى يويۇنۇپ پاكىز بولغان ھالدا جۈمە نامىزىغا كېلىپ، كۆچىي يەتكەنچە سۆزلىمەي ئۇقۇسا، ئاندىن ئىمامنىڭ خۇتبىسىنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىسا، ئاندىن ئىمام بىلەن بىرلىكتە جۈمەنىڭ پەرزىنى ئوقۇسا، ئۇ كىشىنىڭ ئۆتكەن جۈمە بىلەن بۇ جۈمە ۋە كېلىدىغان جۈمە ئارىلىقىدىكى، يەنە كېيىنكى ئۈچ كۈندىكى گۇناھلىرى ھەم خاتالىقلىرى يوققا چىقىرىلىدۇ» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: **{إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً. لا يُوَافِقُهَا مُسْلِمٌ قَائِمٌ يُصَلِّي، يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْراً، إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ}** تەرجىمىسى: «جۈمە كۈنىدە دۇئا ئىجابەت بولىدىغان بىر سائەت بارىكى، مۇسۇلمان كىشى نامازغا تۇرغان ھالىتىدە شۇ سائەتنى ئۈچرىتىپ ئاللاھ تائالادىن ياخشىلىق سوراپ دۇئا قىلسىلا ئاللاھ چوقۇم ئۇنىڭغا سورىغىنىنى بېرىدۇ.» [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

جۈمە كۈنىدىكى دۇئا ئىجابەت بولىدىغان سائەت توغرۇلۇق كۆپلىگەن رىۋايەتلەر بار. ئۆلۈمالارنىڭ نەزىرىدە بۇ رىۋايەتلەرنىڭ ئەڭ كۆچلۈكرەكى، جۈمە كۈنىدە دۇئا ئىجابەت بولىدىغان سائەت ئىمام خۇتبە ئوقۇش ئۈچۈن مۇنبەرگە چىققان ۋاقتىتىن باشلاپ نامازغا ئاخىرلاشقانغا قەدەردۇر. [الفقه الإسلامي وأدلته 2 - توم 263 - بەت]

جۈمە نامىزىنىڭ بۇيرۇلۇشىنىڭ ھېكمىتى

جۈمە كۈنى مۇسۇلمانلار ئۆچۈن بىر بايرام ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى بۇ مۇبارەك كۈندە مۇسۇلمانلار بىر جايغا جەم بولۇپ، بىر - بىرىنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەردار بولىدۇ. ھەممىسى بىرلىكتە خۇتبىلارنى تىڭشايدۇ ۋە نامازلارنى ئادا قىلىدۇ ھەمدە باشقا ئىبادەتلەرنىمۇ بىرگە ئورۇنلاپ ساۋاب تاپىدۇ، بۇ توپلىشىشتىن مەنىۋى كۈچ – قۇۋۋەت ھاسىل قىلىدۇ، دىنىي ۋەز - نەسىھەتلەرنى ئاڭلاپ ئۆزلىرىنى ئىسلاھ قىلىدۇ، گۇناھلىرىغا ۋە خاتالىقلىرىغا تەۋبە قىلىپ پاكلىنىدۇ. نامازدىن كېيىن جامائەتلەردىن كېسەللەر بولسا ئۇلارنى يوقلايدۇ، ھال سورايدۇ، بىر - بىرىنىڭ قېينىچىلىقلىرى بولسا بىرگە ھەل قىلىشقا تىرىشىدۇ ۋە مۇندىن باشقا كۆپلىگەن ئىجتىمائىي ياخشى ئىشلارنى بۇ مۇبارەك كۈننىڭ شاراپىتى بىلەن قىلىشقا مۇۋەپپەق بولىدۇ.

جۈمە نامىزى پەرز بولىدىغان كىشىلەر

جۈمە نامىزى تۆۋەندىكى يەتتە شەرت ھازىر بولغان كىشىگە پەرزدۇر:

1 - ئەر بولۇش. ئاياللارغا جۈمە نامىزى پەرز ئەمەس. ئەمما ئۇقۇسا ساۋابقا ئېرىشىدۇ.

2 - ھۆر بولۇش. ئەسىر ياكى سولاقتا بولغانلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

3 - سەپەر ئۈستىدە بولماسلىق. يولۇچىلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

4 - ئەما (كۆزى كور) بولماسلىق. كورلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

5 - مېيىپ بولماسلىق. جىسمانىي مېيىپ كىشىلەرگە جۈمە پەرز ئەمەس.

6 - كىسەل بولماسلىق. ماڭالمايدىغان ئىغىر بىمارلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

7 - كۆڭلىدە دۇشمەن ۋەھىمسى بولماسلىق. جۈمەگە بارسا ھايانى تەھدىدكە ئۇچراش ئېھتىمالى بار كىشىلەرگە جۈمە پەرز ئەمەس.

جۈمە ئوقۇشى پەرز بولمىغان يوقىرىقى كىشىلەر ئەگەر جۈمە ئوقۇسا، ئۇلاردىن شۈكۈنىنىڭ پىشىن نامىزى ساقىت بولىدۇ.

جۈمە نامىزىنىڭ دۇرۇس بولۇشىنىڭ شەرتلىرى

1 - مۇسۇلمان دۆلەت باشلىقىنىڭ ياكى ھازىرقى كۈندە دىنىي ئىشلارنى باشقۇرىدىغان دىنىي ئىشلار مىنىستىرلىكىنىڭ جۈمە ئوقۇشقا رۇخسەت قىلغان بولىشى.

2 - جۈمە نامىزى ئوقۇلىدىغان جايىنىڭ جۈمە نامىزىنى ئوقۇشقا يېتەرلىك ساندا، بەلگىلىك جامائەتكە ئىگە بولغان شەھەر، يېزا ياكى مەھەللە بولىشى. بۇ جۈمەنىڭ پەرز بولىشى ۋە دۇرۇس بولىشى ئۈچۈن شەرتتۇر. ھەنەپىي مەزھىبى(بىزنىڭ مەزھىبىمىز) ئاھالە سانى ئاز، كىچىك يېزىلاردا جۈمە ئوقۇشنى دۇرۇس كۆرمەيدۇ. ئاھالىسىدىن جۈمە ئوقۇش سالاھىيىتىگە توشقان كىشىلىرى ئەڭ چوڭ مەسجىدىگە سىغمايدىغان يېزىدىلا جۈمە نامىزى ئوقۇشقا بولىدۇ، دەپ قارايدۇ.

3 - پىشىن ۋاقتىدا ئوقۇلىشى. جۈمە نامىزى پىشىن ۋاقتىدىلا ئوقۇلىدۇ. پىشىن ۋاقتىنىڭ چىقىپ كېتىشى بىلەن جۈمەنىڭمۇ ۋاقتى چىقىپ كەتكەن بولىدۇ. جۈمە ۋاقتىدا ئوقۇلمىسا، ئۇنىڭ قازاسى كەلمەيدۇ. جۈمەنى پىشىن ۋاقتىدىن بۇرۇن ئوقۇشقىمۇ بولمايدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ھەمىشە پىشىن ۋاقتىدىلا

ئوقۇيتتى. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: {أَنَّ النبي صلى الله عليه وسلم كان يُصلي الجمعةَ حينَ تَميلُ الشمسُ}تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۇمە نامىزىنى كۈن ئىگىلگەن ۋاقىتتا(پىشىن ۋاقتىدا) ئوقۇيتتى.» [ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى]

جۇمە نامىزىنىڭ ئازلا بىر قىسمىغا ئۈلگۈرەلمىگەن، ھەتتا ئىمام «ئەتتەھىياتۇ»ئوقۇۋاتقان ۋاقىتتا نامازغا ئىقتىدا قىلغان كىشىمۇ، جۇمە نامىزىنى ئادا قىلغان ھېسابلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {فما أدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وما فَاتَكُم فَأَتِمُّوا} تەرجىمىسى: «نامازدا ئۈلگۈرەلمىگىنىڭلارنى (ئىمام بىلەن) ئوقۇڭلار، سەلەر ئۈلگۈرەلمەي قالغانلىرىنى ئۆزۈڭلار تولۇقلاڭلار.» [ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

4 - خۇتبە ئوقۇلۇشى. خۇتبە جۇمەنىڭ پەرزىدىن ئىلگىرى ئوقۇلىدۇ. خوتبە ئوقۇلمىغان جۇمە ئادا تاپمايدۇ. ئىمام بەيھەقىي پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىرەر جۇمەنىمۇ خوتبىسىز ئوقۇمىغانلىقىنى رىۋايەت قىلىدۇ.

5 - جۇمە نامىزى ئوقۇلىدىغان جاينىڭ ھەممە كىشىگە كىرىش رۇخسەت قىلىنغان ئوچۇق جاي بولىشى. چۈنكى جۇمە ئوقۇلىدىغان جاي خالىغان ئادەم كىرەلەيدىغان، ھەممىگە ئوچۇق جاي بولمىسا، بۇ يەردىكى توپلىنىش ئاشكارا ۋە ئەركىن توپلىنىش بولالمايدۇ. ئاشكارا ۋە ئەركىن توپلىنالمايدىغان جايدا جۇمە ئوقۇشقا بولمايدۇ. ئوقۇغاندىمۇ ئادا تاپمايدۇ.

6 - جامائەت. جۈمە نامزىنىڭ ئادا تېپىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ جامائەت بولۇپ ئوقۇلۇشى شەرتتۇر. ئىمام ئەزەم ئەبۇ ھەنىفە جۈمەنىڭ دۇرۇس بولىشى ئۈچۈن ئىمامدىن باشقا ئۈچ كىشىنىڭ جامائەت بولۇپ ھازىر بولىشىنى شەرت قىلىدۇ. بۇ ئۈچ كىشى (جۈمە ئوقۇشى پەرز بولمىغان)مۇساپىر ياكى كېسەللەردىن بولسىمۇ بولۇبرىدۇ. ناۋادا جامائەت نامازغا باشلىغاندىن كېيىن، ئىمام بىرىنچى رەكئەتنىڭ سەجدىسىگە بېرىشتىن بۇرۇن، ئۇلار ئىمامنى يالغۇز قويۇپ نامازدىن ئايرىلسا، جۈمە نامزى بۇزۇلغان بولىدۇ. چۈنكى ئىمام بىرىنچى رەكئەتنىڭ سەجدىسىگە بارغىچىلىك ئاز دېگەندە ئۈچ جامائەتنىڭ ئىمام بىلەن بىرگە نامازدا بولىشى شەرتتۇر. بىرىنچى رەكئەتنىڭ بىرىنچى سەجدىسىدىن كېيىن جامائەتنىڭ ھەممىسى كېتىپ قالغان تەقدىردىمۇ ئىمامنىڭ يالغۇز ئوقۇغان جۈمە نامزى ئادا تاپىدۇ. [**الدر المختار**1 - تۇم 747 – 761 -بەتلەر، **فتح القدير** 1 - تۇم 408 - 416 - بەتلەر، **اللباب شرح الكتاب** 62 - بەت]

جۈمە نامزىنىڭ پەرزلىرى

جۈمە نامزىنىڭ پەرزى ئىككى بولۇپ: بىرى، جۈمەنىڭ ئىككى رەكئەت پەرزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش، ئىككىنچىسى، نامازدىن بۇرۇن خۇتبە(ئىككى خۇتبە) ئوقۇلۇشىدىن ئىبارەتتۇر. خۇتبىنى ئاڭلاش(جامائەتلەر ئۈچۈن) جۈمە نامزىنىڭ دۇرۇس بولۇشىنىڭ شەرتىدۇر.

خۇتبە

خۇتبە ـــ ئاللاھ تائالانى ياد ئېتىش ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ سانا ئېيتىش دېمەكتۇر. چۈنكى قۇرئاننىڭ «ئاللاھ تائالانى ياد ئېتىشكە

ئالدىراڭلار» دېگەن ئايىتىدىكى«ياد ئېتىش»تىن مەقسەت پۈتۈن تەپسىرشۇناس ئالىملارنىڭ ئىتتىپاقى بىلەن خۇتبىدۇر.

خۇتبىنىڭ شەرتلىرى

خۇتبىنىڭ ئادا تېپىشنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - خۇتبە نامازدىن(جۇمەنىڭ ئىككى رەكئەت پەرزىدىن) بۇرۇن ئوقۇلىشى.

2 - خۇتبە خۇتبىنى نىيەت قىلغان ھالدا ئوقۇلىشى.

3 - خۇتبىنىڭ پىشىن ۋاقتىدا ئوقۇلىشى.

4 - خۇتبىنى ئەڭ ئاز دېگەندە بىر كىشىنىڭ تىڭشىشى.

5 - خۇتبە بىلەن جۇمە نامزىنىڭ ئارىسىدا يېيىش- ئىچىش ۋە يويۇنۇشقا ئوخشاش، نامازنىڭ سىرتىدىكى ئىشلارنىڭ يۈز بەرمەسلىكى شەرتتۇر.

خۇتبىنى ئەرەبچە ئوقۇشقا بولغىنىدەك، ھەر مىللەت ئۆز تىلىدا ئوقۇشمۇ جائىزدۇر. خۇتبىنى ئەرەب تىلىدا ئوقۇش شەرت ئەمەس. ھەمدۇ سانا بىلەن دۇرۇدلارنى ئەرەب تىلىدا ئېيتسىمۇ، خۇتبىدىكى ئەمر - مەرۇپ، ۋەز - نەسىھەتلەرنى جامائەتنىڭ چۈشىنىشى ئۈچۈن ھەر مىللەتنىڭ ئۆز تىلىدا سۆزلىشى تولىمۇ زۆرۈردۇر. [**فتح القدير** 1 – تۇم 757 – 760 - بەتلەر **مراقي الفلاح** 87 - بەت]

خۇتبىنىڭ كەيپىيتى

ئىمام ئۇرۇن سۈرىدىن بىرىنى ئوقۇپ بولغىچىلىك ۋاقىت ئىچىدە ئىككى خۇتبە ئوقۇيدۇ. ئىككى خۇتبە ئارىسىدا ئۇچ ئايەت

ئوقۇغۇچىلىك ۋاقىت ئولتۇرىدۇ. ئىككىنچى خۇتبىنى بىرىنچى خۇتبىدىن بىر ئاز تۆۋەنرەك ئاۋاز بىلەن ئوقۇيدۇ. ئىمام خۇتبىنى جامائەتكە قاراپ ئۆرە تۇرۇپ ئىگىزرەك بىر جايدا ئوقۇيدۇ. خاتىب(خۇتبە ئوقۇغۇچى)نىڭ تاھارەتلىك بولىشى، كىيىمى پاكىز بولىشى ۋە ئەۋرەت جايلىرى يېپىق بولىشى تەلەب قىلىنىدۇ. خاتىب بىرىنچى خۇتبىدە ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ئېيتىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ۋە سالام ئېيتىپ بولۇپ، قۇرئاندىن ئەڭ ئاز دېگەندە بىر - ئىككى ئايەت ئوقۇيدۇ ۋە كىشىلەرگە ۋەز - نەسىھەت قىلىدۇ. ئاندىن ئولتۇرۇپ يەنە ئىككىنچى خۇتبىنى باشلايدۇ. ئىككىنچى خۇتبىدە، يەنە ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد، سالام ئېيتىپ بولۇپ، مۆمىنلەرگە دۇئا قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن خۇتبە تامام بولىدۇ. ئاندىن نامازغا باشلايدۇ. ئىمام ئەزەمنىڭ نەزەردە، خۇتبىنىڭ ئەڭ قىسقا مىقدارى «ئەلھەمدۇ لىللاھ» ياكى«لا ئىلاھە ئىللەللاھ»دېيىش بىلەنمۇ ئادا تاپىدۇ. بىراق مەكرۇھ سانىلىدۇ. ئەمما ئىمام ئەبۇ يۈسۇف ۋە مۇھەممەدلەرگە كۆرە، خۇتبىنى بەك قىسقا ئوقۇشقا بولمايدۇ. خۇتبىنىڭ ئەڭ قىسقا مىقدارى تەشەھھۇد(ئەتتەھىياتۇ)ئوقۇپ بولغىچىلىك ۋاقتتۇر. شۇنىڭدەك، خۇتبىنى بەك ئۇزۇن ئوقۇپ جامائەتنى زېرىكتۈرۈشمۇ مەكرۇھتۇر. [**بدائع الصنائع** 1 - توم 262 - بەت]

جۈمەنىڭ سۈننەتلىرى

جۈمە كۈنىدە ياكى جۈمە ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن قىلىش سۈننەت بولغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

1 - جۈمە نامىزىغا بېرىشتىن بۇرۇن غۇسلى قىلىش، ئۆزىگە ھەم كىيىملىرىگە خۇشبۇيلارنى چېچىش ۋە چىرايلىق كىيىنىش. غۇسلى قىلىش ۋاقتى جۈمە كۈنى سەھەردىن جۈمە ۋاقتىغىچە بولۇپ، غۇسلىنى كېچىكتۈرۈپ، جۈمە نامىزىغا بېرىش ئالدىدا قىلىش ئەۋزەلدۇر. چۈنكى بۇنداق قىلىش يېقىمسىز ھىدلار بىلەن جامائەتنى راھەتسىز قىلماسلىقتىن ئىبارەت غۇسلىنىڭ ئاساسلىق مەقسىتىنى ئەملگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ياخشىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەپ كۆرسەتكەن: {إذا جاء أحدُكُم الجمعةَ فلْيَغتَسلْ}تەرجىمىسى: «جۈمە نامىزىغا كەلگەن كىشى يويۇنۇپ كەلسۇن.» [ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى]

ئەمما خۇشبۇي قوللىنىش ۋە چىرايلىق كىيىنىش توغرۇلۇق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {مَن اغتَسلَ يومَ الجُمعة وَ مسَّ من طِيب، ولَبسَ منْ أَحْسَنِ ثِيابِه ثُمَّ خرَجَ وَعَلَيْه السَّكِينَة، حَتَّى يأْتِي الْمَسْجِدَ، فَرَكَعَ أَنْ بَدا لَه، وَلَمْ يُؤخَذْ أَحَداً، ثُمَّ أَنْصَتَ إذا خَرَجَ إمامُهُ، حَتَّى يُصَلِّي، كانَتْ لَهُ كَفارَةٌ لما بَيْنَهُما وَبَيْنَ الْجُمُعَة الأُخْرى} تەرجىمىسى: «كىمكى جۈمە كۈنلۈكتە يويۇنۇپ، خۇشبۇيۇ نەرسىلەرنى ئۆزىگە چاچقان ۋە ئەڭ چىرايلىق كىيىمىنى كىيگەن ھالدا، تەمكىنلىك بىلەن مەسجىدكە كەلسە، ئاندىن سۈننەت نامىزىدىن خالىغانچە ئوقۇسا ۋە ھېچكىمگە ئازار بەرمىسە، ئاندىن ئىمام خۇتبىگە باشلىغاندىن نامازغا تۇرغىچە سۆز قىلماي جىم ئولتۇرسا، ئۆتكەن جۈمە بىلەن بۇ جۈمە ۋە كېلىدىغان جۈمە ئارىسىدىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

2- جۈمە كۈنلۈكتە خۇتبىدىن بۇرۇن تۆت رەكئەت، جۈمەنىڭ پەرزىدىن كېيىن تۆت رەكئەت، جەمئى 8 رەكئەت سۈننەت ئوقۇش. بۇ پۈتۈن فىقھىشۇناسلارنىڭ ئورتاق ئىتتىپاقى بىلەن سۈننەتتۇر.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە: «**كَانَ النَّبِيُّ يَرْكَعُ قَبْلَ الْجُمُعَةِ أَرْبَعاً**} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۈمەدىن ئىلگىرى تۆت رەكئەت سۈننەت ئوقۇيتتى» دېيىلگەن. [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «**إِذَا صَلَّيْتُمْ بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَصَلُّوا أَرْبَعاً**} تەرجىمىسى: «سىلەر جۈمەدىن كېيىن سۈننەتَ ئوقۇماقچى بولساڭلار، تۆت رەكئەت ئوقۇڭلار.» [مۇسلىم، ئەھمەد، تىرمىزىيلار رىۋايىتى]

جۈمەدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان سۈننەتنىڭ ئېزى ئىككى رەكئەت، كۆپى ئالتە رەكئەتتۇر. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق قىلغانلىقىنى رىۋايەت قىلغان.

3 - جۈمە كۈنلۈكتە كەھف سۈرىسىنى ئوقۇش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**مَنْ قرأَ سورةَ الكهف ليلةَ الجمعة، أضاءَ لَهُ مِنَ النورِ فيمَا بينَهُ وبينَ البيتِ العتيقِ**} تەرجىمىسى: «جۈمە كېچىسىدە(ياكى كۈندۈزىدە) كەھف سۈرىسىنى ئوقۇغان كىشىگە ئۆزى بىلەن ھەرەم ئارىسىدا بىر نۇر بېرىلىدۇ.» [دارمي ۋە بەيھەقي رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

4 - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كۆپلەپ دۇرۇد ئېيتىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُم يَوْمُ الْجُمُعَةِ فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فيه، فإنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ**} تەرجىمىسى: «سىلەرنىڭ ئەڭ ئەۋزەل كۈنلىرىڭلار جۈمە كۈنىدۇر. بۇ كۈندە ماڭا كۆپلەپ دۇرۇد ئېيتىڭلار، ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ئېيتقان دۇرۇدلىرىڭلار ماڭا

كۆرسىتىلىپ تۇرىدۇ.» [ئەبۇداۋۇد ۋە باشقىلار رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

جۈمە كۈنىدە مەكرۇھ بولىدىغان ئىشلار

جۈمە كۈنىدە قىلىش مەكرۇھ بولغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

1 - جۈمە نامىزى ئوقۇش شەرتىگە توشقان شەھەر، يېزا ۋە مەھەللىدە پىشىن نامىزىنى جامائەت بولۇپ ئوقۇش. بۇ جۈمە كۈنىدىكى جۈمە ئوقۇش ئۈچۈن توپلىنىشتىن ئىبارەت ئىسلامىي ئەنئەنگە قارشى ھەرىكەت سۈپىتىدە كۆرۈنۈپ قالغانلىقتىن ئىدى. ھەتتا تۇرمىدىكىلەرنىڭمۇ جۈمە كۈنىدە پىشىننى جامائەت بولۇپ ئوقۇشى مەكرۇھتۇر. ئەمما ئوقۇغان نامىز ئادا بولىدۇ.

2 - جۈمە كۈنىدە ئىمام خۇتبە ئوقۇش ئۈچۈن مۇنبەرگە چىققان ۋاقتىدا سودا – سېتىق بىلەن شۇغۇللىنىش. چۈنكى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: **{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِن يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ}** تەرجىمىسى: «ئى مۆمىنلەر! جۈمە كۈنى جۈمە نامىزىغا ئەزان ئېيتىلسا، ئاللاھ تائالانىي ياد ئېتىشكە ئالدىراپ بېرىڭلار، ئېلىم - سېتىمنى قويۇپ تۇرۇڭلار، ئەگەر بىلسەڭلەر بۇ سىلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر.» [جۈمۇئە سۈرىسى 9 - ئايەت]

3 - مەسجىدتە بىراۋنى ئورنىدىن تۇرغۇزۋېتىپ ئۆزى ئولتۇرۇش. چۈنكى مەسجىدلەر ئاللاھ تائالانىڭ ئۆيلىرى بولۇپ، ئۇنىڭغا كىرگەنلەر بىر – بىرىدىن ئىلىم، مەنسەپ، مەرتىۋە، بايلىق ۋە باشقا تەرەپلەردىن قانچىلىك پەرقلىق بولۇپ كەتسۇن، ھەممىسى ئوخشاشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **{لا يُقِيمُ أَحَدُكُمْ أَخاهُ يَوْمَ الجُمُعَةِ ثم يُخالِفُهُ**

إلى مَقْعَده فَيَقْعُدُ فيه، وَلَكِنْ لِيَقُولَنَّ تَفَسَّحُوا} تەرجىمىسى: «جۇمە كۈنلۈكتە سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزىنىڭ دىنىي قېرىندىشىنى گەرچە ئۆزىنىڭ ئورنىدا ئولتۇرغۇزغان بولسىمۇ، كېيىن ئورۇن تالىشىپ ئۇنى ئولتۇرغان يېرىدىن تۇرغۇزۇۋەتمىسۇن، بەلكى جامائەتكە «ئورۇن بېرىڭلار» دېسۇن.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

4 - مەسجىدتە ئىمامدىن باشقىلارنىڭ جامائەتنىڭ بويىندىن ياكى مۇرىسىدىن ئاتلاپ ئۆتۈشى. خۇسۇسەن ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقان ۋاقىتتا باشقىلارنىڭ مۇرىسىدىن ئاتلاپ ئۆتۈش قەتئىي خاتادۇر. چۈنكى بۇنداق قىلىش ئولتۇرغان جامائەتكە ئازار بەرگەنلىكتۇر. ياخشىلىق قازىنىمەن دەپ مەسجىدكە كىرگەن كىشىنىڭ باشقىلارغا ئازار بېرىپ گۇناھ ئىشلىشى ھەقىقەتەن ئېچىنىشلىق ئىشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باشقىلارنىڭ بويىندىن ئاتلاپ ئالدىنقى سەپكە ئۆتمەكچى بولغان بىراۋنى كۆرۈپ قېلىپ، ئۇنىڭغا: «ئولتۇر! جامائەتكە ئازار قىلدىڭ» دېگەن. [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

ئەمما زادى ئالدىنقى سەپكە ئۆتمەسە مەسجىدتىن ئورۇن تاپالمايدىغان ۋە ئالدىنقى سەپلەردە بوش ئورۇنلار بولغان شارائىتتا، باشقىلارغا ئازار بەرمەستىن ئۆتۈش جائىزدۇر. بىراق ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقان ۋاقىتتا قايسىبىر سەۋەب بىلەن جامائەتتىن ئاتلاپ ئۆتۈش جائىز ئەمەس.

بۇ ماۋزۇدىكى «مەكرۇھ»ھارامغا ئېھتىمالى ناھايىتى كۈچلۈك بولغان مەكرۇھنى كۆرسىتىدۇ. بۇنىڭغا بىنائەن، يوقىرىقى مەكرۇھ ئىشلارنىڭ قايسىبىرىنى سادىر قىلغۇچىلار قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ.

[**بدائع الصنائع** 1 – توم 270 - بەت، **كشاف القناع** 2 - توم 49 - بەت]

جۈمە نامىزىنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناھى

جۈمە نامىزىنى ئوقۇغانلارنىڭ هەممىسىدىن شۇ كۈننىڭ پىشىن نامىزى ساقىت بولىدۇ. تېخىمۇ ساۋابلىق بىر پەرز ئۈچۈن يەنە بىر پەرزنى قالدۇرۇپ قويۇش پرىنسىپى بويىچە، جۈمەنىڭ پەرزى پىشىن نامىزىنىڭ پەرزىدىن مۇهىم ۋە ئۇلۇغ هېسابلىنىدۇ. بۇنداق بولغان ئىكەن، جۈمە نامىزىنى تەرك ئېتىشنىڭ گۇناهىنىڭ باشقا پەرز نامازلاردىن بىرەرسىنى تەرك ئەتكەنلىكنىڭ گۇناهىدىن ئېغىر ۋە قاتتىق بولىدىغانلىقى تەبىئىيدۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دەيدۇ: {**لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمْ الْجُمُعَاتِ أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ ثُمَّ لَيَكُونُنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ**} تەرجىمىسى: «جۈمە نامىزىنى تەرك ئەتكۈچىلەر بۇ قىلمىشىدىن تاشلىسۇن! بولمىسا ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ قەلبىنى پىچەتلىۋېتىدۇ، ئاندىن ئۇلار غاپىللاردىن بولۇپ كېتىدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

ئۇيغۇر كىتاب تورى يۈكتى
www.uyghurkitap.com

يولۇچى نامىزى

شەرئىەتتە يولۇچىلىق بەلگىلىك بىر مۇساپىگە بېرىشنى كۆزىستىدۇ. 15 كۈندىن ئاز تۇرۇش نىيىتى بىلەن 90 كىلومېتىرلىق بىر مۇساپىنى نىيەت قىلىپ يولغا چىققان كىشى يۇرتىنىڭ ئاخىرقى مەنزىللىرىدىن ئايرىلغاندىن باشلاپ يولۇچى ھېسابلىنىدۇ. 90 كىلومېتىرلىق بۇ مۇساپىنى مەيلى ئايروپىلان بىلەن، مەيلى پويىز بىلەن، مەيلى باشقا قاتناش قۇراللىرى بىلەن، مەيلى پىيادە باسسۇن، ھەرھالەتتە بۇ سەپەر يولۇچىلىق ھېسابلىنىدۇ.

فىقھىشۇناسلار بۇ مۇساپىنى پىيادە نورمال يۈرۈشتە ئەڭ ئاز ئۈچ كۈنلۈك يول بولۇپ، 18 سائەتلىك مۇساپە دەپ بېكىتكەن. سەپەردە كېچە - كۈندۈز داۋاملىق يول مېڭىلمايدۇ. دەم ئېلىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن بىر كۈنلۈك نورمال يۈرۈشنى ئالتە سائەت (پىيادە يېكى تۆگىنىڭ نورمال يۈرۈشى) دەپ بېكىتكەن.

سەپەردە يولۇچىلار بەزى قىينىچىلىقلارغا ئۇچرايدۇ. شۇڭا دىنىمىز يولۇچىلار ھەققىدە بەزى ئوڭايلىقلارنى كۆرسەتكەن. يولۇچى بارىدىغان يېرىدە 15 كۈن يېكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك تۇرۇشنى نىيەت قىلىپ يولغا چىققان بولسا، ئۇ، پەقەت يول ئۈستىدىلا يولۇچى ھېسابلىنىدۇ. بارغان يېرىدە مۇقىم (يولۇچىنىڭ ئەكسى) ھېسابلىنىدۇ. يولۇچى بارىدىغان يېرىدە 15 كۈندىن ئاز تۇرۇشنى نىيەت قىلىپ بارغان بولسا، ئۇ يول ئۈستىدە ۋە بارغان يېرىدىمۇ مۇساپىر ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر ئۇ 15 كۈن يېكى ئۇنىڭدىن كۆپ تۇرۇشنى نىيەت قىلماستىن، بەلكى ئىشىم تۈگىگەندىن كېيىن قايتىمەن دېگەن نىيەت بىلەن بېرىپ، بارغان يېرىدىمۇ 15 كۈن يېكى ئۇنىڭدىن كۆپ تۇرۇشنى نىيەت قىلماستىن،

15 كۈندىن ئارتۇق، ھەتتا ئايلار، يىللارچە تۇرۇپ قالسىمۇ ئۇ، يەنىلا يولۇچىدۇر. بۇنىڭغا بىنائەت شەرئەتنىڭ يولۇچىلارغا كۆرسەتكەن ئۇڭايلىقلىرىدىن پايدىلىنالايدۇ. [نورالإيضاح ونجاة الأرواح 28 - بەت]

يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر ياكى شەرئەتنىڭ يولۇچىلارغا كۆرسەتكەن ئۇڭايلىقلىرى

1 - يولۇچىلار تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازلارنى قەسر قىلىپ (ئىككى رەكئەتكە قىسقارتىپ) ئوقۇيدۇ. ئەمما ئىككى رەكئەتلىك، ئۈچ رەكئەتلىك پەرزلەر ۋە تۆت رەكئەتلىك سۈننەتلەر قىسقارتىلمايدۇ، بەلكى تولۇق ئوقۇلىدۇ.

2 - ۋاقىت تار كەلسە، يولۇچىلارنىڭ سۈننەت نامازلارنى ئوقۇماسلىقىمۇ، ئۇلارغا بېرىلگەن ئۇڭايلىقلاردىندۇر.

3 - يولۇچىلار ئىككى نامازنى جەمئى قىلىپ بىر ۋاقىتتا ئوقۇسا بولىدۇ. («نامازلارنى جەمئى قىلىش» دېگەن ماۋزۇدا تەپسىلى سۆزلەندى).

4 - يولۇچىلار تاھارەت بىلەن كىيىلگەن(مەسھى قىلىشقا سالاھىيەتلىك) ئاياقلارنىڭ ئۈستىگە ئۈچ كېچە - كۈندۈز مەسھى قىلسا بولىدۇ. («ئاياقلارغا مەسھى قىلىش» دېگەن ماۋزۇدا تەپسىلي سۆزلەندى).

5 - يولۇچىلار رامىزاندا خالىسا روزا تۇتىدۇ، خالىسا تۇتمايدۇ. يولۇچىلىقى تاماملانغاندىن كېيىن قازا سىنى تۇتىدۇ. ئەمما رامىزاندا قېينىلىپ قالمىسا تۇتقىنى ئەۋزەلدۇر.

6 – يولۇچىلىق مۇددىتى — كىشى ئۆز مەھەللىسىنىڭ ئاخىرقى مەنزىلىدىن ئايرىلغاندىن باشلاپ تاكى ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كەلگەنگە قەدەردۇر. ئۆز يۇرتىغا ياكى تۇغۇلغان يۇرتى بولمىسىمۇ، ئولتۇراقلىشىپ قالغان يەردىكى ئائىلىسىگە قايتىپ كېلىشى بىلەن، ئۇنىڭ يولۇچىلىق مۇددىتى تۈگىگەن بولىدۇ ۋە نامازلارنى قەسر قىلماستىن تولۇق ئوقۇشقا باشلايدۇ.

7 - سەپەردە نامازنى قازا قىلغان كىشى يۇرتىغا قايتقاندىن كېيىن، ئۇنى سەپەردىكى بويىچە قەسر قىلىپ(تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازلارنى ئىككى رەكئەت قىلىپ)ئوقۇيدۇ. مۇقىملىق هالىتىدە قازا قىلغان نامازلارنى سەپەردە ئادا قىلماقچى بولسا، تۆت رەكئەتنى تۆت رەكئەت قىلىپ تولۇق ئوقۇيدۇ. شۇنىڭدەك، ئولتۇراقلىشىپ قالغان يۇرتتىن تۇغۇلغان يۇرتىدىكى ئائىلىسىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن بارغان كىشىمۇ نامازلارنى قەسر قىلماستىن تولۇق ئوقۇيدۇ. چۈنكى، مۇنداق كىشى ئۈچۈن ئولتۇراقلىشىپ قالغان يۇرتى بىلەن تۇغۇلغان يۇرتى (ئەگەر ئۇنىڭدا ئايالى ياكى باللىرى قالغان بولسا) ئۆز يۇرتى سانىلىدۇ. ئەگەر بىراۋ تۇغۇلغان يۇرتىدىن ئائىلىسىنى ئېلىپ پۈتۈنلەي كۆچۈپ باشقا يۇرتقا كەتكەن بولۇپ، كېيىن ئۆز يۇرتىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن بارسا، بارغان يېرىدە يولۇچى هېسابلىنىدۇ ۋە نامازلارنى قەسر قىلىپ ئوقۇيدۇ.

8 - يولۇچى مۇقىم(يولۇچى بولمىغان) ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ نامار ئوقۇسا، تۆت رەكئەتنى تولۇق ئوقۇيدۇ. ئارتۇق ئوقۇغان كېيىنكى ئىككى رەكئەت نامار نەپلە نامىزى بولۇپ قوبۇل قىلىنىدۇ.

يولۇچى مۇقىمغا پەقەت شۇ نامازنىڭ ۋاقتىدىلا ئىقتىدا قىلالايدۇ. ۋاقتى ئۆتۈپ كېتىپ قازاسىنى ئوقۇماقچى بولغان نامازدا مۇقىمغا

ئىقتىدا قىلمايدۇ. چۈنكى بۇ ۋاقىتتا، يولۇچىنىڭ قەسر قىلىپ ئىككى رەكئەتلا ئوقۇشى زىممىسىگە تەيىنلىنىپ بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭدىن ئارتۇق ئوقۇمايدۇ.

9 - يولۇچى مۇقىملارغا ئىمام بولۇپ نامىز ئوقۇماقچى بولسا، نامازغا تۇرۇشتىن ئاۋۋال جامائەتلەرگە ئۆزىنىڭ يولۇچى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويۇشى ياكى سالامدىن كېيىن«مەن يولۇچىمەن، نامىزىڭلارنى تولۇقلاڭلار»دەپ قويۇشى ياخشىدۇر. يولۇچى ئىمام ئىككى رەكئەتتىن كېيىن سالام بەرگەندە، جامائەت سالام بەرمەستىن ئورنىدىن تۇرۇپ، قالغان ئىككى رەكئەتنى ئۆز - ئالدىغا تاماملاپ ئاندىن سالام بېرىدۇ.

10 - يولۇچى بىرەر ۋاخ نامازنىڭ ۋاقتى كىرىپ بولغاندىن كېيىن، سەپەرگە ئاتلىنىپ، بۇ نامازنى يول ئۈستىدە ئوقۇماقچى بولسا، قەسر قىلماستىن، تۆت رەكئەت قىلىپ تولۇق ئوقۇيدۇ. چۈنكى بۇ نامازنىڭ مۇقىملىق ھالىتىدە ئۇنىڭ زىممىسىگە تۆت رەكئەت بولۇپ تەيىنلىنىپ بولغان ئىدى. گەردەنگە بەلگىلىنىپ بولغان ئىبادەت ئۆزگەرمەيدۇ. [تحفة الفقهاء 53 - بەت، مراقي الفلاح 72 - بەت، الدر المختار 1 - توم 740 - بەت، فتح القدير 1- توم 399 - بەت]

سەپەردە نامازنى قەسر قىلىشنىڭ دەلىلى

سەپەردە تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازلارنى قىسقارتىپ(قەسر قىلىپ) ئىككى رەكئەت قىلىپ ئوقۇش قۇرئان كەرىم، ھەدىس ۋە ئىسلام ئۆلىمالىرىنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن جائىزدۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دېگەن: {وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَقْصُرُواْ مِنَ الصَّلاَةِ إِنْ خِفْتُمْ أَن يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُواْ} تەرجىمىسى:

«سەپەرگە چىققان ۋاقتىڭلاردا كاپىرلارنىڭ ئۆزەڭلارغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن قورقۇپ، نامازنى قەسر قىلىپ ئوقۇساڭلار سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ.» [نىسا سۈرىسى 101 - ئايەت]

سەپەردە نامازلارنى قەسر قىلىپ ئوقۇش مەيلى قورقۇنچلۇق، مەيلى قورقۇنچسىز ھەر قانداق ھالەتتە مۇتلەق جائىزدۇر. ئايەتتە قەسرى قىلىشنى قورقۇنچلۇق ھالەتكە باغلاپ كۆرسىتىشتىن مەقسەت كۆپ ئۇچرايدىغان ھالەتلەرنى كۆزدە تۇتقانلىق ئىدى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەپەرلىرىنىڭ تولىسى ئۇنىڭدىن خالى بولالمىغان. [المغني 2 - توم 254 - بەت، الفقه الإسلامي وادلته 2 - توم 315 - بەت]

ساھابىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: «بىز ئەمدى كۈففارلارنىڭ زىيان - زەخمىتىدىن خاتىرجەم بولدۇق، يەنە نېمە ئۈچۈن نامازلىرىمىزنى قەسر قىلىمىز؟» دېگەن مەنىدە سوراشقىنىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ: {صَدَقَةٌ تَصَدَّقَ اللهُ بِهَا عَلَيْكُمْ. فَاقْبَلُوا صَدَقَتَهُ} تەرجىمىسى: «بۇ ئاللاھ تائالانىڭ سىلەرگە قىلغان سەدىقىسىدۇر، ئاللاھ تائالانىڭ سەدىقىسىنى قوبۇل قىلىڭلار» دېگەن. [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەج، ئۆمرە، غازات ۋە باشقا سەپەرلىرىنىڭ ھەممىسىدە نامازلارنى قەسر قىلىپ ئوقۇغانلىقى توغرۇلۇق كەلگەن سەھىھ ھەدىسلەر ناھايىتى كۆپتۇر. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: {صَحِبْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَانَ لاَ يَزِيدُ فِي السَّفَرِ عَلَى رَكعَتَيْنِ، وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ كَذَلِكَ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ھەمىشە ھەمراھ بولدۇم، سەپەرلەردە(پەرز نامازلارنى) ھاياتىنىڭ ئاخىرىغىچە

ئىككىسى رەكئەتتىن ئارتۇق ئوقۇمايتتى. ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر ۋە ئوسمانلارمۇ شۇنداق قىلاتتى. ئاللاھ ئۇلاردىن رازى بولسۇن.» [ئىمام بۇخارىي رىۋايىتى]

پۈتۈن فىقھىشۇناس ئالىملار سەپەر مەيلى ھەج، ئۆمرە ياكى غازات ياكى ھىجرەت سەپەرلىرىگە ئوخشاش ئىبادەت مەقسەت قىلىنغان سەپەر بولسۇن، مەيلى سودىگەرلىك قىلىش ياكى سايياھەت قىلىش ئۈچۈن قىلىنغان سەپەرلەر بولسۇن، ھەر قانداق سەپەردە تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازلارنى قەسر قىلىپ ئىككى رەكئەت قىلىپ ئوقۇشنىڭ جائىزلىقىغا ئىتتىپاقتۇر. ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، گۇناھ ــ مەسىيەت ئىشلەش ئۈچۈن سەپەر قىلغان كىشىمۇ نامازلارنى قەسرى قىلىپ ئوقۇيدۇ. [**الفقه الإسلامي وادلته** 2 - توم 316 - بەت]

مۇقىمنىڭ يولۇچى ھۆكمىگە كىرىشنىڭ شەرتلىرى

مۇقىمنىڭ يولۇچىلىق ھۆكمىگە كىرىپ نامازلارنى قەسر قىلىپ ئوقۇشقا سالاھىيەتلىك بولۇشنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - سەپەرنى نىيەت قىلىش. سەپەر مەيلى ئىبادەت ئۈچۈن بولسۇن، مەيلى سايياھەت ياكى تىجارەت ئۈچۈن بولسۇن، مەيلى گۇناھ ئىشلەش ئۈچۈن بولسۇن پەرقى يوقتۇر.

2 - يولغا چىقىپ مەھەللىسىنىڭ ئاخىرقى مەنزىللىرىدىن ئايرىلىشى. يولغا چىقماستىن، سەپەرنى نىيەت قىلغان كىشى يولغا چىقمىغىچە شەرئىەتنىڭ كەڭچىلىكلىرىدىن بەھرىمەن بولالايدىغان يولۇچى بولۇپ ھىسابلانمايدۇ.

3 - سەپەر مۇساپىسىنىڭ نورمال پىيادە يۈرۈش يېكى تۆگىسىنىڭ يۈرۈشى بويىچە، يىلنىڭ قىسقا كۈنلىرىدىكى ئۇچ كېچە-كۈندۈزلۈك مۇساپىدىن كەم بولماسلىقى (زامانىمىزدا 90 كىلومېتىرلىك مۇساپە) شەرتتۇر. [الدر المختار1 – 723 - بەت، مراقي الفلاح 71 - بەت]

يولۇچىنىڭ مۇقىملىق ھۆكمىگە كىرىشىنىڭ شەرتلىرى

يولۇچىنىڭ مۇقىملىق ھۆكمىگە كىرىپ نامازلارنى قەسر قىلماستىن تولۇق ئوقۇش سالاھىيىتىگە ئىگە بولۇشنىڭ شەرتلىرى مۇنۇلار:

1 - بارغان يېرىدە تۇرۇشنى نىيەت قىلىشى.

2 - بارغان يېرىدە تۇرۇش مۇددىتىنى (يەنى 15 كۈندىن كۆپرەك تۇرۇشنى) نىيەت قىلىشى. يولۇچى مۇقىملىقنى نىيەت قىلىش(تۇرۇشنى كۆڭلىگە پۈتۈش)بىلەنلا مۇقىملىق ھۆكمىگە كىرىدۇ، شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ نامازلارنى تولۇق ئوقۇيدۇ. ئەمما 15 كۈن تۇرۇش بىرلا شەھەرگە مەخسۇس بولماستىن ئىككى ياكى ئۈنىڭدىن كۆپ شەھەرلەردە تۇرىدىغان بولسا، بۇ ۋاقىتتا مۇقىم ھېسابلانمايدۇ. مەسىلەن: ئۇرۇمچىدىن 15 كۈنلۈك سەپەرنى نىيەت قىلىپ يولغا چىققان يولۇچى تۇرماقچى بولۇپ نىيەت قىلغان 15 كۈنىنىڭ يېرىمىنى خوتەندە، قالغان يېرىمىنى قەشقەردە ئۆتكۈزمەكچى بولسا، ئۇ، مۇقىم ئەمەس، بەلكى يولۇچى ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى يولۇچىنىڭ 15 كۈن ياكى ئۈنىڭدىن كۆپرەك ۋاقىت تۇرۇشى بىر شەھەرگىلا مەخسۇس بولغاندا، ئاندىن مۇقىم ھۆكمىنى ئالالايدۇ.

3 - تۇرماقچى بولغان يېرىنىڭ مۇقىم بولۇپ، تۇرۇش ئۇچۇن سالاھىيەتلىك بولۇشى شەرتتۇر. مەسىلەن: بىراۋ سەپەرگە ئاتلىنىپ

ئۆيدىن چىقىپ، مەھەللىسىنىڭ ئاخىرقى قاتناش بېكەتلىرىنىڭ بىرىدە ياكى يول ئۈستىدىكى بېكەتلەردە قاتناش كۈتۈپ ياكى باشقا ئېھتىياجلىرى سەۋەبلىك ۋاقىتلىق تۇرۇپ قالغان بولسا، ئۇنىڭ بۇ تۇرۇشى يولۇچىلىق ھېسابلىنىدۇ. بۇنىڭغا بىنائەن، كۈتۈش جەريانىدا ۋاقتى كىرگەن نامازلارنى قەسرى قىلىپ ئوقۇيدۇ. [تحفة الفقهاء 52 - بەت]

قەسر توغرۇلۇق مەزھەپ قاراشلىرى

سەپەردە نامازلارنى قەسر قىلىپ ئوقۇش ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، «بۇيرۇق»، ئەمما شافىئىي ۋە ھەنبەلىي مەزھەپلىرىگە كۆرە، «رۇخسەت» سۈپىتىدە قوبۇل قىلىنىدۇ. بۇنىڭغا بىنائەن، ھەنەفىي مەزھەپتىكى بىركىشى تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازنى قەسر قىلماستىن تولۇق ئوقۇسا، ئۇنىڭ نامىزى مەكرۇھلۇق بىلەن ئادا تاپىدۇ. چۈنكى قەسر قىلىپ ئوقۇش ۋاجىبتۇر. ۋاجىبنى ئورۇنلاش زۆرۈردۇر. ئەگەر ئېسىدە يوق تولۇق ئوقۇپ سالغان بولسا، نامازنىڭ ئاخىرىدا سەجدە سەھۋى قىلىش شەرتى بىلەن ئۇنىڭ نامىزى مەكرۇھسىز ئادا تاپىدۇ. ئەمما شافىئىي ياكى ھەنبەلىي مەزھەپتىكى كىشىنىڭ تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازنى قەسر قىلىش ياكى تولۇق ئوقۇش ئىختىيارى بولغاچقا، ئەگەر ئۇ، قەسرى قىلماي تولۇق ئوقۇسىمۇ نامىزى مەكرۇھسىز ئادا تاپىدۇ.

ھەنەفىي مەزھىبىدىكىلەرنىڭ «سەپەردە نامازلارنى قەسر قىلىپ ئوقۇش «بۇيرۇق»تۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، ئۇنى ئورۇنلاش ۋاجىبتۇر» دېگەنلىكىنىڭ دەللىلى ئىمام بۇخارىي بىلەن ئىمام مۇسلىم ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان مۇنۇ ھەدىستۇر: {**الصلاةُ أولُ ما فُرِضَتْ رَكعتين، فأُقِرَّتْ صلاةُ السَّفَرِ، وأُتِمَّتْ صلاةُ الحَضَرِ**} تەرجىمىسى:

«نامـاز دەسـلەپ پـەرز قـلـنـغـانـدا ئـىـككـى رەكـئـە ئـسـىـى، يـولـۇچـى نـامـزى ئىككى رەكئەت هالتىده قالدى، مۇقملار نامزى تۆت رەكئەت قىلىپ تولۇقلاندى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئىمام مۇسلىم ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن مۇنۇ ھەدىسنى رىۋايەت قىلغان: {فَرَضَ اللّٰهُ الصَّلاَةَ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّكُمْ فِي الْحَضَـرِ أَرْبَعـاً، وَفِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ، وَفِي الْخَوْفِ رَكْعَةً} تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالا نامازنى پەيغەمبىرىڭلارنىڭ تىلى ئارقىلىق، مۇقىملىقتا تۆت رەكئەت، سەپەردە ئىككى رەكئەت ۋە قورقۇنچلۇق ھاللاردا بىر رەكئەت قىلىپ پەرز قىلغان.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]

ئەمما شافئىي ۋە ھەنبەلىي مەزھەپلىرىنىڭ «سەپەردە نامازلارنى قەسر قىلىپ ئوقۇش«رۇخسەت»تۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، نامازنى قەسر قىلىش ياكى تولۇق ئوقۇش ھەركىمنىڭ ئىختىيارىدۇر» دېگەنلىكنىڭ دەلىلى قۇرئان كەرىمدىكى(باشتا بايان قىلىنغان) مۇنۇ ئايەتتۇر: «سەپەرگە چىققان ۋاقتىڭلاردا كاپىرلارنىڭ ئۆزەكلارغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن قورقۇپ، نامازنى قەسر قىلىپ ئوقۇساڭلار سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ.» [نىسا سۈرىسى 101 - ئايەت]

مەزكۇر ئىككى مەزھەپتىكىلەرگە كۆرە، بۇ ئايەت سەپەردە نامازلارنى قەسر قىلىپ ئوقۇشنىڭ رۇخسەت ئىكەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. بۇنىڭغا بىنائەن، قەسر قىلىش ياكى تولۇق ئوقۇش ھەركىمنىڭ ئىختىيارىدۇر.

هېيت نامازلىرى

هېيت سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى: قايتىش ۋە قايتىلىنىش دېگەنلىك بولۇپ، شەرئىەت ئىستىلاهىدا ـ ئاللاه تائالانىڭ بەندىلىرىگە هەر يىلى خوشاللىقنى قايتىلاپ بېرىشى دېمەكتۇر.

بىر يىل ئىچىدە مۇسۇلمانلار ئۆچۈن ئىككى هېيت بولۇپ، بىرى روزا هېيتى، يەنە بىرى قۇربان هېيتىدۇر. هەر ئىككى هېيتتا ئىككى رەكئەت هېيت نامىزى ئوقۇش ۋاجىبتۇر.

هېيت نامازلىرىنىڭ بۇيرۇلۇشىنىڭ دەلىلى

ئىككى هېيت نامازلىرىنىڭ بۇيرۇلغانلىقى قۇرئان كەرىم، هەدىس ۋە ئىسلام فىقهىشۇناس ئالىملىرىنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن سابىتتۇر. ئاللاه تائالانىڭ قۇرئان كەرىمدىكى{**فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ**} تەرجىمىسى: «پەرۋەردىگارىڭ ئۆچۈن نامىز ئوقۇغىن ۋە قۇربانلىق قىلغىن»دېگەن ئايەت مەشهۇر تەپسىرلەردە، قۇربان هېيتى ۋە قۇربانلىق دەپ تەپسىر قىلىنغان. [المغني 2 - توم 367 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئىككى هېيت نامازلىرىنى ئوقۇغانلىقى توغرۇلۇق كەلگەن «سەهىه»هەدىسلەر ناهايىتى كۆپتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ تۇنجى ئوقۇغان هېيت نامىزى روزا هېيت نامىزى بولۇپ، هىجرىيەنىڭ 2 - يىلى مەدىنىدە ئوقۇغان. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ مۇنداق دەپ رىۋايەت قىلغان: {**شَهِدتُ الصَلاَةَ يومَ الفطرِ معَ رسولِ اللهِ صلى الله عليه وسلم وأبي بكرٍ وعُمَرَ وعثمان رضي اللهُ عنهم، فكلُّهم يُصَلِّيها قبلَ الخطبةِ ثمَّ يَخطُبُ**} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام، ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر ۋە ئوسمانلار بىلەن روزا هېيت نامازلىرىنى ئوقۇدۇم. ئۇلارنىڭ هەممىسى خۇتبىدىن ئاۋۋال ئىككى

رەكئەت ھېيت نامىزى ئوقۇيتتى، ئاندىن خۇتبە ئوقۇيتتى.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

جۇندەب ئىبنى سۇفيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىندۇكى: {شَهِدْتُ الأَضْحَىٰ مَعَ رَسُولِ اللّه. فَلَمَّا قَضَىٰ صَلاَتَهُ بِالنَّاسِ، نَظَرَ إِلَىٰ غَنَمٍ قَدْ ذُبِحَتْ. فَقَالَ: «مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّلاَةِ، فَلْيَذْبَحْ شَاةً مَكَانَهَا. وَمَنْ لَمْ يَكُنْ ذَبَحَ، فَلْيَذْبَحْ عَلَى اسْمِ اللّه} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن قۇربان ھېيت نامىزىنى ئوقۇغان ئىدىم. ئۇ جامائەت بىلەن نامازنى تۈگىتىپ بولۇپ، بۇغۇزلانغان بىر قوينى كۆردى ۋە مۇنداق دېدى: "كىمكى نامازدىن بۇرۇن قۇربانلىق قىلغان بولسا، ئۇنىڭ ئورنىغا باشقا بىر قوي قۇربانلىق قىلسۇن، قۇربانلىق قىلمىغانلار ئاللاھ تائالانىڭ ئىسمىنى ئاتاپ قۇربانلىق قىلسۇن".» [مۇسلىم رىۋايىتى]

ھېيت نامازلىرى كىملەرگە ۋاجىب بولىدۇ؟

ئىككى ھېيت نامازلىرى جۈمە نامىزى پەرز بولغان كىشىلەرگە ۋاجىبتۇر، يەنى ئىككى ھېيت نامازلىرىنى ئوقۇشقا بۇيرۇلۇشنىڭ شەرتلىرى، — خۇددى جۈمە نامىزىغا ئوخشاش — ئەر بولۇش، ئەركىن بولۇش، مۇقىم بولۇش، ئەما بولماسلىق، مېيىپ بولماسلىق، كېسەل بولماسلىق، دۈشمەن ۋەھىمىسىدىن ئەمىن بولۇش قاتارلىقلاردۇر. [فتح القدير 1 – تۇم 422 - بەت، الدر المختار 1 - تۇم 774 - بەت]

ھېيت نامازلىرىنىڭ دۇرۇس بولىشىنىڭ شەرتلىرى

ھېيت نامازلىرىنىڭ ۋاجىب بولىشى ۋە دۇرۇس ئادا تېپىشىنىڭ شەرتلىرى جۈمە نامىزىنىڭ پەرز بولىشىنىڭ ۋە ئادا تېپىشىنىڭ شەرتلىرىنىڭ ئۆزىدۇ، يەنى مۇسۇلمان دۆلەت باشلىقىنىڭ(ياكى ھازىرقى زامانىدىكى دىنىي ئىشلار مېنىستىرلىكىنىڭ) ھېيت نامىزىنى ئوقۇشقا رۇخسەت قىلىشى، ھېيت نامىزى ئوقۇيدىغان جايىنىڭ چوڭ جامى بولۇشى، ئىمامدىن باشقا ئۈچ نەپەر جامائەتنىڭ ھازىر بولىشى، ھېيت نامىز ئوقۇيدىغان جايىنىڭ ھەركىمگە ئوچۇق جاي بولىشى ۋە باشقىلار. بىراق جۈمە نامىزىدا خۇتبە ئوقۇش پەرز، ئىككى ھېيت نامازلىرىدا خۇتبە ئوقۇش سۈننەتتۇر. ھېيت نامازلىرىنىڭ خۇتبىلىرىنى تەرك ئەتسىمۇ نامار دۇرۇستۇر. [**بدائع الصنائع** 1 - توم 275 - بەت]

ھېيت نامازلىرىنىڭ ۋاقتى

ھېيت نامازلىرىنىڭ ۋاقتى قۇياش تولۇق چىقىپ بولۇپ تەخمىنەن 30 مىنۇتتىن كېيىن باشلىنىپ، پىشىن ۋاقتى كىرىشتىن ئالدىنقى ۋاقىتلارغىچە داۋام قىلىدۇ.

ھېيت نامازلىرى ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنى قۇياش چىقىپ تەخمىنەن 30 مىنۇتتىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. كۈن تولۇق چىقىپ بولۇشتىن بۇرۇن ئوقۇغان ھېيت نامىزى ئادا تاپمايدۇ، بەلكى ئۇ نەپىلە نامىزى ھېسابلىنىدۇ. نامازدىن كېيىن خۇتبە ئوقۇلىدۇ. خۇتبىنى ئاڭلاش سۈننەتتۇر. ھېيت نامازلىرى جامىلاردا ياكى چوڭ مەيدانلاردا ئوقۇلىدۇ. كىچىك مەسجىدلەردە ئوقۇش مەكرۇھتۇر. [**مراقي الفلاح** 90 - بەت، **الدر المختار** 1- توم 779 - بەت]

روا هېيت نامزىنى ئۆزۈر سەۋەبلىك بىرىنچى كۈنى ئوقۇيالمىغان كىشى ئىككىنچى كۈنى ئوقۇسا بولىدۇ. ئەگەر ئۆزۈر سەۋەبلىك تەرك ئەتكەن بولسا، بۇ نامازئۆنگىدىن ساقىتتۇر. ئەمما قۇربان هېيت نامزىنى بىرىنچى كۈنى ئوقۇيالمىغانلار ئىككىنچى ۋە ئۈچىنچى كۈنلىرىمۇ ئوقۇسا بولىدۇ. قۇربان هېيتنىڭ ئۈچىنچى كۈنىدىن كېيىن، مەيلى ئۆزۈر داۋام قىلسۇن ياكى تۈگىگەن بولسۇن، هېيت نامزى ئوقۇلمايدۇ. چۈنكى قۇربان هېيت نامزى قۇربانلىق كۈنلىرىدىلا ئوقۇلىدۇ. قۇربانلىق كۈنلىرى قۇربان هېيتنىڭ بىرىنچى كۈنىدىن ئۈچىنچى كۈنى ئەسىر ۋاقتىغىچىدۇر. [تحفة الفقهاء 57 - بەت]

هېيت نامازلىرىدا سۈننەت بولغان ئىشلار

1- روزا هېيت نامزىغا بېرىشتىن بۇرۇن بىر نەرسە يېيىش.

2 - قۇربان هېيت نامزىغا بېرىشتىن بۇرۇن يېمەسلىك.

3 - هەر ئىككى هېيت نامزىغا يويۇنۇپ، ئېسىل كىيىنىپ بېرىش.

4 - هەر ئىككى هېيتتا سەدىقىنى كۆپ بېرىش.

5 - هەر ئىككى هېيت نامزىغا بېرىشتا، يولدا تەكبىر ئېيتىپ بېرىش. [فتح القدير 1 - توم 423 - بەت]

ئىككى هېيت نامزىدىن بۇرۇن مەيلى ئۆيدە، مەيلى مەسجىدتە نەپلە نامزى ئوقۇش مەكرۇھتۇر. ئەمما هېيت نامزىدىن كېيىن ئۆيىگە قايتىپ بېرىپ نەپلە نامز ئوقۇسا جائىزدۇر. [الدر المختار 1 - 777 - بەت، مراقي الفلاح 90 - بەت]

هېيت نامازلىرىنىڭ ئوقۇلۇش كەيپىيىتى

ئىككىسى رەكئەتتىن ئىبارەت هېيت نامازلىرىنىڭ بىرىنچىسى رەكئىتىدە سانا (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ - سۇبھانەكەللاھۇممە) دىن كېيىن، ئىمام جاراڭلىق ئاۋازدا ئۈچ قېتىم «ئاللاھۇ ئەكبەر» دەپ تەكبىر ئېيتىدۇ. جامائەتمۇ ئىمامغا ئەگىشىپ ھەر بىر تەكبىردە قوللىرىنى قۇلاقلىرىغا كۆتۈرۈپ تەكبىر ئېيتىدۇ ۋە تەكبىردىن كېيىن قوللىرىنى ئىككى يان تەرىپىگە چۈشۈرىدۇ. پەقەت ئۈچىنچى تەكبىردىن كېيىن قۇللار يان تەرەپكە چۈشۈرۈلمەستىن، كىندىكىنىڭ ئۈستىگە قويىلىدۇ. ئاندىن ئىمام فاتىھە سۈرىسى يەنە بىر سۈرە ئوقۇپ تەكبىر بىلەن رۇكۇغا ئېگىلگەندە، جامائەتمۇ بىرگە رۇكۇ قىلىدۇ ۋە بىرگە سەجدىلەرنى قىلىپ بولۇپ، ئىككىنچى رەكئەتكە تۇرۇشىدۇ. ئىككىنچى رەكئەتتە ئىمام قىرائەت (فاتىھە بىلەن يەنە بىر سۈرە) نى ئوقۇپ بولۇپ، رۇكۇغا ئېگىلىشتىن ئاۋۋال يەنە ئۈچ قېتىم «ئاللاھۇ ئەكبەر» دەپ تەكبىر ئېيتىدۇ. جامائەتمۇ ئىمامغا ئەگىشىپ ئۈچ تەكبىرنى خۇددى ئالدىنقى رەكئەتتىكىدەك ئېيتىدۇ. ھەر قېتىمدا قوللار قۇلاقلارغا كۆتۈرۈلىدۇ، ئاندىن ئىككى يان تەرەپكە چۈشۈرۈلىدۇ. ئاندىن ئىمام يەنە بىر تەكبىر بىلەن رۇكۇغا ئېگىلىدۇ. جامائەتمۇ بىرلىكتە رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى تاماملاپ ئولتۇرىدۇ. ئاندىن «تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە رەببەنا» لارنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، ئىمام ئىككى تەرەپكە سالام بېرىدۇ. جامائەتمۇ بىرگە سالام بېرىدۇ ۋە نامازدىن چىقىدۇ. نامازدىن كېيىن ئىمام خۇتبە ئوقۇيدۇ. خۇتبە ئىككى قېتىم ئوقۇلىدۇ. بىرىنچى خۇتبىدىن ئىككىنچى خۇتبىنى بىر ئاز تۆۋەنرەك ئاۋازدا ئوقۇيدۇ.

هېيت نامازلىرىنىڭ ھەر بىر رەكئىتىدە، نامازنىڭ ئەسلى تەكبىرلىرىدىن ئارتۇق ئېيتىلىدىغان ئالتە تەكبىر «تەكبىرى زەۋائىد - ئارتۇق تەكبىرلەر»دەپ ئاتىلىدۇ. چۈنكى بۇ ئالتە تەكبىر نامازنىڭ تەكبىر تەھرىمى، رۇكۇ ۋە سەجدىلەرگە بېرىش ھەم تۇرۇش تەكبىرلىرىدىن ئىبارەت ئەسلى تەكبىرلىرىدىن ئارتۇق تەكبىرلەردۇر. [تحفة الفقهاء 58 - بەت]

ھېيت نامازلىرىدىكى ئارتۇق تەكبىرلەر توغرۇلۇق مەسىلىلەر

1 - ھېيت نامىزى باشلىنىپ بولغاندىن كېيىن، نامازغا كىرگەن كىشى، ئەگەر ئىمام ئارتۇق تەكبىرلەرنى ئېيتىشتىن بۇرۇن ئىقتىدا قىلسۇالغان بولسا، ئىمام بىلەن بىرلىكتە نامازغا داۋام قىلىدۇ.

2 - ئىمام بىرىنچى رەكئەتنىڭ ئارتۇق تەكبىرلىرىنى ئېيتىپ بولۇپ، قىرائەتنى باشلىغاندىن كېيىن، نامازغا كىرمەكچى بولغان كىشى، ئەگەر رۇكۇغا ئۇلگۈرەلمىگەن ئىشەنچىسى بولسا، تەكبىر تەھرىمنى ئېيتىپ بولۇپلا ئارتۇق تەكبىرلەرنى ئېيتىدۇ، ئاندىن ئىمامنىڭ قىرائىتىگە قۇلاق سالىدۇ.

3 - ئىمام بىرىنچى رەكئەتنىڭ رۇكۇسىغا بارغان ۋاقتىتا نامازغا كىرگەن كىشى، ئەگەر رۇكۇغا ئۇلگۈرەلمەسلىكىدىن قورقسا، تەكبىر تەھرىمنى ئېيتىپ بولۇپ، رۇكۇ قىلىدۇ ۋە ئارتۇق تەكبىرلەرنى رۇكۇدا ئۆز ئالدىغا ئېيتىدۇ. رۇكۇدا تەسبىھلەر بىلەن ئارتۇق تەكبىرلەرنىڭ ھەممىسىنى ئوقۇپ بولالماسلىقىدىن قورققان كىشى تەسبىھلەرنى ئېيتماستىن، ئارتۇق تەكبىرلەرنىلا ئېيتىدۇ. چۈنكى ئارتۇق تەكبىرلەرنى ئېيتىش ۋاجىب، تەسبىھلەرنى ئېيتىش

سۈننەتتۇر. چۈنكى ۋاجىبنى ئادا قىلىش سۈننەتنى ئورۇنلاشتىن زۆرۈردۇر.

4 - ئىمام رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن نامازغا كىرگەن كىشىدىن شۇ رەكئەتنىڭ ئارتۇق تەكبىرلىرى ساقىت بولىدۇ.

5 - ئىمام ئارتۇق تەكبىرلەرنى ئېيتىشنى ئونۇتسا، جامائەت ئېيتىۋېرىدۇ. چۈنكى بۇ ئارتۇق تەكبىرلەرنى ئېيتىش نامازنىڭ پائالىيەتلىرىدىن ئەمەس، بەلكى مۇستەقىل ئىبادەتتۇر. [تحفة الفقهاء 58 - 60 - بەت]

تەشرىق تەكبىرلىرى

تەشرىق تەكبىرلىرى — قۇربان ھېيتنىڭ ئەرفە(ھاجىلار ئەرفاتتا بولغان، ئەتە ھېيت دېگەن) كۈنى بامدات نامىزىدىن باشلاپ ھېيتنىڭ 4 - كۈنى ئەسىر نامىزىغىچىلىك جەمى 23 ۋاخ نامازنىڭ پەرزىدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان تەكبىرلەردۇر. بۇ تەكبىرلەرنى ئوقۇش ھەر قانداق مۇسۇلمان، ئاقىل، بالىغ ئەرلەر ئۈچۈن ۋاجىبتۇر.

تەشرىق تەكبىرلىرىنى ھەر پەرز نامازدىن كېيىن، مەيلى يالغۇز بولسۇن، مەيلى جامائەت بىلەن بولسۇن، مەيلى يولۇچى بولسۇن، مەيلى مۇقىم بولسۇن، ھەر قانداق كىشىنىڭ ئوقۇشى ۋاجىبتۇر.

تەشرىق تەكبىرلىرىنىڭ ۋاجىبلىقىنىڭ دەلىلى ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: {وَاذْكُرُواْ اللّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ} يەنى «ساناقلىق كۈنلەردە ئاللاھ تائالانى ياد ئېتىڭلار.» [بەقەرە سۈرىسى 203 - ئايەت]

پۈتۈن مۇپەسسىرلەر بۇ ئايەتتىن تەشرىق تەكبىرلىرى مەقسەت قىلىنغان، دەپ تەپسىر قىلىدۇ. [تحفة الفقهاء 59 - بەت]

قۇربان ھېيىت نامزىغا بېرىشتا يولدا، ئاۋازلىق ھالدا تەكبىر ئېيتىپ مېڭىش سۈننەتتۇر. ئەمما روزا ھېيىت نامزىغا بېرىشتا ئاۋازلىق ئېيتىشنى ئىمام ئەزەم جائىز كۆرمەيدۇ. بىراق شاگىرتلىرىدىن ئەبۇ يۈسۈف بىلەن مۇھەممەد ئاۋازلىق ئوقۇشنى جائىز سانىغان. توغرىسى ئىمام ئەزەمنىڭ قارىشى بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇربان ھېيىت نامزىغا بېرىشتا تەكبىرنى ئاۋازلىق ئېيتقانلىقى سابىت بولغان. بىراق روزا ھېيىت نامزىغا بېرىشتا شۇنداق قىلغانلىقى سابىت ئەمەس. [تحفة الفقهاء 58 - بەت]

تەشرىق تەكبىرلىرىنىڭ لەپزى

{اَللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ} ئوقۇلىشى «ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، لائىلاھە ئىللەللاھۇ ۋاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر ۋە لىللاھىل ھەمدۇ.»

تەشرىق تەكبىرلىرىنىڭ قازاسى توغرۇلۇق مەسىلىلەر

تەشرىق تەكبىرلىرىنىڭ قازاسى توغرۇلۇق تۆت مەسىلە بار، ئۇلار:

1 - ئەتە ھېيىت دېگەن كۈنى بامدات نامزىدىن ھېيتنىڭ 4 - كۈنى ئەسىر نامزىنىڭ ۋاقتىغىچىلىك بولغان تەشرىق كۈنلىرىدە قازا بولغان پەرز(بەش ۋاقىت)نامازلارنىڭ قازاسىنى شۇ تەشرىق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئادا قىلماقچى بولغان ئادەم، نامازنى ئادا قىلىپ بولغاندىن كېيىن تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئوقۇيدۇ. چۈنكى بۇ نامازلار تەشرىق تەكبىرلىرى بىلەن بىرگە قازا بولغانلىقتىن، ئۇلارنى ئادا قىلىشتا تەكبىرلىرى بىلەن بىرگە ئادا قىلىنىدۇ.

2 - تەشرىق كۈنلىرىدىن بۇرۇن قازا بولغان نامازلارنى تەشرىق كۈنلىرىدە ئادا قىلماقچى بولغان ئادەم، نامازدىن كېيىن، تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئوقۇمايدۇ. چۈنكى بۇ نامازلار تەشرىق تەكبىرلىرىسىز قازا بولغانلىقتىن، ئۇلارنى تەشرىق تەكبىرلىرىسىز ئادا قىلىدۇ.

3 - تەشرىق كۈنلىرىدە قازا بولغان نامازلارنى تەشرىق كۈنلىرىدىن باشقا كۈنلەردە ئادا قىلماقچى بولغان ئادەم، بۇنامازلاردىن كېيىن تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئوقۇمايدۇ. چۈنكى مەزكۇر قازا نامازلارنى ئادا قىلغان ۋاقىت تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئوقۇش ۋاقىتلىرى ئەمەس.

4 - تەشرىق كۈنلىرىدىكى تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئېيتىشنى تەرك قىلغان كىشى كېلىدىغان يىلى يەنە مۇشۇ تەشرىق كۈنلىرىدە ئۇنىڭ قازاسىنى ئېيتامدۇ ياكى ئېيتمامدۇ دېگەن مەسىلىدە فىقھىشۇناسلار ئىختىلاپ قىلىشقان. بىر كۆزۈشكە كۆرە، قازاسى ئېيتىلىدۇ. يەنە بىر كۆزۈشكە كۆرە، قازاسى ئېيتىلمايدۇ ۋە ساقىت بولىدۇ. ئىككىنچى كۆزۈش كۈچكە ئىگىدۇر. [تحفة الفقهاء 60 - بەت]

www.uyghurkitap.com

تەراۋىھ نامىزى

تەراۋىھ نامىزى — رامىزان ئېيىدا ئوقۇلىدىغان 20 رەكئەتلىك نامازدۇر.

تەراۋىھ نامىزىنىڭ ھۆكمى

رامىزان ئېيىدا بىر ئاي تەراۋىھ نامىزى ئوقۇش سۈننەتتۇر.

تەراۋىھ نامىزىنىڭ ۋاقتى

تەراۋىھ نامىزى رامىزان ئاخشاملىرى خۇپتەن بىلەن ۋىتىر نامىزى ئارىلىقىدا ئوقۇلىدۇ.

تەراۋىھ نامىزىنىڭ ئوقۇلۇش كەيپىيىتى

تەراۋىھ نامىزى جامائەت بىلەن ئوقۇلغىنىدەك، ئۆز ئالدىغا ئايرىمۇ ئوقۇلىدۇ. تەراۋىھ نامىزىنى ئىككى رەكئەتتە بىر سالام بېرىپ، تۆت رەكئەتتە بىر سالام بېرىپمۇ ئوقۇش مۇمكىن. تەراۋىھ نامىزىنى ئىككى رەكئەتلىكتىن قىلىپ ئوقۇماقچى بولغاندا، ئۇ خۇددى بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇغاندەك ئوقۇلىدۇ. تەراۋىھ نامىزىنى تۆت رەكئەتلىكتىن قىلىپ ئوقۇماقچى بولغاندا، ئۇ خۇددى پېشىن نامىزىنىڭ تۆت رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇغاندەك ئوقۇلىدۇ.

بىر ئايلىق تەراۋىھ نامىزىدا قۇرئان كەرىمنى خەتمە قىلىش سۈننەتتۇر. تەراۋىھ نامىزىنى جامائەتنى زېرىكتۈرمەيدىغان يېنىكرەك ئوقۇش ياخشىدۇر. تەراۋىھ نامىزىنى رامىزاندا ئوقۇيالمىغان كىشىگە ئۇنىڭ قازاسى كەلمەيدۇ. تەراۋىھ نامىزىنى

كېچىنىڭ يېرىمىغا قەدەر كېچىكتۈرۈش مۇستەھەپتۇر. ۋىتىر نامزىنى تەڕاۋۇھ نامزىدىن بۇرۇن ئوقۇشمۇ جائىزدۇر. [اللباب شرح الكتاب 1 - توم 68 - بەت]

www.uyghurkitap.com

كېسەللەر نامىزى

كېسەللىك ـــ مىجەزنىڭ نورمالىلىقىنى يوقىتىپ قويۇشتىن مەيدانغا كېلىدىغان بىر خىل ئاجىزلىق ھالىتى دېمەكتۇر. ئىسلام دىنى ئەقلىنى يوقاتمىغان كېسەللەرگە ئەمەل ـ ئىبادەتلەرنى توختاتماسلىقنى بۇيرۇش بىلەن بىرگە، ئۇلار ئۈچۈن بەزى ئۆڭايلىقلارنىمۇ كۆرسەتكەن. نامازھەققىدە كېسەللەر ئۈچۈن كۆرسىتىلگەن ئۆڭايلىقلارمۇ بۇ مەنبەنى مەقسەت قىلغان.

كېسەل كىشى كۈچىنىڭ يېتىشىچە نامازئوقۇشى كېرەك. ئۆرە تۇرالمايدىغان ياكى ئۆرە تۇرسا، كېسىلىنىڭ ئېغىرلىشىپ كېتىشىگە ياكى شىپا تېپىشىنىڭ كېچىكىپ كېتىشىگە سەۋەب بولىدىغانلىقى ئېنىق بولغان بىمار ئولتۇرۇپ رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى نورمال كەيپىيىتى بويىچە قىلىپ نامازئوقۇيدۇ. ئۆرە تۇرۇشقا قادىر بولالمىغان بولسىمۇ، رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرنى قىلىشتىن ئاجىز كەلگەن بىمار ئولتۇرۇپ نامازئوقۇسا بولىدۇ. ئولتۇرۇپ ئوقۇلغان نامازدا رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى قىلىشتىن ئاجىز كەلگەن بىمار رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرنى ئىما ـ ئىشارەت بىلەن قىلىدۇ. ئىما ـ ئىشارەت بىلەن نامازئوقۇغاندا، باش رۇكۇغا قىلغان ئىشارەتتىن سەجدىگە قىلغان ئىشارەتتە بەكرەك ئېگىلىدۇ. ئەمما سەجدە قىلىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىغا ئورۇندۇق ياكى ياستۇق قويۇپ بېرىلمەيدۇ. چۈنكى سەجدە پەقەت يەرگە قىلىنىدۇ. يەرگە سەجدە قىلىشتىن ئاجىز كەلگەن بىمار سەجدىنى ئىما ـ ئىشارەت بىلەن قىلىدۇ ۋە باشقا نەرسىگە سەجدە قىلمايدۇ. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر بىمارنى زىيارەت قىلىپ بارغىنىدا، ئۇنىڭ ياستۇق ئۈستىگە سەجدە قىلىپ نامازئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قېلىپ، ياستۇقنى

ئېلىپ تاشلىۋەتتى، بىمار بىر تاياقنى قويۇپ ئۇنى ئۈستىگە سەجدە قىلماقچى بولغىنىدا تاياقنىمۇ ئېلىپ تاشلىۋەتتى ۋە مۇنداق دېگىدى: "كۆچۈڭ يەتسە سەجدىنى يەرگە قىلغىن، ئەگەر ئۇنىڭغا كۆچۈڭ يەتمىسە ئىمـا ـ ئىشارەت بىلەن قىلغىن. سەجدىگە قىلغان ئىشارىتىڭنى رۇكۇغا قىلغىنىڭدىن تۆۋەنرەك قىلغىن" دېدى.»
[بەيھەقي، بەززاز، تەبەراني رىۋايىتى]

ئولتۇرۇشقىمۇ ماجالى بولمىغان بىمار ئۇكىدىسىغا يېكى يېنىچە يېتىپ ئىما ـ ئىشارەت بىلەن نامىز ئوقۇيدۇ. ئىمران ئىبنى ھۇسەين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىپ مۇنداق دەيدۇ: {**كانتْ بي بَواسيرُ، فسألتُ النبيَّ صلى الله عليه وسلم عن الصلاة فقال: صلِّ قائماً، فإن لم تَستَطعْ فقاعداً، فإن لم تَستَطعْ فعلى جَنب**} تەرجىمىسى: «مېنىڭ بوۋاسىر كېسىلىم بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن قانداق نامىز ئوقۇشۇم توغرۇلۇق سورىۋىدىم، ئۇ مۇنداق دېدى: "نامازنى ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇغىن، ئۇنىڭغا كۆچۈڭ يەتمىسە ئولتۇرۇپ ئوقۇغىن، ئۇنىڭغىمۇ كۆچۈڭ يەتمىسە يېنىچە يېتىپ ئوقۇغىن".» [بۇخارىي رىۋايىتى، فەتھۇلبارىي 2 - جىلد 588 - بەت]

ئۇكىدىسىغا يېتىپ ئىشارەت بىلەن نامىز ئوقۇماقچى بولغان بىمار ئىككى پۇتىنى قىبلە تەرەپكە قارىتىپ ياتىدۇ، مۇمكىنچىلىك بولسا ئىككى پۇتىنى قىبلىگە ئۇزارتماسلىقى ئۈچۈن ئىككى تىزى ئازراق كۆتۈرىلىدۇ ۋە بىمارنىڭ ئاسمانغا قارىماستىن قىبلىگە قارىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ بېشىغا ئىگىزرەك ياستۇق قويۇلىدۇ.

ئەمما يېنىچە يېتىپ ئىشارەت بىلەن نامىز ئوقۇماقچى بولغان بىمار ئۇڭ تەرىپىنى بېسىپ، قىبلىگە قاراپ ياتىدۇ، رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرگە بېشى بىلەن ئىما ـ ئىشارەت قىلىدۇ. ئەمما يېنىچە يېتىپ

ئوقۇغاندىن ئوكسىغا يېتىپ ئوقۇش ئەۋزەلدۇر. [فتح القدير 1 - توم 375 - بەت، اللباب شرح الكتاب 1 - توم 100 - بەت]

ئىما - ئىشارەت دېگەن نېمە؟

ئىما - ئىشارەت ـــ نامازدا رۇكۇ ۋە سەجدىلەرگە ئىشارەت ئۈچۈن كۆچىنىڭ يېتىشچە باشنى ئېگىش دېمەكتۇر. ئەگەر بىمار بېشى بىلەن ئىما - ئىشارەت قىلىشتىنمۇ ئاجىز كەلسە، نامازنى ۋاقتىلىق توختىتىلىدۇ. كۆز ياكى قەلب ياكى ئىككى قاش بىلەن ئىما - ئىشارەت قىلىشقا بولمايدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: {**فَاتَّقُوا اللهَ مَااسْتَطَعْتُم**}تەرجىمىسى: «تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشچە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىڭلار(يەنى ئاللاھنىڭ ئەمرلىرىنى ئورۇنلاڭلار)» دەيدۇ. [تەغابۇن سۈرىسى 16 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فأتوُا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ**} تەرجىمىسى: «سىلەرنى بىرەر ئىشقا بۇيرۇسام، ئۇنى تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشچە ئورۇنلاڭلار.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

يوقىرىقى ئايەت ۋە ھەدىسقا ئاساسلىنىپ ئېيتالايمىزكى، ھەرقانداق ھالەتتە، نامازنى ئاللاھ پەرز قىلىنغان كەيپىيىتى بويىچە ئادا قىلىش كېرەك. ئۇنىڭغا كۆچى يەتمىگەن ئۆزۈرلۈك ھاللاردا تاقىتىنىڭ يېتىشچە ئادا قىلىشى كېرەك. كېسەللىك ھالىتىدە ئىشارەت بىلەن تاقىتىنىڭ يېتىشچە ئوقۇلغان نامازنىڭ ساۋابى ۋە ئەجرى ساق ۋاقتىدا ئوقۇلغان نامازنىڭ ساۋابىدىن ھەرگىز كەم بولمايدۇ. بەلكى قېينىلىپ ئوقۇغىنى ۋە مۇشۇنداق ھالسىز ۋاقتىلاردىمۇ ئاللاھنىڭ ئەمرىنى ئورۇنلىغىنى ئۈچۈن، ئۇنىڭ ساۋابى ئەلۋەتتە كۆپ بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ أو سَافَرَ كُتِبَ لَهُ**

مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيْمـاً صَـحِيْحاً} تەرجىمىسى: «بەندە كېسەل ياكى سەپەر ئۈستىدە بولغانلىقى سەۋەبلىك، ئەمەل - ئىبادەتلەرنى بەلگىلەنگەن كەيپىيىتى بويىچە قىلالمىسمۇ، ئۇنىڭغا مۇقىم ۋە ساق ھالىتىدە قىلغان ئەمەل- ئىبادەتلىرىگە ئوخشاش ساۋاب يېزىلىدۇ.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ئىما - ئىشارەت بىلەن نامازئوقۇشقا تاقىتى يەتمىگەن كىشى قانداق قىلىشى كېرەك؟

ئىما - ئىشارەت بىلەنمۇ نامازئوقۇشقا قادىر بولالمىغان ياكى ئەقلى - ھوشى يوقالغان بىمار، نامازنى ۋاقىتلىق قويۇپ قويىدۇ. بۇ ھالەت بىر كېچە – كۈندۈزگە يەتمىگەن ۋاقىت داۋام قىلغان بولسا، يەنى بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقتى چىقىپ كەتكىچە ساقىيىپ قالسا، ئوقۇيالمىغان مەزكۇر نامازلىرىنىڭ قازاسىنى ئوقۇيدۇ. ئەگەر كېسىلى ئېغىرلاشقان ياكى ئەقلى – ھوشى يوقالغان سەۋەبلىك ئىما - ئىشارەت بىلەنمۇ نامازئوقۇيالمىغان ۋاقتى بىر كېچە – كۈندۈزدىن كۆپرەك ۋاقىت داۋام قىلغان بولسا، بۇ نامازلارنىڭ قازاسى كەلمەيدۇ. بۇ خۇددى ھەيزدار ۋە نىفاسدار ئاياللاردىن نامازكەچۈرۈم قىلىنغانىدەك كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. شۇنداقلا، ئەگەر بىمار شۇ كېسىلى بىلەن ئۆلۈپ كەتسە، ئىما - ئىشارەت بىلەنمۇ نامازئوقۇشتىن ئاجىز كەلگەن ھالىتىدە ئوقۇيالمىغان نامازلىرى ئۈنىڭدىن ساقىت بولىدۇ. ئۇنىڭغا فىدىيە بېرىش لازىم كەلمەيدۇ. [**نور الايضاح ونجاة الارواح** 30 - بەت، بدائع الصنائع 1 - توم 105 - بەت]

ئىما ـ ئىشارەت بىلەن نامازغا ئوقۇش توغرۇلۇق مەسىلىلەر

پەرز نامازلارنى ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇشقا كۈچى يېتىدىغان كىشىنىڭ ئولتۇرۇپ ئوقۇشى جائىز ئەمەس. ئەمما نەپىلە نامازلارنى ساق كىشىلەرنىڭمۇ ئولتۇرۇپ ئوقۇشى جائىز. بىراق ساۋابى كەمرەك بولىدۇ.

كېسەل بولغىنى ئۈچۈن ئولتۇرۇپ ياكى ئىشارەت بىلەن نامازغا ئوقۇش ۋەزىيىتىگە چۈشۈپ قالغان بىمار كېسەللىك ۋاقتىدا ئوقۇيالمىغان نامازلىرىنىڭ قازاسىنى، ساقايغاندىن كېيىن ئوقۇماقچى بولغاندا، ئولتۇرۇپ ياكى ئىما ـ ئىشارەت بىلەن ئەمەس، بەلكى ئۆرە تۇرۇپ نامازنىڭ ئەسلىدىكى كەيپىيىتى بويىچە ئوقۇيدۇ. چۈنكى، ساقايغاندىن كېيىن ئۆزرە قالمىغان بولىدۇ. ئەمما ساق ۋاقتىدا قازا بولغان نامازلىرىنى كېسەللىكىدە ئوقۇماقچى بولسا، ئولتۇرۇپ ئىما ـ ئىشارەت بىلەن ئوقۇسا بولىدۇ.

نامازنى ساق هالىتىدە باشلىغان بولسىمۇ نامازغا ئەسناسىدا مېجەزى ئۆزگىرىپ قېلىپ ئورنىدىن تۇرالمايدىغان هالەتكە چۈشۈپ قالغان بىمار نامزىنىڭ قالغىنىنى ئولتۇرۇپ تاماملايدۇ. ئەگەر ئولتۇرۇشتىنمۇ ئاجىز كەلسە يېتىپ ئىما ـ ئىشارەت بىلەن تاماملايدۇ. ئەمما كېسەل هالىتىدە نامازنى ئولتۇرۇپ باشلىغان بىمار نامازغا ئەسناسىدا ساقىيىپ قېلىپ ئۆرە تۇرالايدىغان هالغا كەلسە نامزىنىڭ قالغىنىنى ئۆرە تۇرۇپ تاماملايدۇ. [تحفة الفقهاء 57 - بەت اللباب شرح الكتاب 1 - توم 63 - بەت]

ئىستىسقا (سۇ تىلەش) نامىزى

ئىستىسقا ــ لۇغەت ئېتىبارى بىلەن سۇ تىلەش دېمەكتۇر. شەرئىەت ئىستىلاھىدا ئىستىسقا ــ ئېھتىياج تۈيۈلغانىدا مەخسۇس نامىاز، خۇتبە ۋە دۇئالار ئارقىلىق ئاللاھ تائالادىن مەغپىرەت ۋە يامغۇر تىلەش دېمەكتۇر.

قورغاقچىلىق ئاپىتى يۈز بەرگەن چاغدا، شەھەرنىڭ سىرتىغا چىقىپ، ئىككى رەكئەت ئىستىسقا نامىزى ئوقۇش ۋە ئاللاھتىن گۇناھلارغا مەغپىرەت تىلەش بىلەن بىرگە، يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىشىنى سوراش تەكىتلىك سۈننەتتۇر. سۇ تىلەشكە ئارقا - ئارقىدىن ئۈچ كۈن چىقىش ياخشىدۇر. سۇ تىلەشكە چىقىشتىن بۇرۇن يوقسۇل، يېتىم - يېسىرلارغا سەدىقە بېرىش ۋە چىقىش جەريانىدا، كەمتەرلىك بىلەن ئاللاھقا مۇناجات قىلغان ھالدا چىقىش ياخشىى كۆرۈلگەن. بۇ شافىئىي، ھەنبەلىي، مالىكىي مەزھەپلىرى ۋە ھەنەفىي مەزھىبىدىن ئىمام ئەبۇ يۈسۈف بىلەن ئىمام مۇھەممەدلەرنىڭ ئورتاق قارىشىدۇر. [بداية المجتهد 1 - توم 207 - بەت، القوانين الفقهية 78 - بەت]

ئەمما ئىمام ئەزەمگە كۆرە، ئىستىسقا ــ ئاللاھ تائالادىن مەغپىرەت ۋە يامغۇر سوراپ دۇئا قىلىشتىن ئىبارەتتۇر، ئىستىسقا ئۈچۈن جامائەت بىلەن ئوقۇش سۈننەت بولۇپ، ئەگەر كىشىلەر ئايرىم ــ ئايرىم ئۆز ئالدىغا نامىاز ئوقۇسا جائىزدۇر. [اللباب شرح الكتاب 1 - توم 67 - بەت، الفقه الإسلامي وأدلته 2 - توم 413 - بەت]

ئىستىسقا نامىزى بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۈممەتلىرىدىمۇ بار ئىدى. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ:

{وَاذاسْتَسْـقى مُوسـى لقَوْمـه}تەرجىمىسى: «ئۇز ۋاقتىدا مۇسا ئەلەيھىسسالام قەۋمى ئۈچۈن سۇ تەلەب قىلغان ئىدى.» [بەقەر سۈرىسى 60 - ئايەت]

ئاللاھ تائالا ئىستىسقا نامىزىنىڭ جائىز ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلىپ نوھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قىسسىسىدە مۇنداق دەيدۇ: {فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّاراً يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَاراً} تەرجىمىسى: «(ئۇلارغا) ئېيتتىم: "پەرۋەردىگارىڭلاردىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر. ئۇ سىلەرگە مول يامغۇرلارنى ياغدۇرۇپ بېرىدۇ.» [نوھ سۈرىسى 10 - 11 - ئايەتلەر]

ئىستىسقا نامىزى توغرۇلۇق كەلگەن ھەدىسلەرمۇ كۆپ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە مۇنداق قەيت قىلىنغان: {خَرَجَ النبيُّ صلى الله عليه وسلم يستسقي، فتوجَّهَ إلى القبلة يَدعو، وَحوَّلَ رداءَهُ، ثم صلَّى رَكعتَين جَهرَ فيهما بالْقراءة} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ئىستىسقا ئۈچۈن چىقتى ۋە بىزگە ئىمام بولۇپ ئەزان ۋە تەكبىرسىز ھالدا، ئۈنلۈك قىلىپ ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇدى.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ئىستىسقا نامىزىنىڭ كەيپىيىتى

ئىمام ئەزھەدىن باشقىلارغا كۆرە، ئىستىسقادا ئەزانىنىڭ ئورنىغا: {الصلاة جامعة ــ ئەسسەلاتۇ جامىئەتۇن} يەنى: «توپلىنىپ ناماز ئوقۇلىدۇر» دەپ، كىشىلەر نامازغا چاقىرىلىدۇ. ئاندىن نامماز ئوقۇلىدۇ. ئىستىسقا نامىزى ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتماستىن خۇددى ھېيت نامىزىغا ئوخشاش قىرائىتى ئۈنلۈك

ئوقۇلىدىغان ئىككىى رەكئەت نامازدۇر. نامازدىن كېيىن ئىمام ھېيىت نامىزىغا ئوخشاش ئىككىى خۇتبە ئوقۇيدۇ. ئىمام ئەبۇ يۈسۇفكە كۆرە، بىرلا خۇتبە كۇپايىدۇر. خۇتبىدە ئاللاھ تائالادىن يامغۇر سوراپ دۇئا قىلىنىدۇ.

ھەر كىشى ئىستىغفار ئېيتىپ ئاللاھتىن مەغپىرەت، ئاندىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىشنى سورايدۇ. ئىمام قىبلىگە قاراپ ئولتۇرۇپ ئىككىى قولىنى كۆتۈرگەن ھالدا، دۇئاغا باشلايدۇ. جامائەت ئىمامنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ دۇئاغا «ئامىين» دەيدۇ. دۇئادا ئاللاھ تائالانىڭ مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىشنى ۋە ھالاكەتتىن ساقلىشنى تىلىسە بولىدۇ. [نور الايضاح ونجاة الارواح 38 - بەت، القوانين الفقهية 87 - بەت، مغني المحتاج 1 - توم 323 - بەت]

www.uyghurkitap.com

كۈسۈش ۋە خۇسۇش نامىزى

كۈسۈش ـــ كۈننىڭ تۈتۈلۈشى، خۇسۇش ـــ ئايىنىڭ تۈتۈلۈشى دېگەنلىكتۇر.

كۈن تۈتۈلغاندا، ئاللاھتىن گۇناھلارنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشىنى سوراپ خۇددى جۈمە ياكى ھېيت نامازلىرىغا ئوخشاش جامائەت بىلەن ئىككى رەكئەت نامىز ئوقۇش پۈتۈن فەقھىشۇناسلارنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن سۈننەتتۇر. بۇلارنىڭ دەللىلى ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمنىڭ فۇسسىلەت سۈرىسى 37 - ئايىتىدىكى مۇنۇ سۆزىدۇر: {وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ} تەرجىمىسى: «كېچە بىلەن كۈندۈز، كۈن بىلەن ئاي ئاللاھنىڭ (بىرلىكىنى ۋە قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر، قۇياشقا سەجدە قىلماڭلار، ئايغىمۇ سەجدە قىلماڭلار، ئۇلارنى ياراتقان ئاللاھقا سەجدە قىلىڭلار، ئەگەر پەقەت ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىدىغان بولساڭلار.» [الدر المختار 1 – توم 789 - بەت، بدائع الصنائع 1 - توم 280 -بەت]

كۈن تۈتۈلغاندا كۈسۈش نامىزى ئۇقۇش مەيلى سەپەردە بولسۇن، مەيلى مۇقىم بولسۇن، مەيلى ئەر بولسۇن، مەيلى ئايال بولسۇن، بەش ۋاخ نامازئوقۇشى پەرز بولغان ھەر قانداق مۇسۇلمان كىشى ئۇچۇن سۈننەتتۇر. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۈن تۈتۈلغاندا كۈسۈش نامىزى ئوقۇغانلىقى ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىملار رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىسىلەر بىلەن سابىتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىبراھىم ۋاپات بولغان كۈندە كۈن تۈتۈلغان بولۇپ، بەزى كىشىلەر «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ۋاپات

بولغانلىقى سەۋەبلىك كۈن تۇتۇلدى»دېيىشكەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە ئوقۇپ مۇنداق دېگەن: {**إنَّ الشمسَ والقمرَ آيتان من آيات الله، لا ينكسفان لموت أحد ولا لحياته، فإذا رأيتموهما فادعوا الله وصلوا حتى يَنجَلِيَ**} تەرجىمىسى: «كۈن ۋە ئاي ئىنسانلاردىن بىرەرسىنىڭ ئۆلۈمى ئۈچۈن تۇتۇلمايدۇ. لېكىن ئۇ ئىككىسى(نىڭ تۇتۇلۇشى)، ئاللاھنىڭ(ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرىدىغان) ئالامەتلىرىدىن بولغان ئالامەتلەردۇر. ئاي ۋە كۈننىڭ تۇتۇلغىنىنى كۆرگىنىڭلاردا، ئاللاھ ئۈچۈن نامازئوقۇشقا تۇرۇڭلار.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

كۈسۈپ نامىزى ئوقۇشنىڭ كەيپىيىتى

كۈسۈف نامىزىدا ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتىلمايدۇ، خۇتبىمۇ ئوقۇلمايدۇ. ئەزانىنىڭ ئورنىغا: {**الصلاة جامعة** ــ ئەسسەلاتۇ جامىئەتۇن} يەنى: «توپلىنىپ نامازئوقۇلىدۇ»دەپ، كىشىلەرنى نامازغا چاقىرىدۇ. كۈسۈف نامىزىدا قىرائەت ئۇزۇنراق ئوقۇلىدۇ. ئىمام ئەبۇ يۈسۈف بىلەن ئىمام مۇھەممەدلەرگە كۆرە، قىرائەت ئۇنلۈك ئوقۇلىدۇ. ئەمما ئىمام ئەزەمگە كۆرە مەخپى ئوقۇلىدۇ. ھەر ئىككى ركەئەتنىڭ رۇكۇ ۋە سەجدىلىرىنى ئۇزارتىش سۈننەتتۇر. نامازدىن كېيىن، ئىمام قىبلىگە قاراپ ئولتۇرۇپ ياكى ئۆرە تۇرۇپ، تاكى كۈن ئېچىلغۇچە ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەپ دۇئا قىلىدۇ، جامائەت دۇئاغا «ئامىن»دەيدۇ.

ئەمما ئاي تۇتۇلغان ۋاقىتتا، جامائەت بولۇپ توپلانماستىن، ھەركىم ئۆز ئۆيىدە، ئۆز ئالدىغا خۇددى نەپىلە نامازلارغا ئوخشاش ئىككى ركەئەت خۇسۇف نامىزى ئوقۇش سۈننەتتۇر. [فتح القدير 1 - تۇم 433 – 436 - بەتلەر، الدرالمختار1 – تۇم 789 - بەت، اللباب شرح الكتاب 1 - تۇم 66 - بەت]

قورقۇنچ (خەۋف) نامىزى

قورقۇنچ نامىزى — دۈشمەن ياكى يىرتقۇچلارنىڭ تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىش ۋەھىمىسى ئېنىق بولغان شارائىتلاردا، پەرز نامازلارنى ئايرىم كەيپىيات بىلەن ئوقۇش دېمەكتۇر. قورقۇنچ نامىزىنىڭ كەيپىيتىنى بايان قىلىپ ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: {وَإِذَا كُنتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلاَةَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِّنْهُم مَّعَكَ وَلْيَأْخُذُواْ أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُواْ فَلْيَكُونُواْ مِن وَرَآئِكُمْ وَلْتَأْتِ طَآئِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّواْ فَلْيُصَلُّواْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُواْ حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُواْ لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُم مَّيْلَةً وَاحِدَةً وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن كَانَ بِكُمْ أَذًى مِّن مَّطَرٍ أَوْ كُنتُم مَّرْضَى أَن تَضَعُواْ أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُواْ حِذْرَكُمْ إِنَّ اللّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا} تەرجىمىسى: «(ئى مۇھەممەد!) سەن مۆمىنلەر بىلەن (جىھادتا) بىللە بولۇپ، ئۇلار بىلەن نامازئوقۇماقچى بولغىنىڭدا، ئۇلارنىڭ بىر پىرقىسى سەن بىلەن بىرلىكتە نامازغا تۇرسۇن، قوراللىرىنى (ئېھتىيات يۈزىسىدىن) يېنىدا تۇتسۇن، سەجدىگە بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئۇلار ئارقاڭلارغا ئۆتۈپ تۇرسۇن (يەنى نامازئوقۇپ بولغان پىرقە ئارقاڭلاردا كۈزەتچىلىك قىلىپ تۇرسۇن، ئۇلارنىڭ ئورنىغا) نامازئوقۇمىغان ئىككىنچى بىر پىرقە كېلىپ سەن بىلەن بىرلىكتە (يەنى ئارقاڭدا) نامازئوقۇسۇن، (دۈشمەنلىرىدىن) ئېھتىياتچانلىق بىلەن ھوشيار تۇرسۇن. (دۈشمەنلىرى بىلەن ئۇرۇشۇشقا تەييار تۇرۇش يۈزىسىدىن) قوراللىرىنى يېنىدا تۇتسۇن، كاپىرلار سىلەرنىڭ قوراللىرىڭلاردىن، ئەشيالىرىڭلاردىن غەپلەتتە قېلىشىڭلارنى، شۇنىڭ بىلەن سىلەرگە بىردىنلا (تۇيۇقسىزدىن) ھۇجۇم قىلىشنى ئارزۇ قىلىدۇ (يەنى دۈشمەنلەرنىڭ سىلەرگە ھۇجۇم قىلىش پۇرسىتىگە ئىگە بولالماسلىقى ئۈچۈن، ھەمىڭلار بىرلا ۋاقىتتا

يغىلىپ نامازغا ئوقۇماي، يۇقىرىقى ئۇسۇل بويىچە ئوقۇڭلار). ئەگەر سىلەرگە يامغۇر سەۋەبلىك ھەرەج بولىدىغان بولسا ياكى كېسەل بولساڭلار، (بۇ چاغدا) قوراللىرىڭلارنى قويۇپ قويساڭلار سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ، ئېھتىياتچان ۋە ھوشيار بولۇڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن كاپىرلار ئۈچۈن خورقىلغۇچى ئازاب تەييارلىدى.» [نسا سۈرىسى 102 - ئايەت]

قورقۇنچ نامىزىنىڭ كەيپىيىتى

قورقۇنچ نامىزىدا، ئىسلام فىقھىشۇناس ئالىملىرىنىڭ بىرەك ئىتتىپاقى بىلەن تۆۋەندىكى ئىككى ئىش جائىزدۇر:

1 - ئۇرۇش ئەسناسىدا مۇجاھىدلارنىڭ، پەرز نامازلارنى يوقىرىقى ئايەتتە كۆرسىتىلگەن شەكلىدە ئوقۇشى جائىزدۇر.

2 - شىددەتلىك قورقۇنچ تۇيۇلىلى، مۇجاھىدلارنىڭ بىر يەرگە كېلىپ، جامائەت بولۇپ نامازغا ئوقۇشى مۇمكىن بولمىغان شارائىتتا، ئۇلارنىڭ نامازلارنى ئۆزلىرى تۇرغان يېرىدە، يالغۇز ئۆز ئالدىغا ئوقۇشى جائىزدۇر. شۇنداقلا قاتناش قۇراللىرى ئۇستىدە بولۇپ، نامازنى تولۇق كەيپىيىتى بىلەن ئوقۇش قىيىن بولغاندا، قاتناش ئۇستىدە تۇرغان پېتى ئىما - ئىشارەت بىلەن ئوقۇشى جائىزدۇر. ئۇلارنىڭ يۈزلەنگەن تەرىپى قىبلىگە توغرا كەلسۇن ياكى كەلمىسۇن پەرق يوقتۇر. يەنى قاتناش قايسى تەرەپكە يۈزلەنگەن بولسا شۇ تەرەپ ئۇلارنىڭ قىبلىسى بولۇپ بەلگىلەنگەن بولىدۇ.

3 - قورقۇنچ نامىزى ئوقۇماقچى بولغاندا، ئىمام جامائەتنى ئىككى پىرقىغا بۆلۈدۇ. ئوقۇماقچى بولغانلار يولۇچى بولسا ياكى ئوقۇماقچى بولغان نامازغا بامدات نامىزى بولسا، بىرىنچى پىرقە بىر رەكئەت ئوقۇپ

بولۇپ كېتىدۇ. ئاندىن ئوقۇمىغان يەنە بىر پىرقە كېلىدۇ ۋە ئىمام بىلەن نامازنىڭ قالغىنىنى ئوقۇيدۇ. ئىمام سالام بەرگەندە بۇ پىرقە سالام بەرمەيدۇ ۋە دۇشمەن تەرەپكە كېتىدۇ. ئاندىن دەسلەپتىكى پىرقە كېلىپ قالغان نامازلىرىنى قىرائەتسىز ھالدا تاماملايدۇ. ئاندىن دۇشمەن تەرەپكە كېتىدۇ. ئاندىن ئىككىنچى پىرقە يەنە كېلىپ قالغان نامازلىرىنى قىرائەت بىلەن تاماملايدۇ.

ئەگەر ئوقۇماقچى بولغان نامازى تۆت رەكئەتلىك نامازى بولۇپ ئوقۇماقچى بولغانلار مۇقىم بولسا، بىرىنچى پىرقە ئىككى رەكئەت ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن كېتىدۇ. ئاندىن ئوقۇمىغان يەنە بىر پىرقە كېلىدۇ ۋە ئىمام بىلەن نامازنىڭ قالغىنىنى ئوقۇيدۇ. ئىمام سالام بەرگەندە بۇ پىرقە سالام بەرمەيدۇ ۋە دۇشمەن تەرەپكە كېتىدۇ. ئاندىن دەسلەپتىكى پىرقە كېلىپ قالغان نامازلىرىنى قىرائەتسىز ھالدا تاماملايدۇ. ئاندىن دۇشمەن تەرەپكە كېتىدۇ. ئاندىن ئىككىنچى پىرقە يەنە كېلىپ قالغان نامازلىرىنى قىرائەت بىلەن تاماملايدۇ.

يوقىرقىلار ئىككى ياكى تۆت رەكئەتلىك نامازلارنىڭ ئوقۇلۇش كەيپىيىتىدۇر. ئەمما شام نامىزىنى ئوقۇشتا، ئىمام بىرىنچى پىرقە بىلەن ئىككى رەكئەتنى ئوقۇيدۇ، ئىككىنچى پىرقە بىلەن بىر رەكئەتنى ئوقۇپ نامازنى تاماملايدۇ.

قورقۇنچ ھالىتىدىكى نامازلارنى يېنىك ئوقۇش سۈرىلەرنى ئوقۇش ۋە نامازنى يېنىكلىتىش ۋاقتىدۇر. [تحفة الفقهاء 60 - بەت، فتح القدير 1 - توم 445 -بەت، الدرالمختار1 – توم 794 - بەت، اللباب شرح الكتاب 1 - توم 70 - بەت]

نەپلە نامازلىرى

نەپلە لۇغەتتە ـــ زىيادە دېمەكتۇر. شەرئىەت ئىستىلاھىدا پەرز، ۋاجىب ياكى سۈننەت بولمىغان، ئەمما دىنىمىزدا يولغا قويۇلغان، ئىختىيارىي ئەمەل - ئىبادەت دېمەكتۇر. نەپلە ئىبادەتلەرنىڭ ساۋابى كۆپتۇر. نەپلە ئىبادەتلەر بەندىنىڭ ئاللاھقا تېخىمۇ يېقىنلىشىشىغا ۋە پەرز، ۋاجىب ئەمەللەرنى ئادا قىلىشتىكى بەزى كەمچىلىك، نۇقسانلارنىڭ پۈتۈنلىنىشىگە ۋاستە بولىدۇ. [مراقي الفلاح 80 - بەت، اللباب شرح الكتاب 1 - توم 52 - بەت]

ئاللاھ نەپلە ئەمەللەرنىڭ مۇكاپاتلىرى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: {**مَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَإِنَّ اللهَ شَاكِرٌ عَلِيْمٌ**} تەرجىمىسى: «كىمكى ئۆز ئىختىيارى بىلەن بىرەر ياخشىلىق قىلىدىكەن (ئاللاھ ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى بېرىدۇ). ئاللاھ ئەلۋەتتە شۈكۈرنىڭ مۇكاپاتىنى بەرگۈچىدۇر. ئاللاھ ھەممىنى بىلگۈچىدۇر.» [بەقەرە سۈرىسى 158 - ئايەت]

نەپلە نامزى ھەققىدىكى مەسىلىلەر

1- نەپلە نامزىنى كېچە - كۈندۈزنىڭ (نامازئۇقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلارنىڭ سىرتىدا) قايسىبىر ۋاقىتلىرىدا ئوقۇشقا بولىدۇ. نەپلە نامازلىرىنىڭ بەلگىلىك مەلۇم ۋاقتى بولمايدۇ.

2 - نەپلە نامزىنى ئىككى رەكئەت ياكى تۆت رەكئەت ئوقۇشقا بولىدۇ. بۇندىن كۆپرەك ئوقۇماقچى بولسا، ئىككى رەكئەتتە ياكى تۆت رەكئەتتە سالام بېرىپ ئوقۇيدۇ.

3 - نەپلە ئىبادەتلىرى مەيلى نامازبولسۇن، مەيلى روزا بولسۇن، مەيلى باشقا ئىبادەتلەر بولسۇن، ئۇنى باشلاش بىلەن كىشىنىڭ

ئۇستىگە يۈكلەنگەن بولىدۇ. يەنى ئۇنى ئادا قىلىشى ۋاجىب بولىدۇ. ئەگەر نەپلە نامازغا ياكى نەپلە روزىنى باشلاپ بولۇپ، ئۇنى ئاخىرلاشتۇرۇش داۋام قىلماستىن بۇزۇۋەتسە ياكى بۇزۇلسا، بۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭ قازاسىنى قىلىش ۋاجىب بولىدۇ.

4 ـ نەپلە نامازلارنى پاراخوت، ئايروپىلان، ماشىنا قاتارلىق قاتناش قوراللىرىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ ئوقۇشمۇ جائىزدۇر. قاتناشنىڭ يۆنىلىشى قىبلىگە ئوڭدۇل كەلمىگەن بولسىمۇ، قاتناش يۈزلەنگەن تەرەپكە قاراپ ئوقۇسىمۇ بولىدۇ. بۇ ۋاقىتتا قىبلىگە قاراش شەرت قىلىنمايدۇ. چۈنكى دىنىمىزدا قىيىنچىلىق يوقتۇر. ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە: {وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللهِ} تەرجىمىسى: «مەشرىقمۇ ۋە مەغرىپمۇ ئاللاھنىڭدۇر، قايسى تەرەپكە يۈزلەنمەكلەر ئۇ ئاللاھنىڭ تەرىپىدۇر.» [بەقەر سۈرىسى 115- ئايەت]

5 ـ نەپلە نامازلارنى ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇشقا قۇدرىتى يېتىدىغان هاللاردىمۇ ئولتۇرۇپ ئوقۇش جائىزدۇر. لېكىن ئۆزۈرسىز ئولتۇرۇپ ئوقۇغانىنىڭ ساۋابى، ئۆزە تۇرۇپ ئوقۇغانىنىڭ ساۋابىدىن كەمرەك بولىدۇ. نەپلە نامازنى ئۆزە تۇرۇپ باشلاپ، كېيىن ئولتۇرۇپ ئوقۇسىمۇ بولىدۇ. شۇنىڭدەك نەپلە نامازلارنى بىر نەرسىگە يۆلىنىپ تۇرۇپ ئوقۇسىمۇ جائىزدۇر.

نەپلە نامازنى ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار

نەپلە نامازنى ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار تۆۋەندىكىچە:

1 ـ بامدات نامىزىدىن كېيىن.

2 ـ ئەسر نامىزىدىن كېيىن.

3 - شام نامىزىدىن بۇرۇن.

4 - پەرز نامازنىڭ ۋاقتى چىقىپ كەتكىلى ئاز قالغاندا ياكى جامائەت نامىزى باشلانغاندا.

5 - جۈمە كۈنلۈكتە خاتىب مۇنبەرگە چىققاندىن جۈمەنىڭ پەرزى ئوقۇلۇپ بولغىچىلىك.

6 - نامازغا تەكبىر ئېيتىلغاندىن كېيىن. ئەمما بامداتنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇشقا بولىدۇ.

7 - ھېيت نامىزى ئوقۇشتىن ئاۋۋال مەيلى ئۆيدە، مەيلى مەسجىدتە نەپلە نامار ئوقۇش مەكرۇھتۇر. ئەمما نامازدىن كېيىن مەسجىدتە ئوقۇش مەكرۇھ، ئۆيدە ئوقۇش جائىزدۇر.

8 - تەرەت قىستاپ قالغاندا.

9 - تائام ھازىرلىنىپ قالغاندا.

10 - «ئەرەفات»تىكى پىشىن بىلەن ئەسىر ئىككى نامازنى جەمئى قىلىپ ئوقۇشتا ئىككى نامار ئارىسىدا نەپلە نامار ئوقۇش ۋە «مۇزدەلىفە»دىكى شام بىلەن خۇپتەن ئىككى نامازنى جەمئى قىلىپ ئوقۇشتا ئىككى نامار ئارىسىدا نەپلە نامار ئوقۇش مەكرۇھتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 15 - بەت]

نەپلە نامازلارنىڭ تۈرلىرى

1- تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى

تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى ـــ مەسجىدنىڭ ئىگىسى بولغان ئاللاھقا كۆرسىتىلگەن ھۆرمەت ۋە سالام دېمەكتۇر. قانداقلا بىر

ۋاقىتتا، قايسىبىر مەقسەت بىلەن مەسجىدكە كىرگەن مۇسۇلمان كىشىنىڭ ئىككى رەكئەت «تەھىيەتۇل مەسجىد» نامىزى ئوقۇشى سۈننەتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: {إذا دَخَلَ أحَدُكُم المسجدَ فلا يَجلسْ حتّى يُصلِّيَ رَكعتَين} تەرجىمىسى: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار مەسجىدكە كىرگىنىدە ئىككى رەكئەت تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى ئوقۇماستىن ئولتۇرمىسۇن.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزىنىڭ ۋاقتى

تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى مەسجىدكە كىرىپ، ئولتۇرۇشتىن بۇرۇن ئوقۇلىدۇ. ئۇنى ئوقۇماستىن ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىنمۇ، يەنە تۇرۇپ ئوقۇسا بولىدۇ. مەسجىدكە زىيارەت، ئىلىم تەھسىل قىلىش ۋە باشقا قانداقلا بىر مەقسەت بىلەن كىرگەن مۇسۇلمان كىشى بۇ نامازنى ئوقۇيدۇ. ئەمما مەسجىدكە قانداقلا بىر نامازنى ئوقۇش ئۈچۈن كىرىش تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزىنىڭ ئورنىنى تولدۇرىدۇ. يەنى مەسجىدكە ناماز ئوقۇش ئۈچۈن كىرگەن كىشى ۋاقىت تار كەلسە تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزىنى ئوقۇمىسىمۇ بولىدۇ.

مەسجىدتە تەلىم ئېلىش ياكى مەسجىدنى رېمونت قىلىش ياكى باشقا سەۋەبلەر بىلەن مەسجىدكە كۇنىدە بىر قانچە قېتىم كىرىشكە مەجبۇر بولىدىغان كىشى بىر قېتىملا تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى ئوقۇسا يېتەرلىكتۇر. جۈمە نامىزىنى ئوقۇش ئۈچۈن مەسجىدكە كىرگەن كىشىلەر ئولتۇرۇشتىن بۇرۇن ياكى ئولتۇرۇپ بولغان بولسىمۇ، تۇرۇپ ئىككى رەكئەت تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى ئوقۇيدۇ. ئەمما ئىمام خۇتبە ئوقۇش ئۈچۈن مۇنبەرگە چىقىشى بىلەن ناماز ئوقۇشقا ۋە سۆز قىلىشقا بولمايدۇ. خۇتبىنى قولاق سېلىپ ئاڭلاش ۋاجىبتۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى تەكىتلەپ مۇنداق دېگەن: {إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ: أَنْصِتْ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَالإِمَامُ يَخْطُبُ، فَقَدْ لَغَيْتَ} تەرجىمىسى: «ئىمام جۇمەنىڭ خۇتبىسىنى ئوقۇۋاتقاندا، يېنىڭدىكى ھەمراھىڭغا "جىم ئولتۇر، خۇتبىنى تىڭشا" دېيىشىڭنىڭ ئۆزىمۇ خۇتبىنى تىڭشىمىغانلىق بولىدۇ.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى ئوقۇش بىلەن مەشغۇل بولۇش مەكرۇھ تەھرىمىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە ئوقۇۋاتقان ۋاقتىدا، كىشىلەرنىڭ مۇرىلىرىدىن ئاتلاپ يۇرگەن بىراۋنى كۆرۈپ قېلىپ، ئۇنىڭغا «ئولتۇر! (جامائەتكە) ئازار بەردىڭ» دەپ كايىغان. [ئەھمەد، نەسائىي، ئىبنى ماجە ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

چۈنكى خۇتبىنى تىڭشاش ۋاجىب، تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزىنى ئوقۇش سۈننەتتۇر. مەلۇمكى ۋاجىبنى ئورۇنلاش سۈننەتنى ئورۇنلاشتىن مۇھىم ۋە ئەۋزەلدۇر. شۇڭا خۇتبىنى تىڭشاش تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزىدىن زۆرۈردۇر.

ئەمما شافئىي ۋە ھەنبەلي مەزھەپلىرىگە كۆرە، ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقان بولسىمۇ تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزىنى ئوقۇش جائىزدۇر. بۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ ھەدىسىنى دەلىل قىلغان: {إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَالإِمَامُ يَخْطُبُ، فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ} تەرجىمىسى: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار جۇمە نامىزىغا كەلگەندە، ئىمام خۇتبە ئوقۇپ تۇرغان بولسىمۇ، ئىككى رەكئەت تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى ئوقۇسۇن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

يەر يۈزىدىكى جىمى مەسجىدلەرنىڭ ھۆرمىتى كىرگۈچىلەرنىڭ ئىككى رەكئەت تەھىيەتۇل مەسجىد نامىزى ئوقۇشى بىلەن

ئىپادىلەنگىنىدەك، مەسجىدى ھەرەمنىڭ ھۆرمىتى كەبىنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىش بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. [بداية المجتهد 1 - توم 158 - بەت، اللباب شرح الكتاب 1 - توم115 - بەت، مراقي الفلاح 88 - بەت]

2 - چاشگاھ نامىزى

چاشگاھ ـــ قۇياش تولۇق چىقىپ بولغاندىن باشلاپ پىشىن ۋاقتىغا 45 مىنۇت قالغىچىلىك بولغان ۋاقىتلار دېمەكتۇر. چاشگاھ ۋاقتىدا ئەڭ ئاز دېگەندە ئىككى رەكئەت نامىز ئوقۇش تەكتىسىز سۇننەتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: {**مَنْ حَافَظَ عَلَىَ شُفْعَةَ الضُّحَى غُفِرَتْ ذُنُوبُهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلُ زَبَدِ الْبَحْرِ**} تەرجىمىسى: «كىمكى ئىككى رەكئەت چاشگاھ نامىزى ئوقۇشنى ئۆزىگە ئادەت قىلىۋالسا، ئۇنىڭ گۇناھلىرى دېڭىزنىڭ كۆپۈكىدەك كۆپ بولسىمۇ مەغپىرەت قىلىنىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

چاشگاھ نامىزى ئىككى رەكئەت ئوقۇلغىنىدەك، تۆت ياكى سەككىز رەكئەتمۇ ئوقۇلىدۇ.

3 - تەھەججۇد (كېچە) نامىزى

تەھەججۇد ـــ كېچىدە ئاللاھ تائالانىڭ تائەت - ئىبادىتى بىلەن مەشغۇل بولۇش دېمەكتۇر. ئاللاھ تائالا مۆمىنلەرنى ماختاپ مۇنداق دەيدۇ: {**كَانُوا قَلِيْلاً مِنَ الَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ**} تەرجىمىسى: «ئۇلار كېچىسى ئاز ئۇخلايتتى.» [زارىيات سۈرىسى 17 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەپ كۆرسەتكەن: {**عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ، وَهُوَ قُرْبَةٌ إِلى رَبِّكُمْ وَمَكْفَرَةٌ لِلسَّيِّئَاتِ وَمَنْهَاةٌ لِلإِثْمِ**} تەرجىمىسى: «تەھەججۇدنى تەرك قىلماڭلار. ئۇ سالىھلاردىن

بـۇرۇن ئۆتكـەن ياخشـى زاتلارنـڭ ئادەتتـەدۇر. ئـۇ، سـىلەرنىڭ ئاللاھقـا يـېقىن بولۇشـۇڭلار ئۈچـۈن ۋەسـىلە، خاتـالىقلارنى ۋە گـۇناھلارنى يوققـا چىقارغۇچى ھەم ئۇلاردىن يىراق قىلغۇچىدۇر.» [تىرمىزى رىۋايىتى]

تەھەججـۇدنىڭ پـەزىلىتى توغرىسـىدا پـەيغەمبەر ئەلەيھىسـسالام مۇنداق دېگـەن: {**أَفْضَلُ الصَّلاَةِ، بَعْدَ الصَّلاَةِ الْمَكْتُوبَةِ، الصَّلاَةُ فِـي جَـوْفِ اللَّيْـلِ**} تەرجىمىسى: «پەرز نامـازلاردىن قالسـا، ئـەڭ ئەۋزەل نامـاز كېچىنىـڭ ئـاخىرقى يېرىمىـدا ئوقـۇلغان (تەھەججـۇد) نامىزىـدۇر.» [مۇسلىم، ئىبنى خۇزەيمە 2 - جىلد 176 - بەت]

قىيامـدا ئـۇزۇن تـۇرۇش سـەجدىدە ئـۇزۇن تۇرغانـدىن ياخشـىدۇ. چۈنكـى قىيامـدا ئـۇزۇن تـۇرۇش ئـارقىلىق قىرائـەت كۆپـرەك ئوقۇلـىدۇ، سـەجدىدە ئـۇزۇنراق تـۇرۇش ئـارقىلىق تەسـىبە كۆپـرەك ئوقۇلـىدۇ. شۇنىڭدەك، قـۇرئان ئوقـۇش تەسـىبە ئېيتقانـدىن ئەۋزەلـدۇر. [الفقـه الإسلامي وأدلته 2 - توم 48 - بەت].

پـەيغەمبەر ئەلەيھىسـسالامدىن قانـداق ئوقـۇلغان نامـاز ئـەڭ ئـەۋزەل نامـاز؟ دەپ سورالغىنىدا: {**طولُ القُنُوت**} تەرجىمىسى: «قىيامـدا ئـۇزۇن تـۇرۇلغان نامـاز ــ ئـەڭ ئەۋزەل نامـازدۇر» دەپ جـاۋاب بەرگـەن. [مۇسـلىم، ئەھمەد، تىرمىزى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

تەھەججۇد نامىزىدا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇش ئەۋزەلدۇر.

{اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْـدُ، لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْـتَ نُـورُ السَّـمَوَاتِ وَالأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَقَوْلُكَ حَـقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ – صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْـتُ،

www.turkitap.com

وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لَا إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ} .

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! جىمى ھەمدۇ سانا ساڭا خاستۇر، سەن ئاسمان، زېمىن ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكىلەرنى باشقۇرۇپ تۇرغۇچىسەن. جىمى ھەمدۇ سانا ساڭا خاستۇر، سەن ئاسمان، زېمىن ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكىلەرنىڭ پادىشاھىسەن. جىمى ھەمدۇ سانا ساڭا خاستۇر، سەن ئاسمان، زېمىن ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكىلەرنىڭ نۇرىسەن. جىمى ھەمدۇ سانا ساڭا خاستۇر، سەن ھەقسەن، ۋەدىلىرىڭ ھەق، سۆزۈڭ ھەق، سەن بىلەن ئۇچرىشىشىمىز ھەق، جەننەت ھەق، دوزاخ ھەق، قىيامەت ھەق، پەيغەمبەرلەر ھەق، مۇھەممەد (ئەلەيھىسسالام) ھەقتۇر. ئى ئاللاھ! ساڭا بويسۇندۇم، ساڭا يۆلەندىم، ساڭا ئىمان كەلتۈردۇم، ساڭا قايىتتىم، سېنىڭ ئۇچۇن دەۋالاشتىم ۋە ئىشلىرىمنى ساڭا تاپشۇردۇم، ئىلگىرى قىلغان ۋە كېيىن قىلغان، ئاشكارا قىلغان ۋە يوشۇرۇن قىلغان جىمى گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن. سېنىڭ باشلىنىشىڭ يوق، سەن مەڭگۈلۈكسەن، سەندىن باشقا ھەقىقي ئىلاھ يوقتۇر.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

سەھەرلەردە ئاللاھ تائالادىن كۆپلەپ مەغپىرەت تىلەش ۋە ئىستىغفارنى كۆپ ئېيتىش مۇستەھەب ئەمەللىرىدىن بولۇپ، ساۋابى كۆپتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىستىغفارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېگەن: «سەييىدۇلئىستىغفار (ئىستىغفارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى)مۇنۇ ئىستىغفاردۇر: {اَللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَاصَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لاَيَغْفِرُ الذُّنُوْبَ إِلاَّ أَنْتَ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سەن مېنىڭ پەرۋەردىگارىمسەن، سەندىن

باشقا مەبۇد يوق، سەن مېنى يارىتتىڭ، مەن سېنىڭ بەندەڭمەن، مەن (پەيغەمبەرلەرنىڭ تىلى ئارقىلىق مەندىن ئالغان) ئەھدەڭنى ۋە ۋەدەڭنى كۈچۈمنىڭ يېتىشىچە ئەملگە ئاشۇرۇشقا تىرىشىمەن. ساڭا سېغىنىپ ئىشلىرىمنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن. ماڭا ئاتا قىلغان نېمەتلىرىڭنى تونۇيمەن ۋە گۇناھلىرىمنى ئېتىراپ قىلىمەن. ئى ئاللاھ! گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، ھەقىقەتەن گۇناھلارنى سەندىن بۆلەك مەغپىرەت قىلغۇچى يوقتۇر.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

تەھەججۇد نامىزىنىڭ كەيپىيىتى

تەھەججۇد نامىزى ئىككى رەكئەتتە ياكى تۆت رەكئەتتە بىر سالام بېرىپمۇ ئوقۇلىدۇ. ئەمما ئىككى رەكئەتتە بىر سالام بېرىپ ئوقۇش ئەۋزەلرەكتۇر. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كېچە نامىزى ئىككى، ئىككى قىلىنىپ ئوقۇلىدۇ» دەپ كۆرسەتكەن. [مۇسلىم رىۋايىتى]

بۇ ھەدىس، تەھەججۇد نامىزىنى ھەر ئىككى رەكئەتتە بىر سالام بېرىپ ئوقۇشنىڭ ئەۋزەللىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئەمما، ھەر بىر تۆت رەكئەتتە بىر سالام بېرىپ ئوقۇسمۇ بولىدۇ.

تەھەججۇد نامىزى ئىككى رەكئەتتىن سەككىز رەكئەتكىچە ئوقۇلىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 26 - بەت]

تەھەججۇد نامىزىنىڭ ۋاقتى

بۇ ھەقتە كەلگەن ھەدىسلەرگە ئاساسلانغاندا، تەھەججۇد نامىزىنىڭ ئەڭ ئەۋزەل ۋاقتى كېچىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن بىرنىڭ ئاخىرقىسىدۇر. بۇ ۋاقىت دۇئالارنىڭ ئىجابەت بولىشى ۋە گۇناھلارنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشى ئۈچۈن ئەڭ مۇناسىپ ۋاقىتلاردۇر. پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {يَنْزِلُ ربُّنا تبارك وتعالى كُلَّ لَيْلَة إِلَى السَّمَاء الدُّنيَا حِيْنَ يَبقى ثُلُثُ اللَّيْلِ الآخرُ يقولُ: مَن يَدعُوني فأَسْتَجِيْبَ لَه، مَن يَسْأَلُني فأُعطيَه، وَمَنْ يَسْتَغْفرُني فأَغْفرَلَهُ} تەرجىمىسى: «ئاللاھ كېچىنىڭ ئوچتىن بىرى قالغاندا، دۇنيا ئاسمىنىغا (بىرىنچى قەۋەت ئاسمانغا) چۈشىدۇ ۋە "كىمكى ماڭا دۇئا قىلىدىكەن، ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىمەن، كىمكى مەندىن ھاجەتنى سورايدىكەن، سورىغان نەرسىسىنى بېرىمەن، كىمكى مەندىن مەغپىرەت تىلەيدىكەن، ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىمەن" دەپ ندا قىلىدۇ.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

تەھەججۇد نامىزىنىڭ ھۆكمى

تەھەججۇد نامىزىنى ئوقۇش تەكىتسىز سۈننەتتۇر.

ئىككى ھەيىت كېچىلىرىدە، قەدىر كېچىسىنىڭ شەرىپىگە نائىل بولۇش ئۈچۈن رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىنىڭ كېچىلىرىدە، زۇلھەججە ئېيىنىڭ ئالدىنقى ئون كۈنىنىڭ كېچىلىرىدە ۋە بارائەت(شەبان ئېيىنىڭ 15 – كېچىسى) ئوخلىماستىن ئىبادەت قىلىشنىڭ ساۋابى ناھايىتى كۆپتۇر. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: {كَانَ رَسُولُ اللّه، إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ، أَحْيَا اللَّيْلَ وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ وَجَدَّ وَشَدَّ الْمِئْزَرَ} تەرجىمىسى: «رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنى كىرگەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېچىسى ئوخلمايتتى، ئائىلىسىدىكىلەرنى ئويغىتاتتى ۋە ئىبادەتكە بېلىنى باغلايتتى.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇلھەججىنىڭ ئالدىنقى ئون كۈنىنىڭ پەزىلىتى توغرۇلۇق مۇنداق دېگەن: {مَا مِنْ أَيَّامٍ أَحَبُّ إِلى اللهِ أَنْ يُتَعَبَّدَ لَهُ فِيها مِنْ عَشْرِ ذي الحجَّة، يَعْدلُ صِيَامُ كُلِّ يَوْمٍ مِنْهَا صِيَامُ سَنَة وقِيَامُ كُلِّ لَيْلَة مِنْهَا بِقِيَامِ لَيْلَةِ القَدْرِ} تەرجىمىسى: «ئىبادەتقا قىلىنىش ئۈچۈن ئاللاھ

تائالاغا زۇلھەججىنىڭ ئاۋۋالقى ئون كۈنىدىنمۇ يېقىملىق كۈن يوقتۇر، ئۇنىڭ ھەربىر كۈنىنىڭ روزىسى بىر يىللىق روزىغا، ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزۈلگەن ھەربىر كېچىسى قەدىر كېچىسىگە تەڭ كېلىدۇ.» [تىرمىزى رىۋايىتى]

بارائەت كېچىسى توغرۇلۇق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، فَقُومُوا لَيْلَهَا وَصُومُوا نَهَارَهَا. فَإِنَّ اللَّهَ يَنْزِلُ فِيهَا لِغُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا. فَيَقُولُ: أَلاَ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ لِي فَأَغْفِرَ لَهُ أَلاَ مُسْتَرْزِقٌ فَأَرْزُقَهُ حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ} تەرجىمىسى: «شەئبان ئېيىنىڭ 15 - كۈنى كەلگەندە، ئۇنىڭ كېچىسىنى ئىبادەت بىلەن، كۈندۈزىنى روزا تۇتۇش بىلەن ئۆتكۈزۈڭلار. ئۇ ئاخشىمى كۈن پېتىش بىلەنلا ئاللاھ تائالا بىرىنچى ئاسمانغا چۈشىدۇ ۋە شۇ كېچىسى تاڭ ئاتقۇچە "مەندىن مەغپىرەت سورايدىغانلار بولسا، مەغپىرەت قىلىمەن، مەندىن رىزىق تىلەيدىغانلار بولسا رىزىق بېرىمەن" دەپ جاكارلايدۇ.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

ئەمما بۇ نامازلارنىڭ قايسىبىرىنى مەسجىدلەردە جامائەت بىلەن ئوقۇش مەكرۇھ دېيىلگەن. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 27 - بەت]

بىراق مەسجىدلەردە ئوقۇلسىمۇ بۇ نامازلارنىڭ دۇرۇسلىقىدا شەك يوق.

خەلقىمىز ئارىسىدا بارائەت ئېيى، بارائەت كېچىسى ياكى شەئبان ئېيىنىڭ 15 - كۈنى توغرىسىدا ھەرخىل تالاش - تارتىشلار بار. تۆۋەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ئايدىكى ئەمەللىرىنى بايان قىلىمىز:

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باشقا ئايلاردا شەئبان ئېيىدىكىدەك كۆپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرشۇناسلىق بىلەن تونۇشتۇرۇش

رۇزا تـۇتمايتتى. شـەئباندا تولـۇق دېگـۈدەك رۇزا تـۇتاتتى.» [بـۇخارىنىڭ رىۋايىتى]

دېمـەك، پـەيغەمبەر ئەلەيهىسسـالام شـەئبان ئېيىنـى ياخشـى، سـالىھ ئەمەللەر، بولۇپمۇ رۇزا بىلەن ئۆتكۈزۈشنى ياخشى كـۆرەتتى. يۇقىرىدىكى روشەن ھەدىسلەر مەۋجۇد ئىكەن ئارتۇق ئىزاھنىڭ ئەھمىيىتى يوق.

ئەبـــۇ مۇســـا ئەلئەشـــئەرى رەزىيەللاھـــۇ ئەنھـــۇ پـــەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىـدۇ: «ئاللاھ تائالا شـەئبان ئېيـى يېرىملاشـقان كۈنـى كېچىسـى بەندىلىرىگـە كـۆزىتىپ، ئـۇلارنىڭ مۇشـرىك، ئـاداۋەتخور، ھەسـەتخورلىرىدىن باشـقىلىرىنىڭ بـارلىق گـۇناھلىرىنى مەغپـىرەت قىلىـدۇ.» [ئىبنـى ماجـە رىۋايـەت قىلغان، «سەھىھ»ھەدىس]

بـۇ ھەدىسـنى ئۆلمـالار تۆۋەندىكىچە ئىزاھلايـدۇ: يـەنى بـۇ كېچىـدە ئـاللاھ تائالاغـا شـېرىك كەلتۈرگـەن، ئۇنىڭـدىن ھـاجىتىنى تىلەشـنىڭ ئورنىغـا مەخلـۇقلاردىن ھـاجىتىنى راۋا قىلىـپ بېرىشـنى يـاكى ئـاللاھ بىلـەن ئۆزى ئوتتۇرىسـىدا ۋاسـتىلىك رول ئويناپ بېرىشـنى سورىغان، مەخلۇقلارنىڭ ھۆكمىنى ئاللاھنىڭ ھۆكمىدىن ئارتـۇق كۆرگـەن، قۇرئان كـەرىم كۆرسـەتكەن بەلگـىلىمىلەرنى ئىنكـار قىلغـان يـاكى ئـۇنىڭغا مەسـخىرە ئارىلاشـتۇرغان، پـەيغەمبەر ئەلەيهىسسـالامنىڭ تـەلىمات ۋە يولىـۇرۇقلىرىغا ئېتىبارسـىز قـاراپ، ئـۇنى نەزىرىـدىن ساقىت قىلغـان كىشـىلەرنى ئاللاھ سـۇبھانەھۇ ۋەتائالا بـۇ كېچىـدە مەغپـىرەت قىلمايـدۇ. يەنـە بـۇ ھەدىسـتە قەلبىگـە ھەسـەت ۋە ئـاداۋەت ئـوتلىرى ھـۆكۈمران بولىۋاتقـان، ھاكاۋۇرلـۇق ئازگـاللىرىدىن ئـۆزلىرىنى قۇتقـۇزالمىغان كىشـىلەرنىڭ بـۇ كۈنـدىكى مەغپـىرەتتىن نەسـىۋە ئالالمايـدىغانلىقىغا ئىشارەت بېرىلىدۇ.

شەئبان ئېيىنىڭ 15 - كۈنى كېچىسىنى نۇرغۇن كىشىلەر بارئەت كېچىسى دەپ ئاتىشىدۇ ۋە بۇ كېچىدە ئىبادەت نامى بىلەن نۇرغۇن بىدئەتلەرنى قىلىشىدۇ. تۆۋەندە ئەمەللەرنى قىسقىچە ئەسكەرتىپ ئۆتىمىز:

ـــ بارئەت كېچىسى ـــ بارئەت نامىزى دەپ، مەخسۇس بۇ كېچىدە يۈز رەكئەت نامازئوقۇش.

ـــ كىشىلەردىن بىھاجەت بولىدۇ، بالا - قازادىن يىراق تۇرىدۇ ۋە ئۆمۈر ئۇزۇن بولىدۇ، دەپ ئالتە رەكئەت نامازئوقۇش.

ـــ بارئەت كېچىسى دۇئاسى دەپ، بۇ كېچىگە ئاتاپ دۇئا قىلىش.

ـــ بۇ كېچىنى شىبى قەدىر كېچىسى دەپ ئېتىقاد قىلىش.

ئىسلام ھېچقاچان ۋە ھېچقانداق يەردە قەستەن گۇناھ سادىر قىلىش، جىنايەت ۋە ئاسىيلىققا يول قويمايدۇ ۋە قويمىغان. شۇڭا بۇ ئاينىڭ پەزىلىتىنى ئۆز خىيالى قاراشلىرىمىز بويىچە سۇيئىستىمال قىلماسلىقىمىز، ھالاكەت يولىغا مېڭىپ كەتمەسلىكىمىز لازىم.

بىزنىڭ بۇ ئايدا قىلىدىغان ئىبادەتلەر ھەققىدىكى تەۋسىيەمىز مۇنداق: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئوخشاش كۆپ رۇزا تۇتۇش، قۇرئان ئۇقۇش، كۆپلەپ ياخشى سالىھ ئەمەللەرنى قىلىش، ئەمما بارئەت كېچىسى ياكى باشقا كۈنلەرنى مۇئەييەنلەشتۈرۈپ، شەرئىەت بەلگىلىمىلىرىدە ھېچ ئاساسى بولمىغان ئىبادەتلەر بىلەن شۇغۇللانماي، بۇ ئاي ۋە باشقا ئايلارنىڭ ئىمكان يار بەرگەن كۈن ۋە ۋاقىتلىرىدا ئىبادەت ۋە ياخشى ئەمەللەر بىلەن كۆپرەك شۇغۇللىنىش ياخشى ئەمەلگە ياتىدۇ.

ئەمما رەجەب(قەمەرىيە 7 - ئاي)نىڭ ئاۋۋالقى جۈمە كۈنىدە ئوقۇلىدىغان رەغائىب نامىزى شەرئىتتىن دەللىلى بولمىغان بىدئەت(دىندا بۇيرۇلمىغان)نامازدۇر. [الفقه الإسلامي وادلته2 - توم 49 - بەت]

4 - تاۋاپ نامىزى

كەبىنى تاۋاپ قىلغان كىشىنىڭ تاۋاپىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ بولۇپ، مەقامۇ ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىغا كېلىپ ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇشى تەكىتسىز سۈننەتتۇر. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەججىسىنى بايان قىلغان ھەدىسىدە مۇنداق دەپ رىۋايەت قىلغان: {**قدمَ النبيُّ صلى الله عليه وسَلَّمَ فَطَافَ بالْبَيْت سَبْعاً وصَلَّى خَلْفَ المقام رَكْعَتَيْن**} تەرجىمىسى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەبىنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىپ بولۇپ، مەقامۇ ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇدى.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ئەمما مەسجىدى ھەرەمدە ئادەم كۆپ بولغان قىستىلاڭغۇ چاغلاردا باشقىلارنىڭ تاۋاپ قىلىشىغا توسالغۇ بولماسلىق ئۈچۈن بۇ نامازنى مەسجىدى ھەرەمنىڭ قايسىبىر يېرىدە ئوقۇش ئەۋزەلدۇر.

نامار بامداتتىن كېيىن قۇياش تولۇق چىقىپ بولمىغىچە، ئەسىر نامىزىدىن كېيىن كۈن پاتقىچە تاۋاپ نامىزى ئوقۇش مەكرۇھتۇر. [الدر المختار1 - توم 343 - بەت]

5 - تەۋبە نامىزى

گۇناھ سادىر قىلغان كىشى دەرھال تەۋبە قىلىشى لازىم. تەۋبىدىن كېيىن، تاھارەت ئېلىپ، ئىككى رەكئەت نامار ئوقۇشى ۋە گۇناھى

ئۇچۇن ئاللاهتىن مەغپىرەت تىلىشى، گۇناهىنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشىغا ۋاستە بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: {**ما من عبد مذنب فقام فتوضأ فأحسن الوضوء ثم قام فصلي واستغفر من ذنبه الا كان على الله حقا ان يغفرله**} تەرجىمىسى: «قانداقلا بىر گۇناھكار بەندە(گۇناھ ئىشلىگىنىگە پۇشايمان قىلىپ) تاھارەتنى ئوبدان ئېلىپ، ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇيدىكەن ۋە گۇناھىغا مەغپىرەت سورايدىكەن، ئاللاھنىڭ ئۇنى — ئۆز پەزلى بىلەن — مەغپىرەت قىلىش ھەققىدۇر.» [ئىبنى خۇزەيمە 2 - جىلت 214 - بەت]

6 - ئىستىخارە نامىزى

ئىستىخارە — ئاللاھ تائالادىن ياخشىلىق سوراش دېمەكتۇر. بىرەر ئىشنىڭ خەيرلىك بولۇپ - بولماسلىقى توغرۇلۇق ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن مەنىۋي ئىشارەت ئېلىشنى خالىغان كىشى ياتىدىغان ۋاقىتدا ئىككى رەكئەت ئىستىخارە نامىزى ئوقۇيدۇ. ئىستىخارە نامىزى خۇددى بامداتنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇغاندەك ئوقۇلىدۇ. ئۇنىڭ دەسلەپكى رەكئىتىدە «كافىرۇن»سۈرىسىنى، ئىككىنچى رەكئىتىدە «ئىخلاس»سۈرىسىنى ئوقۇش ئەۋزەل دېيىلگەن. نامازنى ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، ئىستىخارە دۇئاسى ئوقۇلىدۇ ۋە تاھارەت بىلەن قىبلىگە قاراپ ياتىدۇ. ئىستىخارە قىلغان كىشىنىڭ چۈشىدە بىر نەرسە كۆرۈشى شەرت ئەمەس. پەقەت ئىستىخارە قىلغاندىن كېيىن، كۆڭۈلنىڭ مايىللىقى كۆچلۈكرەك بولغان ئىشقا تەۋەككۇل قىلىشتا زىيان يوقتۇر. ئىستىخارە ئېزى بىر قېتىم، كۆپى يەتتە قېتىمغىچە قىلىنىدۇ.

www.uyghurkitap.com

ئىستىخاره دۇئاسى

{اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيْرُكَ بعلْمكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بقُدْرَتكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيْمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلاَ أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلاَ أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوب اَللَّهُمَّ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرًا لي فِي ديني وَمَعَاشِي وَعَاقِبَة أَمْرِي وَ عَاجِلهِ وَآجِلهِ فَاقْدُرْهُ لي وَيَسِّرْهُ لي ثُمَّ بَارِكْ لي فِيهِ اَللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ شَرٌّ لي فِي ديني وَمَعَاشِي وَعَاقِبَة أَمْرِي عَاجِلهِ وَآجِلهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ.}

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سېنىڭ چەكسىز ئىلمىڭگە سېغىنىپ سېنىڭدىن ياخشىلىق سورايمەن، سېنىڭ قۇدرىتىڭگە سېغىنىپ سېنىڭدىن كۈچ - قۇۋۋەت تىلەيمەن، سېنىڭ ئۇلۇغ پەزلىڭدىن سورايمەن. سەن ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىرسەن، مەن ئاجىزمەن. سەن ھەممىنى بىلىسەن، مەن بىلمەيمەن. سەن پۈتۈن غەيبلەرنى بىلگۈچىسەن. ئى ئاللاھ! مېنىڭ بۇ ئىشىم (ھاجىتىنى ئېيتىدۇ) مېنىڭ دىنىم، دۇنيالىقىم ۋە ئاخىرەتلىكىم ئۈچۈن ھازىردا ۋە كېلىچەكتە ياخشى بولىدىغان بولسا، ئۇنى ماڭا تەقدىر قىلغىن ۋە ماڭا ئۇنى ئاسان قىلغىن، ئاندىن ئۇنىڭدا ماڭا بەرىكەت ئاتا قىلغىن. ئەگەر بۇ ئىشىم مېنىڭ دىنىم، دۇنيالىقىم ۋە ئاخىرەتلىكىم ئۈچۈن ھازىردا ۋە كېلىچەكتە زىيانلىق بولسا، ئۇنى مەندىن يىراق قىلغىن ۋە مېنىمۇ ئۇنىڭدىن يىراق قىلغىن، نەدىلا بولمىسۇن ماڭا ياخشىلىقنى نەسىب قىلغىن. ئاندىن مېنى ئۇنىڭ بىلەن مەمنۇن قىلغىن.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ئاللاھ تائالادىن ياخشىلىق سورىغان ۋە كىشىلەر بىلەن كېڭىشىپ ئىش كۆرگەن ئادەم كېيىنكى پۇشايماندىن خالىي بولىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە مۇنداق دەپ كۆرسەتكەن: {وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا

عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ} تەرجىمىسى: «ئىشتا ئۇلار بىلەن كېڭەشكىن، ئاندىن بىر ئىشقا بەل باغلىساڭ ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلغىن.» [ئال ئىمران سۈرىسى 159 - ئايەت]. بىرەر ئىشتا ئاللاھ تائالاغا ئىستىخارە قىلغاندىن كېيىن، كۆڭۈل تارتقان بويىچە ئىش كۆرۈشتە ياخشىلىق باردۇر. بەلكى بەزىدە خەيرلىك ئىش چۈشىدە ئايان بولىشىمۇ مۇمكىن.

7 - ھاجەت نامىزى

دۇنيا ۋە ئاخىرەتكە مۇناسىۋەتلىك ئېھتىياجى بولغان كىشى تاھارەتنى كامىل ئېلىپ ئىككى رەكئەت نامىز ئوقويدۇ، نامازدىن كېيىن ئاللا تائالاغا ھەمدۇ سانا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىدۇ. ئاندىن ھاجەت دۇئاسىنى (ياكى ئۆزى بىلىدىغان دۇئالارنى) ئوقۇپ بولۇپ، ھاجىتىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىنى ئاللاھتىن سورايدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىسىدە مۇنداق دېگەن: «ئاللاھقا ياكى ئىنسانلاردىن بىرەرسىگە ھاجىتى بولغان ئادەم، كامىل تاھارەت ئېلىپ ئىككى رەكئەت نامىز ئوقۇسۇن، ئاندىن ئاللاھقا ھەمدۇ سانا، پەيغەمبەرگە دۇرۇد ئېيتسۇن ۋە مۇنۇ دۇئانى ئوقۇسۇن: **{لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ الْحَلِيمُ الكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللهِ رَبِّ العَرْشِ العَظِيمِ، وَالْحَمْدُ للهِ رَبِّ العَالَمِينَ . اَسْأَلُكَ مُوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمِ مَغْفِرَتِكَ وَالْعِصْمَةَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ والْغَنِيْمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ والسَّلاَمَةَ مِنْ كُلِّ اثْمٍ ، اَللَّهُمَّ لاَتَدَعْ لَنَا ذَنْباً اَلاَّ غَفَرْتَهُ وَلاَ هَمّاً اِلاَّ فَرَّجْتَهُ وَلاَ حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضاً اِلاَّ فَرَّجْتَهَا يَا اَرْحَمَ الرَاحِمِيْنَ}**.

تەرجىمىسى: «ئاللاھتىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ تولىمۇ ھەلىمدۇر، ئۇلۇغ ئەرشىنىڭ ئىگىسى بولغان ئاللاھ بارچە نوقسانلاردىن پاكتۇر. ھەمدۇ سانا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن سېنىڭ رەھمىتىڭگە ئېرىشتۈرىدىغان ئەمەلنى،

مەغپىرەتكىگە مۇيەسسەر قىلىدىغان تەۋبىنى، مېنى ھەر قانداق گۇناھتىن ساقلىشىڭنى، پۈتۈن ياخشىلىقلارغا ئېرىشتۇرۇشىڭنى ۋە ھەرقانداق يامانلىقتىن ئامان قىلىشىڭنى تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! مېنىڭ پۈتۈن گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، بارلىق قېينىچىلىقلىرىمنى ھەل قىلىپ بەرگىن ۋە سېنىڭ رازىلىقىڭغا ئېرىشىشىم ئۈچۈن تۈرتكە بولىدىغان ھەر قانداق ھاجەتلىرىمنى راۋا قىلىپ بەرگىن. ئى رەھىم قىلغۇچىلارنىڭ ئەڭ شەپقەتلىكى بولغان ئاللاھ!».

ئاندىن دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك ئىشلىرىغا ئائىت خالىغان ھاجەتلىرىنى سورايدۇ.» [تىرمىزي، نەسائي ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

8 - ئەۋۋابىين نامىزى

ئەۋۋابىين ــ ئاللاھ تائالا تەرەپكە تەۋبە بىلەن قايتقۇچىلار دېگەنلىكتۇر. ئەۋۋابىين نامىزى شام نامىزىدىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. سانى ئالتە رەكئەت بولۇپ، ئالتە رەكئەتتە بىرلا سالام بېرىپ ياكى ھەر ئىككى رەكئەتتە بىردىن سالام بېرىپمۇ ئوقۇش مۇمكىن. قۇرئان كەرىمدە: {فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ غَفُورًا} تەرجىمىسى: «ئاللاھ ھەقىقەتەن تەۋبە قىلىپ تۇرغۇچىلارنى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر» دەيدۇ. [ئىسرا سۈرىسى 25 - ئايەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى شام نامىزىدىن كېيىن ئالتە رەكئەت نامار ئوقۇيدىكەن، ئۇنىڭ خۇددى دېڭىزنىڭ كۆپىكىدەك كۆپ گۇناھى بولسىمۇ مەغپىرەت قىلىنىدۇ. [تىرمىزى، ئىبنى ماجە، تەبەرانىي رىۋايىتى]

جنازه نامىزى

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق بىر مۇسۇلمان ئادەم، مەيلى ئۇ ھاياتىدا تائەت ـ ئىبادەت بىلەن ئۆتكەن تەقۋادار بولسۇن، مەيلى ئاخىرەتتىن بېغەم، غەپلەت ئىچىدە ئۆتكەن ئاسىي ـ گۇناھكار بەندە بولسۇن، ئۇ ئۆلگەن ۋاقتىدا، ئۆزىنىڭ چوقۇم ئىسلامى يوسۇندا دەپنە قىلىنىشىنى ياقتۇرىدۇ ۋە ئۇنىڭ پەرزەنتلىرى ھەم ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىمۇ، ئۇنى مۇسۇلمانچە يەرلەشنى خالايدۇ.

مېيىتنى يۇيۇش، كېپەنلەش، جىنازە نامىزىنى ئوقۇش، قەبرىگە ئېلىپ بېرىش، دەپنە قىلىش قاتارلىق بىر قاتار ئىسلامىي قائىدە ـ يوسۇنلاردىن كۆپىنچە كىشىلەرنىڭ خەۋىرى يوق. جىنازە نامىزىنىڭ قانداق ئوقۇلىدىغانلىقىنى بىلمىگەنلارمۇ ھازىرقى ئۇيغۇر جەمئىيىتىمىزدە كۆندىن ـ كۈنگە ئازىيىپ بارماقتا. بۇ تولىمۇ ئېچىنىشلىق ئىش. چۈنكى كۈندىلىك بەش ۋاخ نامازنى جۈمە ۋە ھېيت نامازلىرىنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرىنى ئۆگىنىشكە بۇ نامازلارنى ئوقۇشنى خالىغانلار موھتاج. شۇڭا نامازنى ئوقۇشنى خالىمىغانلار بۇ نامازلارنىڭ قائىدە ـ تەرتىبلىرىنى سۈرۈشتە قىلىپ كەتمەيدۇ، ئۆگىنىشكىمۇ ئىنتىلمەيدۇ. ئەمما جىنازە نامىزى باشقىچە، جەمئىيەتتىكى «مەن مۇسۇلمانمەن» دەپ يۈرگەن ھەر قانداق ئۇيغۇر ئۆزىنىڭ قەدىرلىك ئاتا ـ ئانىسىنى ۋە باشقا سۆيۈملۈك، ئەزىز تۇغقانلىرىنى مۇسۇلمانچە قائىدە ـ يوسۇندا يەرلەشنى خالايدۇ.

چۈنكى بىر نەرسىسى ئۆلگەن كىشىنىڭ كۆڭلى سۇنىدۇ، ئۆلگەن كىشىسىگە ئىچ ئاغرىتىدۇ، ئۇنىڭ ئاخىرەتكە ئاللاھ تائالا كۆرسەتكەن

يوسۇندا بېرىشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. بۇ سەۋەبتىن مېيىتنى ئىسلامي يوسۇندا يويۇپ كېپەنلەش، نامزىنى ئوقۇش، قەبرىگە ئېلىپ بېرىش ۋە دەپنە قىلىش قائىدىلىرىنى ئۆگىنىشكە زور ئېھتىياجلىق بولىدۇ. خۇسۇسەن، غەيرى ئىسلامي مەملىكەتلەردە ياشايدىغان ئۇيغۇر قېرىنداشلىرىمىز، ئۇ مەملىكەتلەر ۋە جەمئىيەتلەردە مۇسۇلمانلار ئاز بولغانلىقتىن، ئۆلۈكلىرىنى ئىسلامي يوسۇندا دەپنە قىلىش قائىدىلىرىنى ئۆگىنىشكە تېخىمۇ زور ئېھتىياجلىقتۇر. شۇ ۋەجدىن مەن جىنازە نامزىنى ئىمكان قەدەر كېچىكتۈرۈپ، چۈشىنىشلىك ۋە تەپسىلي يېزىشقا ئەھمىيەت بەردىم.

ئۆلۈمنىڭ ھەقىقىتى

ئۆلۈم — جاننىڭ بەدەندىن ئايرىلىشى بولۇپ، ئۇ پانىي ئالەم بىلەن باقي ئالەم ئوتتۇرىسىدىكى بىر كۆۋرۈك. بۇدۇنيا ئاخىرەتنىڭ ئېكىنزارلىقىدۇر. بۇ دۇنيادىكى ھاياتىدا ئىمان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار ئاخىرەتنىڭ ئازابىدىن قۇتۇلۇپ قالىدۇ ۋە ھېساب بېرىشى ئاسان بولىدۇ. شۇنداقلا، جەننەتلەردە مەڭگۈ قالغۇچىلاردىن بولىدۇ. ئەمما ھاياتنى كۈپرى، زالالەت ۋە گۇناھ ـ مەسىيەتلەر بىلەن ئۆتكۈزگەنلەر ئاخىرەتنىڭ ئازابىغا دۇچار بولغۇچىلاردۇر.

ئۆلۈم — بىر ئالەمدىن يەنە بىر ئالەمگە يۆتكىلىش بولۇپ، ئۇ ھەرگىز مەڭگۈلۈك يوقىلىش ئەمەس.

ئۆلۈمگە تەييارلىق كۆرۈش

ھەر ۋاقىت ئۆلۈمنى ئېسىگە ئېلىپ، ئۇنىڭغا تەييارلىق كۆرۈش يولىدا تىرىشىش كاتتا ئىبادەتلەردىن سانىلىدۇ. يەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالام بىزنى ئۆلۈمنى ياد ئېتىش ۋە ئۇنىڭغا تەييارلىق كۆرۈشكە تەشەببۇس قىلىپ مۇنداق دېگەن: {**أَكْثِرُوا ذِكْرَ هَـاذِمِ اللَّـذَّاتِ**} يەنى «ئۆلۈمنى كۆپ ياد ئېتىڭلار.» [تىرمىزى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

ئۆلۈمگە تەييارلىق كۆرۈش يامان ئىشلارنى تەرك ئېتىش، گۇناھلارغا تەۋبە قىلىش ۋە تائەت ـ ئىبادەتكە يۈزلىنىش بىلەن بولىدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: {**فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا**} تەرجىمىسى: «كىمكى، پەرۋەردىگارىغا مۇلاقات بولۇشنى ئۈمىد قىلىدىكەن (يەنى ساۋابىنى ئۈمىد قىلىپ ئازابىدىن قورقىدىكەن)، ياخشى ئىش قىلسۇن. پەرۋەردىگارىغا قىلىدىغان ئىبادەتكە ھېچكىمنى شېرىك كەلتۈرمىسۇن.» [كەھف سۈرىسى 110 - ئايەت]

كېسەل يوقلاش

كېسەل يوقلاش كاتتا ساۋابلىق ئىش بولۇپ، جەمئىيەت كىشىلىرى ئوتتۇرىسىدا مېھرى ـ مۇھەببەت ۋە ئىناقلىقنى كاپالەتلەندۈرىدىغان بىر ئېسىل پەزىلەت. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ: إِذَا لَقِيتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ. وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ. وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللَّهَ فَسَمِّتْهُ. وَإِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ. وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ**} تەرجىمىسى: «بىر مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلمان قېرىندىشى ئۈستىدىكى ھەققى ئالتە بولۇپ، ئۇلار: ئۇنىڭغا ئۇچراشقىنىڭدا سالام بېرىشىڭ، سېنى چاقىرسا ھازىر بولىشىڭ، سەندىن نەسىھەت قىلىشىڭنى سورىسا نەسىھەت قىلىشىڭ، تۇشكۇرسە «ئەلھەمدۇ لىللاھ» دېيىشىڭ، ئاغرىپ قالسا يوقلىشىڭ، ۋاپات بولسا جىنازىسىغا ھازىر بولىشىڭدۇر.» [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېسەل يوقلىغاندا مۇنۇ دۇئانى يەتتە قېتىم ئوقۇيتتى: {أَسْأَلُ اللهَ الْعَظِيْمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ أَنْ يَشْفِيَكَ} تەرجىمىسى: «ئۇلۇغ ئەرشنىڭ ئىگىسى بولغان ئۇلۇغ ئاللاھتىن سېنى شىپالىق تىلەيمەن.» [تىرمىزي ۋە ھاكىم رىۋايىتى]

سەكراتتىكى كىشىنىڭ تەۋبىسى ۋە ئىمانى

پۈتۈن ئىسلام ئۆلۈمالىرى بۇرۇن ئىمان ئېيتماستىن سەكراتقا چۈشكەندە ياكى ئۆلىدىغانلىقى ئۆزىگە شەكسىز ئايان بولغان ۋاقىتتا ئېيتقان ئىمانىڭ قوبۇل بولمايدىغانلىقىدا بىردەك ئىتتىپاقتۇر. بۇ ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىگە ئاساسلانغان: {فَلَمْ يَكُ يَنفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا} تەرجىمىسى: «بىزنىڭ ئازابىمىزنى كۆرگەن چاغدا ئېيتقان ئىمانىڭ ئۇلارغا پايدىسى بولمىدى.» [غافىر سۈرىسى 85 - ئايەت]

ھەنەفي مەزھىبىگە كۆرە، سەكراتتىكى ياكى ئۆلىدىغانلىقى ئۆزىگە ئېنىق ئايان بولغان مۇسۇلمان كىشىنىڭ تەۋبىسى قوبۇلدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {إِنَّ اللهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُغَرْغِرْ} تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالا بەندىنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىدۇ، ئەگەر ئۇنىڭ جېنى ھەلقۇمغا كېلىپلا قالمىغان بولسا.» [ئىمام ئەھمەد، ئەبۇداۋۇد، تىرمىزى ۋە ئىبنى ھىببانلار رىۋايىتى]

بىراۋ سەكراتقا چۈشكەندە قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار

بىراۋنىڭ سەكراتقا چۈشكەنلىكى ئۇنىڭ پۈتلىرىنىڭ بوشىشىپ سوزۇلىشى، دىمىقىنىڭ قىسىلىپ گەپ ـ سۆزىنىڭ تىترىشى ۋە ئىككى چېكىسىنىڭ قورۇلۇپ قېلىشىدىن بىلىنىدۇ.

سەكەراتقا چۈشكەن كىشى ئۆچۈن قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

1 - ئۇنى ئوڭ يېنىغا ياتقۇزۇش ۋە قىبلىگە قارىتىش

بىراۋ سەكەراتقا چۈشكەندە، ئۇ ئوڭ تەرىپىگە ياتقۇزۇلۇپ، يۈزى بىلەن كۆكسى قىبلە تەرەپكە قارىتىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسجىدى ھەرەم توغرۇلۇق: {قِبْلَتُكُمْ أَحْيَاءً وَأَمْوَاتاً} يەنى«تىرىك ۋە ئۆلۈك ھەممە ھالىتىڭلاردا ئۇ سىلەرنىڭ قىبلەڭلاردۇر» دېگەن. [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

يەرنىڭ تارلىقى ياكى باشقا سەۋەبلەر تۈپەيلى ئۇنىڭ يۈزى بىلەن كۆكسىنى قىبلىگە يۈزلەندۈرۈشكە ئىمكانىيەت بولمىغاندا، ئۇنى ئوڭ يېنىغا ياتقۇزۇپ، يۈزى بىلەن ئىككى پۇتىنى قىبلە تەرەپكە قارىتىش يېتەرلىكتۇر. بۇنداق قىلىشمۇ قىيىن بولغاندا، ياتقان پېتى تەرك ئېتىلىدۇ.

2 - شاھادەت كەلىمىسىنى تەلقىن قىلىش

سەكەراتتىكى كىشىگە شاھادەت كەلىمىسى تەلقىن قىلىنىدۇ (ئوقۇتىلىدۇ). پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ: لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّهُ} تەرجىمىسى: «ئۆلۈكلىرىڭلارغا «لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّهُ ـ ئاللاھتىن باشقا ئىلاھىي مەبۇد يوق» دېگەن كەلىمىنى تەلقىن قىلىڭلار.» [مۇسلىم، ئەھمەد، تىرمىزى رىۋايىتى]

ھەنەفي مەزھىبىگە كۆرە، ئىككى شاھادەت (يەنى «لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ - ئاللاھتىن باشقا ئىلاھىي مەبۇد يوقَ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەرھەق ئەلچىسىدۇر.» كەلىمىسى تولۇق تەلقىن قىلىنىدۇ. چۈنكى بىرىنچى شاھادەت ئىككىنچى شاھادەتسىز

قوبـۇل قىلىنمايـدۇ. شـاھادەت كـەلىمىلىرىنى تەلەپپۇز قىلىشـتا، سـىلىقلىق ۋە يۇمشـاقلىق بىلـەن قىلىنـىدۇ، سـەكەراتتىكى كىشـىنى بـىزار قىلماسـلىق ئۈچـۈن شـاھائەتنى كـۆپ تـەكرارلاش يـاكى ئـۇنى ئېيتىشقا زورلاشقا بولمايـدۇ. بـىر قېتىملا ئوقۇتسا يېتەرلىكتـۇر. [اللبـاب شرح الكتاب 69 - بەت]

3 - ياسىن سۈرىسىنى ئوقۇش

سـەكەراتتىكى كىشـىنىڭ يېنىـدا «ياسـىن» سۈرىسـىنى ئوقـۇش پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ{**اقْـرَؤُوا عَلَـى مَوْتَـاكُمْ يَـس**} يـەنى «ئۆلۈكلىرىڭلارغـا ياسـىن سۈرىسـىنى ئوقـۇڭلار» دېگـەن ھەدىسـىغا ئاساسـەن پـۈتۈن فىقھىشۇناسـلار ۋە مەزھـەپ پېشـۋالىرىنىڭ بـىرەك ئىتتىپـاقى بىلـەن مۇستەھەبتۇر. ھەنـەفىي ۋە شـافئى مەزھەپلـىرىنىڭ كېيىنكـى پېشـۋالىرى سـەكەراتتىكى كىشـىنىڭ يېنىـدا، «رەئـد» سۈرىسىنى ئوقۇشنىمۇ ئەۋزەل سانىغان.

سەكەراتتىكى كىشگە «ياسىن» سۈرىسىنى ئوقۇشتىكى ھېكمەت: بـۇ سـۈرە قىيامـەت ۋە ئۇنىڭدىكى تىرىلىش ئەھۋاللىرىنى ئۆز ئىچىگـە ئالغانلىقتىن، ـــ ئـۇنىڭ مەنىسى بىلـەن ئوقۇسـا - ئـۇنىڭغا ئاخىرەتنى يادلاندۇرىدۇ. [**الفقه الإسلامي وأدلته** 2 - توم 404 -بەت]

4 - مېيىتنىڭ كۆزلىرىنى يۇمدۇرۇش

سـەكەراتتىكى كىشـى جـان ئۈزگـەندىن كېـيىن، ئـۇنىڭ كـۆزلىرى يۇمدۇرىلىدۇ ۋە زاكىتقى تېگىلىدۇ. بۇ ئەسنادا: «ئاللاھنـىڭ نامى بىلـەن ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنى بويىچە ئىش كۆرىمىز. ئى ئاللاھ! بـۇ مەرھـۇمنىڭ ئىشـىنى ئاسـان قىلغـىن، كېيىنكـى ئىشـلىرىنىمۇ ئۇكايلاشـتۇرغىن، ئـۇنى ساكا ئۈچرىشـىش بىلـەن بـەختلىك قىلغـىن»

دەپ دۇئا قىلىش تەۋسىيە قىلىندۇ. مېيىتنىڭ ئىككى قولى ئىككى تەرىپىگە قويۇپ بېرىلىدۇ. مېيىتنى دۈم ياتقۇزۇپ قويۇشقا بولمايدۇ.

مېيىتنى يوپۇپ بولغىچىلىك ئۇنىڭ يېنىدا قۇرئان ئوقۇش ۋە ھەيزدار ياكى تۇغۇتلۇق ئاياللارنىڭ تۇرۇشى مەكرۇھ سانىلىدۇ. [نور الايضاح ونجاة الارواح 39 - بەت]

مېيىتنى دەپنە قىلىشتىن ئاۋۋال قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم ئىشلار

مېيىتنى دەپنە قىلىشتىن ئاۋۋال ئالدىراپ قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم ئىشلار ئۇچ بولۇپ، مېيىتنى يوپۇپ كېپەنلەش، ئۇنىڭ قەرزلىرى بولسا تۆلەش، ۋەسىيەتلىرى بولسا ئورۇنلاشتۇر. بۇلارنىڭ تەپسىلاتى تۆۋەندىكىچە:

1 - مېيىتنى يوپۇپ كېپەنلەپ نامىزىنى ئوقۇشقا ھازىرلاش ئىشلىرىنى كېچىكتۈرمەستىن، ئالدىراپ ئورۇنلاش ياخشى ئەمەللەردىن سانىلىدۇ. بۇ جەسەدنىڭ بۇزۇلۇپ ياكى ئۆزگىرىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئىدى. ئىمام مالىك «مېيىتنى قەدىرلىگەنلىك ئۇنى قارارگاھىغا تېزرەك ئۇزۇتۇپ قويۇشتۇر» دېگەن.

2 - مېيىتنى دەپنە قىلىشتىن ئاۋۋال ئۇنىڭ قەرزلىرىنى تۆلەش مېيىتنىڭ مەسئۇلىيىتىنى يېنىكلەشتۈرۈش ئۈچۈندۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتَّى يُقْضَى عَنْهُ**} تەرجىمىسى: «مۆمىن كىشىنىڭ جېنى ئۇنىڭ قەرزىسى ئادا قىلىنغىچە شۇ قەرزىگە باغلاقلىقتۇر.» [ئىمام ئەھمەد، تىرمىزى ۋە ئىبنى ماجەلەر رىۋايىتى]

بـۇ قـەرزنـى تۇلەشـكە يېتـەرلىك پـۇل ـ مېلـى بـار تـۇرۇپ، ئـۇنـى تۇلىمەستىن ئۆلگەن كىشى ھەققىدە كەلگەن ھەدىس بولۇپ، قەرزنى تۇلەشكە پـۇلى يوقلىقىدىن ئـۇنى تۆلىيەلمىگـەن بولسـمۇ، قـەرزنى تۇلەيمـەن دېگـەن نىيەتتـە يـۇرۇپ ئـۆلۈپ كەتكـەن كىشىگـە كەلسـەك، ئـاللاھ تائالانىـڭ ئـۇنىڭ قەرزىـدىن ئۆتىۋېتىـدىغانلىقى توغرۇلـۇق ھەدىسـلەر كەلگـەن. ئەبـۇ ئۇمامـە رەزىيەللاھـۇ ئەنھـۇدىن رىۋايـەت قىلىنغان بىر ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {**مَـنْ دَانَ بِدَيْنٍ فِي نَفْسِه وَفَاؤُهُ، ومَات تَجَاوز اللهُ عَنه وأرضى غَرِيمَه بِمَا شَاء. وَمَـنْ دانَ بِدَيْنٍ وَلَيْسَ فِيَ نَفْسِه وَفَاؤُهُ وَمَاتَ، اقْتَصَّ اللهُ لِغَرِيْمِه مِنْـهُ يَـوْمَ القِيَامَـةِ**} تەرجىمىسى: «كىمكىنىڭ قەرزدار بولۇپ، ئۇنىڭ تۆلەشنىيەتىدە يۇرۇپ ئۆلۈپ كەتسە، ئاللاھ تائالا ئۇنى كەچۈرىدۇ ۋە قەرز ئىگىسىنى ئۆزى خالىغان نەرسە بىلەن رازى قىلىدۇ. كىمكى قەرزدار بولۇپ، ئۇنى تۆلەشنى كۆڭلىدە ئويلاپمۇ قويماستىن ئۆلگەن بولسا، ئاللاھ تائالا قىيامەت كۈنىدە، قەرز ئىگىسىنىڭ ھەققىنى ئۇنىڭ(ساۋابى)دىن ئېلىپ بېرىدۇ.» [تەبەرانىي رىۋايىتى]

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ ھەدىسىنى رىۋايەت قىلغان: «قەرز ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: قەرزنى تۆلەش نىيىتىدە يۇرۇپ ئۆلۈپ كەتكەن كىشىنىڭ قەرزىنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشىغا مەن كېپىلمەن، ئەمما قەرزنى تۆلەشنى نىيەت قىلماستىن ئۆلگەن كىشىگە كەلسەك، دىنار ياكى دىرھەم ئەسقاتمايدىغان قىيامەت كۈنىدە قەرز ئىگىسىگە ئۇنىڭ ياخشىلىقلىرىدىن ئېلىپ بېرىلىدۇ.» [تەبەرانىي رىۋايىتى]

3 ـ مېيىتنىڭ ۋەسىيەتلىرىنى يۇرگۈزۈش، مېيىتنىڭ ۋارىسلىرى ئۇستىدىكى قەرزىدۇر. مېيىتنىڭ ۋەسىيەتلىرىنى يۇرگۈزۈشكە

ئالدىراشنىڭ ھېكمىتى، ۋەسىيەت قىلىنغۇچىنىڭ ۋەسىيەت قىلىنغان نەرسىدىن تېزرەك پايدىلىنىشى ۋە مېيىتنىڭمۇ ۋەسىيەت قىلغان نەرسىنىڭ ساۋابىغا تېزرەك ئېرىشىشى ئۈچۈندۇر. [**الدر المختار** 1 - توم 795 - بەت، **فتح القدير** 1 – توم 446 - بەت، **مراقي الفلاح** 94 - بەت، **بداية المجتهد** 1 - توم 218 - بەت]

مېيىتنىڭ ھەق – ھوقۇقلىرى

مېيىتنىڭ پەرزەنتلىرى ۋە قېرىنداشلىرى، شۇنداقلا ئۇرۇق – تۇغقان، يېقىن - يورۇقلىرى ئۈستىدە تۆت ھەققى بولىدۇ. بۇ تۆت ھەقنى ئادا قىلىش مېيىتنىڭ ۋارىسلىرى ئۈچۈن پەرزدۇر. بۇ ھەقلەرنىڭ بىرىنچىسى، مېيىتنى يۇيۇپ، كېپەنلەپ نامىزىنى ئوقۇش، ئىككىنچىسى، مېيىتنىڭ جىنازىسىنى كۆتۈرۈش، ئۈچىنچىسى، جىنازىنىڭ ئارقىسىدىن يۈرۈش، تۆتىنچى مېيىتنى دەپنە قىلىشتۇر.

مېيىت ئەگەر يۇيۇلماستىن ياكى كېپەنلەنمەستىن دەپنە قىلىنغان بولسا، قەبرىنى ئېچىپ مېيىتنى چىقىرىپ كېرەكلىك ئىشلارنى تولۇقلاپ ئاندىن قايتا دەپنە قىلىش لازىم.

مېيىتنىڭ ۋارىسلىرى ئۈستىدىكى ھەقلىرى، شۇنداقلا ۋارىسلار ئۈستىدىكى مېيىتقا مۇناسىۋەتلىك پەرزلەرنىڭ تەپسىلاتى تۆۋەندىكىچە:

بىرىنچى پەرز مېيىتنى يۇيۇش

مېيىتنى يۇيۇش پەرز كىفايە ئەمەللىرىدىن بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆگسىدىن يېقىلىپ چۈشۈپ ئۆلگەن بىر ئادەم

توغرۇلۇق: {**اغسلوهُ بماء وسدْر، وكَفِّنوهُ في ثَوبَين**}يەنى «ئۇنى سۇ ۋە سىدىر بىلەن يۇيۇڭلار، ئاندىن ئۆزىنىڭ ئىككى كىيىمى بىلەن كېپەنلەڭلار» دەپ بۇيرىغان. [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

سىدىر – ئەرەبچە «نەبەق»دەپ ئاتىلىدىغان بىر خىل دەرەخنىڭ ئىسمى بولۇپ، ئۇنىڭ يوپۇرماقلىرى سوپۇنغا ئوخشاش كىر ئېلىش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە بولغانلىقتىن، ئۆتمۈشلەردە سىدىر سوپۇن ئورنىدا قوللىنىلاتتى.

مېيىتنى يۇغۇچىلار هەققىدىكى مەسىلىلەر

مېيىتنى يۇيۇشتا، هەر جىنس ئۆز جىنسىنى، يەنى ئەر مېيىتنى ئەر كىشى، ئايال مېيىتنى ئايال كىشى يويىدۇ. هەتتا بىرەر ئەر مېيىتنى يۇيۇش ئۈچۈن بىر مۇسۇلمان ئايال كىشى بىلەن بىر كاپىر ئەر كىشىدىن باشقا هېچكىم بولمىغاندا، بۇ ئەر مېيىتنى يۇيۇش ئۈچۈن كاپىر ئەركىشى مۇسۇلمان ئايال كىشىدىن هەقلىقتۇر. چۈنكى ئۇ ئەر. شۇنداقلا، ئايال مېيىتنى يۇيۇش ئۈچۈن ئايالار شۇ مېيىتنىڭ ئېرىدىن هەقلىقتۇر. بۇ پۈتۈن مەزهەپلەر بىردەك ئىتتىپاققا كەلگەن مەسىلىدۇر.

ئەمدى، ئەر كىشى ئۆزىنىڭ ئايالىنى يوسا بولامدۇ؟ دېگەن مەسىلىگە كەلسەك، بۇ مەسىلىدە، فىقهىشۇناسلار ئىختىلاپلاشقان. هەنەفي مەزهىبىگە كۆرە، ئەرنىڭ ئايالىنى يۇيۇشى ۋە تۇتىشى جائىز ئەمەس. چۈنكى ئايالىنىڭ ئۆلۈشى بىلەن ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى نىكاھ ئاجرىغان بولىدۇ. شۇندىن كېيىن، ئېرى ئايالى ئۈچۈن يات كىشىگە ئوخشاش بولۇپ قالىدۇ. مەلۇمكى، يات بىر ئەرنىڭ ئۆزىنىڭ

ئايالى بولمىغان بىرسىنىڭ بەدىنىنى تۇتۇشى جائىز بولمىغان يەردە، ئۇنى يۇيۇشى تېخىمۇ جائىز ئەمەس.

ئەمما ئايال كىشىنىڭ ئۆز ئېرىنى يۇيۇشى جائىزدۇر. چۈنكى بۇ ئايال گەرچە ئېرى ئۆلۈشى بىلەن ئۇنىڭ نىكاھىدىن ئاجرىغان بولسىمۇ، ئىددىتى توشمىغىچە شۇ ئەرنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىن چىقىپ كېتەلمەيدۇ. شۇڭا ئېرى ئۆلۈپ كەتكەن ئايال تۆت ئاي 10 كۈن توشمىغىچە تۇرمۇشقا چىقالمايدۇ. شۇ سەۋەبتىن بۇ ئايالنىڭ ئېرىنى يۇيۇشى جائىز. ھەتتا تالاق رەجئى(ئايالىنى قايتا نىكاھ ئوقۇماستىن قايتۇرۇپ ئالغىلى بولىدىغان تالاق) بىلەن تالاق قىلىنغان ئايالنىڭمۇ، ئېرىنى يۇيۇشى جائىز دېيىلگەن.

ئەمما بالاغەتكە يەتمىگەن باللارنى ئەر ــ ئايال قانداقلا كىشىنىڭ يۇيۇشى مۇتلەق جائىزدۇر. [الدر المختار 1 - توم 800 - بەت، تحفة الفقهاء 81 - بەت]

ئەمما باشقا كۆپچىلىك مەزھەپلەرگە كۆرە، ئەر ــ ئايالالارنىڭ بىرى ئۆلگەندە، بىرىنىڭ يەنە بىرىنى يۇيۇشى جائىزدۇر. لېكىن مېيىتنىڭ بەدىنىنى قول بىلەن بېۋاستە تۇتماستىن، لۈڭگە ياكى پەلەي بىلەن تۇتىشى لازىم. فاتىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ۋاپات بولغاندا، ئۇنى ئېرى ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ يۇغانلىقى، ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ۋاپات بولۇش ئالدىدا، ئايالىغا ئۆزىنى يۇيۇشى ھەققىدە ۋەسىيەت قىلغانلىقى ۋە ئەمەلىيەتتە شۇنداق قىلغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان. [الفقه الإسلامي وادلته 2 - توم 408 – 409 - بەتلەر]

مېيىتنى يۇيۇشنىڭ ئۇسۇلى

مېيىتنى يۇيۇشتىن ئاۋۋال، مېيىت تۇپىتۇز ئۇستەل ئۈستىدە ئۆلگەن پېتى ياتقۇزۇلۇپ، ئەۋرەت ئەزالىرى يۆرگىلىدۇ ۋە كېيىمى چىقىرىلىدۇ، ئاندىن ئۇنى ئېغىز، بۇرۇننى چايقىماستىن تاھارەت ئالدۇرۇپ بولۇپ، بەدىنى سىدىر دەرىخىنىڭ يوپۇرماقلىرىدىن قاينىتىپ سوۋۇتۇلغان سۇ ياكى پاكىز تەبىئىي سۇ بىلەن سوپۇنلاپ يويۇلىدۇ. ئەمما بالاغەتكە يەتمىگەن بالىلار تاھارەت ئالدۇرۇلمايدۇ.

مېيىتنى يۇيۇش جۇنۇپ كىشىنىڭ غۇسلى قىلغىنىغا ئوخشاش بىر غۇسلى بولغانلىقى ئۈچۈن، مېيىتنىڭ ھەر بىر ئەزاسىنى بىر قېتىمدىن يۇيۇش بىلەن پەرز ئادا بولىدۇ. ئەمما ئۈچ قېتىمدىن يۇيۇش مۇستەھەبتۇر. ئەگەر مېيىت ئۈچ قېتىم يۇيۇش بىلەنمۇ پاكىزلانمىسا، بەش قېتىم ياكى يەتتە قېتىم يۇيۇشقا بولىدۇ.

مېيىتنى يۇيۇشتا، ئالدى بىلەن بېشى يويۇلىدۇ. ئاندىن مېيىتنى ئاۋۋال سول تەرىپىگە ياتقۇزۇپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئۇكۇ تەرىپى پاكىز يويۇلىدۇ، ئاندىن ئوڭ تەرىپىگە ياتقۇزۇپ تۇرۇپ سول تەرىپى پاكىز يويۇلىدۇ. مېيىتنىڭ سول ۋە ئوڭ تەرەپلىرىنىڭ ئۇستەلگە تېگىپ تۇرغان يەرلىرىگىمۇ سۇنى تولۇق يەتكۈزۈپ پاكىز يويۇلىدۇ. ئاندىن مېيىتنى ئولتۇرغۇزۇپ قۇرسىقىنى يۇمشاق سىلاپ يويۇلىدۇ. بۇ ئىچىدە چىقىدىغان نەرسىلەر بولسا چىقىپ كېتىشى ۋە يۇيۇپ بولغاندىن كېيىن كېپەننىڭ بۇلغانماسلىقى ئۈچۈن ئىدى.

يۇيۇش جەريانىدا، مېيىتنىڭ تەرەت جايىدىن بىر نەرسە چىقىپ كەتسە، شۇ جاينىلا يويۇپ پاكىزلەشكە توغرا كېلىدۇ، ئەمما يۇيۇشنى باشتىن قايتا باشلاش ھاجەتسىز. مېيىتنىڭ بەدىنىدە سۇ تەگمىگەن

بىرمۇ جاي قالماسلىقى شەرتتۇر. مېيىت يۇيۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ جىمى بەدىنى پاكىز ماتېرىيال بىلەن سۈرتۈلىدۇ. ئاندىن كافۇر ياكى باشقا خۇشپۇراقلىق ئەتىرلەردىن مېيىتنىڭ بېشىدىن باشلاپ پۈتۈن بەدىنىگە، خۇسۇسەن پىشانىسى، ئىككى قولى، ئىككى تىزى ۋە ئىككى پۇتىنىڭ بارماقلىرىغا چېچىلىدۇ، ئاندىن كېپەنگە ئېلىنىدۇ. كېپەنگىمۇ خۇشپۇراق چېچىلىدۇ. بىراق مېيىتنىڭ چاچ - ساقىلى تارالمايدۇ ۋە قىسقارتىلمايدۇ، شۇنداقلا، تىرناقلىرىمۇ ئېلىنمايدۇ.

ئىمام ئەزەمگە كۆرە، ئۆلۈك تۇغۇلغان بۇۋاقنى يۇيۇش هاجەتسىز. ئەمما ئەبۇ يۇسۇفقە كۆرە، يويۇلىدۇ ۋە ئىسمى قويۇلىدۇ، ئاندىن دەپنە قىلىنىدۇ. ئەبۇ يۇسۇفنىڭ بۇ قارىشى كۈچكە ئىگە. ئەمما تىرىك تۇغۇلغاندىن كېيىنلا ئۆلۈپ كەتكەن بۇۋاقنى يۇيۇشنىڭ لازىملىقىدا ھەممە بىردەك ئىتتىپاقتۇر. بۇ ئىنسان بالىسىنىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە ھۆرمىتى ئۈچۈن ئىدى.[نور الۇيگاچ ونجاه الۆرواچ 39 - بەت، اللباب شرچ الكتاب 69 - بەت]

مېيىتنى يۇيۇشنىڭ شەرتلىرى

مېيىتنى يۇيۇشنىڭ شەرتلىرى ئۈچ بولۇپ، ئۇلار:

1 - مېيىتنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى. چۈنكى مۇسۇلمان بولمىغان بىراۋنى يۇيۇش لازىم ئەمەس.

2 - مېيىتنىڭ جەسىدىنىڭ كۆپرەك قىسمى ياكى بېشى بىلەن يېرىمى ھازىر بولۇشى. ئەگەر مېيىتنىڭ جەسىدىنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەك قىسمى بولمىسا، ئۇنى يۇيۇش لازىم ئەمەس.

3 - مېيىتنىڭ شېھىد بولماسلىقى شەرتتۇر. ئەگەر مېيىت ئاللاھ يولىدا غازات قىلىپ شېھىد بولغانلاردىن بولسا، ئۇ يۇيۇلمايدۇ، كېپەنلەنمەيدۇ، نامىزى ئوقۇلۇپ ئۆز كىيىمى بىلەن دەپنە قىلىنىدۇ. ئەمما كۆپچىلىك مەزھەپلەرگە كۆرە، شېھىدنىڭ نامىزىمۇ ئوقۇلمايدۇ. [الدر المختار 1 - توم 800 - بەت]

ئىككىنچى پەرز مېيىتنى كېپەنلەش

مېيىتنى كېپەنلەش مېيىتنىڭ ۋارىسلىرى ئۈستىدىكى مېيىت ھەققى ۋە مۇسۇلمانلار ئاممىسى ئۈچۈن پەرز كىفايىدۇر.

مېيىتنى يۇيۇش، كېپەنلەش، قەبرىستانلىققا ئېلىپ بېرىش ۋە دەپنە قىلىش قاتارلىق ئىشلارنىڭ پۈتۈن چىقىمى مېيىتنىڭ تەرىكىسى (قالدۇرغان مال - دۇنياسى)دىن تەمىن ئېتىلىدۇ. مېيىتنىڭ بۇ چىقىملىرى ئۇنىڭ قەرزى ۋە ۋەسىيەتلىرىدىن ئالدىنقى ئورۇندا تۇرىدۇ، يەنى ئالدى بىلەن مېيىتنىڭ بۇ چىقىملىرىغا پۇل سەرپ قىلىنىدۇ.

ئەگەر مېيىتنىڭ ھېچقانداق مال – دۇنياسى بولمىسا، بۇ چىقىملار ئۇنىڭ ھايات ۋاقتىدا چىقىملىرىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغانلارغا يۈكلىنىدۇ. ئەگەر مېيىتنىڭ بۇ چىقىملىرىنى كۆتۈرىدىغان ھېچقانداق ۋارىسى بولمىغان شارائىتتا، ئۇنىڭ مەزكۇر چىقىملىرى مۇسۇلمانلار جامائەسىنىڭ ئۈستىگە يۈكلىنىدۇ. ئىسلام دۆلىتىدە بولسا، بەيتۇل مال(دۆلەت خەزىنىسى)دىن بېرىلىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 40 - بەت، تحفة الفقهاء 81 - بەت]

كېپەننىڭ ئۆلچىمى

ئەر مېيىتنىڭ كېپىنى «ئىزار»، «قەمىس» ۋە «لىفافە»دىن ئىبارەت ئۈچ پارچىدىن تەركىپ تاپىدۇ. تۆۋەندە بۇلارنىڭ تەرىپلىرى ۋە ئۆلچىمى:

1 - «ئىزار» مېيىتنىڭ بېشىنىڭ ئۈچىدىن ئىككىسى پۈتىغا يەتكىچىلىك ئۇزۇنلۇقتىكى ئىشتان دېمەكتۇر.

2 - «قەمىس» مېيىتنىڭ بوينىدىن ئىككىسى پۈتىغا يەتكىچىلىك ئۇزۇنلۇقتىكى كۆڭلەك دېمەكتۇر.

3 - «لىفافە» مېيىتنىڭ بېشى بىلەن ئىككىسى پۈتىنى تولۇق يۆرگەپ تۇرغىچىلىك مىقداردا ئۇزۇن ۋە كەڭ يۆرگەنجە دېمەكتۇر.

«ئىزار» بىلەن «قەمىس»كە يانچۇق ياكى تۇگمە بېكىتىلمەيدۇ.

ئايال مېيىتنىڭ كېپىنى پارچىدىن تەركىب يولىدۇ. ئۇلار: «ئىزار»، «قەمىس»، «ياغلىق»، «خىرقە» ۋە «لىفافە»دىن ئىبارەتتۇر. بۇلارنىڭ تەرىپلىرى ۋە ئۆلچىمى تۆۋەندىكىچە:

ئايال مېيىتقا كېيگۈزۈلىدىغان «ئىزار» بىلەن «قەمىس» ۋە ئايال مېيىتنى يۆرگەيدىغان «لىفافە»نىڭ ئۆلچىمى ئەر مېيىتنىڭ «ئىزار»ى بىلەن «قەمىس»ى ۋە «لىفافە»سىگە ئوخشاش بولىدۇ.

«ياغلىق» ئايال مېيىتنىڭ يۈزى بىلەن بېشىنى يۆرگەپ تۇرالايدىغان ئۆلچەمدىكى كەڭرەك ياغلىقتۇر.

«خىرقە» ئايال مېيىتنىڭ ئىككى ئەمچىكىنىڭ يوقىرىسىدىن كىندىكىنىڭ ئاستىغىچە بولغان ئورگىنىغا كېيگۈزۈلىدىغان ئۇزۇن ۋە كەڭرەك خالتىدۇر.

يوقىرىدا كۆرگىنىمىزدەك، ئەر مېيتنىڭ كېپىنى ئۈچ پارچىدىن تەركىب بولغانىدەك، «ئىزار»بىلەن«لىفافە»دىن ئىبارەت ئىككى پارچىدىنمۇ بولىدۇ. شۇنداقلا، ئايال مېيتنىڭ كېپىنىمۇ بەش پارچىدىن تەركىب بولغانىدەك، «ئىزار»، «ياغلىق» ۋە «لىفافە»دىن ئىبارەت ئۈچ پارچىدىن تەركىب بولسىمۇ بولىدۇ.

بىزنىڭ مەزھىبىمىزدە، كېپەن ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ. ئۇلار:

1 - «كەفەنى سۈننە — سۈننەتكە ئويغۇن كېپەن»

2 - «كەفەنى كىفايە - كۇپايە قىلىدىغان كېپەن»

3 - «كەفەنى زەرۈرە - زۆرۈرىيەت كېپىنى»دىن ئىبارەت.

1 - «كەفەنى سۈننە» تولۇق كېپەن بولۇپ، ئەر مېيىت ئۈچۈن ئۈچ پارچىدىن، ئايال مېيىت ئۈچۈن بەش پارچىدىن تەركىب بولغان كېپەندۇر.

2 - «كەفەنى كىفايە» كىشىلەرنىڭ ھايات ۋاقتىدا كىيىدىغان كىيىمىنىڭ ئەڭ ئاز مىقدارى بولۇپ، ئەر مېيىت ئۈچۈن «ئىزار» بىلەن «لىفافە»دىن ئىبارەت ئىككى پارچە، ئايال مېيىت ئۈچۈن«ئىزار»، «لىفافە» ۋە «ياغلىق»دىن ئىبارەت ئۈچ پارچە بولىدۇ.

3 - «كەفەنى زەرۈرە» ئەر ۋە ئايال مېيىت ئۈچۈن زۆرۈرىيەت ياكى باشقىسىنى تاپالمىغان شارائىتتا جائىز، دەپ قارالغان مىقدار بولۇپ، ئۇ پۈتۈن بەدەننى تولۇق يۆرگەپ تۇرىدىغان بىر تال ئۇزۇن كىيىمدۇر.

زۆرۈرىيەت يۈزىسىدىن بۇ بىر تال كىيىم بىلەن كېپەنلەش ئارقىلىق كېپەنلەش پەرزى ئادا بولىدۇ. چۈنكى مۇسئەب ئىبنى ئۇمەير

رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ شۇبھىد بولغىنىدا، تولۇق كېپىەنلىك تېپىلمىغانلىقتىن، ئۇ بىر تال كېيىم بىلەنلا كېپىەنلەنگەن. بۇ ۋەقەلىكنى كۆپچىلىك ھەدىسشۇناسلار ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان. [«نەيلۇل ئەۋتار» 4 - توم 36 - بەت]

كېپىەنلىك ئۈچۈن پاختىدىن ئىشلەنگەن ئاق ماتېرىيال ئىشلىتىش ئەۋزەل سانالغان. ئەر مېيىت ئۈچۈن يېپەكتىن ئىشلەنگەن ياكى زەپەر ئۈچۈرۈلگەن ماتېرىياللارنى ئىشلىتىش جائىز ئەمەس. ئەمما ئايال مېيىت ئۈچۈن ھەر ئىككىسى جائىزدۇر. بىراق ئەر ۋە ئايال ھەر قانداق بىر مېيىتنى ئالتۇن ياكى كۈمۈش يېپىتا توقۇلغان ماتېرىياللاردا كېپىەنلەشكە بولمايدۇ.

مېيىتنى كېپىەنلەشتىن ئاۋۋال كېپىەننى سەندەل ياكى باشقا خۇشپۇراقلىق نەرسىلەر بىلەن ئىسرىقلاش مۇستەھەبتۇر. چۈنكى بۇنداق قىلىش، يېقىمسىز ھىدلارنى يوق قىلىدۇ ۋە مېيىتنى قەدىرلىگەنلىك ھېسابلىنىدۇ. [اللباب شرح الكتاب 71 - بەت، رد المختار 1 - توم 806 – 810 - بەتلەر، بداية المجتهد 224 - بەت]

كېپىەنلەش ئۇسۇلى

ئەر مېيىتنى كېپىەنلەشتە، ئاۋۋال «لىفافە» يېيىپ سېلىنىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭ ئۈستىگە «ئىزار» سېلىنىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭغا «قەمىس» كىيگۈزۈلىدۇ، ئاندىن ئاستىغا سېلىنغان «ئىزار» بىلەن يۆرگىلىدۇ. يۆرگەش مېيىتنىڭ سول يېنىدىن باشلىنىپ ئوڭ يېنىدا ئاخىرلىشىدۇ. ئاندىن «لىفافە» بىلەن ئۇنىڭ بېشىنىڭ چوققىسىدىن باشلاپ ئىككى پۇتىنىڭ ئۇچلىرىغىچە تولۇق يۆرگىلىدۇ. «لىفافە»مېيىتنىڭ باش تەرىپى بىلەن ئاياق تەرىپىدىن ئېشىپ

تۇرىدۇ. جەسەدنىڭ ئېچىلىپ قېلىشىدىن قورقۇلسا كېپەنلىك ئۈستىدىن باغلاپ قويسا بولىدۇ. مېيىتنىڭ بېشىغا سەللە ئوراش مەكرۇھ سانىلىدۇ.

ئايال مېيىتنى كېپەنلەشتە، ئاۋۋال «لىفافە» يېيىپ سېلىنىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭ ئۈستىگە «ئىزار» سېلىنىدۇ، ئاندىن ئايال مېيىت بۇ ئىككىسىنىڭ ئۈستىگە ياتقۇزۇلىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭغا «قەمىس» كىيگۈزۈلىدۇ، ئاندىن بېشىغا «ياغلىق» تېڭىلىدۇ، ئاندىن «خىرقە» كۆكۈلىكىنىڭ ئۈستىدىن كۆكسىگە كىيگۈزۈلىدۇ، چېچى ئىككى بوغۇم قىلىپ ئۆرەلگەن هالدا كۆكسىگە(كۆكۈلەك ئۈستىگە) قويۇلىدۇ، ئاندىن «ئىزار» بىلەن يۆرگىلىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن «لىفافە» بىلەن يۆرگىلىدۇ. [اللباب شرح الكتاب 72 - بەت، تحفة الفقهاء 82 - بەت، رد المختار 1 - توم 806 – 810 - بەتلەر، بداية المجتهد 224 - بەت]

ئۈچىنچى پەرز مېيىتنىڭ جنازە نامىزىنى ئوقۇش

جنازە نامىزىنىڭ تونۇشتۇرۇلىشى

جنازە نامىزى — مېيىت ئۈچۈن ئوقۇلىدىغان دۇئا دېمەكتۇر.

جنازە نامىزىنىڭ هۆكمى

شېهىد بولمىغان مېيىتنىڭ جنازە نامىزىنى ئوقۇش مېيىتنىڭ ۋارىسلىرى ئۈچۈن مېيىتنىڭ هەققى ۋە ئومۇمىي مۇسۇلمانلار ئۈچۈن پەرز كىفايىدۇر.

پەرز كىفايە — مۇسۇلمانلار جامائەسىدىن بەزىلەر ئادا قىلسا باشقىلاردىن ئۇنى ئادا قىلمىغانلىقنىڭ جاۋابكارلىقى ساقىت

بولىدىغان پەرز دېمەكتۇر. بىرەر ئادەم ئادا قىلسىمۇ باشقىلاردىن ساقىت بولىدۇ. بىر مەھەللىدە بىرەر مۇسۇلماننىڭ جىنازە نامىزىنى بىرەر كىشىمۇ ئوقۇمسا، شۇ مەھەللىدىكى مۇسۇلمانلار جامائەسى ۋە ئۇنى ئاڭلىغان پۈتۈن مۇسۇلمانلار گۇناھكار بولىدۇ. [الدر المختار 1 - توم 811 – 814 - بەتلەر، مراقي الفلاح 98 - بەت]

جىنازە نامىزىنىڭ ئىمامىلىقىغا ھەقلىق كىشىلەر

مېيىتنىڭ جىنازا نامىزىنى شۇ شەھەردىكى چوڭ جامەينىڭ ئىمامى (خاتىبى)ئوقۇيدۇ. ئۇ بولمىغاندا، شۇ مەھەللىدىكى مەسجىدنىڭ ئىمامى ئوقۇيدۇ. ئىمام كەلمىسە مېيىتنىڭ ئىگىلىرى يەنى ئاتىسى ياكى ئوغلى ياكى تاغىسىدىن بىرەرسى ئىمام بولۇپ جىنازە نامىزىنى ئوقۇيدۇ. ئىمامىلىققا ئەڭ لايىقەتلىك بولغان كىشىدىن بۇرۇن جىنازە نامىزى ئوقۇلۇپ بولغان بولسا، بۇ نامازنى قايتا ئوقۇسىمۇ بولىدۇ. ئىمامىلىققا ھەقلىق بولغان سالاھىيەتلىك ئىمام مېيىتنىڭ ئۆزىنىڭ جىنازە نامىزىنى ئوقۇشقا ۋەسىيەت قىلغان ھەر قانداق كىشىدىن ئەۋزەلدۇر. مېيىت ئەگەر نامىزى ئوقۇلماستىن دەپنە قىلىنغان بولسا، مېيىت چىرىمگەن ھالەتتىلا بولسا قەبرىسىنىڭ ئۈستىگە بېرىپ جىنازە نامىزىنى ئوقۇش جائىزدۇر. مېيىت يوپۇلمىغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ قەبرىسىگە ئوقۇلغان ناماز دۇرۇستۇر. [تحفة الفقهاء 83 - بەت]

جىنازە نامىزى ئوقۇلايدىغان كىشىلەر

كاپىرلارنىڭ، مۇناپىقلارنىڭ، جىنايەت ئۈستىدە ئۆلگەن قاراقچىلارنىڭ، ئىسلام دۆلىتىنىڭ ئادالەتلىك ھاكىمىيىتىگە قارشى چىقىش يولىدا ئۆلگەنلەرنىڭ، ئاتا - ئانىسىدىن بىرەرسىنى ئۆلتۈرگەن قاتىلنىڭ جىنازە نامىزى ئوقۇلمايدۇ. چۈنكى جىنازە نامىزى مېيىتقا

قىلىنىدىغان دۇئا بولغاچقا، يوقىرىقىلار دۇئاغا لايىق ئەمەس. ئەمما ئۆزىنى ئۆلتۈرىۋالغان مۇسۇلمان كىشىنىڭ نامىزى ئوقۇلىدۇ. چۈنكى ئۇ، بۇ قىلمىقى سەۋەبلىك قاتتىق گۇناھكار بولغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقى يۈزىسىدىن ئۇنىڭ نامىزى ئوقۇلىدۇ. [الدر المختار] - توم 814 - بەت، تحفة الفقهاء 83 - بەت]

جىنازە نامىزىنىڭ شەرتلىرى

جىنازە نامىزىنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىلەردۇر:

1 - مەيىتنىڭ مۇسۇلمان بولىشى،

2 - مەيىتنىڭ تېرىك تۇغۇلغان بىرى بولىشى. ئۆلۈك تۇغۇلغان ياكى ۋاقتى كۆنى توشۇشتىن بۇرۇن چۈشۈپ كەتكەن بالىنىڭ نامىزى ئوقۇلمايدۇ.

3 - مەيىتنىڭ يۇيۇپ تازىلانغان ۋە كېپەنگە ئېلىنغان بولىشى،

4 - مەيىتنىڭ قىبلىگە قارىتىلىپ جامائەت ئالدىدا ھازىر قىلىنىشى،

5 - مەيىتنىڭ جەسىدىنىڭ تولۇق ھازىر قىلىنىشى ياكى جەسەدىنىڭ كۆپرەك قىسمى، ھېچ بولمىغاندا بېشى بىلەن يېرىم بەدىنى ھازىر قىلىنىشى،

6 - مەيىتنىڭ قاتناش قۇراللىرى ياكى كىشىلەرنىڭ مۈرىسىدە بولماسلىقى، بەلكى يەرگە قويۇلىشى شەرتتۇر. مەيىتنى قاتناش ياكى كىشىلەرنىڭ مۈرىسىدە قويۇپ تۇرۇپ ئوقۇلغان نامار ئادا بولمايدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 40 – بەت، الدر المختار 1 - توم 811 - بەت]

جنازه نامزننىڭ پەرزلىرى

جنازه نامزننىڭ پەرزلىرى ئىككى بولۇپ، ئۇلار:

1 - تەكبىرلەرنى ئېيتىش(يەنى تۆت تەكبىر ئېيتىش). تۆت تەكبىرنىڭ ھەر بىرى بىر رەكئەت نامازنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ.

2 - قىيام (ئۆرە تۇرۇش).

جنازه نامزننىڭ سۈننەتلىرى

1 - ئىمامنىڭ مېيىت مەيلى ئەر بولسۇن، مەيلى ئايال بولسۇن، ئۇنىڭ كۆكسىگە ئۇدۇللىنىپ تۇرىشى،

2 - بىرىنچى تەكبىردىن كېيىن سانا (**سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ**- سۇبھانەكەللاھۇممە ...)ئوقۇش.

3 - ئىككىنچى تەكبىردىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد (**اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلَىَ ... اَللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى**.. - ئاللاھۇممە سەللى ئەلا .. ئاللاھۇممە ۋە بارىك ئەلا ...) ئوقۇش.

4 - ئۈچىنچى تەكبىردىن كېيىن، مېيىتقا ۋە پۈتۈن مۆمىنلەرگە دۇئا قىلىش. [الدر المختار 1 - توم 814 – بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 41 - بەت]

ئەر جنازىسىنىڭ نىيىتى

«ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا شۇ مەرھۇمنىڭ جنازه نامزىنى ئوقۇشقا»دەپ نىيەت قىلىندۇ.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارقىسى

ئايال جنازىسىنىڭ نىيىتى

«ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا شۇ مەرھۇمەنىڭ جنازە نامىزىنى ئوقۇشقا»دەپ نىيەت قىلىندۇ.

ئوغۇل بالا جنازىسىنىڭ نىيىتى

«ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا شۇ سەبىنىڭ جنازە نامىزىنى ئوقۇشقا»دەپ نىيەت قىلىندۇ.

قىز بالا جنازىسىنىڭ نىيىتى

«ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا شۇ سەبىيەنىڭ جنازە نامىزىنى ئوقۇشقا»دەپ نىيەت قىلىندۇ.

جنازە نامىزىنىڭ ئوقۇلۇش كەيپىيىتى

جنازە نامىزى ئۆرە تۇرۇپ تۆۋەندىكىدەك ئوقۇلىدۇ: ئالدى بىلەن «ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا، شۇ مەرھۇمنىڭ جنازە نامىزىنى ئوقۇشقا»دەپ نىيەت قىلىنىدۇ (بۇ نىيەت ئەر مېيىت ئۈچۈندۇر). ئاندىن ئىمام بىلەن بىرلىكتە «ئاللاھۇ ئەكبەر» دەپ بىرىنچى تەكبىر ئېلىنىدۇ. قوللار خۇددى باشقا نامازلاردىكىدەك ئىككى قولاقنىڭ يۇمشاقىغا قەدەر كۆتۈرىلىدۇ. ئاندىن كىندىكنىڭ ئاستىدا تۇتۇلىدۇ ۋە «سانا» ئوقۇلىدۇ. سانا ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، ئىمام بىلەن بىرلىكتە قوللارنى قۇلاقلارغا ئاپارماستىن، ئىككىنچى تەكبىر ئېلىنىدۇ ۋە «ئاللاھۇممە سەللى ۋە بارىك» دۇرۇدلىرى ئوقۇلىدۇ. ئاندىن يەنە ئىمام بىلەن بىرلىكتە ئىككىنچى تەكبىردىكىدەك ئۈچىنچى تەكبىر ئېلىنىپ مېيىتقا دۇئا

قىلىنىدۇ. ئاندىن تۆتىنچى تەكبىردىن كېيىن ئىمام بىلەن بىرلىكتە ئىككى تەرەپكە سالام بېرىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن نامازئاخىرلىشىدۇ.

ئەگەر ئىمام خاتالىشىپ بەشىنچى تەكبىرنى ئېيتسا، جامائەت ئېيتمايدۇ، بەلكى ئىمامنىڭ سالام بېرىشىنى كۈتىدۇ.

جىنازە نامىزى ئۈچۈن مۇئەييەن بىر دۇئانى ئوقۇش شەرت ئەمەس. ھەركىم ئۆزى تىلىدا، ئۆزىنىڭ بىلگىنىچە دۇئا قىلسا بولىدۇ. جىنازە نامىزىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇغان تۆۋەندىكى دۇئالاردىن قايسىبىرىنى ئوقۇش ئەۋزەلدۇر:

1 - **اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ وَعَافِه. وَاعْفُ عَنْهُ. وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ. وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ. وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ. وَأَبْدِلْهُ دَاراً خَيْراً مِنْ دَارِهِ. وَأَهْلاً خَيْراً مِنْ أَهْلِهِ وَزَوْجاً خَيْراً مِنْ زَوْجِهِ. وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ.**

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلغىن، ئۇنىڭغا رەھىم قىلغىن، ئۇنىڭغا ئامانلىق ئاتا قىلغىن، ئۇنى كەچۈرگىن، ئۇنىڭ قارارگاھىنى ياخشى قىلغىن، قەبرىسىنى كەڭ قىلغىن، ئاق كىيىمنى كىرلەردىن پاكلىغىنىڭدەك، ئۇنى سۇ، قار ۋە مۇز بىلەن يۇيۇپ، خاتالىقلىردىن پاكلىغىن. ئۇنىڭغا دۇنيادىكى ئۆيىدىن ياخشىراق قارارگاھ، ئائىلىسىدىن ياخشىراق ئائىلە ۋە چۈرىسىدىن ياخشىراق چۈرە ئاتا قىلغىن. ئۇنى جەننەتكە كىرگۈزگىن، ئۇنى قەبرە ۋە دۇزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن». [مۇسلىم رىۋايىتى]

2 ــ **اَللَّهُمَّ اغْفِر لحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وشَاهِدِنَا وغَائِبِنَا، وصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا، وذَكَرِنَا وأُنْثَانَا، اَللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهِ عَلَى الْإِيْمَانِ.**

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! بىزنىڭ تېرىكلىرىمىزگە، ئۆلۈكلىرىمىزگە، بۇ نامازغا كەلگەن ۋە كەلمىگەن پۈتۈن دىنداشلىرىمىزغا، كىچىكلىرىمىزگە، چوڭلىرىمىزغا، ئەرلىرىمىزگە، ئاياللىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغىن. ئى ئاللاھ! بىزدىن كىمنىكى ھايات قالدۇرساڭ ئۇنى ئىسلام بىلەن ياشاتقىن، بىزدىن كىمنىكى ۋاپات قىلدۇرساڭ ئۇنى ئىمان بىلەن ۋاپات قىلدۇرغىن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

يوقىرىقى دۇئالارنىڭ ئەرەبچە تېكىستىنى بىلمىگەنلەر ئۇيغۇرچە تەرجىمىسىنى ئوقۇسىمۇ كۇپايە قىلىدۇ.

ئەمما يوقىرىقى دۇئالارنى بىلمىگەنلەر مۇنۇ دۇئالارنى ئوقۇسىمۇ بولىدۇ: {رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ} يەنى «ئى ئاللاھ! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن» ياكى {رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ} يەنى «پەرۋەردىگارىمىز! بىزنى ھىدايەت قىلغىنىڭدىن كېيىن دىللىرىمىزنى تۇغرا يولدىن بۇرىۋەتمىگىن، بىزگە دەرگاھىڭدىن رەھمەت بېغىشلىغىن، شۈبھىسىزكى، سەن (بەندىلىرىڭگە ئاتالارنى) بەكمۇ بېغىشلىغۇچىسەن». ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ بەزى پېشۋالىرى بۇ دۇئالارنى ئوقۇشنى ئەۋزەل سانايدۇ.

نامىسىدە باللار بىلەن ساراڭلار ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەشكە ھاجەت يوقتۇر. چۈنكى بۇلار گۇناھسىزلاردۇر. ئۇلارنىڭ جىنازە نامازلىرىدا مۇنۇ دۇئانى ئوقۇش ئەۋزەلدۇر: {اَللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرْطاً وَذُخْراً وَشَفِّعْهُ فِيْنَا} يەنى «ئى ئاللاھ! بۇ مەرھۇم يۇرتىدىن بۇرۇن ساۋاب ئاتا قىلغىن، ئۇنى بىز ئۈچۈن شاپائەت قىلدۇرغىن.» [الدر المختار 1 - توم 814 - 816 - بەت، نۇر

الإيضاح ونجاة الأرواح 41 - بەت، فتح القدير 1 - توم 459 - بەت، عون المعبود 8 - توم 496 - بەت]

جنازىلەرنى بىرلەشتۇرۇش مەسىلىسى

بىردىن ئارتۇق جنازە ھازىر بولغاندا، ئۇلارنىڭ ھەممىسگە بىرلا قېتىم جنازە ئوقۇشنىڭ دۇرۇسلىقىدا، ئەمما ھەر بىر جنازىغا ئايرىم – ئايرىم نامار ئوقۇشنىڭ، شۇنداقلا، ئەۋزەل كىشىنىڭ نامزىنى ئاۋۋال ئوقۇش تەرتىبى بويىچە ئىش كۆرۈشنىڭ ئەۋزەللىكىدە پۈتۈن فىقھىشۇناسلار ۋە مەزھەپ پېشۋالىرى بىردەك ئىتتىپاقتۇر. چۈنكى كۆپ جنازىلەرنىڭ نامازلىرىنى ئايرىم – ئايرىم ئوقۇش ساۋابنىڭ كۆپ بولىشى ۋە نامازنىڭ قوبۇل بولىشى ئۈچۈن ياخشىدۇر.

كۆپ جنازە ھازىر بولغاندا، جنازىلار توغرىسىغا تىزىلىدۇ، ئىمام ئەڭ ئەۋزەل جنازىنىڭ كۆكسىگە ئۇدۇللىنىپ تۇرۇپ نامازنى باشلىسىمۇ ياكى جنازىلەرنى قىبلىگە قارىتىپ ئۆزۈنىسىغا تىزىپ، ئىمام ھەر بىرىنىڭ كۆكسىگە ئۇدۇللىنىپ تۇرۇپ ئوقۇسىمۇ بولىدۇ. بۇ ۋاقىتتا ئىمامنىڭ ئالدىغا، ئاۋۋال ئەرلەرنىڭ جنازىسى، ئاندىن بالىلارنىڭ، ئاندىن ئاياللارنىڭ جنازىسى تىزىلىدۇ. [الدر المختار 1 - توم 821 - 822 - بەت، مراقي الفلاح 99 - بەت]

جنازە نامزى قاچان ئوقۇلىدۇ؟

نامار ئوقۇش مەكرۇھ سانالغان بەش ۋاقىتتا جنازە نامزى ئوقۇش مەكرۇھ تەھرىمىدۇر. بۇ ۋاقىتلار:

1 - قۇياش چىقىۋاتقان ۋاقىت.

2 - بامدات نامزىدىن كېيىن كۈن چىقىپ بولغىچىلىك ئارىلىقتىكى ۋاقىت.

3 - قۇياش ئاسمانىنىڭ ئوتتۇرىسىغا كەلگەن چۈش ۋاقتى.

4 - ئەسىر نامزىدىن كېيىن كۈن پاتقىچىلىك بولغان ئارىلىقتىكى ۋاقىت.

5 - كۈن پېتىۋاتقان ۋاقىت.

يوقىرىقى بەش ۋاقىتتىن باشقا قانداقلا ۋاقىتتا جىنازە نامىزى ئوقۇش مۇتلەق جائىزدۇر. [اللباب شرح الكتاب 1 - توم 136 - بەت]

جىنازە نامىزى نەدە ئوقۇلىدۇ؟

جىنازە نامىزى كەڭرى مەيدانلاردا ئوقۇلىدۇ. جىنازە نامىزىنى مەسجىدنىڭ ئىچىدە ئوقۇش مەكرۇھتۇر. جىنازە مەيلى مەسجىدنىڭ ئىچىگە ئىپلىپ كىرىلگەن بولسۇن، ياكى سىرتىدا قويۇلغان بولسۇن، جىنازە نامىزىنى مەسجىدتە ئوقۇش ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە مەكرۇھ تەھرىمى(ھارامغا يېقىن مەكرۇھ)، مالىكىي مەزھىبىگە كۆرە مەكرۇھ تەنزىھىدۇر. ئەمما شافىئىي ۋە ھەنبەلىي مەزھەپلىرىگە كۆرە جائىزدۇر.

ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ جىنازە نامىزىنى مەسجىدتە ئوقۇش مەكرۇھ دېگەنلىكىنىڭ دەلىلى شۇكى، مەسجىدلەر بەش ۋاخ نامازلار، جۈمە ۋە ھېيت نامازلىرىنى ئوقۇش، دىنىي مەسىلىلەرنى ئۆگىنىش ۋە ۋەز – نەسىھەتلەرنى ئاڭلاش ئۈچۈن بىنا قىلىنغان ئورۇنلار بولغانلىقتىن، بۇ ئورۇنلاردا جىنازە نامىزىنى ئوقۇش مەسجىدنىڭ شەنىگە لايىق كەلمەيدۇ. چۈنكى بۇنىڭدا مەسجىدنىڭ پاكلىقى ۋە پاكىزلىقىغا تەسىر يېتىش ئېھتىمالى بار.

شۇنداقلا جىنازە نامىزىنى قەبرىستانلىقلاردا ئوقۇشمۇ مەكرۇھتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: {الأَرْضُ كُلهَا مَسْجِدٌ إلا المَقْبَرَةَ والحَمَّامَ} يەنى «قەبرىستانلىق بىلەن مۇنچىدىن باشقا زېمىنىنىڭ ھەممە يېرى مەسجىدتۇر(يەنى نامازئوقۇشقا سالاھىيەتلىكتۇر).» [تىرمىزى، ئەبۇداۋۇد، ئىبنى ھىببان رىۋايىتى]

بۇ ھەدىس، ھەر قانداق نامازنى قەبرىستانلىقتا ۋە مۇنچىدا ئوقۇشنىڭ جائىز ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. [الدر المختار1 - توم 829 - بەت، فتح القدير 1 - توم 463 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 42 - بەت]

تۆتىنچى پەرز مېيىتنى دەپنە قىلىش

مېيىتنى يۆتكەش

مېيىتنى ۋاپات بولغان مەھەللىنىڭ مازىرىغا دەپنە قىلىش ياخشىدۇر (مۇستەھەپتۇر). پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنۇ ئۇھۇد غازىتىدا شېھىد بولغانلارنى مەدىنىنىڭ قەبرىستانلىقى شۇنچە يىقىن تۇرسىمۇ، قەبرىستانلىققا ئېلىپ كەلمىگەن، بەلكى ئۆزلىرى شېھىد بولغان جايدا دەپنە قىلىشقا ئەمر قىلغان ۋە شۇنداق قىلىنغان.

ئەگەر مېيىتنى باشقا جايغا يۆتكىمەكچى بولغاندا، ئۇنى دەپنە قىلىشتىن بۇرۇن يۆتكىسە بولىدۇ. يۆتكىگەندىمۇ بىر مىل (قۇرۇقلۇقتا 1609، دېڭىزدا 1852مېتىر)دىن ئىككى مىلغىچىلىك مۇساپىگە يۆتكىسە بولىدۇ. (بۇرۇنقى زامانلاردا، توڭلاتقۇ بولمىغانلىقتىن، مېيىتنىڭ بۇزۇلۇپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن بۇ شەرت بەلگىلەنگەن بولىشى ئېھتىمال. ئەمما ھازىرقى زامانداا، مېيىتنى دۇنيانىڭ قايسىبىر يېرىگە، ھەتتا ئۇزۇن مۇساپىلەرگىچە يۆتكەشكە

بولـدۇ، دەپ ئويلايمـەن. چۈنكـى زامـانىمىزدا مېيىتنـى سـاقلايدىغان مەخسـۇس توڭلاتقـۇلار بـار). ئـەمما شـافئـي مەزھـەبىگـە كـۆرە مېيىتنـى دەپنە قىلىشتىن بۇرۇن ئۆلگەن يېرىدىن باشقا شەھەرگە يۆتكەش ھارام دېيىلگـەن. بـۇنىڭ سـەۋەبى، مېيىتنـى دەپـنە قىلـش ئىشـىنى كېچىكتۈرۈشكە بولمايدىغانلىقىدىن ئىدى.

بـراق مېيىـت دەپـنە قىلـىنىپ بولغانـدىن كېـيىن، ئـۇنى باشـقا مازارغا يۆتكەش جائىز ئەمەس. ئىسلام پىشۋالىرى بۇ مەسىلىگـە بـىرەك ھارام دەپ قارايدۇ. ئەگەر دەپنە قىلىنغان جاي باشقىلارنىڭ تەييارلاپ قويغان يەرلىكى بولغان بولسا ياكى ھەقسىز ئېلىۋېلىنغان يەر بولسا، بۇ ھالەتتە ھەق ئىگىسىگە ئۇنىڭ يەرلىكىنىڭ ھەققىنى تۆلەپ، ئۇنى رازى قىلىدۇ. مېيىـت قەبرىـدىن چىقىرىلمايـدۇ. [نور الإيضاح ونجـاة الأرواح 43 - بەت]

مېيىتنى دەپنە قىلىشقا ئالدىراش

جنـازىنى يۇگۇرمەسـتىن، تېـزرەك يەرلىككـە ئـېلىپ بېرىشـقا ئالـدىراش مۇسـتەھەبتۇر. پـەيغەمبەر ئەلەيھىسـسالام مۇنـداق دېگـەن: **{أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَة، فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ. لَعَلَّهُ قَالَ تُقَدِّمُونَهَا عَلَيْه. وَإِنْ تَكُـنْ غَيْرَ ذٰلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَـنْ رِقَـابِكُمْ}** تەرجىمىسى: «مېيىتنىڭ يەرلەشكە ئالدىراڭلار، ئەگەر ئۇ ياخشىلاردىن بولسا، ساۋابىغا تېزرەك ئېرىشىدۇ. ئەگەر ئۇ ئەكسىچە بولسا، مۇرەككەردىكى يامان بىر نەرسىدىن تېزرەك قۇتۇلغان بولىسىلەر.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

جنازىنى كۆتۈرۈش

جنازىنى كۆتۈرۈش پۈتۈن فىقهىشۇناسلارنىڭ بىردەك ئىتتىپاقى بىلەن پەرز كىفايىدۇ. چۈنكى جنازىنى كۆتۈرۈش ئىبادەت، ياخشىلىق ۋە مېيىتنى ھۆرمەتلىگەنلىكتۇر.

جنازىنى كۆتۈرۈش ئۇسۇلى

مېيىت يۇيۇپ كېپەنلىنىپ بولغاندىن كېيىن، جنازا ئىچىگە سېلىپ ئۇگدىسىغا ياتقۇزىلىدۇ. جنازىنى تۆت كىشىنىڭ كۆتۈرۈشى سۈننەت بولغىنىدەك، مەزكۇر تۆت كىشىنىڭ ئوروڭ ئالماشتۇرۇپ كۆتۈرۈشى ياخشىدۇر.

ئوروڭ ئالماشتۇرۇش مۇنداق بولىدۇ: جنازىنى كۆتۈرگۈچى جنازىنىڭ باش قىسمىنىڭ سول تەرىپىنى ئوڭ مۇرىسىگە ئېلىپ ماڭىدۇ. ئاندىن بۇ ئورۇننى باشقىسىغا بېرىپ، جنازىنىڭ ئايىاق قىسمىنىڭ سول تەرىپىنى يەنە ئوڭ مۇرىسىگە ئېلىپ ماڭىدۇ. ئاندىن بۇ ئورۇننى باشقىسىغا بېرىپ، جنازىنىڭ باش قىسمىنىڭ ئوڭ تەرىپىنى سول مۇرىسى ئۈستىگە ئېلىپ كۆتۈرۈپ ماڭىدۇ. ئاندىن يەنە بۇ ئورۇننى باشقىسىغا بېرىپ، جنازىنىڭ ئايىاق قىسمىنىڭ سول تەرىپىنى ئوڭ مۇرىسىگە ئېلىپ كۆتۈرۈپ ماڭىدۇ. ئوروڭ ئالمىشىش ئاز دېگەندە ھەر بىر 10 قەدەمدىن كېيىن بولىدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ جنازىنى شۇ تەرىقىدە كۆتۈرۈشنىڭ پەزىلىتى توغرۇلۇق مۇنداق دېگەن: {**مَنِ اتَّبَعَ جَنَازَةً فَلْيَحْمِلْ بِجَوَانِبِ السَّرِيرِ كُلِّهَا. فَإِنَّهُ مِنَ السُّنَّةِ. ثُمَّ إِنْ شَاءَ فَلْيَتَطَوَّعْ. وَإِنْ شَاءَ فَلْيَدَعْ**} يەنى «كىمكى جنازىنى كۆتۈرمەكچى بولسا، ئۇنىڭ (ئالمىشىش تەرتىبى بويىچە)ھەممە تەرىپىنى كۆتۈرسۇن، چۈنكى مۇنداق قىلىش

سۇننەتتۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن خالىسا داۋاملاشتۇرسۇن، خالىسا كۆتۈرۈشنى باشقىلارغا بەرسۇن.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

جىنازىنى يوقىرىقى تەرىقىدە كۆتۈرۈش مېيىتنىڭ ھۆرمىتىنى قىلغانلىق ۋە ساۋابنىڭ كۆپەيكە بولىشى ئۈچۈن ۋەسىلىدۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 42 - بەت، اللباب شرح الكتاب 1 - توم 72 - بەت]

مېيىتنى دەپنە قىلىشنىڭ ھۆكمى ۋە ئۇنىڭغا ئالدىراشنىڭ پەزىلىتى

مېيىتنى دەپنە قىلىش پەرز كىفايەدۇر. ئادەم بالىسىنى دەپنە قىلىش ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالام دەۋرىدىن بېرى داۋام قىلىپ كەلگەن بىر دىنىي يوسۇندۇر. بۇ ئادەم بالىسىنىڭ ھۆرمىتى ئۈچۈن يولغا قويۇلغان ئىش. ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە: {**أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا**} يەنى«زېمىننى بىز تىرىكلەرنى ۋە ئۆلۈكلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان قىلمىدۇقمۇ؟»دېيىش ئارقىلىق زېمىننى تىرىكلەر ۋە ئۆلۈكلەرنىڭ ئارام ئالىدىغان ۋاقىتلىق قارارگاھى قىلىپ بەرگەنلىك نېمىتىنى بىزگە يادلاندۇرۇش بىلەن بىرگە ئۆلگەنلەرنى يەرلەشنىڭ دىنىي قائىدە ئىكەنلىكىنى ئۇچۇقلىغان. [مۇرسەلات سۈرىسى 25 – 26 - ئايەتلەر]

مېيىتنى جان ئۈزگىنىدىن كېيىنلا دەرھال يۇيۇپ، كېپەنلەپ، نامىزىنى ئوقۇپ دەپنە قىلىشقا ئالدىراشنىڭ پەزىلەتلىك ئىكەنلىكى توغرۇلۇق پۈتۈن فىقھىشۇناسلار بىردەك ئىتتىپاقتۇر. [رد المختار 1 - توم 833 - بەت]

مېيىت نەدە دەپنە قىلىندۇ؟

مېيىتنىڭ قەبرىستانلىققا دەپنە قىلىشنىڭ ئەۋزەللىكىدە بارچە مەزھەپلەر ئىتتىپاقتۇر. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى مەدىنىدىكى «بەقىئ» قەبرىستانلىقىغا دەپنە قىلاتتى. مېيىتنى قەبرىستانلىققا دەپنە قىلىشنىڭ پايدىسى كۆپتۇر. چۈنكى قەبرىستانلىققا كەلگەنلەرنىڭ ھەممىسى قەبرلەردىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ھەممىسگە دۇئا قىلغانلىقتىن، ھەر قانداق مۇسۇلمان مېيىت بۇ دۇئالاردىن بەھرىمەن بولالايدۇ. قەبرىستانلىقلار ھۆرمەت قىلىنىدىغان جايلار بولغانلىقتىن، مېيىتنىڭ جەسىدى خورلانمايدۇ ۋە زىيانغا ئۇچرىتىلمايدۇ.

مېيىتنى قەبرىستانلىققا دەپنە قىلىش ئەۋزەل بولغاندەك، ئۆيلەرگە دەپنە قىلىشمۇ جائىزدۇر. بىراق مۇنداق قىلىش پەيغەمبەرلەرگە خاس خۇسۇسىيەت بولغانلىقتىن، باشقىلار ئۇچۇن مەكرۇھ سانىلىدۇ.

مېيىتنى ئادەتتىكى قەبرىستانلىقلارغا دەپنە قىلغاندىن كۆرە، سالىھلار، شېھىدلار ۋە ئۆلۈمالار دەپنە قىلىنغان قەبرىستانلىقلارغا دەپنە قىلىش ئەۋزەلدۇر. «ئىككىنچى خەلىفە ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمۇ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن ئۆزىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئىككىسىنىڭ يېنىغا دەپنە قىلىنىشىنى سورىغان ۋە بۇ تەلىبى ئورۇندالغان.» [ئىمام بۇخارىي ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان ھەدىس]

بىراۋ دېگىز سەپىرىدە بولۇپ، پاراخوت ياكى كېمە ئىچىدە ئۆلگەن بولسا، ئۇ يويۇلۇپ كېپەنگە ئېلىنىدۇ ۋە نامىزى ئوقۇلىدۇ. ئۇنى دەپنە قىلىش ئۇچۇن قۇرۇقلۇققا بىر ياكى ئىككى كۇندە يېتىپ بارغىلى

بولسا ۋە مېيىتنىڭ بۇرۇلۇپ كەتمەسلىكىگە ئىشەنچ بولسا قۇرۇقلۇققا يېتىپ بارغۇچىلىك مېيىتنى دەپنە قىلىش ئىشى كېچىكتۈرۈلسە بولىدۇ. ئەگەر قۇرۇقلۇق يىراق بولۇپ، مېيىتنى بۇرۇلۇشتىن ساقلايدىغان توڭلاتقۇمۇ بولمىغاندا، كېپەننى ياخشى باغلاپ، ئاندىن ئۇنى تاۋۇتقا سېلىپ دېڭىزغا قويۇپ بەرسە بولىدۇ. دېڭىزغا قويۇپ بېرىشتە مېيىت قىبلىگە قارىتىلغان ۋە ئوڭ تەرىپىگە ياتقۇزۇلغان ھالدا قويۇپ بېرىلىدۇ. بۇمەسىلىدە پۈتۈن فىقھىشۇناسلار بىردەك ئىتتىپاقتۇر. [الدر المختار 1 - توم 836 - بەت، المغني 2 – توم 500 - بەت، القوانين الفقهية 96 - بەت]

قەبرىنىڭ ئۆلچىمى

قەبرىنى نورمال بويلۇق ئادەمنىڭ كۆكسىگە كەلگىچىلىك چوڭقۇرلۇقتا، مېيىتنىڭ باش ئايىغى ئازادە تۇرغىچىلىك ئۇزۇنلۇقتا ۋە مېيىتنىڭ بويىنىڭ يېرىمىغىچىلىك كەڭلىكتە كولاش كۆپايىدۇر. بۇنىڭ بىلەن پەرز ئادا بولىدۇ. بۇ مىقداردىن تېخىمۇ چوڭقۇرراق، ئۇزۇنراق ۋە كەڭرەك كولاش ئەۋزەلدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇھۇد شېھىدلىرىنىڭ قەبرىلىرىنى قازغۇچىلارغا: «قەبرىلەرنى كەڭ ۋە چوڭقۇر كولاڭلار» دەپ كۆرسەتكەن. [ترمزی رىۋايىتى]

كولانغان قەبرىنىڭ ئىچىدىن ئۇنىڭ قىبلە تەرىپىگە لەھەد كولىنىدۇ. لەھەدنىڭ ئۆلچىمى مېيىت سىغقۇچىلىك ۋە ئۇنىڭ پۈتۈن جىسمىنى يېپىپ تۇرغۇچىلىك بولىدۇ. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 42 - بەت]

مېيىتنى دەپنە قىلىش ئۇسۇلى

جىنازە قەبرىنىڭ قىبلە تەرىپىدە قويۇلىدۇ. مېيىتنىڭ لەھەدكە ئېلىپ كىرىشتە قىبلە تەرەپتىن ئېلىپ كىرىلىدۇ. مېيىت لەھەدكە كىرگۈزۈلۈپ بولغاندىن كېيىن، ئۇ ئوڭ تەرىپىگە ياتقۇزۇلغان ھالدا يۈزى بىلەن كۆكسى قىبلىگە قارىتىلىدۇ ۋە كېپەننى باغلىغان يىپلار يېشىۋېتىلىدۇ. مېيىتنىڭ ئوڭدىسىغا يېتىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ دۇمبىسىگە خام قىشلاردىن ياكى تۇپراقتىن يۆلەك قويۇلىدۇ. ئايال مېيىتنىڭ لەھەدكە ئېلىپ كىرىشتە ئۆزىنىڭ ئېرى ياكى مەھرەم (نىكاھى باغلانمايدىغان)تۇغقانلىرىدىن بىرى كۆتۈرىدۇ. مېيىتنىڭ لەھەدكە قويغان كىشى ئۇنى قويۇشتا: {**بِسْمِ اللهِ وَعَلَى سُنَّةِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**} يەنى: «ئاللاھنىڭ نامى بىلەنَ رەسۇلۇللاھَ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ سۈننىتى بويىچە ...»دەيدۇ. [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

ئاندىن لەھەدنىڭ ئېغىزى خام قىشلار بىلەن تاقىلىدۇ. ئوتتا پۈشۈرۈلغان كىرپىشلارنى ۋە ياغاچلارنى ئىشلىتىش مەكرۇھتۇر. لەھەدنىڭ ئېغىزى تاقىلىپ بولۇپ، قەبرىنى كۆمۈشتىن ئاۋۋال، جامائەتنىڭ مېيىتنىڭ بېشىدىن باشلاپ ئايىغىچە قولى بىلەن ئۈچ قېتىم تۇپراق چېچىشى سۈننەتتۇر. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىنازە نامىزىنى ئوقۇپ بولۇپ، مېيىتنىڭ قەبرە بېشىغا كەلدى، ئاندىن ئۇنىڭ باش تەرىپىدىن ئۈچ قېتىم تۇپراق چاچتى.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

مېيىت دەپنە قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن، جامائەتنىڭ مېيىتقا دۇئا قىلىشى ۋە ئۇنىڭ گۇناھىنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشىنى تىلىشى مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېيىتنى دەپنە قىلىپ

بولغاندىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ، {**اسْتَغْفِرُوا لأَخِيكُم وَاسْأَلُوا لَهُ بالتَّثْبِيت فَإِنَّهُ الآنَ يُسْأَلُ**} يەنى«قەبرىندىكىلار ئۈچۈن ئىستىغفار ئېيتىڭلار، ئۇنىڭغا ئىماندا مۇستەھكەملىك تىلەڭلار، ھازىر ئۇ سوراق قىلىنىۋاتىدۇ»دەيتتى. [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

قەبرە قانچىلىك كۆتۈرۈلىدۇ؟

قەبرە پەقەت بىر غېرىچ (تەخمىنەن22.5 سانتىمېتىر) ئىگىزلىكتە كۆتۈرىلىدۇ. بۇ كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭ قەبرە ئىكەنلىكىنى بىلىشى ۋە تونۇپ دۇئا قىلىشى ئۈچۈندۇر. چۈنكى «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قەبرىسى بىر غېرىچ مىقدارىدا كۆتۈرۈلگەن.» [دار قۇتنى رىۋايىتى]

قەبرىلەرنى بىر غېرىچتىن ئىگىز كۆتۈرىش ياكى قاتۇرۇش مەكرۇھ سانىلىدۇ. چۈنكى بۇنداق قىلىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىگە خىلاپ ئىش. ئەمما ئىمام ئەزەمگە كۆرە، زۆرۈرىيەت تېپىلسا، قەبرە ئۈستىگە خەت يېزىش جائىزدۇر. بىراق ئىمام ئەزەمنىڭ شاگىرتلىرىدىن ئەبۇ يۈسۈف بۇنى راۋا كۆرمەيدۇ. [اللباب شرح الكتاب 1 - توم 73 - بەت، تحفة الفقهاء 86 - بەت، نور الإيضاح ونجاة الأرواح 42 - بەت، الدر المختار 1 - توم 835 – 839 - بەتلەر]

قەبرىلەرنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلاش

قەبرىلەرنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلاشنىڭ زۆرۈرلىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننەتلىرى ۋە فىقھىشۇناسلارنىڭ قارارلىرى بىلەن مۇقەررەرلەشكەن بىر مەسىلە. قەبرىلەرنىڭ ھۆرمىتىنى ئاياق – ئاستى قىلىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

1 - قەبرە ئۈستىدە نامـاز ئوقـۇش، ئـوخلاش، تـەرەت قىلـىش، يېـتىش ۋە ئـارام ئـېلىش نىيىتـى بىلـەن ئولتـۇرۇش. يـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنـداق دېگـەن: {**لاَ تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُور وَلاَ تُصَلُّوا إِلَيْهَـا**} يـەنى«قەبرىلـەرنىڭ ئۈسـتىدە ئولتـۇرماڭلار ۋە ئـۇنىڭغا قـاراپ نامـاز ئوقۇماڭلار.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

ئـەمما مېيىتقـا دۇئـا قىلـىش ۋە قـۇرئان ئوقـۇش ئۈچـۈن ئولتـۇرۇش جائىزدۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 43 - بەت]

2 - مېيىتنىڭ سۆڭەكلىرى تېخى چۈرۈپ كەتمىگەن ھالەتتە بولسا، ئۇنى ئېچىشقا بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: {**كَسْـرُ عَظْـمِ الْمَيِّـتِ كَكَسْرِه حَيًّا**} يەنى«مېيىتنىڭ سۆكەكلىرىنى سۇندۇرۇش خۇددى ئۇنىڭ تىرىـكىگە تۇرغـۇزۇپ سـۇندۇرغانغا ئوخشاشـتۇر»دېگـەن. [ئىمـام ئەھمـەد رىۋايىتى]

3 - مېيىتنـى دەپـنە قىلـىپ بولغانـدىن كېـيىن يۆتكـەش مۇتلـەق جائىز ئەمەستۇر. بۇنىڭدا پۈتۈن فىقھىشۇناسلار ئىتتىپاقتۇر.

4 - بىر قەبرىگە بىـردىن ئارتـۇق ئـادەمنى دەپـنە قىلـىش ھـەقىقـي زۆرۈرىيـەت تېپـىلغان چـاغلاردىن باشـقا ۋاقـىتلاردا قـەتئى جـائىز ئەمەستۇر. بۇنىڭدىمۇ پۈتۈن فىقھىشۇناسلار بىردەك ئىتتىپاقتۇر.

5 - قەبرىسـتانلىقلارغا بېـرىپ ئۆلۈكلـەردىن مـەدەت سـوراش، پـەرزەنت تىلـەش، بەرىكـەت تىلـەش، كېسەللەرگـە شىپـالىق تىلـەش قەتئىي توغرا ئەمەس. بۇ ئىمانغا دەخلى يېتىـدىغان خەتـەرلىك مەسـىلە. بۇنىڭدىمۇ پۈتۈن ئىسلام ئۆلۈمالىرى بىردەك ئىتتىپاقتۇر.

www.uyghurkitap.com

تاۋۇت ياكى ساندۇقتا دەپنە قىلىش

يەرلىكنىڭ قۇملۇق ياكى ئىنتايىن يۇمشاق جاي بولغانلىقتىن، لەھەدنىڭ بېسىۋېلىش ئېھتىمالى كۆرۈلۈپ زۆرۈرىيەت تېپىلغاندا مېيىتنى تاۋۇت ياكى ساندۇق بىلەن دەپنە قىلىش جائىزدۇر. ھەتتا تۆمۈردىن ياكى تاشتىن ياسالغان تاۋۇت ياكى ساندۇققا سېلىپ دەپنە قىلىشقىمۇ بولىدۇ. ئايال مېيىت ئۇچۇن مۇتلەق جائىزدۇر. بۇنداق قىلغاندا تاۋۇت ياكى ساندۇقنىڭ ئىچىگە تۇپراق چېچىپ مېيىتنى ئۇنىڭ ئۇستىگە قويۇش سۇننەتتۇر.

قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىشنىڭ ھۆكمى

قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىش ئەرلەر ئۇچۇن مۇستەھەب ئىكەنلىكىدە پۈتۈن مەزھەپلەر بىردەك ئىتتىپاقتۇر. ئەمما ئاياللارنىڭ قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىش مەسلىسىدە مەزھەپلەر ئىختىلاپلاشقان. ھەنەفي مەزھىبى(بىزنىڭ مەزھىبىمىز)گە كۆرە، قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىش ئەر ۋە ئايال ھەر قانداق مۇسۇلمان كىشى ئۇچۇن ئوخشاشلا مۇستەھەبتۇر. [نور الإيضاح ونجاة الأرواح 43 -بەت]

قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىشنىڭ مۇستەھەب ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى شۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنىڭ قەبرىلىرىنى زىيارەت قىلاتتى. ئىبنى ئەبۇ شەيبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر يىل بېشىدا ئۇھۇد شېھىدلىرىنىڭ قەبرىستانلىقىغا باراتتى ۋە ئۇلارغا: {**سَلَامٌ عَلَيْكُم بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ**} يەنى«سەبرىنى دوست تۇتقانلىقىڭلار ئۇچۇن سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن! ئاخىرەتلىكىنىڭ ياخشى بولۇشى نېمىدېگەن ئوبدان!»دەيتتى. [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدىكى «بەقى» قەبرىستانلىقىنى ھەر قېتىم زىيارەت قىلغىنىدا، ئۇلارغا مۇنداق دەپ دۇئا قىلاتتى: {السَّلاَمُ عَلَىٰ أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُسْلِمِيْنَ وَيَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِيْنَ مِنَّا وَالْمُسْتَأْخِرِيْنَ. وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللّٰهُ، بِكُمْ لَلاَحِقُونَ أَسْأَلُ اللهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ} يەنى «ئاللاھنىڭ ئامانلىقى بۇ جايدا ياتقان مۆمىن مۇسۇلمانلارغا بولسۇن. بىزدىن ۋاپات بولغانلار ۋە ھايات قالغانلارنىڭ ھەممىسىگە ئاللاھ رەھىم قىلغاي. بىزمۇ خۇدا خالىغان ۋاقىتتا ئەلبەتتە سىلەرگە قوشۇلىمىز. ئاللاھ تائالادىن بىزگە ۋە سىلەرگە ئامانلىق تىلەيمەن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىشقا تەشەببۇس قىلىپ مۇنداق دېگەن: {نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، فَزُورُوهَا} يەنى«سىلەرنى قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىشتىن تۇسقان ئىدىم، ئەمدى زىيارەت قىلىڭلار.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

قەبرىلەرنى زىيارەت قىلغاندا ئۆزە تۇرۇپ دۇئا قىلىش سۈننەتتۇر. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «بەقى» قەبرىستانلىقىنى زىيارەت قىلغىنىدا ئۆزە تۇرۇپ دۇئا قىلاتتى. ئەمما ئولتۇرۇپ دۇئا قىلسىمۇ گۇناھ بولمايدۇ.

قەبرىلەرنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن جۈمە، شەنبە، دۈشەنبە ۋە پەيشەنبە كۈنلىرى ئەۋزەلدۇر.

قەبرىلەرنى زىيارەت قىلغاندا، «ياسىن» سۈرىسىنى ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىسىدە، {اقْرَؤُوا عَلَى مَوْتَاكُمْ يس} يەنى«ئۆلۈكلىرىڭلارغا ياسىن سۈرىسىنى ئوقۇڭلار» دەپ كۆرسەتكەن. [ئىمام ئەھمەد، ئەبۇداۋۇد، ئىبنى ھىببان ۋە ھاكىملار رىۋايىتى]

www.uyghurkitap.com

قۇرئان ئوقۇپ ساۋابىنى مېيىتقا ئاتاش

قۇرئان ئوقۇپ، سەدىقە بېرىپ، ئۇنىڭ ساۋابىنى مېيىتقا ئاتاش، مېيىتنىڭ گۇناھلىرى ئۈچۈن ئاللاھ تائالادىن مەغپىرەت تىلەش ۋە ۋاكالەت بىلەن قىلغىلى بولىدىغان زاكاتقا ئوخشاش مالىي ئىبادەتلەرنى، ھەجگە ئوخشاش بەدەنىي ئىبادەتلەرنى مېيىت ئۈچۈن ئورۇنلاپ قويۇشنىڭ جائىزلىقى ۋە بۇ ئەھەللەردىن مېيىتنىڭ مەنپەئەت ئالالايدىغانلىقىدا پۈتۈن ئىسلام ئۆلۈمالىرى ھەممە بىردەك ئىتتىپاقتۇر.

ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، قېرىيلارنى تەكلىپ قىلىپ قەبرىلەردە قۇرئان كەرىم ئوقۇتۇشمۇ جائىزدۇر. شۇنىڭدەك، بىراۋ ئۆزى ئورۇندىغان ناماز، روزا، زاكات، ھەج ۋە باشقا ھەرقانداق بىر ئىبادەتنىڭ ساۋابىنى باشقىسىغا ئاتىسا بولىدۇ ۋە بۇ ساۋاب ئۇنىڭ ئاتىغان كىشىسىگە يېتىدۇ. بۇنىڭدا بۇ ئىبادەتلەرنى قىلغۇچىنىڭ ئالدىغان ساۋابىدىنمۇ ھېچ نەرسە كېمەيمەيدۇ. يەنى قىلغان ئەھەللەردىن ئۆزىمۇ تولۇق بەھرىمەن بولىدۇ. [الدر المختار 1 - توم 844 - بەت، كشاف الفناع 2 - توم 191 - بەت]

بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن «يا رەسۇلەللاھ! ئانام ئۆلۈپ كەتكەن ئىدى، ئەگەر مەن ئانام ئۈچۈن سەدىقە قىلسام، ئۇنىڭ ساۋابى ئانامغا يېتەمدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ھەئە، يېتىدۇ»دەپ جاۋاب بەرگەن. [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: «يارەسۇلەللاھ! ئانام ناھايىتى ياشىنىپ قالغانلىقتىن ھەج پەرزىنى ئادا قىلىشقا چامى كەلمەيدۇ، مەن ئانام ئۈچۈن ھەج قىلىپ قويسام بولامدۇ؟»دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «قاراڭچۇ، ئەگەر

ئاتىگىرنىڭ گەردىنىدە قەرز بولغان بولسا، ئۇنى تۆلەيتتىگىزمۇ؟»دەيدۇ، ھېلىقى ئايال: «ھەئە، ئەلھۇەتتە تۆلەيتتىم»دەيدۇ. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھنىڭ قەرزىنى تۆلەش ھەممىدىن مۇھىمدۇر»دەيدۇ. [ئىمام ئەھمەد، نەسائىي راۋايىتى]

«المغني»نىڭ مۇئەللىپى ئىبنى قۇدامە مۇنداق دېگەن: «يوقىرىقى ھەدىسلەر «سەھىھ»ھەدىسلەر بولۇپ، مېيىتنىڭ باشقىلار تەرىپىدىن قىلىنغان ھەر قانداق ئىبادەتلەردىن مەنپەئەتلىنىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى روزا، دۇئا، ئىستىغفار ۋە ھەج قاتارلىقلار بەدەنىي ئىبادەتلەردىن بولۇپ، ئاللاھ تائالا بۇ ئىبادەتلەرنىڭ ساۋابىنى مېيىتقا يەتكۈزگەن يەردە، زاكات، سەدىقە ۋە خالىسانە ياردەم قاتارلىق ئىجتىمائىي ئىبادەتلەرنىڭ ساۋابىمۇ مېيىتقا ئەلۋەتتە يېتىدۇ».[المغني 2 – توم 566 – 570 - بەتلەر]

ئۇيغۇر كتاب تورىبەتتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تارىخى

شېھىد

شېھىدنىڭ تەرىپى

شېھىد ــ ئاللاھ يولىدا غازات قىلىپ ئۆلتۈرۈلگەن كىشى دېمەكتۇر. شۇنداقلا، قاراقچىلار يېكى بولاڭچىلار يېكى ئوغرىلار تەرىپىدىن كېچىدە يېكى كۈندۈزدە ئۆز ئۆيىدە قاتتىق يېكى بىسلىق قانداقلا بىر نەرسە بىلەن ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈلگەن ئادەممۇ شېھىد ھېسابلىنىدۇ.

ھەنەفىي مەزھىبىدە، شېھىد ھۆكمىگە كىرىشنىڭ شەرتى بەشتۇر. ئۇلار: ئۆلگۈچىنىڭ مۇسۇلمان، بالىغ، ئاقىل بولۇشى، جىنابەتتىن پاك بولۇشى ۋە يارىلانغان ھامان ئۆلگەن بولۇشىدۇر. چەكّ مەيدانىدا ئۆلگەن مۇسۇلمان كىشى مەيلى جاننى يېكى مال ــ مۇلۇكنى مۇداپىئە قىلىش يولىدا ئۆلگەن بولسۇن، مەيلى ھۇجۇم ھارپىسىدا ئۆلگەن بولسۇن، مەيلى ناھەق ئۆلتۈرۈلگەن بولسۇن، ئۇ شېھىدتۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، ئۇنىڭغا شېھىدقا خاس ئەھكاملار يۈرگۈزۈلىدۇ. ئەمما جەكّ مەيدانىدىن تىرىك چىقىپ كېتىپ كېيىن ئۆلگەن يېكى جۇنۇپلۇق ھالىتىدە شېھىد بولغان كىشىلەرگە شېھىدقا خاس ئەھكاملار يۈرگۈزۈلمەيدۇ.

[الدر المختار 1 - توم 848 -بەت، مراقي الفلاح 103 - بەت]

شېھىدلار قانداق دەپنە قىلىنىدۇ؟

شېھىد بولغان كىشى ئۆلتۈرۈلگەن ۋاقتىدا جۇنۇپلىقتىن، ئايال بولسا ھەيز، نىفاستىن پاك بولغان بولسا، ئۇ يويۇلماستىن، قانلىرىمۇ سۈرتۈلمەستىن ئۆز كىيىمگە ئوراپ تۇرۇپ نامزى ئوقۇلىدۇ ۋە شۇ پېتى دەپنە قىلىنىدۇ. ئەگەر جۇنۇپ يېكى ھەيزدار يېكى نىفاسدار

بولسا، ئۇ يويۇلۇپ كېپەنگە ئېلىنىدۇ، ئاندىن نامىزى ئوقۇلۇپ دەپنە قىلىنىدۇ. بۇ ئىمام ئەزەمنىڭ رەيى، ئەمما ئۇنىڭ شاگىرتلىرى ئەبۇ يۈسۇف بىلەن مۇھەممەد شېھىد جۇنۇپ ياكى ھەيزدار ياكى نىفاسدار بولسىمۇ يۇيۇلمايدۇ، دەپ قارايدۇ.

شېھىدنىڭ قېنى يويۇلمايدۇ، كىيىمى چىقىرىلمايدۇ، نامىزى ئوقۇلۇپ شۇ پېتىچە دەپنە قىلىنىدۇ. پەقەت ئۇنىڭ ئاياقلىرى، كەمەر، قۇرال ۋە باشقا كېپەنلىككە يارىمايدىغان نەرسىلىرى چىقىرىپ تاشلىنىدۇ. [الدر المختار 1 - توم 848 - بەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شېھىدلارنى ئۆز قانلىرى بىلەن دەپنە قىلىڭلار.» [ئىمام شافئىي، ئەھمەد، نەسائي رىۋايىتى]

www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىزىدىن ئۆرنەكلەر

ھۆرمەتلىك كىتابخان! نامازنى خۇددى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇغانىدەك ئوقۇشنى ئارمان قىلىدىغانلىقىڭىزدا شەك يوق. ئۇنداقتا، تۆۋەندىكىلەرنى ياخشى ئوقۇڭ ۋە ئۇبدان ئۆگىنىڭ. بۇنى ھازىرلاشتا، ماۋزۇلار ۋە ھەدىسلەرنى ھازىرقى زامان ھەدىسشۇناس ئالىم ئەللامە مۇھەممەد ناسىرۇددىن ئالبانىينىڭ «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىز ئوقۇش كەيپىيىتى»نىڭ ئاساسىدا تەرجىمە قىلىپ ئالدىم. فىقھىي مەسىلىلىرىنى دوكتۇر ۋەھبە زۇھەيلىينىڭ «ئىسلام فىقھى ۋە ئۇنىڭ دەلىللىرى»نىڭ ئاساسىدا تەييارلىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنى تۆۋەندىكىدەك ئوقۇيتتى:

قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشتە

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر قانداق نامازنى قىبلىگە قاراپ ئوقۇيتتى ۋە باشقىلارنىمۇ قىبلىگە قاراپ ئوقۇشقا بۇيرۇپ مۇنداق دېگەن: «نامازغا ئوقۇماقچى بولساڭ، ئاۋۋال تاھارەت ئالغىن، ئاندىن قىبلىگە قاراپ تەكبىر ئېيت.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپەردە بولغىنىدا نەپىلە ۋە ۋىتىر نامازلىرىنى ئۇلاغ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، ئۇلاغنىڭ يۆنىلىشىگە قاراپ ئىما ـ ئىشارەت بىلەن ئوقۇيتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپەر ئۈستىدە پەرز نامازلارنى ئوقۇماقچى بولغىنىدا، ئۇلاغدىن چۈشۈپ قىبلىگە قاراپ تۇرۇپ ئوقۇيتتى.» [بۇخارىي ۋە ئەھمەد رىۋايىتىي]

نامازغا باشلاش تەكبىرى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا باشلاشتا: «الله أكبر» دەپ تەكبىر ئېيتاتتى.» [مۇسلىم ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى] ئۇ مۇنداق دېگەن: «كامىل تاھارەت ئېلىپ، ئاندىن نامازنى «الله أكبر»دەپ باشلىمىغىچە ھېچكىمنىڭ نامىزى تولۇق بولمايدۇ.» [تەبەرانىي رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيتتى: «نامازنىڭ ئاچقۇچى تاھارەت، باشلىنىشى تەكبىر ۋە ئاياقلىشىشى سالامدۇر.» [ئەبۇداۋۇد، تىرمىزى ۋە ھاكىملار رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

ئۇ يەنە مۇنداق دەيتتى: «ئىمام «الله أكبر» دەپ تەكبىر ئېيتقاندا سىلەرمۇ «الله أكبر»دەپ تەكبىر ئېيتىڭلار.» [ئەھمەد ۋە بەيھەقى رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

تەكبىردە قولنى كۆتۈرۈش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى قولىنى گاھىدا تەكبىر بىلەن بىرگە، گاھىدا تەكبىردىن كېيىن ۋە گاھىدا تەكبىردىن بۇرۇن كۆتۈرەتتى.» [بۇخارىي، نەسائىي ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەكبىردە ئىككى قولىنى ئىككى مۇرىسىگە قەدەر، بەزىدە ئىككى قولىقىنىڭ يۇمشىقىغا قەدەر كۆتۈرەتتى.» [بۇخارىي، نەسائىي ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

ئىككى قولىنى كۆتۈرۈش ۋاقتى توغرۇلۇق فىقھىشۇناس ئالىملار ئىختىلاپلاشقان. ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، ئىككى قول تەكبىردىن ئاۋۋال كۆتۈرىلىدۇ. چۈنكى مۇنداق قىلىشتا، ئاللاھ تائالادىن باشقا

بىرىنىڭ چۈشلىقىنى رەت قىلىش ۋە پۈتۈن دۇنياغا ئەرسىلەرنى ئارقىسىدا تاشلاپ پەقەت ئاللاھقىلا يۈزلىنىش ئۇرۇنىغا دىنى تاپىدۇ.

مالىكى مەزھىبىگە كۆرە، ئىككى قول تەكبىر بىلەن بىرلىكتە كۆتۈرىلىدۇ.

ئەمما شافئىي ۋە ھەنبەلي مەزھەپلىرىگە كۆرە، ئىككى قولنى كۆتۈرۈش ۋاقتى تەكبىر ئېيتىشتىن باشلاپ تەكبىر تۈگىگەنگە قەدەر دۇر. تەكبىرنىڭ تۈگىشى بىلەن ئىككى قول چۈشۈرىلىدۇ.

ھەنەفي، شافئىي ۋە مالىكي مەزھەپلىرىگە كۆرە، تەكبىردە ئىككى قولنىڭ بارماقلىرىنى ئېچىش سۈننەتتۇر. ئەمما ھەنبەلي مەزھىبىگە كۆرە، بارماقلارنى ئاچماستىن ئۇزۇنىسىغا سوزۇش سۈننەتتۇ. [الفقه الإسلامي وأدلته 1 - توم 684 – 685 - بەتلەر]

نامازغا باشلاش تەكبىرىدىن باشقا تەكبىرلەردە ئىككى قولنى كۆتۈرۈش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا باشلاش تەكبىرىدىلا قولىنى كۆتۈرەتتى، باشقا تەكبىرلەردە بۇنى قايتىلىمايتتى.» [ھافىز ئىبنى ھەجەر بۇ ھەدىسنى «ئويدۇرما ھەدىس»دەپ باھالىغان«نيل الأوطار» 2 - توم 176 - بەت]

ئىبنى مەسئۇد رەزىيۇللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋە ئەبۇ بەكرى بىلەن ئۆمەرنىڭ ئارقىسىدا نامازئوقۇدۇم، ئۇلار بىرىنچى تەكبىردىن باشقا تەكبىرلەردە قوللىرىنى

كۆتۈرمەيتتى.» [دار قۇتنى ۋە بەيھەقي رىۋايىتى، «ئاجىز»دەپ باھالانغان ھەدىس، نصب الراية 1 - توم 394 - بەت]

ھەنەفي ۋە ھەنبەلي مەزھەپلىرى بۇ ھەدىسلەرنى دەلىل قىلىپ نامازغا باشلاش تەكبىرىدىن باشقا تەكبىرلەردە قولنى كۆتۈرۈش يوق، دەيدۇ. چۈنكى بۇ مەزھەپلەرگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامازغا كىرىش تەكبىرىدىن باشقا تەكبىرلەردىمۇ قولنى كۆتۈرگەنلىكى ھەققىدىكى «سەھىھ» ھەدىسلەر يېتەرلىك كەلمىگەن ياكى كەلگەندىمۇ ئىشەنچلىك يول بىلەن كەلمىگەن بولۇشى ئېھتىمال.

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا باشلىغىنىدا ئىككى قولىنى ئىككى مۈرىسىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرەتتى، ئاندىن تەكبىر ئېيتاتتى، رۇكۇ قىلماقچى بولغىنىدا يەنە ئىككى قولىنى خۇددى ئاۋۋالقىدەك شەكىلدە كۆتۈرەتتى، رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرگىنىدىمۇ ئىككى قولىنى شۇنداق كۆتۈرەتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان بىرلىككە كېلىنگەن ھەدىس، «نيل الأوطار» - توم 179 – 182 - بەتلەر]

شافئىي ۋە ھەنبەلي مەزھەپلىرىدە، نامازغا باشلاش، رۇكۇغا بېرىش ۋە رۇكۇدىن تۇرۇشتا ئېيتىلىدىغان تەكبىرلەرنىڭ ھەممىسىدە قولنى كۆتۈرۈش سۈننەتتۇر. بۇلار يوقىرىقى ھەدىستىن باشقا، 21 ساھابىدىن ئوخشاش ئىبارە بىلەن رىۋايەت قىلىنغان مۇتەۋاتىر («سەھىھ»تىنمۇ كۆچلۈك) ھەدىسلەرنى دەلىل قىلىپ كەلتۈرىدۇ. [النظم المتناثر من الحديث المتواتر 85 - بەتتىن]

شافئىي مەزھىبىدە، يەنە ئىككى رەكئەتتىن كۆپ نامازلارنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىكى ئولتۇرۇشتىن تۇرۇشتىكى تەكبىردىمۇ

ئىككى قولنى كۆتۈرۈش مۇستەھەبتۇر. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا باشلىغىنىدا تەكبىر ئېيتىپ ئىككى قولنى كۆتۈرەتتى، رۇكۇغا بېرىشتىمۇ ئىككى قولنى كۆتۈرەتتى، رۇكۇدىن تۇرۇشتا {سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ} دېگەندىمۇ ئىككى قولنى كۆتۈرەتتى، ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىنكى تۇرۇشتا يەنە ئىككى قولنى كۆتۈرەتتى.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

بۇ ئىختىلاپلار پەقەت شۇنداق قىلىشنىڭ ئەۋزەل ياكى ئەمەسلىكى ھەققىدىكى ئىختىلاپلار بولۇپ، قىلغانلار قىلمىغانلارنى ۋە قىلمىغانلار قىلغانلارنى ئەيىبلەشكە بولمايدۇ. چۈنكى تەرك ئەتكەن ئىش ناۋادا سۈننەت بولۇپ قالغان تەقدىردىمۇ، سۈننەتنى تەرك ئېتىش ئەمەل ـ ئىبادەتنىڭ ئادا تېپىشىغا ياكى سۈپىتىگە تەسىر كۆرسەتمەيدۇ. ئەمما ئەۋزەلنى قىلىشنىڭ ئەۋزەل ئىكەنلىكىدە شەك يوق.

ئوڭ قولنى سول قولنىڭ ئۈستىگە قويۇش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا تۇرغىنىدا ئوڭ قولنى سول قولنىڭ ئۈستىگە قويۇپ تۇراتتى.» [مۇسلىم، ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازغا ئوقۇۋاتقان بىر ئادەمنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، ئۇنىڭ سول قولنى ئوڭ قولنىڭ ئۈستىدە قويغانلىقىنى كۆرۈپ قالدى ۋە ئۇنىڭ ئوڭ قولنى تارتىپ ئېلىپ سول قولنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويدى.» [ئەھمەد ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى، «سەھىھ»ھەدىس]

ئىككى قولنى كىندىك ئاستىدا ياكى كۆكسىدە تۇتۇش

ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «نامازدا تۇرغاندا ئوڭ قولنى سول قولنىڭ ئۈستىگە قويۇپ كىندىكنىڭ ئاستىدا تۇرۇش سۈننەتتۇر.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى، ئىمام نەۋەۋىي بۇ ھەدىسنى«غەرىب ھەدىس»دەپ باھالىغان، ئەلبانىي «صفة صلاة النبي» ناملىق ئەسىرىدە «ئاجىز»دەپ باھالىغان]

ھەنەفىي ۋە ھەنبەلىي مەزھەپلىرى بۇ ھەدىسقا ئاساسەن، نامازدا ئىككى قولنى كىندىكنىڭ ئاستىدا تۇتۇپ تۇرۇش سۈننەت، دەپ قارار قىلغان.

ئەمما شافىئىي مەزھىبىدە ئىككى قولنى كۆكسىنىڭ ئاستى ۋە كىندىكنىڭ ئۈستىدىكى ئورۇنلىنىڭ سول تەرىپىدە تۇتۇش مەستەھەبتۇر. چۈنكى بۇ ئورۇن يۈرەك جايلاشقا ئورۇن بولغانلىقتىن، ئىككى قولنى ئەڭ ھۆرمەتلىك جايدا تۇتقان بولىمىز، دەيدۇ. بۇلارنىڭ رەينى ۋائىل ئىبنى ھۇجر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان مۇنۇ ھەدىس كۈچلەندۈرىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامازدا تۇرغىنىدا ئىككى قولنى كۆكسىدە تۇتقىنىنى كۆرگەن ئىدىم.» [ئىمام مۇسلىم، ئەھمەد ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

نامازدا مەيلى ئىككى قولىمىزنى كىندىك ئاستىدا تۇتايلى، مەيلى كۆكسىمىزدە تۇتايلى، مۇھىم بولغىنى ئاللاھ تائالاغا ئەڭ ئالىي ئېھتىرام بىلدۈرۈشتۇر. بەلكى بىزلەرگە نىسبەتەن، ئىككى قولىمىزنى كىندىكىمىز ئاستىدا تۇتۇپ تۇرۇش ئەڭ ئالى ئېھتىرامنى ئىپادىلىشى مۇمكىن. شۇڭا بىزدە بىراۋغا ھۆرمەت بىلدۈرۈپ تۇرغانىنى «قول باغلاپ تۇردى»دەيدۇ. قول باغلاپ تۇرۇش —

ئىككى قولنى كىندىك ئاستىدا تۇتۇپ، باشنى ساڭگىلىتىپ تۇرۇش دېگەنلىكتۇر. مانا بۇ، نامازدا ئەڭ ئوبرازلىق ھالدا ئىپادىسىنى تاپىدۇ.

سانا ئوقۇش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنى ئوخشاش بولمىغان كۆپلىگەن دۇئالار بىلەن باشلايتتى ۋە باشقىلارنىمۇ شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇيتتى. ھەتتا: «تەكبىر ۋە ھەمدۇ سانا ئېيتمىغىچە ۋە قۇرئاندىن قولاي بولغىنىنى ئوقۇمىغىچە ھېچكىمنىڭ نامىزى تولۇق بولمايدۇ» دەپ كۆرسەتكەن ئىدى. [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى، ھاكىم «سەھىھ»دېگەن ھەدىس]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە تۆۋەندىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى، بەزىدە بىر قىسمىنى ۋە بەزىدە بىر – ئىككىسىنى ئوقۇيتتى:

1 - {**اَللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اَللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اَللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ.**} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! مېنى خاتالىقلاردىن خۇددى مەشرىق بىلەن مەغرىپنىڭ ئارىسىنى يىراق قىلغاندەك يىراق قىلغىن. ئى ئاللاھ! خۇددى ئاق كىيىم پاسكىنىلىقتىن تازىلىنىپ پاكلانغاندەك مېنى خاتالىقلىرىمدىن پاكلىغىن. ئى ئاللاھ! مېنىڭ خاتالىقلىرىمنى سۇ بىلەن، قار بىلەن ۋە مۇز بىلەن تازىلاپ يوق قىلغىن.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

2 - {**سُبْحَانَكَ اَللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ**} تەرجىمىسى: «ئىي پەرۋەردىگارىمىز! بىز سېنى جىمى نۇقسانلاردىن پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. پۈتۈن ھەمدۇ سانا ساڭا

خاستۇر. ناماسلىق ئۇلۇغ، شەنىك ئۇستۇندۇر ۋە سېنىڭدىن ئۆزگە ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى، ھاكىم «سەھىھ» دېگەن ھەدىس]

3 ــ {وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ حَنِيْفاً وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ. إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ. لاَ شَرِيْكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ، اَللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لاَ إِلهَ إِلاَّ أَنْتَ. أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ. ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيْعاً. إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ. وَاهْدِنِي لأَحْسَنِ الأَخْلاَقِ. لاَ يَهْدِي لأَحْسَنِهَا إِلاَّ أَنْتَ. وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا. لاَ يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلاَّ أَنْتَ. لَبَّيْكَ. وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِي يَدَيْكَ. والشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ. أَنَا بِكَ وَإِلَيْكَ. تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ. أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.} تەرجىمىسى: «مەن توغرا دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا ئاسمانلار بىلەن زېمىننى ياراتقان ئاللاھقا يۈزلەندىم. مەن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگۈچىلەردىن ئەمەسمەن. مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ ئۈچۈندۇر. ئاللاھنىڭ شېرىكى يوقتۇر. مەن مۇشۇنداق ئېتىقاد قىلىشقا بۇيرۇلدۇم. مەن مۇسۇلمانلاردىنمەن. ئى ئاللاھ! سەن يەككە - يېگانە پادىشاھسەن، سېنىڭدىن ئۆزگە ھەقىقىي ئىلاھ يوق. سەن مېنىڭ پەرۋەردىگارىم، مەن سېنىڭ بەندەڭمەن، مەن گۇناھلىرىم ئارقىلىق ئۆزۈمگە زۇلۇم قىلدىم ۋە گۇناھلىرىمغا تەۋبە قىلدىم، تەۋبەمنى قوبۇل قىلىپ جىمى گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن. چۈنكى گۇناھلارنى سەندىن باشقا مەغپىرەت قىلغۇچى يوق. ئى ئاللاھ! مېنى ئەڭ گۈزەل ئەخلاقلارغا ئىگە قىلغىن، گۈزەل ئەخلاقلارغا سەندىن باشقا ھېچكىم ئىگە قىلالمايدۇ، ناچارلىقلارنى مېنىڭدىن يىراق قىلغىن، ھەقىقەتەن سېنىڭدىن باشقا ھېچكىم

مېنى ناچارلىقلاردىن يىراق قىلالمايدۇ. سېنىڭ ئەمرىگە خوش دەپ كەلدىم، سائادەت ۋە پۈتۈن ياخشىلىقلار سېنىڭ قولۇڭدىدۇر، يامانلىق ساڭا لايىق ئەمەس. مەن سېنىڭ مۇلكۈڭمەن ۋە سەن تەرەپكە قايتىمەن. سەن تولىمۇ مۇبارەك ۋە ئۇلۇغ ئىگەمسەن، گۇناھلىرىم ئۈچۈن ساڭا تەۋبە قىلىمەن ۋە سېنىڭدىن مەغپىرەت تىلەيمەن.» بۇ دۇئالارنى پەرز، نەپلە ۋە ھەر قانداق نامازدا ئوقۇيتتى. [مۇسلىم ، ئەبۇداۋۇد، نەسائي، ئىبنى ھىببان ۋە ئەھمەد رىۋايىتى]

4 - بەزىدە يوقىرىقى دۇئانىڭ {وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ} دېگەن يېرىگىچە ئوقۇيتتى ۋە ئۇنىڭغا: {اَللَّهُمَّ اهْدِنِي لِأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ وَ أَحْسَنِ الأَعْمَالِ، لاَ يَهْدِي لأَحْسَنِهَا إِلاَّ أَنْتَ. وَقِنِي سَيِّئَ الْأَخْلاَقِ وَالأَعْمَالَ لاَ يَقِي سَيِّئَهَا إِلاَّ أَنْتَ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! مېنى ئەڭ گۈزەل ئەخلاقلارغا ۋە ئەڭ ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا يېتەكلىگىن. ئەڭ گۈزەل ئەخلاقلارغا ۋە ئەڭ ياخشى ئىشلارغا سەندىن باشقا ھېچكىم ئىگە قىلالمايدۇ، مېنى ناچار ئەخلاق ۋە يامان ئىشلاردىن ساقلىغىن، ھەقىقەتەن سېنىڭدىن باشقا ھېچكىم مېنى يامان ئەخلاقلار ۋە يامان ئىشلاردىن ساقلىيالمايدۇ» دېگەنلەرنى قوشاتتى. [نەسائي، دار قۇتنىي رىۋايىتى، «سەھىھ»ھەدىس]

5 - {اللهُ أَكْبَرُ كَبِيْراً وَالْحَمْدُ للهِ كَثِيْراً وَسُبْحَانَ اللهِ بُكْرَةً وأَصِيْلاً} تەرجىمىسى: «ئاللاھنى ھەممىدىن چوڭ دەپ ئۇلۇغلايمەن، قانچىلىك كۆپ ھەمدۇ سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھنىڭ پاكلىقىنى ئەتىگەن ۋە ئاخشام ھەمىشە سۆزلەيمەن.» بىر ئادەم نامازغا باشلىغىنىدا بۇ دۇئانى ئوقۇغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ھەيران قالدىمكى، بۇ دۇئاغا ئاسماننىڭ ئىشىكلىرى ئېچىلىپ كەتتى» دېگەن. [مۇسلىم رىۋايىتى]

6 - {الْحَمْدُ للَّه حَمْداً كَثِيراً طَيِّباً مُبَارَكاً فِيه} تەرجىمىسى: «پەرۋەردىگارىمىز! ساڭا كۆپلەپ ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن.» بىر ئادەم نامازغا باشلىغىنىدا بۇ دۇئانى ئوقۇغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ دۇئانى ئاسمانغا كۆتۈرۈش شەرىپىنى تالىشىپ 12 پەرىشتىنىڭ ئالدىراۋاتقانلىقىنى كۆردۈم» دېگەن. [مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەھەججۇد نامىزىنى تۆۋەندىكى دۇئالار بىلەن باشلايتتى:

7 - {اَللَّهُمَّ رَبَّ جَبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ. فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ. عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ. أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ. اهْدِنِي لِمَا اخْتُلِفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ئى جىبرائىلنىڭ، مىكائىلنىڭ، ئىسرافىلنىڭ پەرۋەردىگارى، ئاسمان ۋە زېمىننىڭ ياراتقۇچىسى، ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن ھەممىنى بىلگۈچى ئاللاھ! بەندىلىرىڭ ئىختىلاپلاشقان ئىشلار ئۈستىدە ھۆكۈم قىلغۇچىسەن، ئۆز پەزلىڭ بىلەن مېنى ئۇلار ئىختىلاپ قىلىشقان ئىشلارنىڭ ئىچىدە ھەقىقەتكە باشلىغىن. ھەقىقەتەن سەن خالىغان كىشىنى توغرا يولغا باشلايسەن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

8 - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام 10 قېتىم تەكبىر (اللهُ أَكْبَرْ)، 10 قېتىم ھەمدۇ سانا (اَلْحَمْدُ للَّه)، 10 قېتىم تەسبىھ (سُبْحَانَ الله)، 10 قېتىم تەھلىل (لاَ اَلَهَ الاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيْكَ لَه)، 10 قېتىم ئىستىغفار (أَسْتَغْفِرُاللهَ وَأَتُوبُ اِلَيْه) ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن: {اَللَّهُمَّ اغْفِرْلِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي وَعَافِنِي} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! مېنى مەغپىرەت قىلغىن، توغرا يولغا باشلىغىن، رىزىقلاندۇرغىن ۋە مېنى سالامەت قىلغىن» دېگەن دۇئانى 10 قېتىم ئوقۇيتتى. يەنە: {اَللَّهُمَّ إِنِّي

أَعُوذُبِكَ مِنَ الضَّيْقِ يَوْمَ الْحِسَابِ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ساڭا سېغىنىپ قىيامەتنىڭ تارچىلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن» دېگەن دۇئانى 10 قېتىم ئوقۇيتتى. [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى، ئالدىنقىسى «سەھىھ»، كېيىنكىسى «ھەسەن»(سەھىھتىن بىر دەرىجە تۆۋەن) ھەدىس]

9 - **{اَللّٰهُ أَكْبَرُ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ، ذُوالْمَلَكُوتِ وَالْجَبَرُوتِ وَالْكِبْرِيَآءِ وَالْعَظَمَةِ}** تەرجىمىسى: «ئاللاھ ھەممىدىن چوڭدۇر، ئاللاھ ھەممىدىن چوڭدۇر، ئاللاھ ھەممىدىن چوڭدۇر، ئاللاھ چوڭلۇق، ئۇلۇغلۇق، كۈچ ـ قۇۋۋەت ۋە كاتتىلىق ئىگىسىدۇر.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى، «سەھىھ»ھەدىس]

قىيامدا تۇرۇش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھ تائالانىڭ: **{وَقُومُواْ لِلّٰهِ قَانِتِينَ}** تەرجىمىسى: «ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىدا (نامازدا) ئىتائەتمەنلىك بىلەن تۇرۇڭلار.» [بەقەرە سۈرىسى 238 - ئايەت]دېگەن ئەمرىگە ئاساسەن، ھەرقانداق نامازنى ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇيتتى.

ئەمما سەپەر ئۈستىدە نەپىلە نامازنى ئوقۇماقچى بولغىنىدا، ئۇلاغ ئۈستىدە ئىما ـ ئىشارەت بىلەن ئولتۇرۇپ ئوقۇيتتى.

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاخىرقى كېسىلىدە نامازلارنى ئولتۇرۇپ ئوقۇغان ئىدى.» [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايىتى، «سەھىھ» دەپ باھالانغان ھەدىس]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزى كېچىلىرى ئۆرە تۇرۇپ ئۇزۇن ـ ئۇزۇن ناماز ئوقۇيتتى. بەزى كېچىلىرى ئولتۇرۇپ ئۇزۇن ـ ئۇزۇن ناماز ئوقۇيتتى. ئۆرە تۇرۇپ ناماز ئوقۇغىنىدا رۇكۇنى ئۆرە تۇرۇپ

قىلاتتى، ئولتۇرۇپ نامازغا ئوقۇغىنىدا رۇكۇنى ئولتۇرۇپ قىلاتتى.»
[مۇسلىم ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

خۇشۇئ ۋە سەجدە قىلىدىغان جايغا قاراش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا قىيامدا تۇرغىنىدا، بېشىنى ساقگىللىتىپ (تۆۋەن قىلىپ، سەجدە قىلىدىغان) يەرگە قاراپ تۇراتتى.» [بەيھەقىي رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا تۇرۇپ ئاسمانغا قاراشتىن مەنئى قىلغان.» [بۇخارىي، ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «نامازغا ئوقۇۋاتقان كىشى ئوڭ ـ سولغا بۇرۇلمايلا تۇرىدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭغا نەزەر سېلىپ تۇرىدۇ ۋە ئۇ يۈزىنى چۆرۈگەن ھامان ئاللاھمۇ نەزەرىنى ئۇنىڭدىن ساقىت قىلىدۇ» دېگەن. [ئەبۇداۋۇد، ئىبنى خۇزەيمە رىۋايىتى، «سەھىھ»ھەدىس]

قىرائەت

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا قىرائەتكە باشلاشتىن ئاۋۋال {**أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ**}يەنى «ئاللاھقا سېغىنىپ قوغلاندى شەيتانىنىڭ شەرىدىن، ئازدۇرۇشىدىن ۋە يامان ئىشقا كۆشكۈرتىشىدىن پاناھ تىلەيمەن»دەيتتى. [ئەبۇداۋۇد، ئىبنى ماجە، ھاكىم رىۋايىتى، ئىبنى ھىببان ۋە ھاكىم «سەھىھ»دېگەن ھەدىس]

بەزىدە مۇنداق دەيتتى: {**أَعُوذُ بِاللهِ السَّمِيعِ الْعَلِيْمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ**}يەنى «دۇئالارنى ئاڭلاپ ۋە ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچى ئاللاھقا سېغىنىپ قوغلاندى شەيتانىنىڭ شەرىدىن، ئازدۇرۇشىدىن ۋە يامان ئىشقا كۆشكۈرتىشىدىن پاناھ

تىلەيمەن.» [ئەبۇداۋۇد ۋە تىرمىزى رىۋايىتى، «ھەسەن»(سەھىھتىن بىر دەرىجە تۆۋەن)ھەدىس]

«ئاندىن{بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيْمِ}نى مەخپى ئوقۇيتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، «ئەئوزۇ »بىرىنچى رەكئەتتىلا ئېيتىلىدۇ. قالغان رەكئەتلەردە «بىسمىللاھ»لا ئېيتىلىدۇ. ئەمما شافئىي ۋە ھەنبەلي مەزھەپلىرىگە كۆرە، ھەر بىر رەكئەتتە قىرائەتتىن ئاۋۋال «ئەئوزۇ»نى مەخپى ئېيتىش سۈننەتتۇر. [الفقه الإسلامي وأدلته 1 - توم 695 - بەت]

فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش

«فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇمغان كىشىنىڭ نامىزى دۇرۇس ئەمەس.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

«كىمكى نامازئوقۇپ ئۇنىڭدا فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇمايدىكەن، ئۇنىڭ نامىزى ناقىستۇر.» [مۇسلىم ۋە ئەبۇ ئەۋانە رىۋايىتى]

بۇ ھەدىسلەرگە بىنائەن، ھەنەفىي مەزھىبىدىن باشقا مەزھەپلەردە، نامازدا فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش پەرزدۇر. ئەمما ھەنەفىي مەزھىبىگە كۆرە، فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش پەرز ئەمەس، بەلكى ۋاجىبتۇر. چۈنكى ئاللاھ تائالانىڭ قۇرئان كەرىمدىكى: {فَاقْرَؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ}يەنى«قۇرئاندىن سىلەرگە قولاي بولغانىنى ئوقۇڭلار.» [مۇززەممىلَ سۈرىسى 20 - ئايەت]دېگەن سۆزى قۇرئاندىن قايسىبىر سۈرە ۋە قاندا قىلا ئايەتلەرنى ئوقۇش بىلەن پەرز ئادا تاپىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ. ھەنەفىي مەزھىبىدە يوقىرىقى

هەدىسلەردىكى «دۇرۇس ئەمەس» ۋە «ناقىستۇر»دېگەن ئىبارىلەر نامازنىڭ ئادا بولمايدىغانلىقىنى ئەمەس، بەلكى ئەڭ ئەۋزەل شەكىلدە ئادا تاپمايدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

ئامىن دېيىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىمام «ئامىين (ئىجابەت قىلغىن)» دېگەندە سىلەرمۇ «ئامىين» دەڭلار. بىراۋنىڭ «ئامىين» دېگىنى پەرىشتىلەرنىڭ «ئامىين» دېگىنىگە ئودۇل كېلىپلا قالسا، ئۇنىڭ ئۆتكەنكى بارلىق گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.» [بۇخارىي، مۇسلىم، نەسائىي ۋە دارمي رىۋايىتى]

ئامىننى مەخپى ياكى ئاشكارا دېيىش مەسىلىسى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، جاراڭلىق ئاۋازدا «ئامىين- »دەيتتى.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

بۇھەدىسكە كۆرە، شافىئىي ۋە ھەنبەلى مەزھەپلىرىدە «ئامىين» نى ئاشكارا ئېيتىش سۈننەتتۇر. ئەمما ھەنەفىي ۋە مالىكى مەزھەپلىرىدە «ئامىين»نى مەخپى ئېيتىش سۈننەتتۇر. بۇلارنىڭ دەلىلى ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: «ئىمام تۆتنى مەخپى ئېيتىدۇ، ئۇلار: ئەئۇزۇ، بىسمىللاھ، ئامىين ۋە ھەمدۇ سانا (رەببەنا ۋەلەكەلھەمدۇ)دۇر.» [ئىبنى ئەبۇ شەيبە رىۋايىتى، فتح القدير 1 - توم 204 - بەت]

ھەنەفىي مەزھىبىنىڭ يەنە بىر دەلىلى شۇكى: «ئامىين»دېگەن دۇئادۇر. دۇئانى ئاشكارا قىلغاندىن مەخپى قىلىش ئەۋزەلدۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇئانى مەخپى قىلىش توغرىسىدىكى ھەدىسلەرى سابىتتۇر.

فاتىھەدىن كېيىنكى قىرائەت

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام فاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن بەزىدە ئۇزۇن سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى، بەزىدە، خۇسۇسەن سەپەر ئۈستىدە بولغان، مېجەزى ياخشى بولالمىغان ۋاقىتلاردا، مەسجىدتە كىچىك بالا يىغلىغاندا قىسقا سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى بامدات نامىزىدا ئەڭ قىسقا سۈرىلەرنى ئوقۇدى. نامازدىن كېيىن ساھابىلار ـ ياراسۇلەللاھ! سىز بەك قىسقا سۈرە ئوقۇدىڭىزغۇ؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ـــ بىر كىچىك بالىنىڭ يىغىسىنى ئاڭلاپ قېلىپ، ئۇنىڭ ئانىسى مەسجىدتە بىز بىلەن بىرگە نامازغا تۇرغان بولسا، ئانىسى تېزرەك بالىسىغا يارسۇن دەپ قىسقا سۈرىلەرنى ئوقۇدۇم ـــ دېدى». [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى، «سەھىھ»ھەدىس]

بامدات نامىزىنىڭ قىرائىتى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىدە قىرائەتنى بەكمۇ قىسقا ئوقۇيتتى»، ھەتتا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا «فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇدىمۇ قانداق؟ دەپ قالاتتىم»دېگەن. [ئاۋۋالقىسى ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان«سەھىھ»ھەدىس، كېيىنكىسى بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان،«سەھىھ»ئىكەنلىكىدە بىرلىككە كېلىنگەن ھەدىس]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە بامدات نامزىنىڭ سۈننىتىنىڭ بىرىنچى رەكئىتىگە {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ}نى، كېيىنكى رەكئىتىگە {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}نى ئوقۇيتتى.» [مۇسلىم ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

ئەمما بامدات نامزىنىڭ پەرزىدە ناھايىتى ئۇزۇن سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى. «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بامدات نامزىنىڭ پەرزىدە «تۇۋالۇ مۇفەسسەل(ئۇزۇن مۇپەسسەل سۈرىلەر)نى ئوقۇيتتى.» [نەسائىي ۋە ئەھمەد رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

تۇۋالۇ مۇفەسسەل سۈرىلەر: «ق» (50 - سۈرە)، «الزريات» (51 - سۈرە)، «الطور» (52 - سۈرە)، «النجم» (53 -سۈرە)، «القمر» (54 - سۈرە)، «الرحمن» (55 - سۈرە)، «الواقعة» (56 - سۈرە) قاتارلىق يەتتە سۈرىدۇر.

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە بامداتنىڭ پەرزىنىڭ ھەر ئىككى رەكئىتىگە «واقعة» سۈرىسى ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى.» [ئەھمەد، ئىبنى خۇزەيمە رىۋايىتى، ھاكىم «سەھىھ»دەپ باھالىغان ھەدىس]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە بامداتنىڭ پەرزىدە، {إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ}نى ئوقۇيتتى.» [مۇسلىم ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرىنچى رەكئەتكە ئۇزۇن سۈرە ئوقۇيتتى، ئىككىنچى رەكئەتكە بولسا ئاۋۋالقىسىدىن قىسقىراق سۈرە ئوقۇيتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

مۇلاھىزە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىرىنچى رەكئەتكە ئۇزۇن، كېيىنكى رەكئەتكە قىسقىراق سۈرە ئوقۇشى بامدات نامزىنىڭ

پەرزىگىلا خاس بولماستىن، بەلكى باشقا پەرز نامازلاردىمۇ شۇنداق قىلاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنداق قىلىشتا كىشىلەرنىڭ جامائەتكە يېتىشۈبلىشىنى كۆزدە تۇتقان بولىشى ئېھتىمال.

پىشىن نامىزىنىڭ قىرائىتى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پىشىننىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىدە فاتىھە سۈرىسى بىلەن بىرگە ئىككى سۈرە ئوقۇيتتى. ئالدىنقى رەكئەتتە ئىككىنچى رەكئەتتىكىسىدىن ئۇزۇن سۈرە ئوقۇيتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پىشىننىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىنىڭ ھەر بىرىگە فاتىھە سۈرىسىدىن باشقا 30 ئايەت مىقدارىدا قۇرئان ئوقۇيتتى. مەسىلەن: {الم. تَنزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ} (32 - سۈرە، 30 ئايەتلىك سۈرە)گە ئوخشاش.» [مۇسلىم ۋە ئەھمەد رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە پىشىننىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىدە {وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ}، {وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ}، {وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى} ۋە بۇلارغا ئوخشاش سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى.» [ئەبۇداۋۇد، تىرمىزى رىۋايىتى، ئىبنى خۇزەيمە «سەھىھ»دەپ باھالىغان ھەدىس]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پىشىننىڭ پەرزىنىڭ ئاخىرقى ئىككى رەكئىتىدە، فاتىھە سۈرىسىنلا ئوقۇيتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئىمام مۇسلىم بىلەن ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پىشىننىڭ پەرزىنىڭ ئاخىرقى ئىككى رەكئىتىنىڭ ھەر بىرىدە، فاتىھەدىن كېيىن 15 ئايەت مىقدارىدا

سۈره ئوقۇيتتى» دەپ كەلگەن. ئەللامە ئالبانى مۇنداق قىلىشنى «سۈننەت» دەپ قارايدۇ ۋە ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ باشچىلىقىدىكى بىر توپ ساھابە شۇنداق قىلىشقا ئىتتىپاقلاشقانلىقىنى سۆزلەيدۇ. بۇنىڭغا بىنائەن، پىشىنىڭ پەرزىنىڭ ئاخىرقى ئىككى رەكئىتىدە فاتىھەدىن كېيىن سۈرە ئوقۇش خاتا ئەمەس، بەلكى ياخشىدۇر.

ھەر بىر رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنى ناقىس ئوقۇغان بىراۋغا تەلىم بېرىپ، ھەر بىر رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇشقا بۇيرىغان.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ئەسىر نامىزىنىڭ قىرائىتى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسىر نامىزىنىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىنىڭ ھەر بىر رەكئىتىدە فاتىھە سۈرىسىدىن باشقا، 15 ئايەت مىقدارىدىكى سۈرىلەرنى يەنى پىشىن نامىزىنىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىدە ئوقۇغان سۈرىلەرنىڭ يېرىمىغا تەڭ كېلىدىغان سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى»، «ئەسىر نامىزىنىڭ ئاخىرقى ئىككى رەكئىتىدە، ئالدىنقى ئىككى رەكئەتكە ئوقۇغان سۈرىلەردىن قىسقىراق، ھەتتا ئۇنىڭ يېرىمىغا تەڭ كېلىدىغان سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى.» [مۇسلىم ۋە ئەھمەد رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پىشىن ۋە ئەسىر نامازلىرىدا ئوقۇغان قىرائىتى ئۇنىڭ ساقلىنىڭ تىترىگىنىدىن بىلىنەتتى.» [بۇخارىي ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

شام نامزىنىڭ قىرائىتى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شام نامزىنىڭ پەرزىدە، فاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن قىسقا سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى»، «ھەتتا ساھابىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن شام نامزىنى ئوقۇپ بولۇپ سىرتقا چىقىندا، ئوقيالىرى قويۇلغان جايلارنى ئېنىق كۆرەلەيتتى.» [نەسائىي ۋە ئەھمەد رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپەردە شام نامزىنىڭ ئىككىنچى ركئىتىدە فاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن، {وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ}نى ئوقۇغان.» [ئەھمەد رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە ئۇزۇن ۋە ئوتتۇراھال سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى. «بەزىدە «الطور» (52 - سۈرە)نى ئوقۇيتتى»، «بەزىدە «المرسلات» (77 - سۈرە)نى ئوقۇيتتى.» [ھەر ئىككى ھەدىسنى بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

ئەمما كۆپىنچە «شام نامزىنىڭ ئىككى ركئىتىدە سۈننىتىدە: {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} بىلەن {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}نى ئوقۇيتتى.» [نەسائىي ۋە ئەھمەد رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

خۇپتەن نامزىنىڭ قىرائىتى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇپتەن نامزىنىڭ ئالدىنقى ئىككى ركئىتىدە، فاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن، (ئۇزۇنمۇ ئەمەس، بىرقىسمۇ ئەمەس) ئوتتۇراھال سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى.» [نەسائىي ۋە ئەھمەد رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

«بەزىدە: {وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا}نى ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى.» [ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايىتى، «ھەسەن (سەھىھتىن بىر دەرىجە تۆۋەن)ھەدىس]

«بەزىدە: {إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ}نى ئوقۇيتتى ۋە ئۇنىڭدىكى سەجدە ئايىتىگە كەلگەندە تىلاۋەت سەجدىسى قىلاتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇپتەننىڭ پەرزىدە ئىمامنىڭ ئۇزۇن سۈرە ئوقۇشىنى مەنئى قىلغان. «بىر كۈنى مۇئاز ئىبنى جەبەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ جامائەتكە خۇپتەن نامىزىدا ئىمام بولۇپ، ئۇزۇن سۈرە ئوقۇغاندا، جامائەت ئىچىدىن بىر ياش نامازدىن ئايرىلىپ چىقىپ كېتىدۇ. نامازدىن كېيىن جامائەت مۇئازغا ئەھۋالدىن خەۋەر بەرگىنىدە، مۇئاز ئاچچىقلىنىپ "ئۇ مۇناپىقتۇر" دەيدۇ. ھېلىقى ياش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەھۋالنى بايان قىلغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئازنى چاقىرتىپ كېلىپ، ئۇنىڭغا: «كىشىلەرنى ئۆزۈڭگە جەلب قىلىشنى خالامسەن ئەي مۇئاز؟ ئۇنداق بولسا، كىشىلەرگە ئىمام بولغىنىڭدا {وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا}، {سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى}، {اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ}، {وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى} قاتارلىق سۈرىلەرنى ئوقۇغىن. سېنىڭ ئارقاڭدا ياشىنىپ قالغان، ئاجىز ۋە ئىشى ئالدىراش كىشىلەرمۇ تۇرىدۇ.» دەيدۇ. [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

ۋىتىر نامىزىنىڭ قىرائىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆپىنچە، «ۋىتىر نامىزىنىڭ بىرىنچى رەكئىتىدە {سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى}نى، ئىككىنچى رەكئىتىدە {قُلْ يَا

www.uyghurkitap.com

أَيُّهَا الْكَافِرُونَ}، ئۇچىنچى رەكئىتىدە {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}نى ئوقۇيتتى.» [نەسائىي ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

«بەزىدە ئۇنىڭغا: {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ}بىلەن {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ}نى قوشۇپ ئوقۇيتتى.» [تىرمىزى ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

«بەزىدە ۋىتىرنىڭ بىرىنچى رەكئىتىدە فاتىھە سۈرىسىدىن باشقا 100 ئايەت ئوقۇيتتى»، «ئەمما ئىككىنچى ۋە ئۈچىنچى رەكئەتلەردە {إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا} بىلەن {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ}نى ئوقۇيتتى.» [ئالدىنقىسى نەسائىي ۋە ئەھمەد رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس، كېيىنكىسى ئەھمەد، ئىبنى خۇزەيمە ۋە ئىبنى ھىببان رىۋايەت قىلغان «ھەسەن»ھەدىس]

تەھەججۇد نامزىنىڭ قىرائىتى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەھەججۇد نامزىدا قىرائەتنى بەزىدە ئاشكارا، بەزىدە مەخپىي ئوقۇيتتى.» [نەسائىي رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

شۇنىڭدەك قىرائەتتە بەزىدە قىسقا سۈرىلەرنى، بەزىدە ئۇزۇن سۈرىلەرنى، بەزىدە بەكمۇ ئۇزۇن سۈرىلەرنى ئوقۇيتتى. ھەتتا ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارقىسىدا بىر كېچىسى تەھەججۇد نامزى ئوقۇۋىدىم. قىرائەتنى بەكمۇ ئۇزۇن ئوقۇغانلىقىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۆزە تۇرغان پېتى تەرك ئېتىپ ئولتۇرۇۋېلىشتەك يامان خىيالغمۇ كەلگەن ئىدىم.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

هۇزەيفە ئىبنى يەمامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «بىر كېچىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ تەھەججۇد نامىزى ئوقۇۋاتقىنىمدا، «بەقەرە»(2 - سۈرە)نى باشلىدى. 100 - ئايەتكە كەلگەندە رۇكۇغا بېرىشى مۇمكىن دەپ تەخمىن قىلىۋاتقىنىمدا، ئوقۇشقا داۋام قىلىۋەردى، بەلكى بۇ سۈرىنى ئىككى رەكئەتكە ئوقۇشى مۇمكىن دەپ ئويلىدىم. ئەمما «ئال ئىمران» (3 - سۈرە)نى باشلىدى، ئاندىن «نىسا» (4 - سۈرە)نى باشلىدى. ئوقۇشتا تەسىبھ ئايەتلىرىگە كەلگەندە تەسبىھ ئېيتتى، سوئال ئايەتلىرىگە كەلگەندە، سوئال قويدى، پاناھ تىلەش ئايەتلىرىگە كەلگەندە «ئەئۇزۇ»نى ئېيتىپ پاناھ تىلىدى...» [مۇسلىم ۋە نەسائىي رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كېچىسى تەھەججۇدتا ئۆزى كېسەل تۇرۇپ يەتتە ئۇزۇن سۈرىنى ئوقۇغان.» [ئەبۇ يەئلا رىۋايىتى، ھاكىم «سەھىھ»دېگەن، زەھەبىي مۇۋاپىق كەلگەن ھەدىس]

ئەمما پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى شۇنداق ئۇزۇن قىرائەت قىلغىنى بىلەن باشقىلارنى ئۇنداق ئاشۇرىۋېتىشتىن مەنئى قىلغان. ئۇ ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمرگە: «قۇرئاننى بىر ئايدا بىر قېتىم تامام قىلغىن»دېگەندە، ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر: «مېنىڭ ئۇنىڭدىن كۆپ ئوقۇشقا تاقىتىم يېتىدۇ»دەيدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا: «20 كۈندە بىر قېتىم تامام قىلغىن»دەيدۇ. ئۇ: «مېنىڭ ئۇنىڭدىن كۆپ ئوقۇشقا تاقىتىم يېتىدۇ»دەيدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا: «7 كۈندە بىر قېتىم تامام قىلغىن. ئۇنىڭدىن ئارتۇق قىلما»دەيدۇ.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىر كېچىلىك تەھەججۇد نامىزىدا 200 ئايەت ئوقۇيدىكەن، ئۇ ئىتائەتمەن مۇخلىسلار قاتاردىن يېزىلىدۇ.» [دارمي ۋە ھاكىم رىۋايىتى، ھاكىم «سەھىھ»دېگەن، زەھەبي مۇۋاپىق كەلگەن ھەدىس]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر كېچىسى «ئىسرا»(17 - سۈرە) بىلەن «زۇمەر»(39 - سۈرە)نى ئوقۇيتتى.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى، «سەھىھ»ھەدىس]

جۈمە نامىزىنىڭ قىرائىتى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە جۈمە نامىزىنىڭ بىرىنچى رەكئىتىدە فاتىھەدىن كېيىن، «جۇمۇئە»(62 - سۈرە)نى، ئىككىنچى رەكئىتىدە «مۇنافىقۇن»(63 - سۈرە)نى ئوقۇيتتى»، بەزىدە ئۇنىڭ ئورنىغا «غاشىيە»(88 - سۈرە)نى ئوقۇيتتى»، بەزىدە بىرىنچى رەكئەتتە: «سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى»نى، ئىككىنچى رەكئەتتە: «هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ»نى ئوقۇيتتى.» [بىرىنچى ۋە ئىككىنچى ھەدىس مۇسلىم ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان «سەھىھ» ھەدىس، ئۇچىنچى ھەدىس مۇسلىم رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

ھېيت نامازلىرىنىڭ قىرائىتى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە ھېيت نامازلىرىنىڭ بىرىنچى رەكئىتىدە، فاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن، {سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى}نى، ئىككىنچى رەكئىتىدە: {هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ}نى ئوقۇيتتى.»، «بەزىدە ئىككى رەكئەتتە: {ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ} بىلەن{اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ

وَانشَقَّ الْقَمَرُ}نى ئوقۇيتتى.» [ھەر ئىككى ھەدىسنى ئىمام مۇسلىم بىلەن ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان]

بەش ۋاخ نامازنىڭ قىرائەتلىرىنى ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن ئوقۇش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بامدات نامزىنىڭ ئىككى رەكئەت پەرزىدە، شام نامزىنىڭ ئۈچ رەكئەت پەرزىنىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتى ۋە خۇپتەن نامزىنىڭ پەرزىنىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىدە قىرائەتنى ئاشكارا ۋە ئۇنلۇك ئوقۇيتتى. ئەمما پىشىن، ئەسىر نامازلىرىدا، شامنىڭ ئۈچىنچى رەكئىتىدە ۋە خۇپتەننىڭ ئاخىرقى ئىككى رەكئىتىدە قىرائەتنى مەخپى ئوقۇيتتى.» [ئەبۇداۋۇد «سەھىھ»ھەدىسلەر توپلىمى 758 - بەت]

شۇنداقلا «جۇمە، ھەيىت، ئىستىسقا، كۇسۇف نامازلىرىدىمۇ قىرائەتنى ئۇنلۇك ئاشكارا ئوقۇيتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

رۇكۇ قىلىش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىرائەتتىن پارىغ بولغىنىدا، بىر ئاز تۇراتتى»، «ئاندىن ئىككى قولىنى خۇددى نامازغا باشلاش تەكبىرىدىكىدەك كۆتۈرەتتى»، «تەكبىر ئېيتاتتى»، «رۇكۇغا بارااتتى.» [ئالدىنقى ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان، قالغانلىرىنى بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

رۇكۇنىڭ كەيپىيىتى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇ قىلغىنىدا ئىككى ئالقىنىنى ئىككى تىزىنىڭ ئۈستىگە قويااتتى»، «باشقىلارنىمۇ شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇيتتى»، «ئىككى قولىنى ئىككى تىزىنىڭ ئۈستىگە

قويغىنىدا، خۇددى ئىككى تىزىنى قامالالاپ تۇتقانىدەك تۇراتتى.»
[بىرىنچىسى بىلەن تۆتىنچىسىنى بۇخارىي ۋە ئەبۇداۋۇد، ئۈچىنچىسىنى بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇدا قوللىرىنىڭ بارماقلىرىنى ئېچىپ تۇراتتى» ۋە نامازنى نوقسان بىلەن ئوقۇغان بىرىگە تەلىم بېرىپ: «رۇكۇ قىلغىنىڭدا، ئىككى ئالقىنىڭنى ئىككى تىزىڭغا ئۈستىگە قويغىن، ئاندىن بارماقلىرىڭنى ئارىسىنى ئاچقىن، ئاندىن ھەر بىر ئورگان ئۆز ئورنىغا چۈشۈپ بولغانغا قەدەر تۇرغىن.»
[ئالدىنقىسىنى ھاكىم رىۋايەت قىلغان، ئەبۇداۋۇد «سەھىھ»ھەدىسلەر توپلىمىدا قەيت قىلغان، كېيىنكىسىنى ئىبنى خۇزەيمە ۋە ئىبنى ھىببانلار «سەھىھ»ھەدىسلەر تولاملىرىدا قەيت قىلغان]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇدا تۇرغىنىدا، بىلەكلىرىنى يان تەرەپلىرىدىن يىراق تۇتاتتى»، «رۇكۇدا دۇمبىسىنى تۆپىتۈز تۇتاتتى»، «ھەتتا دۇمبىسىگە سۇ تۆكسىمۇ ئورنىدىلا تۇرۇپ قالغۇدەك تۈز تۇتاتتى.» [ئالدىنقىسىنى تىرمىزى رىۋايەت قىلغان ۋە ئىبنى خۇزەيمە «سەھىھ»دىگەن، كېيىنكىسىنى بۇخارىي ۋە بەيھەقىي، ئاخىرقىسىنى تەبەرانىي ۋە ئىبنى ماجەلەر رىۋايەت قىلغان]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇدا بېشىنى دۇمبىسىدىن تۆۋەنمۇ ئەمەس، يوقىرىمۇ ئەمەس»، «بەلكى ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا تۇتاتتى.» [ئالدىنقىسىنى بۇخارىي ۋە ئەبۇ داۋۇد، كېيىنكىسىنى مۇسلىم ۋە ئەبۇ ئەۋانە رىۋايەت قىلغان].

رۇكۇ بىلەن سەجدىنى تەمكىنلىك بىلەن قىلىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇ بىلەن سەجدىنى تەمكىنلىك بىلەن قىلىشنىڭ پەرزلىكى توغرۇلۇق مۇنداق دېگەن: «رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرنى تولۇق ئادا قىلىڭلار، جېنىم ئىلكىدە بولغان زاتنىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، سىلەرنىڭ مېنىڭ كەينىمدە تۇرۇپ رۇكۇ ۋە سەجدە قىلغىنىڭلارنى كۆرۈپ تۇرىمەن.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىلىرىدىن بىرى بولۇپ، نامازغىلا خاستۇر. ئۇنىڭ نامىز سىرتىدا ئارقىسىدىكىلەرنى كۆرەلەيدىغانلىقى توغرۇلۇق دەلىل يوق. [ئەللامە ئەلبانىي]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا تۇرۇپ بىر ئادەمنىڭ رۇكۇنى تولۇق ئادا قىلمىغان، سەجدىلەرنى خۇددى توخۇ دان چوقۇغاندەك قىلغانلىقىنى كۆرۈپ "بۇ ئادەم ئەگەر مۇشۇ ھالىتى بىلەن ئۆلسە مۇھەممەدنىڭ ئۈممىتى بولمىغان ھالەتتە ئۆلىدۇ. رۇكۇنى تولۇق ئادا قىلمايدىغان، سەجدىلەرنى توخۇ دان چوقۇغاندەك قىلىدىغان كىشى بىر ياكى ئىككى تال خورمىنى ئالدىراپ يېيىش بىلەن ئاچلىقىنى قاندۇرالمىغان كىشىگە ئوخشاشتۇر» دېگەن. [بەيھەقى، تەبەرانىي رىۋايەت قىلغان، ئىبنى خۇزەيمە «سەھىھ» دېگەن ھەدىس]

رۇكۇدا ئوقۇلىدىغان دۇئا ۋە زىكرلەر

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇدا تۆۋەندىكى ھەر تۈرلۈك دۇئا ۋە زىكرلەردىن ھەر قېتىمدا خالىغانلىرىنى ئېيتاتتى:

1 - {سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمُ} (ئۈچ قېتىم). [ئەھمەد، ئەبۇ داۋۇد، ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە ئۈچ قېتىمدىن ئارتۇق ئېيتاتتى.

2 - {سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمُ وَبِحَمْدِهِ} (ئۈچ قېتىم). [ئەبۇ داۋۇد، دارقۇتنىي، ئەھمەد، تەبەرانىي رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

3 - {سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ} [مۇسلىم، ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]

4 - {سُبْحَانَكَ اَللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي} پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ دۇئانى رۇكۇ ۋە سەجدىلىرىدە كۆپ ئېيتاتتى ۋە قۇرئان كەرىمدىكى: {فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا}يەنى «رەببىڭغا تەسبىھ ئېيتقىن، ھەمدۇ سانا ئېيتقىن ۋە ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلىگىن. ئاللاھ ھەقىقەتەن تەۋبىنى بەك قوبۇل قىلغۇچىدۇر.» دېگەن ئايەتنىڭ تەقەززاسى بويىچە ئىش كۆرەتتى. [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

5 - {اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ. وَبِكَ آمَنْتُ. وَلَكَ أَسْلَمْتُ. خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي. وَمُخِّي وَعَظْمِي وَعَصَبِي}تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ساڭا رۇكۇ قىلدىم، ساڭا ئىمان ئېيتتىم، ساڭا بويسۇندۇم، قولىقىم، كۆزۈم، مېڭەم، سۆڭەكلىرىم، بارچە سەزگۈ ئەزالىرىم ساڭا ھۆرمەت بىلدۈرمەكتە.» [مۇسلىم، ئەھمەد، تىرمىزى رىۋايىتى]

6 - {اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ أَنْتَ رَبِّي خَشَعَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَدَمِي وَلَحْمِي وَعَظْمِي وَعَصَبِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سېنىڭ ئۈچۈن رۇكۇ قىلدىم، ساڭا ئىمان ئېيتتىم، ساڭا بويسۇندۇم، ساڭا تەۋەككۇل قىلدىم،

سەن مېنىڭ رەببىمسەن، قولىقىم، كۆزۈم، قېنىم، گۆشۈم، سۆڭىكىم ۋە بارچە سەزگۈ ئەزالىرىم ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھقا ھۆرمەت بىلدۈرمەكتە.» [نەسائىي رىۋايىتى]

7 - {سُبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ وَالْمَلَكُوتِ وَالْكِبْرِيَآءِ وَالْعَظَمَةِ} تەرجىمىسى: «پاك ئاللاھ كۈچ ـ قۇۋۋەت، پادىشاھلىق، چوڭلۇق ۋە كاتتىلىق ئىگىسىدۇر.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى، «سەھىھ»ھەدىس]

رۇكۇ قىلىش مىقدارى

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ رۇكۇ قىلىشى، رۇكۇدىن كېيىنكى تۇرۇشى، سەجدىلىرى ۋە ئىككى سەجدە ئارىلىقىدا ئولتۇرۇشى ئۇزۇنلۇقتا بىر ـ بىرىگە ئاساسەن ئوخشاپ كېتەتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە قۇرئان ئوقۇماسلىق

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە قۇرئان ئوقۇشتىن توسقان»، ئۇ مۇنداق دەيتتى: «بىلىڭلارکى، مەن رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە قۇرئان ئوقۇشتىن مەنئى قىلىندىم. رۇكۇدا ئاللاھ تائالانى ئۇلۇغلاڭلار، ئەمما سەجدىدە دۇئانى كۆپ قىلىشقا تىرىشىڭلار، سەجدىلەردە قىلىنغان دۇئا ئىجابەت بولۇشقا ئەڭ يېقىندۇر.» [مۇسلىم ۋە ئەبۇ ئەۋانە رىۋايەتلىرى]

رۇكۇدىن تۇرۇش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈمۈرتقىسىنى رۇكۇدىن كۆتۈرگەن ھالدا: {سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ}يەنى «ئاللاھ ئۇنىڭغا ھەمدۇ سانا

ئېيتقانىنى ئاڭلىغۇچىدۇر»دەيتتى. نامازنى ناقىس ئوقۇغان بىرىگە ئاگاھلاندۇرۇش بېرىپ مۇنداق دېگەن: «تەكبىر ئېيتىپ ئاندىن رۇكۇ قىلمىغىچە ۋە رۇكۇدىن تۇزلەنگىچىلىك {سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ} دېمىگىچە ھېچكىمنىڭ نامىزى تولۇق بولمايدۇ.» [ئالدىنقىسى بۇخارىي بىلەن مۇسلىم، كېيىنكىسى ئەبۇ داۋۇد ۋە ھاكىم رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرگىنىدە ھەر بىر ئورگان ئۆز جايىغا بېرىپ بولغانغا قەدەر ئۆزە تۇپتۇز تۇراتتى.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

ئاندىن «ئۆزە تۇرۇپ: {رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ}يەنى «پەرۋەردىگارىمىز! ساڭا كۆپلەپ ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن»دەيتتى. [بۇخارىي ۋە ئەھمەد رىۋايىتى].

ئۇ مۇنداق دەيتتى: «ئىمام ئۇنىڭغا ئىقتىدا قىلىش ئۈچۈن تۇرىدۇ. ئىمام: {سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ}دېگەندە، سىلەر: {رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ} دەڭلار. ھەقىقەتەن كىمنىڭ سۆزى پەرىشتىلەرنىڭ سۆزىگە ئۇدۇل كېلىدىكەن، ئۇنىڭ ئۆتكەن بارلىق گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇدىن تۇرۇشتا تەكبىر ئېيتقىنىدا، ئىككى قولىنى خۇددى نامازغا كىرىش تەكبىرىدە كۆتۈرگەن شەكىلدە كۆتۈرەتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

رۇكۇدىن تۇرۇپ تۆۋەندىكىلەردىن بەزىدە ئۇنى، بەزىدە بۇنى (خالىغانلىرىنى) ئېيتاتتى:

1 - {رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ} [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى].

2 - {رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ} [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

3 - بەزىدە يوقىرىقى ئىككىسىگە: {اَللَّهُمَّ} سۆزىنى قوشۇپ ئېيتاتتى. [بۇخارىي، ئەھمەد رىۋايىتى]

4 - {اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ملْءَ السَّمَاوَات وَملْءَ الأَرْض وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا وَملْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ} يەنى «پەرۋەردىگارىمىز! ساڭا ئاسمانلار، زېمىن ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكىلەر تولغىچە ۋە سەن يارىتقان ھەمدە يارىتىدىغان جىمى مەۋجۇداتنىڭ سانىچە ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

5 - {أَهْلُ الثَّنَاء وَالْمَجْد. اللَّهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ} يەنى «ئاللاھ ھەمدۇ سانا ئېيتىشقا ۋە ئۇلۇغلاشقا ھەقلىقتۇر. ئى ئاللاھ! سەن توسقاننى بەرگۈچى يوق ۋە سەن بەرگەننى توسۇالغۇچى يوق. سېنىڭ دەرگاھىڭدا بايلارنىڭ بايلىقى ئەسقاتمايدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

6 - {رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْداً كَثِيراً طَيِّباً مُبَارَكاً فِيهِ} يەنى «پەرۋەردىگارىمىز! ساڭا كۆپلەپ ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن.» [بۇخارىي رىۋايىتى]

يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەھەججۇد نامىزىدا مۇنۇ سانانى تەكرارلايتتى:

7 - {لِرَبِّيَ الْحَمْدُ، لِرَبِّيَ الْحَمْدُ} يەنى «پەرۋەردىگارىمغا ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن، پەرۋەردىگارىمغا ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن.» بۇنى شۇنچە كۆپ تەكرارلايتتىكى، رۇكۇدىن تۇرغاندىكى بۇ قىيامنىڭ مىقدارى قىرائەتنىڭ قىيامغا يېقىن بولغان رۇكۇنىڭ مىقدارىغا

يېقىنلىشىپ قالاتتى. قىرائەتنىڭ قىيامىدا بەقەدەر سۈرىسىنى ئوقۇغان ئىدى. [نەسائى ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]

سەجدە

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىگە بېرىشتا تەكبىر ئېيتاتتى» ۋە باشقىلارنىمۇ شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيتتى: «رۇكۇدىن تۇرۇشتا {سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ} دېمىگىچە، ئاندىن ئۆرە تۇپتۇز تۇرمىغىچە، ئاندىن {اللهُ أَكْبَرُ} دەپ تەكبىر ئېيتىپ سەجدىگە بارمىغىچە ۋە سەجدىدە بوغۇملىرى ئورنىغا چۈشۈپ ئارام ئالغىچىلىك ئالدىرىماي تۇرمىغىچە ھېچكىمنىڭ نامىزى تولۇق بولمايدۇ.» [ئالدىنقىسى بۇخارىي ۋە مۇسلىم، كېيىنكىسى ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان ۋە ھاكىم«سەھى»دېگەن ھەدىس]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىگە بېرىشتا بەزىدە ئىككى قولىنى كۆتۈرەتتى.» [نەسائي، دارقۇتنني رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدە قىلىشتا ئىككى قولىنى تىزلىرىدىن ئاۋۋال يەرگە قويىاتتى.» [ئىبنى خۇزەيمە، دارقۇتنى رىۋايەت قىلغان ۋە ھاكىم«سەھىھ»دېگەن ھەدىس]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىدە «ئىككى ئالقىنىغا تايىناتتى، ئىككى ئالقىنىنى يەرگە يېيىپ»، «بارماقلىرىنى يىغقان ھالدا»، «قىبلىگە قارىتاتتى.» [ئالدىنقىسىنى ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان، ھاكىم «سەھىھ»دېگەن، ئىككىنچىسىنى ئىبنى خۇزەيمە ۋە بەيھەقي رىۋايەت قىلغان، ھاكىم «سەھىھ»دېگەن، ئاخىرقىسىنى بەيھەقي رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىدە ئىككى قولىنى ئىككى مۇرىسىنىڭ ئۈدۈلىدا تۇتاتتى»، بەزىدە «ئىككى قولىقىنىڭ ئۈدۈلىدا تۇتاتتى»، «بۇرنى بىلەن پىشانىسىنى يەرگە تولۇق تەككۈزەتتى»، «ئىككى قولىنى ئىككى بېقىنىدىن يىراق تۇتاتتى.» [بىرىنچىسى بىلەن ئۆچىنچىسىنى ئەبۇ داۋۇد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان ۋە تىرمىزى «سەھىھ»دېگەن، ئىككىنچىسىنى ئەبۇ داۋۇد ۋە نەسائىي رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس، تۆتىنچىسىنى ئىبنى خۇزەيمە رىۋايەت قىلغان ۋە «سەھىھ»دەپ باھالىغان ھەدىس]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىدە: «ئىككى تىزى بىلەن ئىككى پۇتىنى يەرگە تولۇق تەككۈزەتتى»، «پۇتلىرىنىڭ ئالدى تەرىپىنى بارماقلىرى بىلەن بىرگە قىبلىگە قارىتاتتى»، «ئىككى پۇتىنى تىكلەپ تۇراتتى.» [بىرىنچىسى بىلەن ئۆچىنچىسىنى بەيھەقي، ئىككىنچىسىنى بۇخارىي بىلەن ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

ئۇ يەنە مۇنداق دەيتتى: «ئىنسان سەجدە قىلغاندا، پەتتە ئورگان ئۇنىڭ بىلەن بىرگە سەجدە قىلىدۇ. ئۇلار: يۈز، ئىككى ئالقان، ئىككى تىز ۋە ئىككى پۇتتۇر.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

سەجدىنى ئالدىرىماي قىلىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى تولۇق ئادا قىلىشقا بۇيرۇيتتى. ھەتتا بۇ ئىككىسىنى تولۇق ئادا قىلمىغۇچىلارنى ئاچلىقتىن بىر ياكى ئىككى خورمىنى ئالدىراپ يېگەن بولسىمۇ ئاچلىقى قامدالمىغان كىشىگە ئوخشاتقان ۋە مۇنداق دېگەن: «ئوغرىلارنىڭ ئەڭ يامىنى ئۆزىنىڭ نامىزىنى(رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى

تولۇق ئادا قىلماسلىق بىلەن)ئوغرىلايدىغان كىشىدۇر.» [تەبەرانى ۋە هاكىم رىۋايەت قىلغان، هاكىم «سەهىھ»دېگەن هەدىس]

ئۇ مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە ئۇمۇرتقىسىنى تۆز تۇتالمىغان كىشىنىڭ نامىزىغا نەزەر سالمايدۇ.» [ئەھمەد، تەبەرانىي رىۋايىتى]

سەجدىدە ئوقۇلىدىغان زىكىر ۋە دۇئالار

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام سەجدە قىلغىنىدا، تۆۋەندىكى كۆپلىگەن هەرتۈلۈك دۇئا ۋە زىكىرلەردىن تاللاپ بەزىدە ئۇنى، بەزىدە بۇنى ئوقۇيتتى:

1 - {سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَىٰ} (ئۈچ قېتىم). [ئەھمەد، ئەبۇ داۋۇد، ئىبنى ماجە، ئىبنى خۇزەيمە رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام «بەزىدە {سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى}نى ئۈچ قېتىمدىن كۆپرەك ئېيتاتتى.» (بۇھەدىسىلەردىن پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ رۇكۇ بىلەن سەجدىلەرنىڭ مىقدارىنى ئوخشاش قىلىدىغانلىقى ئىپادىلىنىدۇ).

2 - {سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَىٰ وَبِحَمْدِهِ}(ئۈچ قېتىم) [ئەھمەد، تەبەرانىي، ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]

3 - {سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ} [مۇسلىم رىۋايىتى]

4 - {سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي} پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بۇ دۇئانى رۇكۇ ۋە سەجدىلىرىدە ناھايىتى كۆپ ئوقۇيتتى. [بۇخارىي ۋە مۇسلىم]

5 - {اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ. وَبِكَ آمَنْتُ. وَلَكَ أَسْلَمْتُ وَأَنْتَ رَبِّي، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ} [مۇسلىم رىۋايىتى]

6 - {اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّهُ وَجِلَّهُ، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَعَلاَنِيَتَهُ وَسِرَّهُ} [مۇسلىم رىۋايىتى]

7 - {سَجَدَ لَكَ سُوَادِي وَخَيَالِي، وَآمَنَ بِكَ فُؤَادِي أَبُوءُ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، هَذِهِ يَدِي وَمَا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي} [ئەبزاز رىۋايىتى، ھاكىم «سەھىھ»دىگەن]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەھەججۇد نامازلىرىدا مۇنۇ دۇئالارنى ئوقۇيتتى:

8 - {سُبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ وَالْمَلَكُوتِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ} تەرجىمىسى: «پاك ئاللاھ كۆچ ـ قۇۋۋەت، پادىشاھلىق، چوڭلۇق ۋە كاتتىلىق ئىگىسىدۇر.» [ئەبۇ داۋۇد، نەسائىي رىۋايىتى، «سەھىھ»ھەدىس]

9 - {سُبحانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لاَاِلَهَ الاَّ أَنْتَ} [مۇسلىم رىۋايىتى]

10 - {اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ} [نەسائىي رىۋايىتى، ھاكىم«سەھىھ»دىگەن]

11 - {اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فِي قَلْبِي نُوراً، وَفِي لِسَانِي نُوراً، وَفِي سَمْعِي نُوراً، وَفِي بَصَرِي نُوراً، وَمِنْ فَوْقِي نُوراً، وَمِنْ تَحْتِي نُوراً، وَعَنْ يَمِينِي نُوراً، وَعَنْ شِمَالِي نُوراً، وَمِنْ بَيْنِ يَدَيَّ نُوراً، وَمِنْ خَلْفِي نُوراً، وَاجْعَلْ فِي نَفْسِي نُوراً، وَأَعْظِمْ لِي نُوراً} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! دىلىمنى ئاق قىلغىن، كۆزۈمنى نۇرلۇق قىلغىن، قۇلقىمنى نۇرلۇق قىلغىن، ئوڭ ۋە سول تەرىپىمنى نۇرلۇق قىلغىن، ئۈستى ۋە ئاستى تەرىپىمنى

نۇرلۇق قىلغىن، ئالدى ۋە ئارقا تەرىپىمنى نۇرلۇق قىلغىن، مېنى نۇرلۇق قىلغىن ۋە ماڭا ئاتا قىلغان نۇرۇڭنى كاتتا قىلغىن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

12 - {اَللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ. لاَ أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سېنىڭ رازىلىقىڭغا سېغىنىپ غەزىبىڭدىن پاناھ تىلەيمەن، سېنىڭ ئاپىيىتىڭگە سېغىنىپ ئازابىڭدىن پاناھ تىلەيمە. ساڭا سېغىنىپ سېنىڭدىن پاناھ تىلەيمەن. سېنى سەن ئۆزۈڭنى مەدھىيىلىگەن رەۋىشتە مەدھىيىلەشتىن ئاجىزمەن.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

سەجدىدە قۇرئان ئوقۇماسلىق

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە قۇرئان ئوقۇشنى مەنئى قىلاتتى. بۇ ئىككىسىدە دۇئانى كۆپ قىلىشقا بۇيرۇيتتى ۋە مۇنداق دەيتتى: «بەندىسىڭ ئاللاھقا ئەڭ يېقىن بولىدىغان چېغى ئۇنىڭ سەجدە قىلىۋاتقان ۋاقتىدۇ. سەجدىدە دۇئانى كۆپ قىلىڭلار.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

سەجدىنى ئۇزۇن قىلىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىنى ئۇزۇن قىلىشتا رۇكۇغا يېتىشىپ قالاتتى. بەلكى بەزىدە بەزىبىر سەۋەبلەر تۈپەيلى سەجدىنى رۇكۇدىنمۇ ئۇزۇنراق قىلاتتى.

ئابدۇللاھ ئىبنى شەددات ئاتىسىدىن رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە مۇنداق دېگەن: «بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام

نەۋرىلىرىدىن ئىمام ھەسەن ياكى ئىمام ھۈسەين(ئاللاھ ئۇلاردىن رازى بولغاي)نى كۆتۈرگىنىچە بىزگە پىشىن ياكى ئەسىر نامىزىنى ئوقۇپ بېرىشكە چىقىپ، مېھرابقا ئۆتتى، ئۇنى ئوك يېنىدا ئولتۇرغۇزۇپ قويدى. ئاندىن تەكبىر ئېيتىپ نامازغا باشلىدى. سەجدىنى شۇنداق ئۇزۇن قىلدىكى، بېشىمنى كۆتۈرۈپ قاراپ سالدىم ۋە ھېلىقى كىچىك بالىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دۈمبىسىگە مىنىپ ئويناۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. ئاندىن ھامان سەجدىگە قايتتىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنى تۈگەتكەندىن كېيىن، ساھابىلار "يا رەسۇلەللاھ! سەجدىلەرنىڭ بىرىنى بەكمۇ ئۇزۇن قىلدىڭىزكى، بىز بىرەر ئىش يۈزبەرگەنمىدۇ ياكى ۋەھى كەلگەنمىدۇ، دەپ قالدۇق" دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ "سىلەر گۇمان قىلغانلارنىڭ ھېچقايسىسى يۈزبەرمىدى. ئەمما بالام ئۈستۈمگە مىنىۋالغانىدى، ئۇنىڭ ئويۇنى تۈگىمەستىن تۇرۇپ كېتىشىنى ياقتۇرمىدىم" دېدى.» [نەسائى ۋە ئىبنى ئەساكىر رىۋايىتى، ھاكىم«سەھىھ» دېگەن ھەدىس]

بۇ ھەدىس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەزىدە سەجدىنى شۇنچىلىك ئۇزۇن قىلىدىغانلىقىنى ئىپادىلىگەنىدەك، ئۇ زاتنىڭ ئىنتايىن مېھرى – شەپقەتلىك، خۇسۇسەن كىچىك بالىلارغا بەكمۇ مېھرىبان ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدۇ. كۆپىنچە دىندارلارنىڭ قوپاللىقى ۋە رەھىمسىزلىكىگە ھەيرانمەن. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گۈزەل ئەخلاقىغا ئەگەشمەستىن، ئۇنىڭ ئىبادەتلىرىگىلا ئەگىشىشكە بۇيرۇلغانمۇ؟ ياق! گۈزەل ئەخلاق ئىماننىڭ ئالامىتى ۋە ئەمەل – ئىبادەتلەرنىڭ جەۋھىرىدۇر.

ئۇيغۇر كتاب تورى
www.uyghurkitap.com

سەجدىدىن تۇرۇش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بېشىنى سەجدىدىن تەكبىر ئېيتقان هالدا كۆتۈرەتتى» ۋە باشقىلارنىمۇ شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دېگەن: «سەجدىنى بوغۇملىرى ئۆز ئورنىغا تولۇق كېلىپ ئارام تاپقىچىلىك ئالدىرىماي قىلمىغىچە، ئاندىن تەكبىر ئېيتىپ، سەجدىدىن بېشىنى كۆتۈرۈپ تولۇق ئورنىشىپ ئولتۇرمىغىچە ھېچكىمنىڭ نامىزى تولۇق بولمايدۇ.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى، ھاكىم «سەھىھ» دېگەن]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىدىن تۇرۇشتا بەزىدە تەكبىر بىلەن بىرگە ئىككى قولىنى كۆتۈرەتتى.» [ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان «سەھىھ» ھەدىس]

ئاندىن «سول پۇتىنىڭ ئۈستىگە ئولتۇراتتى ۋە ئوڭ پۇتىنى تىكلەيتتى»، «ئوڭ پۇتىنىڭ بارماقلىرىنى قىبلىگە قارىتاتتى.» [ئالدىنقىسىنى بۇخارىي، كېيىنكىسىنى نەسائىي رىۋايەت قىلغان]

ئىككى سەجدە ئارىسىدىكى ئولتۇرۇش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى سەجدە ئارىسىدىكى ئولتۇرۇشتا ھەر بىر سۆڭەك ئۆز ئورنىغا تولۇق چۈشۈپ بولغىنىدىن خاتىرجەم بولغىچىلىك ئولتۇراتتى» ۋە باشقىلارنىمۇ شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيتتى: «شۇنداق قىلمىغىچە ھېچبىرىڭلارنىڭ نامىزى تولۇقلانمايدۇ.» [ئالدىنقىسى ئەبۇ داۋۇد بىلەن بەيھەقىي، كېيىنكىسى ئەبۇ داۋۇد ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان «سەھىھ» ھەدىسلەر]

ئىككى سەجدە ئارىلىقىدا زىكىر ئېيتىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى سەجدە ئارىسىدىكى ئولتۇرۇشتا تۆۋەندىكى زىكىرلەرنى ئېيتاتتى:

1- {رَبِّ اغْفِرْلِي، رَبِّ اغْفِرْلِي} تەرجىمىسى: «ئى پەرۋەردىگارىم! گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، ئى پەرۋەردىگارىم! گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن.» [ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى]

2 - {اَللَّهُمَّ اغْفِرْلِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَاجبُرْنِي وعَافِنِي وَارْزُقْنِي وَارْفَعْنِي} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا رەھىم قىلغىن، مېنى توغرا يولغا ھىدايەت قىلغىن، مېنى ياخشى ئىشلارغا مۇيەسسەر قىلغىن، ماڭا ساقلىق ۋە كەڭ رىزىق ئاتا قىلغىن، مەرتىبەمنى يوقىرى قىلغىن.» [بۇخارىي، مۇسلىم ۋە باشقىلار رىۋايىتى]

ئىككىنچى سەجدىگە بېرىش

ئاندىن «تەكبىر ئېيتىپ ئىككىنچى سەجدىگە بارىتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

«بۇ تەكبىر بىلەن بىرگە بەزىدە ئىككى قولىنى كۆتۈرەتتى.» [ئەبۇ داۋۇد ۋە ئەبۇ ئەۋانە رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

ئاندىن «سەجدىدىن بېشىنى كۆتۈرەتتى ۋە تەكبىر ئېيتاتتى»، «بەزىدە ئىككى قولىنى كۆتۈرەتتى.» [ئالدىنقىسى ئەبۇ داۋۇد بىلەن ھاكىم، كېيىنكىسى ئەبۇ داۋۇد ۋە ئەبۇ ئەۋانە رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىسلەر]

سەجدىدىن رەكئەتكە تۇرۇش

ئاندىن «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەرگە تايانغان ھالدا ئىككىنچى رەكئەتكە تۇراتتى.» [بۇخارىي ۋە شافئىي رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككىنچى رەكئەتكە تۇرۇشتا ئىككى قولىغا تايىنىپ تۇراتتى.» [ئەبۇ ئىسھاق، بەيھەقي رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

بىرىنچى تەشەھھۇدتا ئولتۇرۇش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىنكى ئولتۇرۇشتا خۇددى ئىككى سەجدە ئارىلىقىدىكى ئولتۇرشقا ئوخشاش «سول پۇتىنىڭ ئۈستىگە ئولتۇراتتى.» [نەسائىي رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى ئىتتىنىڭ ئولتۇرغىنىدەك ئولتۇرۇشتىن مەنئى قىلغان ئىدى.» [ئەھمەد رىۋايىتى]

ئەبۇ ئۇبەيدە ۋە باشقىلار «ئىتتىنىڭ ئولتۇرغىنىدەك ئولتۇرۇش»نى چۈشەندۈرۈپ مۇنداق دېگەن: «ئىتتىنىڭ ئولتۇرغىنىدەك ئولتۇرۇش ــ ئەر كىشىنىڭ ساغرىسىنى يەرگە چاپلاپ، ئىككى پۇتىنى تىكلەپ ۋە ئىككى قولىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرۇشتۇر.»

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەشەھھۇدتا («ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇشقا) ئولتۇرغىنىدا، ئوڭ ئالقىنىنى ئوڭ تىزىنىڭ ئۈستىگە،

سول ئالقىنىنى سول تىزىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، بارماقلىرىنى يېيىپ ئولتۇراتتى.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئادەمنىڭ نامازدا سول قولىغا تايىنىپ ئولتۇرغىنىنى كۆرۈپ، ئۇنى مۇنداق ئولتۇرۇشتىن مەنئى قىلغان ۋە «ئۇ يەھۇدىيلارنىڭ ئولتۇرۇشىدۇر» دېگەن. [بەيھەقي رىۋايەت قىلغان ۋە ھاكىم «سەھىھ» دېگەن ھەدىس]

تەشەھھۇد ئوقۇش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر قانداق نامازنىڭ ئىككىنچى رەكئىتىدىن كېيىن تەشەھھۇد(ئەتتەھىياتۇ) ئوقۇيتتى.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىن تەشەھھۇد ئوقۇشنى ئۇنۇتسا، نامازنىڭ ئاخىرىدا سەجدە سەھۋى قىلاتتى.» [بۇخارىي، مۇسلىم رىۋايىتى]

تەشەھھۇد ئوقۇغاندا كۆرسەتكۈچ بارمقىنى مىدىرلىتىش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەشەھھۇدتا ئولتۇرغىنىدا، سول قولىنىڭ ئالقىنىنى يايغان ھالدا، سول تىزىنىڭ ئۈستىگە قويىاتتى، ئوڭ قولىنىڭ بارماقلىرىنى بولسا، ئاچمايتتى، كۆرسەتكۈچ (بىگىز)بارمقى بىلەن قىبلىگە ئىشارەت قىلاتتى ۋە كۆزىنى ئۇنىڭغا تىكەتتى.» [مۇسلىم، ئىبنى خۇزەيمە ۋە ئەبۇ ئەۋانە رىۋايىتى]

«كۆرسەتكۈچ بارمقى بىلەن قىبلىگە ئىشارەت قىلغىنىدا، باش بارمقىنى ئوتتۇرا بارمقىنىڭ ئۈستىگە قويىاتتى.» [مۇسلىم ۋە ئەبۇ ئەۋانە رىۋايىتى]

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى ئىككىنچى تەشەھھۇدنىڭ ھەممىسىدە قىلاتتى.» [نەسائىي ۋە بەيھەقي رىۋايەت قىلغان «سەھىھ» ھەدىس]

ئۇ مۇنداق دەيتتى: «كۆرسەتكۈچ بارماق بىلەن قىلىنغان بۇ ئىشارەت شەيتانغا تۆمۈردىنمۇ قاتتىق زەربە ھېسابلىنىدۇ.» [ئەھمەد ۋە بەززاز رىۋايىتى]

ھازىرقى زامان ئاتاغلىق ھەدىسشۇناس ئالىمى ئەللامە مۇھەممەد ناسىرۇددىن ئەلبانىي «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامازدا ئوقۇش كەيپىيىتى» ناملىق ئەسىرىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئەمما ئىشارەتتىن كېيىن بارماقنى چۈشۈرۈش ياكى «ئەتتەھىياتۇ» دىكى « لاَ إِلَـهَ (لائىلاھە)» دېگەندە يەرگە كەلگەندە، ئۇ قولنىڭ كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى كۆتۈرۈپ «إِلاَّ اللهُ (ئىللەللاھۇ)» دا چۈشۈرۈش توغرۇلۇق سۆزلەتتىن ئاساس يوق.» [صفة صلاة النبي 159 - بەت]

ئاخىرقى ئولتۇرۇش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنىڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشىدىمۇ خۇددى ئىككى رەكئەتتىن كېيىنكى بىرىنچى ئولتۇرۇشقا ئوخشاش ئولتۇراتتى ۋە باشقىلارنىمۇ شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇيتتى. ئاخىرقى ئولتۇرۇشنىڭ ئالدىنقى ئولتۇرۇشتىن پەرقلىنىدىغىنى بىرلا يېرى شۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاخىرقى ئولتۇرۇشتا «ئوڭ ساغرىسىنى ئوڭ پۇتىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، سول ساغرىسىنى يەرگە چاپلاپ ئولتۇراتتى، ئوڭ پۇتىنى تىكلەپ بارماقلىرىنى قىبلىگە قارىتاتتى، ئەمما سول پۇتىنى ئوڭ تەرىپىدىن چىقىراتتى»، «بەزىدە ئوڭ پۇتىنى تىكلىمەستىن، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئولتۇراتتى.»

[ئالدىنقىسىنى بۇخارىي، ئەبۇ داۋۇد، كېينكىسىنى مۇسلىم ۋە ئەبۇ ئەۋانە رىۋايەت قىلغان]

تەشەھھۇدنىڭ تېكستى

تەشەھھۇد — «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇش دېگەنلىكتۇر. تەشەھھۇد ئوقۇش نامازنىڭ پەرزلىرىدىن سانىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىغا ھەرتۇرلۈك تەشەھھۇدلارنى ئۆگەتكەن بولۇپ، ئەڭ ئۆلگىلىك تەشەھھۇد ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا ئۆگەتكەن تەشەھھۇدتۇر.

ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ قولۇمنى ئىككى ئالقىنىنىڭ ئارىسىغا ئېلىپ تۇرۇپ ماڭا مۇنۇ تەشەھھۇدنى خۇددى قۇرئان سۈرىلىرىنى ئۆگەتكەندەك ئۆگەتكەن ئىدى:

{اَلتَّحِيّاتُ لِلّه وَالصَلَوَاتُ والطيِّباتُ: السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّها النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ الله وَبَرَكَاتَهُ، السَّلاَمَ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَاد الله الصَالحِيَن، أَشْهَدُ أنْ لاَ إِلَهَ إلاّ الله، وأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ} تەرجىمىسى: «جىمى مەدھىيىلەر، بەش ۋاخ نامازغا ۋە باشقا جىسمانىي ئىبادەتلەر، ياخشى ئەمەللەر ئاللاھ تائالاغا خاستۇر. ئاللاھنىڭ سالامى، رەھمىتى ۋە بەرىكىتى سىزگە بولسۇن ئى ئۇلۇغ پەيغەمبەر! بىز(نامازغا ھازىر بولغان بارلىق جامائەت ۋە پەرىشتىلەر)گە ۋە ئاللاھنىڭ ياخشى بەندىلىرىگىمۇ ئاللاھنىڭ ئاپىيىتى ۋە ئامانلىقى بولغاي. ئاللاھتىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقلىقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە بەرھەق پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە چىن قەلبىمدىن گۇۋاھلىق

www.qolyazma.com

ببرىمەن.» [بۇخارىي، مۇسلىم ۋە باشقا بارلىق ھەدىسشۇناسلار رىۋايەت قىلغان ھەدىس]

ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ يەنە مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئارىمىزدا ھايات ۋاقتىدا بىز «ئەتتەھىياتۇ» نى ئوقۇغاندا، {السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّها النَّبِيُّ}يەنى «ئاللاھنىڭ سالامى سىزگە بولسۇن ئى ئۇلۇغ پەيغەمبەر!» دەيتتۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىن، {السَّلاَمُ عَلَى النَّبِيِّ} يەنى«ئاللاھنىڭ سالامى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بولسۇن!» دەيدىغان بولدۇق.» [بۇخارىي، مۇسلىم ۋە ئەبۇ شەيبە رىۋايىتى]

ئەللامە مۇھەممەد ناسىرۇددىن ئەلبانىي يوقىرىقى ئەسىرىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئىبنى مەسئۇدنىڭ بۇ ھەدىسى ساھابىلارنىڭمۇ شۇنداق قىلغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھايات چاغلاردا ساھابىلارنىڭ{السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّها النَّبِيُّ} دېگەنلىكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىنَ، ئۇلارنىڭ بۇنى {السَّلاَمُ عَلَى النَّبِيِّ}گە ئۆزگەرتكەنلىكى ئەلۋەتتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆرسەتمىسى بىلەن ئەمەلگە ئاشقان ئىش بولىشى كېرەك. «ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا(پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى)نىڭ ساھابىلارغا {السَّلاَمُ عَلَى النَّبِيِّ}دەپ ئۆگىتەتتى»دېگەن «سەھىھ» ھەدىسمۇ دېگەنلىرىمىزنى گۇۋاھلەندۇرىدۇ.» [الفوائد 11 - توم 54 - بەت]

«ئەتتەھىياتۇ»دىن كېيىن دۇرۇد ئوقۇش

نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولۇتۇرۇشتا «ئەتتەھىياتۇ»نى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشنىڭ

ئەھمىيىتى ناھايىتى چوڭدۇر. بۇ ھەنەفي ۋە مالىكي مەزھەپلىرىگە كۆرە، سۈننەتتۇر. [الفقه الإسلامي وأدلته 1 - توم 665 - بەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئادەمنىڭ نامازدا ئاللاھ تائالاغا ھەمدۇ سانا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتماستىنلا دۇئا قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ قېلىپ: «بۇ ئالدىراپ كەتتى» دېگەن، ئاندىن ئۇنىڭغا ۋە باشقىلارغا خىتاب قىلىپ: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار نامىز ئوقۇماقچى بولغىنىدا، ئالدى بىلەن ئاللاھقا ھەمدۇ سانا، پەيغەمبەرگە دۇرۇد ئېيتسۇن، ئاندىن خالىغان دۇئاسىنى قىلسۇن.» [ئەھمەد، ئەبۇ داۋۇد ۋە ئىبنى خۇزەيمە رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر ئادەمنىڭ نامازدا ئاللاھ تائالاغا ھەمدۇ سانا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتقانلىقىنى ئاڭلاپ قېلىپ: «دۇئا قىلغىن ئىجابەت بولىدۇ، سورىغىن ئېرىشىسەن» دېگەن. [نەسائي رىۋايەت قىلغان «سەھىھ» ھەدىس]

دۇئا قىلغاندا، ئالدى بىلەن ئاللاھ تائالاغا ھەمدۇ سانا، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشنىڭ زۆرۈرلىكى نامازدىكى دۇئالارغىلا خاس ئەمەس، بەلكى قانداقلا بىر ۋاقىتتا قىلىنغان دۇئالارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

دۇئادىن ئاۋۋال تۆت نەرسىدىن پاناھ تىلەش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيتتى: «سىلەر نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشتا تەشەھھۇدنى ئوقۇپ بولغىنىڭلاردىن كېيىن، ئاللاھ تائالاغا سېغىنىپ مۇنۇ تۆت نەرسىدىن پاناھ تىلەڭلار: **{اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ}** تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ساڭا

سىغىنىپ دوزاخ ئازابىدىن، قەبرى ئازابىدىن، ھايات ۋە ماماتلىقنىڭ پىتنىسىدىن، دەججالنىڭ پىتنىسىنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن.» ئاندىن ئۆزۈڭلار ئۈچۈن خالىغان دۇئالىرىڭلارنى قىلىڭلار.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

سالام بېرىشتىن بۇرۇن دۇئا قىلىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا كۆپلىگەن ھەرخىل دۇئالاردىن گاھ ئۇنى، گاھ بۇنى ئوقۇيتتى ۋە «نامازنى ئوقۇغۇچىنى بۇ دۇئالاردىن خالىغانلىرىنى ئوقۇشقا بۇيرۇيتتى.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سالام بېرىشتىن ئاۋۋال ئوقۇغان دۇئالار تۆۋەندىكىلەر:

1 - {اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ، اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ساڭا سىغىنىپ قەبرى ئازابىدىن پاناھ تىلەيمە، دەججالنىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تىلەيمەن، ساڭا سىغىنىپ ھايات ۋە ماماتلىقنىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! ساڭا سىغىنىپ گۇناھقا چۆمۈشتىن ۋە قەرزدارلىقتىن پاناھ تىلەيمە.» [بۇخارىي ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]

2 - {اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ساڭا سىغىنىپ قىلغانلىرىمنىڭ ۋە قىلمىغانلىرىمنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمە.» [نەسائىي رىۋايىتى قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

3 - {اللَّهُمَّ بِعِلْمِكَ الْغَيْبَ وَقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ أَحْيِنِي مَا عَلِمْتَ الْحَيَاةَ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْرًا لِي اللَّهُمَّ وَأَسْأَلُكَ خَشْيَتَكَ فِي الْغَيْبِ

وَالشَّهَادَةَ وَأَسْأَلُكَ كَلِمَةَ الْحَقِّ فِي الرِّضَا وَالْغَضَبِ وَأَسْأَلُكَ الْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى وَأَسْأَلُكَ نَعِيماً لاَ يَنْفَدُ وَأَسْأَلُكَ قُرَّةَ عَيْنٍ لاَ تَنْقَطِعُ وَأَسْأَلُكَ الرِّضَاءَ بَعْدَ الْقَضَاءِ وَأَسْأَلُكَ بَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ وَالشَّوْقَ إِلَى لِقَائِكَ فِي غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ وَلاَ فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ اللَّهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الإِيمَانِ وَاجْعَلْنَا هُدَاةً مُهْتَدِينَ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سېنىڭ غەيبىي ئىلمىڭ، چەكسىز قۇدرىتىڭگە سېغىنىپ ھاياتلىقىم مېنىڭ ئۇچۇن ياخشى بولىدىغان بولسا ماڭا ھايات بېغىشلىشىڭنى، ۋاپاتىم مېنىڭ ئۇچۇن ياخشى بولسا مېنى ۋاپات قىلدۇرۇشىڭنى تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن ئادەم بار - يوق ھەرقانداق جايدا سەندىن قورقىدىغان تەقۋالىقنى تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! رازىمەنلىك ۋە غەزەبلىك ھەرقانداق ھالىتىمدە ھەق سۆزنى ئېيتىشىمنى سەندىن سورايمەن. ئى ئاللاھ! سەندىن ئوتتۇراھال تۇرمۇشنى تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن تۇگىمەس نېمەت سورايمەن. ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن ئۆزۈلمەس خۇرسەنلىك سورايمەن. ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن قازا ۋە قەدەرگە رازى بولۇشۇمنى سورايمەن. ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن ئۆلۈمدىن كېيىنمۇ بايىاشات تۇرمۇشقا مۇيەسسەر قىلىشىڭنى تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن زىيان - زەخمەتكە ئۇچرىماستىن سېنىڭ جامالىڭغا قاراش لەززىتىنى ۋە ساڭا ئۇچرىشىش ئىشتىياقىنى سورايمەن. ئى ئاللاھ! بىزنى ئىمانىڭ زىننىتى بىلەن بېزىگىن. ئى ئاللاھ! بىزنى توغرا يولدا يۈرگۈچى ۋە ئۇنىڭغا باشلىغۇچىلاردىن قىلغىن.» [نەسائي ۋە ئەھمەد رىۋايىتى]

4 - {اَللَّهُمَّ حَاسِبْنِي حِسَاباً يَسِيْراً] تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! مېنىڭ ھېساب بېرىشىمنى ئاسان قىلغىن.» [ئەھمەد ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان «سەھىھ»ھەدىس]

5 - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا مۇنداق دەپ تەلىم بەرگەن: {اَللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسي ظُلْماً كَثِيْراً وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ فَاغْفِرْ لي مِنْ عِنْدِكَ مَغْفِرَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! مەن ئۆزۈمگە كۆپ زۇلۇم قىلدىم، گۇناھلارنى پەقەت سەنلا مەغپىرەت قىلىسەن، مەرھەمەت قىلىپ ماڭا كەچ مەغپىرەت ۋە رەھىم قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچى ۋە شەپقەت قىلغۇچىسەن.» [بۇخارىي، مۇسلىم رىۋايىتى]

6 - «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ساھابىنىڭ تەشەھھۇدتا: {اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي اَشْهَدُ اَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لاَإِلَهَ إِلاَ أَنْتَ اَلْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ، أَنْ تَغْفِرَلِي ذُنُوبِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيْمُ } يەنى «ئى ئاللاھ! مەن ھەقىقەتەن، سېنىڭ ھەممە ساڭا موھتاج بولغان، پەرزەنتكە ۋە ئانىغا موھتاج بولمىغان، ھېچكىم ساڭا تەڭداش بولمايدىغان يەككە - يېگانە ئىلاھ ئىكەنلىكىگە چىن قەلبىمدىن گۇۋاھلىق بەرگەن ھالدا، گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلىشىڭنى سورايمەن. سەن ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچى ۋە شەپقەت قىلغۇچىسەن» دەپ دۇئا قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ قېلىپ: «ئۇنىڭ گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىندى» دېگەن سۆزنى ئىككى قېتىم تەكرارلىغان. [تىرمىزى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايىتى]

7 - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا مۇنداق دەپ تەلىم بەرگەن: {اَللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّه عَاجِله وَآجِلِه مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّه عاجِله وآجَله ما عَلِمْتُ مِنْهُ وَما لَمْ أَعْلَمْ، وَأَسْأَلُكَ الجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إليها مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إليها مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ ما سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ محمدٌ صلى الله عليه وسلم، وَأَسْتَعِيذُكَ مِمَّا اسْتَعاذَكَ مِنْهُ عَبْدُكَ

وَرَسُولُكَ محمدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم، وَأَسْأَلُكَ مَا قَضَيْتَ لِي مِنْ أَمْرٍ أَنْ تَجْعَلَ عَاقِبَتَهُ رَشَداً} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن مەن بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى ياخشىلىقلارنىڭ ھەممىسىنى سورايمەن. ساڭا سېغىنىپ مەن بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى يامانلىقلارنىڭ ھەممىسىدىن پاناھ تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! سېنىڭدىن جەننەتنى ۋە جەننەتكە كىرىشىمگە مېنى لايىق قىلىدىغان سۆز ۋە ئەملىنى سورايمەن. ساڭا سېغىنىپ دۇئاخ ئازابىدىن ۋە مېنىڭ دۇئاخقا كىرىشىمگە سەۋەب بولىدىغان سۆز ۋە ئەملىدىن پاناھ تىلەيمەن. سېنىڭدىن ياخشىلىقتىن بەندەڭ ۋە پەيغەمبىرىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام سورىغانلارنىڭ ھەممىسىنى سورايمەن. ساڭا سېغىنىپ يامانلىقتىن بەندەڭ ۋە پەيغەمبىرىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پاناھ تىلىگەنلەرنىڭ ھەممىسىدىن پاناھ تىلەيمەن. سېنىڭدىن ماڭا تەقدىر قىلغان ئىشىڭدىن ئۇنىڭ ياخشىلىقىنى توغرا يولدا يۈرۈش قىلغىن.» [ئەھمەد، تىرمىزى، ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان، بۇخارىي«ئەدەبۇل مۇفرەد»دە قەيت قىلغان ۋە ھاكىم «سەھىھ»دېگەن ھەدىس]

8 - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەشەھھۇد بىلەن سالام ئاربىلىقدا قىلىدىغان دۇئالىرىنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى مۇنۇ دۇئا ئىدى: {اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَاقَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَاأَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا اَسْرَفْتُ وَمَا اَنْتَ اَعْلَمُ به مِنِّي اَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لاَإِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ} تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ئۆتكەن ۋە كېيىنكى، يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا قىلغان بارلىق گۇناھلىرىمنى، ھەددىمدىن ئاشقانلىرىمنى ۋە مەن بىلمەيدىغان خاتالىقلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن. سەن ئەزەلدىن بار

بولغان ۋە مەڭگۈگە قالمىغان زاتسەن، سېنىڭدىن يۈزگە مەيلۇد بەرھەق يوقتۇر.» [مۇسلىم رىۋايىتى]

سالام بېرىش

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوڭ تەرىپىگە {اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ} دەپ سالام بەرگىنىدە، ئۇنىڭ يۈزىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى ئاقلىقنى كۆرگىلى بولاتتى، ئۇ سول تەرىپىگە {اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ} دەپ سالام بەرگىنىدە، ئۇنىڭ يۈزىنىڭ سول تەرىپىدىكى ئاقلىقنى كۆرگىلى بولاتتى.» [مۇسلىم، ئەبۇ داۋۇد، نەسائىي رىۋايىتى]

«بەزىدە بىرىنچى سالامدا {وَبَرَكَاتُهُ}نى قوشۇپ ئېيتاتتى.» [ئەبۇ داۋۇد ۋە تىرمىزى رىۋايىتى]

نامازدىن ئىككى تەرەپكە سالام بېرىش بىلەن چىقىش ھەنەفىي مەزھىبىدە ۋاجىبتۇر. [الفقه الإسلامي وادلته 1 – توم 671 - بەت]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيتتى: «نامازنىڭ ئاچقۇچى تاھارەت، باشلىنىشى تەكبىر ۋە ئاياقلىشىشى سالامدۇر.» [ئەبۇ داۋۇد، تىرمىزى ۋە ھاكىملار رىۋايىتى، «سەھىھ»دەپ باھالانغان ھەدىس]

جانابى ئاللاھ نامازنى پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كۆرسەتكەن بويىچە تولۇق ئادا قىلغۇچىلارنى مەڭگۈلۈك بەختكە ئېرىشكۈچىلەرنىڭ قاتارىدىن قىلغاي ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە قىلغاي، ئامىين.

مۇلاھىزە: ئىمام بۇخارىي بىلەن ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان ھەدىسلەرنىڭ «سەھىھ»(ئەڭ ئىشەنچلىك)ئىكەنلىكىدە شەك يوق. شۇڭا بۇ ئىككى ئىمام رىۋايەت قىلغان ھەدىسلەرنىڭ («سەھىھ»

ياكى «هەسەن» دېگەنگە ئوخشاش) مەرتىبىسى بايان قىلىنمىدى. ئەمما بۇ ئىككى ئىمامدىن باشقا، ئىمام ئەھمەد، تىرمىزى، نەسائىي، ئەبۇ داۋۇد، ھاكىم، ئىبنى خۇزەيمە ۋە باشقىلار تەرىپىدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلەرنىڭ مەرتىبىلىرى بېرىلدى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارىخى
www.uyghurkitap.com

پايدىلىنىلغان مەنبەلەر

ئەرەبچە مەنبەلەر

1 ــ القرآن الكريم
2 ــ الأحاديث الصحيحة.
3 ــ الدر المختار
4 ــ فتح القدير
5 ــ الإختيار لتعليل المختار
6 ــ الهداية
7 ــ بدايةت المجتهد
8 ــ قدوري
9 ــ الفقه الإسلامي وأدلته
10 ــ المفتاح شرح نورالإيضاح
11 ــ كشاف القناع
12 ــ مراقي الفلاح
13 ــ حاشية ابن عابدين (رد المختار على درالمختار)
14 ــ نور الإيضاح ونجاة الأرواح
15 ــ تحفة الفقهاء
16 ــ خلاصة البهية
17 ــ سبل السلام
18 ــ مغني المحتاج
19 ــ بدائع الصنائع
20 ــ اللباب شرح الكتاب
21 ــ العبادة في الإسلام

22 ــ تبيين الحقائق
23 ــ نيل الأوطار
24 ــ الشرح الصغير
25 ــ الشرح الكبير
26 ــ القوانين الفقهية
27 ــ مجموع الصلوات في الإسلام
28 ــ تاريخ الفقه الإسلامي
29 ــ صفة صلاة النبي
30 ــ نصب الراية
31 ــ أصول التشريع الإسلامي

تۈركچه مەنبەلەر

Ibadetin getirdikleri
Tam namaz hacasi
Sozler
Temel dini bilgiler
Islam fikhi Ansiklopedisi